

P. DIDONA,
KNĚZE Z ŘÁDU KAZATELSKÉHO SV. DOMINIKA,

JEŽÍŠ KRISTUS.

„Ježíš Kristus, včera i dnes, ont
i na věky.“ K Žid. 13, 8.

AUTORISOVANÝ PŘEKLAD

OD

KNĚZE JANA EV. HULAKOVSKÉHO.

S povolením nejdůst. kníř. arcibiskupské konsistoře v Praze
ze dne 14. října 1891. Č. 8517.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

1892.

K rozkazu nejdůstojnějšího pána P. Josefa Marie Larrocy, generála řádu Bratří kazatelů, my podepsaní četli jsme pozorně knihu, která má název: „Ježíš Kristus od P. Didona, kněze z řádu kazatelského, lektora svaté Theologie.“

Nejen část dogmatická shoduje se s učením bohosloveckým, ale zvláště část historická jest vznešeně pojata a vyložena.

Spisovatel ukazuje Ježíše Krista za okolností, za kterých žil, ovládaje je svatým účelem, který sobě vytkl, i prostředky, jichž užívá. Mluví-li někdy mluvou odpůrců, snadno lze uhodnouti, že to činí jen proto, aby je potíral na jejich vlastní půdě, a podařilo se mu to hlavně tam, kde se proti jejich nevěreckému učení dovolává pozitivních důvodů historických.

Forma spisu, jednoduchá a vznešená zároveň, jest zcela přiměřena velikosti samého předmětu.

Pro tyto důvody máme za to, že kniha zasluhuje plnou měrou, aby byla uveřejněna.

V Římě, 20. března 1890.

Fr. Albertus Lepidi m. p.

S. Th. Mag. in Collegio Sti Thomae de urbe, Stud. Regens.

Fr. Joachim Berthier m. p.

S. Th. Lector.

Imprimatur :

Fr. Joseph Marie Larroca m. p.

L. S.

Dopis Jeho Eminenci kardinála Rampolly, státního sekretáře, zaslaný jménem Jeho Svatosti papeže Leona XIII. P. Didonovi ve příčině jeho díla: „Ježíš Kristus“.

Důstojný pane!

Svatý Otec obdržel s Vaším úctyplným dopisem ze dne 15. května Jemu věnovaný exemplář Vašeho díla uveřejněného a nazvaného: „Ježíš Kristus“.

Tento synovský hold přijala Jeho Svatost s obzvláštním dostiučiněním, neboť tu jde o práci pojednávající o předmětě za naší doby zvlášť zajímavém, jež obrátila již na sebe pozornost a pochvalu učených a která přinese zajisté hojného ovoce ku prospěchu věřících.

Nejvznešenější Velekněz Vám děkuje za tento hold, vzdávaje Vám zaslouženou chválu, že jste vynaložil velikou péči na to, aby v pravé světlo postavena byla nejsvětější osoba našeho Božského Spasitele, a jakožto záruku otcovské blahovlnnosti posílá Vám z hloubi srdce Svého apoštolské požehnání.

Dávaje Vám toto na vědomí, také já vzdávám nejsrdečnější díky za exemplář laskavě mně poslaný a s výrazem obzvláštní úcty znamenám se

Vaší Důstojnosti

nejoddanější v Kristu

M. Kard. Rampolla m. p.

V Římě, dne 15. října 1890.

Předmluva ku překladu.

Koncem prosince minulého roku publikováno bylo v Paříži veliké, epochální dílo „Ježíš Kristus“ od P. Didona.

Žádné dílo v poslední době vydané nevyvolalo v Paříži a ve Francii vůbec takový interes, jako spis páně Didonův. Všecky čelnější listy o něm psaly a uvažovaly; od poměrně krátké doby, co byl vydán, má již svoji literaturu.

I mimo Francii obrátilo dílo to na sebe pozornost, u nás jen v samé Praze bylo, ač jest dosti drahé (ex. à 8 zl.), prodáno nad obyčej mnoho exemplářů francouzských.

Spisovatel sám o něm ve své skromnosti arci praví, že jest jen jednoduchou úvahou historickou a že není spisem polemickým, avšak přece jest nejslavnějším protestem proti spisům nevěreckým, dotýkajícím se nejsvětější osoby našeho Božského Spasitele, najmě proti Renanovi a jeho německým soudruhům. Renan — jak praví — na základě historie a kritiky, ovšem své vlastní podle systému „a priori“, nevidí v Ježíši leč pouhého člověka; Didon také na základě historie, ale nefalšované, a též na základě kritiky, ale objektivné, vidí v Něm pravého Boha-člověka, jak o Něm učí a hlásá Církev katolická.

Jest to tedy spis týkající se historie a dogmatiky zároveň, spis eminentně apologetický, řekli bychom krásná, velebná, vznešená apologie Božství Kristova.

Poněvadž však bezbožná a zhoubná kniha Renanova byla do milé naší mateřštiny převedena a dosti v Čechách rozšířena, vidí se potřeba, aby tím spíše kniha Didonova vešla ve známost českého obecnstva podle zásady „audiatur et

altera pars“ k upokojení věřících, k přesvědčení pochybujících.

Než překlad její nebyl bez obtíží.

Francouzská nakladatelská firma Plonova žádala jen za autorisaci 2000 franků. Kdo naše nakladatelské poměry zná, jest přesvědčen, že za této podmínky nenašel by se u nás ani jediný nakladatel, a tak by veledůležitá kniha tato zůstala nám Čechům knihou zavřenou.

Bylo potřebí ohlížeti se po jiných prostředcích. Poněvadž P. Didon jest dominikán, obrátil se s uznání hodnou ochotou P. Filip Konečný, kněz zdejšího dominikánského kláštera prostřednictvím P. Vincence Laporta, kněze téhož řádu ve Vídni na pana spisovatele, aby u svého nakladatele vymohl nějaké mírnější podmínky, což se i stalo, a začez budiž těmto veledůstojným a velectěným pánům zde veřejně vzdán nejvřelejší dík.

Podobným díkem zavázáni jsme Jeho Eminenci, nejdůstojnějšimu panu kardinálu Františku de Paula, arcibiskupu Pražskému, že ráčil dáti nejmilostivější povolení, aby český překlad knihy Didonovy tiskem vydán byl.

Ježto však i přese všechno toto bylo nám přinéstí značných obětí, a že i jinak nákladu jsme nešetřili, a to v zájmu svaté víry katolické, prosíme veledůstojné duchovenstvo jakož i všecky věřící laiky za laskavou a vydatnou podporu.

V Praze.

Nakladatel.

Také já dovoluji si několik málo slov přičiniti. Byl jsem požádán, abych pořídil překlad zmíněné knihy Didonovy. Jen pro dobrou věc svaté víry podjal jsem se nesnadného toho úkolu. Vzal jsem práci na se s radostí, ale i s bázni. „S radostí“ pravím, poněvadž přesvědčen jsem, že kniha ta každému nepředpojatému čtenáři způsobí radost, jako mně ji způsobila, když jsem ji ponejprv četl v originále; čím dále jsem četl, tím více mne zajímala, tím více utvrzovala víru, již vyznávám, tím horoucněji rozněcovala lásku k Církvi, jíž náležím.

Ale i „s bázni“ pravil jsem, protože zase jsem přesvědčen, že slabé síly mé nedostačují k tak velikému úkolu. Není to obyčejný překlad, jako příkladně překlad francouzských románů neb her divadelních. Spisovatel této knihy jest filosofem, básníkem, historikem a kritikem zároveň: v myšlení filosof, ve slohu básník, v historii vážný, o svědectví se opírající vypravovatel, v kritice nestranný soudce, prázdný vši předpojatosti. Když rozumuje, uchvacuje neodolatelnou silou logickou; vypravuje neb líčí li, unáší krásou a poetickou lahodou slova; kritisuje-li, neúprosně odbývá lichost falešné kritiky a přivádí k pravému přesvědčení.

I obávám se, zda jsem toho veleducha všude dobře pochopil, jemu rozuměl a jeho myšlenky dosti jasně, názorně a srozumitelně v našem milém jazyce podal. Kéž by se mi to bylo podařilo!

Na konec pak nejsrdečnější vzdávám dík milému kolegovi prof. Janu Kosinovi za radu a pomoc, kterou mi při obtížné práci té tak ochotně poskytl.

Překladatel.

ÚVOD.

Kritika a historie o životě Ježíše Krista.

Ježíš Kristus jest veliké jméno v dějinách. Jsou jména, pro která lidé dovedou i umřítí, ale jméno „Ježíš“ jest jediné, jež po všecy věky ctí veškerí národové a veškera plemena lidská.

Ten, jemuž náleží jméno to, jest znám po celém světě; až k divochům, oněm zvrhlým kmenům pokolení lidského, přicházejí neúnavní věrozvěstci, by jim zvěstovali, že umřel na kříži, aby i oni, ač ode všech lidí opovrženi, přece mohli býti spaseni, budou li Jej milovati. I za naší doby lidé u víře lhostejní uznávají, že pro ubohé trpící lidstvo nebylo lepšího Utěšitele na světě.

Nejslavnější mužové doby minulé byli by zapomenuti, kdyby pomníky, paláce, obelisky a hrobky nebo i písemná svědectví, jako: pergamenové neb papírové listiny, cihly, náhrobní desky, památné mince nebyly nám zachovaly nějaké po nich památky. Ježíš však žije v srdcích věřících, a to jest Mu svědectvím a nezníčitelným Jeho pomníkem.

Jeho jménem vyplňuje Církev od Něho založená čas i prostor; zná Jej, miluje a ctí Jej; jako On žije v ní, tak ona žije v Něm; On jest její věroukou, jejím mravním zákonem i její bohoslužbou. Církev učí všecy lidi bez rozdílu, bez výjimky, že On jest jediný Syn Boží, který se stal člověkem a počat v lůně panenském z Ducha Svatého, přišel na tento svět, aby pro naše spasení trpěl a umřel, aby svým

z mrtvých vstáním přemohl smrt, vstoupiv pak k nebeskému Otci svému aby nám připravil příbytkův u Něho, odkud zase přijde soudit živých i mrtvých, aby dal spravedlivým život věčný a do temnosti a věčné smrti duchovní zavrhl hříšníky.

Toto „vyznání víry“ jest souborem dogmatickým a historickým zároveň, věroukou i populárním životopisem Ježíšovým. Věřící křesťan může dle něho upravit život svůj; v těchto málo slovech prostých, ale významem hlubokých dovídá se, že největší událostí v dějinách lidstva jest příchod Kristův na tento svět; dovídá se dále, že Bůh člověka miluje a chce jej zbavit zlého a sebe sama mu dáti; že největší povinností člověka jest láska, protože z lásky k němu Spasitel umřel; že má dobře činiti, protože Pán jeho bude jej souditi, že se nemá báti smrti, protože Mistr jeho přemohl smrt, a že člověk určen jest k životu věčnému.

Člověk věřící v toto učení a v Krista může spokojeně kráčet životem, maje zbraň, kterou lze mu hájiti sebe, ale i dokonalým se státi. Nic mu nepřekáží, aby se zdokonaloval, ježto učedník Ježíšův opanoval svět, nikoliv v ohledu hmotném a smyslném, — neboť násilí nesrovnává se s duchem ukřižovaného Mistra, — ale v duchu spravedlnosti, dobrotivosti, zapírání sebe, obětavosti a mravné hodnoty. Duch ten zasévaje tyto ctnosti jako zárodky života připravuje a vzdělává v srdci lidském půdu, z níž rodí se žeň duchovní — pravá vzdělanost.

Avšak jako každý rozumný a myslící člověk hledí poznati základní články víry, žádaje, aby mu byly vysvětlovány, ovšem podle našich nedokonalých a stále obmezených vědomostí, a odráženy útoky filosofie, vědy a nepřátelské literatury: tak zároveň si přeje, aby dopodrobna seznal lidský a božský život Ježíšův, totiž slova, jež mluvil, zákon, který ustanovil, způsob, jak vyučoval, jak kázal, jak zápasil, trpěl a umřel.

Život Ježíšův jest základem víry. Náuka evangelická, bohosloví, křesťanská mravouka, bohoslužba, hierarchie neb Církev, vše to na něm spočívá. Neustálou prací lidí učených učení Ježíšovo, mravouka, bohoslužba a Církev Jeho staly se

poznenáhla předmětem vzácné, dokonalé, dobře zřízené vědy, vyhovující všem oprávněným nárokům oněch věřících, kteří chtějí pěstovati vědu, ale při tom zachovati víru svou, a právě z toho plyne potřeba, aby také život Ježíše Krista vypravován byl dle požadavků, jakých vyžaduje historie.

A vyhověti tak naléhavé potřebě jest snahou díla tohoto.

Průvrženci školy, která se nazývá „kritickou“, praví: „Kristus dle věrouky a tradice, Kristus, jak jej líčí apoštolové a evangelia vykládaná podle učení církevního, není a nemůže býti Kristem podle dějepisu. Onen ideální Kristus, Bůh a člověk, vtělené Slovo, neslýchaným zázrakem počatý, jenž sebe nazývá Synem Božím, ve smyslu metafysickém a absolutním, jenž činil zázraky, mluvil, jak evangelium sv. Jana o něm vypravuje, ve třech dnech vstal z mrtvých a čtyřicátý den přede tváří svých učedníků vstoupil na nebesa, ten Kristus není skutečným člověkem, on žije toliko ve zbožné obraznosti svých věřících, která si ho takto připravila.

Pravý Ježíš, Ježíš historický narodil se jako jiní lidé, žil jako oni, nečinil zázrakův, ale učil přesnější mravouce, založil dokonalejší náboženství, než jiní zakladatelé, a jako všickni reformátoři pravidelně podléhají nesnášenlivosti svých vrstevníků, tak i on se stal obětí nesnášenlivosti židovské, umřel jako my umíráme, nevstal ani z mrtvých, ani není živ jako Bůh.“

Jsem pobouřen — budiž mi odpuštěno slovo to — nejen ve své křesťanské víře, ale i ve své nestrannosti jako člověk nad tímto rozporem mezi vírou a dějepisem, který učiněn jest v životě Ježíšově zásadní otázkou, zcela protivnou životu Jeho jakožto Boha a člověka. Jsa přesvědčen, že Ježíš byl Bohem neviditelným v lidské, nám podobné bytosti, jako historik pohlížím na Něho tak, jak žije v této dvojité podstatě.

Otázka o Božství Kristově hned od samého příchodu Jeho na tento svět různila největší duchy a bude je různiti až do konce světa. Již to jest neobyčejným zjevem, že Ježíš přivedl na přetřes otázku, která nikdy neutuchne v myslích

lidských a o které jsme jisti, že povždy bude je zabývati. Dovolují si tedy i já činiti tuto zcela jednoduchou úvahu historickou, platící mužům nepředpojatým, pravým kritikům, duchům jasně myslícím.

Veliký odpor, jehož předmětem jest Ježíš, byl od proroků předpověděn, a bude tak dlouho trvati, dokud svět světem bude; zarmucuje to ovšem křesťana, ale křesťan se tomu nediví, aniž se tím klame, vidí v tom toliko znamení Mistra svého. Rozpor ten vznikl již za živobyť Kristova, a od té doby, co učedníci Jeho na otázku: „Kým mne vy býti pravíte?“ odpověděli: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“, od té doby Židé a jiní lidé pravili: „Není, leč prorokem“; a opět jiní ještě zaslepenější učinili z Něho rouhače, ano i buřiče.

Hned jak opustil tento svět, v době, kdy apoštolové ve sbornicích židovských kázali o Messiaši, že jest Bůh a člověk, plný moudrosti a moci Boží, tenkrát již první bludaři Nazareové a Ebionité, neviděli v Něm než pouhého člověka. Pře o tom trvala po několik století; pohaný mudrlec Celsus, nepopíraje zázraků Páně, posmíval se jak učení Jeho, jež nazýval nesmyslným, tak Jeho kříži, kterýž mu byl hanebným. Origenes, vyvraceje tento blud, prohlásil slavně Božství Kristovo.

Věky uplynuly od doby té; Ukřižovaný byl povznešen, zvítězil nad pohanstvím, zahubil mudretví, s trůnu svrhl císařství, dobyl zemí, ušlechtil divoké národy, stvořil nový svět.

Kdož měl tedy pravdu, Židé, kteří Ježíše prokleli a usmrtili; pohané, jako Tacit, Sueton a poctivý vladař Bithynský, Plinius mladší, kteří Jím opovrhovali, Jím i Jeho učedníky, majíce je za sektu opovržení hodnou; mudrci, jako Celsus, kteří bláhovou moudrostí hleděli Jej potlačiti — aneb apoštolé, kteří Jej ctili jako Syna Božího?

Byl-li Ježíš skutečně jen člověkem, jemuž Židé a pohané se posmívali, jak to možná, že na roli tohoto světa vyhloubal tak velikou brázdou? že založil náboženství, které vládne světem?

To jest událost, již nelze vysvětliti; ona jest lidstvu důkazem, že Ježíš jest tím, kým Jej Církev býti praví.

I.

První podmínkou vědeckého dějepisu jest, aby objasněn byl rozumnou, důvtipnou, nestrannou kritikou. Avšak kritika nesmí se míti za jedno s historií, ač obě k sobě náležejí, nutno přece lišiti je od sebe.

Kritika ve smyslu nejširším jest výkonem duševní mohutnosti každého rozumného člověka, totiž soudnosti. Kritisovati a souditi znamená totéž, neboť úsudek i kritika mají za úkol, aby rozeznána byla pravda od nepravdy; kritika jest prvním právem, nejnutnější povinností rozumu. Ať obor jejího zkoumání jest jakýkoli: ať jest to náboženství, filosofie, věda, literatura, aesthetika nebo matematika, musí rozum toho dbáti, aby rozeznával skutečnost od zdánlivosti, pravdu, jež často se zdá býti pravdě nepodobnou, od nepravdy, jež zase někdy velice se zamlouvá.

Nemůže tudíž kritika býti vědou sama o sobě, nýbrž spíše toliko podmínkou každé jiné vědy; souvisí také s logikou, která stanoví člověku pravidla, aby správně myslil a rozumně soudil. Jednoduché úvahy tyto dokazují marnost těch, kteří si osobují výhradně právo na kritiku. Škola kritiky jest školou obecnou; každý může a má se v ní zkoušeti. Proto také každý vzdělanec obyčejně rád kritisuje, ano, mnohý chce kritisovati vše, třeba i to, čemu ani nerozumí. Moudrý ovšem mírní tuto prudkou, nesmírnou chtivost, uvyká posuzovati jen to, co zná a co ví, nezaponínaje, že jeho vědění jest obmezené a nevědomost jeho nezměrná.

Tak někdo může býti výtečným kritikem ve filosofii, ale špatným posuzovatelem v náboženství nebo v historii. Některé vědy lidské vyžadují netoliko bystrého ducha, ale také dlouhé zkušenosti. Náuky mravovědy dovede posuzovati člověk neumělý, ale kdož v ctnosti byl zkušěn, učiní to mnohem lépe, nežli skeptik, který ani tušení nemá o vážných radostech obětavosti. Lidé svatí, žijící podle slova Kristova porozumějí takým radostem vždy lépe nežli řecký badatel, který je zamítá, neznaje jejich libost tak, jako prostý člověk,

má-li jen jemný jazyk, pozoruje při ochutnávání sebe menší věc, která někdy i zkušenému lučebníku uniká.

Obrátíme-li to na dějepis, má kritika úkol přesně vyznačený. Úlohou dějepisu jest vypravovati události; poněvadž tedy události minulé jsou nám známy toliko skrze písemné památky a poněvadž tyto sepsány jsou od svědků, kteří přítomni byli buď bezprostředně neb aspoň prostředně těmto událostem, jest nutno, aby kritika všecko to zkoumala společně, totiž události, písemné památky neboli svědectví a svědky.

Některé události jsou pravdě nepodobny: a proto je kritika odstraňuje; také písemné památky nebo listiny bývají porušeny nebo podezřely: kritika je jakožto takové označuje a zavrhuje; a nejsou-li svědkové věrohodni, kritika je odhaluje a odmítá.

Co se týče života Ježíšova, má kritika předem povinnost, aby prozkoumala písemné památky a svědky, kteří nám o tomto životě zprávu podávají, stáří a pravost oněch a svědeckou spolehlivost těchto; dále aby zkoumala povahu událostí, jež v písemných památkách jsou zaznamenány a od svědků vypravovány.

Tyto otázky najmě od posledního století působily v Německu, ve Švýcarsku, v Anglii a ve Francii tak četné rozhovory, že by celé knihy sotva stačily na jejich probrání. Pouhé vyvrácení mylných rozřešení některých otázek vyžadovalo by zvláštního spisu o sobě. Nám pak nelze leč jen hrubými rysy nastíniti a stručně naznačiti, k jak spolehlivým závěrům lze tu dospěti.

II.

Písemné památky, které nás podrobně poučují o skutcích a řečech Pána Ježíše, o narození, životě a smrti Jeho, o učení a rozličných ustanoveních, o díle Jeho vykupitelském, nejsou četny; několik listův od apoštolů psaných, několik kapitol Skutků apoštolských a hlavně čtyři knihy známé jménem „kanonických evangelií“.

I při svém skromném objemu mají tyto písemné památky v sobě nevyčerpatelné bohatství a to zvláště pro veliké množství skutkův a řečí, o nichž zprávu podávají. Největší důležitostí jejich jakožto písemných svědectví jest starobylost. Sepsány byvše v letech, jež hned po samých událostech následovala, jsou zároveň jednoduchým, ale pravdivým výrazem všech upomínek, jež v mysli učedníků zanechaly učení, příkazy, příklad a osobnost Mistra do nebe odšedšího.

Půl třetího leta stále s Ním obcovali, a toto obcování znenáhrou v nich způsobilo změnu. Nejprvnějším dílem Páně, které všecka ostatní díla předchází a bez něhož by změna ta nemohla přijíti ke konci, bylo, že chtěl do duše apoštolů vtisknouti živý a pravý obraz svůj. Což neměli hlásati Jej všemu stvoření? A aby mohli, neměli-liž Jej dokonale znáti? On jediný mohl je o sobě poučiti. Ničeho jim nezatajil, zacházel s nimi, jak sám praví, jako s přátely, svěřil se jim úplně. Poznali v Něm jediného Syna Otce nebeského a syna člověka narozeného ze ženy, slyšali Jeho slova plná moudrosti a svatosti, viděli otevřené nebe nad hlavou Jeho a anděly vstupující a sestupující na syna člověka, byli svědky Jeho neodolatelné a božské moci, poznávali skrytou příčinu Jeho utrpení, bolestí, dobrovolné slabosti, nezdaru u národa vyvoleného a smrti Jeho; viděli též slávu vzkříšeného, slávu, jejíž lesk ostatním lidem neviditelný, toliko jim, učedníkům Jeho, se ukázal; také jen oni byli vnitřně a viditelně Jeho Duchem naplněni. Touto nadpřirozenou silou obdařeni jsouce měli se za splnomocníky Kristovy, za nepřemožitelné rozšiřovatele Jeho víry a pokračovatele spasitelského díla Jeho. A tito nevzdělaní, nevědomí, bázliví Galilejci, pozbyvše veliké bázně, jali se hned padesátý den po Jeho smrti v témž městě, kde ukřižován byl jejich Mistr, veřejně hlásati jméno Jeho přede tváří onoho lidu, jenž nedávno ještě volal: Ukřižuj ho! a před touž veleradou, která mu tuto smrt kříže připravila. Nazývali Jej „Svatým, Spravedlivým, Původcem života“¹⁾; nepřítelům trpce vyčítali, že Jej usmrtili,

¹⁾ Sk. III, 15.

dosvědčující, že Bůh Jej vzkřísil z mrtvých; pravili, že jest „poslancem Božím, prorokem od Mojžíše předpověděným“; vyznávali, že zázraky na nich učiněné staly se mocí Ježíše Nazaretského, a ve své neohrožené víře ukazovali i Naň jako na „kámen od stavitelů zavržený, ale rukou Boží kamenem úhelným učiněný“¹⁾ a jako na jediného Spasitele lidstvu seslaného.

Jejich slovo, zmužilosť, přesvědčení a horlivosť jejich působily neodolatelně; ani záповěď, ani hrozba, ani bičování, ani okovy, ani mučení nepřiměly jich, aby od toho ustáli. Vydávali se za svědky Jeho vzkříšení a dovolávající se svědomí svých nepřátel, dodávali, že Duch svatý, ježž Bůh dává všem, kteří jsou ho poslušni, také vydá svědectví pravdě a slovům jejich.²⁾

Toto kázání apoštolů jest prvotným evangeliem, jež působením Ducha svatého vytrysklo z duše bezprostředních učedníků Ježíšových. Jest to slovo Boží: nevynašlo ho vědění lidské, ono jest ozvěnou samého slova Ježíšova. Nikdo nemůže zapřítí starobylosti, ni pravosti jeho.

Dějepisec, jsa uvyklý věci minulé nacházející se v písemných památkách představovati si jako přítomné, vidí učedníky Ježíšovy, ani ve vzpomínce na svého Mistra a v úctě k Němu jsou jedné mysli. A tato jednomyslnosť jest tím užší a upřímnější, čím osamocenější jsou uprostřed lidu nepřátelského. Nejsou ničím o sobě, také nemají ničeho, ale všecka jejich síla leží v moci Boží. Všecko vědění jejich obsaženo jest v jediné bytosti: v Ježíši Kristu. Všecka jejich moudrosť spočívá v Něm; On jest jejich jediným pokladem, všechen osud jejich obmezuje se na Něho, a jelikož vše to má základ jen ve víře, proto víra jest jim vším a nezná mezí nižádných. Život jejich nenáleží více jim, nýbrž Kristu.³⁾ Jsouce jako Jeho vlastními údy mají živé vědomí, že žádná moc na zemi ni na nebi neodloučí jich od lásky Kristovy.

Nikde v historii nepotkáváme se s podobným psychologickým zjevem. Jakkoli lidé vyšší působí mocí svou na

¹⁾ Sk. IV., 11.

²⁾ Sk. V., 32.

³⁾ Gal. II., 20.

blízké jim okolí, přece nejsou s to, aby je úplně v sebe přeměnili; utvářejí je toliko zevně, ale nemohou jim vlítí ducha svého jakožto sílu novou, živou a osobnou.

Avšak učedníci Ježíšovi v onom večeradle, kde se shromáždňovali, poznovu prožili celý život Ježíšův. Jako ti, jichž srdce velikou láskou plá, rádi vzpomínají na své miláčky, tak i oni vzpomínali na Pána svého, vypravujíce si skutky Jeho, opakujíce si Jeho učení a sdělujícíce je s novověrci svými. I nejmenší podrobnosti z posledních přetklivých dnů života Jeho, jak byl jat a souzen, Kalvarie a všechny bolestné, srdce rozrývající výjevy v mysli se jim obnovovaly. Nikdy nežil Ježíš v srdci jejich živěji, jako tenkrát. Neboť jest při loučení nebo při smrti věcí zvláštní, že všechny naše vzpomínky soustřeďují se na ty, kteří jsou nepřítomni, neb kteří od nás odešli na věčnost. Oni znovu se zrozují v hloubi duše naší, a patříce na ně opět s nimi se shledáváme, vidíme a slyšíme je zase. Tak Ježíš byl skutečně s učedníky; žili s Ním ve svých modlitbách¹⁾, ve ctnostech, kterým je učil slovem a příkladem Svým.

V tom jest nám také hledati první vznik ústního evangelia, totiž v kázání apoštolů, jakož i pramen evangelií psaných.

Apoštolové záhy uznali potřebu zaznamenati písemně učení Mistrovo a děje života Jeho. První věřící jistě si horoucně přáli, by v paměti chovali blahou zvěstí, kterou poslanci Ježíšovi jim zvěstovali, a tito poslové, opouštějíce věřící nově na víru obrácené a malé obce od nich zřízené, rádi jim zůstavovali svědectví mnohem stářejší, nežli bylo slovo z úst jejich. A takým způsobem povstalo evangelium psané, jež přáním věřících a potřebám jejich vyhovovalo.

III.

Nelze určitě naznačiti čas, který uplynul od prvního kázání až do té doby, kdy se objevila první o něm písemná památka. Byl bezpochyby velice krátký. Obecné podání cír-

¹⁾ Sk. I., 14.

kevní klade sepsání prvního evangelia mezi rok 33. a 40 křesťanského letopočtu. ¹⁾ Evangelium toto má za spisovatele jednoho z apoštolů, publikána Matouše. Bylo psáno písmem hebrejským pro Židy Jerusalémské a Palestinské ²⁾ vůbec v jazyce, kterým tehdy se mluvílo, totiž nářečím aramejským, směsí to řeči chaldejské a syrské, kterýmžto jazykem mluvil také Ježíš.

Základní myšlenka, v níž se soustřeďuje všechna víra apoštolů, jest, že Ježíš jest především Messiasem národa israelského od proroků předpověděným. Proto všemožně usilovali o to, aby Židy o této pravdě přesvědčili; jejich kázání jsou veřejným o ní svědectvím, jak toho dokládají úryvky řeči zachovaných ve Skutcích apoštolských. ³⁾ Co kázal Petr, to kázali i jeho soudruzi toutéž věrou nadšení; všickni od té doby, co je opustil Ježíš, poslušni jsouce Jeho rozkazu vydávali v Jerusalémě a ve sbornicích Palestinských svědectví, že věří ve vykupitelský úřad Mistra svého.

Z této víry povstalo také první evangelium; víra ta jest jeho duší a všechny jeho části k ní čelí. Snadno lze se o tom přesvědčiti, zkoušíme-li jen místa prorocká, jichž spisovatel vzpomíná, jeho vypravování není leč vysvětlením a historickým dotvrzením jejich. ⁴⁾

I bylo zcela přirozeno, aby tato kniha měla jako za titul rodokmen Ježíšův, chtějíc dovésti Jeho původ z rodu Davidova, neb nejobyčejnější název, jímž Židé nazývali Messias, byl „Syn Davidův“.

Veliké kázání na hoře zcela případné jest Jemu jakožto zákonodárci nové doby; četná podobenství o království nebeském označují toho, jenž přišel kázat evangelia chudým; hrozby platící Fariseům a prorocství o zkáze Jerusalema a celého světa udávají soudce, jenž s věječkou v ruce odděluje zrna od plev a jenž jest svrchovaným Pánem všech lidí i všech věků.

¹⁾ Ireneus. Adv. haer. III., 1.

²⁾ Jeron. Adv. Pelag. III., 1. Euseb. Hist. eccl. III., 24.

³⁾ Sk. II., 14. a násl. IV., 8. a násl. V., 29—32.

⁴⁾ Mat. I., 23., II., 6, 15, 16. 23. III., 3.; VIII., 17.; XI., 5, 10. a j.

Tímto význačným rázem knihy samé, nehledíc ani k tomu, že jest původu apoštolského a první mezi ostatními evangelii, vysvětluje se vážnost, jakéž se vždy těšila, jakož i neobyčejný vliv, jímž působila při hlásání víry mezi Židy.

Je-li Ježíš Messiášem od proroků předpověděným nebo není? to byla veliká otázka, o níž vždy horlivě rokováno mezi věřícími a mezi Židy. Evangelium sv. Matouše dalo na ni zřejmou a vítěznou odpověď. Všecky vlastnosti messiáské, od proroků předpověděné, osvědčily se opravdu na Ježíši. Toho dokazuje evangelista samým životem Spasitelovým. Kniha jeho jest živým obrazem o Ježíši, ale zároveň i důkazem a populární obranou díla Jeho vykupitelského.

Původnímu jazyku, v němž byla sepsána, nerozuměno mimo Palestinu, a přece vykupitelské dílo Ježíšovo zajímalo netoliko Židy v Jerusalémě, v Judsku, v Idumei a v Galilei ale též všecky ostatní soukmenovce v osadách řeckých žijící. Tito mluvili řecky; bylo tedy třeba, aby se jim přeložilo evangelium syro-chaldejské na jazyk řecký. Dle svědectví Papiova ¹⁾ velmi mnozí se o to pokoušeli. Jistě překlad řecký, jehož původce není znám, ²⁾ velmi záhy povstal po aramejském originalu. Byl též velice oblíben, buď pro vážnost k překladateli, nebo pro souhlas Církve; také brzy ztláčil původní text, jenž po zkáze Jerusaléma zmizel i s obcí židovsko-křesťanskou, kteráž ho užívala; zůstal-li však překlad tohoto původního textu v rukou Ebionitův a Nazareů, jistě byl porušen jakož i všecky překlady, které bludaři dle libosti a dle rozličných náuk svých měnivali, podvrhovali, porušovali a znetvořovali.

Několik let potom, když apoštolé, vykonavše dílo své v Judsku a vydavše svědectví o Mistru svém v Jerusalémě, se rozešli, aby do celého světa roznášeli blahou zvěst, jeden z učedníků Petrových a jeho „tlumočník“, jak jej nazývá Papias ³⁾ neb dle sv. Jeronyma jeho „tajemník“ ⁴⁾ doprovázel

¹⁾ Euseb. Hist. ecc. III. 39.

²⁾ Hier. de vir. illust. III.

³⁾ Eus. loc. cit.

⁴⁾ Epist., CXX., 11.

kníže apoštolské na jeho cestách missionářských. Jmenoval se Marek, a zdá se, že jest to týž Marek, o němž se zmiňují Skutkové apoštolští. ¹⁾

Doprovázel sv. Petra kolem r. 42., když tento, jsa pronásledován Herodem Agrippou, byl nucen vzdáliti se z Jerusaléma. I do Říma přišel hlásat evangelia. Kázání jeho mělo tam neobyčejný úspěch. Bratří — tak nazývali se věřící — chtěli míti písemnou památku slova apoštolova; k žádosti jejich sepsal tedy Marek své evangelium.

Apoštol Petr schválil jeho dílo, jež, potvrzeno jsouc takovou autoritou, bylo od té chvíle čítáno po vši Církvi, jak toho dotvrzuje sv. Kliment v knize VI. svých Hypostas. ²⁾

Starý věk jednomyslně potvrzuje tyto události. ³⁾

Porovnávajíce druhé evangelium s prvním, pokud se celku týče, shledáváme, že hlavně liší se od tohoto stručností. Všechn živel židovský v evangeliu Matoušově se nalézající, vše to, co v životopise Ježíšově platilo Židům na důkaz, že Ježíš jest pravý Messiaš, jest tu vynecháno, jako: rodokmen Davidův, události z dětství Páně, kázání na hoře, v němž nový zákon messiášský staví se proti nedokonalému zákonu starému a jeho tradicím, proti bludným náukám rabbinským, jakož i mnohá podobenství o království nebeském. Z toho jde, že určeno bylo čtenářům, kteří neznali obyčejů židovských. ⁴⁾ Vypravuje toliko veřejný život Ježíše Krista, Syna Božího. Tak značné zkrácení bylo příčinou, že se evangelium toto nazývalo „výtahem“ a sv. Marek „zkracovatelem“. ⁵⁾ Avšak netřeba výraz ten vykládati tak, aby snad to bylo na ujmu skutečné původnosti druhého evangelia; patrně jen, že bylo psáno podle prvního, neboť mimo zkráceniny již uvedené shoduje se i co do volby událostí i co do pořádku nepopíratelně s prvním evangeliem. Sv. Marek měl před sebou aramejské evangelium Matoušovo v překladě řeckém a použil ho, aby podle něho spořádal své evangelium. Ale co se vypravování

¹⁾ Sk. XII., 25.

²⁾ Hier. de vir. illust. VI.

³⁾ Eus. Hist. eccl. III. 39.

⁴⁾ Mar. VII., 1—4.

⁵⁾ Hier. de vir. illust. C. VIII.

událostí týče, jest patrně původní. Srovnáme-li obě evangelia, vychází na jevo, že sv. Marek byl též odjinud poučen a že slýchal svého mistra, apoštola Petra. Týž apoštol jest mu zřídlem, z něhož čerpal nové podrobnosti, jež staví tu do popředí, a sice nejúplnější znalost jmen, míst, slovem vše, co jeho dílo zvláště charakterisuje.

Evangelium sv. Marka nemá, jako evangelium Matoušovo, účelu obranného; nebylo také psáno proto, aby dokazovalo vykupitelského úkolu Ježíšova, nýbrž jest toliko populárním vypravováním veřejného Jeho života v Galilei, jakož i tragického zakončení tohoto života a vítězoslavného vzkříšení v Jerusalémě. Ostatně jest také blahou zvěstí o Synu Božím, neboť dokazuje úhrnem také Božství Ježíšovo. V části historické zahrnuje v sobě též kázání apoštolská, jak je sv. Petr i jeho soudruhové konali, když přicházeli k obyvatelstvu pohanskému v římském císařství, aby hlásali mu jméno Spasitelovo, jediné pod nebem, jež dáno jest lidem.¹⁾ Skutky zabírají v něm více místa, než řeči. Všemohoucnost Ježíšova, jíž vše poslouchá, vystupuje více na povrch než nauky. Ostatně i Jeho utrpení, odsouzení, hanebné umučení a kříž Jeho nejsou v něm do stínu postaveny. Apoštolé nestydí se za svého Mistra, věduce, že krev Jeho prolitá na Kalvarii jest jediným prostředkem, aby člověk byl znovuzrozen a Bůh oslaven v Kristu.

Měli bychom nepravé a neúplné ponětí o horlivosti křesťanů za prvých dob církevních, kdybychom nevzpomněli péče, s jakou hleděli poznati život Toho, v něhož věřili a jehož jako Messiáše, Spasitele a Syna Božího ctili. Rozníceni jsouce kázáním sv. apoštolů bývali plni nadšení i při nejmenších slovech a skutcích, jež o Ježíši slýchali. Velmi mnozí z učedníkův a novokřtěnců vynasnažovali se, by písemně zaznamenali, co byli z úst očitých svědkův slyšeli. Aramejské evangelium Matoušovo bylo, jak se zdá, zvláště středem takových snah. Vykládáno bylo neb převáděno do jiné řeči; také se pokoušeli o to, aby nové podrobnosti k němu přidali a události spojovali pořadem, který by se lépe snášel se

¹⁾ Sk. IV., 12.

skutečností historickou. Ovoce této literární činnosti nedostalo se až k nám; všechny spisy, na něž jedno z evangelií (Luk. 1, 1.) naráží, zmizely jako mizí tolik děl nedokonalých, jež na se neobrací pozornosti, nemajíce bezpochyby takové důležitosti, aby přežila dobu, v níž povstala.

Ukazuje li se však v jistém kruhu lidí nějaká skutečná a oprávněná potřeba, obyčejně vždy se nalezne duch silný, jenž dovede jí vyhověti. Tak nově povstávající Církev vyžadovala spisů, jenž by jí podal co možná nejúplnější obraz o životě Kristově. Pohan z Antiochie, snad Žid nově na víru obrácený od sv. Pavla, zajisté muž, který nebyl bez vzdělání a o němž se soudí, že vyučoval lékařství v staré Antiochii, ten podjal se práce, aby vyhověl takové potřebě prvních věřících a tak vzniklo nové evangelium, které se právě připojilo k evangeliu Matoušovu a Markovu. Sv. Pavel chválil ve svých listech dílo to (II. Kor. VIII. 18.), které se brzo rozšířilo ve všech obcích křesťanských, neboť ukazovalo mnoho nových skutkův a náuk, jež nebyly zaznamenány v žádném z obou spisů předešlých.

Sv. Lukáš vyplňuje jejich mezery. Dobrá třetina jeho vypravování jest jeho vlastním dílem, najmě jest to pět zázrakův a dvanácte podobenství (Luk. I, 11.; VII, 11—18.; 36—50.; X, 1, 25—42.; XII—XVI.; XVIII, 1—14.; XIX, 1—33.; XXIII, 6—12.; XXIV, 12—53.). Jeho hlavní snahou jest, dovědět se od svědků, kteří vše viděli a kteří ustanoveni byli za hlasatele slova Božího. Učedník Pavlův a společník jeho na cestách (II. Kor. VIII. 18.), soudruh Barnabášův, jednoho ze 72 učedníků, přišel do Jerusalema (Sk. XX.) a tam doptával se apoštolů Petra a Jakuba Mladšího, jež nazývali „bratrem Ježíšovým“, jakož i Jana, miláčka Páně. Jistě že znal rodinu Páně, Jeho matku a příbuzenstvo s Janem Křtitelem. Měl před sebou rozličné spisy, na něž naráží v předmluvě svého evangelia, a mezi těmi nepochybně též evangelium Matoušovo a Markovo. Bylo by pravdě nepodobno, aby takové písemné památky, jako jsou ona evangelia, založené na autoritě samých apoštolův, a právě proto od věřících tak vážené, nebyly bývaly v rukou jeho. Vždyť je, jak

patrně, doplnil svým vypravováním o narození Janově a o dětství Ježíšově, jež nepochybně čerpal ze staršího pramene, jak toho dosvědčuje jejich naskrze hebrejský sloh.

Též je doplnil mnohými episodami, jimiž vyplněn jest život Ježíšův, když chodil z místa na místo, v době asi 4—5 měsícův, ode dne, kdy opustil Galileu, nemaje, kam by hlavy sklonil, až do vítězoslavného vjezdu do Jerusaléma.

O této důležitě té době mlčí obě prvá evangelia, a sv. Lukáš ji obohatil ještě zprávou o vzkříšení Páně a o Jeho na nebe vstoupení, jímž počíná svou knihu Skutkův apoštolských.

Avšak původnost sv. Lukáše spočívá nejen v chronologické souvislosti, již snaží se ustáliti události, ale i v duchu, jakýmž se řídil při výběru těchto událostí.

Chronologická jeho souvislost, jakkoli ještě ne zcela provedená, dovoluje nám přesně ustanoviti čas narození Páně za Heroda, jakož i dobu, kdy v Galilei počal vykupitelský úřad svůj, totiž r. 15. za Tiberia císaře, což by bývalo bylo nemožno věděti, kdybychom měli toliko evangelium Matoušovo. Co pak se ducha týká, jenž prochvívá sv. evangelistu Lukáše, nelze ho lépe charakterisovati, leč že v něm poznáváme ducha Pavlova.

V době, kdy sv. Lukáš psal, přihodila se ve vznikající Církvi nová událost. Blahá zvěst, již Židé nepřijali, došla neobyčejně přízně u pohanů. Lid hrnul se na hlas poslanců Božích a jmenovitě na hlas toho, jenž nazván jest „apoštolem pohanů“; bylo to pravé nadšení. Vedle nedůvěřivého Žida, vždy nevlídného pronásledovatele jiných, bylo tu viděti pohana učelivého a ochotného. Proroctví Páně se vyplňovalo očividně: „Království bude odňato od vyvoleného národa a přeneseno na lid od Boha opuštěný.“ Evangelista byl svědkem této novoty a v šlépějích svého mistra Pavla pracoval o obrácení pohanův.

V lůně Církve samé povstaly roztržky; Židé na víru obrácení nehleděli vždy okem přívětivým na své nové bratry pohanské, zakládajíce si jakožto synové Abrahamovi na své přednosti a nedobře zakrývajíce tajnou zášť proti těm, kteří

nebyli obřezáni. Rádi by je byli podrobili předpisům zákona svého, ale pohané odporovali. Zákon byl již v koncích. Království Boží rušilo staré závazky. Sv. Pavel hájil svobodu „synů Božích“, nyní od všelikého poručnictví zákona osvobozených, jakož i od nedokonalé bohoslužby, již nazýval toliko „počátky světa“ (Gal. IV. 3.).

Život Páně byl pln skutků, v nichž tento nový stav věcí byl předpověděn a potvrzen: bylo třeba je vykonati. Duch svatý, bdící nad apoštoly, nadchnul sv. Lukáše, jako byl nadchnul sv. Pavla; proto čtouce třetí evangelium sledujeme v Kristu Spasitele netoliko jednoho národa, ale všech lidí, jak Jej pohané měli poznati, jak Jej hlásal sv. Pavel a jak sám jevil se ve svém veřejném životě. Sv. Lukáš pečlivě sebral všechny skutky, které jsou vynechány v prvním evangeliu a které, ponižující Židy, důvěrou naplniti měly pohany, jako že Ježíš Zacheovi a kajícímu lotru přislíbil spasení, že veřejné hříšníci a synu marnotratnému odpustil, modlíciho se publikána vyslyšel, ale oslyšel chlubícího se Farizea, pochválil milosrdného Samaritána oproti židovskému knězi a levitovi, kteří neznali milosrdenství; dále vychvaluje některé pohany, ukazuje na Ježíše, an se modlí za katy, kteří Jej ukřižovali, a jak na víru obrací kajícího lotra a setníka pohanského.

Takto sv. Lukáš popisoval nejtklivější výjevy ze života Páně, jehož po příkladě Pavlově nazývá „Pánem“. Sv. Marek jest hlasatelem všemoci Páně, sv. Lukáš hlasatelem milosrdenství a dobroty Jeho. Starý věk libuje si v symbolických znameních přidal sv. Marku znak „lva“ a sv. Lukáši „býka“ jakožto zvíře, jež se při oběti zabíjí. A tudíž na každé stránce jeho díla potkáváme se s tím, jenž přináší spásu, jenž odpouští — se „Synem člověka“, který nepřišel zahubit, ale spasit, ne aby soudil, ale aby odpouštěl.

Evangelium bylo jistě sepsáno před „Skutky apoštolskými“, které jsou jeho pokračováním a ježto se končí právě koncem druhého pobytu Pavlova v Římě, jest nutno položit toto sepsání před r. 64.

Neronovo pronásledování křesťanů přimělo sv. Lukáše, aby opustil hlavní město císařství římského, kde Pavel zemřel smrtí mučennickou, a evangelium tam sepsané bylo doneseno do Achaie a Beotie, kde sv. Lukáš hledal útulku.¹⁾

Asi v polovici prvního století, když Církev se šířila a apoštolé pro ni dobývali říše římské, procházejíce provincie asijské a řecké, potkala se tu vznikající víra nejen s nepřátelstvím Židů, ale narazila též na pohanské učení a na „kabalu“, to jest tajné učení židovské, tedy na mínění oné společnosti, jež tvořila jaksi učenou a vzdělanou třídu doby tehdejší.

Tato překážka byla hroznější, než samo pronásledování: toto dotýkalo se jen těla, kdežto lidské mudrování mohlo porušiti víru a slovo Ježíšovo.

Mezi těmi, již z pohanstva byli na víru obráceni, bylo mnoho lidí lichou moudrostí nasáklých. Věky a kultury bývají sobě podobny. Člověk neubrání se nikdy vlivu své doby, podléhá jejím náukám, jako jejím mravům, nezkoumaje příčiny, a což velmi často se stává, nepochopuje jí.

Učení, jež tehdáž naplňovalo vědecký, náboženský a mravní ovzduší, vzalo o něco později na se jméno „gnosticism“ t. j. jakási směs monismu, pantheismu, dualismu, fatalismu, theurgie a podivínského asketismu, sloučenina to rozličných názorův o původu věcí a o původu všehomíra.

Dvoje běžné mínění tu převládalo: jedno vycházelo z přepjatého monismu lahodící židovskému učení o jednom Bohu, druhé se zakládalo na dvojici božstva.

Kdož se přidržovali prvního, pojímali Boha jakožto jedinou bytost nadpřirozenou a odtazitou, nejsoucí docela v žádném poměru k světu, již samu o sobě vystihnouti nelze. Svět byl jim výsledkem sil sprostředkujících, neosobných, prýstících se z tichého, neznámého původu. Jedna z těch sil, jeden z „Eonů“, jak je nazývali, byl „Logos“ neboli „vyšší Kristus“. Tento v jistém čase spojil se s Ježíšem.

¹⁾ Hier. de vir. ill. C. VII.

Vykoupení si představovali takto: Ježíš zjevil pravdu neboli neznámého Boha, přemohl mocnosti a knížata tohoto světa, kteří přerušovali náklonnost bytosti duchové neboli duše k bytosti nejvyšší. Lidé nejsou vykoupeni věrou v Ježíše, ani zásluhami Božského Vykupitele, nýbrž toliko „gnosí“ neboli poznáním Boha, duchů neboli Eonův a člověka, i jeho poměru k Bohu. Dostačuje člověku, je-li zasvěcen v poznání Boha, a toto zasvěcení činí z něho bytosť oduševněnou.

Podle dualistův, obnovujících učení Peršanů, jest svět pod vlivem dvou protivných mocí, vynořivších se z hlubin bytosti nejvyšší: světla a tmy. Svět hmotný vyšel z temnoty, jest sám o sobě zlý, ale světlo zvítězí a konečně osvobodí částice mlhavé v těle uzavřené. Ježíš byl těmto bludařům pravým Kristem, Synem Božím co do osoby, nicméně popírali, že se opravdu vtělil. Snadno tu lze pochopiti, v jaké nebezpečí bylo vydáno slovo apoštolské vůči lidem, kteří místo aby je přijali jako děti podle vůle Páně, hleděli je vykládati podle rozumu svého. Sv. Pavel, zakladatel skoro všech církví maloasijských, předpověděl toto nebezpečí a měl přednosty jejich k tomu, aby na stráži byli proti učitelům porušujícím víru (Sk. XX., 28, 31.). Již za svého živobytí pozoroval je při díle jejich a zmínil se o jejich převrácenosti (I. Tim. I. 5., 8.) a odsoudil lichou učenosť jejich. (I. Tim. I., 19.; III. 20, 21.)

Podobné nebezpečí vyskytuje se v každém osvíceném století. Největší obtíží pro člověka bývá, že se má bez výminky podrobiti evangeliu, a největším pokušením, že je rád přetvořuje podle své libosti a podle své vlastní soustavy.

Gnostikové popírali Božství Kristovo, přidělujíce mu toliko úlohu Eona neboli bytosti nižší, nežli jest Bůh. Neuznávali podstatného a pravého poměru, který spojuje Syna s Otcem, uráželi se nad Jeho člověčstvím spojujícím Jej s hmotou, kterou měli za bytosť zlou. Také Židé na víru obrácení, známí jménem „židokřesťanů“, sdíleli s nimi některé tyto bludy, jež ponížujíce Krista, na zmar přivádějí Jeho dílo vykupitelské. Ebionité a Doketé se spolčují, tito

popírajíce Božství Ježíšovo, onino zase Jeho skutečné člověčství, a tak společně ohrožují křesťanství sotva v kolébce še nacházející.

Jeden z bludařů těchto byl Cerinthus. Sv. Irenej v hrubých rysech nám nakreslil jeho učení,¹⁾ totožné s učením Ebionitův. V Ježíši vidí pouze člověka, na nějž, když byl křtěn, vstoupil jeden demiurg, Eon, zvaný Kristus.

Jiný z těchto nepravých učitelů byl jáhen Mikuláš, jeho nezřízený život přivedl ho k nejnesmyslnějším náukám o podstatě Boží, o stvoření světa a o poměru mezi Bohem a světem.²⁾

Aby tyto bludy byly odstraněny, sepsal jeden z apoštolů čtvrté evangelium.³⁾ Jest to Jan, miláček Páně. Všickni přednostové církevní v Malé Asii a v čele jich apoštol Ondřej za to ho žádali.⁴⁾

Nikdo mimo něj nebyl schopnější, by pravdě vydal svědectví. Nepodává lidského učení, žádné soustavy filosofské proti lidským náukám a proti lichému mudrcví. Není mudrcem, nýbrž jen svědkem. Nezná, leč slovo svého Mistra a nepraví ničeho, leč co slyšel. Kdežto Pavel ve svých epistolách rozumuje a vykládá o událostech evangelických o učení Kristově, o díle vykupitelském, o smrti a vzkříšení Páně, sv. Jan sbírá jen své upomínky, které mu vnukl Duch svatý, jenž jej osvítil a jemu vše, co pověděti měl, vštípil, jak to Pán Ježíš svým věrným byl přislíbil. A o tom všem vydává svědectví; vše, co vypravuje, má svůj účel, účel jediný, totiž utvrditi víru v Ježíše Krista, jakožto jediného Syna Božího, jenž jest pramenem života věčného.

Sv. Janu nejde o to, aby vedl důkaz událostmi dějepisnými, jak to činil sv. Matouš, Marek a Lukáš, že Ježíš jest pravý Messiáš, Židům zaslíbený, a že jest Spasitel všeho stvoření skrze víru a pokání, jemu jde jen o to,

¹⁾ Iren. adv. haer. I. XXVI, 1.

²⁾ Aug. de haer. in princ.

³⁾ Iren. adv. haer. III. 1, 1.

⁴⁾ Tert. cont. Marcion. IV. 2.

aby ukázal v pravdě božskou podstatu Toho, jenž se zjevil v těle.

Co jest Syn Boží? Jaký jest Jeho poměr k bytosti oné, kterou nazývá „svým Otcem“? Proč přišel na tento svět? V čem záleží spasení, jehož On jest původcem? — Odpověď k těmto otázkám tvoří čtvrté evangelium. Není to Jan, jenž tu mluví, ale Ježíš sám, neboť On jediný mohl nás poučiti o své pravé podstatě božské.

Výraz, jímž počíná svatý Jan své evangelium, a v kterém stručně obsaženo jest vše, o čem spisovatel hodlá vypravovati, jest „Logos“ nebo „Slovo“: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo (Jan I., 1.). Ano Slovo bylo na počátku u Boha. Všecky věci skrze ně učiněny jsou a bez něho nic není učiněno, co učiněno jest. V něm byl život a život byl světlo lidí a světlo ve tmě svítí a tma ho neobsáhla.“

Toho výrazu, kterýmž se vyjadřuje Jeho božská bytost, nikdy si Ježíš nepřivlastňoval v řečech, o nichž sv. Jan zprávu podává. Nemá také nic společného s řeckým „*λογος*“, Slovem Platonovým a Philona Alexandrejského, ale spíše připomíná „Slovo“ proroků a zosobněnou Moudrost v Příslovích a v knize Moudrosti. Možno, že Ježíš zjevil je svým apoštolům, když jim otvíral Písma. (Luk. 24, 45.)

Žádný jiný výraz nevyjadřuje lépe pravé bytosti Ježíšovy; obsahuje v sobě Jeho věčný původ z lůna Otce a život věčný, ale i Jeho rozdílnost od Otce, od něhož vychází, v rovnosti téhož života, a poměr Boha k světu, který skrze Slovo byl stvořen, po věky Slovem jest řízen a který skrze vtělené Slovo byl spasen.

Veškera náuka o Jeho Božství zakládá se na této myšlence a dostačilo slovo božské, které ji vyjadřuje, aby svatému Janu získalo název „Bohoslovce a Bohomudrce“.

Jak se zjevilo Slovo, jediný Syn Boží, ve svém lidském životě? Sv. evangelisté k tomu odpovídají každý svým zvláštním způsobem. Tři první nás poučují o tom, vypravujíce učení a skutky Jeho. „Učil — tak vypravují — jako pravý učitel, odpouštěl hříchy jako Bůh, poroučel přírodě jako ten, jenž

nemá vyššího nad sebou, totiž vlastní mocí svou.“ Čtvrtý evangelista podává řeči, v kterých Ježíš sám dokazuje, že byl přede všemi věcmi, že jest od věčnosti, že jest téže podstaty s Otcem, a kde dále dokazuje, že osvěcuje, tvoří, dává spasení a život a soudí jako Otec. Aby se zjistilo, že řeči tyto nejsou uměle sestaveny, jsou vřaděny do určitých událostí, které všemi okolnostmi času, místa, s obzvláštní péčí a s patrným úmyslem jsou označeny. Toto největší nadpřirozené zjevení podáno takto způsobem pochopitelným a populárním, z něhož můžeme poznati pravdu Boží v unášejících obrazech, jaké Ježíš rád lidu ukazoval.

Skutky, jež sv. evangelista vypravuje, jsou vesměs vyjma toliko dva, totiž rozmnožení chlebů na poušti Bethsaidské a chůze Ježíšova po hladině jezerní, vzaty z období života Ježíšova, opomenutého od prvých evangelistů. Zázrak proměnění vody ve víno ukazuje, že Ježíš má moc proměňovati podstatu, kterážto moc jest totožná s mocí, jíž stvořil všecky jiné podstaty. Uzdravení syna úředníkovy v Kafarnai, jehož ani neviděl, dokazuje, že slovo Ježíšovo jest svrchovaně mocné a účinné a nikterak na prostor omezené. Rozmnožení chlebů na poušti prozrazuje Jeho tvůrčí sílu, a chůze po moři jakož i utišení bouře dokazuje jeho naprostou vládu nad přírodou; uzdravení šlakem poraženého z Bethsaidy dosvědčuje, že i nejzastaralejší nemoc nemůže mu odpor klásti; uzdravení slepého od narození dotvrzuje, že On jest pánem světla a vzkříšení Lazara podává důkaz, že jest pánem života i smrti.

Jeho řeči, jak je sv. Jan vypravuje v úryvcích, jsou výrazem Jeho božské přirozenosti a vnitřného života, Jeho vzájemného poměru k Otci a naprosté rovnosti s ním co do podstaty, moci a činnosti. Máť ovšem všecko od Otce, ale tento původ, jenž co do osoby činí Jej rozdílným od Otce, není na závalu rovnosti s ním, protože Otec vše mu dal od věčnosti, zplodiv Jej jako jediného Syna. A tu pozorujeme, že Ježíš vyjevující nám svá tajemství nepodává žádné nauky o nich, nýbrž dosvědčuje je toliko vnitřní mocí svou, jíž

sobě jest úplně vědom, činy nadpřirozenými, poněvadž v nich spočívá život Jeho jakožto Boha (Jan V.; X.).

Konečně zjevuje nám nejhlubší tajemství svého díla, jež záleží v tom, že všem, kteří v Něho věří, uděluje Ducha svatého, jenž od Otce i od Něho vychází. Toto učení nalézáme v podobenstvích, jež sv. evangelista vypravuje. Voda živá, o níž Ježíš mluví se Samaritánkou, tajemný dech, o němž se zmiňuje v rozmluvě s Nikodemem, pramen vytryskující ze skály, pastýř vedoucí ovce na pastvu, všecka tato podobenství označují tajemství Ducha svatého, Ducha Ježíšova, onu moc, kterou dílo se dokonává v útrokách duší a v člověčenstvu.

V těchto divuplných řečech není žádné metafysické abstrakce. Ježíš, jak Jej líčí sv. Jan, není mudrcem, jako Ježíš u prvních evangelistů; nedokazuje pravdy rozumováním, nepronáší náboženské soustavy, ale Jeho slovo jest živé, výrazné, přiměřené tomu, co obsahuje; mravní zákon jest Jeho vůle a Jeho duch; Bůh jest mu bytostí živou, milující, všemocnou, jest to Jeho Otec; nevysvětluje nám mluvou lidskou vnitřního pojmu, jak se o něm tvoří podle názoru soustavného, ale ukazuje skutečnost, dle níž bezprostředně se poznává.

První tři evangelisté vypravují, co viděli na Ježíši, čtvrtý to, čeho nevidíme. Ale jako věc viditelná má příčinu neviditelnou, tak mají skutky od synoptiků vypravované příčinu skrytou v neviditelném Bohu, jenž jest v Ježíši a jež zjevuje sv. Jan. První evangelisté nám ukazují Boha, mezi lidmi žijícího a lidem podobného, sv. Jan mluví o tom, co jest v Něm samém, v lůně Otce. Každý, třeba i laik, může čísti evangelia prvních tří evangelistů, čtvrtý jest přístup jen těm, jež osvěcuje světlo věčné. Duch ponechaný pouze mdlému světlu lidskému nepochopí tohoto evangelia, ale duše dobromyslné porozumějí jemu i při vši jeho vznešenosti, a kdokoli je otevře, nechť vzpomene slova Mistrova: „Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou.“ (Mat. V., 8.)

O původnosti tohoto nejsvětějšího evangelia nebylo v starověku nikdy pochybováno. Jenom nepatrná sekta alogů

t. j. neslovců je zavrhovala, však nemajíc pro sebe žádného svědka opírala se toliko o důvody věroučné. Kdož nevěřili v Slovo, nemohli také přijati evangelium o Slově.

Skoro všickni Otcové apoštolští mají z něho citáty, které velmi pečlivě sestavil Dr. Funk.¹⁾

Nelze docela nic namítati proti svědectví Irenejově, který byl učedníkem Polykarpovým, jako tento učedníkem Janovým, a Irenej dosvědčuje, že sv. Jan skutečně sepsal toto evangelium.²⁾ Jest psáno řeckým jazykem na ostrově Pathmu podle jedněch anebo v Ephesu podle jiných. Ústní podání nepodává o věci této žádné jistoty, podobně jako i o době, v které bylo sepsáno. Pravdě podobno jest, že apoštol je sepsal ve svém stáří, asi tehdáž, když sám přežil bezprostřední svědky života a učení Ježíšova; bylť o to dožádán ode všech biskupů církví maloasijských, aby pozdvihl mocného hlasu svého na vyvrácenou povstávajících bludů, jež se dotýkaly božské přirozenosti Ježíšovy a které se po celých šest století napotom rozmáhaly, jsouce vždy vyvracovány svědectvím čtvrtého evangelia.

Že pak Papias se o tomto evangeliu nezmiňuje, nesmíme se z toho dovolávati důkazu proti němu. Nový zlomek biskupa hieropolského citovaného od Thomasia, který uvádím ze spisu Dr. Aberla,³⁾ dosvědčuje, že Papias dobře znal dílo apoštola Jana. Ostatně authenticita čtyř kanonických evangelií jest otázka na dobro již rozhodnutá. Jest dokázáno zlomkem kanonu Muratoriova, že již za papežování Pia I. r. 142. byla čtyři evangelia, že Církev římská jiných neznala, že je čítala v témž pořádku, jak jsou nyní seřaděna, že je měla za díla Bohem vnuknutá a vlivem Ducha svatého sepsaná.

Dokázáno jest, že všecka čtyři evangelia rozumným a podrobným srovnáním mohou znovu sestavena býti z úryvků. část po části, pomocí citátů sebraných ve spisech svatých

¹⁾ Opera patr apost I, p 565

²⁾ Iren. Adv. haer. III, 1, 1.

³⁾ Einleitung in d. N. T. p. 112.

Otcův od prvního až do třetího století, od doby spisovatele epištoly Barnabášovy až po Tertulliana a Ireneu.

Dokázáno jest, že netoliko od polovice druhého století již byl latinský překlad evangelií, stará Itala, nýbrž že ještě před ním byly dva jiné překlady, jeden v Africe, druhý v Italii.

Dokázáno jest objevem p. Curetona, že před starou Italou byl překlad syrský „Peschito“, který zase byl přeložen na jazyk řecký, a překladatel Italy měl před sebou tento řecký text, mající po stranách různověstí syrská, jichž se překladatel přidržel.

Dokázáno tedy, že překlady jsou současny se spisy původními.

Konečně dokázáno jest objevem kodexu Sinajského panem M. C. Tischendorfem, že v téže době, kdy podle Tertulliana vlastní rukopis evangelií byl ještě chován v církvích apoštolských, již také jeden jejich současný opis existoval. Tento opis podán jest v kodexu Sinajském, jenž jest dřívější nežli opravy rukopisné Konstantinem úředně nařízené.

Jsme tedy zcela v právu, soudíme-li, že evangelia byla již od prvního století a že byla taká, jak je nyní máme. Nemáme-li původních rukopisů, máme aspoň současné překlady jejich.

Tím kritice učiněno zadost; pokud tedy jde o tuto věc podstatnou, sama kritika i církevní tradice úplně se shodují.

IV.

První vlastností těchto písemných památek nebo-li evangelií jest, že jsou především svědectvím a to v nejpřísnějším a nejurčitějším smyslu slova. Nepřetrásají, nevykládají idejí nebo theorií, nevysvětlují událostí, vypravují je toliko, podávají slova a potvrzují je. Odtud vysvětluje se, že nemají osobního rázu. Spisovatel ustupuje do pozadí, toliko věci se nám předkládají; a vystupuje-li přece v popředí, jako na př. v předmluvě k třetímu evangeliu nebo ve čtvrtém, děje se

to jen proto, aby ukázal, že není ničím jiným, leč svědkem a to takovým, který se o všem dobře poučil a který viděl nebo slyšel vše, co napsal.

Nikde nenacházíme v nich výrazu vnitřního pohnutí, jímž by spisovatelé překypovali, líčíce život Mistra svého. Nikde žádného nadšení, žádného obdivu, žádné vlastní úvahy; rozpomínají se jen a své upomínky sepisují, řídíce se Duchem svatým, který jim je vnuká, nebo i jinými svědky, kterými je určitěji doložiti mohou.

Na některého ze spisovatelův učinily mnohé události větší dojem, než na druhého, proto vypravování jest zevrubnější, živější, svěžejší. Okolnosti, za jakých každý evangelista psal, byly také příčinou výběru a volby bezpočetných činů, které viděli, a slov, která slyšeli za živobytí svého Mistra.

Také kruh čtenářů, pro které psali, nemálo přispíval ku sestavení díla. K Židům upírajícím messiášský úkol Ježíšův nemohli mluvit tak, jako ku pohanům neznajícím předsudků židovských; nebo k prostému nevzdělanému lidu tak, jako k nově na víru obráceným ve vědě židovské neb řecké vychovaným; nebo k církvím, v nichž Židé evangelickou svobodu sloučiti chtěli se služebností svého zákona tak, jako k církvím, jež všech těchto palčivých otázek neznali.

Ten, který od neprvnější chvíle žil v důvěrném obcování s Pánem, který ve své milující duši uschoval nejlepší důvěrné myšlenky Ježíšovy, který více než kdo jiný dojat byl Jeho rozmluvami, v nichž Ježíš projevoval svou božskou přirozenost, své věčné synovství, nejhlubší tajemství víry a spásy skrze Ducha svatého, ten také musil zřejmě ve svých svědectvích zanechatu onu jemnost, laskavost, půvabnost osoby Páně, jakož i živé na Něho vzpomínky, jež nemají nikde nic sobě rovného. Ale všechny tyto rozdíly ustupují věci přednější a vyšší jednotě.

Vše, co jest v díle každého jednotlivého evangelisty, pochází od Ježíše samého. Jen On a On jediný tam žije a mluví. Kázání na hoře, podobenství, rozmluvy s Farizeji a Saduceji, poučování 12 apoštolův a 72 učedníků, předpověď zkázy chrámu a města Jerusalema, časté a opétované ozna-

mování utrpení a smrti své, rozmluva se Samaritánkou a s Nikodémem, slavné osvědčení svého božského poslání vůči velmožům Jerusalémským, v síni Šalomounově, časté projevy o božské přirozenosti, jednoty a rovnosti s Otcem svým, projevy o vykupitelském úřadu nastíněném horou Horeb, světlem o slavnosti stánků, všemi těmito velikými událostmi z dějin židovských a všemi obřady, připomínajícími tyto události: to vše jsou slova, jež mluví Ježíš.

Kdo by měl za to, že evangelisté a najmě sv. Jan podložili tyto řeči Mistru svému, jakoby On je mluvil, podobně asi, jako Titus Livius uvádí vojevůdce římské mluvící: ten by zbavil je jediného práva, jež tak určitě si osobují, ten by zneuznával nekonečné úcty, jakouž měli k Mistru svému, ten by zvrátil a porušil obecné nepřetržité podání, ten by ke lži sváděl toho, který slavně a důrazně pravil: „Nemůžeme nemluvit, co jsme viděli a slyšeli, co jsme na vlastní oči viděli a pozorovali, čeho se ruce naše dotýkaly — Slova Života; ano Život se zjevil, a my ho viděli a svědčíme a oznamujeme Život věčný, který byl u Otce a který se nám zjevil — to tedy, co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme vám.“ (Efes. I., 1—3.).

Tak vychází na jevo, jak rybáři galilejští, tito nevzdělaní lidé, mohli napsati knihy, jako jsou evangelia; jim nebylo třeba nic jiného činiti, než upamatovati se na Ježíše.

Kdyby byli napsali nějaký dialog jako Platon, nebo ně jaké pojednání jako Philon Alexandrijský. věřili bychom v jejich duchaplnost, ale tato duchaplnost zdála by se nám podezřelou. Jistě by v tom díle složili své vlastní myšlenky. Ale nic podobného neuměli; co při nich pozorujeme, jest, že stálým vlivem Ježíšovým znenáhla se vyprostili z předsudků lidu svého a přijali plnou věrou příklad a slovo svého Mistra. Vlastně by se mělo říci, nejsou to oni, nýbrž jejich Mistr, který jest v nich.

Jako kritik dávám v mnohých případech přednost prostému venkovanu před vtipným a obezřelým vzdělavcem. Onen mi řekne upřímně, co viděl, tento mi bude chtít vykládati svůj rozum. A jako dějepisec budu se zajímati především

o události samé, vysvětlení jejich přijde později. Při každé hypotézi prve, než se vysvětlují zjevy, nutno, aby se dříve konstatovaly. Nemám důvěry k této duchovní práci muže příliš učeného, protože stále jen svou soustavu mívá před očima. Nazývá to jakýmsi nástrojem zdokonaleným. Snad je na omylu? Jest to nástroj tak zdokonalený, aby viděl, co chce, a neviděl, co se mu nelíbí.

Svěddecká platnost sv. evangelií nespočívá toliko na výslovném úmyslu spisovatelův, od nich samých slavně proneseném, nýbrž také a to hlavně na vůli jejich Mistra. „Jděte — pravil jim opouštěje jich — učte všechny národy a naučte je zachovávat všecko, cožkoli jsem přikázal vám.“ (Mat. XXIII., 19.) „Jsem s vámi až do skonání světa. Vy jste svědkové toho (Luk. XXIV., 48.). Obdržíte moc Ducha svatého, který přijde na vás, vy vydáte o mně svědectví v Jerusalemě a v Judsku a v Samaří až do končin země.“ (Sk. 1, 8.)

Jejich slovo není tedy pouze lidská upomínka, nahodilé paměti a slabému rozumu ponechaná, nýbrž jest stráženo a posvěceno mocí Ducha Ježíšova, který v nich žije a jim v každé chvíli vnuká, co by měli mluvit. (Jan XIV., 16.)

Z tohoto hlediště také Církev v nepřetržitém podání posuzovala vždy sv. evangelisty.

Z toho jde, že v jejich díle nelze rozeznávat dvojí stránku: jednu, která jest jejich vlastní a přináležející jim jako spisovatelům, a druhou, vlastní a náležející Tomu, o němž píše. Vše, co vyšlo z jejich péra, patří Ježíši, buď si to skutek z Jeho života, buď nauka Jeho učení. Skutek bývá více méně přesně a živě popisován, nauka podávána buď úplně nebo v úryvku, ale tato i onen jsou vzájemně se doplňující části života a učení Páně.

V tom právě spočívá tajemství krásy, jednoduchosti, svatosti, nesmrtelné moci sv. evangelií. Není to duše, rozum, důvtip spisovatelů, jež do nich vtiskli, nýbrž jest to duše, rozum a důvtip jejich Mistra. On žije v nich, jedná, mluví, dojíká, osvětluje a posvěcuje. Jeho laskavost z nich září a nás obkličuje, Jeho půvab okouzluje a vábí, Jeho příklad povzbuzuje, Jeho dobrota všude se sdílí. Jdeme za Ním jako

ten chudý lid, jenž Jej všude provází, následujeme Ho s hříšníky a nemocnými, jichž rány duše a neduhy těla uzdravuje, slyšíme Jeho naučení, jež dává zástupům, můžeme se, chtějíc Jej poslouchati, s nimi posaditi na návrší hor galilejských nebo na břeh jezerní, můžeme Jej provázeti na Jeho cestách s těmi, kteří v Něj věří, vyznávají Jej jakožto Syna Božího. Ne, nikdo nemluvil s takou mocí a nikdo neprokazoval tolik dobrodiní, jako On. Důvěrné rozmluvy Jeho s učedníky, loučení se s nimi, poslední řeči v předvečer Jeho smrti zdají se býti k nám mluveny; Jeho bolesti lze viděti v plné jejich hrůze; ukrutné umučení má nás k pláči jako Jeho přátely stojící pod křížem. Vítězosláva Jeho zázračného vzkříšení nás uspokojuje a vidouce Jej, an opouští tuto zem ve slávě svého na nebe vstoupení, cítíme se naplnění nadějí a silou, neboť nám zanechává, jako svým věrným učedníkům, Ducha, který přemohl svět a činí nás syny Božími.

Tyto písemné památky chovají v sobě a věčně budou chovati život, mladost, svěžest. Jsou jako Kristus, o Němž vydávají svědectví. On byl včera, jest dnes a bude zítra. Nebe a země pominou, Jeho bytosť, Jeho slova nepominou. Ať všickni trpící čtou evangelia, v nich najdou útěchu; milující mohou o nich rozjímati a naučí se obětavosti; kdož hledají dobro, mohou se jich dotazovati a naleznou v nich tajemství všeliké ctnosti. Zoufající uvidí v nich spásu, a myslící, zkoumají-li je srdcem upřímným a dobromyslným, přesvědčí se o božské moudrosti, jež nás poučuje o tajemstvích Božích, odhalujíc bídy lidské a udávajíc prostředky k jejich umírnění. Která jiná věda stojí za to, abychom jí život věnovali?

V dějepisu jsou dva druhy písemných památek: první jsou písmena mrtvá, druhý památky živé. Prvá, právě to trosky bývalých národů, společností, osvěty, zašlých plemen, jako: kameny, náhrobky, pergameny, pruhy papírové, hieroglyfy nebo písmem neznámé řeči pokryté nenáležejí už nikomu, jsou majetkem všech lidí a nemají už živého ducha lidu, který by je vykládal; druhé pak zůstávají vlastnictvím

některého národa, některé společnosti a žijícího náboženství. Jsou psány řečí, kterou se mluví a které se rozumí, jsou nektknutě zachovány těmi, kteří v nich žijí a znají cenu jejich.

Všecky památky egyptské, assyrské, foinické a jiné náležejí do druhu prvního. V druhém jsou evangelia na prvním místě. Žádná jiná kniha nezasluhuje více jména památky živé, jako evangelia. Co vypravují, tvoří duchovní život milionů lidí, kteří tak smýšlí, jako ona, kteří se jimi řídí, jimi se těší a skrze ně doufají. Milionové lidí těch jsou narozeni v náboženské společnosti, která je vším právem má za svůj majetek, za svůj znak rodinný, za poklad nejdražší. Tato společnost, která jménem „Církev“ obývá veškeren svět, ukazuje všem lidem své evangelium, ale výklad jeho jen jí náleží. Ona jest jeho původcem, protože z ní vyšlo; kdo pak zná lépe smysl některé knihy, ne-li ten, kdo ji složil?

Kdyby bylo nutno, této jednoduché a přece málo uznané pravdy dokazovati, řekl bych těm, kdož na ni zapomínají, totiž všem vykladatelům, kteří chtějíce vykládati smysl evangelii nepřihlížejí k Církvi a jejímu ústnímu podání, řekl bych jim: Chcete vykládati mrtvé památky, rcete, jakou methodou se řídíte? Jistě se budete snažiti, abyste obnovili národ, jemuž ty památky náležejí, vyvoláváte jej nějakým způsobem, křísíte jej k životu z jeho popela, a vidíte-li jej živého před sebou s jeho řečí, s jeho mravy, náukami, s veškerou jeho historií, pak se přece jen nazdařbůh pokoušíte o četbu písemné památky a jen úzkostlivě podáváte její výklad, neboť dějepisné vzkříšení zaniklé osvěty a zašlého národa nebývá dokonalé. Avšak památky evangelické nejsou mrtvými památkami, náležejí lidu dosud žijícímu, velmi živému, který stále roste, mluví, učí, nepřestává je vykládati, je čistí a oživovati je. Jakým tedy právem smíte s nimi zacházeti jako s nějakým papírem nalezeným v hrobě některé mumie nebo s nějakým starým pergamenem v archivu některého spustošeného města zapomenutým?

Kdyby Egypťané z dob Ramsesových vrátili se k břehům Nilským, byli by, tuším, nejlepšími vykladateli svého písma. Zpytatelé egyptských starožitností nebudou činiti proti

tomu žádné námitky a uznají to za správné. Co se týče správné kritiky, nedovolává se pro Církev katolickou ani neomylnosti, jí co do zachování a vykládání víry od jejího Mistra propůjčené, žádám toliko, aby jen považována byla za společnost živou a vzdělanou, a aby se laskavě připustiti ráčilo, že ona lépe, než každý jiný, dovede vykládati vlastní knihy své.

Bude-li toto právo uznáno, nemám pak žádných obtíží, proč bych, hledě k těmto živým památkám, i při jejich starobylosti neužil metody, záležející v tom, aby tyto knihy znovu položeny byly do doby, v níž povstaly, a aby ze znalosti této doby vyneseny byly na jevo okolnosti, které mají velikou cenu do sebe proto, že pak dovedeme tyto památky lépe pochopiti a posuzovati.

Budiž mi dovolen příklad.

U spisovatelův evangelických přichází významný výraz, jehož výklad má nad míru velikou důležitost; je to výraz „Syn Boží“, přiřknutý Ježíšovi.

Moderní kritikové, kteří studují evangelia tak jako Herodota nebo Tita Livia, praví správně, že tento výraz připouští rozličný smysl a že se vykládá někdy buď ve smyslu metaforickém buď v mravném a že v tomto ohledu může se připisovati a skutečně také připisuje se lidem. Dodávají dále, že jen v tomto smyslu se má užívati o Ježíši.

Otázka jest, bychom zvěděli, jak Ježíš sám chtěl, aby se o Něm tohoto výrazu užívalo a jakým způsobem ho také apoštolé užívali.

Jest to otázka události a svědectví. Církev, strážkyně apoštolského podání, opětuje s apoštolou i po nich, od věku k věku to, čemu oni učili, tvrdí, že název „Syn Boží“ byl vždy, od dob sv. Petra, který jej prvý Ježíši dal, až do dnes a že jest to název, jenž netoliko v sobě obsahuje synovství metaforické a mravní, nýbrž synovství skutečné, v totožnosti jedné a téže přirozenosti božské.

Kdo může dokázati opačného výkladu proti takovému svědectví? V pravdě, rozum může odepřiti víry slovu Církve rovněž tak, jako slovu apoštolův a slovu samého Ježíše, ale

potom již nepochopuji, jak hodlá kdo říci i samým spisovatelům evangelických knih neb — což jedno jest — věrným strážcům jejich: Vy nevíte, co píšete a co čtete. — A kde jinde měla by se pravda nebo pravý smysl toho výrazu znáti?

Ve smyslu katolickém může ovšem výraz ten některým lidem zdáti se úzkoprsým nebo odporným, ale jestliže jej Ježíš pojal ve smyslu katolickém, pak historik musí ho uznati za pravý, a odepřel-li by toho, pak porušuje historii.

V.

Jiná charakteristická známka evangelických památek jest jejich počet, jejich rozmanitost a přece nerozlučný jejich souhlas.

Počtu jest zapotřebí k závažnosti svědecké, která jím nabývá záruky a potvrzení. Nebo čtyři svědci mají vždy větší váhu, nežli jeden, jestliže jen jejich slova, i při vši osobní rozdílnosti, se shodují.

Neméně důležitá jest rozmanitost, bez níž by ani počtu nebylo. Čtyři svědci vypravující tutéž věc těmitěž slovy mohli by se mýliti v jednom jediném. Platnost svědectví vyžaduje takých udání, jež se shodují v obsahu, třeba se různila v jednotlivostech, jen když sobě neodporují. Porovnáme-li vypravování evangelická mezi sebou, shledáme, že mají na sobě tento znak. Životopis Ježíšův, sepsaný veskrze takým nesoustavným vypravováním, přesvědčí o tom čtenáře; i nemohu nic lepšího učiniti, nežli odkázati ho k dílu samému, Přece však s ním napřed sděluji, že jsem úzkostlivě a pozorně zkoumal odpory, o kterých právě někteří kritikové se domnívali, že ve mnohonásobném vypravování čtyř evangelistů se nacházejí, ale nikdy a nikde jsem jich nenalezl. Abych pravdu řekl, jen na jedné události jsem se pozastavil, ale jednotlivosti mne přesvědčily, že to byly vlastně dvě rozličné události, a tak všechny odpory hned zmizely. Uvádím za příklad otázku ohledně slepcův u Jericha. Připouštím tu dva

zázraky; jeden, když Pán Ježíš vcházel do města, druhý, když odtud vycházel. Ale táži se vykladatelů, kteří tu viděli jen jeden, na jakém důvodu zakládají své mínění? Jestliže podle sv. Lukáše jeden slepec byl uzdraven, když Ježíš přicházel, proč zavrhovati jeho svědectví? A jestliže podle sv. Matouše a Marka byli uzdraveni dva slepci, z nichž jeden se jmenoval Bartimas, právě když Ježíš odcházel, proč zavrhovati jejich svědectví? Ústní podání je matné, odpovídají, proto zmatek ve vypravování. Co o tom vědí? a jak to mohou zjistiti?

Uvádím ještě oba rodokmeny Ježíšovy, podle sv. Matouše (I. 1—16.) a podle sv. Lukáše (III. 23—38.) Odporují prý si; je-li první správný, musí býti druhý nesprávným, a naopak, je-li druhý správný, jest prvý nesprávným. Soud by byl zcela správný s výhradou, by se nepodpíral o nepravou hypothesu. Proč by nemohly oba rodokmeny býti pravými? Dostačí jen poznamenati, že jsou různé, že prvý udává potomky Ježíšovy od Heliho, jehož dědicem dle zákona byl Josef; to dí sv. Lukáš; a že druhý vypočítává potomky Josefovy od Jakuba vedle přirozené posloupnosti, to dí sv. Matouš. Nazve se to snad dobrou výmluvou. Proč? Mám právě tolik, a ještě více práva nežli oni, abych to měl za věc historickou ¹⁾.

Podstatná podmínka, abychom pochopili souhlas čtyř evangelických památek, záleží v tom, abychom si utvořili náležité ponětí o úloze spisovatelů, kteří je složili. Vypravující některou událost neb některou řeč, netvrdí nikde, že vyličují vše. Zaznamenávají jen některé udaje, některé úryvky, a to dostačí dějepřavě.

Co jeden vidí v profilu nebo se strany, druhý to může viděti v plné tváři. Některá podrobnost dojala více toho, jiná zase onoho. Odtud vysvětluje se volnost ponechaná na vůli vypravovatelům; některou věc více nebo méně schválně opomenuli, jinde zase více nebo méně úplný obraz podali. Špatně

¹⁾ Jediný rozdíl obou rodokmenů jest, že rodokmen sv. Matouše udává potomstvo dle řady sestupné, kdežto rodokmen sv. Lukáše udává příbuzenstvo dle řady vstupné; oba jsou zcela správný, jak sv. Otcové, církevní spisovatelé a exegetové křesťanství dávno již dokázali.

bychom pochodili, kdybychom, srovnávající je, z opomenutí některé podrobnosti měli souditi, že nepravé jest celé vypravování, v němž se opomenutí nachází. Pravý úkol nestranného posuzovatele při porovnání těchto památek jest, aby je vzájemně doplnil. Rozdíly, které se u čtyř evangelistů pozorují, mají mnohé a určité příčiny, takže se obmezují pouze na to, poznamenati je úhrnem: vysvětlují se, jestliže jen poněkud to uvážíme, vlastně osobou spisovatelovou, účelem, za kterým jde, bezprostředními čtenáři, které měl na mysli, a vytknutými okolnostmi historickými oné doby, ve které žil. Okolnosti tyto staví často v popředí mnohé činy a řeči Ježíšovy, bylť spisovatelům vždy vzorem, na který patřili, a pravidlem učení, kterým se řídili.

Když tedy rozbroj mezi žido-křesťany a mezi pobany na víru obrácenými Církev právě vznikající ohrožoval, jest na jevě, že slova Mistra předpovídajícího obrácení pohanův a ony tklivé výjevy, kde chválival jejich víru, kterou u nich nacházel, musily vzbuditi nejživější upomínky v paměti Jeho učedníků. Takové okolnosti určovaly cíl spisovatelů, kteří, dávajíce svědectví o tom, co Ježíš činil a učil, utvrzovali víru a všeliké rozepři konec činili. Kruh čtenářů byl takto omezen účelem, jako účel byl omezen okolnostmi; a živý Duch odšedšího Mistra dával evangelistům podnět, aby rozeznávali to, co jest třeba říci, neb aby vynechali to, co slušelo chovati v tajnosti. Vše u nich bylo podřízeno vnitřnímu působení Ducha svatého, který jim přispíval, a to nepochybně lépe, nežli když duch národní nadšením naplňuje ty, kteří vypravují dějiny vlasti. Jakákoli jest jejich práce — buď že se snaží, aby upomínky své obnovili, buď že se táží jiných svědků života Mistrova, buď se radí s předchozími spisy: Duch svatý jest tu, aby je chránil proti nepozornosti a proti omylu a vedl je k úplné pravdě jejich svědectví.

VI.

I přese všecky jejich rozdíly byl úplný souhlas všech čtyř evangelií vždy uznáván již od nejstaršího věku. Ústní o něm podání trvá v Církvi. Protože každé z nich obsahuje

slovo Boží, jest nemožno, bychom připustili domněnku, že by mezi sebou nesouhlasila. Slovo Boží nemůže samo sobě odporovati. Také od polovice druhého století konkordance, nebo diatessaron, jak je nazývali, byly uveřejněny, aby se stanovila jednota jejich. Tato jednota „a priori“ jest na jisto postavena studiem kritickým, bedlivým srovnáváním památek. Nejen že první tři evangelia, nazvaná „synoptická“, z příčiny patrné podobnosti jejich sestavení, mezi sebou se srovnávají, nýbrž i při mnohých zdánlivých odchylkách též se čtvrtým souhlasí.

Skutečně již první pohled na toto dílo ukazuje, že v ničem nepřipomíná svých tří předchůdcův. Události, zeměpisný a časový rámeček, řeči, vše se od nich různí. Někteří posuzovatelé se snažili dovésti z těchto rozdílů jakýsi odpor a ustanovili toto dilemma: Jsou-li synoptikové spolehlivými co do způsobu líčení života Ježíšova, pak sv. Jan nám podal životopis vymyšlený, a jsou-li řeči Páně třemi prvními evangelisty vypravované pravými řečmi Jeho, pak jsou řeči sv. Janem vypravované uměle sestaveny, a opačně, je-li čtvrté evangelium co do vypravování událostí a řečí pravdivé, nemohou pak tři prvá evangelia tolikéž býti pravými.

Skutečné a patrné rozdíly, které uznati musíme mezi synoptickými evangelii a evangeliem Janovým, nejen neopravňují k tomu, abychom soudili, že je tu odpor nerozřešitelný, ale spíše dokazují nerozrušitelný souhlas všech čtyř památek. Sv. Jan neodporuje svým předchůdcům, on doplňuje a vykládá, co do udání geografických a chronologických ze života Páně, události, jež tvoří osnovu tohoto života, a řeči, které v krátkosti udávají jeho učení.

První tři evangelia podala za dějiště Ježíšova apoštolování Galileu a Jerusalém, evangelium sv. Jana dovozuje, že Ježíš prve, než v Galilei hlásal království nebeské, po celý rok kázal v Judsku a slavně se veřejně objevil v hlavním jeho městě, když vyháněl prodavače z chrámu. Synoptikové mluví toliko výhradně o poslední cestě Ježíšově do Jerusaléma ku slavnosti velikonoční, kde měl zemřít; sv. Jan zmiňuje se o rozličných cestách do svatého města, o Jeho pobytu v Perei za Jordánem a v Efreemu na hranicích pouště. Synoptikové

počínají vypravování veřejného života teprve od doby uvěznění Jana Křtitele; čtvrté evangelium počíná se křtem Páně a ustanovuje trvání veřejného Jeho života trojí velikonocí, o níž zvláště se zmiňuje ¹⁾).

Synoptikové nepodávají žádného podkladu k roztrídění událostí z veřejného života Ježíšova dle času, sv. Jan je zaznamenává s důkladnou určitostí podle rozličných cest Ježíšových do Jerusalema ²⁾ k velikým slavnostem židovským. Synoptikové nepřipomenuvše častého pobytu Mistra v hlavním městě, nemohli nás také o tom poučiti, co tam činil, ani o slavném vyučování, které tam konal; ale sv. Jan nám o nich dává velmi obsírnou a zevrubnou zprávu.

Všecky ty vzácné zprávy, jak viděti, neodporují v ničem synoptikům, nýbrž vyplňují jejich mezery a mají zásluhu, že vysvětlují jejich vypravování. Bez nich bylo by nemožno, znovu vylíčiti pohnutlivé drama života Ježíšova a pochopiti Jeho zvláštní způsob vyučování. Veliké zápasy, vznešené nauky měly míti za dějiště hlavní město židovské a nejvyšší hodnostáře lidu za svědky. Tu měla se ukončiti životní dráha Messiášova, zde měl se ukázati v nejsvrchovanější slávě. Galilea byla Ježíši poměrně tichým ústraním, kde vzdálen jsa ohniska nenávisti, od prvého dne Jeho veřejného vystoupení Mu hrozící, mohl hlásati království nebeské hříšníkům a lidem pokorným, poučovati své učedníky a klásti základy svého díla do srdcí lidí věřících, kteří pak je měli dále rozšiřovati. Ale že se uchýlil do Galilee, jak praví synoptikové ³⁾, Jan jediný dává nám historickou příčinu, proč se tak stalo ⁴⁾).

Podle tří evangelistů pozorujeme, že Ježíš jako divotvorce, Mistr a učitel, jedná a mluví naprostou mocí osobní. Když uzdravuje nemocné, když zlé duchy vymýtá neb mrtvé křísí, nevidíme, že by dovolával se vyšší moci, od níž by bral sílu svou, ale On sám mluví, vkládá ruce, poroučí a nemocní se uzdravují, zlí duchové se vzdalují, mrtví vstávají z mrtvých.

¹⁾ Jan 2, 13.; 6, 4.; 12, 1.; 13.

²⁾ Jan 5, 1.; 7, 2.; 10, 22.

³⁾ Mat IV., 12, Mar. I., 14, Luk. IV., 14.

⁴⁾ Jan IV., 3.

Taktéž si vede, když učí: odpouští hříchy, jako Bůh; prohlašuje příkázání ve svém vlastním jméně, jako Bůh; ne ve jménu Božím, ale ve svém vlastním jméně je zachovávatí přikazuje. On žádá, aby Jeho učedníci v Něm poznávali pravého živého Syna Božího, a chválí je, že konečně k této nejvyšší a nejúplnější víře dospěli.

Kým jest taková bytost? Jaká jest její přirozenost? Jaký jest skutečný poměr s Tím, jež jmenuje Otcem? Jaký jest Vykupitel předpověděný od prorokův a v Něm uskutečněný? Jaké jest tajemství království nebeského, Jím založeného?

Tři první evangelisté vypravují nám toliko řeči Páně, kde všechny tyto otázky zahaleny jsou v podobenstvích a znameních. Čtvrtému evangeliu vyhrazeno, aby nám dalo úplné světlo tím, že vypravuje nejslavnější a nejdůvěrnější řeči, kde Ježíš zjevoval v mluvě, již žádný tvor mluvití nemůže, tajemství nevyslovitelná.

Ježíš není jakýmsi synem Božím, On jest Syn; to jest jméno, které si sám vždy dává. On jest s Otcem (Jan 10, 30.) téže podstaty; dříve nežli Abraham byl, dříve než svět učiněn byl (Jan 8, 58.), byl On, byl v Otcí (Jan 17, 5.). On vše obdržel od Otce, moc, světlo, život. On soudí, osvěcuje, oživuje, On dává Ducha svého a s Duchem život věčný. On jest nejvýznamnější, jediný a dokonalý zjev Otce. Kdo Jej vidí, vidí Otce; kdo Jej miluje, miluje Otce. On jest v Otcí, jako Otec jest v Něm (Jan 14, 10.).

Tato zjevení nadpřirozená nad všelike pochopení a nad každou vědu lidskou povýšená mohou býti přijata toliko od toho, kdo věří slovu Ježíšovu. Unášejí nás do nebeské říše, často i největšímu duchu nepřístupné, ale duši prostičké a srdci upřímnému otevřené.

Tyto řeči neodporují v nejmenším mravným náukám Páně a Jeho podobenstvím, nýbrž obsahují jediný výklad, který je objasňuje.

Mluvil-li Ježíš, jak mluví u Jana, pochopuji divotvorce, učitele synoptiků, pochopuji nejvyšší moc, s kterou jedná, a vlastní Jeho autoritu, s kterou ustanovuje zákon svůj. Takto jediný Syn Boží — jediný, pravý, nikoliv ve smyslu obrazném

neb s jakousi výhradou — musil přikazovati a zákony dá-
vati; není-li tomu tak, pak Ježíš synoptiků stává se neroz-
řešitelnou hádankou, i tážeme se, jak On jako jednoduchý
vyslanec Boží opovážil se přivlastňovati sobě způsob bytosti,
jednání a mluvení, který toliko Bohu náleží?

Jednota evangelických památek jest nerozrušitelná. Ne-
smějí se vespolečně stavěti jedna proti druhé, leda že by se to
dělo z důvodů v historii neobvyklých. Kdož vycházejí od hypo-
these, že Ježíš jest toliko člověkem, patrně nemohou uznávati
čtvrté evangelium, jsou nuceni celé toto evangelium i všechny
jeho události a řeči zamítati; nemožno jest připouštěti evan-
gelium, ale zavrhovati události a řeči, které obsahuje, neboť
jsou celkem nedílným. Spisovatel, který dosvědčuje skutky, ručí
za ně svým svědectvím. Jeho dílo jest jednolitě, snaší se ve
všech částech se spisů prvých tří evangelistův.

Jest nemožno psáti život Ježíšův dle pravidel histo-
rických a kritických beze zpráv, jež obsahuje evangelium
Janovo. První podmínka vylíčiti životopis některé vyšší osoby
jest, aby se postavilo v pravé světlo smýšlení, jakéž ona
osoba měla sama o sobě; nuže, to právě jest hlavní účel
sv. Jana, aby nám zjevil v Ježíši toto Jeho vlastní o sobě
smýšlení. Dějepisec nemá toho vyhledávati, zdali takové zje-
vení se srovnává nebo zdali jest ve sporu s jeho osobním
míněním a rozumováním, úkol jeho jest důležitější, nepřed-
pojatý; on jest povinen podati nám v plném znění svědectví
těch, kteří skutky viděli a slova slyšeli.

První, hlavní vadou moderní kritiky, ať protestantské
nebo nevěrecké, v nesmírné vytrvalé práci, zasvěcené pa-
mátkám evangelickým od 18. století ve Francii, Anglii, Švý-
cařích a Německu, byla, že posuzovala tyto památky jako
mrtvou literu. Vědomě zapoměla, že nejsou to knihy, které
se staly obecnou državou, ale knihy, jež jsou neodcizitelným
majetkem katolické Církve. Třeba podle mínění kritiky ta-
kové Církev nebyla ustanovením Božím, jež obdrželo od
svého zakladatele právo, neomylně zachovávat Jeho psané
neb ústní slovo, měla-li by snad proto zneužívati své
vysoké ceny a váhy jen jakožto společnost dobře zřízená?

A potom, odkud by si směla osobovati právo považovati své vlastní knihy za jednoduchý papír starého Egypta, který unikl při záhubě onoho národa, jenž v nich zanechal některé stopy, některé myšlenky svého bývalého života?

Neklamné podání takové církve, jako jest Církev Kristova, jako řetěz spojeno jest bez přetržení od 18 věků, zanechávajíc každé době pevný základ své víry v bezčetných dílech, vynikajících učením, jež vykládají, ctnostmi, kterým učí, a duchem, jež obsahují; i může-li takovéto podání lehkotvárně býti odmítnuto? Není-li ono silou mocnou? A poněvadž toto podání jest živým strážcem evangelií, nemáme-li v pravé nestranné kritice bráti k němu útočiště, bychom jim porozuměli a zvěděli jejich pravý původ a obsah?

Je-li nějaká kniha odloučena od společnosti, jíž náleží a jejíž drahocenným dílem jest, pak vydává se v šanc nejprvnějšímu dobrodruhu.

Evangelia odtržená od církevního podání, jehož nejstarším a nejposvátnějším jsou pomníkem, byla odedávna vydávána v kořist, komukoli jen libo bylo.

Aby sama promluvila, třeba je oživiti; neboť duch kterékoli písemné památky spočívá ve společnosti, která jej vnukla, v myšlenkách, které ovladaly tuto společnost, ve vášních, které jí zmítaly, v obyčejích, jež ji vyznamenávají. Mnozí pokoušeli se o to, aby tuto společnost uměle znovu-zřídili, a přirozeně od Církve samé se tomu učili z knih jejich učitelův, i z památek, které měli před sebou a kterým porozuměti se snažili. Tak škola v Tubingách, vedena jsouc panem Bauerem ¹⁾, vyznamenávala se zvláště v tomto těžkém úkolu. Její veliká hypotéza byla opodstatněna samolibostí a nadsazováním. Neviděli v prvotním křesťanství prvního a druhého století nic jiného, leč soupeření židokřesťanů, zastoupené Petrem, Jakubem a Janem, a křesťanství všeobecného, zastoupené Pavlem; to přece znamená obmezovati dle libosti obzor, jednotlivosti přikládati váhu celku, vybíratí jedinou stránku a nad míru a násilně ji vykorisťovati k tomu, aby z ní se sestavilo celé dílo. Ježto všechny spisy apoštolské

¹⁾ Vorlesungen über das Neue Test.

a v první řadě evangelia byla vykládána z tohoto úzkého a výlučného stanoviska, snadno uhadneme, čím se stala v rukou kritiky a její školy.

Čeho docíleno z této urputné práce pro rozřešení otázky, jež se kladla na tyto památky?

Vyzkoumán li byl způsob, jak povstaly? nalezeno-li tajemství jejich shodnosti a rozdílnosti? Vyzkoumána-li příčina jejich nerozlučitelné jednoty, která je spojuje jako údy jednoho těla? Objeven li správný pořad jejich původu?

Dostačí jen zběžně přehlédnouti nesčíslná díla o tomto předmětu sepsaná, abychom na jisto postavili dokonalou slabost těch, kteří vyvolali tyto rozmanité otázky.

Všecky možné hypotese zastávali. Jedni připouštěli jednojediné evangelium jakožto zřídlo, z něhož tři prvá evangelia čerpala¹⁾. Herder je porazil; naše evangelia, dle něho, mají svůj původ z ústního evangelia. Toulaví vypravovatelé, pravý to druh rapsodistů, chodili prý od místa k místu, zvěstující blahou zvěstí; jejich vypravování učeno se na paměť, okrašlováno a rozmnožováno a hle, toť zřídlo našich psaných evangelií.

Jiná theorie jest o malých knížečkách²⁾, které sepsány byly neznámými spisovateli, jakýsi druh historických úryvků ze života Ježíšova, které jmenovitě sloužily sv. Lukáši při sepsání evangelia. Tvrdilo se, že evangelium Matoušovo bylo znovu vzděláno, věřilo se v prvotní dílo svatého Matouše, které zmizelo a které sloužilo k sepsání prvního nynějšího evangelia a druhého, sv. Marku připsaného.

Někteří dávali zase přednost sv. Marku a měli jej za pramen, z něhož čerpali sv. Matouš a sv. Lukáš³⁾.

Tyto nekonečné hypotese, které jedna po druhé následovaly, dokazují jen vlastní vrátnost svou, neboť se na vzájem ruší a není ani jedné, jež by se udržela několik let. Upadají v zapomenutí i se svými původci. Až kritika, jež se nazývá neodvislou, své nejzávažnější představitele v souhlas

¹⁾ Eichhorn *Einleitung i. d. N. T.*

²⁾ Schleiermacher *Krit. Versuch über d. Schrift. des Lukas.*

³⁾ Reuss. *hist. evang. Intr.*

přivede, bude na čase, zkoušeti jejich závěry. Až posud svědectví Církve o evangelických spisovatelích a jejich dílech nemusí dbáti těch různých mínění, která sotva přesahují zdi školní nebo kruh některé strany.

Podobně těžká chyba jest ta, že se zneužívá svědecká váha evangelií.

Místo aby kritikové v nich viděli vypravování událostí zjištěných svědky dobře zpravenými a poctivými, rozeznávali v jejich dílech obsah a formu; mírnější přijali sice obsah za pravý, ale potírali formu, ani netušíce, že potírajíce formu ničí zároveň obsah.

Tak prvé kapitoly třetího evangelia byly podle nich půvabnou básní, jejíž krása je naplnila obdivem; ale všechny ty jednotlivosti tak svěží, tak živé nebyly leč básnickou záclonou, aby na jevo vyšla svatosť Jana Křtitele, a aby se okrášlilo početí a narození Páně. Proto mohli popíratí panenské početí Kristovo ¹⁾).

Touž měrou bylo celé evangelium Janovo pokládáno za dílo theologické a nikoli za historické, jež mělo účel dogmatický, vykládati totiž v náukách nadpřirozených učení spisovatelovo o božské přirozenosti Ježíšově ²⁾).

Takovýto výklad, mající zevně ráz upřímnosti a dokonalé umírněnosti, jest zkázou pro autoritu evangelií. Ostatně odporuje docela a zjevně spisovatelům těchto památek. Dva z nich dosvědčují, že jsou jen dějepisci, kteří vypravují věrně, co slyšeli a viděli, neb čeho se dověděli z úst bezprostředních svědků těchže událostí. Nechceme-li podezřívati jejich věrohodnost a připisovati jim sprostou lež, musíme je posuzovati tak, jak se nám jeví. Od 18 věků žádný vážný kritik neosmělil se pokládati evangelisty za lháře a podvodníky, i třeba se tento přívlastek zmírnil a dle způsobu orientálského podvod za literární leš vyhlášoval. Možno jim odepříti světského vědění a akademického vzdělání, ale nikdy poctivosti a upřímnosti.

¹⁾ Reuss. Hist. Intr.

²⁾ Reuss. Theol. jahamique.

Všickni spisovatelé položili život za to, co pravdou býti pravili, a proto ze všech důkazův o jejich věrohodnosti není světějšího, slavnějšího na světě nad toto svědectví. Jednoduché slovo může býti podezřelé, ale slovo potvrzené mučednictvím a krví svědka samého zamlouvá se i těm největším pochybovačům.

VII.

Historická kritika nemá toliko zkoumati písemné prameny a jejich spisovatele, svědectví a svědky, ale má též oceňovati obsah knih a památek, události a nauky, které jsou tam obsaženy.

Jaké jsou události, jaké nauky, jež se vypravují a vykládají ve čtyřech evangeliích, a činí podstatu udání každého jednotlivého svědka? Události ze života Páně, věroučení, které vštěpoval svým učedníkům a skrze ně veškerému lidstvu.

Všecky události, nepravím některé události, pravím všecky důležité události bez výjimky od narození Páně až do odchodu z tohoto světa jsou událostmi zázračnými. Všecko Jeho učení týkající se Jeho osoby a Jeho přirozenosti, Jeho mravný zákon, jako slavné Jeho výroky, jimiž zjevuje své dílo a svůj poměr k Otci, který Jej poslal, aby spasil svět, všecky Jeho nauky jsou vyvýšeny nad rozum; učení to jest podstatou svou prorocké, neboť vyjadřuje pravdy nad zkušenost a nad soud lidský vyšší. Nemůže tedy jinak přijato býti, leč věrou, a jeho věrohodnost nemůže býti jinak opodstatněna, leč zázraky a skutky, jež působí na duši věřící.

Evangelia jsou soustavou samých proroctví a zázraků. Tato nesmí býti zlehčována, nýbrž musí býti naprosto a beze všech vytáček uznána.

Jsem dosti obeznámen s nynější dobou a nechci snad neuznávatí jejího odporu proti zázrakům, proti věcem nadpřirozeným a neviditelným a nedůvěry její ku svědkům, kteří je dosvědčují. Tento zastaralý odpor a tato nedůvěra jsou

jedním z příznaků nynější nevěry. Příčiny, z nichž povstávají, jsou mnohé a hluboké; vyžadovaly by dlouhého a důkladného rozboru, jenž nenáleží do tohoto úvodu. Poznamenávám toliko, že veliké pokroky věd výzkumných, jejich podivuhodné upotřebení nebyly beze všeho vlivu na vědecký a psychologický rozvoj nynějšího pokolení.

Výhradně pěstování věd výzkumných a přírodních zaujalo ducha naskrze hmotou, proto požadováno, by ze sil hmotných vše se vykládalo, a znenáhla za nic pokládáno vše, co bylo mimo ně; a když lidé učení majíce vyhověti potřebě nezníčitelné jednoty ve všelikém vyšším vědění hledali obecný princip, který ovládá přírodu a lidstvo, na místě aby ho byli viděli nad přírodou a nad člověčenstvem, hledali ho slepě v přírodě samé i v člověčenstvu. Odtud pocházejí nauka pozitivní, materialistická a pantheistická, které tíží veliký počet duchů mezi těmi, kteří vyučují jiné a tajné spojenství jejich nevědomky působí na lid. Tyto tři nauky tvoří jakousi matnou atmosferu, ve které se pohybuje a dýchá lidstvo našeho věku.

Chtíti mluvíti o zázraku a proroctví v době, která sklíčena jest jhem takového názoru, jest tolik, jako vydávati se v nebezpečí, že nám budou ukázány dvěře, prve, než bychom byli slyšáni. Neváhám přece tak učiniti, jsem si vědom síly zralého přesvědčení a dokonalé víry, neváhám též ani okamžik podrobiti zázraky a proroctví ze života Ježíšova zkoušce a důkazu, jak toho vyžaduje kritika.

Ovšem že jest to dvojí věc, kritika a kritika, tak jako váha a váha.

Která kritika jest tedy pravá a spolehlivá, zdali ta, která zabezpečuje i nestrannost dějepisce i pravdivost událostí, jež on zkoumá, rovněž jak i stáří památek a úctu svědkům povinnou?

V duchu lidském jsou tři živly: očividné pravdy, soustavné nauky a víra. O pravdách patrných netřeba rozumovati; lze je všecky uvéstí buď na zásadu protivy neb totožnosti, příčinnosti neb platného důvodu. Mocí těchto zásad věci nemožné, sobě odporující, účinky bez příčiny nemohou ani býti ve skutečnosti, leč jedině v obraznosti. Zásady se

neposuzují, ale samy soudí o všech soustavách a věrách, dle nich se váží všeliká pravda.

Soustavy jsou řady vět, kterými někteří učenci snaží se vysvětliti původ všech bytostí.

Většina lidí není s to, aby budovala soustavy, může je jen trpně přijímati s důvěrou více méně slepou. Takové soustavy stanoví často víry jednotlivcův a názory jednoho věku. Ale prvotní zásady rozumové a víra jsou všem lidem přístupny.

Kritika může tedy spočívatí jen na třech základech: na pravdách prvotních, na jednotlivých soustavách a na víře obecné.

Dovolává-li se kritika toliko víry jednotlivce jakožto svého měřítká, nebude míti ceny leč jen u těch, kteří tuto víru přijali, a dovolává-li se jednotlivé soustavy, bude míti platnost jen pro přívržence této soustavy. Naopak dovolává-li se pravd podstatných a pevných, nezvratných zásad rozumových, bude se zamlouvati všem, neboť důvod takový zamlouvá se každému rozumnému člověku.

Kdo zkoumá události a památky, ve kterých tyto události jsou zaznamenány, pouze podle nálady doby své a podle panujícího názoru, může se dopustiti chyby, neboť doba mění svou náladu a názory jsou nestálé. Kdo pak je zkoumá podle své osobní soustavy a svého malicherného mudrování, sklame se též, neboť žádné rozumování, třeba sebe rozsáhlejší, není dosti přiměřené věci a neobsáhne veškeré pravdy.

Třeba tu rozumu rozsáhlejšího a spolehlivějšího, a ten jediný, jenž v obojím ohledu poskytuje úplné jistoty, jest rozum založený na zásadách základních, nezměnitelných, věčných, absolutních.

Žádám tedy na kritice, aby tímto rozumem jsouc osvícena posuzovala všechny události evangelické a všechny zázraky, a očekávám s důvěrou její soud.

Taková kritika nenáleží ani jednomu věku, ani jedné škole; jsouc obecnou a naprosto nutnou vládne všem soustavám a všem věkům. Jí řídili se všickni ti, kteří v účtě měli vlastní rozum a nepáchali sami na sobě vraždu ve své

pochybovačnosti. Nikdo nesmí ji zavrhovati, leč by se vzdal povahy své přirozené, jakožto bytosti rozumné.

Vše z ní vzniká: víra a náboženství, filosofické soustavy a vědy pozitivní, knihy a písemné památky.

Netoliko náboženství křesťanské, ale bohověda a svaté knihy Církve Kristovy nevyhýbají se takové kritice naopak dovolávají se jí, a bez ostychu tvrdím, že mezi všemi věrami, náboženskými vyznáními, mezi všemi soustavami a památkami náboženství Kristovo a víra křesťanská a knihy Církve Kristovy mohou jí čeliti beze vší pohromy. Ani náboženství Budhistické, ani náboženství Zoroastrovo neb Mahomedovo, ani knihy, na kterých se tato trojí vyznání zakládají, ani učení materialistické neb pozitivistické neodolají kritice rozumu řídicího se prvotními zásadami příčinnosti a protivy. Její neuprositelný soud nepřipouští, leč náboženství židovské, bohovědu křesťanskou a písemné památky Starého a Nového zákona.

Jakmile člověk nynější doby, byv zklamán lichými soustavami, které právě jaksi v módě jsou, přestane se jich dotazovati, co by měl mítí za pravdu, nebude také už hledati rady u Kanta, Spinozy, Hegla, Voltaira nebo některého učence souvěkého, ale vrátí se k prvotnému rozumu, ku pravdám nezvratným, majícím základ věčný, a dá za pravdu Tomu, který přišel, aby ho poučil o původu a cíli života, o svatém zákonu, jímž se řídití má, o síle, aby toho zákona mohl býti poslušen, slovem o všem, co osvěcuje, potěšuje, okouzluje a sílí.

Duch pravou kritikou ozbrojený jest bdělým a neúplatným strážcem na hranicích historie, neúprosně vzdaluje ty, kdož by rádi vnesli do ní místo skutečných událostí jen své vrtochy a sny své obraznosti; tresce a odkrývá ty, kteří mermomocí hledí obmeziti oblast skutečnosti, umlčující události skutečné, protože není na nich pečeti jejich soustavy nebo znaku jejich firmy. Historie jest území, o které dnešního dne vede se tuhý boj. Nesmíme připustiti, aby samozvanci se ho zmocnili a v něm se usadili. Mnozí by rádi je učinili lénem nevěry, pantheismu a materialismu, povinnost

kritiky jest odrážeti tyto nepřátely. Historie nesmí náležeti, leč nezkalenému rozumu. Žádná jiná úloha nevyžaduje tolik rozhledu a svobody duševní, tolik nepředpojatosti a ryzosti povahy, jako úloha historikova.

Nuže vizme, nač se musí kritika sama sebe tázati ve jménu ryzího rozumu: jsou-li nadpřirozené skutky evangelia jako: původ a narození Páně, Jeho vychování a viditelný vzrůst, Jeho lidská a božská přirozenost, povolání, skutky Jeho veřejného života a jejich spojitost, Jeho dílo, učení, přikázání, zázraky, zápasy, způsob žití a jednání Jeho, smrt a z mrtvých vstání, slovem: jsou-li všechny tyto události historickými fakty, které nutno vyprávěti a líčiti tak, jak se v pravdě a skutečně staly?

Kritika nesmí zkoušeti napřed, jak se tyto věci státi mohly, snášejí-li se s duchem naší doby, shodují-li se více nebo méně s našimi předsudky a s naším vzděláním; jde tu jediné o to, abychom zvěděli, zdali se ty věci staly skutečně?

Jakmile je zjištěno, že se opravdu staly, pak teprve věda se může pokoušeti o to, aby je pochopila, je vyložila a z nich dokázala velikost a věrohodnost, ale nebude míti práva k tomu, aby je zlehčovala, zapírala, překrucovala nebo směšnými činila.

Správný historik nebojí se ničádných nápadů rozumu; s nedotknutelnou svědomitostí zaznamenává to, čeho dovozuje. Netáže se, zdali některý čin je zázračný nebo není, nadpřirozený nebo přirozený, ale píše o něm tak, jak jej vidí.

Vše, čeho od něho právem požadovati smíme, jest, aby byl svědkem svědomitým, neporušeným a pravdomluvným, to jest, aby přijímal jen udání svědků svědomitých, neporušených a pravdomluvných. Nutno, by rovnou měrou vzdaloval se lehkověrnosti, jež věří všemu, i nemožnostem a bájím, jakož i pyšné nedůvěřivosti, která zase zavrhuje veškerá svědectví, jakmile se nesnášejí s jeho soustavou, jeho věděním a vzděláním, což se nazývá — nerozumem.

Člověk předpojatý není hoden, aby psal historii; nebude nikdy ničím jiným, leč jejím falšovatelem.

VIII.

Co se týká skutečnosti proroctví, obracím pozornost čtenářovu k zázračnému skutku, který sloužiti bude k předběžnému ospravedlnění prorockých řečí Ježíšových v tomto díle úplně podaných. Kristus jest více než prorokem, On je velikánem, jediný byl předpověděn. Prve než se narodil, byl Jeho životopis napsán. Pročítajíce knihu Starého zákona, jehož starobylosti a neporušenosti žádný kritik nebude popírati, nalezneme vskutku to, co každý může čísti:

„Řekl Hospodin Abrahamovi: V tvém pokolení budou požeňnani všickni národové. (Gen. XXI.)

„Prorok Balaam, syn Bearův, praví: Vzejde hvězda z Jakoba, a povstane berla z Israele. (IV. Mojž. 24, 17.)

„Umírající Jakub zvolal: Nebude odňata berla od Judy, a kníže z beder jeho, dokavadž nepřijde, který má poslán býti a on bude očekávání národů. (Gen. 49, 10.)

„A vyjde prut z kmene Jesse a květ z kořene jeho vystoupí; a odpočine na něm duch Hospodinův. V ten den bude kořen Jesse státi na znamení národům, jemu pohané se modlíti budou. (Isaiáš 11, 1. 10.)

„Rosu dejte nebesa s hůry a oblakové deštěte spravedlivého; otevři se země a vydej Spasitele a spravedlnost vzejde spolu. (Isai. 49. 8.)

„Sám Pán dá nám znamení: Panna počne a porodí Syna, a nazváno bude jméno jeho Emanuel. (Isai. VII., 14.)

„A ty Betléme, Eufрата, nejsi nejmenší mezi městy Judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, jenž bude spravovati lid israelský. (Mich. 5, 2.)

„Maličký narodil se nám a syn dán jest nám, a učiněno jest knížetství na rameni jeho, a nazváno bude jméno Jeho Podivný, Rádce, Bůh, Silný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje. (Isai. 11, 6.)

„Slyším hlas volajícího na poušti: Spravte cestu Hospodinovu. (Isai. 40, 3.)

„Rcete dceři Sionské: Aj, Spasitel tvůj beře se; aj, mzda jeho s ním a dílo jeho před ním. (Isai. 62, 11.)

„Duch Hospodinův nade mnou, protože Hospodin pomazal mne. (Isai. 61, 1.)

„Tenť vystaví dům jménu mému a upevním trůn království jeho na věky. (II. Král. 7, 13.)

„Já budu jemu za Otce a on mi bude za Syna (II. Král. 7, 14.)

„Hospodin mně pravil: Ty jsi můj Syn, já dnes zplodil jsem tebe. (Žalm 2, 7.)

„On bude vzývati mne řka: Ó, Bože můj! Otec můj jsi ty a obrance spasení mého. A já za prvorozeného ustanovím ho, za povýšeného nad krále země. (Žalm 88, 27. 28.)

„Já jsem z úst Nejvyššího vyšla, zrodila jsem se před všelikým stvořením. (Sirach 24, 5.)

„Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdáž oči slepých uvidí světlo, a uši hluchých otevřeny budou. Tehdáž poskočí kulhavý jako jelen a jazyk němých zpívati bude písně. (Isai. 34, 4. 5.)

„On pohltí navždy smrt; Hospodin Bůh náš usuší slzy všech očí, vyhladí ze země opovržení lidu svého; nebo Hospodin bude mluviti k lidu svému: Hle, to je Bůh náš; slyšeli jsme ho a on spasí nás, on jest Spasitel náš, my slyšeli ho a radovati se budeme v spasení, které dá nám. (Isai. 26, 6.)

„Tenť vynalezl všecky cesty kázně a dal je Jakobovi, služebníkovi svému, a Israelovi milému svému. Potom na zemi vidín jest a obcoval s lidmi. (Baruch 3, 37. 38.)

„Proroka z národa tvého a z bratří tvých vzbudí tobě Hospodin Bůh tvůj; jeho poslouchati budeš. Vložím slova má v ústa jeho a bude mluviti k nim všecko, což mu přikáži. Kdož by pak nechtěl slyšeti slov jeho, kteráž mluviti bude ve jménu mém, já budu mstitelem. (Deut. 18, 15, 18. 19.)

„Protož pozná lid můj jméno mé v ten den, že já jsem, který jsem mluvíval: aj, tu jsem.

„Ó jak krásné jsou na horách nohy pěstujícího a káží-

cího pokoj, zvěstujícího dobré, kážícího spasení, řkoucího Sionu: To jest království Boha tvého. (Isai. 52, 6. 7.)

„Aj, dnové přijdou a učiním novou smlouvu s domem israelským a s domem judským, ne podle smlouvy, kterou jsem učinil s otci jejich v ten den, v kterýž jsem ujal ruku jejich, abych je vyvedl ze země egyptské, smlouvu, kterou zrušili a já přísně panoval jsem nad nimi. Ale tato bude smlouva, kterou učiním s domem israelským po těch dnech: Dám zákon svůj do vnitřnosti jejich a na srdci jejich napíší jej: a budu jim Bohem a oni budou mi lidem. (Jerem. 31, 31—33.)

„A dám jim srdce jedno a ducha nového dám do vnitřností jejich: a odejmu srdce kamenné z těla jejich a dám jim srdce masité, aby v přikázáních mých chodili a soudů mých ostříhali, aby byli mně lidem a já abych jim byl Bohem. (Ezech. 11, 19. 20.)

„Potom vyleji ducha svého na všecko tělo, synové naši a dcery naše budou prorokovati; starcové naši budou vyučeni sny a mládenci budou míti vidění. (Isai. 2, 12.)

„Otevru ústa svá v podobenství a v povídkách od počátku věku. (Žalm 77, 2.)

„Já pásti budu ovce své a způsobím, aby lehaly. dí Pán Bůh. Které se ztratily, budu hledati, a co byly zavrženy, zase přivedu. Obváží rány těch, které byly raněny, a tučné a silné ostříhati budu. (Ezech. 34, 15—16.)

„Aj, služebník můj, přijmu jej; vyvolený můj, zalíbila sobě v něm duše má, dal jsem Ducha svého na něj, soud národům vynášeti bude. Nebude křičeti aniž slyšán bude vně hlas jeho; nebudou ho slyšeti v ulicích. Třtiny zlomené nezetře a knotu kouřícího neuhasí: podle pravdy povede soud. Nebude smutný ani bouřlivý, dokudž nepoloží na zemi soudu. (Isai. 42, 1—4.)

„Plesej velice, dcero Sionská, vesel se, dcero Jerusalemská: aj, král tvůj přijde k tobě sedě na oslici a na oslátku mladém oslice. (Zach. 9, 9.)

„I viděli jsme ho pohrdaného a nejposlednějšího z mužů,

muže bolesti a znajícího nemoc. Odvrátili jsme se, a bychom ho neviděli a nevážili jsme ho sobě. (Isai. 53, 3.)

„Jistě ty jsi Bůh skrytý, Bůh israelský, Špásitel. (Isai. 45, 15.)

„Cizí učiněn jsem bratřím svým a přesporní synům matky své, neboť horlivost domu tvého strávila mne a hanění hanících tě na mne připadlo. (Žalm 68, 9.)

„Protož nechme padnouti spravedlivého do osidel našich, neboť neužitečný jest nám a protiví se skutkům našim a vytýká nám přestoupení zákona a rozhlašuje na nás hříchy obcování našeho. Udává, že má známost Boží a Synem Božím se nazývá. Učiněn jest nám k pohanění myšlení našich. Těžko je nám na něj hleděti, nebo nesrovnává se život jeho s jinými a zdržuje se od cest našich jako od nečistoty; blahoslaví konec spravedlivých a chlubí se, že má Otce Boha. (Moudr. 2, 12—16.)

„Postavili se králové země a knížata sešla se v jedno proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho. (Žalm 2, 2.)

„Nebo člověk pokoje mého, v nějž jsem doufal a kterýž jídal chléb můj, pozdvihl se proti mně. (Žalm 40, 10.)

„Opovržení uvrhlo mne v zármutek a bolest stravuje mne. Očekával jsem, že se někdo smiluje nad bolestí mou, ale nikdo tak neučinil. Za pokrm dali mně žluč a za nápoj v žízni mé napájeli mne octem. (Ž. 58, 21.)

„Pro kříž nepřítelů zkormoucen jsem. Strach smrti připadl na mne, bázeň a třesení přišlo na mne a přikryla mne temnost. (Ž. 54, 4. 6.)

„Nepřátelé moji pravili o mně a kteří hledají duše mé, uradili se spolu řkouce: „Bůh jej opustil, pronásledujte a popadněte jej nebo není, kdo by ho vytrhl z rukou našich.“ (Žalm 70, 11. 12.)

„I odvázili mzdu mou třiceti stříbrných. I řekl Hospodin ke mně: Vizte mzdu, hrnčíři, krásnou mzdu, kterou jsem ceněn od nich, když mne vážili. (Zach. 11, 12. 13.)

„O meči, vzbud' se, dí Hospodin zástupů, na pastýře a na muže, jenž se mne přidrží: bítí budou pastýře a rozprchnou se ovce. (Zach. 13, 7.)

„Nevydávejž mne vůli sužujících mne, nebo povstali proti mně svědkové nepraví a lidé ukrutní zdvihli se proti mně. (Žalm 26, 12.)

„Obětován jest, protože sám chtěl, a byl v ponížení, ale neotevřel úst svých: jako beránek k zabití veden byl a jako ovce před tím, jenž ji stříže, oněměla, neotevřel úst svých. (Isai. 53, 7.)

„Tělo své dal jsem bijícím a líce své rvoucím: tváří své neodvrátil jsem od lajících a od plijících na mne. (Isai. 50, 6.)

„Potupou a trápením zkoušejme ho, abychom poznali pokoru jeho a zkusili trpělivost jeho. K smrti nejohavnější odsudme ho. (Moudr. 2, 12. 13.)

„Užijme dřevce k usmrcení jeho a vyhladme jej ze země živých a jméno jeho nebuď více připomínáno. (Jer. 11, 19.)

„Zbodli ruce mé i nohy mé, zčeti všechny kosti mé. S radostí pozorovali mne v tom stavu; rozdělili sobě roucha má a o oděv můj metali los. (Žalm 21, 17. 18.)

„I bude mi řečeno: Co jsou rány tyto uprostřed boků tvých? Těmi raněn jsem v domě těch, kteří milovali mne. (Zach. 13, 6)

„On pak raněn jest pro nepravosti naše, potřín jest pro hříchy naše. Kázeň pokoje našeho leží na něm, a zsinalostí jeho uzdraveni jsme. (Isai. 53, 5.)

„Protož oddělím jemu mnohé a rozdělí kořist silných, protože vydá na smrt duši svou a k hříšným připočten jest. (Isai. 53, 12.)

„Padl do jámy život můj a položili kámen na mne (Pláč Jer. 3, 53.)

„Tělo mé odpočine v naději, nebo nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš svatému svému viděti porušení. Známé učinil jsi mi cesty života, naplníš mne radostí před tváří tvou: rozkoše po pravici tvé budou až na věky. (Žalm 15, 9—11.)

„Budu smrtí tvá, ó smrti! Tvou zkázou budu, ó peklo! (Oseáš 13, 14.)

„Požádej ode mne a dám tobě národy v dědictví tvé a ve vladařství tvé končiny země. (Žalm 2, 8.)

„Sed' na pravici mé, dokavadž nepoložím nepřátel tvých za podnoží nohou tvých. (Žalm 109, 1.)

„V ten den nakloní se člověk k Stvořiteli svému a oči jeho k Svatému israelskému patřiti budou, a nakloní se k oltářům, kteréž učinily ruce jeho. (Isai. 17, 8.)

„A sehnuta bude vyvýšenost lidská a snížena bude vysokost mužův. A vyvýšen bude Hospodin sám v den ten a modly docela setřeny budou, modly stříbrné a podobizny zlaté, kteréž byl udělal sobě, aby se jim klaněl. (Isai. 2, 17.)

„V ten den bude studnice otevřena domu Davidovu i obyvatelům Jerusalémským k obmytí hříšníka a ženy nečisté; i v ten den, praví Hospodin, vyhladím jméno model ze země a nebudou připomínány více. (Zach. 13, 1. 2.)

„Poslouchejte ostrovy a pozorujte národové z daleka: Hospodin od narození povolal mne, z života matky mé zpomněl na jméno mé. A nyní Hospodin odpověděl mně, kterýž mne způsobil ze života matky mé za služebníka svého, abych přivedl k němu Jakuba; neboť Israel nebude shromážděn a ostaven jsem před očima Hospodinovými a Bůh můj učiněn jest síla má. I řekl: Málo jest to, abys mi byl služebníkem k vzbuzení pokolení Jakubových a k napravení zkázy Israelských. Aj, dal jsem tě za světlo národům, abys byl spasení mé až do končin země. Pozdvihni vůkol očí svých a pohleď: všecko to množství národů přichází k tobě, aby ti sloužili. (Isai. 49, 1. 6. 18.)

„Opustím dům svůj, zanechám dědictví svého: a dám milou duši svou v ruce nepřátel jejich.

„Učiněno jest mi dědictví jako lev v lese: vydalo proti mně hlas svůj, protože nenávidím ho. (Jerem. 12, 7. 8.)

„A nyní odkryji bláznovství její před očima milovníků jejích a nikdo nevytrhne jí z ruky mé. (Oseáš 2, 10.)

„A konec učiním vši radosti její a slavnosti její, novoměsícům jejím, sobotám jejím a všechněm svátkům jejím. (Os. 2, 11.)

„Zabit bude Kristus, a nebude lid jeho, kterýž ho zapře. A město a svatyni roznese lid s vévodou, kterýž přijde. (Dan. 9, 26.)

„Pakli se odvrátíte ode mne vy a synové vaši . . . vyplněním Israele ze svršku země, kterou jsem jim dal. A chrám, kterýž jsem posvětil jménu svému, zavrhu od obličeje svého. I bude Israel v přísloví a v rozprávku všem národům. A dům tento bude podvrácen na znamení mé spravedlnosti. Každý, kdož půjde okolo něho, užasne a spílati mu bude. (III. Král. 9, 6. 7.)

„Tehdy viděl jsem u vidění nočním: Aj s oblaky nebeskými přicházel jako Syn člověka a přišel až k starému dnu a postavil se před obličej jeho. I dal jsem mu moc, a čest i království: a všickni lidé, pokolení a jazykové sloužiti budou jemu: panství jeho jest panství věčné, kteréž nebude odňato a království jeho, kteréž nebude zrušeno.“ (Dan. 7, 13. 14.)

Prosím čtenáře, by si povšiml těchto úryvků; jejich počet byl bych mohl ještě rozmnožiti, jsou vyňaty z Bible, kterou Židé posud v ruce mají; knihy, z nichž se skládá tato Bible, byly sepsány několik století před Kristem, a jejich úplná sbírka obsahuje dobu více než čtrnácti věků.

Tyto výroky tvoří podrobný a úplný obraz o Messiáši; míníme, jako by byl kreslen od evangelistů tehda, když Messiáš již se byl objevil.

Všecky podstatné rysy se v NĚm nalézají: Jeho plémě Abrahamovo, Jeho rod Jakubův a Davidův, Jeho původ z Panny, všeobecné očekávání, Jeho narození v městečku Betlémě, věčný Jeho původ z lůna Boha Otce, Jeho božské synovství, jméno Jeho Emanuel a Spasitel, Jeho útěk do Egypta, Jeho uchýlení se do opovržené země Nazareta, příchod Jeho předchůdce, Jeho božské posvěcení plností Ducha svatého, Jeho úřad prorocký, učitelský, Jeho zázraky, Jeho povaha dobroty nesmírné a mírnosti nekonečné, tajemství, v něž zahalena jest Jeho přirozenost, nezdar Jeho apoštolování u vlastního lidu, pronásledování a nenávisť Jeho nepřátel, všecky podrobnosti Jeho smrti, kterou mu bylo podstoupiti,

strach Jeho před smrtí, Jeho zrazení za třicet stříbrných jedním z apoštolů, Jeho opuštění od samých učedníků, Jeho ukřižování, pohřeb, vzkříšení, konečně jeho skvělá vítězosláva prohlášená před celým světem, před denním světlem historie, zničením modloslužby, na víru obrácením pohanů, založením království Božího na zemi mezi lidmi, kteří bojující proti Němu dokazují jen Jeho nezničitelnou moc a Jeho věčnost.

IX.

Všecka tato svědectví rozsetá a roztroušená po celá století jsou jako kameny zázračného stavení, vytesané a vydlabané neznámými řemeslníky a vlivem neviditelného stavitele, jehož nákresy nebyly žádnému člověku zúplna svěřeny.

Když Kristus přišel na svět, odhalil ve své osobě, v díle svém, v učení a životě svém toto tajemství všemu pokolení lidskému zastřené. (Ef. 3, 9.)

On naplnil všecka proroctví jedno po druhém; On uskutečnil až do nejmenší stránky vše, co předpovídala; On to kázal všem lidem a snažil se o tom přesvědčiti především národ svůj.

Zákoníci zpěchovali se tomu poznání, nedovedli pochopiti duchovního smyslu symbolické řeči svých prorokův, ani se vymaniti z pýchy na svůj původ a na své náboženství.

Urazení jsouce utrpením, ponížením a smrtí, což bylo základní povahou pravého Messiáše, nedovedli povznést se k božské Jeho přirozenosti a smělým sloučením spojití oboje tajemství božství a trpícího člověčenství, jež bylo v Něm. Nemohli pochopiti nedokonalosti svého zákona, jenž ustoupiti měl před živým zákonem Kristovým; a, ačkoli jejich svévolná zaslepenost byla již před Messiášem předpověděna od jejich proroků, nepoznali svéhlavosti a zaslepenosti své, urážejíce se o kámen úhelný, na kterém stavení Boží se právě stavělo.

Někteří lidé, někteří vyvolení mezi neučenými a prostomyslnými — ti nejopovrženější — byli jedině zasvěceni v pravdu Messiášovu. Naučili se ve škole Ježíšově tomu, čeho

mudrci lidu nemohli pochopiti. Víra oněch lidí osvětlována jsouc Duchem Božím vyznala synovství Boží a hrůzné tajemství utrpení Syna člověka. Poznali v Něm nepřemožitelného lva Judova a Beránka Božího, jenž nechal se zabiti. Těmto chudým, nevzdělaným lidem máme děkovati, že jsme poznali Toho, který jsa ve způsobě Boží sám sebe ponížil ve způsobě lidské, poslušen jsa svého Otce až k smrti, smrti pak kříže, — smrti to otrokův.

Zavrhující Ježíše a úmyslně se protivující Jeho poznání připravili se Židé o pravé porozumění knih svých. Přece je zachovávají a čítají, ale již jim nerozumějí. Jsou pro ně knihou zavřenou a zastřenou. Myšlénka, rek, dílo vykupitelské jest jejich spojítkem, jednotou, životem, než tyto věci jim unikly, nemají smyslu leč v učení, v osobě a díle Ježíšově.

Jest to jediným úkazem v dějinách, doporučujeme ho všem, kdož popírají proroky a jejich proroctví.

Celá Bible jest messiášská. Je-li čtena v pravém duchu a hlubokém smyslu svém, vidí onu osobu v budoucnosti. přislubuje ji a jmenuje ji, líčí ji, zobrazuje ji a připravuje na ni. Největší učenci mezi Židy, tak zvaní „targumisté“ v prvním a druhém století jako: Onkelos, Jonathan a Akiba, nerozpakovali se v tomto smyslu vykládati sv. Písmo. Citáty, které jsme uvedli, neměly pro ně žádné pochybnosti, a rozumějíce jim tak, jako my, znamenali, že si tím připravují sami vlastní porážku; neboť jen Proroku od nejvyšší rady v klatbu danému, jedině Vítězi ukřižovanému mohou platiti veliká slova věštcův israelských. Nynější exegetové, jsouce svědky trvajících vítězosláv Ježíšovy, neměli jiného prostředku k vyvrácení proroctví, leč, že buď útočili na skutečnost evangelické dějepravy nebo setřeli nepravým výkladem proroctví této dějepravy. Chtějíce vykládati Bibli, brali ji do rukou v úmyslu, by odstranili z ní tajemný smysl a znetvořili často i smyslu doslovného. Jest to marná práce. Nestranné studium biblických památek přivádí k tomuto důsledku: Slova proroků mají své nejdokonalejší ospravedlnění toliko v životopise Ježíšově; nemají pravého smyslu, leč v Něm. Přesahují vždy prvotní námět svého nákresu, ale ve vynikajícím pozadí vyličují

Messiáše a Jeho dílo tak, jak Bůh ve své nevyzpytatelné prozřetelnosti je připravoval od počátku času a věcí.

Náboženství, jemuž učil Ježíš a jež v Něm se uskutečnilo, objímá svou životní silou veškeré lidstvo. Jest jako veliká kniha dějepisná ve dvou dílech. Prvý obsahuje proroctví o tom, co se státi má; druhý vypravuje to, co se stalo, totiž události předpověděné. Duch sv. jedině mohl psáti díl první, ale také jen On mohl uskutečniti to, co obsahuje druhý a učiniti, aby lidé to poznali a vypravovali. Oba díly jsou otevřeny před očima všech lidí, ale nikdo nemá práva je porušovati. Kdyby křesťané útočili na díl první, Židé ze všech čtyř úhlů světa stavěli by se tomu na odpor; a kdyby kacíři neb nynější pohané chtěli porušiti díl druhý, tu zase Církev, rozšířená po všem lidstvu, by se pozdvihla, by bděla nad evangeliiemi.

Hle, toť jsou dva velicí svědkové Boží. Bůh sám jest pánem věků, protože je oznámil prve, než byly, a protože kázal, aby se vše tak stalo, jak byl předpověděl skrze proroky.

Žádná kritika, žádná exgese, žádný systém, ani nevěra nemá práva na toto velkolepé dílo; ale Bůh ve svém poměru k člověku dopouští, že převracuje moudrost, která se proti němu zpěčuje, a že opovrhne osvětou, která jménem vědy a filosofie urputně se o to zasazuje, aby zničila dílo jeho. Ale dílo to stojí nedotknuto a stále rostoucí, ohromuje ty, kteří proti němu se bouří, a shromažďuje neučené, trpící, ponížené, ano i velké duchy, jestliže přestávají odporovati Bohu a snaží se jej milovati.

X.

Jestliže tedy skutečně byla proroctví — a viděli jsme, jakou historickou silou se zamlouvají lidem nepředpojatým — proč by neměly býti také zázraky? Byl-li Ježíš proroctvím předpověděn, proč by nemohl býti Ježíš divotvorcem?

Kladu tu otázku ne pantheistům, materialistům, positivistům, skeptikům, nevěrcům, věřícím, kladu ji vůbec člověku.

Prve než se podrobíme soustavě nebo víře, prve než náležíme k té neb oné škole, jsme především lidé téže rozumné a svobodné přirozenosti, toužící po pravdě a po dobru. Tímto znamením cítíme se spojenými v jedno, třeba nás čas a prostor, vzdělání neb hranice oddělovaly.

Je-li pak tedy zázrak možný nebo není? Jest nemožný, odpoví se mi. Všecky zázraky jsou legendy a báje, nemající skutečnosti leč v obraznosti těch, kteří je vymýšlí, a v lehkověrnosti lidu neb podvodu těch, kteří je vypravují. Proroctví jsou knihy psané teprve po dokonaných událostech. Lidstvo nezná ani proroctví ani zázraků. To jest odpověď pantheistů, materialistů neb positivistů. Se stanoviska soustavy jest to jen důslednost; ale to není odpověď člověka jakožto tvora rozumného. Jest pantheismus dokázán? Spočívá-li materialismus na pravdě? Jest positivismus neomylný? Jestliže ti, kteří se k těmto soustavám hlásí, se mýlí, jestliže jsou na omylu, což snadno by se dalo dokázati, jakou platnost má tedy jejich odpověď? A pro toho, který této odpovědi nepřijímá, co platí jejich učení o nemožnosti zázrakův?

Ostatně jest to urážkou lidské důstojnosti a útok na vážnost, kterou jsme povinni každému svědectví, když se v těchto dávno odsouzených systémech mají za podvodníky a hlupce ti, kteří slavně a vážně vypravovali zázraky, jež viděli, a prorocké řeči, které slyšeli.

Kritika v tomto smyslu není hodna toho jména. Jest jako falešná váha, která klame vždy ty, kteří jí užívají.

Táži se kritiky rozumné, nestranné.

Zázrak jest skutek učiněný mimo zákony přírodní, působením sil vyšších nad přírodu a touž mocí, která stvořila přírodu, a jí ustanovila zákony.

Může-li rozum dokázati, že této moci není, že moc ta není rozumná a svobodná? A jestliže tato moc skutečné jest, může-li rozum dokázati, že není s to, aby působila v rozvoj lidských událostí nebo v postup zjevů světových, a že by nemohla vnukati duchům stvořeným známost věcí budoucích? Nikdy, to dobře vezme, v žádné době, v žádné škole, v žádné soustavě takové závěry nebyly dokázány. Celá století čekáme

na tento důkaz. Jak a kdo nám jej podá? Takového důkazu není. Velicí duchové protivíce se Bohu jej hledají a nenalézají ho, jsou odkázáni k stálému zapírání, ale co mermomocí zapírají jménem své soustavy, to my klidně uznáváme jménem prostého rozumu, neboť soustavy se mění, ale prostý rozum jest nezměnitelný.

Vědecká moudrost mluví o nezměnitelnosti zákonův, ale mate si pravidelnost s nezměnitelností. Kdyby prý tyto zákony nebyly nezměnitelnými, veškera věda stala by se nemožnou, neboť jest hlavně na jejich nezměnitelnosti založena. To jest pouhé mudrnanství. Věda zakládá se na ustálenosti; občasné působení bytosti vyšší na ustálenost dovozenou pouhou zkušeností nepřekáží docela pravidelnosti. Toto působení jest jen novým živlem, soustřeďujícím se v nejvyšší jednotě, která ve svém nesmírném kruhu zaujímá přírodu, člověka a Boha, jenž vše řídí.

Slabá stránka důkazu, kterým se dovozuje nemožnost zázrakův a prorocství, jest patrna i pro ty, kteří se ho drží, tak že neúprosnou logikou jsouce až příliš důrazně nuceni hned zase se oddávají jinému mínění, totiž že zjevů nadpřirozených vůbec ani není.

Nadpřirozených zjevů prý není, protože nikdo jich nikdy neviděl.

Důkaz?

Vědecká zkušenost nikdy jich na jisto nepostavila. Co pak může dokázati vědecká zkušenost několika učencův a poměrně v krátké době několika let?

A kdyby i tak tomu bylo, nemá přece platnosti pro ony věky, které byly svědky těch věcí, jichž nyní nevidíme.

My již nevidíme, že by život zase se objevil ve světě neživém; může-li nám tato zkušenost dáti právo, abychom popírali zázračného zjevu vůbec? Nevidíme již člověka, že by se objevil ve zvířeti, které nemluvalo a nemyslílo; opravňuje-li nás nedostatek této zkušenosti, abychom popírali objevení se prvního páru lidského?

Nevidíme již v žádném národě, na žádném pobřeží, že

by byl povstal někdo podobný Ježíšovi, a přece tento Ježíš žil a v pravdě se zjevil.

Chtítí měřiti podle zkušenosti jednoho dne nebo třeba celého století — a třeba tato zkušenost se spravovala podle neklamných akademií, beze všech předsudkův a beze všeho nepřátelství — zjevy, které naplnily předchozí dobu v přírodě a v lidstvu, zdá se tak nejapné nebo hrdé, že netřeba odpovídati k takové prostoduchosti nebo domýšlivosti.

Pokoušeli se lidé o to, aby zahrnuli pode jméno legend, bájek a smýšlenek též zázraky, jaké evangelické památky vypravují, zároveň s takými, jako se čítají v knihách jiných náboženstev jako: indické Vědy, Lalitavistara, Lotus a jiné, nebo čínské Kingy a mohamedský Koran. Takové smísení jest nespravedливо a urážливо.

Tu třeba je vyvrátiti.

Podstatný rozdíl musí se činiti mezi zázrakem a mezi tím, co je podivuhodno.

Zázrak jest čin v podstatě své pochopitelný, protože není v něm nic nesrovnalého a protože má dostatečný důvod, aby byl za zázrak pokládán a že má účel mravný. Naopak to, co je podivné, bývá často nesmyslné; pátráme-li po příčině, kterou vzniklo, nenalezáme jí, a chceme-li vyhledati účel, objevuje se buď malicherným neb nemravným.

Všecky zázraky, jichž plno obsahuje život Ježíšův, nechť se zkoušejí jeden po druhém dopodrobna, nechť se přirovnávají ku zázrakům, které se nacházejí v knihách zasvěcených Budhovi a Mahomedovi třeba jen s těmi, které se vypravují v podvržených evangeliích, a hned uvidíme rozdíl mezi zázrakem, který, jestliže jest dosvědčen svědky věrohodnými, rozum může a musí uznati, a mezi obrazivou podivností, kterou rozum neúprosně musí zavrhovati, i kdyby byla zaručena domnělými svědky. Pravda nepotřebuje svědků, sama sebou všem se zamlouvá. Kdo proti ní svědčí, buď sama sebe nebo nás klame. Tu nemožno jinak souditi; jeho prolitá krev dosvědčovala by jen, že klam takého mučedníka byl upřímný, nesměl by se míti za podvodníka, nýbrž za třeštíka, nadšence nebo fanatika.

Zázraky Ježíšovy, vypravované v evangeliích, ukazují všechny týž ráz božské pravdy, jednoduchosti, spojitosti a dobroty. Nemají nic křiklavého jako zázraky, které pověst přičítá Budhovi a Mahomedovi, nic, co by ukazovalo na vychloubavost, na úmysl, chtítí lid překvapiti neb hrůzou naplniti. Jsou to skutkové mající vždy znak laskavosti a nekonečného milosrdenství, takový, jako byl sám Ten, jenž je konal, odhalují Jeho moc pod zevnější rouškou nezměnitelné dobrotivosti.

Příčina, pro kterou povstaly, jest v Bohu živém, skrytém v člověčenství Ježíšově, a jejich konečný účel jest dobro lidské. Majíť všechny za účel osvěcovati ducha, dojímati srdce, polepšovati člověka, povzbuzovati jej k důvěře a ctnosti. Jsou tedy posvěceny nejčistší mravností a svatostí jejich jest dokonalá.

Podivnosti, jimiž pověst mnohých lidí byla zdobena, nesushlasí s dějinami těchto lidí; mohou z nich býti vypuštěny, aniž by tyto dějiny utrpěly, pokud se týče spojitosti událostí. Mahomeda pochopíme v díle jeho, v zápasech, zákonech, v úspěchu a v moci jeho na Araby — bez zázrakův. Ale Ježíše nelze pochopiti bez zázraků. Jsou podstatnou částí poslání Jeho, jimi dobyl víry svých učedníkův a přesvědčil je o svém vykupitelském povolání, jimi působil mocně na lid, mohl jimi potvrditi a dokázati pravdu učení svého. I po své smrti, když až dodnes žije uprostřed světa, zůstává podstatně zázračným. Jeho dílo samo jest jedním z největších zázraků. Žádná historická filosofie nevysvětlí bez stálého působení Ducha Božího tuto nesmírnou, nepomíjející společnost, která všemu stvoření hlásá Boha Ukřižovaného, potírá všechny vášně lidské a nepravosti, všecku tyranskou vládu a otroctví, učí spasení skrze víru v tohoto Boha Ukřižovaného.

Takové učení a takové ctnosti nemohou míti oporu v přírodě, ani v lidstvu, protože příroda a lidstvo bez milosti zdvihá proti nim neustále válku. A mimo přírodu a lidstvo není, leč Bůh a to jest Bůh, jenž se zjevil v Ježíši, kteréhož uznati sluší jakožto stálou podporu víry a svatosti věřících.

Uvedu jen jeden překvapující a zcela původní ráz zázraků Ježíšových. Všecky jsou symbolické a prorocké; podle

výrazu čtvrtého evangelia zasluhují jména „znamení“. Tak patrně ukazují jednu z neviditelných stránek božské moci Ježíšovy, aby spasil lidstvo a obnovil jeho svědomí; prorokují, co tato božská moc má vykonati v postupu věků v nejhlubší útrobě duše tak i na denním světle Církve.

XI.

Všickni posuzovatelé, kteří měli za základ zvláštní soustavu záležející v zapírání zázraků, byli ovšem nuceni popíratí zázraky obsažené v evangeliích. Tuto metodu jejich třeba určitěji vytknouti.

Jakmile mají před sebou nějaká slova oznamující budoucnost, ihned jim platí za podvržená. Byla prý přidána po skutku. Zdali pak jen označili podvrhovatele nebo falšovatele? Nikoli, nic méně jsou o něm přesvědčeni. Neboť proroctví žádného není, jest nemožné. Nemožné ovšem pro nevěrce; ale zdali pak dokázali zřejmě soustavu svou?

Způsob, jakým se při vylučování zázraků řídí, jest několikery. Škola nazvaná mythická, která povstala asi před 50 lety, ale již zanikla, říkala: Všecky skutky tyto jsou vynálezy prvých křestanů. Mělit na mysli vzor messiáského hrdiny, jehož očekávali, a vyšší osobnost zvaná Ježíš dovedla je přesvědčiti, že On jest tím hrdinou, a proto mu přikládali všecky ty vlastnosti.

Než podala-li tato škola jistý a pozitivní důkaz o tom, že takové legendy se tvořily? Vysvětlila-li jistými písemnými památkami, jak tesař Ježíš působil bez zázraků takovou mocí na své učedníky, že je přiměl k tomu, aby se stali jeho apoštoly, pravými hrdiny věrnosti a ctnosti? Vyvrátila-li svědectví vypravovatelů potvrzujících pravdu svých vypravování? Oni tedy lhali, když oslavovali svého Mistra? Dějepis jest tedy šalba?

Nebudu vyvracetí tyto zaniklé nauky.

Stará rationalistická škola německá, aby se zhostila zázraků evangelických, držela se způsobu literního, doslovného. Veškeren život Ježíšův byl ve skutečnosti životem jako život

jiných lidí. Mnoho v něm podivného, ale nic zázračného. Nej-jednodušší události byly obestřeny rysy zázračnými takým způsobem, jak je spisovatelé vypravují. Oni básní, okrašlují, oči jejich obestřeny jsou klamem, tak že nevidí skutečnosti; zemřelí nejsou leč usnulí, posedlí jsou křečmi stížení neb ší-lení. Jest to nevědomost, lehkověrnost, orientalská obrazivost, jež dodávaly životu Ježíšovu tento nátěr báječný a nadpři-rozený, jež s něho setřítí musí věda kritická. Tato metoda, jíž Němci Semler a Paulus šeredně zneužívali, propadla brzy posměchu tak jako škola mythická.

Takové jsou nástroje kritiky protizázrakové, jichž užívají soustavy pantheistická, materialistická a nevěrecká. Kuly se v Německu; ve Francii je napodobovali, dovedli je učiniti jemnějšími, něžnějšími, a vládnouti jimi rukou útlejší a svě-žejší. Ale přece se jim nepodařilo rozraziti nezdolnou žulu dějin Ježíšových.

Není jinak, buď musejí uznati dějiny ty tak, jak sku-tečně jsou anebo šmahem je zavrhnouti. Vyloučiti to, co v sobě mají nadpřirozeného a zázračného, znamená zničiti je, ne samy v sobě — nemajíc se ničeho obávati — ale v myslí těch, kteří se pokouší je očistiti, jak praví, od všeho nad-přirozeného.

Co se týká životopisu Ježíšova, jenž zpracován by byl podle pravidel historických, nezbytné jsou úhrnem následující otázky a správné na ně odpovědi nestranné kritiky, jen o zdravý rozum se opírající.

Které jsou písemné památky, v nichž skutky toho ži-vota jsou zaznamenány?

Jsou to čtyři evangelia.

Pocházejí-li tato písemná díla od svědků těmto udá-lostem bezprostředních aneb od takových, kteří se na ně vy-ptali svědků bezprostředních?

Ano.

Je-li starobylost a původnost jejich zabezpečena a dů-kazy nade vše přesvědčujícími potvrzena?

Ano. I nevěrecká kritika je uznává.

Jsou-li vypravované skutky, ač podivné a zázračné, pochopitelné a neobsahují-li v sobě odporů, nechť je zkoumáme jednotlivě nebo v celku?

Jsou pochopitelné, spojení jejich jest nerozlučné, tvoří dokonalou jednotu, za příčinu mají neskonalou moc Boha samého, působícího v lidské podstatě Ježíšově, jenž jest jejím neodolatelným nástrojem; za účel mají ctnost, poučení, posvěcení a spásu lidstva, a projev nevýslovného milosrdenství Božího.

Smějí-li tedy svědkové všech těchto zjevů nadpřirozených býti zavrženi? Nikoli, jejich svatý život a jejich mučednická smrt dokazují jejich upřímnost; oni sami dotvrzují, že to, co podávají, nejen věří, ale že se to také skutečně stalo; neboť předmětem jejich tvrzení jsou skutky makavé, zevnější, smyslné, veřejné, o nichž se mýliti jest nemožno.

XII.

Když kritika takto vykonala dílo své, prozkoumala a vyhledala material svůj, může historie počítí dílo své a budovati stavbu.

Podstatné části života Ježíšova poskytují evangelia. Kdo je zkoumá nestranně při světle kritiky prázdné všeho mudrování, víru předstihujícího, kritiky, jež jedině má právo nazývati se kritikou zdravého a nestranného rozumu, ten — třeba i neměl víry — měl by je přijati v jejich naprosté celosti, nezkracuje a nepřekrucuje jich, nevynecháváje ani jediné události, ani jediného slova.

Vše v nich jest historické a skutečné, zvláště zázraky samy a slova Ježíšova svým tajemstvím nejvyš nadpřirozená.

Tak já jsem je přijal v tomto díle; nacházejí se tu v celosti, spojená a slita. I kdyby mně víra nebyla uložila za svatou povinnost přijati je bez výhrady, již jedině rozum nestranného dějepisce byl by mi to velel. Jsa dalek toho, abych chtěl zázračně události toho života, jenž nemá sobě podobného, a učení v těchto událostech obsažené posuzovati podle osob-

ního mínění, vynasnažil jsem se povznést se k výši věcí, které vypravuji a sám ustoupiti před neskonalou Moudrostí, jejíž nauky zde podávám. Takové smýšlení jest zárukou věrnosti, neboť člověk bývá přirozeně nakloněn, aby své vlastní city a myšlenky podkládal citům a myšlénkám, které právě hodlá vyličovati. Kdo takto novověké věci mísí se starobylými, skoro vždy porušuje dějiny minulosti.

Každé historické dílo jest předem popisné, malířské. Má líčiti události v pravdě, podávati je živým a obrazným vypravováním, které je staví před oči čtenářovy jako přítomné věky, ač dávné přes ně uplynuly, a které je oživuje i přes to, že jsou mrtvy. Nemyslím, že by některá kniha s tohoto stanoviska mohla se rovnati s evangeliemi. Výjevy, které líčí, obrazy, které kreslí, jsou krasoumnými vzory. Jsou jednoduché a velkolepé, střízlivé a v podrobnostech významné. Vypravovatelé, nestarajíce se o pravidla umění, jichž ani neznají, starají se výhradně o to, aby vypravovali věrně, mluvou skoro nevytříbenou život Mistra svého, jsouce plni vzpomínek na Něho zanechali nám dokonalý, památný vzor popisného dějepisu.

Podal jsem vypravování jejich svědomitě a věrně, a bych je zachoval dle pravdy, ponechal jsem je i s nesprávnostmi jejich, často drsností svou významnými. Zdálo se mi, že bych je znesvětil, kdybych něco buď přidával nebo vynechával. Jsou to obrazy mistrovské na nejvýš a děl mistrovských se nedotýkáme.

Proč tedy se pokouším psáti o Ježíši podle nich? Evangelia jsou dokonalá, a proto sama o sobě dostačují; vše, co možno na nejvýš podniknouti, jest, uvésti je v souhlas náležitý, spořádati a převésti na naše živé jazyky.

Ale dějepis není toliko vypravováním pouhých událostí; je-li předem a hlavně dílem malířským, má povinnost zařadovati události tyto a znovu je ukládati do jejich bývalých poměrů.

Každá událost podléhá zákonu času a prostoru. Rozum jí nechápe, leč jestliže ji klade na místo, kde se sběhla, nebo do času, v kterém se udála. Místo nám naznačuje zeměpis,

čas určují obecné dějiny národův a lidstva. Líčení události jest jen tenkráté úplné, když se ukazuje nejen sama o sobě, nýbrž i v tomto dvojím středu, v němž se pohybuje. Jest často nepochopitelná a zůstává nevysvětlitelnou, odstraníme-li ji z jejího rámce.

Píšeme-li o událostech naší doby a pro naše vrstevníky, máme za to, že znají jeviště historické a zeměpisné těchto událostí, a přenecháváme jim, aby si je do něho uložili. Tak činili také evangelisté píšíce život svého Mistra pro první křesťany. Ostatně jim stačila pouhá událost, mělať v sobě vždy něco věčného, nad čas a prostor vyššího, a proto zanedbávající snad úmyslně okolnosti času a místa kladli Syna Božího do nesmírnosti věkův a do výše nadzemské, a jejich hrdina měl dosti velikosti, aby vyhověl všem věkům a vší zemi.

Poněvadž jsme neviděli Krista, jak žil, jednal a mluvil tak jako jej viděli ss. evangelisté, a poněvadž vidíme Jej toliko dle toho, co v Něm jest věčného; nemá-li nám býti dovoleno, položití Jej do pozemského a lidského rámce, do země Palestiny, jež zachovala šlépěje Jeho cest a která byla svědkem Jeho života? Bude-li nám snad zakazováno, postaviti Jej do židovské společnosti, mezi lidi, kteří byli jeho spoluobčany, mezi ten lid, který těsně sledoval Jeho kroky; před onu židovskou společnost, jejíž zlobu na sebe uvalil a jejíž svéhlavost a zaslepenost rozbouřil?

Nejen považují tuto práci za oprávněnou, nýbrž zdá se mi i nezbytnou, abychom náležitě poznali život Ježíšův, Jeho skutky a činy, Jeho bolesti a způsob Jeho řečí.

Událost se pozměňuje, odstraníme-li ji z jejích okolností. Kdyby obraz byl sebe dokonalejší, vyžaduje rámce pravého a souladného, aby soulad barev a tonů nebyl falešný, nýbrž aby vynikl celou silou svou.

Snažil jsem se pilně zasaditi život Ježíšův v taký rámeček, Jež tvoří nejen malebné a zeměpisné okolí, ale i okolí tehdejší společnosti vůbec a židovské zvlášť.

Dvě delší cesty umožnily mi, že jsem na vlastní oči poznal Palestinu, zemi Ježíšovu. Prošel jsem ji pomalu, ve všech částech, následuje šlépěji Mistrových od Betléma a

Hebrona až ke hranicím Tyrským a Sidonským a ke pramenům Jordánským. Zdržel jsem se dlouho na místech, kde Ježíš nejdéle žil, nejvíce zápasil a trpěl, nejvíce učil a miloval. Snažil jsem se, abych viděl ta místa tak, jak byla před 18 stoletími; jejich nynější spousta, nahromaděné trosky, jejich stavby znovu vystavené láskou křesťanskou neposkytly docela ničeho k tomu, abychom je poznali ve stavu jejich prvotním. Řídil jsem se tedy ctihodným podáním, ptal se cestovatelů nejzkušenějších, studoval především evangelia a mohu říci, že jsem je prožil tu v zemi té, kde vše, co ona vypravují, se stalo.

Ti, kdož bojovali proti skutečnosti života Ježíšova, neviděli jistě Palestiny; kdyby ji byli studovali s evangeliem v ruce, byli by pochopili, že evangelium není vymyšleno.

Žádný život nesrovnává se s takým souhlasem se zemí, kde se vyvíjel, jako život Ježíšův. Jako Galilea s městem Nazaretem, s jezerem Tiberiánským, s horou Tábořem, s pahrbky a údolími vždy zelenými jsou vhodným rámcem pro osobnost Ježíšovu, žijící 30 let v soukromí, a jako pro apoštola, učitele lidu, jenž hlásá království Boží, učí lid v podobenstvích, vede jej za sebou na poušť a učedníkům zjevuje na hoře svou věčnou slávu: tak střízlivá, suchopárná Judea s horami skalnatými, Jerusálém s údolím Kidronským, zasmušilými svými hroby shodují se dobře s Prorokem zneuznaným, zavrženým, hanebně odsouzeným a na kříži umírajícím. Zdá se mi, že jsem z poznání Palestiny, z trosek jejích a posvátných upomínek, jichž jest plna, pojal hluboký smysl událostí evangelických a jejich pravdivosti, jejich skutečnosti a krásy. Tyto události nesmějí se odlučovati od této země. Třeba by nyní byla smutnější, opuštěnější, mrtvější, nic méně obsahuje je vždy ve světle, ve svých údolích, na svých vlnících se pahorcích, na svých cestách, kde Ježíš žil a kde bezčetná pokolení žijí a žítí budou po Ném.

Představití si znovu poměry společenské, v nichž Ježíš žil, jest věcí obtížnější nežli vyobraziti místa předurčená, která na Jeho jednání patřila. Jest to snad nejspletitější a nejobtížnější práce v historii. Můžeme se pokusiti vyličiti po-

dobu jediného člověka, ale nikoli obraz celého století, celé doby, vši vzdělanosti, obmezený v určitém okamžiku jeho života. Ostatně neporozumíme jedinému muži, zvláště muži u veřejnosti působivšímu, leč poznáme-li společnost, které náležel. Ale společnost skládá se z tisícerych součástí, tak že jest nemožno i při veškerém úsilí a při nejpodrobnějším poučení znovu vzkřísiti celek jejich, pohyb a činnost jejich. Oč se může pokusiti svědomitý historik, jest, že popisuje zřízení náboženské a politické národa; jmenuje a vykládá jeho strany, které ve zřízení jsou činnými, nastiňuje nauky filosofické, víru a předsudky, obyčeje, mravy, tradicionelní zvyky, politické a náboženské vášně. Jakkoli nedokonalé jest toto znovuzbudování, přece vrhá jasné světlo na život toho muže. Mnohá slova Ježíšova, mnohé skutky Jeho života se vysvětlují samy sebou, není potřebí je vykládati jediné proto, že jsou do svých pravých poměrů položeny.

Když historik byl události některého muže vložil do jejich přirozeného rámce, neučinil ničeho, leč že ukončil jejich popis. Jiná úloha ne méně potřebná naň naléhá, musí je také seřaditi dle pořadu chronologického.

Postup událostí jest historie sama. Jednota životopisu nedá se mysliti bez takového postupného spojení. Jedna z obtíží, z otázek života Ježíšova jest stanoviti určité postup událostí, jež nám písemné památky vypravují a které tvoří Jeho život veřejný. Chronologické zprávy, poskytnuté třetím a čtvrtým evangeliem a některými světskými spisovateli, jinak nevysvětlené astronomií a numismatikou, jsou-li pozorně studovány a porovnávány, byly příčinou, že jsme se dodělali odůvodněného výsledku, dle kterého mne oprávnují, že položití sluší do roku 747—749. narození Páně, do r. 27—28. Jeho křest, do r. 28—29. Jeho učitelský úřad v Galilei, do r. 30. Jeho smrt. Neznám mnohých různých mínění, která vzhledem k těmto věcem panují mezi chronology a historiky, ale mám za to, že tyto různosti, které nepřevyšují sedm let pro dobu od narození až k smrti, které činí jen jeden rok, co se týká trvání veřejného života, mají jen malou důležitost vzhledem ku podstatě životopisu samého. Ponechávají každým způsobem

spisovateli na vůli přidržeti se toho neb onoho mínění, jen když je odůvodní.

Někteří spisovatelé mínili, že veřejný život trval sedm let. Aby se toto mínění přijalo, musilo by se podpíratí o evangelické památky a ne o pozdější spisy. Podle evangelií může býti o tom pře, zdali byly tři neb čtyři velikonoce v učitelském úřadě Ježíšově, ale nic nevede k tomu, abychom v něm shledávali ještě o jednu více nebo méně.

Ať se přidružujeme toho neb onoho mínění, život Ježíšův se odehrává mezi dvěma určitými nepopíratelnými dobami.

Narodil se před smrtí Herodovou, která se stala na jaře r. 750. nebo 751. a umřel jistě před tím, než Pilát opustil Judeu, totiž před r. 36. nynějšího letopočtu.

Když historik byl popsal události některého života a seřadil je podle oprávněného letopočtu, zbývá mu ještě jedna povinnost, nejtěžší a nejchoulostivější, totiž aby je vysvětlil a ukázal jejich přirozenost, důležitost, vnitřní spojení, příčiny a následky, aniž by je pozměnil, zmenšil neb znetvořil.

Proto s neskonalou úctou před takovým životem, jako jest život Ježíšův, podnikl jsem tuto práci. Každé Jeho slovo, každý Jeho čin zdá se mi jako diamant, jako vzácná perla: spokojil jsem se tím, že jsem nápodobil umění klenotníka, zasazoval jsem do zlata tyto drahé kameny rukou Boží uhlazené a nehleděl jsem, zasazuje je, leč aby více vystoupily a více se leskly.

Ku poznání skutků Kristových a Jeho učení nedostačují pomocné vědy k historii patřící, jako psychologie, mravověda, filosofie, theodicee, sociologie a anthropologie. Ježíš jest nade všecky vznešenější. Žádná z nich neobsahuje Ho zcela. Jeho život v každém svém okamžiku odchyluje se od toho, co nazýváme psychologií, mravovědou, sociologií, anthropologií a naší slabou a úzkostlivou obranou Boha.

Dovolávaje se těchto věd tou měrou, jakou mi byly známy, neváhal jsem je přivést na výši, na které stojí Ježíš, ale také jsem se nepokusil o to, abych Jej do nich vtěsnil. Jestliže je převyšuje, přece jich neničí, nýbrž je osvětluje.

Největším pomníkem zbudovaným od theologie ku cti Pána Ježíše jest traktát sv. Tomáše Akvinského o Vtělení. Žádný učenec nevykládá tak mocnou soustavou, takovými pádnými důkazy, takovou dokonalou duševědou toto tajemství jako tento světec. Veškeren život Ježíšův měl by obsahovati toto tajemství v plné míře, aby se ukázal také v plném světle Jeho učení. Děkuji tomuto mistru nejlepší části toho, čeho jsem dosíci se snažil, a co se může nazvati křesťanskou filosofií tohoto životopisu.

XIII.

Počínaje tuto práci byl jsem si vědom její velikosti a jejích obtíží. Poznával jsem, že tím více vzrůstají, čím dále pokračuji. A vida práci tu ukončenu zase poznávám mezery a nedostatky její. Ne mou vůlí stalo se, že práce není zcela hodna Toho, jehož život vypravuji. Toto hluboké přesvědčení mne sílilo: Kristus, živý, jednající skrze Ducha svatého v Církvi své, jest spása lidstva a národů nynějších. Sjednotiti pod Jeho prapor duše jedné země a jednoho věku, ano jen se o to pokusiti, to již bude pro tento věk a tuto zemi jedním z největších dobrodiní.

Nynější vzdělanost a její horoucí touha po spravedlnosti, po osvobození a po blahobytu nejnižších tříd, po lidumilnosti a míru zrodila se z Ježíše. Dal-li On jí život, kdo jiný, než On, bude moci ji zachovati, sobectví zlomiti, násilí uzdu klásti, hrubé vášně nás vysilující potlačiti? On vykonal tyto zázraky v tajném nitru duší; nezáleží, leč na nás, aby je také vykonal v naší zemi. Zápas, který rozrývá samo nitro naše, jest boj na život a na smrt mezi starým pohanstvím ještě trvajícím a mezi novým královstvím evangelia. Jsa apoštolem, chtěl jsem pracovati o tomto novém království, jež jest královstvím Božím, duchovním královstvím Církve, královstvím člověka zbaveného všeho lidského otroctví a nejhorsšího ze všech, protože všecko ostatní z něho pochází, vnitřního otroctví — hříchu, nevědomosti a nepravosti.

Jako Ježíš dovolával se více svědomí nežli vědy, ježto mluvil ke všemu lidu, kniha tato, jež chce Jej znovu ukázati světu, obrací se spíše ku svědomí svých vrstevníků, nezhrdajíc proto vědou.

Trvalý předsudek nové doby tvrdí, že mezi vědou a vírou jest rozkol dokonalý, nenapravitelný. Proti tomuto předsudku jsem po celý svůj život bojoval s přesvědčením, že ve skutečnosti tomu tak není; proto budu jej potírati až do posledního dechu a nepřestanu o to se pokoušeti, bych svou věčnou víru v souhlas uvedl se svým vzděláním. Ani v politice, ani v dějepise, ani ve vědě přírodní, ani ve filosofii není nikde znamenati skutek tak jistý, zákon až k průzračnosti dokázaný, jenž by v odporu byl se slovem Ježíšovým tak, jak je Církev chová, nezměněné, neporušené. Důkaz o tom trvá od dávných století a bude trvati tak dlouho, jako trvá a trvati bude pokolení těch lidí, kteří mají víru, nepravím v čistém svědomí, nýbrž v neodvislém, zdravém rozumu, a kteří bažíce po všeliké pravdě nové nepodávají se okamžitým předsudkům, byť i tyto ve veřejném mínění byly oblíbeny.

Vím, že mezi Kristem dle víry a mezi vzdělanými lidmi doby naší se rozmnožila mnohá nedorozumění. Toto dílo snad některá odstraní. Jelikož jest psáno v samotě a v tichosti, vzdáleno všeho, co rozdvouje lidi, a jest plodem dlouhé a vytrvalé práce, mohu říci, celého mého života, není přece dílem bouřlivým, polemickým, ale dílem pokojným, historickým, dílem víry. Zdálo se mi, píšícímu život Páně, že krása, dobrotivost, moudrost, svatost, láska, božství probleskující Jeho slovy, Jeho skutky, Jeho bolestmi, lépe by jej hájily, nežli slabé naše důkazy a naše marná rozhorlenost. Kéž by něco od Něho, jen jedině dechnutí Jeho duše a Jeho ducha prochvělo tyto řádky! Rád bych pak sdělil se všemi, co mně byl vnukl.

Přese všecko zůstává Ježíš velikým zjevem na nebi křesťanském. Spravedlnost oživená láskou Jeho stala se nejvyšším zákonem tohoto světa, ona hýbe všemi myslmi; i ti, kteří ztratili víru v Krista, zachovávají Jeho mravouku, za-

pomínajíce, že od Něho pochází. Síla obětavosti, tato páka, vložená Kristem do rukou učedníků, je nevyčerpatelná; praví věřící jsou vždy hotovi položit život, aby nejmenší ze synů lidských zbaven byl zla, nevědomosti, bolesti a smrti.

Ke Kristu tedy, jak Jej chová Církev, rád bych obrátil oči nynějšího pokolení. Praví se, že jest nemocno, On je vyléčí; sestárlé a sevšednělé, On mu vrátí mladost a blaženost, neboť On naplňuje své učedníky stálou nadějí. Praví se o tom pokolení, že je pozitivné, že nevěří, leč co může rukama hmatati a očima viděti, že tihne jen k tomu, co jest mu užitečno a rozkošno. Ježíš je naučí viděti i věci neviditelné, okouseti to, co není hmotné, poznávati, že člověk sobě i jiným, vlasti i člověčenstvu nejužitečnější bývá ten, kdo se dovede obětovati, a že ze všech nejsladší rozkoší pro lidi i nejchoulostivější bývá sebe obětování. Praví se o témže pokolení, že se pachtí po rozkoších a penězích, snad právě proto klesá, neboť rozkošnictví zabijí a peníze mohou zavést ke všem nepravostem: Kristus ho naučí opovrhovati rozkoší a dobře užívati bohatství.

Každým způsobem svět jest trápen tisícerými bolestmi, úzkostmi a zármutky. Ti, kdož si chválí radost života, vědí dobře, že tato radost strašně bývá kalena a že smrt bude tím ukrutnější, čím šťastnější život zlomí. Kristus jest jediný, který nás učí radovati se z utrpení, protože jen On sám vlévá do duše život božský, jehož žádná bolest neudusí, jejíž zkušenosti sílí a který opovrhne smrtí, protože nám dovoluje patřiti na ni okem plným naděje.

Směl-li bych si vypůjčiti slova největšího z evangelistů, řekl bych: Tyto věci jsou psány, abyste uvěřili, že Ježíš je Syn Boží. To jest víra Církvě. Vyznávám ji úplně dle svého rozumu a své svobodné vůle. Odevzdávám tuto knihu jejímu neomylnému soudu, schvaluji, co ona schvaluje, zavrhnuji, co ona zavrhuje, jsa pamětliv slov Páně: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“

KNIHA PRVÁ.

PŮVOD JEŽÍŠŮV.

KAPITOLA PRVÁ.

POMĚRY DOBY TEHDEJŠÍ.

Život Ježíšův není toliko posledním výjevem velikého dramatu národního, obsahujícího dobu téměř dvou tisíciletou od Abrahama až do zkázy národa židovského, nýbrž vyplňuje veškeré dějiny lidstva, jejichž středem a vrcholem jest.

„Ježíš“ jest jméno, v němž vše končí a od něhož vše počátek má; po dvou tisících letech jestiž On osobou nejživější a nejpotřebnější; osobou, proti níž bylo nejvíce bojováno a která přese všecko zůstává nepřemožitelnou.

Prve než budeme vypravovati Jeho život, jest nám zkoumati stav lidstva v oné době, kdy se měl naroditi Ten, jenž rád se nazýval „Synem člověka“.

Každý věk drží v sobě některé obecné udaje, které jej charakterisují a veškerý jeho život stručně v sobě obsahují. Tak příkladně nemohli bychom dobře posuzovati naši dobu, kdybychom v ní co do společenského života nevyznačili dvou stránek, totiž: demokracie a socialismu, co do politiky militarismu a parlamentarismu, ve vědě pak vědy zkušebné a v náboženství křesťanství a nevěru. Podobně zkoumáme-li věk Messiášský, není nám nesnadno, abychom zvláště vytkli v něm čtyři veliké zjevy a sice: politiku římskou, pohanství, filosofii řeckou a židovství. Tito činitelé ovládají vše a vše v sobě zahrnují; hluboce jsouce mezi sebou spleteni účinkují vespolečně na sebe, pohybují, každý svým způsobem, svědomím a národy, a jediné jejich dílo, od Prozřetelnosti jim určené, osvětluje cestu, kterou se od počátku běře lidstvo k svému pravému určení.

Co byla tehda říše římská? Soustředění téměř všech národův evropských, asijských a afrických pod jedním žezlem, největší moc výbojná a politicky nejlépe zřízená, kterou kdy svět viděl.

Řecko a Italie, ostrovy a pobřeží Středozemního moře, Malá Asie a Vnitřní Asie, Syrie a Foinicie, Egypt a severní Afrika, Hispanie a Gallie, Germanie od Dunaje až k Rýnu: to vše přemohl a dobyl Řím. Jeho strategické silnice vybíhají z Fora na sever až ku Skotsku, na západ a až k Lusitanii a k Oceanu, na jih až za Thebaïdu, na východ až k pustině Arabské; legiemi, vojevůdci a vladaři jeho hemží se země.

Všude tu vládne moc, právo, jazyk a mrav národa římského. Ostatní svět, severní Germanie, Arménsko, království Parthské, Indie a Čína, Arabie a Ethiopie jsou hranicí ohromne říše římské.

Augustus v ní vládne; ve své ruce soustřeďuje veškeru moc a veškero právo. Jest tribunem a prokonsulem, prefektem veřejných mravův a nejvyšším knězem, konečně „imperatorem“. Má jméno toliko bohům vyhrazené, vysílá zeměměřiče, aby měřili svět, censorsy, aby odhadovali bohatství a sčítali obyvatelstvo jeho. Razí cesty, staví vodovody, chrámy a města, poskytuje do syta svému lidu chléb, hry a slavnosti.

Šelma, Danielelem předpověděná, když byla všecko porazila, zlomila a pohltila, nyní odpočívá. Kolem ní národové ještě nepodmanění na chvíli umkli; zdá se, že pod křídlem římského orla celý svět sladce spí. Všeobecný panuje mír. Veliký dějepisec vypravuje slávu nejmocnějšího národa; dva slavní básníci jej opěvují, jeden ve svých nesmrtelných ódách, druhý v nejladnější básni hrdinské.

Chrám Janův zavřen; po celých dvanácte let bůh války z něho nevyjde. A v této době míru, kdy dřímají meče římské, má se naroditi Ten, jemuž prorokové dali jméno „Otce budoucího věku“ a „Knížete pokoje“. (Isai. 9, 6.)

Veliká to událost pro dějiny lidstva. Nikdy ještě politická moc neuskutečnila díla tak rozsáhlého. Tato jednotná správa, tato slitina téměř všech národů známého světa jest

dílem obrovským. Ó ti Římané! Jak dobře uměli vítěziti a dobyté země si přisvojovati, jak osady všady zakládati a cizí obyvatelstvo dle svého si přispůsobovati, jak vyhovovati, ale i odvážně vystupovati, jak vítězství využítkovati a konečně jak bývali s jinými snášenlivi jen proto, aby tím lépe si je podrobili! Nemohl-li Řím učiniti z dobyté země novou provincii, uložil jí aspoň jakýsi druh lénství; místo vlastních vladařů spokojoval se s domorodými králi chytře volenými, a tito králové vládou milostí Říma jen proto, aby v ruce jeho nebyli, leč pouhými nástroji poddanství, jak praví Tacit. Ostatně žádá Řím všude poplatku buď nuceného neb dobrovolného; a panovníci, kterým ponechal vládu, podržují zdánlivou neodvislost jen pod výminkou, že si ji těžkým zlatem a mnohými dary zakupují. Na příklad: Herodes Idu-mejský, král židovský, znal dobře lakotnost římskou a do vedl ji ukojiti. Čeho nemohl Řím zcela potlačiti, raději strpěl, ale znenáhla pozměňoval. Necítil-li se býti dosti silným, aby zapověděl u některého přemoženého národa jeho náboženství, jako u Gallů náboženství druidské, tedy pořímštil jeho bohy a vystavěl jim oltáře, které měly jméno polou gallské a polou římské. Z Belena stává se Belen-Apollon, z Camula Mars-Camul, z Arduiny Diana-Arduina. A odhodlal-li se přece k přísnějšímu kroku, zapověděl-li příkladně oběti lidské, tu řekl těm, jež se uraziti střežil: „Za tuto cenu můžete se státi římskými občany.“

A pomocí této politické moudrosti a své vytrvalosti dovedl po sedmi stoletích toho, že zbudoval svou úžasnou moc, před níž vše se kořilo: říše Alexandrova, samovlády východní, Egypt i jeho Faraorové.

Takové dílo může ovšem úžasem naplniti mysl svými výsledky, ale znepokojuje a pobuřuje svědomí svými činy.

K čemu tedy slouží takové dílo v rozvoji lidstva? Ku potřebě oné jednoty, která jest svrchovaným zákonem všeliké živé bytosti, protože bez ní ani v lidstvu, ani v přírodě nic nežije ani neroste. Od věků plemena a národové, zavedeni byvše daleko od společné kolébky vyhledávají se a k sobě se hlásí; od té doby jakkoli ujařmeni jsou pod mocí, která

sjednocení prováděla až k výstřednosti, vidíme je sblížené. Otroctví bývá nenáviděno, jako výboj a násilí, neboť prozrazuje sobectví a divokost šelmy lidské; ale jednota jest něco božského, neboť slouží záměrům Prozřetelnosti. Ono sjednocení, které Řím po sedmi stech letech dovedl uskutečnit, stává se podmínkou mnohem vyšší jednoty, jednoty království Božího.

Od nynějška silnice vojenské stanou se cestami apoštolů, těchto dobyvatelů bez meče, jimž řekne jednou Ježíš: „Jdouce učte všechny národy!“ (Mat. 28, 19.) Zákon římský poníží se před zákonem evangelia a na mír, který vznikl jen ochablostí potlačených národů, nastoupí mír, jenž jest rovnováhou svobody Boha poslušné.

Tak se to má na světě. Člověk pracuje mimoděk o díle věčném, buď že poslouchá své lepší stránky, buď že dává se unášeti svými nejprudšími a nejhoršími pudy, vždy však bývá nástrojem Božím, a vykonává nevědomky záměry, jejichž tajemství pro sebe zachovává Prozřetelnost, a jejichž mocný řád, krásu a hlubokou moudrost poznává člověk teprve tenkrát, když již dávno byly provedeny.

Politika přidržuje se moci, která víže národy jen hmotně a na zevnějšek, ale náboženství jest moc, která pojí duchovně a skrze svědomí. Barbarové ve svých lesích, velicí národové, Indové a Číňané za svými horami, Parthové a Arabové ve svých rozsáhlých stepích a pustinách, Ethiopové pod svým palčivým nebem uchránili se ještě moci prvé, ale žádné plemeno, žádná země, žádná říše — vyjma Židy — neubránily se poblouzení moci druhé. Egypťané, Syřané, Řekové a Římané, Germáni a Keltové, národové vzdělaní nebo divocí, Ariové, Semité a Turaniové, všickni, bez výjimky, jsou unášeni jako nějakým proudem k náboženským bludům, jež čtyři věky později křesťanství při jejich zkáze poznamenalo společným jménem „pohanství“.

Při vší zdánlivé rozmanitosti co do původu božstva a co do stvoření světa, co do bájesloví a legend, co do vyznání a obřadů, co do hierarchie a kastovníctví kněžského, všechna náboženství pohanská poskytují pozorovateli v skutku

jedinou společnou podstatu, které přísluší také jeden společný název. Týž matný, nejasný pojem o božstvu, týž základ pravd polou zastřených, buď přirozených, buď zděděných a sice: jednota Božstva, nesmrtelnost duše a budoucí život, zákon a potřeba smíření skrze krev, to vše je připojuje k prazjevení, avšak všade opět tytéž matohy porušují ideu božskou a tytéž bludy zpitvořují pravé náboženství.

Všickni národové, vedeni jsouce pantheismem více nebo méně vědomým, stotožňují Boha s přírodou a mají ji i Boha za tutéž podstatu. Přírodu činí Bohem a Boha činí hmotou. Lidé neznají nadsmyslné jednoty v Božstvu a uvykli pouze všemu připisovati lidské vlastnosti, zosobňují vlastnosti Boží rovněž tak, jako síly přírodní. Lidé se sklánějí pod nezměnitelným osudem, zapomínají na zákon mravní a nehledají spásy v tom, aby plnili své povinnosti, ale spíše v tom, že vykonávají tajemné, podivné, nečisté neb ukrutné obřady. Všickni blouzní o smyslné nesmrtelnosti, o stěhování se nebo přeměňování duší, o konečném zaniknutí v lůně macešské přírody, která neustále jen tvoří a zároveň ničí. Všickni vyhlašují člověka za boha zbožňující jej. Všickni posvěcují zásady o výsadní moci jedněch a o otroctví druhých, tak jako i vraždu a zkaženost mravů vůbec.

Kdo kdy viděl, kdo kdy poznal větší převrácenost samé podstaty náboženství?

Jakou tedy má náboženství úlohu ve příčině mravního vědomí člověka jednotlivého a lidstva vůbec? Zjeviti Boha, spojití člověka s Bohem, vytrhnouti jej z objetí vášní a sil pozemských, jež si jej podmaňují a pouze smyslným činí; náboženství ukládati má člověku konání povinností jakožto zákona Božího, jej podporovati v boji proti zlu, jej posilovati v bolesti, těšiti nadějí a vírou ve věčnou spravedlnost, a — poněvadž člověk jest hříšným — učiti ho lítosti a pokání a — protože musí jednou umříti — stále mu připomínati nesmrtelnost jeho a učiti ho přemáhati smrt a umírati v Bohu.

Veškero pohanství, hrubé modlářství divochův, učené náboženství Epyptanův, uhlazené bájesloví Řekův a velkolepé

sestavená bohoslužba císařského Říma — vše to není nic jiného, než dlouho trvající úsklebek na tuto božskou úlohu. Pohanství místo aby zjevovalo Boha, zatemňuje ideu jeho, převrací a snižuje ji.

Jakkoli tato nevyslovitelná, nadsmyslná, nade vši podobu a představu vyvýšená moc, aniž by čeho na své velikosti utrpěla, sama sebe zjevuje, přece lidstvo ve své bezuzdné obraznosti činí si o ní množství podob a znamení. Jakoby rozpáleno bylo jaksi smyslnou spilostí, stotožňuje Boha s přírodou, rozdrobuje ho na tisícero osobností, vtěluje ho do hmoty, činí jej člověkem, mužem nebo ženou, dávajíc mu nejpodivnější příznaky, plné rozhárané obrazivosti, směšného podivínství, ale i hrubé nestoudnosti, přijaté od nebe, od země, od květeny, zvěřeny i ode všech lidských vášní a nepravostí. Proč by ustoupilo lidstvo před tímto hrubým realismem? Je-li svět bohem, není li pak vše ve světě božské a svaté? Pohanství místo by pozdvihlo duši k Bohu, sklání ji pod jeho přírodu, káže jí velebiti to, nad čím by měla panovati, a pohrdati tím, čemu by se měla klaněti, ono ničím styk její s Božstvem a vysušuje zároveň jediný pramen, odkud člověk ustavičně čerpá pravdu a spravedlnost, sílu a naději, útěchu a život. Svědomí nemá, co by doufalo od liché pocty přírody a od bůžků, kteří ji naplňují. Ať kteréhohli jméno vzývá člověk, není-li to vždy veliká, bezvědomá příroda, která jej se všech stran tlačí pod tíží svých sil, jichž on neumí si podmaniti? K čemu slouží mu vody očištné, kroupení krví z obětí býkův a beranů, k čemu hekatomby, k čemu krev býků veliké bohyně a beranův Attisových? K čemu zasvěcování do tajné bohoslužby, ať jest její jméno neb původ jakýkoli. ať jest to tajemníkářství Kabirů nebo tajná bohoocta Baccha a Cerery, v Samothracii, na Lesbu, na Krétě neb v Římě? Když za svécenci navracujíce se od těchto tajemných obřadů, vedeni byli nejvyšším knězem, majíce hlavu ověncenou věncem myrtovým a očištění jsouce vodou a oblečení koží jelení, dívali se za tajemnou a báječnou oponu chrámovou, co asi tam viděli, co asi pociťovali za světlých těch nocí? Jistě, že poznali záhadné učení svých kněží, že prohlédli si posvátnou krabici a zvěděli,

že jejich bohové nejsou leč pouhá příroda a její síly, a že určení člověka není zase nic jiného, nežli táž nekonečná, neosobná příroda, v jejíž lůně člověk nemá co jiného doufati, leč že bude od ní pohlcen, nebo že musí se v ní věčně potulovati. Jaký mocný podnět mohl vycházeti z přípravných postů, které končily hnusnými orgiemi, z těch posvátných tanců, které nemávaly jiného účelu, leč nestoudně znázorňovati a oslavovati plodivé síly pohlavní v živé přírodě, nebo z obyčejů smyslného zaklínání duchů, jímž že sobě i síly tvůrčí přivlastniti mohou, tvrdili a v kterémž — do dnes viděti to lze u mahomedánův a budhistův — epileptické vzrušení nervů pokládali za nadšení Boží?

Všecky trojice, ať je nacházíme v Indii nebo v Assyrii, v Egyptě neb Foinicii, v Řecku neb v Římě: Brahma, Višnu a Siva; Abura-Mazda, Mithra a Črraoska; Atum, Ra a Kheper; Amon, Bel a Ao; Jupiter, Neptun a Pluto; všecky božské dvojice Brahma a Maya, Kem a Mat, Baal a Astarta, Baal-Amon a Tanith, Isis a Osiris, Moloch a Mylitta, Dionysios a Venus, Amor a Psyche; všickni duchové, démonové a héroové; všecky mystérie ku počtě Baccha a Cerery, Isidy a Mythry, Thesmophorie v Athénách, orgie na Samothracii, Eleusinie a Bacchanalie; olympy a pantheony jsou si rovny: všude a ve všech shledáš tutěž obrazotvornost v názoru o původu božstva a o stvoření světa, tutěž krutost a porušenost v obřadech.

Jaké jest to nebe, jež tíhou svou dopadá na člověka! Vylévá naň proudy temnosti a smrti, a za to je bázlivé a pošetilé lidstvo vášnivě ctí. Žádný výkřik odporu nezdvihá se z tohoto nevědomého, potlačeného, sklíčeného množství, jež v otroctví a v nepravosti si libuje. Božstva jeho se do nekonečna rozmnožují; bohoslužby jako okovy vždy víc a více tížící svírají duše jeho; a ono je přece miluje. Poroučí lidem, aby své dítky zabíjeli: a lidé umírají a své dítky v oběť přivádějí; vyžadují na ženách, by jim obětovaly svou čistotu, a ženy se hanbě propůjčují.

Básníci opěvují bohy a vypravují jejich báječné příběhy. Mudrci vyhledávají pravého smyslu, jenž v bájích se ukrývá, a uznávají bohoslužbu, jež se jim protiví; politikové činí

z mnohobožství a z něho plynoucího vyhlašování lidí za bohy nástroje své vlády. Porušený lid jim za to tleská. Veden jsa svými kněžími tlačí se ku slavnostem, vyptává se věštby, choulí se před modlami, a pobádán jsa svým pudem, tu ustrašen, tu opět nadšen jsa svými bohy pádí všecek udýchán jisté smrti vstříc.

Třicet století provozovalo pohanství svou krutovládu nad pokolením lidským. Jeho hrůzné jármo stále se stávalo těžším. Bylo rovněž tak těžké za velikého kněze Augusta v Římě, jako za Faraonů v Egyptě a za králů v Assyrii: jeho osudný duch byl čím dále horší a horší.

Mnohobožství se zušlechťuje, počet božských bytostí vzrůstá do nekonečna. Řím, poslední útulek národů pohan-
ských, převyšuje jejich počet tak bohatě, jak jen možno jimi naplniti veliký Pantheon, čítáť bohův již na tisíce. Jejich obrazy jsou zastřeny uvnitř chrámů, pro zasvěcence určených, nicméně nepřestávají býti oplzlými. Bájesloví k nadšení přivádí genia sochařův a básníků. Bůžkové se skupují kolem Joviše samovládce. Mudrci hledají v tomto davu vždy novými bytostmi se množícím jednotu, avšak nenalezají jí, leč v „Osudu“, jenž jako symbolický had ve ztrnulém kruhu zahrnuje veškeru přírodu, člověka, vesmír a božstva.

Pověry se množí, hadači z hvězd vykládají budoucnost, věštcí z Chaldee a z Východu zaplavují Řím. Družina kněží se jimi doplňuje jako třída panující, jejíž hlavou jest císař, bohu na roveň postavený. Saturnalie a Bacchanalie jsou ještě nestoudnější než jindy, ale bezpečnost říše toho vyžaduje, aby byly zapovídány. A zdá-li se, že hrubost při obřadech ušlechtěním mravů se zmírňuje, že krev lidská neteče již tak plnými proudy, přece jako na odvet porušenost se stává ještě horší a horší. Smutné to zjevy: řekl bys, že to močál pohybující se mezi dvěma prokletými břehy, vražděním lidí a vilností, jež ubohým lidským pokolením zmitají dle libosti Melkarta a Mylitty.

A přece takový jest zájem duše lidské pro pravdu a dobro, že pozorovati lze, jak i v této všeobecné povodni některé pravdy a ctnosti nad vodou se udržují. Idea náboženská,

všelijak znetvořená a na ruby obrácená, není přece docela zatemněna. Svědomí nemůže se zbaviti myšlenky, aniž uchrániti se vlivu oné tajemné a všude přítomné moci, v jejíž lůně spočívá veškerý svět, která bázní naplňuje a opět zase k sobě vábí každé stvoření. Přísaha, spravedlnost, lidskost vládnou vůlí nejednoho smrtelníka a čestným činí život jeho. Ve všeobecné zkáze Bůh zachovává své vyvolené; má své lidi předurčené, kteří jej očekávají: duše upřímné, srdce zraněná, jež vzývají a modlí se k neznámému Bohu. Zlo jest jen věci nahodilou, nemůže zničiti podstatu, a podstata člověka jest, že všude a vždy touží po Bohu.

Než tito vyvolení jsou tak vzácní jako perly v blátě. Jen Bůh je zná. Božské oko Ježíšovo z dále pozorovalo všechny budoucí vyvolené. Na ně tedy, na tyto pohany dobré vůle naráží ve svých hluboce významných slovech: „Pravím pak vám, že přijdou mnozí od východu a od západu a stolovali budou s Abrahamem a s Isákem a s Jakobem, synové pak království vyvrženi budou do temnosti zevnitřní (Mat. VIII., 12., 13.) vzdálení jsouce světla a hodování.“

Co tedy představuje pohanství v dějinách lidstva? Politická moc, soustředěná v Římě, uskutečnila sice hmotnou jednotu národův, ale zdali moc náboženská, vyznačená v takové rozháranosti, v bohoslužbě mnohobožské a modlářské, učinila krok ku předu nebo do zadu, pokrok nebo úpadek?

Libovolná a předpojatá věda dějin náboženských domnívala se v tom spatřovati pravidelný postup, držící jako střed mezi modlářstvím a jednobožstvím: mezi oním, jež dle její theorie jest východištěm, a mezi tímto, jež jest ukončením rozvoje náboženského. Nemyslím, že by se stanoviska náboženského bylo třeba rozdíli činiti mezi fetišismem neboli animismem a polytheismem. Oboje jest téže podstaty, protože jejich vyznačiči, klaníce se přírodě a za boha ji majíce, jsou rovněž ctitelé přírody. Modlářství není zvláštním náboženstvím, jest jen jedním ze všeobecných a podstatných živlů pohanství. Pohanští Řekové i Římané tak, jako černoši v Tambuktu, mají své modly. Palladium v Troji, oněch třicet čtvercových kamenů za doby Pausaniovy, obklopujících sochu Hermovu

ctěnou od lidu, jenž dával každému z nich jméno nějakého bůžka; kopí Martovo v Římě a všechny amulety neboli kouzelné závěsky na krku u všech všudy národů, jedem pohanství napojených, ano i těch, byť i jednobožství vyznávali, jsou pouze viditelnými a podivuhodnými předměty, do nichž svého boha nebo některou božskou vlastnost vtělovali.

Lidstvo se nerozvíjí týmž směrem jako nevědomá příroda podle zákona nepřetržitosti a podle podnětu Boha samého, jehož příroda vždy jest poslušna; ale lidstvo má své zblouzení a rozhodné chvíle vyplývající z jeho svobodné vůle.

Kdyby pohanství bylo zákonem našeho rozvoje, pokud se týče veškera pokolení, bylo by také zákonem jednotlivce, nebo jedinec u svém rozvoji řídí se jen zákonem svého druhu a tak tedy, pokud se týče člověčenstva, každý jednotlivý člověk prodělal by fetišism a pohanství; každý jednotlivý člověk musil by počínati nejprve svými kouzelnými duchy, pak by se vyšinul na stupeň, kde by zbožňoval přírodu a množil své bohy; ale zkušenost dokazuje, že takový závěr jest mylný. Pohanství není normálním stavem lidstva, ale jest nemocí, smrtelnou krisí, hřích mládí, nákaza, jíž po celá století bylo zachváčeno veškeré pokolení lidské vyjímaje malý semitský rod Abrahamův. Všickni národové nákazou tou postižení zemřeli od ní. Všecky tvárnosti, v jakých se objevovala, se vyčerpaly. Minulost člověčenstva jest jako nesmírný hřbitov, na němž pochovávalo pohanství národy a v němž pohřbilo i samo sebe, se svými oběťmi i s hejnem svých božstev.

Proč dal se člověk opojiti přírodou? Proč jeho obrazivost násilně se zmocnila práv rozumu a daného prazjevení? Proč pohrdl bytostí nejvyšší, místo by ji rozumem pojal? Proč se podrobil tomu, nad čím měl panovati, a protivil se tomu, čemu se měl klaněti? Proč u něho převládlo zlo? Vážné to otázky, tak tajemné u jednotlivce, jako u veškerého lidstva. Než, ať rozřešíme je jakkoli, jedna věc vychází na jevo. Svět uchváčen pohanstvím jest jako těžce nemocný, odsouzený k smrti; ten, kdo ho uzdraví, podáváje mu s lékem jednobožství, ideu živého Boha, vládu nad přírodou a nad ním samým, ten a jedině ten bude jeho pravým osvoboditelem.

Ježíš jej osvobodil a tím dobyl sobě nevyrovnatelného místa mezi největšími muži.

Žádný člověk nemohl zlomiti osudné okovy, které spínaly zajaté a snižené lidstvo „ve tmách chodící“, jak je nazývá prorok Isaiáš (II., 2.), v nich bloudící a v ně se nořící. Kdo by o tom pochyboval, necht' se podívá na dobu o dvě století pozdější: modly se kácejí, chrámy pukají, víra v bohy odumírá; básníci a mudrci, politikové a kněží se spolčují, jak by zažehnali vítězství Kristovo. Co učiní?

Sotva budou míti hanlivé slovo pro tuto ponižující víru, nějaký odpor proti bájeslovnému třeštění, jež rozmnožujíc znaky božstva, Boha samého zastřelo; sami přívrženci Pythagorovi a Platonovi, hledíce ve své filosofii očistiti náboženství, snaží se, by vyhledali pravého smyslu bájí a rozličných znamení; jsouce držáni v podruží bývalého pantheismu, fatalismu a materialismu marně se protiví Světlu, které s hůry vychází, aby i proti jejich vůli osvítilo a spasilo ztracené človecenstvo.

Avšak mimo moc politickou a náboženskou jest ještě moc rozumu. Prvá, jsouc řádu socialního a praktického, má za účel vzdělanost a hmotné sblížení lidí; druhá, spočívajíc na idej božstva a na podání, hledí člověka spojití s Bohem; třetí, jsouc vnitřní a osobní, není nic jiného, leč snaha po rozumnosti a svobodě, by dovedla původ všech věcí vysvětliti a život spravovati; výraz nachází ve vědě a ve filosofii. Každý národ, každé plemeno, každá osvěta, dostoupivši některého stupně svého rozvoje, má svou filosofii, svou veřejnou správu a náboženství s hierarchií.

V době, kdy Řím vládl světem a pohanství lidstvem, vládla také filosofie hellenská.

V nesmírném rozvoji lidském obdrželi národové od Boha zvláštní výsadu určení, jež dobře se srovnává s jejich duchem. Nadšený Východ jest žhoucí a oslněnou kolébkou věr náboženských; výhradně praktický Řím má znalost práva, vlády, veřejné správy a činnosti vůbec; umělecké a vědychtivé Řecko vyznamenává se duchaplnými výtvoři uměleckými,

krasocitem a filosofií. A tudíž všecka náboženství pocházejí z Východu, všeliké právo z Říma a veškera filosofie z Řecka.

Tato moc — filosofie totiž — majíc tak vážnou úlohu jak v lidském životě, tak ve hnutí myšlenkovém a ve směru duševním, měla původ svůj právě ve středu světa hellenského v šestém nebo sedmém století před Kristem, na březích a ostrovech Středozemního moře, v Miletu, ve Smyrně, v Efesu, v Lampsaku, v Clazomenách, v Cyru, v Apollonii, na Samu, v Agrigentu, v Elee, v Abdéře, v Athénách a Cyreně, v Stagyre, Elidě, v Citiu, v místech, jež se honosí, že v nich uzřel světlo světa ten neb onen mistr velikých škol mudrckých.

Všecky soustavy, které může zbudovati rozum lidský ve svém nepokojném, pracném a často marném hledání pravdy, ať již jest to věrouka nebo pochybování, ať jest to náuka, že původ všeho jest buď hmota buď duch, nebo náuka, že všecko jest božské neb že jest dvojice bohů: dobrý a zlý, nebo náuka, že bohem jest buď příroda buď nezvratný osud, neboli náuka, že vše na světě jest nejlepší, buď opak toho, že vše na světě jest velmi špatné, neboli víra v nic čili nihilism — všecky tyto náuky a soustavy našly v Řecku svého určitého výrazu.

Řecko, cť do filosofie tak, jako co do vědy, poesie a umění, dalo jim typický tvar a uskutečnilo jich ideál. Mužové jiných národů mohou se sice rovnati s jeho mistry, ale nad ně předčiti nemohou. Empedokles a Pythagoras, Sokrates Aristoteles a Platon, Zenon a Epikur, každý po svém způsobu jsou rovněž tak dokonalí jako Praxiteles a Pheidias, Homer neb Pindar, Euripides nebo Sophokles, Aischylos neb Demosthenes.

Kdokoli později po tomto věku tvorby chtěl rozumovati, to jest řešiti otázku o platnosti rozumu, o původu všeho-míra, o určení člověka a způsobu života, byl nucen seznámiti se již s některým předkem nebo mistrem u Jonů nebo Italův, u Eleatů neb sofistů, buď v Portiku nebo v Akademii.

Za této činné, tak bouřné, ale i tak plodné doby soustava následovala soustavu, škola porážela školu; Thaleova

a Pherekydova náuka o silách ustoupila Demokritově náuce o prvcích; věření ve vše poraženo věřením v nic u sofistů, jako byli Protagoras a Gorgias; Sokrates vítězoslaví nad sofisty a připravuje vládu Platonovi a Aristotelovi; konečně povstává Pyrrhon, a Epikur a Zenon bojují o vládu nad svědomím. Není bludu, jenž by neměl svých zastanců, není náuky rozumové, jež by neměla svých vyznavačův

Avšak přese všecko úsilí rozum ukázal se přece vždy jen slabým a nerozhodným stoje před pravdami podstatnými jako jsou: víra v jednoho Boha, stvoření hmotného světa, nesmrtelnost duše a život budoucí.

Duch řecký uvaroval se sice pantheismu, ale jen proto, aby konečně zabředl zase v dualismus, náuku o dvojici totiž: o rozumu a o věčné hmotě; nikdy se mu nepodařilo dokázati, že smrt není posledním slovem lidského života, aniž mohl posvětití svědomí jakožto něco mimohmotného a nezrušitelného. Toliko víra učí účinně těmto nejvyšším potřebným pravdám, jež staly se majetkem lidstva toliko skrze svědectví Ježíšovo. Rozum jich dokazuje jen tehda, když hlas Boží je hlásá; rozum má sice o nich tušení, ale nemůže je objeviti, leč jen pomalu a namáhavě, a nedovede jim dáti dokonalého výrazu.

Řecká filosofie vystěhovavši se do Říma podlehla, jako všecko jiné, vlivu svého okolí. Positivní duch výbojného národa, potomka Cerery a Marta, zemědělného a bojovného zároveň nemaří se v pouhém rozumování, spokojuje se tím, že jazykem výmluvným v nesmrtelných básních znovu podává nejslavnější nauky svých mistrů. Cicero, Lukretius, Varron, Horác a Vergil nevynalezají, nýbrž jen opakují nauky řecké. Majíce spíše na starosti učiti o mravech, než o víře, spíše žíti a jednati, než sníti a rozjímati, přichylují se k otázce nejvíce života samého se dotýkající: V čem záleží nejvyšší blaho a dobro? Která cesta nás k němu vede?

Tyto otázky nekladly se v chrámech, ani při slavení mysterií, ani v tajemné vědě tříd kněžských, pohanství se spokojilo konejšiti lid, aby snil o blouznivé nesmrtelnosti a že se kořil svým bůžkům, jichž báje a nestoudné odznaky

dráždily pudy jeho tak, že i všecky nepravosti na božské bytosti povyšoval.

U pohanů bylo vědomí rozumové na vyšším stupni, nežli vědomí náboženské.

Ke cti rozumu budiž řečeno, že aspoň na přetřes přivedl tyto vznešené otázky, zanedbané ve vyznáních náboženských a že přece mluvil k člověku hlasem vážným o povinnosti a ctnosti. Rozum ovšem dalek jest toho, aby přivedl je k rozřešení, on k vznešeným zákonům přimísuje ještě hrubé a četné bludy, ale bylo by nespravedливо, zneuznávatí úsilí, jež podnikl, a úspěchů, jichž nejednou dosáhla jeho vytrvalost.

Za doby Augustovy bylo jen po řídku mudrců moralistů, kteří by byli zároveň psali. Seneka, Epiktet a Mark-Aurel přicházejí teprve později; zdálo se, jakoby tito duchové, kteří mezi všemi pohany nejlépe učili o povinnostech, již tušili zábřesk prvních paprsků světla evangelického. Než třeba bylo spisovatelů po řídku, byl přece veliký počet lidí takových, kteří k mravouce se přiznávali a jí také skutky osvědčovali. Skutek platí více než slovo; nebylať dle svědectví současných spisovatelů filosofie nikdy činnější, jako tehda, neboť nacházela se ve stavu proselytismu a organisace; Řecku připadla sláva, že stvořilo filosofii, ale Řím měl zase zásluhu, že ji zorganizoval a jí užil ku zlepšení života.

Odkud to, že v tomto věku filosofie vzala na se nový ráz? Proč, jsouc z pravidla pouze osobní a vnitřnou, toliko na školy obmezena, jen vyvolencům a zvlášt vybrané třídě lidí vyhrazena nyní přichází též mezi lid obecný? Jen duchaplnost Říma může nám vysvětliti tento její praktický poměr, nestačí toliko pozorovati tento výbojný, apoštolský, skoro náboženský ráz, jest zajisté v tom znamenati též úpadek pohanského náboženství a nedostačitelnou mravouku jeho kněžstva. A v skutku jeho kněží mlčí; nemají žádné odpovědi k veliké otázce životní, žádného balsámu na rány trpících; žijí spokojeně zachovávajíce jalové náboženství a jeho slavné obřady, těžíce z pověry lidu a špatně ukřívajíce svou vlastní nevěru, pokud se týče jejich domnělých mysterií.

Mudrci nahrazovali kněžstvo, a mudrctví snažilo se hráti úlohu, které se náboženství zpronevěřovalo.

Mudrci provozují mudrctví, jako kněží náboženství; odlučují se od lidu oděvem; lze je spatřiti, ani se procházejí na ulicích, oděni jsouce pláštěm, majíce dlouhý vous na bradě a hůl v ruce. Jakýsi básník o nich psal: „Zdá se, že jejich hlava povýšena jest nad nepravosti a místa tam, kde jiní lidé bývají pobouřeni.“

Denně mívají své zábavy, své rozmluvy přátelské; vybízejí k mravnosti a dodávají útěchy; napomínají i kárají. Důležitější města mají své mistry mudrctví, bohatě placené státní pokladnou, nezřídka bývají tito důvěrníky v domech velmožů. Koho neštěstí potkalo, hledá útěchy u mudrce. Augustus má svého mudrce Area ¹⁾, jemu doporučuje Livie, aby ji potěšil pro smrt Drusovu.

Hledají nových vyznavačů po způsobu věřících. Mudrc Stertinius potkal na břehu řeky nešťastníka, který zmítán jsa zoufalstvím chtěl se do vody vrhnouti; zadržuje jej, napomíná jej, dotýká se jeho srdce, dodává mu zmužilosti a navrácí mu lásku k životu. Zachráněný nechává si růsti vous, stává se mudrcem a následuje svého zachránitele a mistra.

Mají též své zvláštní prostředky, své pověry, své pobožnůstkářství.

Jsi-li napaden nebezpečnou žádostí? Máme slova — praví — která ulehčiti mohou bolesti a po většině tě jí zbaviti. — Nebo snad žádost po chvále vrtá ti mozem? Ten neb onen spasitelný prostředek, ta neb ona kniha třikráte podle předpisu přečtená vyhojí tě docela.

Jakým učením se řídí tito mudrcové a jaká jest jejich filosofie?

Položíme-li stranou pochybovačnost Pyrrhoniovu, jež při úpadku všelike osvěty vábila malomyslných; dále Kynisty, kteří po příkladě Diogenově za zákon postavili přírodu se všemi jejími pudy, myslíce, že se opovržením vymstí na nepravostech, jichž nedovedli zhojiti; vyjímáme-li novou Aka-

¹⁾ Seneka. De consul. Ad Marciam.

demii, jejíž nečetní stoupenci sledují tradice Pythagorovy, Platonovy, Aristotelovy, nevidíme, leč dvě veliké školy: školu Epikurovu a školu Zenonovu. Obě vyhledávají blaha: prvá v požívání, druhá v ctnosti; onano v citu, tato ve vůli.

Epikurejci praví: Všelike umění státi se šťastným záleží v příjemných pocitech; každá výstřednost přináší s sebou bolest; jest třeba učiti se mírnosti ve všem, i v rozkoši.

Pravým učedníkům Epikurovým není ctnost nebo zachování míry konečným účelem člověka, nýbrž spíše prostředkem k dokonalému požitku; vše se zahrnuje v „já“ a to v „já“ uspokojeném. Jest to v pravdě schytralé umění mravní porušenosti a sobectví.

Stoikové soudí o člověku dle jeho důstojnosti. Tys svoboden, praví, tedy jsi svým pánem, svým jediným pánem. Tvá svobodná vůle náleží tobě, má tě tedy učiti, abys se přemáhal: blaho spočívá v ovládnání tvého „já“. — Ale co bolest? — Není žádné bolesti. — Ale pronásledování? smrt? — Co na tom záleží? Ty jsi: nikdo nemůže tě odtrhnouti od tebe samého. To dostačuje mudrci. — A tak chodili, tito Stoikové, hrdi a neodvisli v tom shnilém světě, nehrozíce se útisku a vyplazujícíe jazyk na tyrany, jimž se nepodařilo je zkrotiti.

Při jasném světle evangelia teprve vidíme, že takové učení pod skvělým zevnějškem zakrývá marnivost, klam a slabost; než přec uznati dlužno, že taká hrdost není všeho půvabu prázdna, a rádi se potkáváme uprostřed hrozného despotismu římského a jeho pohanské porušenosti s těmito lidmi vůle ocelové, s hlavou vzpřímenou, postavy nepodajné.

Škola Epikurova nezplodila ani jednoho hrdiny ni v Řecku ni v Římě. Hrdinství vyžadujíc tak rázně osobní obětavosti jednotlivcovy, a to často obětavosti až k smrti, nemohlo ujmouti se ve svědomí těch, pro něž „požívání“ bylo největším blahem. Pramen života v nich vysychá, neboť vzdalují se všeho veřejného života dle předpisu mistrova: „Buď živ v zátiší!“¹⁾ Oni ho ani nepochopují, čehož svědectvím

¹⁾ Plutarch.

jest zvláštní úsudek sekty Epikurovy o Epaminondovi: „K čemu prý procházel se svým vojskem přes celý Peloponés a proč raději nezůstal doma v tichosti, maje čepičku na hlavě, sedě při hojném stole a dobře se hledě.“¹⁾)

Škola Zenonova ozbrojuje člověka proti sobě samému, vede jej k tomu, aby opovrhoval bolesti a ničeho, ani smrti se nehroze zachoval svou neodvislost a svobodu, a takto vstěpuje do svědomí zárodek mužných ctností. Největší, nejčinnější mužové starého věku, Cato, Brutus, Mark-Aurel byli Stoiky.

Probíráme-li nyní učení Epikurejcův a Stoikův, shledáváme u nich dobré zásady, jako umírněnost u prvých a sílu u druhých. Bylo by lze učiniti z nich pěknou rukověť skoro všech soukromých i veřejných ctností, jako jsou: čisté svědomí, střídmost, laskavost, obezřelost, opovrhování bohatstvím, jasná mysl, mírumilovnost, přímost povahy, přátelství, obětavost a shovívavost. Všecky tyto náuky byly podány slovy nesmrtelnými, řekl bys, že jsou to nejčistší diamanty, broušené a uměle spracované: jsou to drahokamy filosofie.

Kdyby náuky mohly spasiti svědomí, škola Epikurova a škola Zenonova by byly vyhojily člověčenstvo. Ale jiná věc jest dobře mluvití a opět jiná dobře činiti. Mudrcství vyznamenávalo se často ve věci první, ale vždy chybovalo ve věci druhé. Tato nedostatečnost, jsouc společnou vadou obou škol soupeřících, vysvětluje nám jalovost jejich marného se pačtění po vyznavačích.

Ostatně Epikurejci i Stoikové se sblíží v tom, že sebe samy zbožňují. Jejich „já“ jest posledním slovem těchto i oněch. Uspokojení svého „já“ jest konečným jejich účelem. Ale toto „já“ zde na zemi, ať jej vložíme dle Epikura do pocitu, nebo dle Zenona do vůle, podléhá bolesti. Jak tedy přemoci bolest, když jest nemožno ji odstraniti?

Neznají jiného zdroje leč lhostejnost, rozkošnickou lhostejnost; tam tedy nacházejí onino v napjetí, tito v povolnosti svou nejvyšší záchranu.

¹⁾ Týž.

Nesmírná tesknost spočívá v hloubi všech duší, které hledají spásu v moudrosti filosofické; pocíhují, že nelze se jí zbaviti ani lhostejností, v které se konejší, až podléhají v její objetí a zůstávají samy se svým „já“, které jim konečně uniká.

Člověk prý náleží sobě, jest svým pánem; život jeho spočívá v rukou jeho, a zlíbí-li se mu jej zničiti, není povinen žádnému z toho účet klásti; samovražda jest právem ano i povinností a může býti po případě též nutností. Člověk v té příčině má přednost před bohy svými, — tak zní náuka Stoiků, — že může umříti. Cato, světec této sekty, byl samovrahem.

Jim schází božstvo. Bůh, jímž nazývají přírodu, nemá větší ceny, nežli bůh v náboženstvích pohanských a v bájesloví. Není on bohem živým a osobným, jest to slepý, němý, nepřístupný „Osud“; člověk se mu musí podrobiti, rozdrčen, přemožen, sklíčen a zoufalý.

A přece odtud chtěli odvozovati křesťanství! Jakoby náboženství mohlo povstati z mudrctví, blaženost evangelická z blaženosti Epikurovy neb Zenonovy, zákon obětavosti ze zákona sobectví, Bůh-Otec z boha-osudu, síla z nedostatečnosti a božská naděje z lhostejnosti a ze zoufalství; jakoby Ježíš, jenž nám přinesl tato dobra, toto světlo, tento život, nebyl leč mudrcem, potomkem některé mudrcké sekty římské. Nikoli, při všem mudrctví a jeho dobrých stránkách nebyl svět před Kristem nic jiného, nežli mrvistě; a On, veliký rozsévač, zasil v ně své slovo jako kvas, jenž vše přeměňuje a jehož nehybnoucí životní síla pracuje v posavadním pohanství ubohého člověčenstva.

Z kterého národa měl pocházeti Ježíš Kristus?

Z národa židovského. Jest to mezi všemi národy národ nejnepatrnější, ale z něho povstal Kristus, a v Jeho jméne tento skromný národ při vši své nepatrnosti staví se po boku světové říše římské, nade všecka náboženstva pohanská, ano nad vzdělanost řeckou, i nad největší mocnosti dějinné. Ostatní národové zdají se býti ponecháni sobě samým, vlivu vlastního důvtipu a v moci svých nepravostí, národ

israelský vzrůstal pod vlivem vysoké ochrany Boží. Odloučen jsa od národů pohanských a střežen samým Bohem jevil se uprostřed moře lidského jako archa, jež v sobě uschovává budoucí spasení. Rozvoj vlád lidských, jejich náboženské proměny, nedocházejí patřičného vysvětlení bez židovství. Jehova, Bůh israelský, stal se Bohem všech lidí, tak jako jeho Mesiáš, vždy očekávaný a přece jím zneuznaný, Spasitelem a Obnovitelem světa.

Nic není v dějinách podivuhodnějšího, jako tento malý kmen semitský. K rozkazu Božímu stěhuje se z rovin Chaldejských, s věrou v jednoho Boha, s nadějí, že se stane jednou národem tak četným jako hvězdy na nebi a že budou v prarotci Abrahamu požehnání všickni národové země (Gen. XII, 3.). Táboří pak pod stany, vyzdvihuje v zemi Kanaan oltáře Hospodinu a vzývá svaté jméno jeho; stěhuje se pak do Egypta do země Gossen, aby tam pracoval a vzrůstal. Tvrdé pohostinství Faraonů mění se brzy v otroctví; povzbuzen Mojžíšem setřásá jařmo, které jej tísní, uchyluje se na poušť, stává se národem kočovným a pastuším, a vzdálen všeho vzdělaného světa dostává na hoře Sinaji zákon, který jej odděluje od světa pohanského; trpělivostí, udatností a věrou dobývá země Bohem zaslíbené, zřizuje si samostatné království až do dne, kdy, podléhaje svému určení, rozmeten bude mezi národy jako prach země.

V době, jejíž obraz tuto kreslím velkými rysy, nachází se Israel v posledním věku svého národního života a pak na vždy ztratí svou politickou samostatnost.

Překonav nejsmrtelnější ránu vnitřných rozbrojů, vyhnanství, cizí nadvládu perskou a řeckou, vydobýv s hrstkou mužův hrdinných po čtyřech stoletích poroby opět své bývalé samostatnosti byl národ židovský právě spravován Herodem Idumejským, stvůrou to Caesarovou a římského senatu; Judea není leč pouhým lénem císařství a za nedlouho bude od něho docela uchváčena. Také tenkrát, jako za dnů našich, malé státy nemohly se těšiti dnem dnešním, že se dočkají dne zítřejšího. Zvlášt Saduceové, úzkoprsí konservativci a dvořané vlády protinárodní, především přátelé míru, jemuž

vše, i neodvislost země obětují, oni jedini mezi Farisei, zákonníky, kněžími a lidem obecným, pochopují rozhodnou chvíli. Jež přichází na národ; vidí sice propast, než nevěří, nemohou věřit v osudný převrat.

Národ israelský, toto plémě plné síly, chtěl mermomocí žíti a státi se velikým královstvím, tak že ani rány osudu, ani neštěstí, ani čas nedovedly toho, by poklesly jeho naděje a rozptýleny byly přeludy jeho vlastenectví.

Nebyl-li vyvoleným národem? Nemá-li zaslíbení Boží? Není-li trůn Davidův nerozborný? Vyschla-li krev Makka-beovců v žilách jeho? Čím více se obraz zatemňuje, tím jasněji vystupuje z něho ideální obraz Messiášův. Zlý osud ho nepřemáhá, ale ještě více roztrpčuje. Čím více se blíží k propasti, v níž brzy zmizí, tím větší jest a tím více se povznáší jeho víra v konečné vítězství. Veliké množství jeho učenců nepravým výkladem Písma a rozličnými zjeveními za doby poslední jako jmenovitě zjevením Henochovým stále udržovali zhoubné bludy o slavné budoucnosti a státní velikosti národa israelského. Smyslně pojímají proroctví týkající se doby messiášské a Vyslance Božího, který ji měl slavně zasvětit; zatvrzele na tom stojí, že nevidí v této době nic jiného, než znovuzřízení zničeného království svého; sní o obnovení, jež jim dá vládu nad světem, a ve své obraznosti tvoří sobě Messiáše jako nějakého božského Caesara, jenž nad přemoženým světem bude držeti slavnější žezlo, než kdysi sám Šalomoun.

Jest pravda, že věrnost k svatému zákonu nacházela v tomto bludu dosti silnou podporu, neboť dle jejich mínění táž věrnost byla jedinou podmínkou, že jejich bláhové naděje stanou se skutkem. Bůh jest pravdomluvný, pravili mistři, jeho slovo nemůže klamati ani oklamáno býti: „Zachovej jeho zákon, a on vyplní sliby, které naše hříchy a naše odpadlictví v nejistotě udržují.“

Největší nebezpečství pro národ jest, je-li v omylu o svém osudu. Že národ israelský ve svém národním vědomí přišel na scestí, to bylo hlavní příčinou jeho zkázy. Jiné bylo jeho povolání, pokud se týkalo původu a náboženství a jiné

pokud se týkalo jeho jakožto státu. Židovství nesmí se míti za jedno s národem židovským. Prvé znamená zvláštní pokolení a náboženství, druhé ústavu politickou. Židovství trvá ještě po pěti tisíci letech; národ židovský nežil už několik století, od Saula až do zajetí Babylonského, asi od r. 1000. až do r. 588. př. Kr. Žil 70 let ve vyhnanství, byl pak po dvě století podroben králům perským, za knížat z rodu Makka-beovců dobyl si opět svobody, ale toto jeho z mrtvých vstání nepřetrvalo jednoho století. R. 63. př. Kr. Pompeius zmocnil se Jerusalema. Římané, jsouce vždy obezřelí, ponechali sice Židům krále, avšak z rodu cizího, Idumejce; než čekali jen na příležitost, aby z Judee jednoduše učinili provincii římskou a by tím jistěji zničili sebe menší neodvislost tohoto nezkrotitelného národa, zbořili brzy tomuto plemeni „šije tvrdé jak prut železný“ (Isai. 48, 4.) hlavní jeho město i chrám.

Národní ráz jest poměrně krátkou dobou v 50. stoletých dějinách tohoto národa, nemá jiného účelu, leč aby dal pevnější útvar jemu jakožto zvláštnímu plemeni a umožnil v něm dokonalejší soustavu náboženskou. Až bude účelu toho dosaženo, národ israelský může zmizeti jakožto království, než přece žíti má, třeba i byl rozptýlen, jakožto zvláštní plémě a jakožto obec náboženská.

U ostatních národů starého věku stát i náboženství žijí pospolu, vyvinují se a umírají zároveň; padne-li národ, zmizí i jeho bohové. U národa židovského jest však vše jinak, vše podivné: jakožto národ může zahynouti, jeho plémě a jeho náboženství však ještě více vzroste, a jeho zkáza, místo by zmařila povolání, jež mu Prozřetelnost určila, sloužiti mu bude ku prospěchu.

Úkolem židovstva nebylo dobývati světa, nýbrž úkol jeho byl náboženský, kněžský. Nevyznamenává se uměním, ani zbraní, ani počtem, ani vědou; jeho sláva spočívá ve víře, v jeho zákonu mravném, v jeho naději v budoucího Spasitele.

Bůh sám jej vychoval uprostřed národů pohanských, aby mu byl za apoštola jeho jedinosti, hlasatelem jeho spravedlnosti a milosrdenství, strážcem jeho příkázání, oživovatelem

jeho nadějí na Messiaše. Všude po světě ponese Žid Písmo, obsahující tyto božské poklady, veřejně hlásati bude víru, plniti svatý zákon a upevňovati tyto naděje; všade bude stavěti sbornice jako schránku pro svaté Písmo, seděti bude před svatostánkem, kde uschován jest závitok desatera, bude v něm čítati, jemu se učiti a je vykládati.

Jeho boboslovecká věda rozmnožuje své stánky; kvete v Babylonii ve středu obyvatelstva perského tak, jako v Alexandrii ve středu řeckého mudrctví nebo v Jerusalemě, kde mistři mluví jazykem mateřským, zachovávajíce bez příměsku podání svých předků. Kdežto pohané pospíchají v davech ku svým modlám, zůstává Žid věren jedinému Bohu, jenž vládne světem, věren zákonu, jenž vládne svědomím, a věren své nerozborné naději v Messiaše proroky předpověděného.

A tak právě v době, kdy národ spěje ku svému konci, plémě se množí a rozšiřuje; pod ranami rozličných událostí, řízených Boží Prozřetelností, jako jsou: válka a zakládání osad, vyhnanství a dobrovolné se vystěhování, i přízeň dobyvatelů, rozprášen jest po všech čtyřech úhlech světa. Osady židovské jsou všude na jihu Asie a Arabie, na všech pobřežích Malé Asie, v Egyptě, v Evropě, v Řecku, v Itálii. Tento rozpínavý ruch, jenž počal od 6. století př. Kr. odvedením do zajetí a jehož jevištěm byla říše Assyrská, v němž pokračováno za Alexandra Velikého v nesmírné říši Makedonské, ještě více se rozvinuje za jeho nástupců, za Seleukovců v Syrii, a za Ptolomeovců v Egyptě; Řím pak sám dodává mu k tomu nového podnětu; od té chvíle nebylo důležitějšího města, jež by nemělo své osady a obce židovské.

„Bylo by těžko — praví Strabo — naléztí místa na celé zemi, které by nebylo přijalo Židů a kde tito by se nebyli mocně usadili.“ Nacházíme je po celém pobřeží moře Středozemního, při ústí všech velikých řek: Nilu, Dunaje, Tigridu, Eufratu a bezpochyby také Ganga, neboť stěhující se k Východu překročili území Vysoké Asie a dorazili až k Číně a Petchili. Co jednou mají v držení, toho neopustí už, zakořeňující se tam s vytrvalostí až svéhlavou.

Babylon jest jejich středem za doby zajetí assyrského, Alexandrie za kolonisace řecké a Jerusálém žhoucím ohniskem, které rozdmychuje naději na znovu vzkříšení národa.

Židé, usazující se uprostřed cizích a pohanských národů, přece se s nimi nesměsují; Žid živ jsa osamocen zachovává svobodu u vykonávání své víry a začasť i jakýsi náboženský ráz národní; platí daně, ale z pravidla osvobozen jest od služby vojenské; má své vlastní přednosty, kteří ho řídí a spravují. Někteří mají též účastenství v řízení obce, nebo jsou ve vojště neb i u vlády, ale jest to jen výjimkou; Židé raději oddávají se tržbě, obchodu a kupectví. Skupeni jsouce ve zvláštních čtvrtích, staví školy a modlitebny při vchodu do měst, blíže potoků, kde by mohli konati své umývání. Římané po příkladě Ptolomeovců místo by jim toto stranění se zabraňovali, ještě je v tom podporují. Augustus nařídil vladařům asijským, aby při Židech neužívali přísných zákonův o shromáždování a spolčování. Dovoleno jim vybírati zvláštní daň chrámovou a posýlati ji do Jerusalema jakožto dobrovolný příspěvek. Mají též právo líčiti své pře spíše před soudem židovským nežli před římským. Co se týká služby vojenské, bylo jí sice nějaký čas za Tiberia vyžadováno, ale později není v celé západní říši již o tom řeči.

Tato veliká shovívavost byla velmi přízniva rozvoji a rozmnožení tohoto plemene, jehož praktického ducha, stálosti pružnosti, střídmosti a dle svědectví Tacitova i obětovati života a pohrdání smrtí, bylo by těžko neuznávat. Žádný národ neuměl se tak obohacovati, neboť žádný neosvědčil bystřejšího ducha praktického, přísnější střídmosti, neunavnější práce a vůle vytrvalejší, jako tento. Ziskuchtivost, jež u jiných plemen udušuje vyšší myšlenky a vysušuje pramen věcí božských, nedovedla u plemene židovského toho, by opanovala náboženství nebo je docela zničila.

Tito kupci a obchodníci, od nejnižšího roznášeče zboží a vetešníka až k bankéři a velkokupci, zůstávají údy obce, jejíž střed jest Jerusalem a obvodí všude tam, kde se vypíná jejich synagoga; cítí se býti syny Abrahamovými a donášejí tento název po širém světě mezi „goimy“ s aristokra-

tickou vážností jako mahomedán nosí jméno své mezi křesťany, nevěřící, „giaury“; nezvratně lnou k zákonu Božímu a ku Písmu, jež jej obsahuje; zdržují se vši práce v den sobotní; konají své obřady vzdáleni jsouce od zraků pohanů pod svými stany, ve stínu svých posvátných zahrad. Nepřijímají pozvání ku stolu od lidí domorodých. Pyšní jsouce svým rodem, čistou krví, vcházejí v manželství toliko mezi sebou, berouce si ženy jen z rodu svého.

Mají obyčej navštěvovati každoročně, zvláště o velikých slavnostech, o Velikonoci, o slavnosti stánkův a o posvěcení chrámu, Palestinu a její svaté město; každý jest povinen aspoň jednou v životě obětovati osobně Hospodinu na jediném místě, jemu příjemném, a posílají daň, nazvanou „prvotiny“ a oběti, aby obohatili poklad chrámový a opatřili potřeby svých nuzných bratrů.

Ostatní plemena splývají s obyvatelstvem země, kam se vystěhovala, Žid má jen jednu vlast, svatý Sion, ostatní země zůstává navždy cizinou; on jde sem a tam, volí si bydliště, nelze však svazky příliš úzkými k půdě světské, kterou opovrhne; a přijímá nebo zakupuje-li si práva římského občana, činí to jen proto, by, jsa Židem, získal tím větší záruky pro svou neodvislost.

Chrám jest jeho nejsvětějším místem ochranným, a svatý Jerusalelem hvězdou, k níž se obrací při modlitbě jako mahomedán k Mekce a ke Kaabě.

Tak tedy svým Písmem a svými sbornicemi, svou bohoslužbou a svými mravy, svou výlučností a svou nezníčitelnou láskou k nepřítomné vlasti, svou věrou v podání otců svým bratrstvím k soukmenovcům a svým mocným zřízením, i přese všecko opovržení, jehož bývá předmětem, a přese všecka pronásledování, jež naň naléhají, i v té okolnosti, v níž by každé jiné méně otužené plémě se zvrhlo a porušilo, přece Žid, ač rozptýlen, zůstává ve svazku náboženském své obce, štítí se pohanův, opovrhne jejich bohy, protiví se osvětě řecké a mravům římským; a jsa vždy nezlomným ve své víře nepřestává doufatí ve své povolání, že bude vládnouti světem, jakmile se objeví jeho Messiáš.

Než ačkoli Žid opovrhuje pohanstvem a mnohem více se stará, aby se ubránil jeho vlivu, než aby obracel na svou víru, přece nemálo působí na ně svým proselytismem, totiž aby své víře získal novověrcův.¹⁾ Horlivě, vytrvale, dovedně se oddává této práci tak, že v jeho apoštolování nacházíme i přednosti i vady jeho plemene: poddajnost a lichotnost, chytrost a ziskuchtivost, hrdost národní a pletichářství.

Pomocí otrokův i na svobodu propuštěných vtírá se k nejmocnějším osobám, až i do paláců samých císařů. Na lodích obchodních koná cestu po moři Středozezemním a po vnitrozemních jezerech. Jako vetešník, jenž se svým košem probíhá ulicemi města a stezkami předměstí, působí na menší třídu lidu. „Náš zákon — praví Philo s jakýmsi důrazem — přitahuje k sobě vešken svět, barbary, cizince, Řeky, ty, kteří bydlí na pevnině rovněž jako ty, kteří obývají ostrovy, na Východě, na Západě, v Evropě.“

Ženy obracejí se na víru mnohem snáze, než muži.²⁾ Smíme-li věřiti dějepisci Josefovi,³⁾ praví, že všechny ženy v Damašku přijaly židovství. Muži a především cizinci též byli povolní, jsouce vedeni výhodami, jakéž přinášelo obrácení na víru a jež jim získalo právo měšťanské a dovolení, že směli si bráti ženy domorodé za manželky. Jakási potřeba víry, vznešenější nauky vábily ty, jimž pohanství se již znechutilo a jež omrzela pochybovačnosť.

Rozeznávají dvě třídy na víru obrácených: „novověrci brány“ a „novověrci spravedlnosti“. Onino, jsouce jaksi střední třídou mezi pohany a Židy, byli ještě nečistí, ale dotknutí se jich neposkvřňovalo pravých synův Abrahamových, byli povinni toliko klaněti se pravému Bohu a zachovávatí sedmero přikázání Noemových. Tito však stávali se pravými Židy obřízkou, křtem vody a obětí; jsouce podrobeni všem obyčejům a všem předpisům úmluvy Boží, bývali slavnostně uváděni do bohovládného zřízení a nazývali se „dokonalými“.

Přese všecku horlivost, již měl Žid o získání novověrců,

¹⁾ Mat. XXIII., 15.

²⁾ Sk. XIII., 50.

³⁾ Antquit. XVIII. 3. 5.

přece se mu nepodařilo nějakou ujmu učiniti světu pohan-skému, neboť pohanství a židovství jsou dvě nepřátelské moci, které navzájem si vzdorují.

Nábožný, nesmířitelný Farisej měl pohana v nenávisti, pohan Žida v opovržení. Onen stírá prach s nohou svých, jakožto poskvrnu, když šel po území pohanském, tento zahrnuje obřezance úsměškem a pohaněním. Cicero neviděl v židovství nic jiného, než „lid zrozený k otroctví“, Seneka je má za národ „bídácký a zločinný“. Trpčeji a ostřeji posuzuje Tacit jeho víru „jako nesmyslnou a opovržení hodnou“ a nazývá ji „kalem otroctví“. Mezi židovstvím a pohanstvím jest něco více než pouhá hráz, jest tu zející, nepřekročitelná propašť. Od šesti století rozptýleno jsouc mezi národy nepřivedlo dobrovolně ani jednoho ku své víře, vnutilo ji toliko dvěma nárůdkům: Idumeanům za Jana Hyrkana a Itureanům za Aristobula. Jeho Bůh spíše bázni naplňuje, nežli aby k sobě vábil, a jeho zákon s nejpodrobnějšími obřady jest spíše jhem nežli podporou, spíše svírá a obtěžuje svědomí, než aby mu pomáhal.

Patrně toto náboženské plémě jest lépe nadáno pro obranu, nežli pro útok a výboj; má více soustředivosti nežli roztaživosti, tvrdosti nežli poddajnosti; jest spíše vzdorovité než pronikavé; má sílu, nikoliv soucit; jest to žula: má její tvrdost, ale schází mu samostatná ráznost, jež sobě připodobňuje a v sebe proměňuje své okolí. Jeho jalovost jako moci výbojné nemá sobě rovné, tak jako i jeho podivuhodná nezničitelnost.

Nic v dějinách nedokazuje lépe působení Božího, jako tento malý národ, jenž stísněn jsa se všech stran od pohanstva přece mu nepodléhá. Po čas svého putování skrze národy nejrozmanitější vzdělanosti přisvojoval sobě někdy podání chaldejská a assyrská, nauky i bohoslužbu egyptskou, perské bohosloví a řecké mudrctví, ale vše to očišťuje a tříbí, zůstáváje sobě vlastním.

Vše kolem něho jest pantheistické, on však jím není, vše modlářské, on tím není; vše zbožňuje přírodu, on se jí neklaní; vše vzývá modly, on nikoli. Kolem něho lidé mají

své pohlaváry a krále za bohy, on ctí v Abrahamu jen svého praotce a pečlivě uschovává hrob Mojžíšův, kterýž mu není ničím, nežli nejvyšším zákonodárcem. Usmrcuje své proroky, ale slovo jejich jej skrocuje a hlas mrtvých stává se výmluvnějším pro ty, kteří ho dříve nechtěli slyšeti.

Vzdoruje všemu: modlářství, mudrctví, řecké osvětě, pronásledování, nejhroznějšímu násilí, času, ano i svému Messiaši. Může se o něm říci, že, nebyl-li obrácen a převrácen, a nic-li v něm se nezměnilo, aspoň vše, co měl, zachovával. To byl jeho úkol Prozřetelností mu určený.

Uprostřed ochablosti a nechuti, jež vysilovala starý věk, vždy nesmírná naděje naplňovala nitro tohoto národa; na celém světě samojediný věřil ve spásu lidstva, sám a jediný zázrakem rozumu nevysvětlitelným viděl zlatý věk v budoucnosti, kdežto ostatní národové ve svých dějinách jej kladli do minulosti. Jen židovství děkovati jest, že idea jednoho Boha vždy zářila jako hvězda nad zatemnělou zemí, a že působení jeho bylo přece znatelné i při největších výstřednostech člověka. Jest to krev židovská, zúrodněná Duchem svatým, z níž se narodila bytost, jejíž jméno jest „Spasitel“; bytost, jež ve skutek uvedla idealy prorokův a jež vytrhla duši lidskou z bezedné propasti bludův a nepravostí, v nichž se od věkův potácěla přemožená, zoufalá.

Nedokonalost a vady člověka, jeho zaslepenost a obmezenost duchovní zůstávají vždy své stopy ve velikolepém díle Božím.

Židé jako celek zpronevěřili se svému povolání: ve velikou myšlénku jednoho Boha vměsují nejhrubší výlučnost, domnívajíce se, že Bůh jest jen Bohem jejich; vznešenou mravouku mojžíšskou udušují pod tíží obyčejův a obřadů veskrze smyslných; snižují naděje messiášské na úroveň předsudků svého plemene, své národnosti a svého náboženství. Mají za to, jakoby Jehovah, samojediný, pravý Bůh byl jen Bohem pro ně; zákon obřadný nezbytnou podmínkou spásy a jejich očekávaný Messiaš velikým dobyvatelem, jenž konečně pomstí dlouhou jejich porobu.

Tyto předsudky tak zaslepily a zatvrdily u lidu vědomí, že židovství, jsouc Prozřetelností Boží ustanoveno, aby připravovalo cestu Messiáši, stalo se dílu messiášskému největší překážkou. Ale jako pohanství má své vyvolené, kteří ušli všeobecné nákaze, tak i židovství má své věrné duše — neznámé stádečko, jež nejsouc zkaženo bludy učitelů, kněží a lidu, v tichosti vzkládá veškeré své naděje na Boha.

Spisy evangelické vrhají plné světlo na tuto část národa jako v záloze zachovanou, na tyto „pravé Israelity beze lsti“ (Jan 1, 47.), mezi nimiž Bůh vyvolí nástroje svého díla. Některé postavy vzaté z rozličných tříd jsou nakresleny rysy skromnými, ale určitými, pevnými a významnými. Starý kněz Zachariáš, pastýři Betlemští, stařec Simeon, prorokyně Anna jsou to, skrze něž můžeme tušiti, že mezi třídou kněžskou nebylo všeliké vědomí bludné a zatvrzelé nejistou naukou zákoníků, že ve vznešené a učené třídě Jerusalemské, ano i u prostého lidu, najmě u žen, pravá nábožnost oživovala víru a srdci vnukala horoucné modlitby, hlasem velikým vzývající milosrdného Boha, aby se smiloval nad národem svým a poslal mu pravého Vysvoboditele.

Takové byly živly ve směsi lidstva ke konci osmého století od vystavení Říma, asi v polovině 192. Olympiady a podle letopočtu židovského ke konci čtvrtého tisíciletí od stvoření světa.

Byla to podle prvního slova, jež vyšlo ze rtů Ježíšových „plnost času“ (Mar. 1, 15.). Císařství, pohanství, mudrcví, úřední židovství, všechny síly lidské došly plného rozvoje svého. Svět umírá, poroben politikou římskou, snížen a zoufalý bludným náboženstvím, marně se dovoláváje u mudrců tajemství o životě a ctnosti. Samo židovství je v posledním tažení, zpronevěřivši se svému povolání. Nikdy nebyla doba ještě tak rozhodna. Ale Bůh bdí a v jeho národě duše pokorné se modlí a doufají.

A mimo židovství jakési neurčité očekávání, o němž básníci, dějepisci, knihy Sibyllininy se zmiňují, zachvívá a udržuje svět v napjetí: jest to předtucha, jež věští světu veliké události dějinné. Má se naroditi Ježíš.

KAPITOLA DRUHÁ.

Počáteční události ze života Ježíšova. — Jeho početi.

Počátek života Ježíšova není nijak podobný životu našemu. Nenarodil se jako my, „ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže“ (Jan 1, 13.); přinášeje lidstvu tajemství a moc znovuzrození v Duchu svatém, narodil se z Panny, počat byv z Ducha svatého.

Duch svatý jest nejvyšší moc. On velí všeobecnému vývoji a řídí ustanovený, stále pokračující pohyb všehomíra. Jako působil na chaos a hmotu, aby utvořila tvory cítící, a na živočišstvo, aby zrodilo bytost myslící: tak právě účinkuje na bytost myslící, aby „země vydala úrodu svou“ (Žlm. 66, 7) a aby lidstvo vidělo, ana „vydává Spasitele, Svatého, Syna Božího“ (Luk. 1, 35.).

Účinek působení Božího býval pouze bytost stvořená, tenkrát jest účinkem činnosti jeho bytost neskonalá. Bůh osobně působil v dílo své; a jako vtělil hmotě život, a životu smysl a smyslu myšlenku, tak vtělil sama sebe v člověku. Ve světě stojí jedna říše nad druhou a vzájemně se stýkají; život spojuje se s hmotou, k hmotě oživené přichyluje se zvířectvo, ku zvířectvu lidstvo; nyní jest to království Boží a Synů Božích, jež přichází k lidstvu.

Všecko toto tvoření ve svém celku tvoří postupné, velikolepé drama této země, ono jest naskrze tajemné; čím dokonalejší tvor, tím hlubší tajemství.

Život jest skrytější nežli hmota, zvíře záhadnější nežli život organický, člověk nevyzpytatelnější než zvíře, Ježíš ne-

pochopitelnější, než všechno stvoření. Kdo chce zkoumati původ, může se držeti podmínek hmotných, za kterých tvorové povstávají, ale první příčina uniká jeho zkoumání. Odkud pochází hmota? Odkud život? Odkud tvor, jenž cítí? Odkud bytost myslící? Odkud duch? Odkud Kristus?

Věda, jež se zastavuje u těchto zjevův, odpovídá: Nevím. Rozum, jenž příčiny pochopuje, dí: Od Ducha svatého.

Jakým viditelným a historickým způsobem se ukázalo působení Ducha svatého při stvoření Ježíšově? Na to ptejme se evangelických památek, jež jsou jediny ze starého věku pozůstaly, aby nás do podrobnosti poučily o této skryté události, která, ač skoro nepozorovaná, přece měla změnit tvářnost světa.

První výjev odehrává se v nepatrné zemi Galilejské. Jméno její až posud neznámé jest Nazaret, což znamená „květ i ratolesť“. Přicházejíce od Jerusalema spatříme s posledních hor Samařských v dáli městečko jako bílý bod na příkrých výšinách, jež se vypínají nad plání Jesraelskou. Šedé, čtverhranné domy s plochými střechami rozkládají se na východním svahu dvou návrší rozdělených hlubokou cestou, jež tvoří hlavní ulici vstupující směrem od Nazareta. Tam jsou studnice k umývání, dílny, krámy, trh a synagoga. Východně od města jest hluboké údolí, kde se prýští pramen, jenž se nyní nazývá „studnicí Marie Panny“.

Hluboká cesta a údolí spojují se za posledním obydlím v malou pláň se zelenou půdou, v jejímž úbočí leží Nazaret. Pláň ta na jaře trávníkem pokrytá a v létě vyprahlá slouží za mlat, kde Nazareťané mlátí žito a ječmen pomocí volův obilí dupajících a tam též vějí zrna při větru večerním.

Olivy, fíky širokolisté, vždy zelené nopály, granátová jablka, mandlovníky a citrony, promíchané černavými cypřišemi dobře označují jméno městečka úrodného a kvetoucího.

Uličky vedoucí k prameni ožívují se ráno a večer dívkami a ženami sem tam se ubírajícími. Kráčejí krokem zdlouhavým, mlčky a vážně, s nádobou na hlavě, s rukou pozdviženou, jež ji drží, závoj na zad přehozený a vlající: řekl bys, že jsou to řecké sochy živoucí.

Ve dny sváteční a v sobotu stezky polní bývají plny. Lze tu viděti skupiny mužův a žen, od sebe oddělených, při svahu pahrbků pod olivami poblíž hrobů. Rozmlouvají mezi sebou do nekonečna, sedíce na zemi, muži oblečení v pláště, ženy v pestrobarevné šaty, čelo otočeno obvazkem, zcela jako v rubáš zahaleny velkým, bílým lněným šátkem.

Místečko to jest velice milé a tiché, pahorky jeho nejsou příkré, nepřetržitě se vlní temena jejich. Řetěz pohoří Djebel-es-Sikh jako v kruh se zaokrouhluje a ohraničuje obzor. Žádný hluk neruší této uzavřené samoty, odkud zrak i myšlenka samy sebou nesou se vzhůru k nebi.

Tam v jednom z těchto tichých domků žila skrytě dívka, již se právě dostalo nejvzácnějšího zjevení od Boha.

Naděje národa židovského měly vydati ovoce. Bůh neshlédl na velmože, na velekněze, na zákonníky, na učené ani na boháče; vyvolil z velikého množství bytost pokornou. On zachovává jako nějakou zálohu uprostřed lidu duše, mající jeho ducha, a rád z jejich řad vybírá vyvolené své.

Dívka nazývala se Maria. Nebylo jí ještě šestnácte let.

Dle pověsti otec její jmenoval se Jáchim a matka Anna. Má se za to, že otec zemřel, když byla ještě dítětem. Pocházela z potomstva královského a z rodu Davidova. Vychována byla v chrámě. Jest podivno u národa, v kterém každá žena mohla býti žádostiva cti, státi se matkou Messiášovou, — pročež u nich byla neplodnost pohanou, — tato dívka, poslušna jsouc božského pokynutí zaslíbila Bohu své panenství. Než přece podle zákona a obyčeje židovského, jsouc jedinou dědičkou, zasnoubena byla muži jménem Josefovi, z téhož pokolení a rodu, jako sama byla, který byl jejím blízkým příbuzným, neboť mělo mu připadnouti dědictví. Svatba, kde nevěsta vcházela do domu nastávajícího manžela, nebyla ještě slavena. Dívka bydlela u své matky, připravujíc si výbavu jako všecky mladé snoubenky této země.

Jednou spatřila pod spůsobou lidskou Gabriele, anděla Božího, an vešel k ní do domu a pravil: „Zdrávas, milosti plná, Pán s tebou, Tys požehnaná mezi ženami.“ (Luk. I. 29, 33.)

Snoubenky židovské žily odloučeně a skrytě se svými družkami, vzdáleny jsouce zraků mužských.

Maria spatřivši anděla a slyšíc jeho slova ulekla se. Uvažovala, co by znamenati mělo takové pozdravení.

„Neboj se, Maria — pravil jí anděl — našla jsi milost u Boha. Aj počneš v životě a porodíš syna a nazveš jméno jeho Ježíš. Tenť bude veliký a syn Nejvyššího slouti bude, a dá jemu Pán stolicí Davida, otce jeho, a královati bude v domě Jakobově na věky a království jeho nebude konce.“

Nyní poznala Panna, že se jedná o očekávaného Spasitele, o Toho, který na věky pozdvihne podvrácený trůn Davidův, a který bude slávou Israele, očekáváním národů, pýchou matky své. Jak se stalo, že k tomuto božskému úkolu zvolena byla ona, jež slib učinila nestáti se matkou skrze muže? Ve svém překvapení tázala se: „Kterak se to stane, poněvadž muže nepoznávám?“

Anděl odpověděl: „Duch svatý vstoupí v tě a moc Nejvyššího zastíní tebe; protož co se z tebe narodí svatého, slouti bude Syn Boží.“

A anděl jí dal znamení: „Alžběta, příbuzná tvá, i ona počala syna v starosti své a tenť jest jí šestý měsíc, kteráž slove neplodná, neboť nic není u Boha nemožného.“

I řekla Maria: „Aj, služebnice Páně, staniž se podle slova tvého.“ (Luk. I., 35—38.)

I odešel anděl.

Takové jest početí Ježíšovo.

Patří člověčenstvu toliko skrze svou matku Ten, jenž přichází posvětit nového pokolení synů Božích, vymyká se všelikému pozemskému zplození; ne člověk jej zplozuje, nýbrž Duch svatý Jej povolává z čistého života panen-ského. —

Tak jedno z největších, nejzáračnějších slov, jež vyšla z úst proroků v Israeli, jedno z nejtajemnějších vyplnilo se této chvíle: „Panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emmanuel, to jest Bůh s námi.“ (Isai. 7, 14.)

Asi o jedno století později stařeček, apoštol, jenž byl nejhluběji vnikl v tajemství duše svého Mistra — sv. Jan vysvětlí nám tuto událost; vypůjčí si jazyk Platonův a na jedné stránce, převyšující vše, co kdy řecké mudrctví napsalo o Bohu vznešeného, naučí nás o Ježíši: „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.“ (Jan I, 14.)

Nejvyšší touha lidstva našla v Synu člověka uskutečnění, jež vše převyšuje, Bůh se stal člověkem a přirozenost v Kristu stala se přirozeností Boží. Tato bytost bude střediskem veškerého hnutí náboženského. Kdo bude se chtít povznést k Bohu, musí se spojit s Ním. On jest mezníkem času. Kdo naň narazí, bude sám poražen (Řím. 11, 32), ale kdo podporu budou hledati v Ném, nebudou poraženi, vystaví znenáhla budovu, město, království Boží, nejvyšší to cíl všeho stvoření, v jehož očekávání všeliký tvor chřadne, trpí, vzdychá.

Když Duch svatý působí na duše vyvolené, by dokonal totéž dílo, přichyluje je jedny k druhým a sbližuje je mocí neodolatelnou. Na druhý den, kdy Maria byla vyvolena, aby se stala matkou Ježíšovou, odešla rychle k ženě, ku své příbuzné, vyvolené, aby i při vysokém stáří svém stala se matkou Jana Křtitele.

Alžběta bydlela s knězem Zachariášem, manželem svým, v horách Judských, v krajině, jakéž častěji nalézáme v Palestině.

Městečko nazvané Karem, nyní Aïn-Karim, leží na návrší, jež se tu vypíná uzavírajíc kruh pahrbků. Vinic jest tu hojně, mezi nimi jako zasety jsou stromy olivové a fíkové; pramen vytryskující nedaleko městečka dal mu jméno. Na jednotvárné čáře obzoru vidíš několik strážných věží, tvrzí, řídké skupiny terebintův a křovin s lesklými listy.

Co sv. Lukáš o setkání se těchto dvou žen vypravuje, vynáší na bílý den vše, co mocně dojímalo tento důvěrný kroužek, kde se počínaly vyplňovati veliké naděje Israele a kde Bůh bez vědomí světa připravoval spásu člověčenstva.

Ti, jež týž cit naplňuje, také brzy si rozumívají, třebas by ani slova nevyměnili. I tyto dvě matky spatřivše se hned při prvním slově si porozuměly.

Ihned jakž uslyšela Alžběta pozdravení Mariino, zplesalo nemluvnátko v životě jejím a naplněna jsouc Duchem svatým zvolala: „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého. Odkudž mi to, že matka Pána mého přišla ke mně? Aj, jak se stal hlas pozdravení tvého v uších mých, zplesalo radostí nemluvnátko v životě mém. A blahoslavená jsi, žes uvěřila, nebo vykonány budou ty věci, kteréž jsou předpověděny tobě ode Pána.“ (Luk. I, 41—45.)

Na to pak Maria svěřila Alžbětě tajemství svého povolání i mateřství svého. Pravila:

„Velebí duše má Hospodina; a zaplesal duch můj v Bohu, Spasiteli svém, že vzhlédl na ponížení služebnice své, nebo aj od této chvíle blahoslaviti mne budou všickni národové.

Veliké věci učinil mi ten, jenž všemocný a jehož jméno veliké jest.

A milosrdenství jeho od pokolení až do pokolení bojičím se jeho.

Učinil moc ramenem svým a rozptýlil ty, kteří se vyvyšují v myšlení srdcí svých.

Sesadil mocné s trůnu a povýšil ponížených.

Lačné obdařil dobrými věcmi a bohaté pustil prázdné.

Ujal se Israele, služebníka svého, rozpomenuv se na milosrdenství své.

Jakož byl mluvil k otcům našim, k Abrahamovi a potomstvu jeho na věky.“ (Luk. I, 46—55.)

Báseň jest mluvou prudkých dojmův a vznešených myšlének. U Židů jako u všech východních národů prýští se z nadšení. Každý člověk jest básníkem, radost nebo bolest nutí jej ke zpěvu. Jestliže kdy některé srdce rozplynulo se v písní nadšené, jest to srdce dívky Bohem vyvolené, aby se stala matkou Vykupitelovou. Vyjímá z biblické dějepavy ženám, které před ní plesaly v mateřství svém jako Lia (Gen. 30, 10—13.) a matka Samuelova (I. Král. 2, 1—8.) výrazy, které rozšiřuje a pozměňuje. Písně národní, velebící slávu národa, milosrdenství, moc, moudrost a věrnost Boží, snadno připadají na rty, jež zvykly jsou o nich zpívati.

Který tvor jsa si vědom nejvyššího povolání zůstal by při své velikosti pokornější a ponížejší? Člověk se vypíná nad sebe, proti Bohu se vzpírá zakládaje si na své moci a na svém duchu, ale služebnice Boží zakládá si toliko na své ponížnosti a vyvyšuje se jen v Bohu. Prorokuje svou budoucí slávu, slyší již nesmírné chvalořeči, jimiž ji pozdravovati budou po všechny věky, ale nevidí v tom, leč slávu Toho, který jí veliké věci učinil.

Takto nemluví obyčejná žena, dcera Evina. Tento nadšený zpěv převyšuje meze země a uzavírá kruh starého věku; není to pouze naděje volající k Bohu, nýbrž vítězná víra, jež Boha již vidí a má; jest to hymna nového věku a nejskvělejší výkřik radosti, kterýž kdy vyšel z nitra lidského.

Pobyt Mariin v Karemu v domě Zachariášově prodloužen byl asi do tří měsíců. Byla to dlouhá modlitba, nepřetržitá důvěra, velebení úradků Božích, a nábožné očekávání jejich uskutečnění. City vyjevené ve vznešené hymné svaté Panny byly příliš hluboké, než aby pominuly. Žila v nich jako ten, kdo v lásce nyje, ale láska Boží je rozdílná od lásky lidské, kdežto tato jen v sobě se soustřeďuje a toliko na sebe omezuje, onano se rozšiřuje a živi jiné; skrze Marii zářil sám Bůh v rodině, jež jí poskytovala pohostinství, i v duši Zachariáše, Alžběty a dítěte, jež se jí mělo naroditi.

Očekavaný den Alžběta porodila syna dle slibu učiněného Zachariášovi, když jednoho rána v chrámě Jerusalémském chtěje zapáliti kadidlo, spatřil po pravici oltáře zápalu anděla Božeho a uslyšel od něho, k jakému vznešenému a nábožnému účelu chlapec tento jest ustanoven. (Luk. I, 1—23.)

Narození dítěte způsobilo veliký ruch jak v sousedních městečkách tak v celém příbuzenstvu Zachariášovu. Znali pokročilý věk Alžbětin; porod proti veškeré naději lidské byl důkazem, že v tom je prst Boží. Se všech strau přáno matce.

Osmý den mělo býti dítě obřezáno, to bylo příležitostí nových a neobyčejných zjevů. Příbuzní a přátelé chtěli, aby podle obyčeje prvorozeni dáno bylo jméno otcovo „Zachariáš.“ — „Nikoli“ pravila matka. U Židů bylo zvláště po-

necháno na vůli ženám, aby dávaly jméno dítěti (Gen. 29, 32.). Kdo je také lépe znal, ne-li ony? Kdo je lépe uhodl? Mělo-li býti jméno významem toho, který je nosil, důmysl mateřský dovedl naléztí vždy to nejvýznamnější. Dobře vědouc, že toho synáčka jen od Boha má, Alžběta podle srdce svého a podle víry své chtěla, aby jméno dítěte znamenalo milost matce učiněnou.

„Bude se jmenovati Jan (dar Boží)“ pravila. Namítali, že je to proti obyčeji. „Nikdo v rodině — pravili — neměl takového jména.“ I pokynuli otci, aby zvěděl jeho vůli. Zachariáš, který od doby, kde měl v chrámě vidění, zůstal němým, požádal tedy desky a napsal: „Jan bude jméno jeho.“ V témž okamžení navrácena mu řeč, a on počal velebiti Boha. Veškeré sousedstvo se nad tím pozastavilo. Vykládáno, co se asi stalo v domě starého kněze, a pověšť o tom roznesla se po všech horách Judských; vše bylo v udivení. Tenkrátě naděje na Messiaše byly v živé paměti u lidu, očekávali muže, kterýž měl býti poslán. Nebude-li snad syn Zachariášův tímto poslem nebo nějakým prorokem? Předpovídáno o jeho budoucnosti; lámali si hlavu tázajíce se: „Kým as to dítě bude? Ruka Boží jest s ním“ pravili, jak obyčej byl Hebreům říkati. (Luk. I., 66.).

Co takto rozličné pověsti se roznášely od městečka k městečku, v díle Božím pokračováno u kolébky Janovy, Jeho otec nadchnut jsa duchem starobylých proroků prozírá tajemství nevýslovné, jež Maria z Nazareta chová v životě svém; i jest si zcela vědom povolání svého syna; poznává, že vše, co skrze ústa svatých a proroků bylo předpověděno od věčnosti, konečně se vyplnilo, a nadšen jsa Duchem Božím prospěvuje vznešený zpěv prorocký:

„Požehnaný Pán Bůh israelský, že navštívil a vykoupil lid svůj.

I vzbudil nám mocného Spasitele v domě Davida, služebníka svého, jakož mluvil skrze ústa svatých proroků svých, kteříž jsou od věků, a vysvobodil nás od nepřátel našich a z ruky všech, kteří nenávidí nás.

A učinil milosrdenství s otci našimi a rozpomenul se na svatou smlouvu svou.

Na přísahu, kterou přísahal Abrahamovi, otci našemu, že nám se dá,

Abychom z rukou nepřátel vysvobozeni jsouce beze strachu sloužili jemu.

V svatosti a spravedlnosti před ním po všechny dny své.“

A patře na synáčka volá :

„A ty dítě prorokem Nejvyššího slouti budeš,

Nebo půjdeš před tváří Páně připravovat cest jeho,

Aby dáno bylo umění spasitelné lidu jeho na odpuštění hříchů jejich,

Skrze srdečné milosrdenství Boha našeho, v němžto navštívil nás, vyšed s výsosti,

Aby posvítit těm, kteří ve tmě sedí a ve stínu smrti k zpravení nohou našich na cestu pokoje“ (Luk. 1, 66. 79.).

Učení Fariseů ze školy Hillelovy nebo ze školy Šamaiovy a pouhá náboženská obřadnost kněžská neznaly podobné mluvy. Nový duch vane v člověčenstvu.

Nebyv ještě zrozen, sotva počat v životě matky své zjevuje se již Ježíš; posvěcuje a nadšením naplňuje: posvěcuje Jana v životě Alžbětiné, nadšením naplňuje Zachariáše slovy, která upomínají na staré proroky, ano rovnají se jim. Tento starý kněz proměněný skrze Něho jest také tak velikým prorokem, jako byli oni.

Nestačí připomínati toliko skutečné a takřka makavé události, jest třeba také naznačiti udaje duševní, city, myšlenky, vnuknutí. Zájem historický leží v těchto skrytých stránkách, které hýbají myslí a vládnou skutečností. Nic zde na světě nestává se viditelně, co by nemělo v duši člověka nebo v Bohu své příčiny neviditelné.

Onen tichý kouteček v Judsku, kde Maria, Alžběta a kněz Zachariáš jsou pohromadě, jest již jako společností, jako Církví. Křesťanství jest tu již celé, Bůh jest přítomen. ač neviditelný. Povznáší ty dvě matky, naplňuje jejich duši slovem a ohněm svým. Tyto osoby, ač beze vsí lidské pomoci a zbaveny všeho, co by ve světě mohlo způsobiti nějaké hnutí, přece jsou činiteli, skrze něž povstává moc, která brzy výbojně napadne svět, převrátí a pozmění jej. Ony jsou zároveň

věstci, že ideál od proroků v dávnověkosti předpovídaný již již se naplňuje; v nich soustřeďují se jako v nějakém ohnisku vytríbené horoucí naděje národa; veliké dílo Boží, vešken záměr nevýslovného milosrdenství, jehož předmětem jest spása veškerého lidstva, a podmínkou odříkání a ponížení člověka, pojat jest od nich s úplnou prozíravostí, a ony samy uvádí jej na veřejnost.

Na počátku křesťanství, před stkvělým vítězstvím Ducha Kristova, lidé snad si takých prostých osob a jejich prorockých zpěvů nevšímali, ale když potom dílo spásy rostlo a všude vítězilo, uznávali v nich ducha vyššího, nežli je duch lidský; jsou to osoby první velikosti, jež jedině Bůh stvoří a jichž žádná obraznost básnická nemůže vytvořiti.

Zdali Panna Maria byla při narození Janové a při slavnosti obrázky, o tom evangelické památky se nezmiňují, ano spíše opak toho tušiti dávají. Sv. Lukáš teprve po tom, když se byl zmínil o návratu jejím do Nazareta, vypravuje události, jichž jevištěm byl dům Zachariášův, z nichž ostatně nic nejde na jevo, z čeho by se mohlo souditi, že tam Maria byla přítomna.

Panna Maria byla toliko zasnoubena; slavnostní obřad, jímž uváděna byla nevěsta do domu ženichova, nebyl ještě vykonán; čas k této slavnosti od rodiny určený již asi byl na blízku, když se byla navrátila do Nazareta.

Po tichých dnech strávených v Aïn-Karimu těžká zkouška ji očekávala.

Známky mateřství počaly se u ní jeviti. Jak asi Bůh zachrání čest jejího panenství před lidmi a před očima jejího ženicha, jemuž byla zasnoubena? Tato myšlenka pronikala duši Mariinu; než co by naplňovalo úzkostí osobu obyčejnou, jen na sebe se ohlízející, nemohlo znepokojovati čisté duše té, kteráž pravila: „Já jsem služebnice Páně, staniž se mi podle slova tvého.“

Všickni ti, kteří v jistém ohledu se domnívají býti nástroji v rukou Božích, také se Bohu s plnou důvěrou oddávají; On dovede vzdáliti neb zlomiti všeliké překážky. Maria — praví Bossuet — přenechala Bohu vše a zůstala klidnou.

Vizme, co se přihodilo v Nazaretě.

Josef, nebyv zasvěcen v tajemství, jež Maria ze stydlivosti a pokory zachovávala v srdci svém, spozoroval její stav. Dle zevnějších okolností mohl si mysliti něco o nevěrnosti své snoubenky, a zase úcta před její ctností zapuzovala všeliké podezření. Neznaje nevyzpytatelných záměrů Božích váhal, co by měl činiti. Ve své spravedlnosti pojal úmysl, jenž měl vše zachrániti; místo by veřejně udal snoubenku svou jakožto nevěrnici, chtěl propustiti ji tajně.

Než myšlení nejmírnějšího a nejrozumnějšího člověka bývají často vzdálena pravdy a spravedlnosti Boží. Kdyby úmysl Josefův byl býval vykonán, býval by zachoval své svědomí čisté, ale byl by poskrvnil čest matky a čest dítěte.

I když někdo o vše se již pokusil, aby jen poznal svou povinnost, přece může se ještě mýliti, nicméně zasluhuje, by mu Bůh přispěl, a Bůh také přichází ku pomoci, aby ho zachránil. Josef byl osvícen světlem Božím a přímo přidružen k dílu, které se počínalo vyplňovati u něho a o němž neměl ani zdání.

Ve svých pochybnostech a úzkostech, právě ve chvíli, když se hotovil, aby vykonal, co dle jeho mínění kázala mu spravedlnost, měl jedné noci sen.

Anděl Boží se mu zjevil a pravil: „Josefe, synu Davídův, neboj se uvésti do domu svého Marii, manželku svou, neboť co z ní se narodí, z Ducha svatého jest. Porodí syna a nazveš jméno jeho Ježíš: on zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ (Mat. I. 20, 21.)

Světlo Boží, ať jakoukoli cestou vniká do duše, ať přichází zevnějším viděním nebo ve snu, ať za bdění nebo ve spánku, ať náhlým a přímým vnuknutím, hlasem vnitřním nebo zevnitřním, ať přírodou nebo samým člověkem, světlo Boží osvěcuje až do nejhlubší útroby duše. Duše to poznává, vůle se rozhoduje a člověk jedná. Josef se probudil, vstal a bez meškání uposlechl slova Božího, jež mluvilo k jeho svědomí.

Přijetí Marie do domu ženichova bylo bez prodlení slaveno podle zákona Mojžíšova a podle obyčeje židovského a najmě galilejského. ¹⁾

Seďm dní trvala slavnost, beránci přinášení v obět, průvod družiček s rozžatými lampami a myrtovými ratolestmi doprovázel nevěstu do domu ženichova.

Obraz Panny tvoří čistota a milost, jemnost a síla, skromnost a velebnost; největší umělci byli jím nadšeni a duch jejich ku tvorbě pobádán, zbožnost křesťanská se mu obdivuje a ponížená Nazaretka vznáší se nad tímto světem jako vtělená žena ideální.

Manželství Marie a Josefa nemá nic neobyčejného, čím by se od jiných lišilo, leda že byli oba manželé nad jiné dokonalejší. Podle okolností, v nichž žili, nelze pochybovati o tom, že bylo v záměru Božím, aby připravena byla kolébka Messiášovi, a aby dal Jemu i matce za podporu muže, jenž by dle zákona byl jí manželem a dítěti otcem.

Manželé žili jako bratr a sestra, podle slušného, ale určitého slova v evangeliu: „ale on nepoznal jí.“ (Mat. 1, 25.)

Dobře pochopil Josef, jaká úloha byla mu přidělena při narození Páně; měl chrániti slabost dvou posvátných by-

---

¹⁾ Řádné manželství u Hebreů zakládalo se na zasnoubení a uvedení nevěsty do domu ženichova. Zasnoubení bylo smlouvání se otcem a ostatních vlastních bratrů nevěstinych s otcem ženichovým u přítomnosti svědků; později smlouva znamená i písemně. Po uzavření smlouvy odevzdán ihned nevěstě snubní dar, zlatý prsten neb jiný cenný předmět neb věno, které jí ženich byl poslal. Přijetím věna zasnoubila se nevěsta ženichovi na vzájem. Doba zasnoubení trvala 10—12 měsíců; snoubenci považováni za manžely, proto nevěsta nazývala se „ženou“, a manželství považováno za zákonně platné. Zpronevěřila-li se nevěsta, byla jako každá jiná žena cizoložná kamenována; zdráhal-li se ženich pojití nevěstu za manželku t. j. uvésti ji do domu svého, byl zavázán vyhotoviti jí list propustný.

V den snubní nevěsta závojem zahalená, kvítím ozdobená očekávala ženicha, jenž zatím doma strožil hody a večer s družicemi s hořícími lampami v rukou, v průvodu hudby a zpěvu nevěstu z domu otcova do domu svého uváděl. Oddavek zvláštních nebylo; rodiče odevzdali nevěstu ženichovi, žehnajíce sňatku tomu. U bohatých trvala slavnost uvedení seďm dní (Soudc. XIV., 12).

tostí, panenství své ženy a dětství Toho, jenž se z ní naroditi měl.

Pro poctivou a jemnou povahu tento prostý řemeslník bude míti čest, že považován bude u Židů za otce Nazarešana a bude platiti za vzor odříkání, obětavosti a věrnosti. Jeho jméno bude spojeno s dvěma jmény nejmilejšími nám na světě, s jménem „Maria“ a s jménem „Ježíš“. Církev křesťanská neodloučí jich ve svém uctění; ve všech svých zkouškách, po všecy věky, obtížená slabostí lidskou, dědictvím to slabosti Kristovy, jehož tíhu jí Bůh udílí, pozdvihovati bude očí svých k tomuto světcí předvyvolenému a nazývati jej bude „svým neviditelným ochrancem.“

Čas uplynul; očekávání bylo veliké v Nazaretě v domě Josefa tesaře. Střízlivost evangelií nepodává nám nejmenší o tom podrobnosti; ale ti, kdož znají srdce matčino, dovedou si představití posvátné city Panny prve nežli porodila Krista. Matky pozemské pohnuty bývají jakýmsi neurčitým pocitem svých snův a předtuch, úzkostlivě hledí vstříc tajuplné budoucnosti. Matka Ježíšova kojila se nadějí neskonale, jejíž plnosti nic nemohlo zmenšiti aniž jasné myslí její zkaliti.

KAPITOLA TŘETÍ.

Počáteční události ze života Ježišova: od Jeho narození až do návratu z Egypta.

Nová událost v dějinách Judee, která se sběhla kolem r. 747—743., rozrušila veškeré obyvatelstvo malého království Herodova, jakož i provincie východní a některé krajiny spojené nebo poplatné římskému císařství.

Augustus obdržel od senatu poznovu moc císařskou na deset let. Právě uplynulo nové pětiletí (746), když byl ukončil sčítání obyvatelstva římského také ve městech požívajících práva měst hlavních jako v Antiochii, v Berytě v Syrii, v Tarsu, v Cilicii. Po třetíkrátě byly brány chrámu Janova zavřeny. Nikdy ještě pokoj v říši římské nebyl tak úplným a obecným, jako nyní. Světa pán ho používá k prospěchu: vyhotovuje si svůj inventář jako obyčejný bohatý majetník a jako spořivý a opatrný statkář vyměřuje své pozemky; čítá své poddané a spojence, opravuje kalendář, zapisuje své příjmy do knihy účetní, jež v úryvcích došla až na nás. Nařídil též sčítání lidu ve všech provinciích, jakož i ve spojených a lenních královstvích. I Judea, spravovaná od Heroda, musila podrobiti se císařskému rozkazu.

Bylo to popíráno. Kritika ničeho nešetřila, aby jen mohla dokázati patrného omylu anachronického sv. Lukáše (Luk. 2, 12.), jediného z evangelistů, který zmínku činí o tomto sčítání v provinciích a v Judei. Nestranný historik nebude následovati těch, kteří popírají svědectví třetího evangelia.

V království Herodově bylo sčítání nařízeno. Úslužný král, jehož politika nedala si nikdy ujíti příležitosti, kde by mohl se zalichotiti Augustovi, měl se velmi na pozoru, by se nepodrobil vůli svého pána. Rozkaz dán Židům, aby se dali zapsati, každý ve svém rodišti a zároveň by skládali přísahu věrnosti jak císaři, tak králi.

To bylo příčinou, že Josef a Maria se vydali na cestu do Betlema. Josef pocházel z tohoto městečka (Luk. 1, 27.), měl tedy dle rozkazu dáti se tam zapsati; Josef i Maria zajisté viděli prst Boží v této nepředvídané události, která je vedla na místo, kde dle předpovědění proroků měl se naroditi Spasitel israelský. I při svém pokročilém těhotenství, přes všechny obtíže zimy a dlouhého cestování Maria následovala Josefa.

Vzdálenost z Nazareta do Betlema jest asi tři až čtyři dny cesty, jde-li se přímou cestou planinou Jisraelskou, horami Samařskými a Judskými skrze Ginon, Betulii, Sichem, Letonah, Betel, Tellel-el-Túl, Jerusalem a plání Rephaïmskou. Karavany tu cestují nepřetržitě. Obyčejní lidé chodí pěšky, ale přece zřídka se stává, aby některá rodina neměla s sebou aspoň osla; neúnavné a strídmé to zvíře žije z mála, nesouc zásoby a šaty svého pána; jest soumarem chudého člověka.

Zastavení bývá u zřidel podél cesty se nacházejících, ve stínu zeleného stromu; večer, po západu slunce, za doby dešťové zastavují se cestovatelé před vesnicemi v karavan-serailu neboli v hospodách, poskytujících útulek jak cestovatelům, tak i hovědům.

Druhý den z rána při svítání vydávají se znovu na cestu, zpívajíce písně o Jerusalemě a domu Jehovy a tak od stanice k stanici přicházejí konečně k cíli svého cestování.

Tak také putovali Josef a Maria v průvodu všech těch, které rozkaz Augustův přiváděl do Betlema nebo do některého jiného města judského.

Betlem ¹⁾ leží dvě míle jižně od Jerusalema na druhé

¹⁾ hebr. Beth-Lehem = dům chleba.

straně pláně Rephaïmské v samém středu hor judských. Město zaujímá temeno dvou návrší spojených ve způsobě půlměsíce. Hlubokými údolními ode všech stran odloučeno; údolí prostřední, nejúrodnější — Uady-el-Karrubeh obklopeno oběma cípy půlměsíce sklání se v příkrou stráň a zdi vyzdvižené za tím účelem, aby zadržovaly zemi shora se vypající, dodávají pohledu rozsáhlého okrouhlého divadla, stále se zelenajícího a révou, olivami, fiky, mandlovníky a chlebovníky pokrytého. Obzor, k severu a západu obmezený horami nad Betlemem se vypínajícími, otevírá krásný výhled k jihu a východu. Tamto leží pole, kde Moabitka Rut sbírala klasy, a hned vedle onen pahrbek s vesnicí Beit-Saur, kde bohatý Booz měl své humno.

Dále pak rozprostírá se poušť judská se svými holými, písečnými vrchy, hromadám šedého popela ne nepodobnými. Slunce ozáruje tuto poušť, ale nic nepučí na její spustošené půdě. A tam docela v pozadí v roklině, nad níž jako nějaká bašta vypíná se skupina modravých fialových skal Moabských, skrývá své modré vody moře Mrtvé. K jihu zdvihá se hrdě osamělá kuželovitá hora Herodion, kde starý král Herodes chtěl býti pochován a ve věčném spánku tam odpočívati.

Taká jest krajinka, kde David se narodil a kde dnešního dne bydlí četní jeho potomci.

Domy jsou přeplněny lidmi. Khan ¹⁾ = „hospoda,“ o níž mluví sv. Lukáš, je jako nabita. Když Maria a Josef sem přišli, nebylo pro ně místočka; bylo jim hledati přístřeší v blízké jeskyni, v jednom z četných výmolů, jež často shledáváme v Palestině asi v poloviční výši, po boku pahorků vápencových. Jedna taková jeskyně jmenovala se „jesle“ nebo „chlév“; nacházela se na nejzazším konci té krajiny, na výběžku stranou k Hebronu, a sloužila za útulek stádům. Tam se uchýlili oba cestovatelé nenalezší přístřeší, tam, v tomto bídném útulku měl se naroditi Syn Davidův, jehož

¹⁾ Khan neb han slovou veliké veřejné domy k přechování karavan a pocestných.

anděl matce oznámil jako Svatého, Syna Božího, Spasitele a Dědice věčného trůnu.

Událost v dějinách tak důležitou vypravuje evangelium několika málo slovy, vznešenými sice svou podstatou, ale tak jako by se jednalo o nejposlednější Betlehemitu. „Stalo se pak, když tam byli, že se naplnili dnové, aby Maria porodila. I porodila Syna svého prvorozeného, plénkami Jej obvinula a položila v jesle, protože neměli místa v hospodě.“ (Luk. 2, 6. 7.)

Žena, která počala v panenství, porodila také v panenství. Sv. evangelium dává nám to na srozuměnou: ona nepoznává slabosti a mdloby našich matek. Sama bere dítě do rukou, sama ukládá je do kolébky na rychlo připravené. Víra křesťanská vrhá se na kolena před touto ženou a dítětem spočívajícím jí na klíně; dívajíc se na ně učí se něžnosti, chudobě, obětavosti; o tomto nevyslovitelném výjevu činí si nové a nové představy, nemohouc se ani jím nudit, ani vyčerpati sílu, kouzlo a krásu jeho.

Stalo se to v noci prosincové, v měsíci Tebeth podle kalendáře židovského, beze všech svědků; nikdo o tom nevěděl mimo Marii a Josefa. Městečko ve spaní pohřížené nemělo tušení o narození Toho, který je měl ještě více zvětšiti, než David. Avšak duch Boží vylévá v plné míře milost svou na tuto jeskyni a na kolébkou opuštěnou; přivádí tam své vyvolené.

Všeliký počátek spočívá na Něm; Ti, jež osvěcuje, vidí, jež volá, slyší; jichž se dotýká, nezůstávají mrtvými v nevědomosti a temnosti své.

Na úpatí Betlema, něco dále za Beit Saurem, v téže planině, kde Booz míval svá ječná a pšeničná pole a kde Moabitka Ruth sbírala klasy, pásli pastýři stáda.

Pastýři na východě jsou nejnižší třídou obyvatelstva zemědělného, jsou to služebníci služebníků. Majitel polnosti nepracuje tam, ale má své oráče, své dělníky a strážné nebo pastýře stád. Až do dnešního dne vidíš je, ani mají hlavu pokrytou dlouhým, černým závojem, kůži beránčí kolem beder, nohy holé nebo bídnými opánkami obuté, dubovou nebo

sykomorovou hůl v ruce; ponocují tu, sedíce u nějaké skály kolem velkého ohně. Od prvního deště půda, do níž později se bude síti, pokrývá se travou a kvítím, a těmito prvotiny živí se stáda.

Když tehdy pastýři Beit-Saurští bděli, jasnost s nebes je obklíčila; polekáni jsouce vstali, vidouce před sebou anděla Božího, jenž jim pravil:

„Nebojte se, nebo aj zvěstují vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu. Nebo narodil se vám dnes Spasitel, jenž jest Kristus Pán, v městě Davidově. A toto vám bude znamením: Naleznete nemluvíátko plenkami obvinuté a položené v jeslích.“ (Luk. 2, 11. 12.)

„A hned bylo s andělem množství duchů nebeských, chválicích Boha a řkoucích: „Sláva Bohu na výsostech a pokoj lidem dobré vůle na zemi.“ (Luk. 2, 14.)

Nebe plesá radostí při narození Páně. Nic se neděje zde na zemi, co nebylo určeno na nebi. Výjevy pozemské jsou účiny nebeských a nepochopitelných příčin. Veškerá budoucnost, veškero tajemství této kolébky spočívá ve dvou slovech naplňujících prostor a čas, totiž: „Sláva a pokoj, sláva Bohu a pokoj lidem.“ Od té chvíle země, neznající Boha, dostala Syna, kterýž naučí ji znáti jméno Boží a založí království Boží; lidstvo, ponechané zvířeckému zákonu o vzájemném sebe ničení v boji o život, pozná zákon pokoje, neboť bude řízeno zákonem lásky.

Andělé se vzdálili a zmizeli v nebi, a pastýři pravili vespolek: „Pojďme až do Betlema a uzříme tu věc, jež se stala, a kterou Pán ukázal nám.“ (Luk. 2, 16.)

I přišli chvátajíce a našli Marii a Josefa i nemluvíátko položené v jeslích. A viděvše poznali o věci, kteráž jim byla povědína o tom dítěti. (Luk. 2, 17.)

Dobromyslní lidé, jsouce osvíceni Bohem, mívají pronikavý zrak, dovedou uhodnouti, čeho mudrci i se vši svou moudrostí nemohou se dopátrati. Jediná víra poznává Boha a jeho záměry, rozum s vysoka je rozebírá: unikají mu neb ho zaslepují; usiluje je podrobiti svým požadavkům a svým

úzkoprsým formulím, až konečně je popírá, nejčastěji, by jich buď znetvořil nebo umenšil.

Pastýři vrátili se ke svým stádům vypravující, co byli viděli; i divili se těm věcem, velebíce a chválíce Boha. Než zdá se, že svědectví těchto dobrých lidí nepohnulo Betlemem a nerušilo míru a ponížení Ježíše v jeslích; mimo matku a Josefa zůstalt nepoznán. Ale Maria zachovávala všecka ta slova, skládajíc je v srdci svém; jako všecky matky skládala si i ona z těchto vzpomínek poklad, jako nějakou vnitřní knihu, kterou s blahým pocitem opět a opět čítala.

Pole, kde byli pastýři, posud jest ještě polem; stáda se tam pasou v době zimní tak, jako za času Ježíšova, pod olivami na půdě, kde se zelená týž trávník, a kde tytéž saskanky kvetou. Úcta neopustila místa, kde první lesk nastávající jitřenky Kristovy se rozbřeskl. O štědrém večeru pospíchají Betlemitky ke kostelu sv. Heleny, z něhož jsou tu již jen trosky, a tamtéž v podzemní kryptě na polo zbořené vzývají pastýři Beit-Saurští své předky, kteří byli nejprvnějšími apoštoly.

Se svým dlouhým bílým závojem na hlavě, sedíce ve skupinách na převrácených zdech ve stínu palem kolem sazených ženy ty, zdaleka-li na ně patříš, připomínají ti ony tajemné bytosti, jež zpívaly při příchodu Páně. Dle svého vzezření jest lid ten veselý a bodré mysli, což zcela souhlasí s upomínkami, jež naplňují toto pole, a s jasným světlem východním, jež okrašluje vše, ano i neúrodnou skálu naplňuje jaksi bohatstvím a životem.

Osmého dne bylo dítě podle zákona Mojžíšova obřezáno v témž domě, kterýž pohostoval prostičké cizince. Nepochybně byla tato rodinná slavnost toliko chudičká. Vše se odbylo jednoduše a skrytě; nic při ní nebylo zvláštního, leda prorocké jméno dítěte; a i toto jméno „Ježíš“ zdálo se býti obyčejným, neboť je i jiné děti mívaly. Úplný božský význam mělo jméno to v Ježíši jen skrze víru v duši otcově a matčině.

U Židů prvorozenci všech tvorů bývali obětováni Bohu (Levit. 12, 3.); za výkup platilo se pět siklů posvátné měny

nebo-li sto obolů. Třicátý třetí den po obřízce žena, která byla porodila, dostavila se do chrámu, aby se očistila; bohatá přinášela za oběť beránka, chudá pár hrdliček. (Exod. 13, 2—12. Num. 18, 15. 16.)

V den ustanovený, poslušní jsouce zákona Mojžíšova šli Maria a Josef s dítětem Ježíšem z Betlema do Jerusalema.

Vedle obyčejje představili se v předsíni pro ženy před branou Nikanorovou dole u schodiště, jež vedlo do síně kněžské, před oltářem předkladným; zaplatili pět siklů, a Maria odevzdala knězi dvě holoubátek.

Tu stala se zajímavá příhoda, neočekávaný výjev.

Chrám se svým sloupořadím a svými dvory, býval v době obětí a modlitby, jako dnešního dne mečety na východě, naplněn množstvím lidu, přicházejícího k obětování; tu přinášeli dary, tu vykonávali obvyklé obmývání nebo odřikávali modlitbu za vykoupení.

Mezi přítomnými tam Židy, kteří prosili Boha, by se rozpomenul na den příští Messiášova a na život budoucích pokolení, a kteří pozorovali Marii, ana klečíc před oltářem obětním podávala dítě knězi, byl také stařec jménem Simeon. Duch Boží jej přivedl do chrámu právě ve chvíli, kdy Ježíš byl obětován. Bydle v Jerusalemě, náležel k oněm nábožným lidem, kteří věrně v bázni Boží živi jsouce za pozdrav přijali heslo: Kéž bych uzřel spásu Israele! Za dlouhého věku svého viděl stařec úpadek své vlasti; byl také jeden z těch, již se rmoutili nad panováním Herodovým, nad pohanstvím a bezbožností jeho, avšak nic nemohlo v něm udusiti naději na brzké osvobození. Jestliť on obrazem horoucí a veselící se víry. Stáří obyčejně si nařikává pozbývající dobré myslí, ale jemu zachovalo pod šedinami důvěru duše mladistvé; nenařikal si, nýbrž očekával. Bůh mluvil k jeho srdci. Jakýsi tajný hlas mu pravil, že blíží se hodina vykoupení národa israelského a že neumře, dokud na vlastní oči neuvidí Pomazaného Páně. (Luk. 2, 26.)

Náhlým osvětlením bylo mu zvěstováno, že Vykupitelem jest ono dítě, jež právě chudá žena podala knězi; tedy vzal je na lokty své a v tom, jak ondy Zachariáš, stařeček ten

stal se prorokem a zvolal: „Nyní, ó Pane, propouštíš služebníka svého podle slova svého v pokoji. Oči mé viděly Spasitele, kterého jsi připravil před obličejem národů, světlo k zjevení pohanům a k slávě lidu svého israelského.“ (Luk. 2, 29.)

Tento vznešený hlas vnikl co nehlouběji do srdce křesťanů jakožto nesmrtelný výraz radosti lidí doufajících, kteří konečně zří vlastníma očima dobro, v něž dlouho a dlouho věřili věrou nerozbornou.

Otec a matka dítěte divili se těm věcem, které praveny byly o Ném.

Simeon jim žehnal a pln jsa ducha prorockého obrátil se k matce jeho Marii řka: „Ženo, dítě to postaveno jest ku pádu a ku povstání mnohým v Israeli a za znamení, jemuž bude odpíráno . . . a tvou vlastní duši pronikne meč, aby zjevena byla mnohých srdcí smýšlení.“ (Luk. 2, 33. 34.)

Toto proroctví o bolestném osudu Ježíšově a o utrpení Jeho matky ukrutně se vyplnilo. Veřejný život Spasitelův bude v pravdě jen nepřetržitý boj a Jeho život po smrti v Církvi od Něho založené uprostřed tohoto nepokojného světa nebude, leč dlouhá cesta na Kalvarii. Kristus jest dnes, jakým byl včera, jakým bude zítra, znamení, jemuž se odpírá. Člověk musí býti buď s Ním nebo proti Němu, On přitahuje neb odpuzuje; On nutí lidi, aby zjeveno bylo smýšlení jejich. (Luk. II., 34. a násl.)

Když slova vypuštěná z úst lidských procházejí celá století, jež svým světlem ozařují, tu také na jevě bývá jejich vlastní původ; není to člověk, ale Duch Boží, jenž je mluví.

Slova Simeonova našla ohlasu mezi těmi, kteří sem tam přecházeli v nádvořích chrámových; nadšení stařečkovo činilo na ně zajisté dojem veliký.

Byla tu také žena velmi nábožná, jménem Anna, dcera Fanuelova z pokolení Aserova. Stavši se vdovou po sedmi-letém manželství zasvětila se chrámu, sloužíc Bohu posty a modlitbami dnem i nocí. Počítali jí věku již do osmdesát a čtyř let. Byla svědkyní obětování dítěte Ježíše, slyšela

Simeonovo proroctví o bolestné budoucnosti téhož dítěte. Duše její byla osvícena; vnuknutím Božím jsouc proniknuta neustávala ve své modlitbě a vypravovala všem, kteří se kojili nadějí na vykoupení, že konečně Vykupitel dán jest Israeli.

Přese vše to zdá se však, že toto radostné nadšení nevykročilo z přátelského kruhu oněch málo zasvěcenců, kterým Bůh popřál zříti první paprsky jitřenky Kristovy.

V Jerusalemě žádný zvláštní ruch nepovstal z toho mezi lidem, nic nezbuzovalo podivení v paláci Herodově a nevyrušovalo podezřivého tyрана. Náčelníci lidu neměli smyslu pro to, co se bylo událo v chrámě; starší, velekněží, Fariseové a vlastimilové snili o zcela jiné budoucnosti, než jak o ní prorokoval stařeček nad hlavou neznámého dítěte.

Josef a Maria, vykonavše všecko podle zákona, navrátili se s Ježíšem do Galilee, do města svého, Nazareta.

Bylo to v měsíci Šebatu, v prvých dnech našeho února, když se ty věci staly. Ponenáhlu uzrál v srdci Josefově zvláštní záměr. S celou duší jsa oddán svému povolání, bdíti nad dítětem od Boha mu svěřeným, zamýšlel vychovávatí je, jak se slušelo na Jeho úřad messiášský. Prorok, očekávaný Spasitel, Messiáš musil žíti a jednati v království Judském. „Ze Židů spasení jest“, řekne jednou Ježíš k Samaritánce. (Jan 2, 22.) Obecné mínění, zvlášt mezi zbožnými Israelity nepřipouštělo, aby Poslanec Boží, jenž býti má slávou a spasením lidu, vykonával své dílo mimo zemi Judskou, daleko od svatyně, k níž pospíchali Židé ze všech čtyř úhlů světa a kde sídllel Bůh Israelský jako ve vlastním příbytku.

Proč by měl tedy Josef zůstati se svou rodinou v oné Galilei, o níž Židé říkali: „Co dobrého může přijíti z Nazareta?“ (Jan I., 46.) Nic ho tam nezdržovalo.

Rozhodl se tedy, že bude bydleti v Judsku, blíže Betlema, z něhož pocházel a jenž se mu zdál býti předurčen, aby viděl vyrůstati Messiáše, jakož viděl tam Jeho narození. Přijetí, jakéhož se mu dostalo od pastýřův a jejich pánův, utvrzovalo jej v tom záměru; proto bez pochyby za kratičký čas po svém návratu do Nazareta odhodlal se k nové cestě do Betlema, kde zamýšlel svůj nový domov si zaříditi. Proto

také při návratu s dítětem a s Jeho matkou z Egypta nebyl to Nazaret, kam se navrátiti hodlal, nýbrž Betlem, a bylo zapotřebí zvláštního rozkazu Božího, aby změnil svůj úmysl; byl Nazaret předurčen k tomu, aby skrýval Krista až do Jeho veřejného života.

Právě za tohoto druhého pobytu, bezpochyby ku konci měsíce Adaru (polovice našeho února a března) nějaký čas před velikonocí r. 750., sběhly se některé události, jejichž památku zachoval nám jedině první evangelista, a které nové, tajuplné a veliké světlo vrhají na dětství Ježísovo.

Zbožné naděje Židů týkající se budoucnosti jejich národa a Messiaše držícího vládu světa nebyly obmezeny pouze na ten malý národ, nýbrž prosákly též pohanství, známy byly na Východě vrhajíce paprsek naděje i v ochablé mysli císařského Říma; může se říci, visely jako ve vzduchu: básníci, dějepisci, mudrci, kněží a hvězdáři prozírající do budoucnosti, všickni ti měli je na mysli.

V zemi, jejíž jména neudává evangelium, ale která nemůže býti jiná nežli Chaldea, Mesopotamie, Persie nebo Petrejská Arabie, neboť to jsou země, jež z pravidla Písmo společným jménem nazývá Východem — lidé, kterým mudrcství bylo povoláním a kteří čítali v knize hvězd nebeských, hledajíce v ní tajemství budoucnosti, „magové“, jak se nazývali, spatřili na nebi neobyčejnou hvězdu.

Byl-li to nějaký povětroň nebo hvězda ve vlastním smyslu, nebo vlasatice, nelze určit. Dojati jsouce zjevem tím dotazovali se podání předků, svých mudrců, a osvíceni jsouce snad světlem Božím poznali v ní znamení velikého vévody pokolení Judovu přislíbeného.

Kniha Danielova, kde zaznamenána byla posloupnost velikých říší a vyznačen čas příchodu Syna člověka, nebyla jim bezpochyby neznáma. Snad pocházeli od Balaama, pohanského proroka, jenž byl předpověděl, že vzejde hvězda z Jakoba a žezlo povstane z Israele. (IV. Mojž. XXIV., 17.)

Tři mezi nimi opustili svou zemi a vydali se na cestu do Jerusalema. Jejich bohatá a skvělá karavana učinila veliký hluk ve městě. Na všech stranách se dotazovali a ne-

pochybující nic o události, jež podle jejich mínění jistě se naplnila, všude na své cestě rozblašovali: „Král židovský se narodil, ale kde jest? Viděli jsme hvězdu jeho na Východě a přicházíme poklonit se jemu.“ (Mat. II, 2.)

Slova těchto cizinců přišla k uším Herodovým. Zarmoutil se král a pobouřil se Jerusalemem, kde naděje na Osvoboditele nalezala vždy lidí horkokrevných.

Herodes znepokojován jsa, hned povolal knížata kněžská a učitele lidu, dotazuje se jich, kde by se Kristus naroditi měl. Odpověděli jemu: „V Betlemě Judově.“ Písma se shodovala, ústní podání bylo jednomyslné, a jeden z proroků výslovně byl předpověděl: „Aj ty, Betleme, země Judská, nikoli nejsi nejmenším mezi městy Judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, kterýž by spravoval lid israelský.“ (Mich. V., 2.)

Starý tyran, byv o tom zpraven, povolal tajně mudrcův a pilně se jich vyptával na čas hvězdy, která se jim ukázala. „Jděte do Betlema,“ pravil jim, „neboť tam se narodil. Ptejte se pilně na dítě, a když je naleznete, zvěstujtež mi, abych i já přijda poklonil se jemu.“ (Mat II, 3.)

Zdá se, že mudrci nepostřehli lsti ochotnými slovy Herodovými zakryté; bezpochyby neznali nenávisti tohoto ctižádostivého pleticháře, jenž se neostýchal nárok činiti na úlohu Messiaše nehroze se ani zločinu, šlo-li o to, by potlačil všecky, kdož by podezírali chtěli jeho královskou důstojnosť, na niž byl velice žárliv.

Mudrci vyslechnuvše krále odešli. Sotva že vyšli z Jerusalema, hvězda, kterou viděli na Východě, se jim opět ukázala. Spatřivše ji, naplnění byli radostí velikou. Hvězda je předcházela, až zastavivši se stála nad místem, kdež bylo dítě. I všedše do domu našli dítě s Marií, matkou jeho, a padše klaněli se jemu. (Mat. II., 4.)

Podle obyčeje své vlasti obětovali mu dary, položivše k nohám drahocenné věci, které s sebou byli přinesli: zlato, kadidlo a myrhu.

Patrně máme tu jednati se zcela jinou věcí, nežli jest pohostinnost u východňanův obvyklá. Mudrci přišli z daleka

byli osvíceni jiným světlem, nežli jakého poskytuje planá astrologie. Hvězda jest znamením jasnosti Boží, která osvětluje mysl, a vnitřního osvícení, které přivádí duše ku pravdě věčné. Není to snad budoucí dobyvatel, jemuž se mudrci klanějí v tomto dítěti nedávno narozeném, nýbrž vidí v něm Emanuele, pravého Krista položeného v chudičkových jeslích; osvícení jsouce Duchem Božím věří v Něho a klanějí se Jemu. Žádné slovo nedošlo nás až posud svědčící o jejich víře, ale jejich dary mluví zřejmě: obětují zlato budoucímu králi, kadidlo knězi, myrhu obětovanému beránku, jenž smrtí svou založí v lidstvu věčně království a kněžství.

Synové Balaamovi prorokovali lépe než jejich předek, otevřeli dráhu, po níž kráčeli napotom pohané; lidstvo je následovalo a podle jejich příkladu kladlo k nohám Kristovým zlato, kadidlo a myrhu; a bez ustání se Jemu lidé klanějí, Jej prosí, s Ním trpí a Jej až k mučednictví milují.

Herodes očekával návrat mudrcův, ale tito nalezše toho, kterého hledali, obávali se zpravití o tom krále, jehož zrádné záměry tušili, a byvše ve snu, v němž poznávali vůli vyšší, napomenuti, aby se nenavracovali ku králi, odešli jinou cestou, bezpochyby jižně od moře Mrtvého, do krajiny své.

Návštěva těchto náboženských pohlavárů (šejků), jejich skvělá štědrost, hold a víra jejich vrhaly neobyčejné světlo do chudičkého obydlí Josefova. Jak se to stalo, že cizinci s bohatým pokladem z daleka přišli, aby spatřili dítě z lidu? Na Východě vše se děje jako za bílého dne, a tak také pověsti o této události kolovaly asi od domu k domu v městečku Betlemu; zajisté pronášeno tu jméno Messiaše a Osvoboditele; proto Josefa pojala bázeň, neboť Herodova ukrutnost a lešť byly všem Židům dobře známy.

Vskutku stahovala se bouře.

Herodes překvapen jsa, že mudrci se k němu nevrátili a vida se takto ve svých záměrech zklamána, rozhněval se náramně. Měl povahu pravého dvořana: ponížený a podlý před svými pány, Římany, byl pánovitým a ukrutným ke svým poddaným. Zlost patřila k nepravostem této nedůvěřivé povahy; neukojila se dříve, až byla napojena krví. Ne-

posýlal do vyhnanství, nýbrž vraždil. Kdo se odvážil na jeho moc nebo ji ohražoval, ten to zaplatil smrtí.

Vražda byla mu nástrojem vlády.

Jakmile nastoupil na trůn, ihned vyžádal si na Antoniovi popravu přemožené Antigony; Antigona byla sřata. Brzy na to dal povražditi všecy členy velerady, kteří za čas obležení Jerusalema byli proti němu a jeho římským spojencům; podobně dal v Jerichu utopiti svého švakra Aristobula, syna Alexandřina, v koupeli a vydal katu pod záminkou zrady osmdesátiletého Hyrkana, posledního Hasmoneovce; nespravedlivě podezíral manželku svou Mariamnu, a proto musila umřiti. Jeho podezření vzbudily pletichy Pherora a Salomy, stojících na straně jeho dvou synův, Alexandra a Aristobula, a proto rozkázal je oba zardousiti. Čím starší, tím ukrutnější a podezřívavější se stával. Fariseové, nespokojeni jsouce s jeho protináboženskou a protinárodní politikou, spiknuvše se vyvolali vzbouření, on se zmocnil obou knížat, Judy a Matiaše, a dal je za živa upáliti.

Vida tedy veškerý Jerusalem pobouřený myšlénkou na Osvoboditele, který se právě narodil, starý krutovládce měl hned pohotově rozhodnutí: Ať se ho chopí a usmrtí jej. Ale kde jej nalézti? Jeho drábové nadarmo se o to pokoušeli. V Betlemě bylo tajně prohledáváno. Násilnictví Herodovo vzrostlo tím více, když se prohlídky potkávaly s nezdarem; neostýchal se prostředku nejhoršího a ten, jenž každý rok svého panování poznamenal nějakou vraždou, jenž před svou smrtí dal zabiti svého syna, nástupce trůnu, jenž předvídaje konec svého života a obávaje se, že nikdo nebude při jeho pohřbu plakati, rozkázal v cirku Jerišském vražditi nejprvnější vůdce svého vojska, ten nyní rozkázal zardousiti všecy kojence v Betlemě a v okolí.

To jest čin, dle něhož poznáváme pravého tyrana, zlostníka a ukrutníka.

Návřší, kde odpočívá Ráchel, bylo naplněno krví a slzami, nářkem matek ozývala se údolí. Měli bychom viděti smutek na Východě, slyšeti nárek a pláč kolem čerstvých otevřených hrobův, abychom pochopili zármutek žen, nedávajících se po-

těšiti, protože dítek jejich již nebylo. Teprve po vraždě nemluvnátek Betlemských mohl Herodes spáti spokojeně; domníval se, že v krvi udusil všechny naděje u lidu vždy více se probouzející.

Mýlil se.

Nezdařilo se Herodovi více, nežli že krvavou oslonou ověnil kolébku Ježíšovu: hle, jak strážena jest šikem nevinných mučedníků; celé pluky jiných budou následovati tato utracená neviňátka; cesta Kristova mezi lidstvem jest cestou krvavou; všickni ti, kdož následovati chtějí Ukřižovaného, budou, jako On, vydáni vražednému pronásledování na tomto světě, kde nikomu více nebylo odpíráno, než Bohu samému.

Ježíš ušel hněvu Herodovu.

Když mudrci odešli, zjevil se Bůh Josefovi. Týž hlas Boží, kterýž k němu mluvil ve snách při jeho svatbě, týž hlas poznovu k němu mluvil:

„Vstaň, vezmi dítě i matku jeho a utec do Egypta, neboť Herodes hledá dítěte, aby zahubil je.“ (Mat. II., 13.)

Josef vstal, vzal dítě a matku jeho a odešel do Egypta.

Co se přihodilo na této cestě? Kde se utečenci usadili? Evangelium nám nic o tom nepovídá. Jediná podrobnost, kterou nám podává, týká se trvání pobytu: zůstali tam, až Herodes umřel.

Za to pověst neodepřela si o tom pustiti uzdu své obrazivosti, a podvržené spisy ¹⁾ naplnily dobu vyhnanství dítěte Ježíška množstvím zázraků. Divá zvěř, lvi a pardalové, zkráceni byli před Ním jako jehňátka, palmy se ohýbaly, kudy vedla Jeho cesta, na níž kvítí vzrůstalo, zřídla čerstvé vody prýštily se v širé poušti, aby uhasila Jeho žízeň, cesta se se krví barvila, prostory se sblížovaly, modly se kácely. když zlí duchové dávali se na útěk, posedlí byli od nich osvobozováni a dítě-Bůh množil kolem sebe divy, jež prozrazovaly Jeho božství.

Dějepis nemůže uznati toto podivné vypravování, a Církev

¹⁾ Ježíšovo mládí. — Narození Marie. — Život Josefa tesaře.

ho také nepotvrdila za pravdu. Starobylá ústní podání posud se udržující v církvi koptické v Egyptě poučují nás že svatá rodina se zastavila pod sykomorami města Heliopole u zřídla Mataree a usídlila se z počátku u vchodu do Memphidy ve staré Kahyře. Lze tam ještě viděti starobylý chrám, na památku pobytu Ježíšova vystavený. Křesťanští Koptové tam přísluhují a neopomínají ukazovati navštěvovatelům v podzemní kryté trojí sloupoví zasvěcené Ježíši, Marii a Josefovi.

Vyhnanství egyptské zachránilo netoliko ohrožený život Ježíši, ale bylo příčinou, že o Něm a kolem Něho panovalo ticho a pokoj, ničím nerušený, až do dne Jeho velikých zápasův.

Hvězda mudrců zmizela, hlas prorokův umkl, nebe se zastřelo, skromná ta rodina ztrácela se mezi lidem, jen rodiče zachovávali jako drahocenný poklad tajemství svého dítěte.

Roku následujícího (750.—751.) zemřel Herodes. Než Josef, usídlen jsa se svými v židovské osadě Memphidské, neměl na spěch navrátiti se do Judska. Zjevení jej poučilo, aby se odebral do země israelské; zase překročil s dítětem a matkou Jeho hranice egyptské, ale dovědév se, že Archelaus, nový král Judský, pokračoval v bezbožném utiskování jako jeho otec, uznal za dobré, nebydliti v Judsku.

Galilea a Perea byly lépe spravovány, mělyť za tetrarchu druhého syna Herodova, Antipa; kníže ten, jsa sice přítelem okázalé pompy, ale jinak povahy dobromyslné, zakládaje dvě města, Tiberiadu a Julii, hleděl mírnou a povolnou vládou, stavbami skvělých veřejných budov a jinými hmotnými prospěchy přivábiti do země své, co možná nejvíce obyvatelstva krajin sousedních.

Josefovi stalo se ve snu zjevení, aby se odebral do Galilee. Přišel tedy do Nazareta, kde se usídlil.

Tu tedy, v tomto opovrženém městečku židovském, jež pro svou minulost stalo se příslovím, že nic z něho dobrého pojíti nemůže, tu poroste Ježíš neznám a skryt. Bude slouti „Nazaretským“ ¹⁾. Jméno toto připomíná smysl a výraz u pro-

¹⁾ Hebr. Netzer znamená ratolest, květ.

rokův obvyklý, když mluví o Messiaši: „Aj muž „Vypučení“ jméno jeho“ praví Zachariáš (Zach. VI., 12.). „Učiním, aby vzrostl Davidovi kmen spravedlnosti,“ dí Jeremiáš (Jer. XXXIII., 15.) a Isaiáš první viděl „pučeti prut z kořene Jesse“ (Isai. XI. 1.).

Vzešla-li kdy nejen z kořene Davidova, ale z kořene lidského kvetoucí ratolešť podobná Ježíši Nazaretskému?

KAPITOLA ČTVRTÁ.

Historická pravost zázračných událostí, které se vypravují o narození a dětství Pána Ježíše.

Vypravování počátečních událostí ze života Páně má na sobě ráz nadpřirozený, kterýž nesmí býti ani seslabován ani podezírán.

Veliký zjev jím vládne a činí celou jeho osnovu, totiž: osobní zakročení Boha samého.

Duch Boží tu jedná ve své svrchovanosti, zjevuje se rozličným způsobem duším vyvoleným, volá je, poroučí jim, povzbuzuje je podle své libosti, tak že vykonávají svobodně jeho vůli.

Kdo nevidí v tomto dějepisném zjevu nic jiného, než dílo sil přírodních nebo pouze lidských, nevnikne nikdy do tajemství Kristova, ježto zapomíná na Boha, nejsvrchovanější sílu tvůrčí, která přírodu i lidstvo nakloňuje k vykonávání svých záměrů.

Všickni odpůrci zázraků, stoupenci pouhé vědy — racionalisté, pantheisté, materialisté, pozitivisté a skeptikové — vylučují z historie evangelium o dětství Páně tak, jak je sv. Matouš a sv. Lukáš vypravují, majíce je za legendu nebo za povídku básnickou; vidí v něm toliko událost obyčejnou, ale hlubokým citem a obrazností okrášlenou, jak to bývá vůbec s narozením slavných mužů ve starém věku.

Podle jejich soustavy měla by tato událost jako obyčejná a pouze historická zníti krátce: Ježíš se narodil za Augusta v Palestině.

Nejpodrobnější a nejsvědomitější prozkoumání děl, v nichž si kritika dovolila toto napsati, nevynesla na jevo ani jediného „historického“ důvodu proti událostem, jež jsem vypravoval podle původních památek. Odpor, který proti tomu zdvihají, jest vlastně pouze dogmatický. Předpokládá se v těchto událostech osobní a nadpřirozené působení Boží, a proto nenalezá milosti u soustav filosofických, jež takové působení zamítají. Taká kritika nemá ceny, leč jen ve své soustavě; nuže, tyto soustavy, třeba jim veřejné mínění bylo příznivo, nemají žádného práva vydávati se za jediný výraz pravdy, neboť mohou býti usvědčeny z bludu samým rozumem, a proto jsem se vždy tázal, jak historikové, jejichž povinností jest vypravovati události přesně zjištěné, dovolují si násilně je přerukovati podle své theorie. Není-li to tolik, jako přeměňovati úlohy? Událost písemně stvrzenou v potaz brátí, kdežto theorie náleží v obor věcí pochybných. Nikde naše filosofie neporoučí událostem, ale události velí filosofii.

Událost historická, proti které by rozum mohl vítězně volán býti do boje, jest jediné ta, která zahrnuje v sobě jakýs odpor a protiví se zásadě příčinnosti; událost nepochopitelná a nemající příčiny odpuzuje, není a nemůže býti skutečnou. Filozofové, kteří mají události evangelické za absurdní, posuzovali je toliko se stanovíště své theorie a nikoli podle prvotných, základních, podstatných pravd lidského rozumu. Neporušitelný rozum musí býti volán na pomoc proti tyranství této úzkoprsé, libovlné a násilné kritiky, která zmrzačuje historii.

Co se týká zázračných událostí, dostačuje, aby měly právo míti místo v historii, jako všechny jiné události, jsou-li pochopitelné a spočívají-li na věrohodném svědectví. Nuže tyto události jsou pochopitelné, neboť mají dostačitelny základ v moci, moudrosti a dobrotě Boží; ale jsou-li též zjištěny příslušnými svědky, kteří je potvrzují svým upřímným svědomím? Hle, o to tu hlavně běží.

Nikdo nebude popírati historickou pravost třetího evangelia (viz Úvod), jemuž děkujeme všechny ty podrobnosti o početí a narození Páně. Sv. Lukáš se vyjadřuje v předmluvě

slovy určitými o svém účelu (Luk. I., 3, 4.). Nesebral slepě a jako se zavřenýma očima ledabylych podání nebo legend, on zaznamenává události; od počátku vše zkoumal zevrubně a pečlivě, aby mohl psáti pořádně a sděliti s Theofilem pravdivost těch věcí, kterýmž ho byl již ústně vyučoval. Jak jen možno míti za to, že tento pečlivý a svědomitý spisovatel byl by klamal neb obloudil důvěru Theofilovu a všech těch, kteří by jej četli, tak že by byl ve skutečné události vplétal také fantastická, poetická neb legendární vypravování? Který nestranný kritik osoboval by si právo odmítati jeho svědectví a na základě svého rozumu zavrhovati události, které převyšují úzounký kruh jeho vlastního myšlení? Theorie rozumová není rozum sám, může býti sporná neb chybná, kdežto rozum ve svých základních zásadách jest neomylný.

Počáteční události ze života Ježíšova podle evangelií mohou býti úrazem pro theoretickou soustavu, ale neobsahují ničeho, čeho by rozum podle podstatných zásad svých nemohl pochopiti.

Někteří kritikové pokoušeli se bráti v pochybnost pravost prvých dvou kapitol evangelia sv. Lukáše. Na čem zakládají své mínění? Tyto dvě kapitoly jsou udány v samé předmluvě, kde spisovatel píše, že „všecko od počátku pilně vyzvěděl“ (Luk. I., 3.). Také se nacházejí v nejprvnějších překladech a v nejstarších rukopisech. Jest sice pravda, v polovici druhého století je Marcion zavrhl, protože v Kristu viděl jen pouhého „Eona“ vyvýšeného nad obyčejný běh života, jako jest narození, bolesti a smrt, jenž nic lidského neměl na sobě, nýbrž toliko jen zdánlivost, ale sv. Justin, Tertulian, Epiphanes vytýkají Marcionovi, že porušil evangelium sv. Lukáše. Také jest pravda, že zpěv Mariin¹⁾, Zachariášův²⁾ a Simeonův³⁾ jsou plny hebraismů, prozrazující ducha čistě židovského nesrovnávajícího se s ostatní povahou evangelia po způsobu Pavlově označenou; ale právě tyto stránky jsou spíše důvodem původnosti, neboť prozrazují zřídla, z nichž spisovatel

¹⁾ Luk. I., 46. a násled.

²⁾ Luk. I., 68. a násl.

³⁾ Luk. II., 29. a násl.

čerpal, aby uvedl události, od polovice století známé a pod dojmem doby, kdy se udály, zaznamenané. Židé totiž svatému Lukáši souvěcí nemluvili a nesmýšleli tak jako zbožné rodiny za doby Zachariášovy a Simeonovy.

Ostatně byl sv. Lukáš dobře zpraven o dějinách evangelických. Známý jsou ze „Skutkův apoštolských“ jeho styky s Pavlem, pobyt v Antiochii, vlasti jeho, kde poznal Barnabáše, a v Cesarei, kde byl pohostinu u jáhna Filippa; netřeba připomínati též jeho cestu do Jerusalema, kde navštívil apoštoly; jest zřejmo dosti, že znal matku Ježíšovu a rodinu Jana Křtitele. Z takového tedy zřídla čerpal vzácné podrobnosti, jež nám vypravuje.

Mezi svědky jest jeden, který nade všechny ostatní předčí, a sice jest to sama matka Páně. Podle sv. Lukáše ¹⁾ zachovala ve svém srdci všechna slova, která slyšela, a všechny výjevy, v nichž sama měla první úlohu. Bylo by možné, aby tato žena po celý život svůj nebo po smrti Syna svého měla ústa zavřena a učedníkům a přátelům nebyla svěřila tajemství, v nichž přece hlavní účast měla? Kdo by tomu věřil? Svou mlčenlivost, jemně naznačenou sv. Lukášem, dovedla zachovati až do chvíle, kterou jí Bůh zjevil, a když nadešla tato chvíle, teprve promluvila, a my máme v třetím evangeliu její vlastní svědectví.

Kdyby to byly bývaly jen legendy beze vší historické skutečnosti, neb pověsti obrazivosti neb citem učedníků vzniklé, které se o prvopočátečních údajích života Ježíšova, o Jeho kolébce a dětství Jeho utvořily, nelze tu připustiti, že by nikdo proti tomu nebyl pozdvihl hlasu a že by sama matka Páně svým mlčením stala se spoluvnicí těchto bájí a nepravdivých pohádek.

Také sluší poznamenati, že v samém lůně prvotní Církve povstala sekta Ebionitů, žido-křesťanů, kteří byli urputní protivníci nového ducha evangelického, jsouce zarytými vykonavateli obyčejů židovských, otroky písma, které zabíjí, a nesmiřitelnými nepřátely sv. Pavla, jehož apoštolování za-

¹⁾ Luk. II., 19, 51.

vrhovali a protizákonného učení se hrozili. Tito Ebionité popírali zázračné početí a narození Páně, ale jejich zápor tím větší váhy zjednal sv. Lukáši, jehož výslovný úmysl byl vůči rozkolníkům potvrditi pravdivost těchto božských událostí.

Mimo to byla ještě jen jediná námitka ve starověku pronesena proti prvopočátečním událostem ze života Páně; byla to křivda poslá z nenávisti proti dílu Kristovu, a urážka spáchaná na čistotě kolébky Ježíšovy; sebral je Celsus ¹⁾, ale nezaslужují býti vyvrácovány přede tváří poctivých lidí. Svatost evangelia odmítá takové na cti utrhaní, jež za našeho století vidíme opět objevovati se u některých spisovatelů v Německu ²⁾.

Jistý francouzský Žid ³⁾ neobával se tak opět tvrditi, ale nedařilo se mu lépe než ostatním, nenašel víry nejmenší; tak ukazuje se toužení to urážlivým a libovolným, pravdě nepodobným a odporným.

Pravda, že báje a pověst tvoří se o překot kolem počátečního života Ježíšova tak jako kolem kolébky slavných mužů, již živě dojímali mysl a srdce člověka; ale tyto výtvory obraznosti a citu, prve než se utvoří, potřebují času a vzdálenosti, které jako stínem obestírají takové muže a jejich činy; také mají se co obávati bdícího oka svědkův, a množí se teprv až nad jejich hrobem. Kdo chce je sbíratí, jako žnec sbírá plné snopy, nesmí jich hledati v kanonických evangeliích, nýbrž v četných spisech podvržených od 2.—5. století ⁴⁾.

Nechť se porovnávají tyto bezejmenné knihy s textem evangelickým, shledáno bude, že ony jsou dětinská a podivinská vypravování plná věcí divotvorných a nepochopitelných, kdežto evangelia jsou psána slohem přesným, klidným a živým, vše tu je vážné a střízlivé, kladné a určité, osoby jsou nakresleny rysem pevným, výjevy nemají nic neurčitého a nesouvislého, rozmluvy shodují se úplně s osob-

¹⁾ Orig. contr. Cels. 1, 30.

²⁾ Venturini; Berth: die natürl. Geburt J. v. Nas.

³⁾ Salvador.

⁴⁾ Apocryfy.

nostmi, celý obraz tu vystupuje v mohutném reliefu, plném souladu a původnosti.

Nic tu není, co by připomínalo báje o podezřelém působení bohův a bohyň na osud některého hrdiny neb slavných mužů vůbec; nic, co by zvláště vyznačovalo ducha židovského, jemuž ideal panenství tak málo byl přístupným. Vypravování o panenském početí Ježíšově vysvětluje se skutečností samou, neboť tak ideálně obrazivost nebájí a nevynalezá.

Nelze ubrániti se úsměvu, vidíme-li způsob, jak mytická škola vymyslela celou tu historii. Jest to jednoduše a úhrnem takto: Je-li tu některá událost poskytující nějakou spojitost se starým zákonem? To jest jádro, okolo kterého se legenda utvořila. U proroka Isaiáše jest řeč o panně, která počne; toto slovo dalo podnět legendě o Zvěstování Panně Marii. Hvězda Balaamova vytvořila hvězdu mudrců podle duchaplného srovnání verše v knize IV. Mojžíšově s veršem Žalmu mluvícího o králích z Arabie a Saby, kteří přijdou, aby obětovali dary Osvoboditeli israelskému. (IV. Mojž. 24, 17. — Žalm 71.) Matka Samuelova prozpěvuje píseň díkyčinění (I. kr. 1, 2.), proto také matka Ježíšova musí podobnou píseň zpívati. A tak to jde dále. Starý zákon a bájesloví má býti báňským dolem, z něhož těží se legenda, a obrazivost zbožných věřících jest umělec, který ji vytvořuje, lehkověrná a spoluvinná Církev jest pak středem, v němž se dále rozšiřuje.

Kde pak v Starém zákoně schází spojitost, tu vyhrabává se z historie světské. Aby si vyložili příchod pastýřů k novorozenému Ježíši, připomínají řecko-římskou báji o Removi a Romulovi vychovaných mezi pastýři stád.

Jest úžasno, že svět měl čekati 18 století, aby teprve jasně poznal, co evangelium vypravuje o prvopočátečních událostech ze života Ježíšova!

Na štěstí tento poetický a mytický výklad nevzbuzuje u nás žádné důvěry; přišel příliš pozdě, má na sobě příliš znak prostředku, jenž má pomoci z rozpaků těm, kterým zázrak oči zastírá.

Kdyby aspoň vyložili tyto příběhy, jak vznikly a povstaly, kdyby jmenovali původce těchto výmyslů, jichžto krásy, hlubokému smyslu a ideální svěžesti se sami obdivují, ale nic určitého nepodávají, žádné písemné památky ani žádné události, nic, jen samé libovolné a často pravdě nepodobné hypotese. Postavy Starého zákona, křesťanský cit smíšený s nadějemi messiášskými, jakási potřeba zvelebovati milovaného Krista, to vše prý čarou mocí působilo v myslích obecného lidu.

Evangelia při rozličných příležitostech tvrdí, že matka Ježíšova zachovávala ve své paměti a často přemítala v srdci slova, která slyšela, výjevy, které se před jejíma očima udály; a na to se zapomíná, a přece jest to věcí podstatnou, již podezíratí pravý dějepisec práva nemá. Proč tedy nemáme v těchto příbězích evangelických viděti důvěrnou sdílnost matky Páně? Lépe, než kdokoli jiný, dovedou matky se rozpomínati, jejich útlocit nezapomíná ničeho, vše, co se vztahuje k dítěti, jež pod srdcem nosily, živily, vychovávaly, vše to hluboko se vrývá do duše jejich.

Škola mythická také se pokoušela o vážnost připraviti toto vznešené vypravování, snižujíc je až na roveň řeckých a indických bájí. Bylo vzpomenu to, co bylo bájeno o Platonovi, že zrozen byl z boha Apollona a z matky Periktiony; že Romulus prý byl synem Martovým a Caesar synem Venušiným; jestliže tedy Bůh stal se člověkem v Kristu, není-li také sekty budhistické, která učí o sedmeru vtělení boha Krišmy? A nestal-li se též Čakya Muni, reformator brahminského náboženství, bohem. jak o tom svědčí posvátné knihy budhistické? Nebyla-li panna bohyně při jeho pozemském zrození? A nevede-li si do dnes hlava budhistické hierarchie v Tibetu jako vtělený bůh?

Avšak tato přirovnání spíše, než aby oslabila evangelické vypravování, je ještě více ospravedlňují, jsouce svědectvím o všeobecném toužení, které nedá se oklamati, majíc základ svůj v Bohu, a touhy Bohem vnuknuté jsou proroctvím o tom, co se státi má. Obecná touha v lidstvu, nesoucí se

k tomu, aby Bůh sám působil při zrození velikých mužů, došla teprve úplného vyplnění při zrození Ježíšově.

Nejmírnější mezi odpůrci dějepisné pravosti těchto evangelických příběhů, kteří se pozastavují nad nadpřirozenými zjevy, jež evangelia vypravují, jako jsou: působení Boží, zjevování andělů, věštící sny, prorocké hovory, tvářili se tak, jakoby rozeznávali myšlenku a formu. Forma jest jen básnická záclona uměle utkaná od prvých křesťanů, již zahalovali myšlenku o božské přirozenosti Kristově.

Toto dogma v učení apoštolském a v evangelické dějepřavě bez odporu nejdůležitější, bylo prý, jak kritikové míní, ustanovováno podle libosti a potřeby okolností a časů, a sice způsobem tu neurčitým, tam opět určitějším, buď populárním buď učeným, poetickým nebo theologickým; před námi jest prý to podání poetické a populární. Myšlenka prý tu jedině rozhoduje, forma nebo způsob může se uvažovati z hlediště esthetického, ale chraňme se jen příliš přísně se ji držeti¹⁾.

Tato úzkostlivá theorie bez náležitého důvodu vydává v šanc historickou pravost událostí, skutečnost v náuce dogmatu skrytou; dopouští se dále těžké chyby, že vidí v této náuce pravdu, která nutně a logicky není tam obsažena. V pravdě není to „božská přirozenost“ Ježíšova, které se tuto učí, nýbrž Jeho „božskému původu“. Ježíš mohl býti Bůh a člověk, aniž by musil býti tak počat, a mohl býti tak počat, aniž by byl Bohem a člověkem. Vskutku dle katolické theologie jest počat z Ducha Svatého a má v jedné a téže osobě božskou i lidskou přirozenost, ale tyto dvě věci nevyplývají nutně jedna z druhé, a proto nelze spatřovati v tom, co se o prvé vypravuje, vzorec pro to, co se udává a vypravuje o druhé.

Nadarmo hledáme v posvátných nebo světských literaturách jen jedině stránky, kde poesie a historie, myšlenka a skutečnost, lidskost a božství byly by se výše povznesly v souladu dokonalejším nežli v Kristu.

Vše pěkně souvisí v těchto příbězích; celek i jednotli-

¹⁾ Reuss. Hist. evang.

vosti seřaděny jsou v nejlepším pořádku, v krásné a plné jednotě; výjevy vypravované od sv. Matouše připojují se k dějepřavě sv. Lukáše a vystupují v širším obzoru. Tajemná hvězda zdá se, jakoby naznačovala, že astronomické převraty, měřice žití všehomíra, shodují se s proměnami naší malé zeměkoule a onino tajemní pohlaváři z Východu, země to pohanské, jsou jako předtuchou, že naděje na Vykupitele nebyly jen výlučným majetkem jednoho národa, nýbrž že Jeho dílo se odnášeti bude k veškerému lidstvu.

Ježíš jest Syn Boží, ale rodí se v chlévě jako dítě chudé; zde Jej poznávají jen pastýři židovští, ale veškeré nebe oslavuje Jeho kolébkou v noci, kdy přichází na svět. Na chvíli, při příchodu mudrců, královské město poněkud se rozrušuje, ale sotva že se tato světská sláva jen zableskla, již jest dítě nuceno k útěku a krev těch děfátek, jež s Ním se zároveň narodila, potoky teče po zemi, na které jest pronásledováno.

Všecky tyto protivy potvrují v životě Kristově a v Jeho díle po všecka století, v lůně Církvě od Něho založené: tak se opakuje a prodlužuje tato podivná a základní protiva, jež tvoří tajemství osoby Ježíšovy a kterou sv. Jan pronesl slovy: „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.“ (Jan I., 14.)

V legendách není takového souladu, nesouvislé myšlenky její ohrožují netoliko pravděpodobnost, ale urážejí rozum; legenda libuje si v allegorii, v libovůli, v podivnostech a výstřednostech. Za krásných časů pohanských propůjčovala svým bohům slabosti a vášně lidské, v napotomních dobách křesťanských přiděluje Bohu samému smýšlenky lidské obraznosti. Sem ať náležejí podvržená evangelia jakož i spisy mythologické Řeků, Římanův, Hindův a zázraky ze života Mahomedova: buď si; nestranný kritik nebude rovnou měrou posuzovati kanonická evangelia a dějepřavu o dětství Ježíšovu.

Rozmluvy, které jsou vpleteny mezi příběhy evangelické, slouží k jejich obraně a objasnění jejich božské povahy.

Duch prorocký se znovu probouzí, a pokračuje u velikém podání dávných věstců; zlomiv úzký kruh, svírající židovskou pobožnost, překročuje hranice slepého formalismu, v němž zákonníci a knížata kněžská udržovali myšlénku a cit náboženský v podruží. Starodávná zaslíbení Boží nabývají platnosti v plné míře, trůn Davidův bude opět vyzdvižen, ale Syn Boží bude na něm seděti ve svém království, jemuž nebude konce, Israel bude potěšen a spasen; i ti, již sedí ve tmách a ve stínu smrti, opovržení pohané, nebudou zapomenuti; ne Israel, ale Bůh bude kralovati a milosrdenství jeho smiluje se nade vším stvořením.

Obecný lid nebyl s to, aby pochopil toto zjevení rovněž tak, jako zákonníci a kněží. Musil by býti slepým, kdo by neviděl v tom skvělého znamení Ducha a slova Božího. Slovo lidské, třeba veliké, nemůže dosíci této vznešenosti a této prozíravosti, klestiti si cestu k srdci lidstva, pronikati budoucnost s takou jistotou a vrýti se do paměti lidské tak hluboko, že ještě po staletích je nacházíme zvučné, živé na rtech oněch lidí, kteří je velebí, modlí se, trpí, milují a doufají.

V tom spočívá vnitřní známka o dějepisné pravosti, kterou se jen evangelium honosí, a která, i přese všecko podezírání, od porušení chrání tyto zprávy o dětství Páně.

KAPITOLA PÁTÁ.

Chlapecký a jinošský věk Ježíšův a Jeho vychování.

Život Ježíšův jako dítěte a mládenečka v Nazaretě vypravuje se dvěma slovy: „prospíval, poslouchal.“ (Luk. II., 52.) Poslušen byl rodičů svých; „prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha a u lidí.“

Nic to není zvláštního, nic překvapujícího, nic, co by se na pohled odchylovalo od obyčejných pravidel lidských. Vyvinuje se přirozeně jako ostatní děti a ukazuje rok od roku vědomosti a ctnosti, sílu a půvab věku svému přiměřený. Žádná překážka nestaví se v cestu tomu dokonalému prospívání. Probouzející se vášně mívají prudké výbuchy, které vzrušují klid lidského srdce; ale v duši Ježíšově jsou v úplné rovnováze. Neboť zlo pod jakoukoli způsobou neporušilo Toho, který se narodil „svatým“ (Luk. I., 35.) a v Němž „přebývá plnost Božství“. (Kol. II., 9.)

U Něho tělesná stránka jest proniknuta duší, jež ji ovládá a proměňuje, a duše opět proniknuta Duchem Božím, který ji naplňuje a božskou činí. Žádný psycholog není s to, aby vyzpytoval působení Boží na duši Ježíšovu, a žádná věda nikdy nepochopí krásy toho těla ohebného a rostoucího za účinku osvěcování a podněcování duše, již všecku Bytost nekonečná objímá dechem svým a mocí svou.

Ježíš jest vzorem chlapce a mládence, tak jako později se stane vzorem muže. Mezi Ním a syny lidskými jest tento rozdíl: nejlepší lidé mezi námi touží po dokonalosti,

avšak nikdy jí nedostihnou, v Ježíši jest uskutečněn vzor naprosté dokonalosti.

Úplné osobní spojení přirozenosti lidské a božské bylo příčinou, že znal nekonečnou pravdu, měl nekonečnou lásku a požíval nekonečné krásy; ale nebylo to překážkou, že Jeho rozum se vyvínoval vědomostmi a že pokračoval v konání ctností, že vůli svou upevňoval, že pracoval a tělesnou únavu i bolest cítil. Tento podstatný úděl člověka pozemského chtěl Ježíš míti celý a veškerý se všemi slabostmi, se vši bídou a smrtelností jeho; spojení Jeho s Bohem osvobozovalo Jej jen od hříchu a nedokonalosti.

Nejrozmanitější vlohy mohou býti v duši najednou, nevylučující, neničící se; patření duševní dobře se snáší s poznáváním vědy, radost božská druží se k úzkostem nevy-slovytelným a nejprudší boje vnitřní k nevyrušitelné klidnosti duševní.

V malém městečku Nazaretě byl Ježíš vychován jako všickni ostatní Galilejští v jeho věku.

Jako dítě účastníval se jejich her a jako mládenec zajisté býval se svými soudruhy, sedával mezi nimi a žil dle jejich způsobu; divili se Mu pro Jeho moudrost, i byl ozářen dobrotou a půvabem duší mírných a ponížených.

Výchova nynější jest daleko rozdílna od výchovy mladého Israelity v Judsku za doby Herodovy. Veřejná škola má u nás předležitou úlohu, odnímajíc dítě od 10 až do 20 roků domu otcovskému a přenechávajíc je učitelům; tak nebylo u Židů. Jedině Jerusalem měl školu národní, nazvanou „Beth-Hassepher“, dům zákona. Založena byvši 100 let před Kristem Farisejem Šimonem Ben Schetachem ¹⁾ stala se vzorem všech ostatních, které byly zakládány v městech a v městečkách k rozkazu velkokněze Jesu Ben Gamaly. ²⁾

Dítě židovské vychovávalo se tehdy v domě otcovském, ve sbornici a v dílně řemeslnické. V rodině dostávalo se mu naučení od rodičů, ve sbornici učilo se čísti Thoru a v dílně přiučovalo se svému budoucímu povolání.

¹⁾ Talmud Hieros.

²⁾ Talmud Babyl.

Domácí výchova u Židů, jsouc výhradně náboženskou a vlasteneckou, obmezovala se na Zákon, mravouku a dějepravu; účelem jejím bylo vytvořiti dobré svědomí. vštípení v ně Zákon Boží, věrnost k přikázáním a lásku k národu; tak sloužila ke cti a moci tomuto národu nejznámějšímu na světě. Byla zároveň ohniskem, na němž se rozněcovalo vlastenectví v duši dítěte; z ní pocházela láska k rodičům, bázeň Boží a známost přikázání Božích; tak zasvěcován náboženský duch národa israelského k jeho velikému poslání.

Výchova byla rodičům nejsvětější povinností. Dítě, prvorozenec byl jim prvotinami síly otcovské a znamením požehnání Božího; rodina bez potomstva platila za nectnou a zlořečenou. Takto se vysvětluje ona láska mezi rodiči a dětmi, která dodávala rodinám židovským pevnosti, již u pohanů nikdy nebylo. Říman měl právo dítky své zabiti, vyděditi, opustiti, Israelita byl náboženstvím vázán nad nimi bdíti jako nad nejdražším pokladem rodiny a národa, jež svou slávu kladly v mnohost a zbožnost svého potomstva.

Zákonník hebrejský nepřestával napomínati zvláště otce, aby doma, při stole, na cestě vyučoval syna svého přikázáním a dobrodiním Božím a navzájem dětem zase přikazoval, aby ctili rodiče. Toto přikázání přichází v Zákonu hned po povinnostech k Bohu. Poslušnost bude míti požehnání, neposlušnost bude trestána smrtí. Čtème jen v knize „Přísloví“ naučení, jež Moudrost Boží dává dětem, aby poslouchaly naučení otcova a nepohrdaly slovy matky své. ¹⁾ Žádná jiná mravní výchova domácí nemůže se honositi větší láskou a uctivostí.

Obydlí, kde Ježíš rostl, podobalo se asi obydlím, jakéž, až dosud obývají Arabové Palestinští. Stavba domu na Východě neměnila se ode věků; jest to stavení do čtverce z hlíny neb kamene; zdi jsou často jen hrubý plot omazaný spěchovanou hlinou, na slunci sušenou a vápnem obílenou. Střechu tvoří plasiště obehnané zábradlím, kam se zvenčí vstupuje po žebříku nebo po schodech na zdi upevněných.

¹⁾ Přísl. I., 8.

Tam jest světnice hořejší, místo k modlitbě, kde za horkého počasí zbuduje se malý stán z listí nebo ze sítí, v němž se spí za noci.

Celé obydlí má jen jednu nebo dvě světnice a často žádného jiného otvoru kromě dveří u vchodu před ním úzounký dvorek obklopený plotem z kamení bez malty nebo ze suchého proutí. V koutě na dvoře blíže vchodu stojí malá kulatá pec k pečení chleba, z hlíny — posunutelný poklop ji uzavírá — a hladké kameny, na něž se sází těsto, pokrývají její dno.

Náradí bývá jednoduché: několik stoliček, stůl, polštáře rozložené podél zdi, žíněnky a slamníky; svícen, olejová lampa ve výklenku ve zdi, široká truhla na prádlo a šaty, měřice a ruční mlýnek na obilí. Komín neboli krb jest někdy uprostřed světnice; u dveří každého příbytku visí malá podlouhlá skříňka „mezuzá“ zvaná, s malým pergamenovým závitkem, na němž jsou psány úryvky z Písma a Zákona. (II. Mojž. VI., 5 - 19. XI., 13—20.)

Dům Josefa tesaře byl nejprvnější školou Ježíšovou; zde prospíval u svých rodičů, učil se od nich čísti Písmo, slyšel z úst jejich předpisy Zákona a dějiny svého národa. Dítě, jež živě cítilo a vědělo, že jest Synem Božím, přece rádo přijímalo od rodičů pozemských nauky a rozkazy Boží, a jako všechny děti ochotně se seznamovalo se životem a věděním lidským.

Ježíš byl prvorozený, jediný syn matky své; ti, které evangelium jmenuje, nebyli bratry a sestrami Jeho opravdovými, nýbrž jen příbuznými se strany matčiny (Mat. XIII., 55.; XXVII., 56. Mar. VI. 3.; IV., 40.); měliť otce Kleofáše a matku ovšem Marii, ale ta byla sestrou matky Páně. Pocházeliť z téže rodiny, z téhož pokolení, z téže krve, jako Ježíš, jenž také žil mezi nimi. Nezdá se však, že by příbuzenstvo Ježíšovo bylo bývalo zasvěceno v naděje, jakéž spočívaly na NĚm a jaké v skrytosti chovány byly v domě Josefa a Marie. Po velikých projevech Božích, jakými novorozenec byl provázen, byl také jako mládeneček od Prozřetelnosti vyvolený zahalen v stín tajemný; ovšem žil jako člověk, podroben jsa všem

zákonům lidského života. Jen víra osvěcovaná nevýslovnými vzpomínkami a denním pohledem na Jeho výtečné ctnosti ukazovala rodičům v Ježíši věci neobyčejné a božské.

Společně se svými rodiči prozpěvoval žalmy, modlíval se za vykoupení Israele a za spásu pohanů; často asi Josef a Marie pozorovali tvář Ježíšovu, hledíce z ní vyzpytovati záměry Boží a drsné cesty, po nichž Jeho moudrost kráčetí měla při konání svého velikého díla. Zbožňovali Jej, ač neznali Ho ještě dokonale; nedáváš Bůh poznávati vůli svou, leč v čas příhodný; duše v Bohu žijící spoléhají na Jeho prozřetelnost, potlačující všelikou nedočkavost žádosti a s veselím očekávající, až zasvitne den Páně.

Tak i nám život nejsvětější rodiny, ono tajemství v Nazaretě, zůstává zastřeno.

Mladý Israelita doplňoval svou výchovu ve sbornici. Od doby Esdrašovy mělo každé městečko svou sbornici, často jednoduchou jen světnici beze vsí okrasy a bez stavitelského slohu, postavenou směrem k svatému Jerusalemu. Ve skříni zastřené skvostnou barevnou záslonou, připomínající oponu chrámovou, byla uschována Thora. Před závitkem pergamenovým, na němž jest psána, hořela neustále lampa, podobná lampám v našich kostelích. Uprostřed síně byla kazatelna, s níž sedm předčítatelů, třikráte týdně: v sobotu, v pondělí a ve čtvrtek, předčítali místa ze Zákona a úryvky z Proroků. Na to předčítatel vykládal v jazyce arménském verše právě přečtené a pak starosta nebo ten, koho tento ustanovil, odříkával ku konci žehnání, na které lid stoje a obrácen jsa ke vzdálenému chrámu odpovídal vždy hlasem velikým: „Amen“. Na lavicích slaměnkami nebo polštáři pokrytých, postavených podél stěn kolem kazatelny, seděli přísluhovatelé, majíce na hlavě „talet“ s dlouhými třapci na čtyřech cípech, modlíce se po tichu a souměrně hlavou a hořejší částí těla potřásající.

Ženy, odděleny jsouce od mužů, stávaly před vchodem, držíce dítky v náruči a v tichosti sledující modlitby celého shromáždění.

Sbornice Nazaretská vídávala Ježíše a Jeho příbuzné; přicházivali tam v sobotu a ostatní ustanovené dny; jako zbožní Israelité modlívali se ráno, v poledne a večer. Kdož chtěli čísti Zákon, rádi sedávali před skříní, kde bývaly uschovány jeho předpisy a „Hasan“ jim podával posvátný závitok. Jest pravdě podobno, že Ježíš často za svého mládí přicházival se tam modlit a rozjímat o slovu Božím, jež tak mnoho o Ném obsahovalo, jehož tajný smysl měl On jedenkrátě všem zjeviti. Sedě ve sbornici, maje hlavu zahalenou, posvátný závitok na klíně, mohl čísti v Písmě svůj vlastní život předpověděný od proroků, sledovati rozvoj úradku Božího o člověčenstvu, obdivovati se dílu spásy a v tichosti připravovati se, bez vědomí ostatního lidu, na vykonávání vůle Otce svého nebeského.

Ale žádný „rabbi“ nesměl si pokládati za čest, že Ježíš byl jeho žákem. „Ten, v němž Bůh bydlel“ (Kol. II., 9.) neměl potřebí žádného učitele; Jeho jediný, Jeho pravý učitel byl živý Bůh sám. My slýcháme slovo Boží jen z daleka jako slabou ozvěnu, jen prostřednictvím, skrze tisícere hlasy, jež je často převracejí, ale Ježíš je slýchal vždy plně, zvučně, jasně, bezprostředně, bez námahy; bylot Jemu stále vytryskujícím pramenem pokladů moudrosti a umění v něm se skrývajících (Kol. II., 3.); slovo Boží byl Jeho vlastní veleduch.

Mateřský jazyk Ježíšův byl jazyk syrsko-chaldejský. Nezdá se, že by byl mluvil řecky; neboť vzdělání hellénské nevniklo do národa židovského v Palestině a zvláště na nižší třídu lidu nemělo velikého vlivu.

Ve veřejných shromážděních ve sbornicích poznal Ježíš z vlastní zkušenosti také bídný stav, převrácenost, bludy a marnou vědu zákonníků za své doby; viděl ty marnivce, ani prvých míst vyhledávající (Mat. XXIII. 6.), slýchal úzkoprsého a pyšného Fariseje. Nalezáme je opět po 18 stoletích v nynějších sbornicích Jerusalemských tak, jak je Ježíš vídával; táž zpupná tvář, týž tvrdý a hrdý vzhled; má se za něco zvláštního, on jest pánem; domnívá se míti všecku moudrost; může se kdo tázati, ale jemu netřeba nic více se

učiti, zná Bibli, jakoby jeho Bible byla také jeho Bohem a jakoby jen jemu Bůh náležel.

Prvé dojmy, jež jsme obdrželi v mládí, nevytrácejí se; jak u nás, tak i u Ježíše, napomáhají k pochopení vůle, slov a činů ve věku dospělém.

Žid ve výchově své nezapomínal nikterak na pozemský a praktický život: každému Israelitovi, ať náležel k jakémukoli stavu, bylo se učiti nějakému řemeslu. „Otcí náleží povinnost — praví Talmud — obřezati svého syna, učiti jej znáti Zákon a naučiti jej nějakému povolání.“ Talmud tu opakuje jen ústní podání o obyčejích židovských. Kdož pak neučí dítky své nějakému řemeslu, těžce se proviňují; jest tomu tak, dí Targum, jakoby je učili loupežnictví. Dle toho v plné míře poznáváme pravého a pracovitého ducha tohoto plemene. Žid nikdy neznal pohodlnosti, zahálky a oné zbabělé oddanosti se osudu, jako překvapuje Evropana u fellahů Palestinských. Práce jest sama sebou posvátná, a řemeslo čestným i u nejslavnějších a největších rabbinův. Hillel a Akiba byli drvoštěpi; Rabbi Johanan obuvníkem; Rabbi Isaak-Nanacha kovářem; Ježíš, syn řemeslníkův, byl tesařem jako Josef, otec Jeho. Vyrůstal v dílně při práci. Dělal, praví Justin, práce ze dřeva, pluhu, jha a váhy; pomáhal svému otci a živil se dílem rukou svých, jako každý obyčejný řemeslník.

Z dílny řemeslnické měl jedenkrát vyjítí pravý učitel lidu. Zůstává, očekáváje svůj den, vzorem všem poníženým a těm, jejichž jména jsou neznáma v dějinách, a kteří žijí skrytě, nepoznáni, toliko Bohu známi. Léta života jejich ubíhají jednotvárně; vše v něm jest tiché: bol i radost, práce a ctnost.

Nesmírné množství lidí tak žije, a jest to nemalou mocí křesťanství, že může lidu tomu za vzor následování ukázati Krista jakožto řemeslníka v Jeho mladém věku vroucně oddaného práci denní, jak to u většiny lidu bývá.

U Židů nebyla dílna částí domu. Kupci měli své krámy v bazaru, řemeslníci své dílny poblíže domu.

Žena hlídala dům, kde žila o samotě, kdežto muž a děti byli při práci. Mlela obilí, připravovala večeři, předla vlnu, tkala plátno, chodila vážit vody ke studnici a připravovala zásoby na trh. Rodina se scházela v čas modlitby; v sobotu a ve svátek chodila do sbornice.

Dle těchto podrobností o obyčejích židovských představujeme si zevnější život svaté rodiny v malém domečku v Nazaretě.

Nepochopili bychom zevnější fysiognomie a vnitřní povahy Ježíšovy, kdybychom v Jeho mládí nepovšíkli si všech zevních okolností a přírody, v jejímž středu vyrůstal. Člověk jest příliš úzkými pouty vázán na půdu, na které se narodil, než aby nepodržel jejích dojmů.

Podobáme se zemi, jež nás nosí. Naše obrazivost béře na sebe barvitost nebe, v němž zraky naše se noří, nejnadanější duchové jsou ti, u nichž nacházíme nejhlubší soulad s přírodou, v níž se vyvíjeli. Duchaplný spisovatel zachovává ve svém slohu onu melancholii mořského pobřeží, kde sníval za hukotu vln; muž činu připomíná zase příkré skalnaté vrchy, kde se zrodil, a bystriny s nich dolů padající. Kdo delší dobu nepozoroval nebe na Východě, Palestiny, hor Nazaretských, jezera Tiberiadského, nepochopí nikdy zevní podoby Ježíšovy, barvitosti, kterou dával svým myšlénkám, obrazů, kterými je odíval, a původnosti Jeho podobenství.

Dlouhá leta čítával v Nazaretské přírodě jako v knize Boží. Tu obdivoval se sasankám, polním liliím a chomáčům kopiček (Mat. VI., 28.; Luk. XII. 27.) a fíku, jenž na jaře vydává prvé plody své; zde vídal, jak bělí se obilí ¹⁾, a ořezává vinný keř, aby byl úrodnější ²⁾, jak ztracené ovce bloudí po poušti a jak pastýř přivádí stáda do ovčince. ³⁾ Zde vídal potměšilého šakala, an vyhledává doupe své ⁴⁾, zde orly a supy, ani se shromažďují, by požírali kořist svou ⁵⁾; zde vídával

¹⁾ Jan IV., 35.

²⁾ Jan XV., 2.

³⁾ Luk. XV., 46.

⁴⁾ Mat. VIII., 20.

⁵⁾ Mat. XIV., 28.

ráno a večer červánky sluneční, znamení to jasné pohody nebo bouře, ¹⁾ zde řeky z břehů vystupující, any unášejí dům na písku stavěný. ²⁾

Nadarmo bys hledal na světě kouteček klidnější, příjemnější, skrytější a světlejší, ústrannější a odlehlejší, nežli jest Nazaret. Vstoupáš-li po jednom z pahrbků, které obklopují městečko, příkladně po onom, který se vypíná nyní nad Uady Nabi-Saïdem, pohled jest velikolepý, neobmezený. Na sever vysoké hory Galilejské, za nimi veliký Hermon vždy od sněhu se skvoucí, osamocen ve vzduchu. Tábor a horský řetěz Adjlounský rozprostírá tu své zelené svahy. Na jih malý Hermon a hory Gelboe, hory Samařské a v pozadí na obzoru příkré pohoří Judské. Blíže nich rozvinuje se planina Esdrelonská do žluta a šeda jako perský koberec zbarvená, již oblaky širokými fialovými stíny pokrývají. Na západ modravý řetěz Karmelský a ještě modřejší moře, zářící v zapadajícím slunci. Vešken svět tu se rozvinuje před našimi zraky a rádi si představujeme Ježíše na onom vrchu, an se modlí k svému nebeskému Otci a pozoruje ten nesmírný prostor jako nějaké pole, kterého jedenkráté má dobytí a zúrodniti.

O této dlouholeté době pobytu Ježíšova v Nazaretě mlčí svaté památky. Sv. Lukáš několika črtami nakreslil jeho hlavní obrys, ale bylo v záměru Božím, aby Kristus zůstal skryt.

Jen jediná událost dovoluje nám nahlédnouti do duše a do svědomí mládenečka Ježíše, bychom poněkud poznali, co se tam dělo.

V životě mladého Israelity označoval dvanáctý rok dobu slavnostní. Od tohoto roku byl pokládán za muže, jenž sám odpovědným jest za své skutky a vycházeje z poručnictví stává se údem obce Israelské a zavazuje se věrně plniti příkázání Zákona. Říman obláčen byl v togu mužskou, mladý Israelita stával se synem Thory. Při obřadech náboženských počal nositi kolem čela a na ramenách phylakterie dle nařízení Mojžíšova (Deut. XI, 18.). Byl povinen se postiti ve

¹⁾ Mat. XVI, 3.

²⁾ Mat. VII, 47.

dnech kajících a konati o velikých svátcích — Velikonocích, Letnicích a slavnosti Stánkův — pouť do Jerusalema.

Ježíš dokonával právě dvanáctý rok věku svého. Byl svým otcem uveden do sbornice Nazaretské, stal se údem obce a odevzdáný mu, jako všem jiným Israelitům v Jeho stáří, o sobotě Tephilin řemínky k modlitbě.¹⁾

Jeho rodiče, jako všickni nábožní Židé, konávali každoročně o Velikonoci pouť do Jerusalema (Luk. II., 41.). Tentokráte je syn doprovázel; byl to první Jeho krok do života po uplynulém dětství a také první veřejný projev, že se podrobuje Zákonu.

V těchto poutích do svatého města a do chrámu jeví se ráz národního a náboženského života národa židovského. O třech nejslavnějších svátcích čtyři silnice vedoucí do Jerusalema, a sice: první z Egypta skrze poušť, Garu a Hebron; druhá z Perei údolím Jordanským, Jerichem, Bethanií a přes horu Olivetskou; třetí od západu skrze Joppe a čtvrtá od Damašku, Horanu, od Libanonu a ze Syrie skrze Sichem — hemžily se četnými karavanami.

Ze všech měst judských a z Palestiny vůbec, z nejmenších vesnic a z nejdálčenějších krajín přicházelo poutníků na tisíce všemi branami do svatého města. Dějepisec Josef²⁾ pácí na dva miliony to množství, jež naplňovalo ulice a předměstí o svátcích velikonočních. Na cestě zpívali žalmy. Měli také oblíbené zastávky. Galilejci, putující skrze Samaří rádi se zastavovali za Sichemem u studnice Jakubovy, v Ainel-Aramichu, poslední to stanici před Jerusalemem. Údolí se tu sužuje v polokruh. Cesta vede vyschlým řečištěm, jež se jen za čas bouře někdy naplňuje vodou. S jedné strany vyčnívá strmá skála, z níž prýští se čerstvý pramen; s druhé strany vystupuje amfiteatralní návrší tak pravidelné jako

¹⁾ Byly to pergamenové proužky upevněné na řemínkách, a napsána byla na nich dvě místa z V. knihy Mojžíšovy (VI., 4-5; — XI., 1-21.) o lásce k Bohu a o požehnání těm, kdož věrně plní jeho příkázání, a dvě místa z II. knihy Mojž. (XIII., 1-10., — 11-16.) o Velikonoci a o vykoupení prvorozců.

²⁾ Bell. Jud. o válce židovské VI., 9.

stupně nějakého cirku: místo osamělé, divoké, plné melancholie. Přechasto se ozývalo ozvěnou písní nábožných Israelitů, dychtících, aby konečně spatřili Jerusalem a dům Hospodinův. „Jako jelen dychtí po studnicích vody živé — tak zpívávali — tak, ó Bože, dychtí duše má po tobě. Kdy přijdu a ukáži se před tváří tvojí?“ (Žlm. 41.).

Po dvou hodinách dorazili konečně na temena hory Skopu na místě, které nyní slove „Naschevat“. Tu pojednou svaté město se objevilo jako nějaké zářící vidění; chrám se zlatou střechou pokrývá horu Moriah, palác Herodův a paláce velekněží vypínají se na Sionu, všechny kopule se třpytí ve vycházejícím slunci, šedesáte věží vyčnívá nad hradby jako obrovské strážce střežící město velikého krále. Hora Skopus, jejíž jedno téměř věncí Nabi-Samuet, tvoří polokruh plný skalisk a kamenů našedivělých, jenž na straně severní těsně obklopuje svaté město; východně vystupuje hora Olivetská; na jihu vlní se pohoří Betlemské a tam dále jako v páře na obzoru vystupují hory Moabské.

Pohled na Jerusalem naplňoval nevyslovitelným pohnutím poutníky, kteří prozpěvovali žalmy stupňové: „Jak milí jsou, ó Bože silný, stánkové tvoji!“ (Žlm. XII.).

Ježíš a karavana Nazaretská šli touto cestou o Velikonoce r. 760. neb 762. Slavnost trvala osm dní od 14. až do 21. Nisanu (dubna). Vchody do chrámu, chodby sloupové a síně byly přeplněny množstvím, jež přišlo se modlit a obětovat Hospodinu. Kněží obětovali obětní zvířata, lid ponížený velikým hlasem volal za vykoupení Israele, zákonníci a Fariseové vykládali Zákon, vysvětlovali jeho příkázání a vyučovali ústnímu podání.

Jerusalem nebyl tehda toliko místem, kde se obřady konaly, nýbrž byl nejhlavnějším střediskem vědy náboženské. Dvě protivné školy rozrušovaly mysli: škola Hillelova a škola Schammaiova; první shovívavější a svobodomyslnější hleděla více k mravní stránce zákona, vyhlašujíc ji za důležitější, nežli obřadnost; druhá přísná a úzkostlivá držela se litery zákona, všem jej velmi přísně ukládajíc, tisícerymi podrob-

nostmi jej rozmnožovala a břímě mojžíšských předpisů stále a stále stěžovala.

Příchod rabbinů z venkova jistě zvyšoval horlení soupeřících zákoníkův a jejich učedníků, jejich rozepře stávaly se palčivějšími a příkřejšími v síni pro pohany v Beth-Midrasch, kde se mistři shromažďovali.

Bylo to na onom místě, kde se nyní vypíná basilika vystavená Justinianem ku počtě Panny Marie, a kde nepochybně se sběhla událost, jejíž památku nám zachoval sv. Lukáš. (Luk. II., 41.)

Slavnost byla skončena. Karavany opouštěly Jerusalem; karavana Nazaretská, v níž se nacházel Ježíš, ubírala se cestou k Samaří. Dorazila právě do první stanice, do Bireh, nedaleko Bethela, kde Jakob viděl tajemný žebřík a kde Samuel každoročně soudíval lid. Večer spozorovali Josef a Maria, že Ježíš není s nimi v karavaně. Vrátili se do Jerusalema, aby Jej hledali a po třech dnech našli Ho v chrámě v Beth-Midrasch, an sedí mezi učiteli, poslouchaje jich a dotazuje se jich. „I divili se všickni, kteří jej slyšeli, nad rozumností a odpověďmi jeho.“

Kdož znají obyčeje východní, kdož viděli z blízka židovské sbornice nebo mahomedánské mečety v době, když se tam vyučuje, nebudou se nad tímto výjevem pozastavovati. Kolem učitelův utvoří se kruh, posluchači sedí na rohožích, vyptávají se a odpovídají na vzájem; mládenci a starci se tu mačkají těsně vedle sebe, učitelé a učedníci jsou tu schouleni, majíce nohy skříženy na téměř koberci, a mluvití může každý.

Jaké as byly otázky a odpovědi Ježíšovy? Ten, který prohlásiti se měl za Syna Božího a očekávaného Messiáše, jenž měl brzy přednáseti kázání na hoře, ukázati lichost židovských obřadů, přinášeti všem Ducha spásy, dal-li problesknouti jen jedinému paprsku neskonalé moudrosti, která byla v Ném? Svaté dějiny o tom ničeho nepovídají, ale právem nesmíme o tom pochybovati. Mívá-li někdy duch lidský předčasnou zralost, již se osvědčuje, tím spíše bylo možno, že božská moudrost Kristova předčasně dozrála. Mnohem

více nás překvapuje úkryt, v němž Ježíš dlouho a dobrovolně zůstává.

Když rodiče Jeho spatřili, jak se Jemu nejslavnější mistři a veškeren lid obdivují, byli velice překvapeni. Matka se k Němu přiblížila, pravíc: „Synu, proč jsi nám tak učinil? aj otec a já, s bolestí hledali jsme tebe.“ — „Co jest, že jste mne hledali? — odpověděl Ježíš — zdali jste nevěděli, že já v tom, co jest Otce mého, musím býti?“ (Luk. II., 48. 49.)

Z toho tajemného slova ponejprv vychází na jevo, čeho Ježíš sobě jest povědom, v něm projevuje se všecka Jeho bytost, název synovství Božího, svrchovaná moc a nebeské povolání Jeho. Toto slovo pronesené ve 12. roce věku Jeho bude v Jeho životě do nejmenších podrobností vyplněno.

Maria a Josef nesrozuměli jeho hlubokému významu.

Ježíš sestoupil s nimi do Nazareta, kde trávil svůj ponížený a pracovitý život, očekávaje, až ho Bůh povolá.

Člověk bývá často spíše vlastním duchem ovládnán, nežli aby jím vládl, spíše podává se okolnostem, nežli aby je řídil, ukazuje a prozrazuje se mimoděk; v Ježíši všecka bytost byla poslušna vůle Otce nebeského; celou dobu třiceti let, vyjma skvělý výjev pod sloupovou chodbou v síni pro pohany, žítí bude nepoznán, Jeho krajané sotva si Ho budou všímati a Nazaretský obrátí zraky jejich na sebe snad jen proto, že zář nadlidské spanilosti a božského půvabu prokmitala veškeru Jeho osobu.

O zevnější tváři Ježíšově nepodaly nám souvěké památky žádného vypočtení. Někteří učenci vykládajíce příliš doslovně místo Isaiášovo o pronásledovaném sluhovi Hospodínové (Isai. LI.) upírali mu krásy. Jestliže obličej člověka bývá odleskem neviditelného ducha, musil Ježíš býti nejkrásnějším mezi syny lidskými. Světlo Boží zastřené stínem bolesti ozařovalo čelo Jeho jemným jasem, jehož umění lidské nedovedlo a nikdy nedovede nápodobiti.

Řekové, tito mistři v krásném umění, dali Ježíši velebnost božskou; Latiníci pohlíželi Naň jako na člověka bolesti: má takto kolem hlavy zlatý věnec a oslonu, věnec mučedníka a oslonu Boha.

KAPITOLA ŠESTÁ.

Povolání Ježišovo.

Život vyšší bytosti vysvětluje se jejím osudem a osud přirozenou povahou a duchem. Avšak poslední příčina všeho jest v Tom, jenž řídí život, vládne osudem, tvoří přírodu a vdechuje ducha.

Vzájemné poměry mezi Bohem a člověkem, od Boha poslaným, mají vždy do sebe cosi tajemného a sice tím více, čím větší rozsáhlost má duch a čím mocnější a plnější jest působení Boží. Poměry ty nelze vykládati.

Ježíš, zjevuje sám svůj nevýslovný poměr s Bohem, své povolání a přirozenost svou, své dílo i osobnost svou, nakreslil o sobě živý a věrný obraz, On vyřkl to záhadné slovo svého života.

Nedůvěřivý člověk, který chce posuzovati takové svědectví a to, co jest nadpřirozeného, ve své úzké formy vtěsnati, nepochopí nikdy Ježíše, proto nemůže jinak, leč Jej jen zpítvořovati a travestovati. Kdo chce pochopiti bytosti, jež nad nás jsou povzneseny, musí věřiti a milovati. Víra a láska mívají poznání mnohem vyšší, nežli důvtip nejbystřejšího ducha. Který as z učedníků Páně zanechal nám o Něm obraz nejlepší? Ten, který nám vyprávěl Jeho nejdůvěrnější rozmluvy, ten, který Ho nejvíce miloval.

V duši lidské jsou tři střediska: Bůh, příroda, lidstvo. Největší jest Bůh. Čím více život v něm se soustřeďuje, tím světější a silnější jest. Země byla Ježíši toliko prostředkem,

jímž mohl vejíti ve spojení s lidstvem, jež bylo Jeho působištem. Ale Jeho pravý život nebyl ani na zemi ani v lidstvu, nýbrž v Bohu.

Člověk se spojuje s Bohem skrze své vyšší mohutnosti jako s nejvyšším předmětem svého poznání a vůle své. Poznáváje a miluje ho přilne k němu, poslouchaje jeho zákona stává se jeho služebníkem. Toto spojení, jsouc plno sladkosti a půvabu, zůstává nicméně nahodilé a pochybné rovněž tak jako pojídla téhož spojení: poznání bývá nesnadné, láska křehká a sobectvím ovládaná, poslušnost nezcela bezpečná. Nejdokonalejší lidé klesají a těžce padají do otroctví přírody a do bídy lidské.

Víra křesťanská označuje v Kristu tajemným slovem spojení vizící člověka s Bohem, nazývá je „jednotou v podstatě a v osobě“. Přirozenost božská a lidská v Ném se potkávají, ale nesměsují, podstatně jsouce spojeny v osobě Slova. Ježíš není metaforicky, ale v nejhlubším a nejpravdivějším smyslu slova jediný Syn Boží; tou měrou nemá mezi lidmi sobě rovného.

On vědom si byl svého božského synovství.

Nebylo to matné vědomí něčeho božského, jaké znamáme při povahách mystických, a jímž pocítují jakýsi neurčitý poměr, pojící každého tvora k neskonalému původci, ale bylo to vědomí jasné, stále čilé, o Bohu osobném, živém, přebývajícím v Ném. Mezi Bohem a Jeho lidskou přirozeností není žádného středu, tato byla nástrojem a Bůh bezprostředním jejím vládcem. Každý Jeho skutek měl povahu lidskou a božskou, již jedním slovem lze vyjádřiti: „boho-člověčskou“.

Nic nebylo v Ježíši, co by znamenalo nebo prozrazovalo přepjatou smyslnost, blouznivost výstřední obrazivosti. Všecky mohutnosti jsou při Ném v rovnováze; a jmenuje-li Boha Otcem, vyjadřuje tím vnitřní projev, jehož sobě jest úplně vědom. On si ho nepředstavuje, On jej vidí. On jest jediný, jenž jest s Otcem ¹⁾). Největší sluha Boží, Mojžíš, třese se před Hospodinem, Hospodinem strašlivým, jehož tváře neužří člověk a

¹⁾ Jan X., 20.

živ bude (Exod. XXXIII., 20.), ale Ježíš jej vidí a miluje. Proroci jsou uchváćeni slovem Hospodinovým, které na ně padá jako blesk, neboť praví: Hospodin mluvil ke mně; ale Ježíš vždy slyší jeho slovo a podává je jako své. Nejnábožnější duše vyhledávají Boha v nejprísnějši kajicnosti a v násilných bolestech, cítivají chvílemi jeho přítomnost v náhlé extázi, která brzy přestává, ale Ježíš má jej v sobě, Jeho přirozenost nepotřebuje býti unášena, ona podstatně jest v Bohu, s nímž žije tváří v tvář. Duch Boží sám byl v Ném. Cokoli rozumová bytosť může od Boha dostati, to On měl. „Viděli jsme jej“ praví po Jeho smrti Jeho zvláště milovaný učedník, „jakožto pravého jednorozeného Syna Božího, plného milosti a pravdy“ (Jan I., 14.).

Všecky Jeho lidské mohutnosti měly od toho spojení s přirozeností božskou plnost a soulad, a činily Jej nejdokonalějším vzorem člověka. Znal Boha jako syn zná svého otce a zachovával slovo jeho. Všickni pokladové moudrosti a umění skryti byli v něm. (Kolos II., 3.) Měl nazírání, jež pochopuje původ všech věcí, a čítal z úkazů, jež ohromují naše smysly, neviditelné pravdy, jichž lidské vědění nemůže postihnouti. Žádný pozemský učitel nevyučoval a nevzdělával Ho, On jest učedníkem Božím. Také nevědomost neobmezuje Jeho myšlení a omyl nikdy Ho neporušil. Nadchnutí Boží jest v Ném stále, ne jako u proroků, kde bylo osvícení jen propůjčené, občasné, ale u Něho jest to neskonalé, vždy zářící osvícení Slova věčného.

Bývá věcí řídkou, že u člověka, v němž převládají mohutnosti duševní, vůle a cit bývají v rovnováze. V Ježíši vše to jest na stejné výši; jako pravda Jej osvěćuje, tak dobrota a krása Ho vábí; Jeho láska spočívá ve všelikém dobru a duch Jeho libuje si v naprosté pravdě. Mezi vůlí Otce a vůlí Jeho jest stálý souhlas, i v bolesti, při odporu lidském, při vzdoru pudů přirozených, při překážkách všelikého druhu, i při smrti samé. Nezná ničeho, leč vůle Otce svého, tať jest Jeho pokrmem; nekoná ničeho sám ze sebe, nehledá vůle své, ale toho, co se líbí Bohu a vždy ji plní (Jan IV., 34.; V., 30.; VI., 38.).

Člověk i nejlépe nadaný vidí dobro a nečiní ho, nejvýše jen na polo; nezřízené žádosti se mu protíví, jej zdržují, jej v blud uvádějí; hrdé sobectví, odvracující jej od Boha, zbavuje ho vší podpory; ale Ježíš vidí dobro a činí je bez nadšení, ale i beze mdloby. Kdo jej bude moci trestati z hříchu? (Jan VIII., 46.)

Nic se neprotíví Jeho síle: moc Boží je v Něm, a poněvadž On slouží svému Otci, plně vůli jeho, nemůže býti nikdy oklamán. Jeho modlitba bývá vždy vyslyšena, důvěra tato dodává Mu dobrotivosti Toho, který všechno může. Ničeho nekazí, neboť nezná prudkosti; činí, co chce, neboť nechce než dobro a život. Dobrota jest Jeho zákonem a život prýští z Jeho rukou k požehnání vždy otevřených.

Obrazivost, pudy a vášně, které tak prudce unášejí duši a ji na zemi poutají, a často přijetí pravdy překázejí, buď poutajíce naši svobodu neb uzdu jí pouštějíce, všechny tyto nižší mohutnosti poslouchají u Ježíše Jeho vůle, jako tato poslušna je Boha. Odtud klid, jasná mysl, jemnocit pocházející ze souladu celé Jeho přirozenosti.

Světlo, láska a krása Boží provívají celou Jeho bytost, moc božská vychází z Něho. Jeho smyslová stránka byla výtečná. Skrze ni obcoval se světem pozemským. Miloval přírodu, mluvila s Ním o dobrotě a štědrotě Otce Jeho nebeského. ¹⁾ Nežádal na něm jiné radosti. Jsa mezi lidmi chtěl poznati zármutky, únavu, soustrast, svatý hněv proti zlu, neustálý boj, nevěru, zradu, trápení a úzkost krvavého posledního tažení, ukřižování a hrůzy smrtelné.

Často plakával. ²⁾ Všecky útrapy lidské Ho dojímaly; ale nevinność dítek Jej upokojovala a okouzlovala. Prorok, dávný věštec, nazval jej „člověkem bolesti a utrpení.“ (Isai. LII., 3.)

Radoval se jen v Duchu, jímž byl naplněn, a jediná Jeho radost světská, již zde na zemi požíval, byla, když potkal duše věřící, protože mohl je spasiti.

¹⁾ Mat VI., 28; XII., 27.

²⁾ Luk. XIX., 41; Jan XI, 35.

Hřích Jej zarmucoval až k smrti. Nesmírné lkání, jež tvoří základ všeho stvoření dychtícího po slávě dítek Božích, po obnovení a proměnění (Řím. VIII., 15.) naplňovalo duši Ježíšovu a nenacházelo nikde dojemnějšího a plnějšího výrazu, nežli že On jest lidstvu Ukřižovaný, nejsladší a nejmilejší mučedník.

Pozorujeme-li lidstvo zevně dle jeho nahodilých a umělých rozdílů, zakládajících se na plemenném původu, na vzdělání, na ponebí a čase, na osvětě a náboženství, rozděluje se pokolení lidské na tři třídy: obecný lid, učence a veleduchy. Jest to ohromná pyramida, jejíž základ tvoří lid, prostřední část hlavy nadané a nejvyšší bod velicí duchové. Veleduchu náleží původnost, vynalezavost, první krok, on tvoří nové tvary a všemu dává popud, unáší s sebou lidstvo, rozrušuje je nebo je upokojuje, přivádí je na nebezpečnou nebo na pravou cestu, ponižuje nebo povznáší je.

Hlava nadaná nevynalezá, následuje toliko pokyny veleducha, upotřebuje jich a zachovává je, vykládá a rozšiřuje je. Pozorujeme v ní namahavé úsilí a trpělivou práci, jež každému člověku dobré vůle jest ke cti.

Je-li veleduch bohem, je hlava nadaná prorokem.

Obecný lid, jsa ponechán svým pudům a neurčitým vnukáním, trpný a beze vsí iniciativy poslouchá návodu svých učitelů; od nich se mu dostává již hotových myšlének, jest jako stádo jdoucí tam, kam je pastýř vede.

Žádný veleduch lidský není dokonalý; má své meze, své výstřednosti, své slabosti a prudké vášně, své chvilkové nadšení a své zatemnění. Jeho obdobné nadchnutí přestává, jeho skutky se rozkládají a stárnou, jeho výtvořiny dříve neb později pocházejí.

Nic podobného není v Kristu: Jeho slovo, Jeho život, Jeho činy trvají posud, ovládají lidstvo jako světelná obloha, ohromují rozum, řídí svědomí, vzdorujíce proměnlivosti a úsilí času. —

Veleduch lidský má své rozmanitosti, vyplývající z mohutností, jimiž se vyznamenává. Odtud veleduchové myšlenky, veleduchové činu, veleduchové krasocitu. První myslí a po-

chopují, to jsou: filosofové, moralisté, a učenci, kteří vyluzují mnohé tajemství ze záhad věcí stvořených, z Boha, z duše lidské a z přírody. Druzí jednají, mají sílu, podmaňují, to jsou: politikové, výbojci, znamenití pracovníci, kteří unášejí lidstvo, pohybují zemí, přetvořují ji. Třetí, nadšení jsouce idealem, umí ideal svůj podávat, a to jsou: řečníci, spisovatelé, básníci a umělci, kteří vtělují ideal v smyslné podobě, ve slově, ve světle, v souladu, na plátně, kamení nebo kovu.

Žádný veleduch lidský nemá všeobecnosti, nemá v moci ani všech sil svých, leč jen v té věci, na kterou je soustřeďuje a tu převládající síla podrobuje si vždy ty ostatní. Jediný veleduch činí výjimku, veleduch náboženský.

Pozorujeme-li jej sama o sobě, vidíme jeho podstatnou povahu v tom, že v něm smysl pro věci božské jest nad míru vyvinut a převládající; jím oplývá a proniknuta bývá duše, jím nadaná, a všecky ostatní síly duševní znamená svou pečetí; duši udržuje ve spojení s Bohem, a co jiní lidé nadšení bývají osvětou a přírodou, duše náboženská soustřeďuje se v Bohu. Všude cítí jeho přítomnost, všude jej vidí a vzývá, o něm rozjímá, k němu se modlí, jemu se klaní, žije od něho: duše taková jest chrámem, jež naplňuje Bůh. Ať přirozenost lidská běře na se jakékoli uspůsobení, spůsobu náboženská jest bez odporu nejdokonalejší, neboť soustřeďuje všecky mohutnosti v nejkrásnější soulad, poutajíc je na nejvznešenější předmět, jehož dosíci může rozum, vůle a svobodná činnost. Nemají-li pravda, dobro, ideal svůj střed a svou dokonalost v Bohu? Živ býti z Boha jest žíti z věčné pravdy, z věčného dobra, a z naprosté krásy.

Když veleduch náboženský projevuje se na zevnějšek, obsahuje v sobě a musí obsahovati všecko, co ostatní veleduchové mají jednotlivého: ducha myšlenky, aby učil lid nejvyšším pravdám o Bohu, o jemu určeném úkolu a o životě; veleducha činu, aby ovládal svědomí a podrobil je kázni; veleducha krásy, aby vtělil v slovo a obřady božský ideal, okouzlující přirozené síly bytosti lidské.

Vskutku všickni vznešenější lidé, kteří v ohledu náboženském měli vliv na lidstvo, byli povýtečně velikými mysliteli, velikými zákonodárci, velikými umělci; oni vědí, působí, okouzlují. Ve jménu Boha, jehož splnomocníky se býti domnívali, neuvažují, nýbrž tvrdí, mluví jako učitelé a působí na lid jakýmsi kouzlem; jsouť mohutné povahy, mající tajemství vzbuzovati víru stejně smýšlejících a vyhloubati řečiště, by jím tisíce a tisíce lidí a celých pokolení po věky mohli plynouti jako veletok v březích svých.

Ježíš, protože všechny síly duševní v Něm byly v plnosti harmonické, nebyl nikdy řaděn do zvláštní kategorie veleduchů lidských. Než kdybych se odvážil dáti Jemu jméno, ovšem příliš malé pro Jeho slávu, řekl bych, že jest náboženský veleduch jediný ve své podstatě a ideální záři své.

Většina těch, kteří založili některé náboženství, byli toliko reformatory jako Zoroaster a Čakya Muni, přimísujíce ku svým náukám bludy, jež svědomí a rozum zavrhují. Učení prvního o dvojici a podivínský asketism druhého — bych jen o těchto se zmínil — dostačují k jejich posouzení; nejsvětější zákon, který byl před evangeliem, zákon Mojžíšův, nesl na sobě nezrušitelné znamení nedokonalosti; byl totiž dílem toliko přechodným, které mělo přestati, jakmile by člověčenstvo dospělo, aby mohlo přijati království Boží.

Vše, co označuje pravého veleducha náboženského v jeho naprosté dokonalosti, uskutečňuje se v Kristu, tak, jak Jej evangelia líčí, jak Jej víra křesťanská ctí, jak sám sebe zjevuje. Před Ním, i v samém Mojžíši a v prorocích jest jen nástin, po Něm ve Svatých nacházíme jen nápodobení tohoto božského vzoru.

Není to jen představa o Bohu více méně nová a originelní, odtažitá, kterou přináší, jest to živý a osobný Bůh, Otec nebeský. On sám jest viditelným, živým a osobným obrazem jeho. On a Otec jedno jsou (Jan X., 30.); kdo Jej vidí, vidí i Otce (Jan XII., 45.), kdo v Něj věří, věří i v Otce (Jan XI., 41.). On neukazuje toliko nebe, On přináší a otevírá je.

Neučí marným obřadům, jalovým, okázalým slavnostem, jež mluví tolik k smyslům a k obraznosti lidské, ale zůstává živý pod symboly a svátostmi náboženství od Něho založeného; na Jeho božské bytosti má účast člověk, když obcuje Jeho náboženským obřadům.

Kdežto jiní ukládají zákony, spisují zákoníky a podrobují své stoupence pod rámě přísnosti, udílí On svým věřícím Ducha Svatého, Ducha svého; a tudíž nejinak, leč milování hoden jest. A kdežto jiní se obracejí k jednomu národu, k jednomu plemeni, k jedné době, mluví On ke každému stvoření, bez rozdílu národnosti, plemene a času. Mojžíš byl jen sluhou Hospodinovým: Ježíš jest Synem Božím.

Pravá známka veleducha náboženského, jež svědčí o jeho pravdě a pro kterou u lidí dochází zbožňování, jest svatost. Ctnost jest kamenem zkušebním o jeho poslání. Někdo může býti poslancem Božím a nemusí činiti zázraky; pravý zázrak spočívá v záři čistého svědomí a neúhonného života. Zázraky mohou klamati, ale rekovství vůle, jež poslušna jest zákona Božího, neklame; tak zvaná vidění mohou býti mámením, ale konání ctnosti prozrazuje vždy bytost dokonalou.

Není člověka mezi největšími veleduchy náboženskými, na němž by nebylo známky mravní slabosti, nebo na němž by nebylo znáti nějaké tajné rány. Čteme-li život Mahomedův, jak bychom mohli potlačiti hlas uraženého svědomí v příčině mnohoženství, které poslední léta jeho života zneuctívá, a které projevuje slabost tohoto velikého muže, spíše politického než náboženského, že nedovedl opanovati smyslnost a to ještě u věku, kde zdrženlivost zdá se býti již ctností přirozenou? A moudrý Čakya Muni — jak možno neobviňovati ho z toho pessimismu, jenž jest základem jeho nauky, a z toho přepjatého asketismu, jenž může býti velikým tajemstvím umírání, ale jest přímo ničením našeho pozemského života?

Člověk není jen proto stvořen, aby si dobýval nebe, nýbrž také proto, aby panoval nad zemí. Pravý učitel náboženství má mu dáti netoliko umění, jak zemřít, nýbrž nesmí mu odepřít také umění, jak by měl žít.

Ježíš jediný činí výjimku od osudného zákona mravní bídy; nikdy nebyl přistižen, že by byl nekonal vůle Otce svého, nebo že by se ctnosti protivil. On jest idealem svatosti, nejčistším vzorem ctnosti, a proto ti jsou nejlepšími mezi syny lidskými, kdož se k němu nejvíce blíží. Svatost řinula se z Jeho duše na veškeré lidstvo, posvěcuje vše, čeho se dotýká; od té doby, co se ukázal mezi námi, ctnost se množí a provází Ho; zdá se, jako by byla brázdou Kristovou uprostřed vln lidského moře.

Nejdůležitější událostí ve vnitřním životě vyšších duchů jest původ jejich povolání. Abych pravdu děl, nežijí, leč teprv když bývají uvědoměni o svém úkolu od Prozřetelnosti jim určeném. Všickni mají snahu, aby se zvěstovali, se projevíli a jednali; čím větší jsou, tím nalehavější tato snaha; ale vystupující na veřejnost musí ohled míti na okolnosti a dobu příznivou.

Zločinem veleduchů jest, jestliže zradí nebo zfalšují své povolání, tak jako jest jejich slávou, jestliže je až do konce vyplní. Jsou-li nevěrní, stávají se metlou; jsou-li dobří, bývají vůdci a předáky. Když veleduch uvědomělý sám o sobě podrobuje se Bohu a jeho nejvyššímu zákonu, když má vzácný dar, aby poznal pravé okolnosti a příhodnou chvíli, kde může jednati: tenkrát jeho povolání uzrálo. Většina jich čeká dlouho; jen s těží docházejí uvědomění o sobě a o svém úkolu; nepadno přicházejí k poznání okolností a doby; dotazují se úzkostně vůle Boží, jehož tajemství neznají; své sobectví a své vášně vnášejí do díla, jež vyžaduje od nich oběti; ustupují často před překážkami a obtížemi nebo se v ně vrhají slepě: jest to drama, o němž nám dějepis vypravuje jen v úryvcích kruté zjevy a o němž se lidé dovídají, neznajíce jeho tajné příčiny.

Ale Ježíš dostal vždy svému vznešenému povolání, jež poznával božskou vševedoucností od věčnosti a vědomím vnitřním od svého vtělení.

Veškeré Jeho povolání jest původním skutkem Jeho božského synovství. Jsa Synem Božím nemohl míti jiného úřadu na tomto světě, než aby zde zřídil království svého

Otce neboli království nebeské, jak to sám později nazýval. Jeho slova, Jeho učení, skutky, celý život, utrpení a smrt Jeho nebylo by lze pochopiti bez tohoto účelu, jenž jest jejich jedinou příčinou.

Se stanoviska biblického dělilo se tehda lidstvo na dvě polovice: židovstvo a pohanstvo. V židovstvu již počínalo království Boží a strašné jméno jeho je známo; jeho zákon — zákon to nedokonalý, zákon otroctví — byl prohlášen: Ježíš má jej naplniti a zdokonaliti (Mat. V., 17.); v tom záležeti má Jeho úkol messiášský.

Na místě díla Mojžíšova postaví svou Církev, do níž povolá netoliko věřící Židy, nýbrž i pohany až posud všem bludům a nepravostem na pospas vydané.

Veškeré člověčenstvo i přes zákon Mojžíšův daný Israelitům, přes moudrost a rozumnost velikých mužů, podáno bylo pod vládu hříchu a nemohlo se z ní vyprostiti: Ježíši jest úkolem, aby vylil na uě Ducha Božího, jenž jediný přemáhá hřích, a křtil lidi ve jménu téhož Ducha; a dle této úlohy nebude toliko Messiášem Židův, nýbrž jediným Spasitelem všech národů (Tim. XVI., 5.).

Lidstvo, zkoumáme-li je ve hloubi jeho přirozenosti, lne k Bohu, k Tomu, jenž nepomíjí; jeho úkolem jest, aby poznalo Boha, účast mělo v jeho životě a upokojilo zcela touhy své: úkol Ježíšův jest, aby lidstvo k tomu přivedl, aby s ním sdělil pravdu a život (Jan X., 10.); ale poněvadž obé, pravda a život, jen z Něho pochází, jest třeba, aby veškeré lidstvo k sobě přivinul. Obecné vědomí volá po smíření, a spravedlnost věčná ho vyžaduje: Ježíš bude Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa (Jan XII., 32.); lidstvo nezná toho Boha pro něhož stvořeno jest: bude potřebí, aby Ježíš mu zjevil jeho jméno; bude mu učitelem, jediným učitelem; lidstvo nepochopovalo, že veškerý zákon povinností záleží v lásce: bude potřebí, aby Ježíš lidi naučil lásce a aby byl jejich zákonodárcem.

Tak se mělo zakládati království Boží — ono království,

jež trpí násilí a jež jen silní uchvacují; ¹⁾ Ježíš bude jeho zakladatelem.

Působením Boha osobného a živého, jenž naplňoval Jeho lidskou přirozenost, znaje vůli svého Otce, pronikaje ducha lidu, jehož jest Messiasem, zkoumaje bytost lidskou v jejích hlubinách, pozoruje dvojí propast a sice propast bolesti, jež ji tísní, a propast hříchu, jenž ji zarmucuje, viděl ono všeobecné drama velikého života veškerého lidstva, znal určité dobu jeho dějin a volal hlasem velikým, vše pronikajícím: „Já jsem ten, jehož očekává národ můj, jsem Očekávání všech národů.“

To jest povolání Ježíšovo.

Žádné jiné povolání nemůže se mu rovnati, neboť všecka ostatní povolání mají na sobě známku duchovní slabosti, jsouce obmezena na jedno plémě a na předsudky jedné doby; jako všeliká moudrost lidská, jsouť i ona vždy některou stránkou oslabena. Snad může se Mahomed honositi, že několik arabských čeledí vyvedl z modloslužby a že byl takto arabskému plemeni apoštolem jednobozství; avšak bude se mu vždy za vinu klásti, že se domýšlel, jakoby on sám, co se božského zjevení týče, byl promluvil poslední slovo: Koran byl převýšen, prve než přišel na svět, Bibli a evangeliem, nejsou nic jiného, leč pouhým jejich padělkem. A třeba bychom se obdivovali tiché mysli a plné dobrotivosti u Čakya Muni, jenž se prohlásil za učitele od Prozřetelnosti určeného, aby učil lid cestě spasení, a přece kdo jest, jenž by se neodvrátil od jeho pessimismu, dle něhož již život sám jest zlem a jediný lék proti tomu zlu jest vysvobození z toho života neboli Nirvana? Jeho mravní a společenský zákon v mnohém ohledu zasluhuje obdivu, ale jakou pomoc dává Budha, aby zákon ten mohl býti zachován? Ó té naprosté slabosti ducha lidského! Potřebí slov, příkladů, mravního zákona, jenž osvěcuje ducha, ale vždy podává se jen mrtvá literatura, která zabíjí, a nikdy duch, který oživuje.

Povolání Ježíšovo neprozrazuje žádné osobní slabosti, žádného obmezování na některé plémě, žádného bludu Jeho

¹⁾ Mat. XXIII,

doby. Jest původní jako všecko, co od Boha pochází; a má ve své lidské způsobě známky povahy Boží, totiž: všeobecnost, tvůrčí sílu, nezměnitelnost.

Ač jako Žid narozen v době určité, nepodobá se Ježíš žádnému veleduchu svého národa, není ani Židem palestinským ani alexandrinským, stejně vyniká nad učence jerusalemského Hillela jako nad hellénistu Philona. Jeho slova, Jeho učení nepřipomínají ani tohoto, ani onoho. On jest sám o sobě. Co praví, platí pro všechny časy, jako dnes, tak před 18 stoletími; jest to vzor člověka, jenž v Něm jedná; Jeho dílo zahrnuje v sobě veškeré lidstvo, pokud se týče toho, co v něm věčného a podstatného jest; Jeho království nepřetrvá leč nebe a Bůh, od něhož má jméno; zákon, jež složil v zákoníku svého království, nebude převýšen, neboť vyjadřuje nezměnitelný poměr mezi vůlí Boží a lidmi, které má spasiti; a síla, již dává Jeho zákon, jest sama moc Boží, Jeho živý a osobný Duch, jenž veškeré lidstvo chce zachrániti.

Taká byla moc této myšlenky, živá, nevyvratná, že přese všecken odpor lidský, jako v prvý den razila si cestu tak po všechny věky a mezi všemi národy. A když i Kristus odešel odtud, přece nepřestává přebývati zde tak, jakým se býti prohlásil před celým světem; Jeho duch zde září. Jeho dílo žije, Jeho království Boží jde za svým velikolepým rozvojem.

Židovství, jsouc nemožno jako náboženství, vidí jak se rozmáhá toto království, ale nemůže mu překážeti, jsouc odsouzeno trpěti je. Poslední zbytky pohanství indického nacházejí se v rozkladu a mahomedanism se namáhá, by vyprostil divochy z hanebné modloslužby, kdežto Ježíš vládne na celém světě Duchem svým, jediným to střediskem, z něhož člověk neustále pravdu, sílu a mír čerpati může.

Vlastnost všech velikých povolání jest uspořádati život, zaměstnávatí vnitřní činnost, soustřeďovati myšlenky, úmysly, všechny stránky citu; povolání Ježíšovo zaujímalo Jej celého: osvěcovalo, podporovalo, odchovávalo Jej po dlouhá leta v Nazaretě. V této době skrytého života jedině Duch Boží Jej zdokonaloval, připravoval a uspůsobil pro Jeho veliké dílo. Vše od něho měl a nic od lidí. Kdo z učitelů lidských mohl

Ho uváděti v to, co jest nadlidské? Vše, co viděl, cítil, žádal dáno mu bylo z vnitřního patření a vnukání; v sobě samém vidí vše; vše, co praví, jest živé v Jeho vědomí; Jeho slovo jest jen vroucí a pronikající ozvěnou. Nechvěje se, nepochybuje, u Něho není žádného tápání ve tmách, žádného úsilí.

Vlivem nadšení bývá zmítán duch lidský, bývá bez sebe, neschopným, aby se udržel v rovnováze, ale klid Ježíšův jest jako Jeho nadšení, má plnost a stálost. Jsa Pánem sám nad sebou jedná dle své libosti. Když nadejde hodina, a právě brzy uhodí, řemeslník, syn tesařův opustí soukromý život a s pevným úmyslem, s rozhodností, s klidnou mocí řekne: „Čas jest naplněn. Království Boží se přiblížilo, čiňte pokání a věrte.“ (Mar. I., 15.)

To bude jeho první slovo, to první výklad k tajemné odpovědi, kterou učinil jsa ve 12 letech: „Nevíte, že musím býti v těch věcech, které mého Otce jsou?“

Toto slovo obsahuje celý Jeho život a veškeré Jeho povolání.

Racionalism, jehož kritická zkoumání nikdy nepochopila náboženského ducha východního, velice se zmýlil v úloze Ježíšově, tak jako v Jeho přirozenosti. Ničeho neviděl v tomto poměru tajemném, jenž pojí Krista s Bohem, a nikdy nemohl dáti dostatečného vysvětlení o Jeho synovství Božím. Odtud ty bludné domněnky o úkolu Mistrově. Racionalism nikdy se nepovznesl k myšlence, která jen Ježíši jest vlastní a která Jej rozeznává od každého člověka. Činí z Něho reformatora, moralistu, náboženského a socialního revolucionáře, zákonodárce a zakladatele čistého náboženství, jenž před ostatními lidmi neměl přednosti leč zvláštní schopnost vyučování, a že dovedl nové nauky a přesnější předpisy stanoviti a novou společnost založiti, ale neuznával, že by měl moc vlévatí člověku Duchu Božího jakožto živou a osobní sílu.

A to je právě názor, který může sice býti mimo soustavu filosofie, neuznávající Boha osobného, za to zamlouvá se historikovi, který si váží památek evangelických a který, místo by líčil Ježíše podle svých smýšlének, snaží se Jej vy-

líčiti tak, jak sám o sobě tvrdil, dle nezvratných svědectví historických.

Když člověk Prozřetelností vyvolený dosáhl zralosti své, tu samy okolnosti, za kterých má jednati, vybízejí ho, aby se objevil, ano, jdou mu vstříc; ruka Boží, která tvoří veleduchy a jich k svému dílu užívá, řídí také události pravým směrem a uvádí je na pravou cestu; mezi životem jejich a mezi rozvojem těchto událostí jest předurčený soulad: v jedné a téže chvíli dozrávají.

V době, kdy Ježíš dospívá 30. roku věku svého — věk to dospělé mužnosti u Židů — týž Duch, který Jej zplodil a který k Němu nachyluje duchovní hnutí všech věků, připravuje dějiště, kde se má objeviti; razí mu cestu, povzbuzuje ducha národního hlasem, který lid mocně dojímá a svědomí jeho probouzí.

KNIHA DRUHÁ.

**JAN PŘEDCHŮDCE JEŽÍŠŮV. — JEŽÍŠ
PŘICHÁZÍ K JANOVÍ.**

KAPITOLA PRVÁ.

Židé v Judsku okolo roku 26. — Objevuje se Jan Křtitel.

Prve, než budeme pokračovati v evangelické dějepřevě, ohlédněme se na společenský život Židů palestinských okolo r. 26. v době, kdy Pilat, vladař neboli prokurator římský, spravoval Judsko. Zvláštní události se tam sběhly: vidíme tu náboženské a společenské řady, hříčky a potyčky protivných stran, směr pověr, předsudků, vášní a nadějí, běžné obecné mínění, slovem duševní stav národa, jež třeba jest zkoumati z blízka a se všemi podrobnostmi, má-li se poznati ovzduší, v němž Ježíš žil, a hnutí myslí, které vlivem Jana Křitele připravovalo na příchod Jeho.

Na první pohled rozeznáváme v tomto malém světě rozličné velmi přiosřené strany. Jsou tu především vzácné rodiny patricijské a kněžské: Boëthové, Hananové, Phabiové, Kanithové, z nichž vybírají se nejvyšší kněží. Nejvyšší kněžství stalo se jim jako dědičným lénem, o něž se ucházejí u vrchnosti římské a to pletichami a penězi. Tato bohatá, úředního lesku plná, ale nenáviděná aristokracie vydírá na lidu desátky a daně a uráží jeho chudobu svým přepychem. Lid nemohl odpustiti knížatům a velekněžím, že se snášenlivě chovají k nenáviděné vládě pohanské. Velekněží, kteří bývali od vladařů libovolně jmenováni i sesazováni, ztratili všecken svůj bývalý vliv. Lid jich nenáviděl, jimi opovrhoval a mstil se na nich urážkami, posměchem a zlořečením. Nic nemůže již zadržeti tento proud nenávisti, vstoupá, vybočuje ze břehů

Dvacet let později bude se zpívati v ulicích Jerusalemských: Jaké to neštěstí, ten rod Boěthův! Zlořečena buďtež jeho kopí!

Neštěstí, rod Kantharův! zlořečena buďtež jejich pomlouvačná péra!

Neštěstí, rod Hananův! Zlořečen jejich sipot ještěřčí!

Neštěstí, rod Phabiův! Zlořečená tíha jejich pěstí! ¹⁾

Oni bývají velekněžími, jejich synové pokladníky, zetrové strážci chrámu, a služebníci jejich ubíjí lid holemi.

Tyto kletby zoufalého lidu dosti vypravují o hrubém násilí kněžského tyranství. Bylo viděti bídácké sluhy, ani jsouce doprovázeni smělymi soudruhy, derou se na mlaty a sýpky, odkud násilím vybírají desátky pro své panstvo a nemilosrdně zacházejí s těmi, kdo by se jim zpírali. Velicí kněží mívali často výlučné právo prodávati obětní zvířata. Hananové zbudovali na hoře Olivetské bazary, v nichž chovali a prodávali holuby. Vyznamenávali se tím, že dovedli výnosným učiniti tento nábožný monopol. Zneužívajíce své moci rozmnožovali případy, kde podle obřadů k obětím se holubi přináseti musili; drahota jejich byla přemrštěna, takže pár holoubátek se prodával za zlatý peníz. A kdežto velekněží oplývali příjmy, kněží nižšího řádu, byvše přivedeni na mizinu, mřeli hladem. ²⁾

Snadno lze pochopiti, jaká lhostejnost náboženská se skrývala v této třídě boháčů. Tito zkažení synové Aronovi a Leviovi nejsou dokonce žádostivi viděti království Boží a zatím nikdo není konservativnějším, než oni. Jsouť jádrem strany sadducejské, ³⁾ jejich pravověrnost jest nezlomná, zvláště pokud se týče obřadnosti, tak jako soudy jejich neuprositelné. O věci na onom světě se nestarají: jsouce materialisty, smyslníky a pochybovači, nevěří. Zachovati ustanovený pořádek, žíti v dobré shodě s Římany, udržeti se v úřadech, dobrý stůl míti a požívati, to bylo u nich věcí hlavní. Náboženství nebylo jim účelem, nýbrž prostředkem;

¹⁾ Talmud Hier.

²⁾ Tamtéž.

³⁾ Strana to „spravedlivých“ (hebr. Tsedakach spravedlnost.)

ovšem střežili se vysloviti to na hlas; ale v skrytosti řídí se vešken jejich život touto zásadou.

Vedle aristokracie rodové, peněžní a kněžské jest tu aristokracie vědecko-náboženská: učenci, mistři, zákonníci. Od doby, kde „Thora“ zaujala v životě židovském tak vysokého místa a stala se v něm tak mocným střediskem jako sám chrám, vidíme vedle mužů přísné obřadnosti též muže Thory.

Onino zanášejí se obětmi, tito vyučováním; první jsou zadáni již podle rodu úřadům kněžským, druzí vycházejí z ostatních pokolení i ze všech tříd lidu. Jsou představiteli náboženské, mravní, obřadní a soudní vědy; vykládají Písmo, opisují, rozšiřují je; směle vyvyšují se i nad kněžstvo a ovládají veřejné mínění. Jest to zákonem každé společnosti lidské dostoupivší jistého stupně vzdělanosti: moc bývá při těch, kteří jsou nejsilnějšími, a nejsilnější bývají, kteří jsou učenými.

Učenci neučí se a nevyučují jen Thoře, nýbrž vyznamenávají se nejprísnější věrností ke všemu, co ona ukládá, ohražující se vši silou proti nejmenšímu vlivu pohanskému. Jsou to „Hassidim“ t. j. nábožní za doby, kdy od vítězství Alexandrových hellenism neboli vzdělanost řecká vše zaplavovala; stojíce pevně proti vzdělanosti a proti mravům pohanských Řekův a Syřanů protivují se zároveň porušenosti římské. Partikularism židovský vystupuje u nich ve vši své příkrosti; v nich jest zosobněn duch národní, oni to jsou, kteří se rozpominají na minulost a doufají v budoucnost. Všecky veliké události z dějin israelských žijí v jejich paměti; všecka zaslíbení Boží učiněná lidu, jehož údy jsou, skvějí se před nimi jako budoucí sláva. Thora jest jim vším, protože obsahuje jejich minulost a jejich budoucnost, protože podle zákona učí spravedlnosti, jež činíc je Bohu milými zabezpečuje jim vítězství národa a víry jejich.

Z této dvojí aristokracie povstaly dvě strany, které svými potyčkami, svým soupeřením a svými výstřednostmi vyplňují poslední dvě století v dějinách národa židovského: Sadduceové (Tsaddikim) neboli spravedliví a Fariseové (Pe-

rischim) neboli oddělení, vyznamenání. Onino náležejí skoro vesměs k aristokracii peněžní neb kněžské, tito k aristokracii učené.

Jakožto strana podlehli Fariseové zákonu, jemuž podléhá vůbec každá sekta. Přeháněli své zásady, usilovali prosaditi své úmysly, upadali v kletbu u nejmírnějšího a nejmoudřejšího mistra; zůstávajíce schválně zaslepenými a zavírajíce srdce živému povzbuzení nepochopovali tajemství nových událostí a takto stali se nejodpovědnějšími a nejsvětějšími nepřátelemi založení království Božího.

Zaujati jsouce zcela učením Thory a Písma neznali jen litery, duch jim unikl a litera je zabijí. Vždy víc a více zanedbávají stránky mravní a drží se jen zevnější obřadnosti; sotva si všímají svatosti duše, ale vášnivě se starají o svatost zákona. Nemají za povinnost plniti vůli Boží, ale především přísně dbají věcí zákonem předepsaných. Naplnění jsouce horlivostí pro zachovávání takých obyčejů nedbají o to, aby rozmnožovali ctnosti, nýbrž spíše obřady; nejsvětější u nich není, kdo se zapírá, Boha a bližního miluje, nýbrž kdo nejvíce se postí a nejvíce slibův, obmývání a obětí koná, kdo nejširší filakterie a nejdelší sukně nosí, kdo nejvíce shrbený chodí a oči nejvíce klopí, kdo ve duech postních ukazuje nejsmutnější tvář, maže olejem hlavu a nemyje obličej a nepozdravuje přátel svých a kdo odřikává nekonečné modlitby, jejich zbožnost jest pouhou škraboškou a toto umění přetvářovati se a lháti, skrývati prázdnotu a nepravost duše pod zevnějškem svatosti, stalo u těchto pobožníků skoro obecným.

Žádná velká myšlenka nepřetrásá se na stolicích učitelských a ve sbornicích. Slavní učenci, kteří za Heroda Velikého měli zásluhu o rozvoj ústního podání a národních obyčejův, o právní výklad Zákona: Schemaiové a Abtaliové, Hillelové a Schammaiové zmizeli, a jako se vždy stává, když velcí mužové zanikli, také zde jen prostřední duchové to byli, kteří tenkrát k výstřednostem a malichernostem doháněli. Pouhý formalism zavládl, otázky nejmalichernější brány na přetřes, podivínská a nezřízená kasuistika ovládala veškeré učení.

Rozepře o věcech obřadních vášnivě zaujímaly učence, byly bojištěm mezi soupeřícími stranami a školami.

Má-li se zapalovati kadidlo v den smíření před svatyní nebo ve svatyni hned, jakmile vejde tam velekněz — to byla otázka tak důležitá, že Fariseové před tímto velikým dnem vyžadovali na nejvyšším obětníku přísahy, že věren bude pravému obřadu. Patří-li obětní dar, který se obětuje zároveň s obětí zápalnou, kněžím nebo oltáři? Smí-li snop, jenž jako prvotiny na jaře druhý den velikonoční se obětovával, býti žat v den sobotní? Ruší-li obětování velikonočního beránka den sobotní? Má-li se o slavnosti stánkův obětní vylití vody státi na samém oltáři, má-li průvod s vrbovými větvemi zůstatí státi před oltářem? Má-li se vybírání desátků vztahovati jen na obilí, víno a olej, neboli též na anýz, kmín a mátu? Platí-li přísaha při nebi nebo při zemi, při Jerusalemě nebo jen přísaha při Bohu? Smí-li se přísahati při chrámu, při oltáři nebo při oběti?

Bylo to malicherné a sprosté hádání beze vší mravnosti a beze všeho povznešení. Ti, kdož nejvíce přepínali, byli nejvíce slyšeni; učedníci Hillelovi, jsouce náchylni k mírnějšímu výkladu, byli překonáni přísnými a neustupnými učedníky Schammaiovými. Písmeno činí zákon; čím více dbá se litery, tím většího dodělati se lze úspěchu. Rozpoutá-li se vašeň, ať v náboženství nebo v politice, tu tajemství, v němž spočívá vítězství, záleží v umění, abychom dovedli jí lichotiti.

Známa jest ona pověstná otázka přetřásaná mezi oběma školami: Smí-li se jísti v den sobotní nebo sváteční vejce snesené v sobotu? Mírný Hillel přímo odpověděl neuprosným „ne!“, přísný Schammai v tomto zvláštním případě činil méně obtíží. Ve skutečných výkonech posloucháno mistra přísnějšího; ale na odvet zapovídal Schammai v sobotu vyučování dítek a obsluhu nemocných; zapovídal tři dny před sobotou plaviti se na moři a činiti útok na město.

Nejdůležitější otázkou pro nábožné Farisee byla čistota, nikoli čistota srdce, Bohu milá a od proroků doporučovaná, ale čistota podle zákona, totiž zevnější očistování, které Žida staví příkře proti pohanu.

Poskvřňuje-li maso mrtvol, nebo jeho kůže a kosti? Neb dotýkání se knih pohanských anebo spíše knih posvátných? Není-li voda, tekoucí z nádoby nečisté, také sama nečistá? Běda tomu, pravili horlivci, kdo obmeškává umývání rukou, bude vyhlazen z tohoto světa. Sadduceové se tomu posmívali: „Uvidíte — říkali — že Fariseové přivedou to tak daleko, že budou čistiti i kouli zemskou od slunce.“

Tato dětinská přísnost zajímala zcela jejich mysle. Jejich nábožné obyčeje byly oběti, sliby, pravidelné modlitby, mnohé a co možná složitě, jež vykonávali v chrámu a někdy též na veřejné ulici. Mnohá umývání měli ve zvyku, i prve než obětovali i než zákon četli. Umývali si ruce před jídlem, podle obyčeje bezpochyby od Hillela a Schammaia ustanoveného; zdržovali se přísně chleba, oleje, vína od pohanů; postili se dvakráte týdně přísně a dobrovolně až do večera, mimo to v pondělí a ve čtvrtek a dávali almužnu s velikou okázalostí.

Všecky tyto libovolné obyčeje zaváděly se v době po zajetí znenáhla vlivem Fariseův a stávaly se těžkým břemenem, jež sobě i lidu ukládali. Směr mravní byl násilně poškozován těmi podrobnými a nekonečnými předpisy při konání dobrých skutkův a zevních obyčejů. V evangeliu lze to uhodnouti z opětovaných výčitek Ježíšových, vytýkajících Fariseům mezi mnohými bludy i to, že se domnívají, že jim netřeba podporovati chudé rodiče, jen když všecken statek obětují Bohu. (Mat. V., 20. — XV., 3.)

V této směsi zákonných podrobností a hádek o maličernosti přece ještě světlem svým prokmitala mravouka. Učitelé rádi vkládali moudrost svou po způsobu východním v krátké jadrné průpovědi, ve zvláštní a do očí bijící podobnosti. Talmud nám o tom dává četných příkladů. Kniha „Pirké Abot“ jest v tom ohledu sbírkou poučnou. Avšak ponevadž i vznešené zásady filosofické a krásné předpisy otců synagogy, „velikých dvojčat“, jak je nazývali, byly jen literou mrtvou, proto ani těmto ani oněm se nepodařilo, by se staly zákonem živým těm, kteří je vykládali, ani těm, jimž vykládány byly. Pohané nebyli s to, by zlomili jařmo fatalismu

a pantheismu, a učitelé židovství podleli ničemnému formalismu.

Než bylo by to přece chybou historickou a i nespravedlností, činiti stranu farisejskou zodpovědnou za všechny tyto bludy náboženské, a všechny převrácenosti, přemrštěnosti a nepravosti jen jí připisovati. Nový zákon představuje nám některé osobnosti jako Nikodema, Josefa Arimatejského, Gamaliele, kteří se stkví velikou prostosrdečností a ušlechtilostí. Jest v nich viděti pravé potomky Hillelovy, pravý vzor Židů, jichž srdce otevřeno bylo nadějím ve sliby Boží. Byli výkvětem lidí, ale moudrost jejich nebyvala vždy slyšána v radách knížat a starších lidu; nebyli s to, by zadrželi proud běžného mínění, ale jim náleží čest, že viděli jasně, slyšeli hlas Kristův a zakusili osudu menšin, jež bývají zmařeny ve chvílích rozhodných, kdy porážka bývá často ctí a vítězství porážkou.

Většina lidu samého, co bychom nyní nazvali „třídou prostřední“, nestarala se pranic o tyto malicherné hádky stranické a nedbala těch nesčetných přísných obyčejův. Obdivovali se nábožnému Farizeovi, ale nenapodobovali ho. Sadduceové o nich říkali: „Vidíte ho, jak se sám trýzní v tomto životě, aby těžce si dobyl odměny v životě onom.“ Než přes to neztrácel Farisej své zevnější důstojnosti a své pýchy, která se stala o něm příslovím. U něho nic neplatilo mimo znalost zákona a vykonávání obřadů. Nevědomý a nevěřící lid, všickni ti, kdož nevykonávali přesně předpisů farisejských, byli u něho ve velkém opovržení, mělť je za hříšníky, byli mu ošklivým a nečistým zvířetem.

Nejvíce však u něho v opovržení a v nenávisti byli publikáni neboli celníci — výběrčí daní a jednatelé císařského fisku, kteří prohlíželi zboží, vybírali cla z přívozu a vývozu a mýta na mostech a silnicích. Ale sám s sebou byl úplně spokojen: „Nevyplnil-li jsem,“ říkával, „všecko a v čem jsem pochybil?“ ta bývala obyčejně jeho řeč.

Co se týká obecného lidu, byl spíše vlažným nežli nečným. Ve dnech svátečních bylo všecko vzhůru; i ti vlažní rovněž tak jako publikáni, kteří se mísili mezi pohany jsouce

od nich považováni za jednatele vládní, stejně se tlačili v síni pro pohany a z daleka obcovali obětem a obřadům náboženským. Jediná třída činila výjimku, byli to Esseni. ¹⁾ Tito kajníci jsou za doby tehdejší podivným zjevem v životě židovském. Netvořili zvláštní stranu národní, protože utíkali před světem a vši veřejné činnosti se odříkali, nýbrž spíše jakýsi náboženský řád. Neprávem bychom je připodobňovali k Yogům indickým, k řeckým Pythagoreovcům nebo theurgům školy alexandrinské. Jejich pravými původci jsou „Hassidim“ (nábožní), onino horliví a protihellenští Židé, z jejichž středu pocházel ohnivý Juda Makkabejský. V jejich očích jest zákon Mojžíšův vším; proň zanechali činného života, hádky, bojovné politiky, a žili v zátiší, v přísném pokání a rozjímání. Fari-seové zdáli se jim býti vlažnými a synagoga odrodilou. Nemohouce přeměnit svět, umírali světu. Spolčují se vespolek a žijí pospolitě; jsou chudi. Po nějaký čas nazývali je „Ebi-onim“ (chudými), poněvadž se stavěli, jakoby ničeho neměli; konečně se sdružili ve společnost a stali se „Esseny“. Žijíce odloučeně na západním břehu Mrtvého moře, založili blíže pobřeží pod palmami oasy Engaddské skutečné kláštery.

Přestali pracovati o napravení lidu, zanechávajíce vše Bohu a jsouce ve svém fatalistickém tajemnůstkářství pohrouženi. Věří v nesmrtelnost duše, doufají osvobození od hmoty a očekávají šťastnějšího života; neskládají přísahy, jsou střídmi, čistoty milovní, mlčenliví, kajníci a zdrželiví. Nechtějí míti služebníků: všickni jsou si rovni a bratří. Nežení se, dí Josef, ²⁾ ale přijímají dítky cizí ve věku, kdy jsou ještě přístupny kázni, majíce je jako vlastní, a dle svého vzoru je vychovávají. Nejhlavnější obřad záleží v častém umývání, každé ráno při východu slunce se koupají.

Mají se za kněží; není-liž psáno: „Vy jste národem kněžským,“ (Ex. II.), zdržují se vína, protože víno jest zapovězeno obětníku konajícimu úřad svůj; nevcházejí do měst,

¹⁾ Od syrského „bassa“, což za jedno jest s hebr. „hassidim“ t. j. nábožní.

²⁾ Bell. Jud. II., 8

protože brány jejich jsou ozdobeny sochami; neužívají mince řecké neb římské, protože kniha Deuteronomium zapovídá dělati si obrazy.

Zákon Mojžíšův jest jim hrobem, v němž se pohřbili; nejsou již živi, jsou pouhými stíny. Procházejí pouští a vesnicemi jako bytosti z jiného světa, oblečení jsouce bílou řízou a šatem „mehil“ zvaném, okolo beder dlouhý pas a po boku majíce „dolabru“, malou sekyrku, jejíž užívání v knize Deuteronomiu předepsané značí mír.

Fariseové jimi pohrdají, a narážejíce na jejich ranní koupel jim přezdívali „hemerobaptistů“ t. j. každodenně křtěných, a v posměch uvádějí jejich obyčeje; jejich společné užívání všech věcí zdá se jim býti hloupým a tudíž považují je za nábožné hlupce.

Esseni objevili se ponejprv za Aristobula I., jedno století před Kristem, a zanikli beze stopy okolo r. 70. v době zkázy Jerusalemské a chrámu.

V každém skoro národě jsou lidé, kteří stojíce mimo strany mimo třídu boháčův a učenců, mimo obecný více méně lhostejný lid, vlastním postavením prostředním zachráněni bývají od porušenosti a hrdosti boháčův, od zkaženosti lidu i od předsudků, které jménem vědy a vzdělanosti často v blud uvádějí, obmezují a ochromují ducha učencův. Esseni žijí bez hluku a okázalosti, skrytě konají své povinnosti; jsou prostomyslní a přímí; bojí se Boha, spokojují se s málem, nemajíce ni bohatství ni ctížádosti; snášejí bez reptání svízele života, mají útrpnost s trpícími; milují mír a střeží se hříchu. Mysl jejich jest prostá a srdce dobré; jsou spravedliví, protože dobro vyhledávají; touží po zdárném obnovení, neboť lačnější a žízňejší po spravedlnosti, jsou solí země a zamezují úplnou zkázu.

Když Bůh hodlá svět pošinouti v před a obnoviti některý národ, sesílá své proroky. Prorok jest pákou Boží, lidé dobré vůle na tomto světě jsou její oporou. Hlas oznamující věci božské nalezá u nich ozvěnu. Oni první se radují při paprscích jara, jež vše omlazuje. Bylo by těžko je spočítati, ale Bůh je zná a jeho Duch spočívá ua nich.

Nevšímati si tohoto živlu v životě národů, znamenalo by, zavrhovati nejmocnější, ačkoli nejtišší síly. Třeba obracet zrak v době rozhodné a v čas úzkosti na tyto duše neznámé, zapomenuté, bezejmenné; tyť jsou to, jež Bůh ušetřuje, zachraňuje v potopě a jež vycházejí z korábu, aby počaly dobu novou na očištěné a omlazené zemi.

Těžko jest oceniti s historickou určitostí tento živel společnosti židovské. Byl však ve skutečnosti — nelze toho upříti — skoro všude, v městech i na venkově, v Galilei a v Samaří, při chrámě, na březích jezerních, ano u samých opovržených publikánův.

I při své porobě a ztracené samostatnosti zachovali Židé v Judsku, jako i v osadách mezi samými pohany jakousi vlastní vládu. Tato nejvyšší moc, náboženská a národní zároveň, předsedá ve shromáždění, jež skládalo se ze 71 staršího. Ústní podání židovské rádo odvozovalo toto ustanovení od Mojžíše (II. M. XI., 16.) dovolávajíc se Zákona, jen aby mu mohlo dáti posvátný ráz. V pravdě však není nic společného mezi Sanhedrinem a staršími, o nichž mluví Mojžíš. Tito jsou jen zástupci lidu, urazují se o důležitých záležitostech, ale nejsou žádnou národní vládou. Bylo by nesprávně stotožňovati Sanhedrin s „Velikým shromážděním“ ustanoveným od Esdreáše, jež bylo sborem zákonníků povolanych k tomu, aby rozřešovali otázky čistě náboženské.

Vlastní Sanhedrin objevuje se teprve v polovici třetího století před Kristem za Antiocha Epifana. Dějepisec Josef nazývá je *γερονσια*. Toto shromáždění bylo asi výsadou udělenou od Ptolomeovců, kteří chtějíce si nakloniti Židy přiznali jim právo samosprávy. Tento soud, jehož práva z počátků za Seleukovců bezpochyby byla velmi obmezena, stal se velice důležitým za Asmoneovců. Jest třeba se vrátiti až ke kralování krále Hyrkana okolo r. 130., abychom viděli, jak „Beth-Din“ proměnil se v „Synedrion“ a jak v se něm lid rozdělil o vládu s veleknězem, který až posud držel veškeru moc. Římané, páni v Judsku, r. 63. ponechali toto zastupitelstvo národní, když byli právomocnost jeho omezili, a tak je

spatřujeme za Herodovcův a vladařů římských v témž složení, jakéž mu dal Hyrkan.

Velekněz je předsedou Sanhedrinu neboli velerady, alespoň již od smrti Hillelovy. Nazývá se „Nasi“ t. j. kníže a místopředseda „Ab-beth-Din“ t. j. otec soudu, protože zasedá v záležitostech soudních. Shromáždění vybírá své údy v rodinách, jež mají nárok na velekněžství, jako rodina Hananova a Phabiova: jsou to velekněží; dále v rodinách velmi zámožných, které vykázati se mohou ve svých rodokmenech čistou krví židovskou; jsou to starší *πρεσβυτέροι*; konečně mezi učenci, přednosty škol, rabbiny a mezi těmi, kteří opisují Thoru, ji studují, vykládají a jí vyučují; jsou to zákonníci *γραμματεῖς* a mistři *διδάσκαλοι ἐπιστάτης*.

Práva velerady jsou různá a četná. Vše, co se týká života židovského, až do jeho nejmenších podrobností podléhá její pravomocnosti; jest sněmem církevním, nejvyšším soudem a shromážděním národním. Soudí o otázkách víry, o otázkách právních a obřadních, má dozor nad čistotou plemene, nad manželstvím rodin kněžských, ustanovuje kalendář a slavnosti novoměsíční a líčí pře židovské. Bdí nad ústním podáním a nad zákonem, pohání k soudu rouhače a falešné proroky, odsuzuje je k smrti a kamenování, jenže vyžádati si musí potvrzení římského vladaře.

Za časů Ježíšových a od doby panování Herodova byla velerada sborem sevšednělým. Ponechávajíce veleknězi předsednictví ve veleradě a činíce z něho stvůru podle libosti, Herodes a Římané měli dosti prostředkův, aby veškerý sbor ponížili a pod svou mocí měli. Nelze již v těchto úředních zástupcích hledati pravého života národního. Když Fariseové vnášeli jej do velerady, jejich zuřivá horlivost pro Zákon ničeho se nelekala, a nebyli by se obávali donutiti samého Heroda a pohnati jej před soud. Strana sadducejská, vládnoucí ve shromáždění, nezná již hrdé neodvislosti a nemá jiné starosti, nežli udusiti v lidu veškero pobouření myslí a vystríci se všelikého sporu s Římany. Pilát neměl lepších spojenců nad velekněží, aby v klidu udržel přemožený národ pod jármem římským. Uvidíme je ve při Ježíšově, ani jsou

mnohem horlivějšími zastanci pokoje v říši a vřelejšími přáteli císařovými, nežli byl vladař sám.

Zřídka se stává, aby zřízené vrchnosti a samosprávné sborové stali se nástrojem nějakého nového řádu; naopak hledí se udržeti a stále panovati; zabývají se jen přítomností, nové myšlenky jich znepokojují, zítřek je leká, raději hledí do minulosti nežli do budoucnosti; jejich úřad káže, raději zachovati vše při starém, než něco nového zaváděti. Každý pokrok vyžaduje oběti ustálených forem, a jde v před jen uprostřed sesutín a na troskách toho, co přestalo žíti. Velerada podlehla tomu zákonu a byla by zmařila království Boží, kdyby některá mocnost lidská mohla vzdorovati nepřemožitelné moci Ducha svatého.

Politické a náboženské události, které od více než jednoho století postupně se udály v Palestině, v malém státě židovském, činily stav jeho vždy vážnějším a přiváděly jej k jeho zkáze.

Bratrovražedné boje za posledních Asmaneovců, dobytí Jerusalema Pompejem, nastolení Heroda skrze Augusta jakožto krále znovuzřízeného Judska, pohanská a tyranská politika tohoto Idumejce, jeho útoky na náboženství, rozdrobení království, desetiletá krutovláda ethnarchy Archelaa, přeměna ethnarchatu na provincii císařskou, přísaha věrnosti k císaři, panovníku pohanskému, každoroční poplatek na důkaz dokonalého podrobení, přítomnost vladařů římských a jejich despotická vláda — to jsou události tvořící bolestnou historii národa židovského od r. 64., jež jako tolikeré strašné rány dopadají na národ záhubě propadlý.

Není vlastence, jehož vřelá láska k víře a k vlasti nebyla by jimi hluboce dotknuta; nesmírný zármuték zmocnil se veškerého národa; vše truchlilo po ztracené samostatnosti. Co jim nejkřutější ránu zasazuje, není, že byli podrobeni moci pohanské, ale že vidí, jak svoboda vyznání víry jest porušena. Veliká většina podrobovala by se osudu, žíti pod cizí vládou, ale čeho nikdo nemohl snést, byl útisk svědomí, vláda, jež Zákon Boží urážela. Vždyť každou chvíli vladařové římskí vztahovali naň ukrutnou a svatokrádežnou ruku svou.

Zbouřený lid volil raději smrt, nežli aby se díval na tato pohoršení. Ze všech svobod jest svoboda sloužiti svému Bohu nejskvělejší; žádná jiná nemá v srdci lidském živějších a nevývratnějších kořenův; a mezi všemi národy sotva se najde, který by měl takou lásku k svému Bohu a svému Zákonu, jako národ židovský.

Dávno minuly časy, kdy národ israelský klaněl se modlám a zasluhoval pro svou pronevěru k Hospodinu kletbu proroků.

Náboženství, jakkoli nebylo dobře mu porozuměno, stalo se největší vášní, bylo za jedno s národem, s vlastí, a lid byl vždy hotov, aby se pozdvihl k jeho obraně; ze všech citů, jež přivádějí k pobouření, není ohnivějšího a bouřlivějšího nad cit náboženský.

Řím to dobře znal. První dva imperatorové, César a Augustus vždy mu shovívali; ale jejich umírněnost přece nemohla zabrániti všeliké srážce; nutné požadavky správy zemské každou chvíli se srážely s nároky židovskými, a roční rozpočet daní sám o sobě býval stálou příčinou sporu.

Tiberius v prvých letech svého panování pokračoval v politice svých předchůdců. Dobrý pastýř, říkával ve své sobecké opatrnosti, stríhá ovce, ale nedře jich. ¹⁾ Nerad měnil vladarů; znaje dobře velikou porušitelnost lidskou, znal také jejich lakotnost a říkával o nich s opovržením: „Zaženou-li se mouchy ssající krev raněného, když se byly nasytily, mouchy, které je vystřídají, ssají na ráně s novou hltavostí. ²⁾

Než přece okolo 10. roku jeho panování pohoršlivý případ pobouřil aristokracii římskou. Když někteří Židé byli dopadeni při samém činu podvodu a dryáčnictví, ³⁾ tu stará zášť, stále dřímající v hloubi srdce každého pohana, propukla znovu proti veškerému národu. Dvořan Sejan stal se z moci úřední nástrojem obecného hněvu a zapřisáhl se vyhladiti

¹⁾ Tacit. Ann. XI., 42.

²⁾ Svet. Ner. 32.

³⁾ Starozit. XVIII., 4. Jednalo se tenkrát o obrácení vznešené Římanky, jménem Fulvie na víru židovskou.

tento proklatý národ. Starý Tiberius, meškaje na své rozkošné Capreře, ponechal svému mocnému ministru volnou ruku. Židovské osady velmi záhy pocitovaly neblahé následky toho, co se přihodilo v hlavním městě, a Pilát byl zvolen, aby asi r. 26. v Judsku vystřídal Valeria Grata.

Vladaři římstí, spravující od 20 let tuto zemi, střežili se příliš citelně dotýkati se citu náboženského. Tak nikdy nepřinášeli do Jerusalema praporů legií, na nichž byl obraz císařův. Takové ohledy zdály se býti Pilátovi slabostí. Když na svůj úřad nastoupil, bylo násilí a vražda prvním jeho činem. Rozkázal posádce, aby za noci vešla do města i s prapory. Lid dověděv se o tom úprkem pospíchal z Jerusalema do Cesaree a naléhal tam na Piláta po pět dní a nocí, zapřisáhaje ho, aby dal odstraniti takové potupení svatého města. Šestý den povolal vladař lid do cirku, kamž toutéž dobou jednomu oddílu vojska přijíti rozkázal. Židé znovu prosili; na dané znamení vojáci s vytaseným mečem obstoupili se všech stran to množství lidu; Židé zůstali nepohnuti, obnažili prsa prohlašující, že raději zemrou, než aby přežiti měli takové porušení Zákona. To Pilátovi nahnalo strachu, a proto kázal odstraniti prapory z Jerusalema. ¹⁾ Než jakmile mu pokynuto z vyšších míst, ihned obnovil násilí, vyvolávaje takto proti Římu beztoho již až přílišnou nechuť a odpor.

Když život některého národa jest ohrožen, všechny city se bouří až ku třestění. Pohané nejsou Židům jen utlačovateli; platí u nich za bezbožce; nejsou to jen nepřátelé národa israelského, jsou též nepřátelé Boží; dotknuti se jich jest poskvrněním. Nejohroznější a nejnesmířitelnější zášť, zášť náboženská, pronásleduje je potichu a neustále volá na ně trest a pomstu Hospodinovu. A záští tou kypělo srdce lidu a zvlášt v třídě farisejské.

Každý jiný národ, vida se takto potlačena, byl by ustoupil moci a podrobil by se jhu, ale Žid dává se raději pováliti, pošlapati, než by se zapřel, a všickni, vyjma některé Sadduceje, které jen podlý zisk váže k vladařům, zachovávají

¹⁾ Bellum Jud. II. 9, 2. 3.

i při nejhlubší bídě svého národa víru v lepší budoucnost. S potlačováním roste jejich naděje, oživující se i smutným postavením nynějším jakož i vším, cokoli trudného, ponižujícího a bolestného přináší.

Některé knihy jako kniha Judithina, Makkabejská, Danielova, Henochova, malý žaltář Šalomounův, velký žaltář byly dychtivě čítány. Býváť to literatura ať ústní ať písemní, která snášeji se s událostmi vždy podporuje ideal každého národa. Tak i lid židovský si velice liboval ve vzpomínkách na statečné Makkabeovce a jejich slavné boje; vše bylo v nadšení, když vykládán smysl knih apokalyptických, knih zjevení; Židé rádi vidali tyto velikolepé obrazy, představující, jak největší říše jedna po druhé padají kolem nepohnutého a nevyvratného království israelského; malý žaltář Šalomounův uměli z paměti a zpěvy národní z velikého žaltáře, jimiž duch lidu všecken byl v nadšení. Lid zpívaje tyto božské básně buď nařikal, plakal, trpěl, proklínal, anebo je zpíval, aby pohnul spravedlnost Boží a urychlil pomstu, aby se modlil, doufal, Boha vzýval, konečně aby jen žil.

I při všech těch útrapách a na vzdor Římanům, vítězům a pánům svým, chtěli Židé žíti, nebo věřili ve své veliké povolání.

Jedna jediná myšlenka vskutku opanovala a v sobě zahrnovala všechny ostatní v té době, kde již počínaly pro ně křečovité záchvaty posledního tažení: království Boží se blíží, Messiaš, budoucí král konečně přichází.

Tato naděje, která po celá století zdála se býti údělem a majetkem prorokův a která v srdci lidu se jevila jako duha po bouři, stala se od nynějška dědictvím veškerého národa. Nikdy ještě ani za poroby egyptské, ani v zajetí Babylonském, ani za ukrutného Seleukovce Antiocha, nebyla tak živá, tak bouřná jako nyní; byla to palčivá otázka doby. Každý, ať náležel ke kterékoli straně — vyjma Saduceje — Fariseové i Herodiani, ať se drželi té neb oné školy, Hillelovy nebo Schammaiovy, ať jakékoli společenské postavení zaujímal, kněží a starší lidu, učenci a zákonníci, Ebionité

a publikáni, všickni, všickni byli v myslích pobnuti a pobouřeni.

Když některá myšlénka zmocní se veškerého národa, jím zmítá a jej k vášni unáší, zřídka kdy bývá ode všech stejně pojata. Přizpůsobuje se, drobí se, mění se podle předsudků, zájmův a popudů doby. Myšlénka o Mesiáši u Židů nešla tomuto osudu; u vlažného Saduceje není táž, jako u bouřného Fariseje; jinak ji pojímali písaři nebo zákonníci pohroužení v Thoru, jinak haggadisté rozhořčení proti bezbožnostem Římanů, jinak zase muž z lidu, pověrami zaslepený, a jinak nábožný Žid, žijící v očekávání spásy israelské, a Žid palestinský opět jinak, než Žid alexandrinský.

Nikdo nepochyboval, že království Boží právě se zakládá. Ale jak? Veřejné mínění o tom se rozcházelo. Velekněží, Fariseové, Saduceové i stoupenci ochablého Judy Gaulonitského, z rozličných příčin, buď z opatrnosti nebo ze sobectví, nebo z nepravých výkladů Písma — domnívali se, že Mesiáš není než sám národ israelský a království Boží poslušnost k Zákonu; viděli, že toto království nelze srovnati s poddanstvím římskému místořediteli, sídlícímu v Antiochii, a vladaři usedlému v Cesarei.

Tyto výklady vynášejí dobře na jevo naději aristokracie židovské, všech těch, kteří myslíce jen na sebe tak své myšlénky si utvářejí, by jen jejich sobecký klid nebyl rušen, a při tom doufají, že budoucnost nebude leč pokračováním minulosti. Jerusalem bude skvělejším, poklad chrámový bohatším, krev obětní poteče proudem v „moři měděném“, ¹⁾ starší lidu budou ctihodnější, desátky hojnější, stolice v synagogách budou míti posluchačstvo četnější, učení mistrů zaneše se až k pohanům, novověrci se budou množiti, celý svět pozná Boha israelského; ble, to jest království Boží!

Taká lhovost, taká lehkomyšlná oddanost do politické poroby, toto nečinné očekávání slavnější budoucnosti nebylo ovšem po chuti prudkým a svobodomyšlným horlivcům. Byloť jich mnoho mezi Židy, i v samém lůně strany

¹⁾ Veliká měděná nádoba v předsíni pro lid.

farizejské, ti totiž, kteří poslušnost k Zákonu spojovali s touhou po národní velikosti, obé objímající láskou nejvroucnější. Z jejich středu vyšli Makkabeovci, oněch šest tisíc, kteří za Heroda odepřeli přísahu věruosti při popsání lidu, o němž se zmiňuje sv. Lukáš; z nich byl Judas Gaulonitský a učený Saddok, a konečně později Kanainovci a Zeloté neboli „horlivci“ — tato strana odboje s rukou ozbrojenou, tito nesmířitelní, jichž heslem bylo: „Žádného jiného pána nechceme, než Boha! Žádných daní více! Daň jest znamení poroby.“

Očekávali Messiáše jakožto bojovníka, skutečného krále, jemuž Bůh dá moc setrásti jho římské, podmaniti pohany a ustanoviti Zákon Mojžíšův v celém jim poddaném světě. Politika zatlačovala u nich zájem náboženství. Nacházeli v lidu a v ohnivě mládeži věrnou a hlučnou ozvěnu. Byli na tom, že každou chvíli vypukne v zemi vzbouření; jakmile některé protináboženské ustanovení vydáno bylo od vladaře, zuřili, podněcující vášně lidu s neohrožeností, jež se ničeho ni trápení ni smrti nelekala.

Pověry týkající se Messiáše a jeho království bujněly v lidu nevzdělaném. Obrazivost jeho se rozpalovala četbou knih apokalyptických. Lid očekával muže neobyčejného, který se objeví v oblacích; někteří pravili, že jest skryt a náhle se objeví jako blesk. Bude souditi jako nejvyšší soudce soud nad národy jím přemoženými, a potom nastane šťastná doba blaženosti. Jiní očekávali dva Messiáše: jednoho, který bude válčiti, trpěti a který bude přemožen; druhého, který dobude vítězoslávy. Tato myšlénka nemálo přispěla, že nezkcrcení Zeloté měli za to, že oni jsou tím bojujícím a trpícím Messiášem.

Než bylo by od místa, kdybychom měli za to, že všickni Židé palestiništi za času Ježíšova viděli v Messiáši jen pozemského hrdinu a v jeho díle jen dílo politické. Jakkoli mocně zavládl tento klam u třídy učené a v lidu, přece daleko jest od toho, aby byl zatemnil všeliký božský a náboženský živel spočívající v myšlénce messiášské.

Mezi písemnými svědectvími, jež nás co nejurčitěji poučují o představě, jakou si i ti nejlepší Židé činili o Mes-

siáš i jeho království, lze citovati knihu Henochovu ¹⁾ a malý žaltář Šalomounův.

V knize Henochově, jež má tak velikou váhu v názoru, jehož myšlenky věrně tlumočí, nazývá se Messiáš „Vyvoleným, Pomazaným, Synem člověka i Synem Božím.“ Podle spisovatele jest roven andělům a jako Syn Boží zaujímá takového místa, jakéž vykazuje Philon svému „Logos“. Syn člověka bydlí u Toho, který má počátek dnů; sedí na trůně velebnosti u Boha; všickni lidé ho vzývají a on vlastní bude nade všemi. ²⁾

Jeho povolání bude takové jako proroka, učitele a soudce. V něm přebývá duch moudrosti a umění, pravda, síla a duch těch, kterých již není více.

Bude posledním prorokem; jeho dílo dotkne se všech národů země, bude světlem prorokův a potěšení zarmoucených; bude souditi věci skrytě, sedě na trůně Velebnosti Boží, a nejen lidi, ale i padlé anděly, Azazela a jeho vojska.

Po soudu budou nebe a země obnoveny, přichystány pro vyvolené za času messiášského, nepřístupny hříšníkům.

Židé palestinstí nevěřili v bolestný příchod Messiášův, neměli představy o Jeho smrti a o Jeho slavném vzkříšení. Dle nich Messiáš neumře, bude žíti věčně jako věčně potrvá trůn Davidův, jež obnoví. (Jan XII., 22. Luk. XXIV., 19.)

Tytéž myšlenky, ale v menší míře a přesnosti, nacházejí se v starých Targumim, a sice v Onkelově a Jonathášově; máme tam potvrzeny tytéž příčiny politické a náboženské přemrštěnosti stále se udržující u oněch Židů, kteří nemohli se spráteliti s myšlenkou, že odňata bude berla od jejich národa, a kteří ztrácejíce neodvislost vzpomínali po staletech na slova prorocká, jež k nim mluvil umírající patriarcha Jakob: „Přijde, ale v době, až bude odňata berla od Judy.“ (Gen. XL., 10.)

Jen u nábožných a míru milovných, u dobromyslných a tichých zachovávaly se naděje israelské v plné přesnosti.

¹⁾ Das Buch Henoch, übersetzt von Dillmann. Leipzig, 1853.

²⁾ Tamtéž.

Tito neobmezovali a nezměňovali svými předsudky a vášněmi pokynů Ducha Božího; nezlořečili pohanům, ponechávajíce pomstu Bohu; dobře vědí, že dle slov proroků budou osvobozeni od nepřátel, ale nestarají se o to, aby své pány podmanili, a nekonejší se marnými zámysly pozemskými, očekávají potěšení svého národa, vidí v příslibeném Messiáši příští Boha samého, Emanuele a Syna Božího — Toho, který osvítlí temnosti pohanské, souditi bude v spravedlnosti a bude slávou Israele.

Jak se to vše naplní? Neodvažují se pátrati po věcech neznámých. Úrady Boží jsou nad nás povzneseny; poznáváme je teprve, když se uskutečňují, neboť teprve potom přinášejí s sebou a v sobě světlo. Duše bývají úzkostlivé, zakoušejí nepokoje jako lidé, kteří netrpělivostí ve svých tužbách se souží.

Jak pohnutlivé divadlo poskytuje tato hrstka lidí bouřících se proti všemohoucnosti římské! Nikdy nebyli slabšími, a přece nikdy jejich ctižádost nebyla větší. Co Římané sami chtěli pro sebe — světovou vládu — tu chtějí oni; kdežto Římané zamýšlejí založiti jev království moci, chtějí oni království Boží, a proto tísni se kolem chrámu jako kolem poslední pevnosti své.

Se zimničnou nedočkavostí dotazují se svých zákona učitelů: Kdy přijde Spasitel? Vaše hříchy — odpovídají tito — protahují den osvobození a potěšení. Jsme-li jen hodni pomoci Boží?

Osvoboditel nepřicházel.

V pravdě učitelé nic nevěděli; jejich odpověď byla jen obyčejnou vytáčkou, aby pod rouškou náboženství a pokory zakrývali prázdnotu svého ducha. Lid se neupokojil. V každém okamžení byl hotov ke vzpouře, jsa odhodlán následovati toho, kdo by ho dovedl unášeti, ochotně propůjčoval sluchu i nejmenšímu poplachu, i sebe menšímu povelu.

Duch celého národa jest jako duch jednotlivce, mívá své chvíle sklíčenosti, jakož i chvíle prudkých výbuchů, chvíle pokoje nebo bouře. Judsko od doby, kdy jeho ethnarcha

Archelaus byl složen s úřadu, nacházelo se v takové době kritické.

Tenkráté objevil se v Israeli člověk, jenž byl ustanoven, aby své stranicvím rozhárané, pod jhem pohanským shrbené a vášněmi a předsudky zbloudilé vlasti zvěstoval záměry Boží.

Oživí znovu proroky, jejichž hlas od více než čtyř století umkl, a o než Fariseové jinak se nestarají, leč že okrašlují jejich hroby; jako oni bude též on kázati o ctnosti, o budoucnosti a o povinnosti národa; jako všickni lidé předurčení bude i on duchem a svědomím své země, duchem, jenž soudí správně, svědomím, jež velí dobro; on dá odpověď na nejnaléhavější otázky, odtud jeho moc, odtud rozsah a rychlost jeho činnosti.

Lidé, kteří nepochopují pravé potřeby své doby, nedovedou vzbuditi nejmenšího zájmu; lid jich neslyší, jim nerozumí, zůstávají bez vlivu a bez moci tak, jako lid zůstává k nim lhostejným a nepozorným. Ale koho Bůh posílá, přichází vhod; země se otrásá pod jeho nohama, jeho slovo se dotýká srdce a jeho skutky oživují.

Jan náležel k lidem takovým, byl jedním z prorokův, ano největším z nich. Byl povolán již v lůně matky své. Ač byl synem velekněze a z rodiny kněžské pocházel, přece neměl následovati otce Zachariáše v jeho úřadu a sloužiti chrámu. Zvyk překonává povahy obyčejné, ale koho Bůh povolává, ten jde tam, kam jej Duch Boží volá. Jan patrně znal své příbuzenství s Ježíšem a Marií; nezdá se však, žeby byl kdy viděl toho, jehož předchůdcem byl; ale slyšel z úst své matky vše, co bylo označeno jako znamení jeho vlastního narození, a dověděl se od ní, jaká budoucnost mu byla již v kolébce předpověděna. Žil a rostl jako Bohu zasvěcený, jako „Nazir“. Žádný pozemský vliv nemohl pokaziti jeho duši věnovanou nejvyššímu povolání.

Bydlí na poušti, následuje vnitřního hlasu Ducha Božího a posiluje se jím. Moc jeho nadšení povyšuje jej nad jeho dobu i jeho vrstevníky. Vše potírá, co jej obklopuje, není v něm stopy některé školy, známky některé třídy nebo ně-

které strany. Mnozí se domnívali viděti v něm, jak ostatně i v Ježíši, Essena; ale on neměl jejich nauky, ni jejich obyčejů, ni šatu, ni jejich snah; nebyl poustevníkem, byl samotářem. Chceme-li hledati jemu rovného, třeba zajíti až do doby Eliáše Thesbitského a do doby Isaiášovy. Oba ožívují v něm. V dlouholeté samotě své sílí se upomínkami na tyto proroky. Osoba Eliášova snad mu zářila před očima jako vzor proroka: u něho byla táž nezkrotitelná odvaha, táž ráznost. Proroctví Isaiášova byla mu as oblíbenou knihou. Těch málo slov, jež zachovala o něm historie, připomínají nejvýmluvnějšího a nejjasnějšího z proroků messiášských.

Hřích jej zarmucuje a rozhořčuje, poznává jeho hlubokou ošklivost, nelichotí, nýbrž kárá, netěší, nýbrž ohromuje. Jsa povahy pevné, nebojí se ničeho: ani lidu, ani velmožů, ani knížat; jeho opravdovost jest neuprositelná. Má dar dojímati srdce a pronikati svědomí. Jako hrdinný kajicník dává na jevo přisnost, jež u lidu vzbuzuje obdiv.

A přece tento mravokárce, tento hlasatel pokání a strašného soudu Božího neohybá se pod tíží nepravosti, jež bičuje; není malomyslným pessimistou, jest mužem naděje.

Žádný prorok nehlásal jako on mohutnějších slov, hodicích se na národy, jež spravedlnost Boží zahubiti míní: Čiňte pokání.

Vidí přicházeti království Boží a hlásá, že již jest zde, ale místo aby se zalichotil své vlasti touto novinou, jež v sobě zahrnovala všecky tížádstivé záměry národa israelského, udává přísný prostředek k jeho přijetí. Název „Syn Abrahamův“ nic u něho neplatí, potřebí jest, aby každý měl ctnosti jeho. Nic dobrého se nestává, pakli se člověk neodává Bohu.

Má živou obraznost a unášející slovo, mohutný hlas a zápal pro ctnost dodává mu výmluvnosti, již nikdo odolati nemůže.

Celý život jeho jest živým kázáním. Ničím není vázán k tomu porušenému světu, jemuž káže; neopouští samoty, zná jen hlas Boží, mluvící v jeho duši a hlas pusté přírody, která k němu mluví jako Bůh sám. Jeho způsob života připomíná

život Eliáše, jeho mistra; šat ze srsti velbloudí — šat kající — a kolem beder pás kožený. Pokrmem mu jsou kobylinky pečené na kameni a med divokých včel, v rozsedlině skalní nasbíraný. Nepije vína, napájí se vodou pramenitou. Po příkladu proroků ze školy Eliášovy nebydlí ni v městě, ni ve vesnici, ni v domě, nýbrž v jeskyni skalnaté pouště.

Ještě nyní ukazuje se na východ od Ain-Karimu jeskyně, jež prý mu sloužila za útulek na pouti jeho života. Jest vyhloubena ve skále na straně východní údolí Beit-Anina. Dva metry nad jeskyní prýští se pramen, který vše kolem svažuje: trávník jest zelený, citroník ve květu, svatojanské dřevo rozprostírá tam své černé větve. Veleproud za bouře rozvlněný hučí ve svých hlubinách. V popředí ke straně západní jest malá vesnice arabská. Studánka sem přivádí chudé fellahy. Něco na levo, asi v polovině vršku, skupina zelených stromů, posvátné místo, kde podle domorodého podání jsou pochována těla statečných Makkabeovců, v boji padlých. Samota drsná a holá. Člověk cítí se tu stísněna oběma stráněmi údolí, jež se zdají, jakoby se chtěly spojit. Jest třeba pozdvihnouti zrak k nebi, které se tu nade vše vypíná a rozkládá.

Ty skály, ten veleproud, to smutné údolí dobře se shodují s přísnou povahou toho, který tu žije. Ozvěna jeho mocného hlasu volajícího: „Bůh přichází, připravujte cesty Páně“ ještě dnes naplňuje tuto poušť; zdá se, jako bychom ji slyšeli i uprostřed hlučícího větru, jenž tu fíčí, a uprostřed šumících vln Beit-Anina.

KAPITOLA DRUHÁ.

Činnost Jana Křtitele. — Křest Ježíšův.

Rok 27. byl rokem sobotním.¹⁾

Práce zemědělská byla odročena; neoře, neseje se, pole leží ladem; půda, dobytek, lidé, vše odpočívá. Plody rostou samy od sebe, náležejí chudým, pro které jest to rok volnosti, hojnosti, radosti. Sbornice jsou četněji navštěvovány ve dny sváteční a v době modlitby; na cestách vedoucích na Sion, viděti četnější karavany; stolice učitelské jsou hojněji obklopeny. Lid. jenž zvláště na Východě miluje nekonečné rozmlouvání pod širým nebem, jsa méně zaměstnán prací, zaměstnává se náboženskými a politickými záležitostmi, a to s horlivostí stále a stále rostoucí.

To byla právě chvíle, kdy se Jan objevil lidu. Neukázal se na veřejných místech ani v branách městských, ne v Jerusalemě, na křižovatkách svatého města, ani v chodbách chrámových. Apoštol zůstává poustevníkem, jako přikován Duchem Božím ke své poušti, jejíž hlasem rád se nazýval. (Mat. III., 3. — Jan I., 23.)

Kdo neviděl té krajiny, kde Jan Křtitel povznesl se na proroka, nedovede vysvětliti si drsnost jeho slova, jeho výrazné obrazy a volání mohutné jako řev lva.

Poušť ta rozprostírá se od břehu moře Mrtvého až ke končinám Samařským v délce dvaceti mil a v šíři šesti kilo-

---

¹⁾ Byl jím každý sedmý rok.

metrův. Od temene hory Khan-el-Ahmar (červená hospoda) podobá se ve své divoké velikosti utišenému moři, jehož vlny rázem zkameněly. Půda se vyzdvihuje v nesčíslných pahrbcích, malými údolínami prorývaných, tu a tam jsou hluboké prohlubně, sloužící za řečiště četným ručejům, s hor Judských se valícím. K západu vypíná se hora Olivetská, k východu se sklání údolí Jordánské jako jícen mezi posledními vlnovitými výběžky hor Judských a vysokých rozsedlin Moabských. Ani stromečku není v té žhoucí poušti; sotva řídká tráva tu roste na vyprahlé kamenité půdě, jejíž křídovité pahrbky svědčí o tom, že byla od sopek rozryta. Žádné vesnice tu nespatříš: jen v dáli na východ leží Abudis a na sever Tajebeh. Dlouhá bílá čára hadovitě se kroutí k hoře Olivetské: jest to cesta z Jericha do Jerusalema, od věkův užívaná od karavan; Jan bezpochyby často také po ní chodil. Ticho je tu děsné, cítíš se tu osamělým a jako napadeným touto přírodou tím více k nábožnosti vybízející, čím jest tišší a pustější.

Ohnivý tón světelný vrhá po straně pahrbků svůj kmitavý svit do pouště, která jest v plném světle; nejjemnější odstíny se střídají v tom jasu, ve který na Východě halí se nesmírný prostor nebe a země, a který dodává obzoru nekoněčné hloubky a čistoty.

Místa mívají své předurčení; toto hodilo se dobře duchu prorokovu. Jan je prochází od severu až k jihu, od východu až k západu; chodil tu, bloudě po cestách, od hor Engaddských a od břehu Mrtvého moře až k Tajebeh, od jeskyně Aïn Karim až k Jordánu. K těm, kdož tu přecházeli, a k celým karavanám míval svá vřelá kázání. Nevycházel vstříc lidu jako staří prorokové, lid přicházel k němu. Kdož jej slýchali, byli dojatai, vraceli se do měst a do vsí, proaknuti jsouce slovy samotářovými a opakujícíce, co je tak dojímalo, rozšiřovali jeho jméno, vzbuzující takto zvědavost lidu.

Brzy v Judsku, v Samaří, v Galilei a v Zajordánsku nebylo o nikom jiném řeči než o Janovi. Jeho úkol byl velmi živě vepsán v jeho vědomí; cítil s plnou jistotou, že jest poslancem Božím a bezprostředním předchůdcem samého Krista: každé jeho slovo o tom svědčí. Veliké dílo, jež Bůh od věků

připravoval, a v jehož tajemství čas od času zasvěcoval pro-roky a v něž národ israelský kladl své naděje, toužebně vo-laje, by se naplnilo dílo, jež vyšlo z hlubin milosrdenství Božího, spása světa, osvícení pohanův a sláva pravých synův Abrahamových — toto dílo právě se chystalo. Jan je znal, viděl a potvrzoval je; neučil se jemu z knih, ani ve školách uče-ných, ani z pozorování společenského, politického neb nábo-ženského života svého národa; tento syn pouště neuměl čísti, neučil se, ano ani neobcoval s lidmi; ale slovo Boží bylo s ním a nadchnutí Boží ho osvěcovalo. Všickni veleduchové se jím honosí ve větším neb menším stupni dle toho, jak je Bůh zasvěcuje do tajemství svého tvorstva, nebo do tajemství neproniknutelné vůle své. Světlo Boží nezůstává uzavřeno v duši, kterou proniká, dáno jest, aby svítilo, se rozšiřovalo a vyhovovalo vždy hluboce cítěným potřebám, nutnostem a úzkostem doby.

Nejprvnější povinností Janovou bylo hlásati, že králov-ství Boží přichází. Žádné jiné slovo nemělo tolik moci, aby se dotýkalo myslí a dojímalo jich, aby vzbuzovalo pozornost a rozrušovalo lidí jako toto.

Uvážíme-li, kam největší napjetí a horoucí naděje, toli-kráte již vždy těžší a těžší porobou zklamané, byly přivedly Židy, pochopíme, že slovo Janovo ozývalo se jako výkřik osvobo-zení; znamenalo dobu novou a rozhodující v životě národa, naděje braly se k svému konci, vyplnění nadcházelo. Fari-seové často ocháblí a malomyslní, bolestně tážávali se po bu-doucnosti a vidouce své naděje vždy zklamány vynasnažo-vali se, aby vypátrali, proč Bůh tak dlouho prodlévá. Horlivci se znepokojovali, nemyslíce leč na to, aby zlomili jho po-hanské zbraní a vzpourou. Bůh nepřijde, jeho království ne-bude založeno, říkávali lidu, až teprve v den, kdy setřesete se sebe bohaprázdné otroctví.

Jan je prost tohoto fanatismu, ale i nejistoty Fariseů. Pán se blíží, říkal, již vydává se na cestu, přichází, aby vládl li-dem svým, přichází jako soudce, má věječku v ruce, vyčistí humno, prověje svou pšenici, oddělí zrna od plev. Pšenice

bude shromážděna do stodol a plevy uvrženy do neuhasitelného ohně. (Mat. III.)

V obrazné a populární mluvě odhaloval božské vlastnosti Messiašovy utěšenými, ale též hroznými výrazy: utěšenými pro ty, kteří se podobají zrnu, hroznými pro duše prázdné a neužitečné, které přirovnával ku plevám.

Ob čas stával se jeho hlas jemnějším, a tu říkával o Messiaši: „On jest Spasení Boží, každé tělo je uvidí.“ (Luk. III., 6.)

Kde jest? tázal se lid. „Uprostřed vás, odpovídal Jan, ale vy ho neznáte. On po mně přijde, ale on vyšší jest než já. Prve, než jsem byl já, on byl, a nejsem hoden, abych nesl obuv jeho nebo se vrhl k nohám jeho, a rozvázal řeménky u obuvi jeho.“ (Jan I, 26.)

Na hlas nového proroka veškeren lid, jsa uchvácen jeho slovem a jistotou jeho řečí, se probudil. Poušť byla naplněna tím hlasem. Osamělé cesty byly přeplněny množstvím lidu, jenž sem se všech stran chvátá, aby vyhledal a následoval poustevníka.

Snadno bývá vzbuditi obdiv u lidu, obrátiti na se jeho pozornost, podrážditi jeho zvědavost, pobouřiti jeho náboženské nebo politické vášně, ale poslanec Boží má vyšší snahu, on má pronikati duši až do hlubin jejích, povzbuditi její vůli, dotýkati se svědomí a strhnouti je za sebou.

Takové dílo nepřichází k místu bez působení Božího. Dávaje svým prorokům svatost, hrdinskou lásku ctnosti, propůjčuje jim Bůh také slovo Duchem Božím se ozývající, jež jediné může obnovovati: vštěpovati nenávisť k hříchu a nabádati ku ctnosti.

Svatost Janova zářila v celé jeho osobě. Každý viděl v něm člověka Bohu oddaného. Přísnost jeho života činila z něho bytosť skoro nadlidskou. Cesta ku svědomí stála mu otevřena: žádný prorok před ním nevstročil do něho s větší vítězoslávou. Byl prorokem i reformátorem; jako prorok upokojoval naděje lidu, jako reformátor vedl jej za sebou a učil ho spásonosnému učení.

Učení to, jež záleželo v přípravě na království Boží, zahrnovalo v sobě dvě stránky: co do ctnosti pokání, a co do obřadů křest spojený s vyznáním se z hříchův. Učení toto daleko jest předsudků farisejských a revolucionářských nauk Judy Gaulonitského a Zelotů.

„Nekonejšete se marným klamáním“ — pravil asi k zástupům, k němu se tísnícím — „ne pro vaši spravedlnost a skrze vaše obřady stanete se hodnými království Božího, aniž zbraní nebo vzporou proti římskému jhu urychlíte příchod Spasitelův. On přijde v den svůj a den ten již nastal; žádná moc nemůže překážeti Bohu; člověk musí jej očekávati a pak, až přijde, jej přijmouti.“

Má li se tedy dílo Boží vyplniti, jest třeba, aby člověk se mu nachýlil, aby se vzdal svých předsudků, svých nepravostí, vášní, hříchu vůbec, pod jakoukoli způsobou se ukrývá, to nazýval Jan litovati, vyznati hříchy a pokání činiti.

Bez pokání není žádný pokrok v ctnosti možným, žádné obnovení duševní; jest to obecným zákonem pokroku mravního, a zákon ten měl býti ohlášen tutéž hodinu, kdy Kristus hodlal provésti nejvyšší pokrok a nejvznešenější obnovení v lidstvu.

Janovi připadá čest, že tu dobu naznačil tak určitě, že nižádná jiná se jí nerovná v dějinách.

K svému učení připojil obřad, kterýž měl býti znamením a veřejným jeho vyznáním.

Na východě žádný náboženský projev nekoná se bez viditelného znamení, jež by nedojímalo smyslův a nebudilo obrazivosti. Když tedy Jan ustanovil křest, činil tak v souhlasu s povahou a s obyčejí lidu, jsa jist, že tím jen svému dílu nové moci dodává.

Každým způsobem křest od Jana ustanovený byl původní, neměl nic společného s denní koupelí Essenův a se křtem proselytů; onano byla jen očišťováním dle zákona, jež nikdy nebylo předmětem náboženských zřízení Janových, a tento byl pouhým znamením, že pohan byl připočten k lidu vyvolenému. Ale křest Janův byl slavným vyznáním kajícím, obrazem vnitřního obmytí a čistoty duše, bez které království

Boží nemohlo býti od ní přijato, ni v ní založeno. Není pochybnosti, že křest ten byl mu vnuknut zároveň s jeho prorockým povoláním; proto pochází od Boha, a jest povinností, by přijali jej všickni, kteří očekávali ve spravedlnosti příchod Messiašův. (Marek XI, 30.)

Vyznání se z hříchů, jehož vyžadoval Jan Křtitel před ponořením a při ponoření, bylo u Židů zvykem. Zákon to ukládal v některých případech za slavnou povinnost. Známo jest, že v den smíření velekněz jménem lidu skládal na hlavu prokletého kozelce ruce, na znamení, že skládá naň všechny hříchy lidu israelského. (Deut. V, 7.)

Mojžíš i proroci ve své vroucí horlivosti pro spásu lidu rádi přinášeli břímě hříchů před Hospodina a prorok Joël mohutným hlasem volal ke kněžím: „Mezi síní a oltářem ať pláčí kněží nad nevěrností lidu“ (Joël II, 17.).

Bylo to přesvědčení ve vědomí lidu židovského zakořenělé, jehož stopu nacházíme až u Philona a ve spisech rabínských, že pokání s vyznáním hříchů spojené přináší požehnání Boží a že jest podmínkou příchodu Messiašova.

Kdežto za doby tehdejší Fariseové si zakládali na své spravedlnosti, Esseni na své čistotě podle zákona, zapomínajíce při tom na zákon pokání, připomíná ho Jan lidu a tím dokazuje, že prost jest bludů svých vrstevníkův a věren duchu proroků, těchto pravých představitelů Ducha Božího.

Po některý čas chodil Jan po poušti rozsévaje své učení a volaje lid ke křtu; potom sestoupiv na pláň Jordánskou, přiblížil se k řece.

Planina Jordánská rozvinuje se na 300 m. nad hladinou mořskou u paty hor pouště Judské, smutná, neobydlená, skoro nevzdělávaná. Jezero Tiberiadské ji ohraničuje na sever, moře Mrtvé na jih, hory Moabské a Adjlonské na východ. Čím více se blížíme k moři Mrtvému, tím neúrodnější jest půda. Zelené Jericho, svažováno jsouc pramenem, nyní studánkou Eliášovou nazvaným, vypadá jako oasa pod svými banány, palmami a růžovými keři. Kolem ní půda žlutavá a šedá. Jen tu a tam některá planá oliva a skupina bodláčitých

křovin, od Arabů „sidr“ zvaných. Ve středu pláně, mezi Judskem a Pereou, dlouhý špinavě bélavý pruh naznačuje údolí, v jehož nitru vyhloubává Jordán své řečiště, vody jeho valí se půdou slínovitou, plnou sanytru, jenž na ní ode dávna hlodá. Tato rozkopaná a rozsedlinami rozrytá půda poskytuje děsný pohled: zdá se, jakobys viděl stará, zbořená stavení, kusy zdí, sesuté věže, nezhledné trosky města válkou zpustošeného, oheň s nebe a dávná století.

Dny jsou palčivé, noci vlašné, světlé. Dlouho po západu slunce veliké světlo podobné mléčné dráze rozlévá se na západ a nesčetné hvězdy se ukazují. Na nejvyšším obzoru svítí jako v zenitu podobající se majákům na břehu usnulého moře. Večer proletují údolím celá hejna ptactva jako mračna s velikým šustotem křídly třepetající; nic neruší ticha, leč toto ptactvo a pak temný řeky šum.

Taková byla ta místa, kde chodíval Jan Křtitel, když se byl vzdálil od pouště ubíraje se k Jordánu.

„Připravujte“, opět a opět říkával, „cestu Páně“. (Mat. III. a Luk. III., 4.)

Přirovnával duši k poušti, po níž chodil, říkáje každému, že do duše neúrodné, opuštěné hodlá vejíti Bůh. Neměla-li se mu tedy připravovati cesta? Přímé čiňte stezky, volal, aby nebyly hrbolaté a příkré jako ty, po kterých chodíme. Každé údolí buď vyplněno, každá hora, každý pahrbek snižen. Kdož jste malomyslní a ochablí, vzmužte se; marniví a pyšní ponižujte se. Vůle vaše buď přímá a čistá, duše vaše klidná a rovná. Potom uvidíte Spasení Boží. Toto slovo označovalo Messiáše.

Jeho pronikavá kázání povzbuzovala ku pokání. Bylo viděti množství lidí, ani veřejně vyznávají hříchy své a na znamení lítosti ponořují se do vln Jordánských.

Učedníci se shromažďují kolem Křtitele, opakují jeho učení a pomáhají mu v jeho úřadě. Po způsobu všech učitelův náboženství učí je modliti se, ukládá jim nejprísnější posty, nabádá je ku pokání a obětavosti. Jsou to lidé z lidu, jejichž život utužený ve škole mistrově stává se vzorem nejvřelejší pobožnosti židovské.

Nenacházíme v dějinách židovských a snad i v dějinách jiného národa podobné náchylnosti ke ctnosti.

Nižší a opovržené třídy: vojáci, publikáni, mýtní, služebníci při dvoře těsně obklopují nového proroka kázajícího pokání. Kněžstvo zdá se, že z počátku patřilo na to okem příznivým (Jan V, 35.), ale ani Saduceové ani Fariseové, ani zákonníci nepřijímají křtu, k němuž je Jan vybízí. (Luk. VII., 30. — Mat. XXI, 32.). Saduceové, jsouce nepřátelé všeho novotářství, opovrhují obřadem ustanoveným od člověka, jehož poslání neuznávají; ostatní, spoléhající na svou svatost dle zákona, nejsou z těch, kteří se rádi bijí v prsa; spokojeni jsouce sami s sebou, jak by měli veřejně vyznávati se z hříchů, jichž nemají? Neuprositelná přísnost kajicníkova je uráží, nevidí v něm nic, leč fanatika zlým duchem posedlého. Ale lid uchvácený Janem jinak přijímal jeho slovo. Jest to pravidelným úkazem v dějinách zjevení Božího: když Bůh chce vykonati nějaké dílo, opovrhne velmoži a moudrými a nachyluje se k nevědomým a maličkým; odmítá těch, kdož se domnívají býti spravedlivými, a volá hříšníky, jejichž upřímnost zasluhuje odpuštění.

Přísný reformator umírněval se, když kázával poníženým; rady, jež jim dával, prozrazovaly dobré srdce.

K celníkům a výběřcím daní mluvil o spravedlnosti říka: „Nevyžadujte více, než co jest předepsáno“.

Vojákům doporučoval, aby byli laskavi a mírumilovní, aby neužívali násilí a se svým žoldem byli spokojeni. — „Buďtež dobří“, mluvil ke všem. „Kdo má dvě sukně, dejž nemajícimu, a kdo má pokrm, rozděl se s tím, který ho nemá“. (Luk. III., 11.)

Měť způsob a důvtip lidí duchaplných a ono vyšší umění, které spojíc prozíravost se spravedlností a láskou dovede každému říci slovo případné. Avšak proti pokrytství a pýše ukazoval hněv a přísnost nesmířitelnou.

Jedenkrátě upozoroval v lidu mnoho Fariseův a Saduceův přicházejících ke křtu. Nemohl se zdržeti, dobře znamená, jak málo pravé pobožnosti je v nitru prvých a jak mnoho pochybovačství a smyslného epikurejství se ukrývá

v srdci druhých. Poznal v nich jedovaté jazyky, sršící na lid jed nepravého učení o království Božím, o očekávaném Messiáši, o svatosti a spravedlnosti. Jeho svědomí se tím pobouřilo. — Plémě ještěrcí, pravil jim, jak utečete nastávajícímu hněvu Božímu? (Luk. III., 8.) Nemáte žádné ochrany více. Litujte hříchů svých a činite hodné ovoce pokání!

Pozoruje náboženskou hrdost, na níž si uvnitř zakládali i proti Bohu samému a spravedlnosti jeho, dodal: Neříkejte: Čeho jest se nám obávati? Nemáme-li zaslíbení Božích? Nejsme li synové Abrahamovi? Synové Abrahamovi! Nemůže-li Bůh z tohoto kamení vzbuditi synů Abrahamových? Nevydává-li strom Bohem vštípený ovoce, bude bez milosrdenství vyfat. A přichází hodina, strome neužitečný, již sekera ke kořenu přiložena jest, budeš vyfat a na oheň uvržen. (Luk. III., 9.)

Takto Bůh skrze ústa prorokova bičoval předsudky vůdců lidu, ukazuje jim v blesku nadšeného slova přísné soudy své, jimž nikdo ujíti nemůže.

Sekera Boží, v myslí prorokově, jest Řím, ohrožující národ israelský úplnou zkázou; také znamená veliký den soudu, Messiáše samého jakožto nejsvrchovanějšího vykonavatele spravedlnosti Boží.

Jan jsa mírným ku spravedlivým a poníženým, byl ne uprositelným ku pokrytcům a hrdopýškům. Jeho přímé slovo neušetrilo nikoho. Jakási nadpřirozená moc jej k tomu měla. Tak si získal úctu u lidu, a jeho vliv stále mohutněl, neboť měl vrozený cit pro spravedlnost zamlouvající se svědomí lidu, jenž dobře cítil, jakoby se mu ulehčovalo. když slychal nestranné slovo promlouvati beze vsí bázně a slabosti proti nátiskům velmožů; lid se sklání před těmi, které láska ke ctnosti unáší; svatost jim vine oslonu kolem skrání a byt byli zbaveni vsí moci světské, přece vidí v nich oproti ustanoveným mocnostem splnomocníky Boží. Tak z nitra pouště Jan, tento chudý poustevník, ovládá svou dobu.

Vše bledlo před přísnou a osvícenou postavou proroka, jehož každé slovo ničí hřích a velí ctnost, pronáší hrozby,

a opět budí naděje národa, a podporou slovu tomu jest jeho hrdinská svatosť.

Eliáš v pravdě vstal z mrtvých.

Lid, vykládaje vše dle litery, věřil to a hlasitě a s velikým nadšením o tom mluvil. Byla totiž té doby rozšířena víra, že v době messiášské přijdou opět a oživnou velicí proroci: tázali se, zdali není Jan jedním z nich; mnozí potají přetřásali též otázku, není-li Kristem samým. (Luk. V, 15.)

Když některý muž povstane ze středu lidu a vlivem svého ducha a svým nadšením nabývá předůležité mravní vážnosti, znepokojuje vždy panující vrchnosť. Novota jeho slova, svoboda jeho jednání způsobují mezi lidem hnutí a často úřední představitelé společenského a náboženského řádu hledí naň s podezřením: bývá tu nevyhnutelně srážka mezi stranou pokrokovou a mezi stranou držící se starého pořádku, z nichž brzy ta, brzy ona mívá převahu v lidstvu.

Jan příliš mocně hýbal společností židovskou, než aby ušel podezření velerady.

Toto veliké shromáždění považuje se za strážce Zákona a pohánělo před svůj soud každého, kdož se bez jeho povolení odvážil na otázky náboženské; proto se i bouřilo pro neobyčejný vliv Křtitelův. Jadrná výmluvnosť, s jakou bičoval učitele zákona a odhaloval nepravosti velmožů, zavdalo příčinu, že zjevně proti němu ukládali. Kdyby byl Jan kázal v městech nebo kdyby byl přišel do Jerusalema, byli by jej dávno již jali a odsoudili; ale takto se spokojili, že k poustevníku vyslali poselstvo smocnivše je, aby se tázali po jeho domnělém poslání (Jan I, 19.). Poslové byli z kněží a levitů, z nejprísnější strany farisejské.

— Kdo jsi? Kým sebe býti pravíš? Eliáš jsi ty? — tázali se Jana.

Jan, nedávaje se unášeti přízní lidu, odpověděl zcela upřímně: Nejsm Eliáš. — Kdo tedy? — opět se tázali poslové. Prorok-li jsi, od Mojžíše předpověděný? — Nejsm. Kdož tedy jsi, ať odpověď dáme těm, kteří nás poslali. Jsem — odpověděl Jan — hlas volajícího na poušti: Připravujte cestu Páně.

Poselstvo nebylo uspokojeno. Svárlivý duch Fariseův vyvolal otázku právní: Proč tedy křtíš, když nejsi ani Eliáš, ani Kristus, ani prorok.

Zákonníci dle svých výkladů přiznávali právo křtíti toliko Kristu vedle slov Ezechielových: A vylijí na vás vodu čistou a očištění budete ode všech poskvrn svých (Ezechiel XXXVI, 25.) a podle slov Zachariášových: V den Messiášův bude studnice otevřena domu Davidovu i obyvatelům Jerusalemským, a hříšník bude ospravedlněn (Zach. XIII, 1) a dle slov Joëlových: Po všech potocích půjdou vody, a studnice z domu Hospodinova vyjde a svažovati bude trnitý proud vody. (Joël III., 18.)

Eliáš jako předchůdce měl také totéž právo, tím méně ho upírali proroku Mojžíšem předpověděnému; toto učení bylo svatým.

Jan jim odpověděl s takou přímostí, jež všecken dvojsmysl zapuzuje a přináší světlo do jádra otázek bláhovými subtilnostmi zamotaných.

Jest dvojí křest: křest vody a křest Ducha Svatého. Já křtím vodou, Kristus křtí Duchem svatým. A Kristus jest uprostřed vás a vy ho neznáte.

Potom opětuje to, co již byl pravil k lidu, dodal: Tentž jest, který po mně přijde, kterýž přede mnou učiněn jest a kterémuž já nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho. (Jan I. 26.)

Jaký byl následek tohoto pokusu se strany velerady proti Janovi? Neví se to. Jan křtil dále křtem pokání, nedávaje se vyrušovati. Přízeň u lidu rostla a učinila jej nedotknutelným. Bývá těžko sáhnouti na ty, jež Bůh a lid střeží a chrání.

Několik měsícův uplynulo od doby, co Jan vystoupil na dějiště. Jsa usídlen na východním břehu Jordánském v pusté krajině, nazvané Bethanie, proti Jerichu, blíže brodu, jímž karavany ubírající se do jižní Peree k Hebronu a Macheru přebředávaly, vídal tu nescíslné množství přecházeti.

Jakýkoli byl účinek, jež mělo jeho poslání mezi spoluobčany, jakkoli mocné bylo hnutí náboženské, jehož byl původcem, přece poznával prorok, že jeho dílo nedosáhne nej-

vyššího stupně, dokud on neuvidí a dokud neukáže lidu očekávaného Messiáše, zakladatele království Božího. Proč přišel sem křtít vodou, ne-li proto, aby oznámil Jej lidu israel-skému? Oči jeho po Něm pátraly, předtucha Jej volala. Ale jak Jej pozná? Jaké znamení mu Jej zvěstuje? Vnitřní hlas Ducha Božího, jenž v něm bydlel od početí v lůně matky jeho, který s ním žil na poušti a v ústa mu kladl ohnivá slova otrásající národem, ten vnitřní hlas jemu pravil: Nad kým uziš Ducha sestupujícího a na něm zůstávajícího, tentě jest, kterýž křtí Duchem svatým. (Jan I., 33.)

A Jan očekával toho božského neznámého.

Bylo to ke konci roku 27., snad v prvních dnech r. 28. Galilea jako ostatní krajiny, naplněna byla jménem Křtite-lovým; Galilejci podle popudu, jenž k němu vábil Židy vůbec, přicházeli, aby se dávali křtiti.

To byla pro Ježíše hodina, v níž Jej volal Bůh. Tesař Nazaretský byl ve 30 letech; přidal se ke karavaně svého kraje a sestoupil do údolí Jordánského.

Cesta, která vede z Nazareta ku brodu řeky, kde Jan se zdržoval, obnáší 25 mil; vede částečně planinou Jisrael-skou, skrze Uady Djalud, potom pod hradbami Skytopolskými podél pohorí Samařského a Judského uzavírajícího k západu pláň Jordánskou, potom zatáčeje se k západu, nechává v pravo Jericho, sestupuje po mírném svahu do údolí a ústí v Jordáně k Bethanii, právě na místě, které zvolil si Jan, aby tam křtil.

Místo toto jest plno zbožných upomínek, upomíná totiž na jednoho z největších soudcův a proroků; tu přešli Israel-ité suchou nohou Jordán a vešli s Josuem do zaslíbené země; tu prorok Eliáš, provázen jsa svým učedníkem Elizejem, udeřil pláštěm na vodu a rychlé vody otevřely mu přechod.

Brod nazývá se nyní „Maktha“ (místo přechodu), což se shoduje s názvem „Bethanie“ (dům lodi) neb „Beth-abara“ (dům přechodu) u evangelisty Jana. (Jan I., 28.) Leží půl-druhé míle od Mrtvého moře; jest jen 10 m. široký. Řeka tu tvoří náhlý kruh, splachujíc svými vodami strmé skály břehu východního. Protější břeh jest rovný, zelený, stinný, pokrytý vrbami, sítím a vysokými keři tamaryškovými.

Skrze větve řídkolistých stromů spatřiti lze holé pohoří, u jehož paty bývaly Sodoma a Gomorha a zelené Jericho. Řekl bys hromady popela a vápenité trosky. V celém lednu nebe bývá palčivé, vzduch žhoucí. Poušť jest naplněna tichem, jež sotva skřek některého ptáka, náhlý let vystrašeného hřivnáče a temný šum řeky ruší.

Sem přišel Ježíš skrýváje se mezi zástupy lidu.

Jan Ho neznal. Ježíš k němu přistoupil. Náhlé vidění mu Jej zjevilo. „Nad hlavou Ježíšovou viděl Jan nebesa otevřená a duch svatý pod způsobou holubice sestoupil naň a spočíval na něm.“

To bylo ono očekávané znamení.

Jan poznal, čemu žádná věda, žádný důvtip nemůže naučiti; jistě asi zakoušel nevýslovného pohnutí mysli, jež dává lidem na vědomí, že Bůh jest přítomen.

Nachýlil se k Ježíši Nazaretskému a zbraňoval Mu, aby byl od něho pokřtěn.

Jak? — pravil — já od tebe mám pokřtěn býti, a ty žádáš pokřtěn býti ode mne?

„Nech tak — odpověděl Ježíš — neb nám tak sluší naplniti veškerou spravedlnost.“ (Mat. III., 14.)

Hluboký smysl tohoto slova ručí nám za jeho pravost; vrhá neočekávané světlo na ducha Ježíšova; ukazuje, že má úplné vědomí svého messiáského povolání a přicházejí podrobit se obřadu od Jana ustanovenému počíná již ve skutek uváděti toto povolání.

Jan uposlechl a pokřtil Ho. Ježíš byl ponořen do vody. Jakmile vyšel z vody a modlil se pozdálí, vidění, které Jana Křtitele oslnilo, opět se ukázalo Ježíši samému: Nebesa se otevřela, a viděl Ducha Božího sestupujícího jako holubici a přicházejícího na Něho. A v témž okamžení hlas s nebe řkoucí: Ty jsi syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil. (Mat. III., 14.—17.)

Touto událostí počíná veřejný život Ježíšův, zjevuje Jeho přirozenost, Jeho božský úkol, celé Jeho povolání a moc, která je bude provázeti.

Lidé, kteří osobné zakročení Boha samého popírají, nikdy nevniknou v hluboký smysl; a dějiny evangelické, kde takové bezprostřední a osobné zakročení neb působení stále přichází, budou pro ně knihou zavřenou.

Od té chvíle není Ježíš už tesařem z Galilee; rouška, kteráž Jej lidu zakrývala, roztrhuje se; ukazuje se, kým jest. Kristem, Synem Božím. Než přece ponechává si ve své velikosti božské přirozenost slabou, bolesti i smrti podrobenou. Hříšným nemohl býti; pocházeje z Ducha svatého, jest pln svatosti, jež jest základem moci, z níž byl počat; ale ponížen, obětován, zničen musí býti a bude jako člověk hříšný; Jeho první veřejné vystoupení bylo Mu ponížením; přicházíť prosit jako ostatní lid za křest, obřad to pro hříšníka, podrobuje sama sebe zákonu pokání a oběti, jejichž zevnějším znamením byl křest Janův.

Takto naplnil veškeru spravedlnost; On prvý podrobil se zákonu, který pak uloží všem jakožto podmínku nezbytnou tomu, kdož chce vejíti do Jeho království, a On, jenž smrtí měl spasiti a obnoviti člověčenstvo, počíná již vcházeti ve smrt. Hříšník musí trpěti a se obětovati, tak žádá přísná spravedlnost; Svatý Boží musí podrobiti se bolesti a mučednictví, to jest naplnění spravedlnosti skrze lásku, to spravedlnost Ježíšova.

A právě okamžikem, kdy podrobuje se spravedlnosti, počíná slavné uvedení do Jeho úřadu a proto otvírá se nebe. Život Boží neproniknutelný, nevýslovný, všelikému stvoření nepochopitelný, tento život, jímž lidstvo hříchem zničené se již nenapájelo, ukazuje se, uchvacujíc duši jednoho ze synů jeho. Onen předurčený neznámý, na nějž viditelně sestupuje, není toliko, kým se zdál — synem člověka — On jest Syn Boží. Duch svatý, jenž v Ném přebýval a jehož lidé neznali slavnostně se objevuje a posvěcuje Jej přede tváří všeho lidu: Messiaš může od té chvíle počíti dílo své.

Největší mužové mívají jen svého ducha, svou vůli, své vášně; u největších Svatých ke všem těmto pružinám přistupuje ještě nadšení Boží, nadšení často jen přechodné, vždy obmezené, ježto vždy dává na jevo slabost člověka; ale ve-

řejné posvěcení odhaluje Ježíše v plnosti Ducha Božího; a tento Duch jest nejvyšší příčinou všech Jeho myšlének, Jeho vůle, Jeho řečí, všech činův a kroků Jeho.

Ježíš nám jej také udělí. Výjev Jeho křtu, jenž v sobě obsahuje tajemství obnovení, bude se opakovati až do konce všech věků; posvěcená voda bude jednou zvláštním ustanovením svátostí znovuzrození člověka a křest z vody bude křtem Ducha svatého. Kdokoli na volání Kristovo sprostí se svých hříchů, své nevědomosti, svého sobectví skrze lítost, obětavost a víru, kdokoli přijme slovo Ježíšovo, uvidí, jako On, otvírati se nebe, až posud tvrdošijně zavřené; porušení synové pozemští a lidští stanou se syny Božími, uslyší v hloubi svého svědomí skrze hlas Ducha svatého tento nevysslovitelný název a naučí se Boha nazývati Otcem nebeským.

Pokud a jak tyto neobyčejné zjevy, jež se při křtu Ježíšovu udály, byly od lidu pochopeny? Dle evangelického vypravování ničeho nelze o tom souditi. Zdá se, že toliko Janu svědčily, jemu, jenž měl ukázati na Messiáše a který se jimi vyšinul na výši svého povolání. Onť dostojí úkolu svému. Příležitosti vznikají samy od sebe, a slyšíme, jak on, jindy tak prudký, dovede mírniti svůj drsný hlas a nalezne slova plná neskonalé laskavosti, aby poukázal na svého Pána a Mistra.

Událost křtu Páně zůstala hluboce vryta v paměti a ve vědomí jeho učedníků; bylť nazýván „Pomazání Ježíše“. První kázání apoštolské, jak je nám zachovaly Skutkové apoštolští (Skut. IV, 27., — X, 38.), naráží naň jako na skvělé znamení, dle něhož poznati se má božské poslání Messiášovo.

Ježíš se hned vzdálil a odešel, chtěje ujíti přílišné zvědavosti lidu, jenž se hrnul k břehům Jordánským.

Duchem Božím, jímž byl naplněn, veden jest Ježíš na poušť.

KAPITOLA TŘETÍ.

Ježíš na poušti. — Pokušení.

Která je to poušť, kam Duch Boží vedl Ježíše?

Evangelické památky neurčují jí výslovně. Jisto však jest, že slovo *ερημος* užívané se členem v jednočtu a bez přívlastku svědčí toliko o poušti Judské. Nejstarší podání vždy vyhledávalo a uctívalo stopy Ježíšovy v krajině hornaté a divoké, která se rozprostírá západně nad Jerichem až k výšinám Bethanie, jsouc ohraničena na jih Uady-el-Keltem, severně Uady Nenahimehem.

Ježíš opustiv Jordán prošel asi plání Jerišskou a nechav v levo město stranou vstoupal po příkrém svahu horském, nyní „Quarantania“ zvaném.

Toto skalnaté horstvo jest nesmírné nahromadění načervenalého vápence, jenž, jak se zdá, zvápeněl požárem. Jako nějaká smělá architektura rozkládá se v pěti hřebenech pyramidám podobných. Hluboké prorvy je oddělují. Vítr a déšť hlodaly na jeho kamení a vyhloubaly na některých místech výklenky, jež ruka lidská rozšířila. Uprostřed nejvyššího temene věřící uctívají jeskyni, kam Ježíš se uchýlil za svého pobytu na poušti. Vede tam stezka ve skále vytesaná. Několik řeckých mnichů tu žije vysoko nad zemí s ptactvem nebeským, se hřivnáči a orly.

Okolo naše dívá se tu udiveně na panorama, jež se kolem rozvíjí na obzoru vysokého horstva. Na východě za plání Jordánskou hora Nebo a vysočina Perejská, na sever hora

Hermon s hlavou skvoucím sněhem pokrytou v hloubi světelné se ztrácejíc; na jih moře Mrtvé, svítící jako tabule nahnědlého stříbra; na západ poušť Judská vyzdvihující se v nescíslné kužele. na nichž od zimního deště pučí řídká tráva, již zase první paprsky letního slunce sežehují. Jerusalems skrývá se za horou Olivetskou, jež brání další vyhlídce a na níž nyní bílá věž se vypíná jako vyzdvížené znamení nad úskalím tohoto nehybného a smutného moře kamenného.

Vše tu poušť a hora: dva velikáni vedle sebe plni přísnosti a velebnosti. Takým byl dle vši pravděpodobnosti úkryt Ježíšův.

Skála mu sloužila za útulek. Žil mezi dravou zvěří.

Nebe nad Jeho hlavou plno jasnosti a hlasů nebeských. V této mrtvé přírodě jen vzpomínky mluví k cestovateli, jenž sem zabloudí; vše naplňují svým šepotem. Živý obraz Kristův zdá se vznášeti se nad pahorky. Jest nám, jakobychom přítomni byli vnitřnímu postupu Jeho myšlének a s úctou díváme se na trosky skály, kde asi odpočíval.

Když s temene těch hor díval se Ježíš na pláň Jordánskou, kterou právě opustil, mohl pozorovati množství lidu, an po všech cestičkách chvátá k tomu, který Jemu připravoval cestu; na protější straně obzoru měl před svými zraky cestu z Jericha do Jerusalema, po které jednoho dne se svými učedníky kráčetí bude smrti vstříc.

Pobyt Ježíšův na poušti byl z počátku modlitba; rozjímání, noření všech mohutností lidských v Bohu, Otci svém. Kdož zakusili vytržení a nadšení mysli, plnými doušky pili z veletoku božských rozkoší, slyšeli jako sv. Pavel slova, tajemství nebeská, kterýchž člověku pozemskému nelze vysloviti (II. Kor. XII, 4.); — jen svatí by mohli poněkud popatřiti na některé paprsky duše Kristovy, když se modlí, klaní, rozjímá.

Viděl ve vůli svého Otce velikost a krásu svého budoucího povolání; uvažoval jeho obtíže, tušil jeho bolesti a oběti; prve, než počal jednat, bral úradu se svou moudrostí, spravedlností a s nekonečným milosrdenstvím, aby spasil svět ztracený.

Umučení, Kalvarie, smrt se odhalovaly před Jeho očima věčnému světlu otevřenýma; pociťoval záchvěvy duše radostí božskou překypující, ale i úzkosti duše zarmoucené při pohledu na strašlivé zápasy Jej očekávající.

Poušť mívala vždy pro nábožné lidi neodolatelnou přitažlivost, všickni v ní trávili čas; býváť jako prahem činného života.

Ježíš často vyhledávatí bude samoty a sám jí jako příležitosti k modlitbě užívati bude, jako prostředku, kde duch odpočívá a uniká nástrahám a pronásledování. ¹⁾

Když nyní po svém křtu se tam uchyloval, chtělť zajisté po svém způsobu prožítí stav úplného klidu mysli sebrané, který v životě mužů činných předchází prve, než se pustí do díla. Kdo vědom si jest velikého poslání, stížen jsa tíží své zodpovědnosti, ustrašen vlastní slabostí, rád sám do sebe vchází daleko od hluku světského. Samota přibližuje k Bohu, očisťuje srdce a mysl, osnuje zdárné úmysly, pobádá k zmužilosti a připravuje povahy silné.

Mojžíš vyhledával Boha na osamělém temeni hory Horeb ²⁾; Eliáš na poušti hledal úkrytu před lidmi ³⁾; Jan Křtitel také na poušti žil mohutně a posiluje se Duchem Božím; Pavel odstranil se do neobydlených plání arabských, aby přemýšlel o hlase, jenž ho na cestě do Damašku povalil k zemi; ⁴⁾ a učedníci Ukřižovaného, utíkající před zkažeností světa, pohřížení jsouce v rozjímání, lačníci po životě věčném jedenkráte též se uchýlí do skalních slují, do nitra poušti Thebaidské.

Povolání Ježíšovo nedovolovalo, by dlouho se zdržoval na poušti; jen se tam zastavuje. Nepřichází tam, jako my, hledat Boha; nosí jej v sobě; ani jeho slov, slyší je všude jak v Nazaretě, tak u Jordánu, uprostřed lidu, jako v tiché přírodě; ani uskutečnit úkolu messiášského: celý ten úkol

¹⁾ Mar. I, 35, 45; VI, 37. — Luk. II, 12. — Mat. XIV, 13.

²⁾ II. Mojž. III. 1.

³⁾ II. Král. XIX.

⁴⁾ Gal. I, 17.

spočívá v Duchu, jenž jest mu světlem, rádcem, silou, popudem, a jehož vždy a úplně jest poslušen.

Nejnábožnější lidé vycházejí na poušť, aby posilovali se ve své zmužilosti, Ježíš tam šel, aby ji ukázal; oni vyhledávají samoty a míru, Ježíš boje; hledají tam útulku před zlem, Ježíš sem přichází, aby se modlil, aby podstoupil boj se Satanášem a by zvítězil nad ním.

Ten, který Bohem samým byl prohlášen za Syna Božího, nebude zbaven bolestné stránky, člověku usouzené: již při křtu učinil veřejné vyznání o smíření a oběti; nyní se podrobuje zkoušce pod způsobou tajemnou a opovážlivou, jež se vymyká rozumu lidskému a již vysvětliti jest úlohou dějepisce.

Pokoušeti a zkoušeti jsou dvě slova příbuzná: užíváme-li jich o bytostech svobodných, pak z činů, jež z nich pocházejí, ukázati se má cena a moc jejich.

Zkouška neb pokušení jest překážka stavící se mezi vůli a povinností: vůli, která má jednati, povinnost, jež jest pravidlem a účelem skutku. Překážka může přijíti z naší přirozenosti, jež se protiví namahání, bolesti, oběti a smrti. Není člověka, jehož by povinnost neodsuzovala k utrpení a oběti, mnohým ukládá dlouhé bolesti, některým — nejlepším a nejstatečnějším — velí umříti: hle, toť všeobecná zkouška každé svobodné bytosti, hledá Boha v dokonání svého osudu, a by dosáhla Boha, jest jí třeba obětovati se.

Kdo pozoroval a rozebíral svoji přirozenost, snadno v ní shledává mezi nejslechetnějšími úmysly a nejzdrárnějšími schopnostmi také nezřízené síly, které pro něho a v něm tvoří stálé pokušení vzdáliti se od povinnosti a svého povolání.

Smyslnost a pýcha nás odvrací od Boha: onano nás násilně pudí užívati všeho, co lahodí vášním, tato nás podmaňuje, bychom jen v duchu svém a ve vůli své hledali měřítko pro myšlení své a síly pro život svůj.

Jsou to dva způsoby sobectví, které kvasí v nitru naší dvojaté přirozenosti: jeden jest sobectví hmoty, vzdorující podrobiti se duchu a Bohu; druhý je smyslnost libující si sama v sobě a protivující se Bohu, původu hmoty i ducha.

Každý člověk, jehož tyto dvě moci ovládají, bývá ve svém okolí ctizádostivcem a potlačovatelem, touží urputně po vládě, totiž chce vládnouti a podmaňovati. Násilí a lešť, vražda a lež, hrozba a lichocení: to jest mu zákoníkem a praktickým uměním.

Všecky výstřednosti vášní pocházejí od smyslnosti; všecka poblouzení ducha mají původ svůj v pýše; smyslnost a pýcha náležejí sobectví nebo nezřízené samolásce, jež vede člověka k tomu, aby vše sám v sobě hledal; to jest to zlo, jež hlodá na lidstvu, překáží jeho rozvoji a nepřestává rušiti jeho klid.

Takým způsobem povstává vláda zla u bytostí živoucích, co Ježíš nazýval „světem“, svět, který Ho nezná a z něhož On nebyl, svět, který nenáviděl Jeho i těch, kteří Jeho jsou; svět, který Jemu a těmto byl původcem tisícera pronásledování, ale o kterém řekl: Nebojte se, já jej přemohl. (Jan XVI, 33.)

Ovšem tak zkažený svět netrpí člověka spravedlivého a svatého, jehož pouhá přítomnost jej odsuzuje a popouzí. Kdokoli poslán jest od Boha, aby vykonal jeho dílo, zakouší všech nátiskův onoho království, kde sobectví jest zákonem a odkud pocházejí všecka pokušení, jež ponechávající sobě nejhroznější útoky pro lidi dokonalé a silné, stavi se v cestu vůli nejrozhodnější.

Nepochopili bychom rozsahu a hloubky lidského pokušení, o němž život Ježíšův na polo prozrazuje bolestné tajemství, kdybychom nebyli pamětlivi říše duchů, kteří vyšší jsou člověka a působí na jeho život pozemský.

Nic není osamělého ve světě. Jako oběžnice ve svém původu, ve svém rozvoji a ve svých nejmenších přeměnách se přichyluje k nebi ji obklopujícímu: tak člověk lne svým myšlením, svou svobodou, svými vášněmi, popudy a celou svou bytostí k duchům, jejichž říše se rozprostírá mezi člověkem a Bohem. Tisícero tajných vnukání přichází od nich; učení Starého zákona vždy připisovalo původ všeho zla tomuto neviditelnému sboru. Bytost duchová, v níž převrácenost dostoupila nejvyššího výrazu, vstúpila člověku, jenž přímý a

čistý byl zrozen, pýchu a smyslnost, sobectví a smrt. Evangelia nazývají ji „ďáblem“, Ježíš jej nazývá Zlým, Satanášem, Nepřítelem, knížetem tohoto světa, zloduchem, jenž jest vražedníkem od počátku.¹⁾ Každý člověk více nebo méně zakouší jeho osudných útoků; tajné působení zlého ducha pobádá naše pudy a nezřízené žádosti; on má ve světě, jenž všem nepravostem jest náchylen, tím strašlivější moc, čím se zdá nevinnější, a jsa protivou království Božího neviditelně pracuje o tom, aby založil království své.

Ze všech zkoušek a pokušení, jimž člověčenstvo ve svém celku a v každém jednotlivém údu jest podrobeno, jest jedno jediné, kterého by Ježíš nemohl znáti, totiž ono, které pochází z přirozenosti hříchem porušené. Žádné nezřízenosti není v Něm, žádné smyslnosti, pýchy, sobectví, vady; hřích se Ho nedotekl. On vyjmut od obecného zákona; vícekrát tak o sobě tvrdil, najmě v posledních rozmluvách se svými učedníky, když jim hlasem smutným a pohnutým pravil: „Již nebudu s vámi mnoho mluvit, nebo přichází kníže tohoto světa, ale na mně nemá ničeho“ (Jan XIV, 30.), jakoby pravil: On pobádá Židy, vidím, ani se jeho popudem proti mně derou, ale na mne nemá žádného práva, protože jsem bez hříchu.

Než jakkoli Ježíš nepodléhal pokušení, jež předpokládá hřích v bytosti pokoušené, jakkoli pro svou úplnou svatost nezakoušel nikdy rozporu mezi tělem a duchem, klamů, nejistoty, poblouzení rozumu, vášní, slabostí, pochybností, mdloby, zlé vůle, nicméně zůstává skutečným člověkem, živým a pokoušeným. Pokušení nebylo pro Něho pobudkou k hříchu, nýbrž toliko utrpením a bojem, neboť On vyjmut jest od hříchu, jenž přirozenost naši snižuje a zmrzačuje, ji znepokojuje a zohyzďuje. Za to však spojuje se s ní mnohem užšími svazky a shybuje se mnohem níže, než každý jiný člověk, pod jeho zkoušek a pokušení, jež zevně na člověka dorážejí.

¹⁾ Mat. XIII., 19. — Mat. IV, 10. — Luk. X, 18. — Mat. XIII, 39. — Jan XII, 31.; XIV, 30.; XVI, 11. — Mat. IX, 34. — Jan VIII, 44.

Čím více se duch nese vzhůru, čím více se vymaňuje od vnitřného zla, čím lépe drží na uzdě vášně a ovládá zděděné sobectví láskou k Bohu, pýchu pokorou, ctižádost nezištností, tím spíše vidí, jak pokušení z nitra pocházející znenáhla se utišují. Ale má-li zmohutněti podle příkladu Kristova, nedosáhl tím pokoje. Nastává doba pokušení zevnitřních; a pro Ježíše, jako pro nás, není to již boj s tělem a s krví, nýbrž proti knížatům, mocnostem a správcům světa temnosti, proti zlým duchům (Efes. VI, 12.), kteříž obcházejí ponoukajíce, popuzujíce, rozpoutávajíce veliké trýzně. Všeliké útoky dopadnou naň takovou prudkostí, jež nemá podobné v hrdinství těch, kteří bojovali, trpěli, umírali pro Boha, odporovali světu, potlačovali jeho porušenost, odstrčili Zlého a zlomili v sobě a okolo sebe království jeho.

Největší bolestí pro člověka dobrého, spravedlivého a svatého jest pohled na hřích, spojení to se zlým duchem — ať jakoukoli podobu na se bere; i když vůle naše zůstává mu uzavřena, sama přítomnost jeho jest trápením. Ježíš chtěl je zakusiti a dobře věda, že z poslušnosti k svému Otci píti má z moře všech bolestí a od lidí zakouseti všeliké pronásledování až k smrti, podává své tělo moci Satana a svoluje býti předmětem jeho ponoukání.

Od počátku svého povolání nachází se tváří v tvář původci zla; tímto zevnitřním zápasem počíná Jeho život. Obecné podání křesťanské nazývá jej „Pokušením“; tři evangelisté nám je zachovali, jeden úhrně, dva ostatní dopodrobna. ¹⁾

Ježíš na poušti se postil. Po způsobu Mojžíšově a Eliášově čtyřicet dní a nocí nejedl ani nepil; necítil hladu. Po-

---

¹⁾ Mat. IV, 1—11. Mar. I, 12—13; Luk. IV, 1—13. Že čtvrté evangelium se o něm nezmiňuje, není na ujmu vážnosti svědectví synoptikův, nemůže vyvrátiti pravdivost jejich vypravování. Toto mlčení s dostatek se vysvětluje povahou události samé. Lidská přirozenost Páně spatruje se tu ve své bolesti a v ponížení svém a proto pokušení nebylo by se hodilo do obrazu, jakýž sv. evangelista Jan chtěl nakresliti o Ježíši jakožto Bohu. Ostatně sv. Jan vynechává všechny události od synoptiků vypravované, když není, co by k nim přidal nebo v čem by jich doplnil.

třeby tělesné utichly. Jsa na chvíli prost této poroby nenáležel zemi.

Kdo může říci, k jak velikému stupni svobody, neodvislosti a oduševnění může duše v Bohu ponořená přivést vlastní tělo? Čas není již pro ducha, jehož Bůh ode všeho, co pozemského, proměnlivého a pomíjejícího jest, vymaňuje a do neproměnlivého světla svého přijímá.

Než po čtyřiceti dnech a nocích podlehl Ježíš obyčejnému zákonu lidskému: Syn Boží projevil se také býti Synem člověka; cítil potřebu zotaviti své síly, zlačněl. Pokušitel se přiblížil.

Kdo byl onen nový prorok, na jehož hlavu sestoupil Duch Boží a jež hlas s nebe nazval milým Synem Otce nebeského? On toho neví; domnívá se, že by to byl snad Messiáš v tomto neznámém, jehož zevnějšek neprozrazuje, ano spíše zakrývá jeho velikost.

Žádný člověk, nebylo li mu věrou neb přímým zjevením zjeveno, nezná nevýslovného poměru, jenž v Ježíši spojuje božskou a lidskou přirozenost. Duch zla, zapírání a klamu jest odpůrcem vsí víry, uzavřen všemu zjevení; zázraky vzbuzují v něm domněnky, ale nevysvětluje jich; proto zůstává odpovědným protivníkem každého, kdo chce pravdu a dobro, spásu a obnovu člověka, a následovně jest úhlavním nepřítelem toho, o němž se domnívá, že určen jest, aby přinesl lidstvu sílu, světlo a mír Boží; jeho pravé jméno jest Antikrist.

Úkladně zvolil právě chvíli, kdy Ježíš zakouší slabosti lidské a chtěje Jej přinutiti, aby se mu zjevil, kým jest, dí mu, ukazuje na kamení, jehož bylo plno na poušti: „Jsi-li Syn Boží, rciž, ať kamení to chlebové jsou.“ (Mat. IV, 3.)

To byla řeč úskočná. Což jest spravedlivějšího, nežli zadost učiniti nejprvnější potřebě každého živého stvoření? Ale poušť jest všeho prázdna. Co na tom! Je-li Ježíš Synem Božím, Bůh nepotřebuje než říci, a kamení se promění na Jeho slovo; Bůh vyslyší přání svého proroka a proměněná skála stane se chlebem.

Pokušitel tuše v Ježíši Messiáše ponouká Ho, aby zneužil své všemohoucnosti, aby zrušil ku svému prospěchu a osob-

nímu ukojení moudré zákony přírody, svádí k zázraku svévolnému a křiklavému. Jeho slova, zdánlivě plná upřímnosti, odhalují veškerou jeho zlou povahu: sobectví, smyslnost, žádost podrobiti si Boha k službě své, místo aby on se podrobil službě Boží.

Nepraví proroci následují rady ďáblovy; podrobují svým choutkám moc Boží; místo aby byli věrnými služebníky Božími, chtějí v duši své poroučeti Bohu, a zázraky, které jejich dějepisci jim připisují, jsou všechny rázu kouzelného.

Ježíš svrchovaným slovem odmítá pokušitele, pravil:

„Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích“. (Mat. IV., 4—5.)

On bude živ tak, jak se bude líbiti Otci; je-li jeho vůle, aby zakoušel hladu, jistě ovládati bude nižší potřeby života. Nemůže-li oživující, tvůrčí slovo Boží nahraditi chléb a ostatní stvořený pokrm, aby mohl žíti? Bude-li se Bohu líbiti žíviti Jej slovem svým, k čemu pak potřebuje chleba a pokrmu? Ježíš jsa pravý Syn Boží ponechává vše na vůli Otce; ačkoli Jej hlad trápí, zůstává podroben řádu, moudrosti jeho a odevzdává se Bohu, jenž o potřeby jednoho každého se stará.

Zdá se, že člověk, jestliže ovládá své žádosti, nemaje podpory v křehké hmotě a upevněn jsa v nepřemožitelné vůli, jež vše řídí a spravuje, bude bezpečen před ponoukáním ďábelským.

Není tomu tak Zlo se plíží ještě dále. Duše Bohu nejoddanější klesá, a ve svém sobectví upadá do pochybování nebo do přílišné odvahy, do mdloby nebo opovážlivé důvěry; toť obyčejné úskalí nepravých proroků: milují okázalost, hledají skvělé skutky, pokoušejí Boha, aby zakročil v jejich prospěch, a aby toto zakročení bylo pro ně samé důkazem, že Bůh je podporuje. Potkáváme se u nich s hrdou domýšlivostí, že Bůh sloužiti bude jejich bláhovým smýšlénkám a jejich malomocným záměrům. Není to leč hrubá samoláska; zakrývá-li se rouškou nezřízené sebedůvěry, podobá se ctnosti a tváří se, jakoby byla v obzvláštní důvěrnosti nebo v jakémsi

přátelství s Bohem: bývá to léčkou, již i nejsvětější duše ne vždy unikají.

Taký jest nový útok Satanášův na Ježíše.

Používá proti Němu nadlidské moci duchů. Zbaven jsa pout hmoty, ovládaje tíži a prostor, unáší Ježíše na věž chrámovou, na vrchol některé chodby, snad na vrch předsině, odkud zrak se noří v údolí Cedronské nebo na Hieron, odkud kněží každého rána ohlašují východ slunce, jakmile se nebe vyjasňuje za horami Hebronskými.

„Jsi-li Syn Boží — dí — spusť se dolů. Psáno jest: Bůh přikázal andělům svým o tobě a na ruce uchopí tebe, bys o kámen nenrazil nohy své.“ (Mat. IV., 6.)

Toto divné ponoukání mohlo by snadno svéstí povahu vyzyvavou neb odvážnou, neboť v nejhlubších záhybech duše vždy se skrývá tajné sobectví, jež klamajíc vůli o její vlastní síle popouzí k nerozvážným krokům; ale důvěra Ježíšova v Jeho nebeského Otce jest dokonalá; On jedná jen jeho vlivem a nemohl by učiniti skutku, jenž by obsahoval nějakou nedůvěru v Boha nebo nezřízenou sebevůvěru v sílu lidskou.

Na odvážlivé vybídnutí Satanovo odpovídá pouze: „Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.“

Snad se domnění Satanovo snášelo s myšlenkami Ježíšovými, pokud se týče díla messiášského a těžkostí s jeho vykonáváním spojených. Každá přirozenost, i dobře zřízená, hrozí se překážky, bolesti a oběti. Častěji ve svém životě dal Ježíš na jevo úzkost, kterou Ho naplňoval pohled na kalich, jež měl píti. Jak by Jeho poslání bylo bývalo ulehčeno, kdyby užívaje své všemohoucnosti, byl se zjevil nějakým neobyčejným znamením! S jakou radostí by pozdravoval lid svého Messiáše, vida, an padá s výše chrámu do prostřed udiveného množství, jakoby byl s nebe sestoupil s mocí velikou a velebností!

Satan Jej k tomu sváděl. — Věc to snadná — dodával —. Nepřikázal-li Bůh andělům svým a na ruce uchopí tebe. Jsi-li Messiášem, neváhej, usnadni si dílo, zaslep lid tak skvělým znamením.

Odpověď Ježíšova potírá zlo v samém kořeni a odhaluje zlomyslný výklad velikého slova v Písmě, v němž tak krásně jeví se dokonalá důvěra v Boha. Jakkoli v skutku drsná jest cesta, jíž máme kráčet, jsme přece jisti, že na ní nalezneme anděly, kteří nás podporují a všeliké překážky odstraňují; ale spoléhati se na pomoc Boží, že nás zachrání v pošetilých záměrech, k nimž naše odvážlivost nás popouzí, znamená pokoušeti Prozřetelnost Boží. Takový skutek jest zlý, neboť vždy pochází z nedůvěry v Boha neb z opovážlivého spoléhání se na sebe.

Pokoušení Kristovo rozvíjí se jako nějaké drama. Po výjevu na poušti a chrámě přichází hora. Ježíš ještě jednou se podává duchové moci pokušitelově a nesen jest na vrch hory, odkud ďábel ve všech čtyřech úhlech světa ukazuje Mu království říše tohoto světa a staví před oči Jeho veškeru jejich slávu pozemskou.

Každý člověk ustanovený k jakési činnosti pozoruje vždy půdu, kde má jednat, snaže se tam založiti své panování. Žádost po panování jest vrozena, nadýmá a roztahuje se dle moci ducha; čím silnější jest duch, tím více unášen bývá touto panovačností. Je-li taková snaha zdrženliva a dobře zřízena, není nedovolená; ale je-li výstřední a ukrutná, jest hříchem.

Zneuznával by povolání messiáského, kdo by Ježíši upíral pevnou a moudrou vůli dobytí celého světa skrze víru a podrobiti lidstvo Bohu; ale není to hmotný meč, jež drží v ruce, jest to meč Ducha; není to království, jako jsou království světská, jest to království nebeské — dílo osvobození, lásky a upřímnosti.

Když Satan před Ježíšem rozvinul vše, co nazýval královstvím svým, pokoušel se o to, aby Mu lichotil a vyhrožoval; lichotil Mu škodlivou ctižádostí, vyhrožoval Mu, poukazuje na svrchovanou moc, kterou Kristus by měl proti němu, kdyby on jí neměl pro sebe. Zastíral Jeho oči mámvým obrazem o nepravém messiášství, jak si je představovala obraznost židovská, a jehož svůdnému kouzlu napotom jen velmi málo lidí, a to i mezi nejlepšími, nejvdělanějšími, nej-

činnějšími a nejnábožnějšími dovedlo se ubrániti. Satan ovládal je tímto přízrakem a také se pokoušel, aby si jím klestil cestu do duše Ježíšovy.

„Pohleď — pravil — jsem pánem, dávám toto vše, komu chce. Ale kdo chce míti takovou moc, musí míti také ducha zla, lsti, násilí a sobectví. Učiňme spolek, klaň se tomu duchu a vše to bude tvoje.“

Na Ježíše neúčinkovalo ani kouzlo ctižádosti, ani bázeň před protivníkem, On odmítá slovem důrazným, svatokrádežnou radu: „Odejdi, Satane! Psáno jest: Pánu Bohu svému se budeš klaněti.“

Ježíš nemá leč jednoho Pána, nekleká na kolena než před jedním Bohem, nezná jiného spolku, než jednotu se svým Otcem. Nejmenší smlouvání se se zlým duchem bylo by, jako zapřítí díla messiášského, jehož nejvyšším účelem jest člověka svobodnou vůlí nadaného vytrhnouti z otroctví a podrobiti jej ve svatosti vůli Boží.

Mimo Ježíše a ty, jež Duch Jeho vede a střeží, není ani jednoho člověka, který by se nebyl klaněl nepravému bohu tohoto světa, duchu lži a ukrutnosti, sobectví a lsti. Hmotný výboj této země jest skoro všude dílem vražedným, jež označeno jest znamením bestie, oné temné moci, která je řídí a týrá. Satan si zde vede jako bůh a namlouvá těm, kteří se mu klanějí, že budou, jako on, bohové.

Státi se bohem, to jest ten veliký sen, který konejší lidstvo, a cíl, kterýž je okouzluje od doby prvního člověka. Bídne a hrozné to božstvo, jakým jsme, když posloucháme zlého ducha, místo abychom mu odpovídali jako Ježíš: Jen Bohu samému se budeš klaněti. Naše hrdé „já“ zmizí, naše moudrost jest jen bláznovstvím, naše moc jen lstí a tyranstvím, naše sláva marností a naše panování pomíjející a klamně, poněvadž upadáme hned v hrozné otroctví toho, co jsme jen na okamžik ve svém sobectví a násilnictví si podmanili.

Toť jsou dějiny lidstva podle řádu Satanova; nepřestávají se rozvíjeti se od věků, nemajíce moci, by vyvrátily

dílo Ježíšovo, jenž jediný dává božství svým věrným, jestliže zloducha odmítají a jedině Bohu se klanějí.

Zvítěziv nad trojím pokušením objevuje se Ježíš v duchovní kráse, která Jeho krátký život a Jeho poslání ozáří oslonou svatých. Odpovědi, které dal zlému duchu, jsou nezrušitelné; co odmítl svou vůlí dokonalou, bude navždy odmítnuto; trojí ohnisko žádostivosti, jež nikdy ani u nejlepších lidí nevyhaslo, nezanechá v Něm nejmenší jiskry. Jsa Synem Božím nikdy nepocítí ve svém člověčství žádosti hmoty a nikdy nezneužije své božské moci, aby žádost tu ukojil; dovede zakoušeti hladu, únavy, bolesti, smrti; nebude prositi Otce svého, aby ulehčil břímě Jeho díla; nikdy nebude jej pokoušeti; nikdy nebude v Něm činu, jehož jediným bylo by účelem, aby přede tváří lidu vynášel své božské synovství. Lid bude žádati znamení s nebe, ale On ho odmítne jakožto vnuknutí Satanovo, odkazuje lid slovem rozhodným a tajemným ku znamení své smrti a budoucího z mrtvých vstání. Povede si po způsobu obyčejných lidí a jestliže někdy učiní výjimku, nestane se to nikdy proto, aby ze samolibosti ukázal zvláštní ochranu svého Otce, nýbrž proto, aby přivedl lidi k víře, aby je poučil, uzdravil a spasil. Nevydá svého života do nebezpečí, nýbrž řídití jej bude zákony přesné moudrosti; jsa pokorným a mírným, nebude se vynášeti v důvěře, vystříhá se nebezpečí a útekem spasí se před svými nepřáteli, nevydávaje se jim až v den, kdy vůle Otce Jeho uloží mu to za povinnost; bez milosrdenství nohama šlapati bude po lidské ctižádosti, nedbaje předsudků svého národa, ani úzkostlivosti svých učedníkův, ani rady moudrosti lidské, aby založil své království a dokonal dílo své, a protože jen o tom pracuje, aby založil království Boží, nebude se klaněti leč Bohu.

Veškera povaha a veškeren důvtip dáblův jeví se v této bolestné události ze života Ježíšova. Člověk může z toho poznati, jak strašlivé síly má zapotřebí, aby plnil zde na zemi svou povinnost a povolání své.

Zlo jest v něm, v jeho vlastní bytosti, v jeho vlohách, v jeho pudech, v jeho hmotě, z které je stvořen, v oné žádostivosti, která jej svírá od prvního dechu jeho života a jejíž

vášeň prozrazují vládu tyranskou; vězí v nevykořitelné pýše, jež odlučuje ho od Boha, vede k marnosti, k okázalosti, ke všemu, co podněcuje sebelásku; nachází se v oné žádosti po panování a podmanění, chtítí založiti království, v němž by byl všemohoucím ve svém skutečném zapírání Boha, jehož místo chce zaujati, v modloslužbě, čelící k tomu, aby sama sebe zbožňoval, jakož i své bludy, vášeň a nepravosti své.

Všeliké počínání zlého ducha přichází na světlo. Útoky, kterým Ježíš se podvoliti ráčil, obnovují se v životě každého člověka jednotlivého, jakož i ve veškerém lidstvu. Člověk zápasí se zlým duchem, jehož vnukání naplňují zemi — tuto poušť, kam jsme postaveni byli na zkoušku. Táž Istivost, táž falešná moudrost nás zaslepuje svými kouzly, lichotí našemu tělu a hledí nás podmaniti. Zloduch odvažuje se i na ty nejdokonalejší, kteří žijí v důvěře ve prozřetelnost Otce; zneužívá, aby je snáze svedl, slova Božího, jehož pravdu překrucuje; hledí uspati jejich bdělost přemlouvaje je, že Bůh vše učiní a že mohou každé chvíle nebezpečí podstoupiti; okouzluje nás klamnými obrazy ctižádosti, vyvyšuje nás nad sebe samy, jako Krista vnesl na vrchol hory, a slibuje nám slávu a moc za toutéž podmínkou, abychom ho poslouchali a jemu se klaněli.

Toto troje pokušení obsahuje veškerý obor naší činnosti, pokud se týká poměrů k hmotě, k Bohu, k lidstvu; Ježíš chtěl je poznati všecky a zvítěziti nad nimi. Tím jest nám roven, že uskutečňuje plnou měrou naši pravou přirozenost lidskou a zůstává věčně vzorem lidí zkoušených. „Od nynějška máme, dí jeden z apoštolů, který mluvě o Něm nejlépe vnikl do messiášského úkolu Jeho — máme nejvyššího kněze, zkušeného ve všem podobně nám kromě hříchu“ (Žid. IV., 15.).

Zloduch nevnikl do Něho, vzdaluje se navždy. Osobní zápas neobnoví se již. Žádná moc nebude dána ďáblu na Ježíše. Zlý duch tráští se bude před Ním a při Jeho příchodu bude volati: „Synu Davidův, proč jsi přišel před časem trápit nás“ (Mat. VIII., 29.), vyprostit z moci naší těla a duše lidské?

Po těchto bolestných chvílích zakoušel Ježíš všech radostí božských. Andělé přistoupili — praví evangelia — a sloužili Jemu. (Mat. IV., 11.) Duchové Boží byli vždy k Jeho službám. V době pokušení a k rozkazu svého Pána zakrývají svou přítomnost; když Satan zmizel, ukázali se. Jsouce prostředníky mezi Bohem a člověkem tito poslové nebeští přinášejí sílu a radost od Boha, tak jako vzduch prostoru propůjčuje světlo a teplo sluneční.

Ježíš žil, provázen jsa jejich neviditelným šikem, vídal je, ani s výše nebes bdí nad dítkami, nad pacholaty¹⁾; cítil, že hotovi jsou Jemu sloužiti²⁾; skrze ně vykonával skutky dobrotivosti a všemohoucnosti, uzdravuje nemocné, vymýtaje zlé duchy, obraceje hříšníky, nasycuje množství lidí; avšak sám, i když mohl, nežádal na svém Otci, aby mu poslal na pomoc věrné jejich pluky; žil sám na sebe zapomínaje a nikdy nežádaje, aby ulehčeno Mu bylo břímě lidské přirozenosti, jejíž všecky bídy na se vzal. Pro Něho jako pro nás jest život složen ze samých zármutkův a radostí, úmorných zkoušek a opojných vítězství. Krátká z nich radost, přiměří rychle ubíhá za boje neustále se obnovujícího, ale dostačuje, aby udrželo vůli v stálém napjetí.

Zrodila se ze zkoušky, proto roste a mohutní také ve zkoušení; jest to balsám a olej; zaceluje rány duše raněné a slouží k pomazání bojovníka, aby připravil údy k lepším zápasům. Kdož zakusili, co Bůh sesylá potěšení, radostí a svatých nadšení do duše svých umučených služebníků, porozumějí hlubokému smyslu v rozvoji pokušení Ježíšova.

Tato událost tak dojemná ve svém celku i v jednotlivostech byla zcela neuznávána od nynějších dějepisců, kteří upírání všech zjevů nadpřirozených položili za základ své kritiky.

Objev zla jakožto bytosti osobní, ona kouzelná moc, jíž užívá, zázračný čin, jímž pokušitel postavil Ježíše na vrch chrámu a na temeno hory, objevení se andělův, aby k Němu přistoupili a Jemu sloužili, když ďábel byl poražen, to vše

Mat. VIII., 29.

²⁾ Mat. XVIII., 10.

bylo příliš mnoho pro filosofii bezbožeckou a vědu naskrze materialistickou.

A přece exegese nedovoluje dávat vypravování o pokušení jiného výkladu, nežli jak jsme právě četli. Popírání objektivné skutečnosti těchto výjevův a nevidění v nich, než vnitřní vidění, pocházející z obraznosti Ježíšovy, to znamená falšovati historii dle libosti. Bylo by to dětinské a pravdě nepodobné, domnívati se, jak se o to pokoušel německý rationalism, že ďábel byl jen zlomyslný vyslanec velerady, nějaký lstivý a mocný Farisej, jenž měl Ježíše odvrátiti od Jeho poslání a jenž se vydával za Satanáše.¹⁾

Jiní viděli v tom jen podobenství určené k tomu, aby se člověk na něm učil, jak by měl obstáti v pokušení; Ježíš prý je vypravoval učedníkům, kteří omylem je vydávali za událost historickou. Avšak Ježíš nijádným způsobem nebyl by propůjčil sama sebe za předmět podobenství, a pakli sama sebe neuvedl, když je vypravoval, potom nelze vysvětliti, jak učedníci mohli svého Mistra zaměnití vymyšlenou osobností z původního vypravování.²⁾

Mythická škola³⁾ zde viděla zase jen legendu; darmo se všemožné namáhala a se ve Starém Zákoně přehrabávala, aby ukázala, jak první křesťané sestavili tuto historii. Škola ta uváděla pokušení prvých lidí v ráji, zkoušení Abrahama, národa israelského na poušti, aby v nich našla vzorec pro pokušení Ježíšovo. Vyvolala odtažitou představu o protivě mezi Messiášem a Jeho protivníkem, kterážto protiva zploditi měla zobrazení zápasu mezi oběma a porážku protivníkovu. Neopomenula připomínati, aby vyložila dějiště toho zápasu, že poušť platila za bydliště zloduchů. Než jest to očividnou nemožností, tímto mythickým procesem zbudovati drama trojího pokušení s jeho vznešeným významem mravním.

Kritická škola francouzská vzala si ještě menší práci: ráda sic uznává pravost vypravování o pobytu Ježíšově na

¹⁾ Herder, *Christ. Schrift* B. 2.

²⁾ Baumgarten-Curcius, *Bibl. theol.* § 40. Schleiermacher, *Schrift des Luk.* p. 54.

³⁾ Strauss. *Das Leben Jesu* I, 1.

pouští a o Jeho přísném postu; ale obraznost učedníků vymyslela pokušení, jež podstoupil v této strašlivé krajině, a učinila z toho legendu.¹⁾

To jest pouhá domněnka, již žádná písemná památka nepodporuje a která tudíž nemá žádné ceny, leda jen že jest vhodným prostředkem, aby se odstranil odpor mezi skutečností a mezi mudrováním spisovatelovým. Když takto se zachází s dějinami, pak jest to vratká půda, jež pod nohama uniká; nezůstane tu z událostí, z nichž dějiny se skládají, leč takové, které nalezají milost před libovůlí posudkův a soustav osobních.

Jakým hrozným omylem byli by apoštolé si dovolili takto smýšleti o svém Mistru? Nebylo-li to pro ně odporné a skoro svatokrádežné, připustiti, aby Syn Boží byl podroben moci pokušitelově? Jen pouhá skutečnost mohla je k tomu přiměti; a jestliže takové události byly věřeny, vypravovány a napsány, nelze si to jinak vysvětliti, leč že se skutečně udály.

Vše, co je v životě Ježíšově smutného a bolestného, bylo od jeho učedníků jen s těží a znenáhla pochopeno; vždyť bylo potřebí zvláštního přispění Ducha svatého, aby pochopiti mohli Messiáše trpícího; Messiáš pokoušený jest však jedním z nejpřednějších a nejhlubších projevů Jeho bolestí.

Poslední stoupenci německé školy kritické zavrhlí toto vypravování co do slova, majíce za to, že by bylo nehodno Krista, a že je a jeho podrobnosti osvícený a vší pověrčivosti prázdny rozum uznati nemůže.²⁾ Měli je za výmysl lidský, jenž prý nevhodně a způsobem sprostým pokoušel se o vylíčení zápasů, jež bylo Ježíši jak na počátku tak i v průběhu Jeho života podstupovati. Dle jejich mínění dvěma otázkami zanášela se duše Ježíšova: povinností dokonati úkol messiášský a volbou potřebných k němu prostředků. V těchto dvou otázkách viděli předmět vnitřního boje, jímž Ježíš teprve přišel k úplnému vědomí svého povolání, jakož i vykonání

¹⁾ Renan.

²⁾ Keim, Geschichte Jesus v. Naz. B 1 — Schenkel, Das Charakterbild Jesu p. 50.

jeho. Ale evangelické památky nepodávají ani nejmenší stopy těchto slabostí lidských. Kristus, jak onino stoupenci Jej líčí, není už Kristem historickým, nýbrž takovým, jak Jej výmysl kritiků líčí; může podoben býti člověku, jakého my poznáváme sami na sobě, slabému na duchu a křehkému dle vůle, ale není vzorem člověka, jak evangelium jej zjevuje a jak jej Ježíš byl na sobě uskutečnil.

Výslovné, podrobné a v celku tak souhlasné svědectví sv. Matouše a sv. Lukáše nedovoluje odmítati skutečnost onoho vypravování, jehož původ jen od Ježíše samého pocházeti může. V které asi chvíli svého života svěřil učedníkům, co trpěl v samotě na poušti při početí svého díla, jež bylo Mu prvním pokušením? Těžko to říci, protože není to určité naznačeno; možná že o posledních Velikonocích, kdy se s nimi loučil a kdy tolik zármutku a tolik lásky naplňovalo duši Jeho a ji učedníkům otevřelo k největší důvěrnosti. „Vy mne nazýváte Mistrem a Pánem — pravil jim mezi jinými tklivými slovy — a dobře pravíte: jsemť zajisté.“ (Jan XIII., 13.) Jestliže jsem se nikdy neuchýlil od cesty mi vykázané i přese všecko pokušení a utrpení, i vy nesmíte se uchýliti. „Příklad zajisté dal jsem vám.“ (Jan XIII., 15.) A v téže chvíli, když vzpomínaje na strašlivé nátisky, jež přijdou na jeho učedníky, ujistoval je řka k nim: „Doufejtež, já jsem přemohl svět.“ (Jan XVI., 33.) Není-li to narážka na Jeho pobyt na poušti, kde opravdu přemohl kníže tohoto světa — toho, jenž rozpoutává velikou nenávisť, jíž zlý člověk bez ustání pronásledovati bude dílo Ježíšovo a učedníky Jeho?

Křest a pokušení následovaly po sobě v téže historické skutečnosti, jak vypravují evangelia. Obě tyto od sebe neodlučitelné události, ač proti sobě stojí ve značné protivě, přece se na vzájem objasňují a tvoří případnou předeheru života Ježíšova.

První jest projevem Ducha Božího, druhá projevem ducha zlého; onano ukazuje nám božské synovství Ježíšovo, tato Jeho lidskou přirozenost podrobenou nátiskům a zkouškám; prvá odhaluje neskonalou moc, jíž bude jednati, druhá pře-

kážky, které překoná; onano poučuje nás o vnitřním životě, tato o Jeho vnějším působení.

Tyto dvě duchovní bytosti, jež v každém člověku a celém světě vládou, tvoří svými neustávajícími boji veliký zápas dějinný. Ježíš má plnost Ducha Božího, a proto jest odpovědným nepřítelem ducha zlého. Vešken Jeho úkol jest, aby ujistil člověka, že Duch Boží zvítězí a duch zlý že bude poražen. Kdokoli bude chtíti poslouchati Ducha Božího, musí jej obdržeti od Krista, a kdokoli bude chtíti potříti ducha zlého, musí od Krista žádati k tomu síly.

Taková jest vznešenost Ježíšova podle svědků Jeho života, podle těch, kteří Ho na prahu Jeho veřejné činnosti slohem posvátným nakreslili v těchto dvou obrazech.

Ježíš nemá rovného mezi lidmi, neboť nikdo není „Synem Božím“ a nikdo není vyjmut od nátisku zlého. Ježíš jest vzorem a silou, nám jest zápasiti jako bylo Jemu, ale nikdo nemůže zvítěziti leč skrze Něho.

Jeho božské synovství a dokonalá svatost stkvějí se na počátku Jeho povolání, ozařující zcela tajemství Jeho díla tak hlubokého, jako jsou záměry Boží, tak rozsáhlého jako jest lidstvo, tak vážného a hrdinského jako jest oběť, jíž toto dílo vyžaduje na Tom, jenž ji přináší.

KAPITOLA ČTVRTÁ.

Počátečné události z veřejného života Páně.

Počátečné události z veřejného života Ježíšova, zabírají dobu 14—15 měsícův, od prvního dne, kdy vyšel z pouště, něco málo před Velikonocí r. 28. až k uvěznění Jana Křtitele okolo slavnosti židovské „Purim“ zvané r. 29.

Touto událostí, kterou končí posláni Předchůdce Páně, počínají první tři evangelisté své vypravování o apoštolském úřadě Ježíšově¹⁾, ale mlčí o počátečné době, již však jejich vypravování předpokládá, a jež by nám byla zůstala neznámou, kdyby spisovatel čtvrtého evangelia, doplňuje svých předchůdců, nevypravoval nám některých do očí bijících událostí, jež dobře označují povahu doby té. Věren jsa své metodě naznačuje rozličné cesty Ježíšovy, určuje den i hodinu, připomíná dosti zevrubně důvěrné rozmluvy, jichž, jak se zdá, jen on sám byl účastníkem, protože jen on se o nich zmiňuje. Všecko jeho vypravování prozrazuje očitého svědka; duše Ježíšova prokmitá skrze duši jeho; není to on — vždy se skrývá a vyhýbá, aby sebe nemusil jmenovati — jest to jeho Mistr, kterého posloucháme.

Jan Křtitel svou silou a drsností upomíná na prudký víchř, jenž ve vidění Eliášově na hoře Horeb předcházel před Hospodinem, roztrhuje hory a láme skály: Ježíš však jest jako lehounký a příjemný šepot, dech samého Boha. První

---

¹⁾ Math. IV., 12 ; Mar. I., 14 ; Luk IV., 14

Jeho projevy jsou plny klidu a jasu, plny mírnosti a pokory, mimo jediný výjev nic v jeho činech není okázalého, nic úchvatného.

Po postu a pokušení na poušti vrátil se samojediný k břehům Jordánským do okolí Beth-A'barah, kde Jan od té doby, co Jej pokřtil, nepřestával vydávati o Ném svědectví.

Setkání se s Ježíšem, pohled na otevřené nebe, hlas Otcův, zjevení Ducha Svatého sestupujícího viditelně na Messiaše, zvýšily důstojnost prorokovu: není jenom přísným kazatelem pokání, vyslancem vyhrožujícím spravedlností Boží, horlivým Křtitelem, on jest prvním evangelistou nové doby. Co proroci, jeho předchůdci, jen z daleka pozorovali, to on vidí, toho se dotýká, to káže; světlo Boží mu zjevilo to tajemství, a on nepřestává ohlašovati je lidu.

Tento postupný rozvoj posvátné činnosti Janovy byl znetvořen, do pozadí zastrčen neb docela potlačen nynějšími dějepisci, kteří zneužívají tak drahocenné památky, jako jest čtvrté evangelium. Pod jejich pérem tato veliká postava ztratila všecken původní půvab; jakousi směs síly a laskavosti, přísnosti a mírnosti, svatého hněvu proti hříchu a tklivého soucitu, neukrotitelné spravedlnosti a přísného sebezapírání. Není to Ježíš, jak někteří ¹⁾ se opovážili tvrditi, jenž na škodu vlastního ducha podal se vlivu Janovu a jeho obřadu, nýbrž Jan jest to, který vliv Ježíšův na sobě zakoušel. Již pohled na Spasitele z hloubi duše jeho vyvolává povzdechy, jež se podobají úpěnlivému pláči.

Jednoho dne uprostřed množství lidu, který tu přecházel, uzřel Jan Ježíše přicházejícího k němu. Bylo to po postu a pokušení na poušti; snad se mu zdálo, jako by Ježíš zarmoucen byl nad svým hrdinským posláním. Prorok jsa tím dojat zvolal, ukazuje Jej zástupům: „Ejhle Beránek Boží, který snímá hříchy světa.“ (Jan I., 36.)

To jest pravé jméno, jež dáno bylo Ježíši při počátku Jeho veřejného života. Žádné nevyznaňovalo lépe zevní a vnitřní povahy Toho, který jsa od Boha určen k oběti, řekl Janovi: „Naplniti se musí všeliká spravedlnost.“

¹⁾ Renan.

Povolání člověka uspůsobuje jeho duši, odráží se na jeho tváři a jeho chůzi, vtiskuje se hluboce v celou jeho bytost; povolání Ježíšovo, mezi všemi nejbolestnější a nejsvětější, obestírá Jej pokorou a jemností, činí z Něho nejlaskavějšího ze všech synů lidských. On v pravdě jest Beránek Boží.

Nazýváje Messiáše tímto smutným a tajemným jménem, povyšuje se Jan vysoko nad smýšlení své doby. Druhý Isaiáš mluví jako mluvil prvý; prorok pokání připomíná proroka, který více než od šesti století byl evangelistou trpícího Messiáše. „I viděli jsme jej, nebylo v něm krásy, ani podoby; neduhy naše vzal na se; bolesti naše snášel; Bůh vložil naň hříchy všech. Obětován jest, protože sám chtěl, a neotevřel úst svých, jako beránek vedený k zabití němý před tím, kterýž ho strážil.“ (Isai. LIII.)

Veliký duch Janův, jenž tak rázně hřímal proti pokaženosti světa a tak důtklivým hlasem vybízel ku pokání, chápal nyní, kde jest ta pravá spravedlnost; a týž člověk, který při světle Božím nazíral na strašlivé pravdy budoucího soudu, viděl nyní při větší ještě jasnosti nevinnou oběť, jež má usmířiti a očistiti lidstvo.

Jan otevřel oči Fariseům, kteří vězeli v bludu o příkazích svého zákona a své marnivé spravedlnosti. Není to krev našeho beránka denně dvakráte obětovaného v chrámě na oltáři zápalném, asi jim říkal — nikoli, není to váš beránek, který od hříchův očisťuje lid: Ejhle, tu jest ten pravý Beránek!

A vraceje se ku své oblíbené myšlence opakuje opět a opět výroky o Ježíši, nepřestáváje nikdy o tom hovořiti, jako ti, jež ovládá jedna jediná myšlénka, neodolatelné přesvědčení. Pravitě k zástupům, ukazuje na Ježíše: „Jest to onen, na Něž jsem viděl Duchu Božího sestupujícího jako holubici s nebe a zůstávajícího na Něm. Ano, já Jej viděl na vlastní oči a vydávám svědectví, že tento jest Syn Boží.“ (Jan I., 32. 34.)

Toto svědectví tak často opakované odhaluje celou duši předchůdce a svědčí o odporu, s jakým se potkával u svého zatvrzelého národa.

Jakkoli veliký byl vliv Jana Křtitele, přece se nezdá, že by jeho učení o Messiáši bylo vniklo do lidu židovského, že by vykořenilo jeho předsudky o Messiáši; nicméně dotklo se alespoň některých duší mezi lidmi prostomyslnými, až konečně obrátilo pozornost všech na Vyvoleného Božího, při němž nebylo zjevně ničeho, co budívá zvláštní obdiv u lidu.

Křest a ostatní veliké věci, které prorok pravil o Ježíši, jen ještě nepochopitelnějším činily tajemství království Božího. Jak mohl tento prostý řemeslník z Galilee, tento Nazaretský býti Messiášem, nadějí a spásou národa israelského? Ježíš nedával toho posud znáti na sobě a lid chodil okolo Něho, buď že žasl nad Ním, nebo že si Ho nevsímal, nevěda, co si o Ném mysliti; snad Jej pozoroval a nepochopoval Ho.

Zatím meškal Ježíš u břehů Jordánských.

Jednoho dne chodil podél břehu řeky; slunce zapadalo. Zástupy se vzdálily. Jan tu byl s dvěma učedníky, viděl Spasitele sem přicházeti; týž dojem, jaký byl měl den před tím, dojal mysl jeho, takže opětně zvolal: „Ejhle Beránek Boží!“

Slovo to slyšeli oba učedníci. Hlas jejich mistra také jich dojal, pohled na Ježíše je vábil, opustili mistra a šli za Ježíšem.

Ohlédnuv se viděl Ježíš, ani ho následují, a řekl jim:

Koho hledáte? — Mistře, kde bydlíš? — Pojdte a vizte!

Šli a viděli, kde bydlel, a zůstali u něho týž den. Bylo to večer okolo hodiny desáté. (Jan I., 36.)

Ten, který tento obrázek nakreslil tak jemným rysem, tak střízlivě a přece s tak podivuhodnou svěžestí barev, byl jeden z učedníků, kteří byli u Ježíše pohostinu; byla to proň chvíle nezapomenutelná; rozpomíná se na hodinu, kdy se setkali, tu hodinu večer, když slunce bledne, kdy ticho a klid tak příznivy bývají důvěrným hovorům. Nejmenuje se, ale my uhodneme, který to jest; jest to Jan, miláček Páně, první od Ježíše vyvolený. Pocházel též z Galilee, byl syn rybářův a sám také rybář. Co slyšel z úst svého Mistra v oné noci a v onom dni, zůstalo tajemstvím. Patrně byla řeč o království

Božím, o očekávání národa israelského, o spáse lidu a o tom, který ji přinášeje měl zadost učiniti tomuto očekávání a založiti ono království.

Než co záleží na slově? Často pouhá přítomnost nám praví více než dlouhé řeči; nemůže-li živá, důmyslná, milující bytost, vyšší, i beze všeho slova, účinkovati a sobě v tichosti nakloniti ty, kteří se k ní blíží?

Jedno slovo dává zřetelně na srozuměnou, že Ježíš jako kouzelnou mocí účinkoval na své dva hosty; Jeho slovo je osvítilo: uvěřili v Něho a v Jeho poslání. A v skutku, jak nadešlo ráno, jeden z nich, Ondřej, též Galilejský a rybář od jezera Tiberiadského, šel pro bratra svého. Nadšení jeho bylo z míry veliké; cítil potřebu, aby je s někým sdílel. Jakmile potkal Šimona — to bylo jméno jeho bratra — našli jsme Messiaše — pravil jemu a přivedl jej k Ježíši. (Jan I., 40.)

„Ty jsi — pravil mu Ježíš — Šimon, syn Jonášův. Ty budeš slouti Kephas t. j. skála“ (Jan I., 40.)

Příkládaje tomuto novému příchozímu jméno, které tak mnoho vyznamenávalo, chtěl jej zajisté Ježíš hned prvním rázem získati pro sebe, ukázal to znamením, dal synu Jonášovu na srozuměnou, jak hluboce prozírá jeho duši, než neoznačuje mu prozatím jeho povolání, jež toto tajemné vyvolení ještě zastíralo. Petrovi bylo na tom dosti, viděl-li, že připojen jest k tomu, který si vedl jako Kristus.¹⁾

Všemohoucnost Boží, poslouchajíc zákonů, jež uložila a které dle nich řídí jistým pořádkem pohyb všehomíra, nečiní násilí. Vše jest ticho a zastřeno v prvých projevech světa se tvořícího, bytosti se rodící.

¹⁾ Němečtí kritikové, kteří jen synoptiků se drží a čtvrté evangelium zavrhuji, dopustili se, po našem zdání, velikého omylu, pomátli si vyvolení učedníků, jak je líčí sv. Matouš IV., 18—22., sv. Marek I., 16 a n. a sv. Lukáš V., 2—11. s vypravováním sv. Jana, majíce je za jednu a tutéž událost jen rozličně vypravovanou. Ovšem tu jim bylo snadno viděti zde rozdíly, protiv a nesrovnalosti. Ale nestranné zkoušení textu nikterak nepřipouští, že by se to táhlo k jedné a téže události. Povolání prvního učedníka, jak sv. Jan vypravuje, jest rozhodně rozdílné i časem i místem, ano i podrobnostmi od druhého povolání od synoptiků vypravovaného. Obě události se doplňují a vysvětlují, ale neničí se. Není třeba tedy jednu pro druhou zavrhovati, ale spíše je sblížit. Zde, jako i v mnohých případech sv. Jan doplňuje synoptiků.

Jsme svědkové prvé radosti v životě Ježíšově. Žítí znamená u Něho jako u každého jiného přibíratí a spodobovati si jiné bytosti. Tak provozuje svůj vliv a svou přitažlivou moc na některé duše vyvolené, předurčené; přicházejí, by se s Ním spojily, jedna po druhé, zcela nepozorovaně: zrno horčičné nemá klidnějšího vzrůstu.

Tam v hlubokém údolí Jordánském, vyhloubaném jako nesmírná brázda, pod palčivým nebem, právě když Jan rozechvěl svědomí národa israelského, spatřili jsme prvé světlo a prvý rozkvět moci messiášské u Ježíše.

Má nyní tři učedníky.

Druhý den, když byl k sobě připojil Petra, obrátil zrak ke Galilei, které neviděl od doby svého křtu, chtěje se tam nyní vrátiti. Byl právě na cestě, když spatřil jiného Galilejce, Filippa, rodáka Ondřejova a Petrova, bydlícího jako tito v malém městečku Bethsaidě při břehu jezerním. Ježíš jej přivolal jednoduchým slovem: „Pojď se mnou.“ (Jan I, 43.)

Hlas Ježíšův má do sebe cosi příjemného, neodolatelného; dojíká a uchvacuje srdce. Filip měl taktéž víru a nadšení jako jeho soudruzi.

V pravdě, když i on potkal Nathanaela, syna Tolomeova ¹⁾, hned mu pravil: Našli jsme toho, o němž Mojžíš v knize Zákona, o němž proroci psali: jest to Ježíš, syn Josefův, z Nazareta. Slovo Nazaret zarazilo Nathanaele. Jak? zvolal ve své prostomyslné upřímnosti — zdali z Nazareta může cos dobrého pojíti?

Bylať Galilea za příčinou svého s pohany smíšeného obyvatelstva u horlivých Fariseů v opovržení. Žádný prorok nemůže vyjíti z Galilee — pravili. Slovo to stalo se příslovím, a Nazaret, nepatrné městečko, v Písmě neznámé, bylo zvláště u všech pravověrců předmětem zbožného opovržení.

Filip jsa ve svém prvému zápalu víry a dojat ještě půvabem slova Ježíšova, nepokoušel se vyvrátiti toho mínění

¹⁾ Obecně podání mělo vždy Nathanaele a Bartoloměje za jednu a tutéž osobu; Nathanael je vlastní jméno, Bartoloměj (Bar-Tolomai = syn Tolomeův) je jméno rodové.

Nathanaelova. Skutečná věc lépe se zamlouvá nežli řeč; spojil se tedy tím, že mu řekl: „Pojď a viz!“ Nathanael šel k Ježíši, a tento, když jej spatřil, zvolal: „Hle, pravý Israelita, v němž není lsti.“ Jak mne znáš? odpověděl udivený Nathanael. „Prve, než tě Filip zavolal, odvětil Ježíš, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe.“ (Jan I., 47. 48.)

Rozmluva tato dává zřejmě na srozuměnou, že poznávací mohutnost Ježíšova není vázána na obyčejné podmínky přítomnosti a zevnějšku. Ježíš viděl Nathanaela z daleka a poznal jeho nejtajnější myšlenku. Snad četl, snad modlil se sedě pod fíkem, jak bylo obyčejem u Židů. Prorok mu chce tím ukázati — ačkoli toho Písmo nepraví — že prohlédl jej až do duše. Proto již nerozumuje více; jsa velikým ve své víře, jakož byl upřímným ve svém odporu, zvolal: „Mistře, tys Syn Boží, tys král israelský!“ (Jan I., 49.)

Ježíš byl dojat takovou upřímností: „Že jsem ti řekl: viděl jsem tě pod fíkem, věříš; větší věci nad to uzíříš.“ Potom obrátiv se k Nathanaelovi, ale mluvě ke všem zde přítomným hlasem slavnostním a velikým, jakéhož rád užíval chtěje si přístupným učiniti srdce svých učedníkův a je o věcech božských poučiti, pravil: „V pravdě, v pravdě pravím vám: uzříte nebe otevřené a anděly Boží vstupující a sestupující na Syna člověka“ (Jan I., 51.).

To jsou slova tajemná, plná neskonalé naděje. Žádný člověk nemůže mohutněti bez naděje; Ježíš to ví a zjevuje to před svými novými učedníky.

Nechť se neurážejí aniž se strachují při slabosti syna člověka, tesaře Nazaretského. On jest pravým patriarchou; nebe, jinak všude zavřené, otevírá se nad Jeho hlavou; andělé přinášejí mu posilu a vědomost božskou. Vzájemný styk jest stálý a úplný; veškeré Jeho člověčství vstupuje k Bohu a božství vylévá se Naň. Toto záhadné znamení, tato temná slova vyjevují učedníkům nevýslovný poměr, jenž jejich Mistra spojuje se světem božským; jsou jim příslibením, že budou svědkové života, jehož hlubokost slovo lidské, i třeba bylo mu to zjeveno, nikdy nedovede vyzkoumati.

Víra těchto nových vyznavačů v messiášské povolání Ježíšovo byla jistě, i při jejich upřímnosti a přese všecko jejich nadšení, přece velmi ještě daleka dokonalosti. Jsouce synové z lidu nebyli prosti předsudků své doby a svého národa; Inouce k Ježíši více z příchynosti a radostné důvěry bezpochyby rádi vídali v Něm Messiáše, o jakémž i oni snili: Ideal lidský bývá dalek myšlenky Boží, ale přeludy rozptylují se, jakmile duše mohutní. Tito prostí Galilejci pochopí jednou, jsouce ve škole svého Mistra, lépe než všickni mudrci a učenci israelští tajemství o Kristu, povahu Jeho království, nutnost Jeho utrpení, tajemství Jeho ponížení a věčné vítězství Jeho. Nyní jsou spokojeni, že našli Messiáše, — jak praví, a v pravdě nemůžeme neobdivovati se mladistvé síle a radostné neohroženosti těchto nepředpojatých povah, které nezavřely srdce před Jeho půvabem a mají čest býti prvními Jeho přívrženci.

Od té doby, když Ježíš opustil Nazaret, aby přijal křest Janův, mnohé předůležité události se sběhly: Bůh sám se zjevil nad Ním a prohlásil Jej přede tváří lidu za Vyvoleného svého. Nový prorok, který takové hnutí způsobil ve vlasti a jehož vliv všickni zakoušeli, ukázal Naň veřejně jako na Messiáše a Syna Božího. Jakkoli se zdálo, že uchyluje se na poušť, straní se zrakův a zvědavosti lidu, přece jest nemožno, aby jméno Jeho nenaplňovalo Palestiny a nešlo od úst k ústům v oné společnosti židovské, která plesala již při pouhém pomyslení na příchod Messiášův.

Když Ježíš navrátil se do Galilee, provázen jsa několika učedníky, již pověst Jej předcházela; ale městečko Nazaret nedbalo řečí lidských, tak lichotivých pro syna tesařova, jak Jej nazývali. I později, až Ježíš dokáže své božské poslání stkvělými zázraky, Jeho nízký rod, Jeho řemeslo, Jeho stav neučený zůstanou přece pohoršením pro Nazareťány. Závisť, žárlivost, nízké vášně, předsudky maloměstské je zaslepí, neboť vše, co sůžuje srdce, zatemňuje ducha.

Byť i nepochopen byl Ježíš v krajině, kde plynulo Jeho dětství a mládí, s jak radostným pohnutím byl as přijat od své matky, když spatřila opět Toho, kteréhož porodila a od-

chovala, právě v té chvíli, když konečně měl splniti všechny její naděje, jež v Něho jako matka kladla a jež tak dlouho pohřbeny byly v jejím srdci! Nikdo neznal Jeho tajemství lépe, jako ona. Arci nebude míti jiného úkolu, než následovati syna svého i s ostatními ženami, jež jej doprovázeti budou na Jeho cestách; než ačkoli v stinném pozadí, beze vsí okázalosti bude prodlévati, přece slova, skutky, záměry, celý život Ježíšův, Jeho bolesti a Jeho sláva u žádné jiné duše nenaleznou horoucnějšího přijetí a věrnější ozvěny.

Kterou cestou, provázen jsa svými učedníky, stupoval Ježíš z údolí Jordánského do Galilee? Přišel-li dříve do Nazareta skrze Skytopoli? neb šel-li tam přímo přes Kanu? Evangelium podává nám o tom některá udání. Vzdálenost mezi Beth-A'barou a Kanou jest více než 25 mil. Cesta Ježíšova byla asi rychlá, neboť již třetího dne od času, kdy povolal Filipa spatřujeme Jej v městečku Kani. (Jan II., I.) Jeho matka Ho tam předešla. Byla tam u příbuzných aneb u přátel. Možná že, když syn její odešel ke křtu, opustila i ona Nazaret a byla pohostinu u nich. Z mlčení, jež se zachovává o Josefovi, jejím manželu, může se souditi, že snad byla, vdovou a že od doby svého smutku žila samotna s Ježíšem. Měla se strany Josefovy četné příbuzenstvo; i jest velmi pravděpodobno, že matku Páně, by nezůstala samotna, některá příbuzná rodina přijala k sobě. Jméno městečka pečlivě naznačeno jest čtvrtým evangeliem, jest to Kana v Galilei, aby se rozeznala od Kany, ležící v území Tyrském. Nelze si tu vysvětliti omylu, jímž Eusebius tato místa si spletl.¹⁾ — Kana Galilejská ležela dvě hodiny od Nazareta na cestě do Tiberiady nedaleko velké silnice spojující Ptolomaidu s městy při jezeru Genezaretském. Nebylo to místo beze vsí důležitosti; soudíme to podle rozsáhlosti trosek, jež pokrývají návrší, na jehož svahu se rozkládalo, památka na toto městečko přežila všechny jeho pohromy. Jako všude jinde, i tu nízký kostelík, postavený na troskách basiliky sv. Heleny, svědčí po devatenáct století o nezhytnelné živosti slov a skutků Ježíšových.

¹⁾ Euseb. Onomasticon. Kana.

Hle, co se stalo v jednom domě v Kani právě téhož večera, když tam Mistr zavítal.

Slavila se tam svatba; a podle obyčeje židovského i u nižší třídy lidu slavnosti trvaly několik dní. Ježíš byl pozván i s učedníky svými, dům naplněn byl hostmi; neznát pohostinnost u Východňanů žádných mezí. Avšak není zvykem, aby ženy seděly u stolu mezi hostmi; jsou odděleny od mužů, připravují jídla, mají dozor na posluhu, a přecházejí sem a tam po síni svatební. Nehoda zkalila konec večere. Nedostávalo se vína — vína, — praví Bossuet, jež labužníci nazývají duší hostiny. Možná, že Maria sama nalévala, byloť u Židův obyčejem, když někdo byl pozván na svatbu, dávali mu darem pokrmy, víno, olej aneb ovoce. Hosté byli četní, zásoba vyšla. Maria viděla rozpaky novomanželův a ve své starostlivosti, ve své úzkosti neměla než jednu myšlénku, myslila na Syna svého. Přistoupila k Němu a pravila: „Vína nemají.“ (Jan II, 1—11.). Zdaž snad jiné city dojímalý její srdce? Snad si vzpomínala na vše, co slavného se povídalo o Ježíši? Snad přála si, aby se uchopil této příležitosti a ukázal svou všemohoucnost? Zrcadlila-li se celá její duše v její tváři a v celé její postavě? Z odpovědi Ježíšovy lze tak za to míti.

Jsa sebe vždy mocen a v stálém klidu, jehož nic lidského nemohlo rušiti, laskavě odmítl svou matku, mírně její převelikou lásku vážností Toho, který ve svém božském poslání nemůže poslouchati žádného hnutí nebo citu pozemského, nýbrž jedině svého Otce, odvětil: „Co mně a tobě, ženo?“ ¹⁾ (Jan II., 4.). Co mne nutíš? „Ještě nepřišla hodina má.“ Tato slova pamatují nás na slova, kteráž ve svém dvanáctém roce řekl matce své, když se rmoutila, že Jej ztratila, a Jemu vytýkala, že ji opustil. „Zdali jste nevěděli, že v tom, co jest Otce mého, musím býti?“ (Jan II., 49.). Srdce mateřské dovede zvlášť dobře vše uhodnouti: i přes laskavé odmítnutí se strany synovy Maria neztrácela důvěry; pochovala, že její přání bude vyslyšeno, a spoléhala úplně na

¹⁾ Výraz „ženo“ nemá nic příkrého do sebe, na opak jest to výraz zdvořilosti a dobrého tonu, jehož se u Židů a u orientálů vůbec užívá, i když se k matce mluví.

dobrotu toho, který jí nic nemůže odeprítí, a jsouc o tom přesvědčena pospíchala ke služebníkům, řkouc jim: „Cožkoli vám řekne, učíte!“

Bylo tam šest kamenných štoudví pro očišťování židovské, beroucí jedna každá dvě neb tři měrice. Ježíš pravil služebníkům: „Naplňte štoudve vodou!“ I naplnili je až do vrchu. — Nalévejte již a neste vrchnímu správci svatby! I nesli; voda proměněna jest ve víno.

Vrchní správce nevěděl, co se stalo, ale služebníci, kteří vážili vodu, věděli. Sotva že byl okusil, zavolal ženicha a promluvil k němu slovem, jež dobře označuje obyčeje východní: „Každý člověk nejprve dobré víno staví, a když se dosti napili, tehdy to, které horší jest; ale ty jsi zachoval víno dobré až dosavad.“

Učedníci Ježíšovi podivili se tomuto zázraku. Bylo to ponejprv, kdy Mistr jim ukázal svou všemohoucnost. I vzpomněli si na tajemná slova, jež několik dní před tím jim pravil, narážaje na zázraky, jimiž naplněn bude život Jeho, a živě cítili, že se posiluje jejich víra v Něho.

Zachoval jsem v tomto vypravování jednoduchost, živost a bohatost v podrobnostech, jež věrné péro sv. Jana jemu propůjčilo. Na pohled nic obyčejnějšího než svatební hostina v městečku galilejském, ale přítomnost Ježíšova ji proměnila a zůstala v paměti křesťanům, jako symbol, jako tajemné písmo, jež vyjevuje a dává tušiti věřícím nevýslovné tajemství. Ježíš zvelebuje a nesmrtelným činí vše, čeho se dotýká; nejmenší Jeho činy jsou slovem živým, jež věkové zachovávají v paměti a ve cti. Království Boží, které založí, jest podobno svatbě mezi Bohem a lidstvem; Kristus jest ženichem věčným, jenž každou duši lidskou volá ke svatbě nebeské; voda vínem učiněná jest obrazem proměny naší přirozenosti skrze ctnost a uchvacující moc Ducha svatého; žena, matka, která volá: Vína nemají a která spoléhá v důvěře na Ježíše, jest blas všech, kteří zakoušejí nedostatků tohoto života, slabostí lidských a veškerého stvoření, těch, kteří vzdychají před Bohem a jichž prosby Bůh v čas příhodný, často však podle jejich přání příliš pozdě, ale přece vyslyší.

Tato neobyčejná událost stala se v pološeru; vrchní správce svatby neměl ani tušení o zázraku. Ježíš v začátečném období svého veřejného života vystříhal se vsí okázalosti; vyhýbá se lidu, zůstává v pozadí, v důvěrném kruhu mezi svými učedníky, se svou matkou, a s příbuznými svými. Zvláště na zřeteli má své učedníky, jim k vůli, kteří první byli povoláni k důvěrnému s Ním poměru, jedná, jim se zjevuje.

Nic nezjevuje lépe, jak jest si vědom své božské moci, jako tato laskavost a neskonalejší klid, s jakým plní bez ostychu, bez přenáhlení, vůli Otce svého. Zříme-li takový počátek, podobající se klidným červánkům nastávajícího dne na východě, nikdy bychom se nenadáli, že strašlivá bouře zatemní jeho konec.

Ježíš zdržel se jen krátký čas v Kani nevrátil se do Nazareta, nýbrž sestoupil do Kafarna, provázen jsa matkou, příbuznými a učedníky svými. Nebylo by dobře, stotožňovati tuto cestu s cestou, kterou mnohem později konal, aby tam ustanovil své bydliště. Vzdálenost z Kany do Kafarna jest den cesty. Cesta hadovitě vine se skrze vršky, stále se snižujíc, až se sužuje mezi dvěma skalnatými stráněmi, jejichž strmé stěny, podobné gigantským stěnám prorvaným nesčíslnými jeskyněmi tvoří Uady-el-Hamam. Tyto nepřístupné jeskyně, nyní obydlené celými mračny holubů, sloužily za časův Herodových za úkryt rotám loupežnickým. Tento divoký úvoz otvírá se na jezero a bohatě zelenou pláň Genezarskou a malá karavana prošla městysem Magdalou, Bethsaidou a k večeru dorazila do Kafarna. Ježíš se nalezal v krajině svých učedníků; rodiny Janova, Ondřejova a Šimonova i Filippova bydlily tam; ale Šimon, jsa ženat, měl dům v Kafarna, jež — jak se zdá — bylo rodištěm jeho tchýně. Nemáme žádných podrobností o tomto prvním pobytu; neměl jiného účelu, než aby jen upevnil svazek mezi Mistrem a Jeho učedníky, aby Pán připravil si tam své budoucí bydliště; proto žádný zvláštní ruch nepovstal v městě, když se dověděli o Jeho přítomnosti.

Ježíš měl něco jiného na mysli: pohlížel k Jerusalemu a ku chrámu. Tam ve středu národa, ve hlavním městě, přede

tváří lidu a kněžstva, tam se chtěl objeviti v plném lesku. Jeden z proroků mluvě o době messiášské pravil: „Aj, já posílám anděla svého a připraví cestu před tváří mou; a hned přijde do chrámu svého Panovník, jehož vy hledáte, a anděl úmluvy, kterého žádáte. Hle, přichází; kdo bude moci zadržeti den příchodu jeho? Bude jako oheň kovolijce.“ (Mal. III., 1.).

Jan, předchůdce, otevřel cestu; Kristus Pán může se objeviti. Příležitost k tomu nadešla, byla blízko Velikonoc r. 28, a poutníci se shromažďovali v karavany na všech stranách Galilee.

Ježíš, jda cestou skrze údolí Jordánské, odešel do Jerusalema. Učedníci Jeho šli s Ním.¹⁾

---

¹⁾ Tři hlavní silnice vedly z Galilee do Jerusalema: první východně spojovala se s hlavní cestou z Ptolomaidy do Gazy, vedla plání Saaronskou až do Lyddy, odkud stoupala do hor Judských, minouc Samari. Druhá, přímější, vedla plání Israelskou skrze území Samarské přes Bethel, Ramah, Gibeah — nyní Tell-el-Fúl — až do hlavního města. Třetí vedla podle jezera Genezaretského údolím Jordánským, a minouc Skytopoli a Archelai vinula se přes horu Sartalah, sestupovala pak k Jerichu, a odtud zase vstoupala skrze poušť přes Bethanii a Bethphage až k hoře Olivetské; tato byla vlastně cestou pro karavany, které přicházely od západního jezera a bezpochyby i táž, kterou šel Ježíš, když vyšel z Kafarna.

KAPITOLA PÁTÁ.

Ježíš v Jerusalemě o Velikonoci r. 781. — První apoštolování v Judsku.

Cesta z Kafarnaa do Jerusalema měla čtyři nebo pět stanic. Neví se nic o naskytnuvších se tu příhodách, o rozličných zastávkách Ježíšových, o rozmluvách, o zámyslech a modlitbách Jeho. Nechodíval už, jako jindy soukromí a nepozorovaně v karavanách galilejských, k nimž se připojoval, když šel na svátky. Pověst o Něm víc a více se rozšiřovala. Vidouce Ho, an jde se svými učedníky, říkali lidé: Hle, Ježíš, prorok z Nazareta! Pozornost lidu obracela se Naň všude, kudy chodil. Zvědavost, zvláště co se týká věcí náboženských, jest na Východě veliká. Ježíš tedy ještě dříve, než se veřejně ukázal a nežli hlas Janův Ho oznámil lidu, chodíval po vlasti, ozářen jsa oslonou světce.

Nával poutníků do Jerusalema býval tak veliký, že většina byla nucena zůstatí za městem, v předměstích, v sousedních místech a villách, ano i pod stany, jež v nesčetném množství uchystány byly pro hosty, přátele a cizince. Galilejští mívali pobyt na hoře Olivetské směrem k městům Bethphagu a Bethanii. Má se za to, že tam měli svoji národní hospodu. Z rána přicházeli do chrámu, trávili celý den ve městě a večer vraceli se do hospody nebo do sousedních vsí. Jest v pravdě podobno, že podle obyčeje, jak to uvidíme v podrobném vypravování, jež nám všecka čtyři evangelia zanechala o posledních Velikonocích, Ježíš byl pohostinu přijat

od svého přítele Lazara v Bethanii a odtud teprve vydal se na cestu do města.

Na této cestě, jež vede přes horu Olivetskou, Jerusalem, jakmile se přijde na temeno hory, objevuje se pojednou na západní straně za údolím Cedronským, pokrývající patero vrchů svými kopulemi a terrasami, paláci a věžemi a obklopující je vysokými zděmi. V pozadí hory Ophel, Sion, Akra a Bethzeta rozprostírají se v polokruhu okolo hory Moria, ověňčené nesmírnými stavbami chrámovými. ¹⁾

Celek posvátných budov zaujímá plochu pravidelného čtverce, každá strana 150 loket zdělí, obehnaná silnými zděmi jako hradbami. Vchází se tam osmi monumentálními branami, ochrannými věžemi opatřenými. V severozápadním úhlu jest ohromná budova na způsob kostky, celá z mramoru, obložená zlatými tabulemi, vyzdvihuje se od terras a sloupořadí zvýší 100 loktů: jest to Hieron, zářící jako oheň a časem trpytící se jako sníh. Tato podivuhodná hromada budov poskytuje z daleka rozkošný pohled; mělať podobu strašlivé tvrze a vzezření nádherného paláce.

Všecka mysl, všecken náboženský a národní duch národa israelského na něm spočíval. Nic nebylo světějšího Židu, než tyto zdi a tato Bohu zasvěcená půda, kde sám bytoval se svým lidem; pohled naň jej přiváděl k nadšení; nechtěl umřít, pokud v něm se nemodlil a neobětoval. I nyní ještě, kdy nezůstaly z něho než trosky, po dvou tisících letech sem chvátají Israelité ze všech úhlů světa, aby je smáčeli svými slzami a čerpali z jeho dotknutí neuhasitelnou touhu svých naději.

Překročující práh jedné z osmi zevnějších bran, vcházíme do předsíně a rozsáhlého nádvoří pro pohany. Dvoje sloupořadí jest podél zdí na straně východní a polední: prvé, na východě, nazývá se síň Šalomounova; druhé, na straně polední, síň královská. Síň Šalomounova měla tři řady sloupů z bílého mramoru zvýší 25 loktů, spočívajících na půdě pestrobarevnými kameny dlážděné a podpírajících strop cedrovým dřevem vykládaný.

¹⁾ Viz plán chrámu Jerusalemského.

Předsíň byla všem lidem přístupna, Židům i pohanům, vyobcovaným a bludařům, jakož i pravověrným, čistým i nečistým.

Kamenné zadržlí ozdobně zpracované a ze zadu na 10 loktů vysoká zeď oddělovala síň pro pohany od síně pro Židy určené. Zadržlí mělo desatero dveří, před nimiž bylo deset sloupů s nápisy, jež zapovídaly vstup pod trestem smrti těm, kteří buď pro svou víru neb pro nečistotu zákonem vy-
tčenou byli nehodni tam vejíti. Stěna na zad od zadržlí měla 25 loket zvýší a v ní bylo devět bran: čtyři k severu, čtyři na straně polední, jedna k východu, zvaná „Krásná“ nebo „Korinthská“. Každá měla shodiště o 14 schodech, po kterých se chodilo do síně pro ženy. Jednoduché sloupoví s několika řadami sloupův obklopovalo ji; mezi jednotlivými sloupy bylo třinácte obětnic, na které se kladly oběti zbožných Israelitů.

V předu předsíně pro ženy, oddělené mříží, bylo nádvoří „Israel“, určené pro muže; mělo jen pět metrů hloubky a jednu bronzovou bránu, zvanou „brána Nikanorova“ a mohutnou věží opatřenou. Vstupovalo se do ní po schodišti o patnácti schodech, na nichž v jistých dnech kněži zpívali při zvuku hudebních nástrojů známé žalmy „stupňové“.

Za síní „Israel“ a opět novou mříží oddělená vyzdvihovala se síň kněžská. Veliký oltář zápalu byl uprostřed; tam bylo též „měděné moře“ (měděná nádržka na vodu) a mramorové stoly pro krvavé oběti.

Za oltářem vyvýšen jest „Hieron“, příbytek Hospodinův. Dvěře s dvěma křídly zlatem obloženými a nad nimi s ohromným zlatým brozmem uzavírají vchod do něho. Vnitřek se skládá ze dvou čtverhranných kobek, oddělených jedna od druhé drahocennou babylonskou oponou, na které vyšiti jsou cherubíni s rozpjatými křídly: je to opona chrámová. Kobka před nimi nazývá se „Svatyně“; od ní postaven jest ke straně západní „stůl předkladných chlebů“, k jižní „zlatý sedmiramenný svícen“, uprostřed něco málo k východu „oltář kadidlový“, na němž drakráte za den, ráno a večer, ke cti Ho-
spodinově zapalováno kadidlo.

Za oponou nebylo nic. „Svatyně svatých“ je prázdná. Od té doby, kdy zmizela archa úmluvy, kobka ta nechová v sobě, leč kámen, zvaný „základní“ (Schethiya) jako symbol Toho, který nese vše.

Chrám židovský upomíná na chrámy egyptské a vůbec starověké; jedna a táž myšlenka proniká jejich stavitele; jsou to vlastně příbytky božstva. V chrámech křesťanských Bůh a lidé bytují pospolu; staré chrámy jsou určeny jen pro božstvo: tam bytuje samotno. Svatyní jest cella, to jest vězení; jest nepřístupnou, jen velekněz a to toliko v řídkých případech tam vchází. Jest obklopena předsíněmi a sloupovým neb prostrannými síněmi, v nichž rozličné třídy lidu se shromažďují, vždy víc a více podle hodnosti přibližující se k Bohu, bydlícimu uvnitř tajemné svatyně.

Třída kněžská obklopuje Svatyni.

Egyptané mívali více než ostatní národové svůj kolosální pylon (vchod), obrovskou zeď postavenou v nakloněné ploše jako nějakou kamennou záclonu u vchodu do síní, a tato nepovoláním zabraňovala přístup nepřekročitelným zábradlím.

Židé měli ještě vyšší zábradlí, smrt, jejíž hrozba byla vyryta na sloupech, obklopovala celou předsíň. Tak se jevila u nich strašlivá velebnost Hospodinova. Do velesvatyně vchází nejvyšší kněz jednou za rok; kněží a levité sotva se smějí dotýkati jen zdí; posvátný národ sám smí na ni jen pohlížeti z daleka a nepovolání a pohané musí se spokojiti, že sotva ji jen na polo smí viděti od paty brány Korintské skrze oblaka kadidla a skrze kouř a oheň zápalných obětí.

Tu tedy v předsíni pohanské a síní israelské udají se velmi mnohé výjevy z veřejného života Ježíšova; dnes se tu objeví, vzbudí pozornost lidu na sebe, znepokojí veleradu a vrchnost kněžskou svým rázným a horlivým vystoupením.

Ježíš přišel do Jerusalema, jde přímo do chrámu. Bezpochyby vešel tam branou Suzskou, jež se otvírala nad údolím Cedronským a již první vcházeli poutníci od hory Olivetské přicházející; jí se vcházelo do síně Šalomounovy a do předsíně pohanské, již nazývali „prvním chrámem“.

O velikých svátcích a najmě o Velikonoci bývala veliká tlačence a veliký hluk v těch rozsáhlých síních: lidé tu sem a tam přecházeli, hlučice a lomozíce. Penězoměnci měli tu postaveny své stoly. Vše, co sloužilo k umývání a k obětem, musilo se kupovati za svatou minci; penězoměnci vyměňují ji za peníze světské a tak, přes zákaz zákona, provozují tu obchod. Kupci zabírají též část nádvoří, kam přivádějí, jako na jatky, stáda volů, býků, jalovic, ovcí a beránek. Prodavači holubův, hrdliček a vrabců mají své stolice vedle krámů, kde se prodává sůl, olej, kadidlo a vše, čeho je potřeba pro obsluhu oltáře. Řev zvířat mísí se s hlukem lidu, křik kupců s ostrými hádkami Fariseův a Saduceů. Sobectví, prodajnost, hrubá ziskuchtivost znesvěcují i nejsvětější věci, vyvolávají odporné a hanebné zlořády, a mají často spoluvinníky ty, kteří by měli býti neporušitelnými jejich soudci a neúprosnými karateli. Mistři Rabbini měli sice krásná slova o povinné účtě ku chrámu, učili, by nikdo tam nevcházal se svými hovady, s obuví a sáčky peněžními, nesetřev prve prachu s nohou svých. Ať nikdo na cestě tam neb na některém místě nevyplivne. Ale co se týká výměny peněz, volby a koupě zvířat obětních, což se mělo diti před branami, to provozovali v posvátném ochozu, na samém místě modlitby.

Nebyl to již chrám, nýbrž tržiště nebo-li bazar. Pohled na to častokrát asi pohoršil Ježiše, ale snášel to tiše, nyní však, když uhodila hodina Jeho, dal průchod své horlivosti, svému posvátnému hněvu, a sebrav provazy, jež sloužily k uvázání zvířat, a učiniv z nich bič, jal se vyháněti z chrámu prodavače i s jejich ovcemi a voly; potom převrátiv stoly penězoměnců, rozházal peníze a pravil těm, kteří prodávali holuby ve prospěch kněží: „Klidte se s tím odtud, nečiňte domu Otce mého domem kupeckým.“ (Jan II., 16.)

Jeho moci nemohli odpírati, všickni se jí podávali; Jeho učedníci vidouce to, vzpomněli si na slova žalmu, o Messiáši předpovídajícího: „Horlivost domu tvého mne stravuje“ (Žlm. LXVIII., 10.). Jest v pravdě něco božského v tomto projevu svaté moci. Jediný člověk, sotva známý, maje bič v ruce beze vsi úřední moci vyhání prodavače i s jejich dobyt看em, nikdo

mu neodpírá, ani lid, ani úředníci chrámoví a jejich služebníci — člověk takový dává na jevo velikost, sílu rovnou Bohu; nečiní skutku pouze jako strážce pořádku, nýbrž vede si jako prorok, jako reformator, jako Messiáš; nejedná jako poslanec Boží, nýbrž jako Bůh sám; vede si v domě Hospodinově jako ve svém vlastním, neboť jest to dům Otce Jeho; má právo vyhnati odtud vše, co v něm ruší posvátný řád a zneuctívá jej.

Lid v nitru svém schvaloval a schvaluje podnes ještě posvátný hněv Ježíšův. Lze souditi, že lid rád viděl nového proroka, an horlí proti těm, kteří obchod vedli s posvátnými věcmi pod záštitou chrámu a tím ho zneuctívali. Spravedlnost a zmužilost člověka, horlícího proti zlořádům, líbí se vždy obecnému lidu.

Hned, jak se to stalo, bylo to oznámeno o Ježíši strážcům chrámovým. Přišli k Němu a pravili: „Jakým právem zapovídáš toho, čeho dovolují knížata lidu? Jaké znamení nám ukážeš, že toto činiš?“ (Jan II, 18.) Ježíš odpověděl slovem tajemným, jehož nechápali ti, kdož se Ho tázali, ale v němž se jevil Jeho prorocký duch a které budoucnost jakožto pravdivé potvrdí.

„Zrušte chrám tento — pravil jim, ukazuje rukou na prsa svá — a ve třech dnech jej zase vzdělám.“ (Jan II, 19.)

Svatý Jan, očitý svědek této události, spozoroval asi posunek Ježíšův a proto vypravuje ji významně přidává: „ale on to pravil o chrámu těla svého“ (Jan II, 21.) — pravém to chrámě, v němž Božství bydlí osobně, které tělo Židé skutečně zničí, On pak je vzkřísí z mrtvých. Židé, nepochopující odpovědi Ježíšovy, zvolali: „Jak, čtyřicet a šest let staven jest chrám tento, a ty jej ve třech dnech zase vzděláš?“ (Jan II, 20.)

Zlořády, proti nimž Ježíš právě horlil jménem svrchovaného pána, dle svého messiášského povolání a dle svého božského synovství, trvaly dále za shovívavosti úřadu, místo aby je byli zakázali, těžili z nich. Dvě leta později, den před tím, než byl vydán na smrt, veda si ještě jako Pán v domě Otce svého, vyžene podruhé tytéž prodavače a jejich voly a

ovce a převrátí stoly penězoměnců s jejich měšci a nahromaděnými sikly. Než jestliže tento skutek horlivosti neměl úspěchu totiž nápravy hmotné, dosáhl přece vyššího výsledku a vytčeného záměru: Kristus chtěl se potvrditi přede tváří lidu a vrchnosti židovské jakožto Pán chrámu a Syn Boží. Veřejná pozornost brzy obrácena jest na nového proroka; byl od lidu uznán, ale urazil a ranil knížata a starší lidu, kněží a jich stoupence, lidi vlažné a se vším spokojené, všechny třídy, které úřad neb blahobyt učinil choulostivými, zastance panujících obyčejův a milovníky pokoje za každou cenu, všechny, kteří přímo nebo nepřímo náleželi k vládě.

Společnosti a lidé bývají si vždy a všude podobnými.

Tento výjev označuje ve veřejném životě Ježíšově dobu prvního odporu, který proti sobě vyvolal. Od té chvíle mezi Ním a náboženskou a národní vrchností povstal spor, byl nevyhnutelným a povede se až do nejprudší krajnosti. Vyhnání prodavačův učinilo takový dojem, že záhadné slovo Ježíšovo, při této příležitosti pronesené, bude jednou příčinou Jeho odsouzení; Jeho nepřátelé je zfalšují a pokusí se o to, aby z něho učinili obžalobu na smrt; obžalují Jej, že chtěl zbořit chrám a že přikládal si moc, ve třech dnech jej opět vzdělati.

Ostatně nebyl Ježíš za pobytu svého v Jerusalemě nijak znepokojován. Přišel tam na Velikonoce v den samé slavnosti, činil mnohé zázraky, ale dějepisec této doby z veřejného Jeho života nepodává nám o nich nic podrobného. Bylo to, jak později uvidíme, uzdravování všelikých nemocí, neboť Ježíš rád projevoval své božské poslání dobročinním. Lid se k Němu hrnul a mnozí, jsouce svědkové Jeho zázraků, měli Jej za Messiaše; ale „On se jim nesvěřil“, jak výslovně poznamenává evangelista (Jan II., 24.).

Člověk bývá pravidelně unášen míněním, jakéž vzbudil o sobě a které jest mu příznivo. Veřejná přízeň zavádí ho dále, než sám chce; místo aby ji opanoval, podává se jí a následuje ji; má se za vůdce lidu, ale bývá jeho otrokem; myslí, že lid mu jest oddán, ale tento bývá zaslepen; myslí, že lid jest o něm přesvědčen, zatím bývá jen zvědavým; bývá

oddán jeho osobě jen ze zisku, poslouchá ho jen z prospěchu a sobectví. Jakmile žádá od něho nějaké oběti, odstupuje od něho, zrazuje ho, bouří se a ve svém hněvu zničuje toho, kterýž se domníval býti jeho modlou.

Ježíš nikdy, ani na okamžik, se takové přízni nepodal; znal lid dle jeho podstaty, neměl potřebí, aby někdo Ho poučoval. Od prvního setkání se s lidem, správně soudí o něm; zná jeho nestálost a lehkomyšlnost, ví, že se po novotách a blahobytu pachtí, že snadno se dává zastrašiti a sváděti, hned bývá nadšen, jen když ho někdo strhne k obdivu nebo lichotí jeho předsudkům, ale mnohem snáze se odvrací, pravda-li se mu hlásá a ukládá spravedlnost; Ježíš předvídá, že lid ten jest hříčkou v rukou vůdců, jimž zcela jest podroben. Tu tedy nebyla půda pro símě Boží; přese všecku lásku, jakou miloval Ježíš Jerusalema, přece mu nedůvěřoval.

Činnost Ježíšova na této prvé cestě nebyla obmezena jen na lid obecný, také si razila cestu mezi boháči, učiteli a kněžími; Jeho jméno, Jeho chování, slova Jeho byly asi předmětem horlivých rozhovorův a čilých výkladů.

Zřídka kdy se přihází, aby ti, kteří vlivem svým mocně působí na lid, byli lhostejni jeho vůdcům. Bůh má všude své vyvolené; avšak u těch, ku kterým, ač náležejí ke straně úřední, pravda přece pronikla, nebývá té upřímnosti, ani takového nadšení, jako u prostých povah z lidu; onino jsou vázáni svým postavením, mají tisíc ohledův a jen s opatrností poslouchají hlasu svého svědomí.

K takovým náležel Nikodem.

Zdá se, že tento mocný Farisej náležel k veleradě. (Jan VII., 50.) Podle Talmudu bylo pravé jeho jméno Bonai. Byl knězem, zastával veřejný úřad a bylo mu dohlížeti na vody a studnice, by o velikých svátcích vyhovovaly potřebám cizinců do města se hrnoucích. Žil potom ještě za obléhání Jerusalema od Tita a náležel k jedné ze tří nejzámožnějších rodin hlavního města. Když zuřilo pronásledování učedníků Ježíšových, byly mu statky zabaveny a rod jeho do bída uvržen.

Nikodem byl dojat učením a hlavně zázraky Ježíšovými. V upřímnosti vznikající víry žádal si býti poučen ústy svého Mistra. Prosil Jej za soukromou rozmluvu (Jan III., 1.) a přišel k němu v noci, poznamenává evangelista, bezpochyby, aby nevbudil proti sobě podezření. Byloť touž dobou hříchem přiblížiti se k Ježíši. I při vsí jeho opatrnosti přece svědčí tento krok o přímé povaze. Hledati světla, třeba i s ostýchavostí, jest vždy chvály a cti hodno.

Co Fariseje a všecky vzdělance dobré vůle překvapilo od prvního vystoupení Ježíšova, bylo to, že Jím se vrátil a znovu vzbuzen byl duch prorocký. Ježíš nezdál se jim býti zákonníkem, ani učitelem, ani haggadistou, nýbrž prorokem; slovo Jeho nezakládalo se jako slovo všech mistrů, kteří od čtyř století vyučovali lid, na liteře zákona a ústním podání, ale pocházelo bezprostředně z božského nadání. Prorok! Nebylo v ústech Fariseů jména lichotivějšího a většího.

Jméno to dal Nikodem Ježíši a jím též počíná svou rozmluvu:

„Mistře, víme, že jsi od Boha poslán, nebo žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činíš, leč by Bůh byl s ním.“ (Jan III., 1. a násl.)

Ježíš, jehož oko prohlédalo až do samých hlubin tuto duši neodhodlanou, hned dotekl se otázky, již se zabývali všickni nábožní lidé a vrstevníci Nikodemovi:

„V pravdě, v pravdě, pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže viděti království nebeského.“

Znovu se naroditi, toto hluboce významné slovo, skrývající v sobě veškeré učení o království Božím a úřadu messiášském, zarazilo Nikodema a dotklo se přímo všech jeho předsudků. Byloť z těch, kteří věřili, že možno mluviti o znovuzrození pohana neb hříšníka; ale pravý syn Abrahamův, čistokrevný Israelita, horlivý Farisej, potřebuje-li ten nějakého obrození? Není-li již rodem svým a věrou svou hoden království nebeského?

Stavě se, jako by slovu Ježíšovu podkládal smysl zcela hmotný, odpověděl, nikoli beze lsti a bez přídechu ironie, jeho rozpak špatně zakrývající: „Kterak se může člověk naroditi

jsa již stár? Zdali může zase v život matky své vjíti a opět se naroditi?“

Ježíš opětoval, co prve tvrdil, vysvětluje dále: „V pravdě, v pravdě, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha svatého, nemůže vejíti do království Božího.“ Křest z vody, jaký uděloval Jan, připravuje obrození, ale vylití Ducha Svatého, jak to proroci předpovídali, může jedině dokonati obrození tohoto.

Aby jedním rázem porazil předsudky této třídy lidu, poukazuje na nízkost, nehodnost a slabost všeho, co není Bůh a jeho království.

„Co se narodilo z těla, tělo jest,“ necht jest jméno jeho, přednost a rod jeho jakýkoli — praví — „a co se narodilo z ducha, duch jest.“ Mezi tělem a Duchem jest propast. Duch může býti vylit na tělo, tělo samo od sebe nemůže se povznést k Duchu. Kdo chce vejíti do království Ducha, musí se naroditi z Ducha.

„Nediv se, dokládá Ježíš, že jsem řekl tobě: Musíte se znovu naroditi.“ Duch jest tajemný a volný jako vítr: „Věje, kde chce, a zvuk jeho slyšíš a nevíš, odkud přichází, ani kam jde. Tak jest to s každým člověkem, kdo se z Ducha narodil.“ Duch jest nevyzpytatelný jako Bůh, z něhož vychází a k němu se vrací.

Udivený, zmatený Nikodem namáhal se, aby postihl tajemství, k němuž jeho farisejská věda mu nepodávala klíče. „Kterak to může býti?“ pravil.

„Ty jsi mistr v Israeli — odpověděl Ježíš „a toho nevíš?“

Proroci vskutku předpovídali vylití Ducha svatého v době messiášské, vylití, jež učiní národ israelský svatým a vzbudí v něm onen život nový, o němž mluvil Ježíš k Nikodemovi: bylo to obsahem jejich učení a nadějí. Ale jedinou výjimku ukládali: poslouchati a věřiti v slova poslanců Božích. Této ochoty žádá Ježíš na tom, jenž se ho tázal; kdo věří, pochopuje, ale kdo spoléhá na lidskou vědu a slova její, zůstává ve tmách.

Potom připojuje se k veškerému sboru proroků, jejichž vážnosti nemůže zneuznávatí Nikodem, zvolal Ježíš: „V pravdě, v pravdě, pravím tobě, že co víme, mluvíme, a co jsme viděli, o tom svědčíme. Ale svědectví našeho nepřijímáte. Jestliže zemské věci mluvil jsem vám“, to jest o podmínce uložené člověku, který chce vejíti do království Božího, „nevěříte; kterakž uvěříte, budu-li vám o nebeských vypravovati“ a o tajemstvích království Božího?

Nikodem se zamlčel.

Ježíš pozoroval, že výtky ta přivedla jej k důvěře; tedy pootvívá mu pohled do onoho božského světa, o němž nikdo nemůže věděti mimo Syna Božího, neboť „ničádný nevstoupil na nebe a nepoznal vůle Boží, jedině ten, kterýž sestoupil s nebe, Syn člověka.“

„A jako Mojžíš — jak víš — povýšil hada na poušti přede vším lidem, a ti, kteří se naň dívali, uzdraveni byli: „tak musí povýšen býti Syn člověka přede tváří světa, aby lidé se naň dívali a věřili v Něho. Žádný, kdo věří v Něho, nezahyne, ale bude míti život věčný, život v Bohu.“

Ježíš ukazuje na paprsek, v němž sláva a utrpení Jeho se zračí a v němž utrpení zahaluje se slávou velikého povolání Mesiášského. Tajemství tohoto povolání má své nevystižitelné zřídlo v lásce Boží. Skrze lásku poslal Bůh Syna svého na tento svět; nechce souditi svět skrze Něho, nýbrž spasiti. Kdo v Něho věří, spasen bude, ale kdo neuvěří, jest odsouzen, neb sama sebe odsuzuje. Nyní přišla hodina spásy a rozhodné chvíle; nechť má svůj další průběh.

Jest tedy otázka, kteří to budou lidé, jež Syn člověka kolem sebe shromáždí. Jedni věří a přijati jsou, jiní nevěří a jsou zavrženi; proč?

„Světlo přišlo na svět, a milovali lidé více tmou, nežli světlo, neboť skutkové jejich byli zlí. Každý zajisté, kdo činí zle, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli trestáni skutkové jeho: ale kdo činí pravdu, jde k světlu, aby zjevení byli skutkové jeho, protože v Bohu učinění jsou.“ Co pochází z Boha, jde opět k Bohu.

Tato rozmluva Ježíšova s Farisejem Nikodemem jest prvním projevem učení Mistra; jest nám písemně zachována čtvrtým evangeliem, v několika průpovědích, z jejichž stručného obsahu vycházejí na jevo veliké a hluboké nauky. Viděti tu, co jest království Boží: účastenství člověka na samém životě Božím; jest viděti, jak se tam vchází: druhým narozením, jež člověka činí novým stvořením, ne tělesným, ale duchovním; také se tu poznává podmínka tohoto narození: křest z vody a z Ducha Svatého; a od té chvíle víme, že, kdo chce poznati tajemství, musí věřiti slovu poslanců Božích a především toho, který nade všechny vyniká, Syna Božího. Ježíš líčí sama sebe v jakémsi přítmi, které teprve pozdější události obrátí v světlo. On jest ono veliké znamení postavené uprostřed věkův a národů — znamení bolesti a slávy jako kříž, kterým vítězí a na kterém umře umučený.

Co pravil několika Židům v oné paušální noci dubnové mezi zděmi malého večerádku, osvítilo veškerý svět. Duch vane, kde chce. Duše jim dotknuté znovu se rodí a co bylo tělem, stává se duchem: toť veliká událost v životě duchovním. Syn člověka, tenkrát neznámý, jest od té chvíle povýšen do otevřeného nebe, které osvěcuje lidstvo: všickni lidé Ho vidí a uvidí. Ti, kdož Jej vidí s věrou, jsou s ním vtělení v životě věčném, ostatní libující si v těle a krvi, pohřížení jsou ve tmách a v smrti.

Každé slovo Ježíšovo září nehynoucím leskem, Jeho slovo nepomíjí. Pravdy, které hlásal, zůstanou nepohnuty jako obloha, čas je vykládá, ale nevyhlazuje, unášejí nás na jiný svět. Žádný učitel před Ním a po Ném nemluvil takovou mluvou: ani moralisté řečtí neb římská, ani rabbinové židovští, žádný filosof, žádný reformátor. Nejsou to plané abstrakce, ani přísná pravidla, nýbrž slova živá, zjevující nejhlubší tajemství duše a jež jen zase duše může poznávati za pravé, má-li totiž odvahu věrou a obětováním sebe přiblížiti se Bohu.

Jaký výsledek mělo to u Nikodema? Evangelista ničeho o tom nepraví. Můžeme se domýšleti, že takové zjevení a

z takových úst osvítilo duši Fariseovu. Stal se učedníkem Mistrovým, jedním z tajných učedníků, ale vždy hotových, když šlo o Jeho obranu. Uslyšíme později, že v jedné bouřlivé scéně, která se udá ve veleradě, a kde mistři budou chtít zmocniti se Ježíše, pozdvihne hlasu svého a zvolá: „Zdali zákon náš soudí člověka, leč by prve uslyšel od něho a poznal, co činil?“ (Jan VII., 51.) A až nenávisti židovské se podaří Ježíše usmrtiti, on věrně následovati bude Mistra až k smrti, přidá se k Josefu Arimathejskému a jiným učedníkům, aby opovrženému Ukřižovanému prokázal poslední čest pohřbení, a přijde, aby pomazal Jeho tělo, nesa velikou zásobu vonných mastí „smíšeninu myrhy a aloe okolo sto liber“. (Jan XIX., 39.)

Ježíš nepobyl déle v Jerusalemě. Po skončených svátcích opustil se svými učedníky město a přišel do země Judské. (Jan III., 22.). Toto obecné udání nedovoluje, abychom určitě naznačiti mohli místo, jež zvolil. Procházel na rozličných stranách tuto krajinu, v níž dříve, než v Samaří a Galilei, vykonával svůj úřad apoštolský. Žádná památka o této cestě nás nedošla; nenacházíme ani jediné stopy o ní ni o Betlémě ni o Karimu, ni Hebronu, ni o Engaddi na hranicích Idumejských. Sv. Jan vypravuje, že celé Judsko naplněno bylo hlasem Jeho a ze všech městeček a měst hrnuli se zástupové, aby Jej následovali a poslouchali.

Kázání v Judsku bylo zcela přiměřeno Jeho úkolu, neboť Judsko bylo vlastním střediskem veškeré moci prorocké a messiášské. Neměl-li poslanec Boží dlíti na té posvátné půdě, na níž nacházel se chrám, jež obydlena byla nejslavnějším pokolením a chovala v sobě nejvroucněji a nejpřesněji život náboženský a národní? Prozřetelnost Boží určila, že Ježíš se tam narodil; proto byla země Judská Jeho pravou vlastí; v její poušti předpovídal Jan Jeho příchod, proto i lidu jejímú musil se Ježíš ukázati.

Pobyt v Judsku trval několik měsícův. Opustil je, chtěje vrátiti se skrze Samaří do Galilee, čtyři měsíce přede žněmi totiž v prosinci r. 781. po vystavení Říma. Jediné slovo čtvrtého evangelia nám i při své stručnosti naznačuje, jaká byla Jeho kazatelská činnost v Judsku. „On sám nekřtil, ale učed-

níci jeho“, přijímal novověrce a všickni chodili k Němu. (Jan III., 22. 26.) Jest zřejmo, že Ježíš chtěl první dobu svého veřejného života zasvětit, že sám připravoval lid ku přijetí slov a skutků svých. Oč se Jan Křtitel tak namáhavě pokoušel, Ježíš toho neobnovuje, nýbrž doplňuje a potvrzuje. Zdá se, že veškeré Jeho kázání zahrnuje jest ve dvou řádcích, jež evangelista sv. Marek věrně zachoval (Mar. I., 15.), nepravíť jako Jan „Čas blízký jest“, nýbrž „Čas se naplnil.“ Prohlašuje-li tak jako Jeho předchůdce, že nejnütnější podmínkou vejíti do království jest duchovní obnovení a pokání, dodává k tomu že „království nebeské přichází“ a žádá „víru v evangelium“, v blahou zvěst, kterou přináší a naplňuje; přestává na tom, aby Jeho učedníci křtili jako Jan a připravuje na ustanovení křtu křesťanského, jenž bude znamením působícím duchovní obnovení člověčenstva. Působení Jeho slova i Jeho osoby byl mocný, veškerá krajina Judská jeví nové hnutí a zástupy lidu hrnou se k Němu, jsouce unášeny kouzlem moci a zázraků Jeho.

Hlavní otázka, jež v této době zajímala lid i mistry, četné učedníky Janovy a Ježíšovy, byla otázka o potřebě očišťování tomu, by kdo hoden se stal království Božího.

Významná událost do pravého světla staví tuto věc veřejného mínění; jde tu o při mezi některými Židy a mezi učedníky Janovými, týkající se tohoto očišťování.

Co bylo jádrem rozepře? Šlo-li tu pouze o obmývání zákonem předepsané, nebo o obřad Janem ustanovený, nebo o křest, jakým křtili učedníci Ježíšovi? Nic ve vypravování čtvrtého evangelia neopravňuje k tomu, by se tyto otázky beze vsí pochybnosti mohly rozřešiti. To, co v podrobném vypravování sv. evangelisty bije do očí, a co jedině jest důležité, jest nedůvěra, již mají stoupenci Janovi v rostoucí úspěch Ježíšův.

V průběhu rozepře, jakou vyvolali, přišli k svému mistru, jenž stále křtil lid a jehož úrad o něco později měl se ukončiti. Zdržoval se tenkrát v Enonu, malé krajině, pověstné množstvím zřidel a jejíž jméno i veškerá stopa po ní zmizely. Sv. Jeronym dle Eusebia umísťnuje ji blíže Salema

v údolí Jordánském na pravém břehu, osm mil jižně od Skytopole. Možná, že tenkrát patřila k území Judskému. — „Mistře — pravili k Janovi učedníci, — ten, kterýž byl u tebe za Jordánem, jemuž jsi ty vydal svědectví, hle on křtí, a všickni jdou k němu“. (Jan III, 26.)

Nelibost a žárlivost jeví se v těchto slovech. Úspěch Ježíšův popouzel přívržence Jana Křtitele; zdálo se jim, jako by sláva jejich mistra klonila se k úpadku a že bude zate-mněn jiným, nově povstalým prorokem; nesnesli by této porážky, kterou se viděli již uchváceny.

Sebezapírání jest řídkou ctností, jednou z nejtěžších; jednotlivý člověk ji někdy koná, ale celé strany neb školy nikdy. Lze viděti, že vůdcové stran se jí honosívají, ale nikdy se nestává, aby ji také vesměs svým učedníkům vštěpovali. Veliký duch Janův jest toho důkazem. Přese všecken vliv, přese všechno hrdinské sebezapomenutí před Kristem nedovede toho, aby všechny své učedníky odevzdal Ježíši, nýbrž tito stanou se pod jménem Mandaitů sektou, jež po dlouhá století bude ještě trvati.

Stesk učedníků přiměl Jana k novému svědectví o Mesiáši. Kdož sám sebe zapírá a dovede se odříkati, zřídka kdy mluvil slovy upřímnějšími a důstojnějšími, pokornějšími a něžnějšími nežli Jan; nikdy zajisté, třeba byl již na konci své dráhy životní, nepronesl podobné chvály o Mesiáši, jako tentokráte.

„K čemu tato starost a ty rozepře?“ pravil Jan. „Nemůže člověk vzíti ničeho, leč jemu dáno bylo s nebe“ (Jan III, 27.). Řekl-li jsem, že jsem hlas volajícího na poušti, Bůh mi tak vnukl. Jsem jen tím, kým mne Bůh učinil. Ostatně „vy sami mi svědectví dáváte, že jsem řekl: Já nejsem Kristus, ale poslán jsem před Ním. Kdo má nevěstu, ženich jest; přítel pak ženicha, který stojí a slyší ho, radostí se raduje pro hlas ženicha. Protož tato radost má naplněna jest.“ Poznával, že jeho úkol se končí, a jsa tím spokojen hlasem něžným, ale pevným dodává: „Onť musí růsti, já pak se menšiti.“

Pomnění na Messiáše, v němž stále žil hned od prvního setkání se s Ježíšem za Jordánem, zaujímá ho zcela; vidí, pozoruje Jej. Naše všední rozdíly v lidské společnosti nevystačují už líčiti Jej tak, jak Jej vidí Jan, a by mohl o NĚm mluvit, vynalézá jinou mluvu. „On jest ten, který s hůry přišel“, praví vzpomínaje slov svého otce Zachariáše, který nazval Krista tím, „jenž vychází s výsosti“. (Luk. I, 78.) „On jest nade všecky“, neboť všickni ostatní pocházejí ze země; protož „kdo pochází ze země, ze země jest a o zemi mluví“. Původ určuje přirozenost a přirozenost určuje a obmezuje naši mluvu a činnost naši. Ale On „s nebe přišel, nade všecky jest. A co viděl a slyšel“ v nebi, kde pravda jest jako nezměnitelné, neskončené světlo, „o tom svědčí“, ale dodává patře na učedníky své, „žádný svědectví jeho nepřijímá“, a přece „kdo přijímá jeho svědectví,“ přiznává, „že Bůh pravdomluvný jest“. „Jeho slova jsou slova Boží“, On nemůže se mýlit. „Nebo koho poslal Bůh, slova Boží mluví; neb ne na míru dává Bůh ducha.“

Vidění při křtu staví se mu opět před oči: „Otec“ — praví — „miluje Syna a všecko dal v ruce Jeho“. Věřte v NĚj; „kdo věří v Syna, má život věčný, ale kdo nevěří, neuzří života, nýbrž hněv Boží zůstává na něm“. (Jan III, 27—36.)

Toto slovo — poslední to, jímž zapřísáhá své učedníky, aby se připojili k Ježíši — jest závětí velikého proroka.

Hněv Boží přichází opět na rty Janovy jako na počátku jeho úradu; tenkrát byl to hněv spravedlnosti, jímž vyhrožoval těm, kteří urputně odmítali pokání; nyní vyhrožuje zaslepeným, kteří odpírají volání Messiášovu, hněvem zneuznané lásky.

Od té chvíle již umkl. Nemá už co říci o svém Mistru. Ale uvidíme jej, jak ještě posledníkrát ze svého vězení se všemožně pokouseti bude, aby samého Mistra přiměl, by mluvil sám k jeho učedníkům a přesvědčil je, ježto se zpouzejí k NĚmu se přidati.

Pověst o úspěchu Ježíšovu v krajinách Judských došla

sluchu Fariseů, kteří se proto velice horšili. Žárlivost a soupeření učedníků Janových sesilovala asi nastávající odpor, který byl již v hlavním městě povstal. Ježíš byl o něm zpraven; Jeho učedníci, z nichž mnozí byli před tím učedníky Janovými a kteří udržovali stálý styk mezi Janem a Ježíšem, donášeli Janovi zprávy o všem, co se přiházelo. Ježíš nechtěl příliš proti sobě popuditi nepřátelství svých odpůrců; Jeho dílo bylo sotva v začátcích; uznával za dobré vzdáliti se boje; vždyť vzdáleností se utišují rozbroje.

Ježíš opustil tedy Judsko se svými učedníky a vydal se na cestu do Galilee skrze Samaří.

KAPITOLA ŠESTÁ.

Ježíš u Samaritánů.

Samaří má své jméno od hlavního města, kteréž je obdrželo od vrchu „Chameron“ zvaného, na němž je Omri, král israelský, devět set let před Kristem vystavěl; vrch sám tam nazván podle „Chamora“, syna Chanaanova (Gen. X, 18.)

Jest to patrným dokladem, jak se jména a ústní podání zachovávají na Východě, kde lidé, když byli dříve tolik doufali, nyní toliko se rozpomínají.

Samaří, od sesazení a vyhnání Archelaa, tvořila část provincie Judské, jsouc bezprostředně spravována od římských vladařů. Země půvabná, prorývaná údolími a horami, tvoříc zákličí mezi Galileou a Judeou, rozprostírá se od pláně Saronské až k planině Jordánské, hraničí na sever s plání Jizraelskou, a na jih s Uady Lubban. Dějepisec Josef chválí její úrodnost, ovoce, pastviny, mléko jejích stád a hojnost výběrných zřidel.

Ještě nyní i při pustotě celé Palestiny pohled na Samaří není tak smutným u porovnání s Judskem, které jest tak drsné a tvrdé jako jeho skalnatá půda.

Pohoří jest mírné, vrchy okrouhlé, údolí široká, vody šumící. Oliva, jejíž truchlivé vzezření upomíná na smutnou polohu Judska, jest zcela změněna v Samaří, peň a větve jsou rovné, listí jasné, stříbrolesklé.

Samaritáné byli u všech obyvatelů Palestiny, u Židův a Galilejcův, ve veliké nenávisti, která měla původ v dávnově-

kosti; čas, na místě aby ji umírnil, spíše jí ještě přidával jedovaté rozhořčenosti. První příčinou této nenávisti bylo odpadnutí deseti pokolení, které rozbilo jednotu království Davidova; potom nadešlo vyhnanství a zkáza království israelského. Samaří, jež odvedením obyvatelů do zajetí zpustla, byla zaplavena osadníky cizími z krajiny Babele, Cuthry, Avy, Hamata, Sapharvaiima, a kteří tam na rozkaz Salmanazarův se stěhovali, by zem znovu zalidnili. Pokolení Efraimovo smísilo se s krví pohanskou, a ačkoli víra Mojžíšova byla panující u Samaritánů, přece Israelité jich neměli za bratry a přidávajíc k staré nenávisti též opovržení spílali jim: „Cuthenských“, odvozené od jména pohanského plemene, s nímž vcházeli v nerovné manželství. (Sk. IX, 14.) Když Židé vrátili se z Babylona, vedeni jsouce Zorobabelem, a zamýšleli znovu zbudovati Jerusalem a chrám dle návodu Esdreášova a Nehemiášova, s rozhořčením odmítli pomoc Samaritánův. Urážka byla ukrutná, ještě dvě století později si ji pamatovali. Menassé, bratr velkokněze Jadduy, využítkoval této roztrpčenosti a vystavěl s povolením Alexandrovým na hoře Garizim na vzdor Židům a Jerusalemu chrám. Tento svatokrádežný čin zdvojnásobil jen ještě rozhořčenost pravých Židů proti bludařům a odpadlíkům. Chrám na hoře Garizimě byl zbořen Asmoneovcem Janem Hyrkanem r. 129. před Kristem. Trosky tu ještě jsou a hora, zbavená své svatyně, zůstává pro přemožené přece jen místem posvátným. Malé zbytky sekty židovské ještě nyní dávají jí jméno „svatá, požehnaná“, a tak jako Židé obracejí zraky k Sionu, Samaritáné zase modlí se obličejem obráceným ke Garizimu.

V prvním století za časů Ježíšových styky mezi Židy a Samaritány nepozbyly ničeho ze svého záští a nepřátelství. Vše trvá a sesiluje se v tomto svěhlavém plemeni. Nebylo bez nebezpečností, choditi skrze Samaří do Jerusalema; velmi mnozí Galilejci se jí vyhýbali a volili raději cestu údolím Jordánským nebo plání Saaronskou. Samaritáné mstili se za opovržení násilnictvím; odpírali jim pohostinství.

Vyhnanství, jež je od mnoha století stíhalo, odcizilo je veškerému náboženskému rozvoji národa israelského. Spokojili

se s patero knihami Mojžíšovými a snad se staršími proroky; ale učení farisejské nemělo u nich přístupu. Jedinou společnou stránkou se Židy bylo u nich téhož času, že také, jako tito, očekávali Messiáše, velikého proroka od Mojžíše předpověděného.

Toto očekávání bylo výhradně náboženské; žádné politické nároky, žádný sen o pozemském panování nezastíral čistoty jeho. Veliký prorok u nich nebyl, jako u Židů, panovníkem světským, nýbrž poslancem Božím, jako Mojžíš. zákonodárcem, reformátorem, jehož úkol jest naskrze mravní a duchovní.

Nejen že odmítali podání a obyčeje zákonníkův, oni jich ani neznali. Nelze ničím vysvětliti toho opovržení, jakéž měli mistři, tito přísní pravověrci, proti tomu lidu, před jejich očima nejhoršímu; štítili se je jen jmenovati; u nich nebylo největší urážkou název „pohan“ neb „publikán“, nýbrž „Samaritán“.

I Ježíše této nadávky nešetřili. (Jan VII, 42.) Jsa dalek toho, aby sdílel city a předsudky svých vrstevníků, Ježíš miloval Samaritány (Luk. X 17.) a chtěl li, opouštěje Judsko, jíti skrze jejich území, bylo to proto, že se domníval na tomto místě, na něž nepřátelé jeho neměli vlivu, naléztí půdu dobře připravenou ku přijetí slova Božího.

Nebyl zklamán ve svém očekávání. Veškerá stará země kananejská jest oživena upomínkami. Nejposvátnější se udržují kolem starobylého Sichema. Město, nazvané tak podle pohlavára pokolení Heveetských, leželo mezi horami Ebalem a Garizimem na křižovatce dvou silnic, z nichž jedna měla spojení s „Velikým mořem“ (Středozezemním) s Jordánem a zeměmi Zajordánskými, druhá spojovala Mesopotamii a pláně Chaldejské s Egyptem a Západem. Nedaleko byl dubový les Moreh, kde Abraham stanul a kde mu Bůh pravil: „Dám tuto zemi plemeni tvému“. (Gen. XII, 7.) Na památku vyzdvihl otec věřících na tomto místě kámen Hospodinu. (Gen. XXIII, 1.) Jakob na své zpáteční cestě z Mesopotamie, kde sloužil u svého strýce Labana, rozbil zde stany a také na témž místě vyzdvihl kámen, aby obětoval Všemohoucímu. Pa-

triarcha koupil pole blíže Moreh a vyhloubal pro potřebu své rodiny a svých stád hlubokou studni. Josef také, umíraje v Egyptě, žádal zde býti pochován. Mojžíš, utíkaje ze země Faraonů, vzpomněl si na poslední vůli tohoto velikého muže, donesl kosti jeho až na pomezí země Kanaan, Josue pak je pochoval na poli, jež koupil Jakob od Chamora Heveetského. Tam také na svazích hory Ebala a Garizima shromáždil dvanácté pokolení hlásal požehnání a kletbu, jak se čte v knize Deuteronomia. (Deut. XXVII—XXX.)

Město Sichem vzrůstalo a stalo se hlavním městem království Israelského.

Za časů Ježíšových měla Samaří nové hlavní město, zbudované Herodem na západě starého hlavního města, na vršku, jenž se vypíná na pláni Saaronské, a které nazváno bylo Sebasta dle Augusta, jeho všemocného pána. Ale Sichem zůstalo přece městem ctihodným pro své památky; jeho výhodná poloha na dvou silnicích, tvořících hlavní spojení mezi východem a západem, mezi severem a jihem, dodávala mu veliké důležitosti obchodní; Židé přezdívali mu Sichar.¹⁾

Když Ježíš cestou, kde Abraham i Jakob chodívali, vracel se z Judska do Galilee, zastavil právě u Sichema, města opovrženého, na poli, které Jakob dal synu svému Josefovi, u studnice od patriarchy vyhloubené. Unaven jsa cestou, posadil se na lavici. Bylo to v zimě v polovici prosince. Bylo poledne, hodina šestá denní podle východňanův. Učedníci šli až do města, aby nakoupili pokrmů, Jej samotného zanechavše.

Zdálo se, jakoby někoho očekával.

Přišla žena Samaritánka vážit vody.

Dí jí Ježíš: „Dej mi pít!“ (Jan IV., 1. a násl.)

Ona pak, poznavši podle řeči, že jest Žid, jakoby se omlouvala, pravila: „Kterak ty, jsa Žid, žádáš ode mne pít, ježto jsem žena Samaritánka? nebo neobcují Židé se Samaritány.“

¹⁾ Slovo „Sichar“ nebo „Sycar“ bylo v pravdě urážlivou přezdívkou pro město Sichem. Pochodí buď z hebr. „seger“ = lež nebo „sicar“ = opilec.

Odpověděl Ježíš: „Kdybys znala dar Boží, a kdo jest ten, který tobě praví: Dej mi pít, ty bys snad prosila jej a dal by tobě vody živé.“

Toto záhadné slovo překvapilo Samaritánku a vzbudilo její zvědavost; dí Jemu: „Pane, ani nemáš, čím bys navázil a studnice jest hluboká, odkudž tedy máš vodu živou? Zdali Ty jsi větší, nežli otec náš Jakob, kterýž nám dal tu studnici a sám z ní pil i synové jeho, i stáda jeho?“

Ježíš jda za svou myšlénkou a chtěje povznést k ní mysl té ženy, odpověděl: „Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět: ale kdo se napije z vody, kterou Já dám jemu, nebude žízniti na věky; voda, kterou Já dám jemu, bude v něm studnicí vody vytryskující do života věčného.“

Žena více zvědavá nežli poučená, živě k Němu pravila: „Pane, dej mi vody té, abych nežíznila, ani chodila sem vážit.“

Ježíš dobře pozoroval, že Samaritánka nechápe smyslu Jeho slov; aby otevřel její duchovní oči pravdě, chtěl proniknouti až do svědomí; tam jest potřebí klepati, aby duše se otevřela a poznala Boha.

„Jdi“, pravil Ježíš, „zavolej svého muže a přijďte sem.“

Slovo řeklo do živého; hleděla se vytočiti dvojsmyslnou odpovědí, nechtíc ani prozraditi se, ani lháti. „Nemám muže“, odvětila. Dí jí Ježíš: „Dobře's řekla: nemám muže; nebo pět mužů jsi měla a kterého nyní máš, není tvůj muž; v tom jsi pravdu řekla.“

„Pane“, zvolala žena, vidouc se prozrazenu, „vidím, že jsi prorok.“ A ihned jí připadlo na mysl: „Otcové naši“, dodala, ukazujíc na horu Garizim, „se na této hoře klaněli, a vy Židé pravíte, že v Jerusalemě jest to místo, kdež náleží se klaněti.“

„Ženo, věř mi, že přichází hodina, kdežto ani na této hoře, ani v Jerusalemě nebudete se klaněti Otcí. Vy, Samaritáné, klaníte se, čemu nevíte; my Židé, klaníme se, čemu víme, nebo spasení ze Židů jest. Ale přichází hodina a nyní jest, kdežto praví ctitelé klaněti se budou Otcí v duchu a v pravdě, neboť i Otec hledá těch, kteří se takto klanějí. Bůh

jest Duch a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se klaněti.

„Vím“, pravila žena opětujič myšlénku, jež byla u lidu běžná, „vím, že Messiáš přijde.“ A ve své prostomyslné víře, hotova jsouc Jej slyšeti, dodala: „Vím, že Messiáš přijde. Ten, když přijde, oznámí nám všecko.“

Ježíš vida tuto upřímou duši, zjevil jí, kým by byl, řka: „Já jsem to, kterýž mluvím s tebou.“ Toto setkání se ženou u studnice Jakobovy, prosba za číši vody, rozmluva, tyto příhody z obyčejného života poskytly Ježíši příležitost, že sama sebe zjevil způsobem tklivým a vznešeným ve své důvěrnosti.

On jest Kristem, který přichází a jakého očekávají Samaritáné, Židé a veškeré člověčenstvo; pravil to hříšníci, kterou Jeho přítomnost proměnila a kterou Jeho slovo připravilo k životu věčnému; nazývá se „darem Božím“; kdokoli Jej prosí, tomu dává Ducha, jehož nazývá „vodou živou“, používaje toho obrazu od vody, které žádá na Samaritance.

Kdo jest ten Duch? Odkud pochází? Kam jde? Nevyzpytatelný sám sebou poznává se jen ve svých účinech; neboť stává se v duši věřící studnicí prýšticí, uhasínající žízeň jejích neskonalých tužeb. Jako pozemské studnice prýští se ve výšinách horských, tak Duch svatý vychází z hlubin Boha, prýští se ve svědomí a zaniká opět v Bohu. Dávati tuto vodu živou jest vlastní úřad Messiášův: onť jest ta pravá studnice Jakobova, vyhloubená Bohem samým na křižovatce cest, jimiž kráčí lidstvo; zakládá takto náboženství věčné, klanění se v duchu a v pravdě.

Od té chvíle žádný Jerusaleml, žádný Garizim více; On jest jediným chrámem a tento chrám jest v každé duši, kde bytuje Duch Svatý a která se klaní Bohu v tomto Duchu a v pravdě: to jest Jeho církev, Jeho království.

Zatím když Ježíš mluvil se Samaritánkou, učedníci Jeho se vrátili z města. Divili se, že Mistr jejich se ženou tou mluvil. Podle obyčeje židovského, žena byla jaksí v necti, nepozdravovali jí, ani veřejně s ní nemluvili, třeba byla to žena vlastní. Rabbini, přemršťující ještě tento krutý zvyk,

štítili se ženy vyučovati. — „Uvrzte raději slova Zákona do ohně,“ — říkali s drsnou pýchou, — „nežli abyste je s nimi sdělovali.“ Učedníci Ježíšovi byli asi tímto předsudkem zaujati; odtud jejich udivení. Ale jejich zbožná úcta k Mistru byla tak veliká, že žádný neopovážil se dáti své udivení na jevo, aniž dovoliti si nějaké poznámky; nebyliť ani zvědaví tázati se, co mluvil s tou Samaritánkou.

Ježíš podrobuje se vyššímu zákonu; k velikému pohoršení Fariseů nedbá lidských podání a nikdy se nerozpakuje zvrátiti je, kdykoli se staví na odpor Jeho dílu. Samostatným počínáním, ať mluví, ať jedná, v nejjednodušších příhodách života, neřídí se svým okolím, nýbrž ovládá dobu svou. Nikdy není v Ném viděti Žida a jeho úzkoprsné stranictví; On jest Synem člověka, jenž ukazuje se ve věčné kráse a pravdě; Jeho skutky zavádějí nové mravy, Jeho slova osvěcují rozum nadlidskou jasností a uvádějí jej do nevyzpytatelných tajemství Božích.

Tato rozmluva u studnice Jakobovy se ženou, a to se ženou padlou, jest nejtklivějším svědectvím dobroty a milosrdenství Kristova; již se tu jeví jako dobrý pastýř, jenž nazpět přivádí ovce ztracené. Vše, co jest slabé, hříšné, bloudící, jest určeno pro Jeho stádo, jen bída oprávnjuje náležití Jemu. Kdo vypoví, co žena vůbec má děkovati za své povznesení a za čest oné Samaritánce, od které Mistr neostýchal se žádati píti a s kterou rozmlouval o vodě tajemné, uhašující žízeň těch, kteří, jako žena, cítili ve své bolesti horoucí žízeň po věčné útěše!

Když přišli učedníci, Samaritánka se vzdálila, zanechavši tu svého vědra naplněného vodou, aby se občerstvili, dojata jsouc slovy, která právě byla slyšela, odešla do města. Žena mívá potřebu, aby s jinými sdílela, co v srdci cítí. Ježíš dobře věděl, že slova Jeho opakovati se budou v Sichemu.

„Pojďte a vizte, — pravila všem, jež potkala — nalezla jsem u studnice člověka, kterýž mi pověděl všecko, co jsem koli činila; není-li on Messiáš.“

Pomyšlení, že by to mohl býti veliký prorok, rozrušilo město; kdo zná Východ, vždy tak pohyblivý, tak zvědavý

novot náboženských, nebude se diviti účinku, jež prosté slovo ženino způsobilo. Obyvatelé Sichemští vyšli z města a šli ke studnici patriarchově.

Zatím Ježíš, stále tu sedě, zdál se býti do sebe pohřížen, méně únavou cesty, jako spíše myšlením na dílo své, jež měl vykonati a kteréž prozřetelnost Jeho Otce právě započala v Samaří.

Nejedn.

„Mistře“, pravili mu učedníci, „pojez, prosíme.“

On odmítl pokrmu.

„Já mám“ — pravil — „pokrm jísti, o němž vy nevíte.“ —

Učedníci nenaléhali již a nepoznávající smyslu slova Ježíšova pravili tiše vespolek: „Zdali mu kdo přinesl jísti?“

Ježíš vyvedl je z rozpaku. Dí jim: „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, kterýž mne poslal, bych dokonal dílo jeho.“

Čím více člověk se vzhůru nese, tím méně cítí potřebu věcí pozemských. Tělo žije ze země, ale duše živa jest z Boha; Bohem-li je nasyčena, udržuje a povznáší slabé tělo. Cit povinnosti té nejvznešenější a nejčistší byl u Ježíše v plné své síle. Hlas Jeho Otce, mluvící v Jeho nitru, jest Jeho svědomí; jeho poslouchati jest proň život. Člověk klesá každou chvíli, jsa roztržitým, nejistým, nestálým, povolným náklonnostem a pudům a slabým k oběti; vůle Boží vyžadovala na Ježíši oběti hrdinné, On učinil ji pokrmem svým. Ale vůle Otce Jeho jest plna lásky; po prvých překážkách, jakéž našel v Jerusalemě a v Judsku, hle, v Samaří, v zemi opuštěné, celé město je dojata a přichází k Němu.

A v skutku, když mluvil o tom, čím se živí, obrátil se k Sichemu. Obyvatelé se blížili. Ježíš pak promluvil ke svým učedníkům: „Zdaliž vy nepravíte, že jsou ještě čtyři měsíce a žeň přijde? Aj, já pak pravím vám: Pozdvihněte oči svých a patřte na krajiny, žeť jsou již bílé ke žni.“

Zástup Samaritánů zdál se mu jako zralé pole; vida je zaradoval se velmi a pravil: „A kdo žne, odplatu bere a shromažďuje užitek k životu věčnému: aby i ten, kdo roz-

sévá, spolu radoval se, i kdo žne. V tom zajisté rozeznati sluší, jiný jest, který rozsévá, a jiný, který žne.“ Otec rozdělil dílo. „Já vás posílám žít, čeho jste vy nezaséváli. Jiní pracovali a vy jste v jejich práci vešli.“

Narážel tu Ježíš na patriarchy a proroky, jejichž slovo, vloženo jako símě božské do země, dlouhé věky dřímalo a pojednou na Jeho hlas a Jeho přičiněním stalo se zralým klasem, jenž padati má pod kosou učedníků.

Sichemští přijali Jej nadšeně a prosili Ho, aby zůstal u nich. Jejich nepřátelství proti Židům utuchlo. Ježíš vyslyšel jejich prosby, přišel do Sichema a zůstal tam dva dny.

Stručné vypravování sv. Jana nepodává nám zevrubnějších podrobností o vyučování Jeho v městě Sichemu. Úspěch však byl neobyčejný. Již na svědectví ženy Samaritanky mnozí uvěřili v Ježíše; ale když Jej samého slyšeli, ještě mnohem více jich poznalo v Ném očekávaného Messiáše. Není tu řeči o dívech a zázracích, jako v Jerusalemě a v Judsku. Toto opovržené pokolení, tito psanci od Židů pronásledovaní, chtějí-li Jemu náležeti, nemají, jak se zdá nic jiného potřeby, než jen aby Ho slyšeli. Jest pravdě podobno, že jim, jako Samaritance, zjevil tajemství o úkolu messiášském a o svém království, do něhož každý člověk bez rozdílu plemene jest povolán, za jedinou podmínkou, totiž: aby věřil v slovo Jeho. On je pozdvihl z opovržení světského, jímž Židé je utiskovali; jakož věřili v Mojžíše, uvěřili v proroka od Mojžíše předpověděného a viděli v Ném Spasitele světa. —

Apoštolování v Samaří naplnilo Ježíše svatou radostí. Nenašel tu žádného odporu, nenarazil na žádnou hradbu předsudkův a marných náuk, podivínských zvyků nebo zákonů; žádné podezřívající vrchnosti, aby se Ho tázala po oprávněnosti Jeho poslání; žádného Farisea, který by slovům Jeho odpovídal schytralostmi pyšné vědy; ni lidu výstředního, jenž by žádal od něho zázraků.

Viděl v tom asi zdar svého učení v budoucnosti uchystaný, až překročí jednou uzounké hranice Judské a hlásáno bude v celém světě pohanském. Tato malá žeň byla jen

předehrou veliké žně, neboť viděl, že království Jeho jest královstvím ponížených a vyděděných, malých a chudých, lačných a žíznivých. Čím více kdo trpí, tím snadnější má přístup do něho.

Podá o tom důkaz na své kratičké dráze životní. Samaří Ho přijímá lépe než Galilea; Galilea lépe než Judsko, venkov judský lépe než hlavní město, lid lépe než zákonníci, zákonníci lépe než kněží, nevědomí lépe než učení, hříšníci lépe než tak zvaní spravedliví, pohané lépe než Židé.

Jest to pravidlem ve velikém spasitelském díle Kristově, že stále zvětňuje a potvrzuje se v dějinách: čím více některý velikáš jen sám v sobě a ve své síle, ve své vědě, ve své nepravé ctnosti si libuje, tím více odporuje dílu Ježíšovu; musí býti teprve zdrcen bolestí a bídou, aby se Jemu poddal a v Něm poznal, jako Samaritáné, pravého světa Spasitele.

Z města, kde Ježíš učil, nezůstala jen nepatrná vesnice zvaná Balata. Od doby Vespasianovy pošinul se Sichem více na západ a stal se městem „Flavia“, nyní „Naplus“ zvaným. Než nepřetržitě a obecně podání zachovalo památku hrobu Josefova a popluží Jakobova. Studnice, již rozmluva Ježíšova mnohem slavnější učinila než patriarcha, podnes jest hluboká a v zimě až do polovice vodou naplněna.

Klenutí na polo sesuté ji přikrývá, skrze něž lze viděti otvor; hromada ssutin ji obklopuje; pět žulových sloupů zlomených, rozházených, pod troskami pochovaných, vysokou travou zarostlých to jest to jediné, co svědčí o víře a zbožnosti prvých křesťanů, kteří chtěli uctíti místo, kde Ježíš řekl: „Hodina přichází, kdy ani na hoře Garizim ani v Jerusalemě nebudou se lidé klaněti, ale všude v Duchu a v pravdě.“

Kouteček země, kde tato slova byla pronesena, nezačoval jich. Hora Garizim ani Ebal neodráží jejich ozvěnu do této mrtvé a světlem zaplavené přírody; mohamedánky, které tu chodí okolo vyschlé studnice, neznají Toho, jenž zde jedenkrát seděl a jejich pramatky na Východě a jejich družky na Západě vytrhl z otroctví, v němž ony nyní úpějí. Cheme-li

opět slyšeti tam slova Ježíšova, jest třeba, aby tam ze Západu, kam byla odletěla, byla opět do některé duše věřící přenesena.

Slova Mistrova jsou Duch a život, nemohou býti obmezena časem neb prostorem; vešken svět je slyšel a slyší je ještě lépe, než Samaritánka a obyvatelé Sichemští; překročila úzké údolí mezi horami Ebalem a Garizimem a rozlehla se po zemích; oživila miliony těch, kteří klanějí se Otci v Duchu a v pravdě, tolik, kolik jich Otec míti chce.

Po této dvoudenní zastávce pokračoval Ježíš ve své cestě do Galilee. Přijetí tak plné víry, jakéhož se Mu dostalo od těchto cizozemcův, od pola pohanů, mile Ho dojímalo; vraceje se do své vlasti, mezi své rodáky, mezi nimiž podle svého messiášského úkolu měl působiti, pomýšlel právě na obtíže, jež Jej očekávaly, na odpor, jakýž vyvolá a jehož tvrdošijnosti a prudkosti zakusil již v Jerusalemě. Ve svém zármutku porovnával Samaritány se Židy; ony, jež právě opustil, s těmi, kterých vyhledával, a tu pravil ke svým učedníkům slovo, jež častěji potom přicházelo na Jeho rty: „Žádný prorok není ve vážnosti ve své vlasti“. (Jan IV, 44.)

Než Galilea nebyla cizí a lhostejnou k stále se zmáhající slavné pověsti Ježíšově. Slavné osvědčení se v hlavním městě, úspěch Jeho kázání u lidu v krajinách Judských, neobyčejná znamení podporující vliv a působení Jeho, vše přispívalo k tomu, aby slavným se stal i u svých rodáků. Ostatně velmi mnozí mohli na vlastní oči viděti v Jerusalemě a na březích Jordánských Jeho divotvornou moc; to především dojímalo těchto lidí divů žádostivých. Ježíš nelibě nesl tuto náladu mysli, neschvaloval této náklonnosti, převeliké dychtivosti po zázracích, spatřoval v tom jakési tajné sobectví, nezřízenou žádost, nedostatek důvěry, a trestuhodnou zvědavost. A proto řekl jim: „Nevidíte li divův a zázraků, nevěříte.“ (Jan IV, 48.)

Přece však pro pověst, která Jej předcházela, byl vlídně přijat od Galilejských.

Malá karavana se nyní rozešla. Učedníci šli každý do své krajiny, jedni do Kany, druzí do Bethsaïdy nebo do Ka-

farnaa. Co se Ježíše týká, zdá se, že nevrátil se do Nazareta; vyhýbal se mu jako při prvním návratu, a z příčin nám neznámých uchýlil se do Kany, kde asi bydlela Jeho matka u příbuzných nebo známých.

Tento rozchod učedníků byl příčinou, že pověst o návratu Ježíšově brzy se rozšířila po všech krajinách a zvláště v městě Kafarnai, kde bydlel Petr. Skvělá událost zvýšila slávu prorokovu v Galilei a zanesla Jeho jméno až ke dvoru Heroda Antipy.

Úředník královský v Kafarnai měl nemocného syna. Uslyšev, že by Ježíš přicházel z Judska do Galilee do Kany, přišel k Němu prose Ho, aby sestoupil do Kafarnaa uzdravit syna jeho, který počínal umíratí.

Poselstva a návštěvy mívají na Východě vždy něco slavnostního do sebe; vznešená osoba, představující se Ježíši, měla asi svůj průvod a s tímto zároveň vešla do obydlí Prorokova.

Zdá se, že Ježíš hned z počátku nevyslyšel jeho prosby, dobře věda, že nehledají v Něm Messiaše, nýbrž člověka, který zázraky činí a nemoci uzdravuje. Taková víra Ho nepohnula. Nedbaje z počátku zármutku prosícího otce, ale jako pravý Messiaš vždy hotov jsa uzdravovati spíše duši, než tělo, zvolal: „Jaká jest víra vaše? Neuzříte-li divův a zázraků, nevěříte“. (Jan IV, 47. a násl.)

Tato výčitka přidala otci ještě větší bolesti, i pravil: „Mistře, sstup prve, nežli umře syn můj.“

Ježíš dal se pohnouti a řekl: „Jdi, vrať se do domu svého, syn tvůj jest živ.“

Slovo Ježíšovo vždy hluboko vnikalo do duše.

Znamenati zde sluší nápadný způsob, jakým Ježíš dovedl vždy vzbuditi úplnou důvěru. Miluje lidi prostomyslné, kteří neviděvše ani Jeho divů přicházejí k Němu bezděčně a přinášejí Mu víru vstříc; to bývá Mu pohnutkou, aby ukázal svou božskou moc. Aby úředníka Herodova přivedl k důvěře, ujistuje jej, že syn jeho jest zdrav, a úředník, prve než by se byl o tom přesvědčil, bez meškání a všelikého uvažování uvěřil, co Ježíš pravil; měl víru, víru dokonalou, a odešel.

Když pak byl na cestě blízko Kafarnaa, uzřel služebníky své, ani přicházejí mu vstříc, by mu zvěstovali šťastnou novinu: syn jeho byl živ. Tedy otázal se na hodinu, v kterouž by se byl lépe měl. I řekli jemu: „V hodinu sedmou ostala ho zimnice.“

Tedy poznal otec, že to byla táž hodina, kdy mu Ježíš řekl: „Jdi, syn tvůj jest živ.“

Vešken dům úředníka tetrarchy Heroda uvěřil v nového Proroka. Zázrak ten pak se všude rozhlašoval; to, co se stává u lidu obecného, nepřichází vždy k vědomosti velkých a ztrácí se mezi lidem; avšak co se týká velmožů, dochází úcty a vážnosti u všech, již jim jsou na blízku. Uzdraviti někoho z dále jest činem člověku naprosto nemožným, ale jest skutkem božským. ¹⁾ Kdo posuzuje tuto událost podle zřejmě dokázaných sil, zavrhuje ji; kdo však soudí podle toho, čím jest, podle Boha, uznává ji jakožto svědectví neskonalé moci Ježíšovy; onen ji obmezuje a zpitvořuje, tento skláněje se před všeřídící všemohoucností uznává její velikost.

Tento zázrak jest jen prvním z velikého počtu těch, které Ježíš učiní v krajině Galilejské, až tam ustanoví své stálé bydliště; jako zázrak v Kani vykonán byl tiše a tajně; tak zase toto uzdravení syna úředníka Antipova učiněno s patrnou okázalostí. Záleží na tom, aby veřejné mínění bylo znenáhla připravováno na činnost, kterou Ježíš bude vykonávati. Nic nepřispívalo účinněji k tomu, než tyto božské skutky, v nichž ukazuje se nejvyšší, úplná jednota Ježíše s Otcem. Přislubuje věci dle ponětí lidského nemožné, a usku-

---

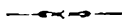
¹⁾ Tento zázrak byl od racionalistů jednoduše popřen; ale popírání není přece žádným důkazem. Theorii mytické také se nepoštětilo něco podobného najíti v Starém zákoně; uvádí sice uzdravení Naamana malomocného skrze Eliáše proroka, ale to znamená zase zneuznání prostomyslnosti čtenářovy a žádati na něm větší víry, nežli jest potřebí k uvěření tohoto zázraku.

Weisse domníval se viděti v tom jen podobenství. Svaté památky se tomu příčí. Nic není, co by oprávněovalo k takovému výkladu. Pravdou ovšem jest, že tato událost, jako všechny evangelické události, má do sebe i ráz typický neboli obrazný. Pohan kafarnaický jest obrazem všech těch pohanů, kteří, ač neviděli Krista jako Židé Jej viděli, přece svrchovaný vliv božské Jeho moci na sobě ucítili.

tečňuje nemožné pro ty, kteří po příkladu Kafarnaumského věří Jeho slovu.

Pobyt Ježíšův v Galilei na této druhé cestě se prodloužil od měsíce prosince r. 781. až do svátku, jehož jména neudává čtvrté evangelium, ale o němž máme za to, že to byla slavnost Purim; konala se v měsíci Adar, našem únoru, dva měsíce před Velikonocí. Ježíš, Jehož hlavní činnost až posud se obmezovala na Jerusalem a Judsko, vydal se o této slavnosti do hlavního města.

Také Jeho skutky před touto cestou jsou nám zcela neznámy. Jest pravdě podobno, že tehda asi vícekrátě navštívil své učedníky v Bethsaïdě a v Kafarnai a zjevil se jim nejedním zázrakem; ale jest to stránka prázdná, kterou pro nedostatek písemných památek nesmíme naplňovati domněnkami. Také nevíme, kdo Jej provázal do Jerusalema. Co říci můžeme podle svědectví sv. Jana (Jan V.), jest, že nový příchod Ježíšův do svatého města byl rozhodné důležitosti pro rozvoj Jeho poslání.

KAPITOLA SEDMÁ.

Ježíš Syn Boží.

První pobyt Ježíšův v Jerusalemě a Jeho apoštolování v Judsku mělo značné úspěchy.

Ukázal se před veškerým národem, před lidem světským i před kněžstvem, před lhostejnými k Zákonu i před jeho fanatiky, před nevzdělanými i před učenci. Lid obecný, udiven jsa nad Jeho zázraky, měl Jej za proroka; mnozí pak z těch, kteří znali Písma jako Nikodem, nemohli neviděti v Něm poslance Božího a Mistra.

Přece poznamenati sluší, že mezi lidem nebylo proneseno slovo „Messiáš“. Pohled na řemeslníka galilejského nerosrovnává se docela se sny obraznosti lidové ani s předsudky vědy farisejské. Ostatně Ježíš sám s největší opatrností vystřibává se každého slova, každého skutku, jenž by mohl podrážditi Fariseje nebo lichotiti lidu.

Statečností, jakou ukázal v chrámě při vyhnání prodávačův, objevil se jakožto duchovní obnovitel, jehož horlivost Boží stravuje; není jen jako Jan Křtitel hlasem do duše volajícím na poušti, jest vrchností, zakročující i v samu soustavu bohovládnou. To dobře spozorovaly veřejné úřady hned na první pohled a se zvláštním pocitem, jenž nikdy neklame ohrožených, tuší v Ježíši moc, kterou musí sobě podrobiti, zlomiti nebo docela zničiti. Ale lešť a násilí lidské, nedokonalá věda a nestálá moc, pikle a převraty ještě nikdy nedovedly zabrániti tomu, co se nevyhnutelně státi musí.

Ve své první srážce s velekněžími neobjevil ještě Ježíš sebe sama; choval se tak, že Jeho statečnost je překvapila a svatá Jeho odvážlivost je ohromila; jsa ve svém právu, pokud se týká činu, jenž zamlouvá se nejčistším citem náboženským a spravedlností, měl to pod svou důstojností, by se dovolával svých úrokův a raději vzdálil se vyhýbaje se tomu nespolehlivému lidu, osvěcuje duše dobromyslné, ale nevšímá si kněžstva, jež se Mu sice obdivuje, avšak ihned Jemu nástrahy činí a vyhrožuje.

Po desíti měsících objevuje se opět v Jerusalemě.

Ačkoli moc svou skrýval a u veřejnosti jen zdrženlivě na jevo dával, přece z daleka již zářila. Kdyby jeho nepřátelé byli měli v úmyslu, z opovržení si Ho ani nevšímati, vzrůstající Jeho moc brzy by byla v niveč přivedla tento jejich klamný záměr. Neboť chvíle, kdy říci měl zjevně, kým jest, kdy vyložiti měl samým nepřátelům své božské poslání, dokázati svého práva před vrchností náboženskou, právě nadešla; Ježíš oznámí jim slavnostně velikost svého náboženského úkolu.

Příčinu k tomu zaval zázrak, jež dopodrobna poznati jest velice důležité, nebo právě jeho podrobnosti od Fariseů se záštím vynesené na světlo byly u příčině, že se staly podnětem nové srážky Ježíše s knížaty lidu.

V Jerusalemě jest rybník brávný, ¹⁾, kterýž slove židovsky Bethesda ²⁾, patero podloubí maje — byla to jakási nemocnice, jež za dne sloužila nemocným za přístřeší proti

¹⁾ O této zázračné studánce nezmínují se starší spisovatelé židovští. Nelze jí také míti za jedno s rybníkem, jež spisovatel Josef (Válka žid. k. VI.) nazývá rybníkem Šalomounovým a v němž se vypírala obětní zvířátka. Novější spisovatelé připomínajíce, že verš 4. k. V. (Jan), v němž právě se zázračná moc vody uvádí, schází v nejstarších rukopisech, jmenovitě v kodexu Sinajském, Vatikánském a jiných, jakož i v překladu syrském a koptickém, a majíce jej za pouhou glossu vnesenou do Vulgaty, do Peschita a kodexu Alexandrinského, vykládají to v ten rozum, jakoby studánka nebyla nic jiného, než pramen léčivý. Výklad tento nezadává ovšem v ničem tomuto zázraku, ale křivdí Vulgátě, pokud se týká její neporušenosti a to proti mínění ss. Otců, kteří studánku Bethesda vždy měli za zázračnou. Co se polohy týká, jest jisto, že hledati ji jest několik metrů severozápadně od kostela sv. Anny. Francouzský stavitel Mauss ji objevil; v sedmém století sv. Antonín ji navštívil; v jedenáctém označil ji Bongars na témž místě, jak právě uvádíme.

²⁾ Beth-Hesda, — dům milosrdenství.

větru, slunci a dešti. Leželo tam množství nezuživých, slepých, kulhavých a lidí s uschlými údy. Příkladali vodě nadpřirozené moci. Chvílemi, rozčeřena jsouc silou tajemnou, pohybovala se a kdo prvý po hnutí vody do rybníka sestoupil, uzdraven byl od kterékoli nemoci. (Jan V.)

Mezi těmi nešťastnými byl člověk 38 let ochromený.

Ježíš přistoupil k němu a věda, že již dlouho jest nemocen, pravil mu: „Chceš-li býti zdrav?“

„Pane,“ odpověděl Jemu nemocný, „nemám člověka, aby když se kormoutí voda, vpustil mne do rybníka, neb když já jdu, vstupuje jiný přede mnou.“

„Vstaň“, dí mu Ježíš, „vezmi lože své a choď.“

A hned učiněn jest zdrav člověk ten, vzal lože své a chodil. Ten den byla sobota. Fariseové, vidouce jej, an nese lože své, pohoršení jsouce zvolali: „Sobota jest, nesluší tobě nositi lože své.“

Ale on odpověděl jim nedávaje se vyrušovati: „Ten, který mne právě uzdravil, řekl mi: Vezmi lože své a choď.“

I tázali se ho: „Kdo jest ten člověk, který ti to řekl?“

Ale on nevěděl, kdo by byl, nebo Ježíš se vzdálil od zástupu, na tom místě shromážděného.

Po chvíli našel Ježíš v chrámě toho, jehož byl uzdravil a řekl jemu: „Hle, učiněn jsi zdrav, již nehřeš, aby se ti něco horšího nepříhodilo.“

Choroba tělesná nebývá toliko známkou rozruchu organického, může býti následek choroby mravní, neboť nemoci mívají často svou příčinu v hříchu. Nepravost, rozrušujíc duši plodí tisícero neduhů, jež zasahují výkony životní, je převracejí, zdržují, rozrušují, ochromují. Tělesná bolest stává se takto trestem Božím. „Kdo klesají ve svém svědomí,“ pravili proroci israelští, „upadají do rukou lékaře.“

Nemocný, od Ježíše uzdravený, byl jistě jeden z takovýchto vinníků, Ježíš mu to připamatoval. Navrátiv mu zdraví těla, chtěl probudit, povznést, očistiti jeho svědomí; neboť Jeho božská moc dotýkala se těla jen proto, aby dotkla se také duše a spasila ji.

Jakmile šlakem poražený poznal svého dobrodince, vděč-

ností proniknut jsa, odešel, všude rozhlašuje jméno Ježíšovo, nevěda, že udáváje Fariseům toho, od Něhož obdržel zdraví, mohl by popuditi proti Němu jich záští a hněv jejich. A vskutku bylo to příčinou nových pronásledování, jimiž označen jest druhý pobyt Prorokův v Jerusalemě.

Vyhledali, pronásledovali Ho; neuchýlil se tenkrátě od svých nepřátel, neboť bylo Mu souzeno, aby s nimi zápasil až k osudné chvíli smrti své, buď aby je přesvědčil, a kdyby se mu to nezdařilo, aby je konečně zahanbil.

Právě v ty dny v chrámě rozmlouval, vyučoval a činil mnohá dobrodiní. Jeho jméno nebylo už tajemstvím; Jeho přítomnost působila víc a více na lid, jenž neuvažuje, nerozumuje, nýbrž podává se samoděk vlivu osoby, jež tak mocně působí na jeho obraznost. Nikdo nečinil tak hlubokého dojmu na lid, jako Ježíš. A v tom nutno hledati první příčinu přirozeného odporu, s jakým se setkával u aristokracie židovské. Fariseové byli by si Ho nevíšali, Jeho i Jeho učení, byli by Jím opovrhovali tímtež nestoudným opovržením, jako to činili s publikány a hříšníky, ale On jednal, lid k Němu lnul: v tom záležel Jeho zločin.

Když ohrožená vrchnost vystupuje proti některé vyšší osobnosti a ji potírá, jest toho příčinou vždy její činnost, vše ostatní bývá jen záminkou. Ostatně při Ježíši vše popuzovalo přednasty vládní a mistry, poráželo jejich předsudky, uráželo nároky jejich národní hrdosti a náboženské nesnášenlivosti: jeho původ galilejský, nízký stav, smělá odvaha, opovrhování Jeho vším podáním farisejským, zvláštnost učení a slova, jež od žádného mistra nepocházela a na žádné lidské autoritě se nezakládala. Prozřetelnost Boží tajným záměrem zbavila zevnější stav Ježíše všeho, co by mohlo se stanoviska světského lichotiti veřejnému mínění. I když se objevuje svými slovy a skutky, zřídka se stává, aby některým z nich nenařazil na obyčeje neb na strannické učení jejich; takto osvětluje, ale i zaslepuje, povznáší a uráží. Srdce upřímné Jej uznává, duch předpojatý Ho zavrhuje. On jest především a a v nejvyšším stupni — vešken Jeho život toho jest důkazem — bytostí tajemnou.

Pochází z královského rodu Davidova, ale rod Jeho zchudl; narodil se v Betlemě, ale nazývá se Nazaretským; mluví jako žádný jiný mistr nemluvil, ale není ze žádné školy; činí skutky všemohoucnosti, ale Židé takových nežádají; uzdravuje, ale bývá to často v den sobotní; nazývá se Messiášem, ale nemá úkolu pozemského, jakéhož zákonníci si přejí; neodolatelnou silou tvrdí, že jest Syn Boží, že jest roven Bohu, ale právě toto synovství Boží jest urážkou knížatům lidu a největším pro ně rouháním; zakládá království Boží a oznamuje jeho zákon, ale toto království a zákon ten činí konec vládě židovské a zákonu jejímu. Mojžíš jest převýšen, národ israelský buď musí býti přetvořen nebo zahyne.

Dověděvše se o uzdravení šlakem poraženého v rybníce Bethesdě, knížata židovská nehleděli na to, co v něm jest zázračného. Jako všickni předpojatí, úzkoprsí a zlovolní lidé, tak i oni všímají si toliko podrobností, které je urážejí, jsouce jimi popuzeni a ve své marnivé nábožnosti uraženi. Že Ježíš nemocného pouhým slovem uzdravil, to není jim ničím, ale že ho uzdravil v sobotu, poručil mu odnésti lože proti zákonu o klidu sobotním: to je pohoršení. Jejich libovolné předpisy, jejich podání, jejich školské rozkazy a malicherné otázky: hle, to jsou věci podstatné; kdo se nepodá tomuto jhu, jest vinníkem, hříšníkem, odbojníkem; musí býti stíhán a pronásledován. Není člověka neuprositelnějšího a podrážděnějšího nežli lidé zabředlí do bludů náboženských; člověk, který Boha miluje a se Jemu v pravdě klaní, jest mírným, ale kdo sebe miluje pod rouškou nábožnosti, bývá vždy drsným a ukrutným. Pravá nábožnost pochází z mírnosti, ale nepravá z přetvářky a zloby. Většina členů hierarchie židovské, Sadduceové a Fariseové, strašně převracovali zákon Mojžíšův; toto zakořenělé převracování zaslepující je a ponižující uzavíralo jim pravdu a popouzelo je proti Ježíši s takou prudkostí, že nic nemohlo jí přemoci.

Ježíš byl tedy od Fariseů obžalován, že ruší sobotu. Byla tato obžaloba skutkem právním? Měl-li se dostaviti před soud, jemuž náleželo souditi pře náboženské? Možná. Ale snad zakročení Sadduceů nešlo tak daleko a jen někteří

úrovňové velerady byli vysláni k Ježíši, by Mu vytýkali, že nešetří zákona. I při této domněnce jest třeba odpověď Ježíšovu zevrubně uvažovati v tom smyslu, jak nám ji čtvrté evangelium zachovalo; bylo Mu to příležitostí od Prozřetelnosti určenou, aby rozhodně a slavně prohlásil, kým jest, aby ukázal veleradě neb její vyslancům, v čem záleží dobrý skutek a pronesl se o nepopíratelném právu, na němž zakládá svou veřejnou činnost. Výčitka Ježíši činěná neměla žádného základu v zákonu Mojžíšově, mohlať jen se opíratí o libovolné předpisy a o dětinské malichernosti, jimiž zákonníci a mistři stěžovali jen zákon. Ale tyto malicherné předpisy jim platily více, nežli zákon sám; pro slupku, pro malichernou slupku zapomínali na jádro; jejich chatrné výklady platily více než slovo Boží. Zaslepeni jsouce literou byli odcizeni duchu; potlačovali slovo, místo aby chápali smyslu jeho. —

Jeden takový podivný předpis zakazoval určitě přenášeti i nejmenší předměty z místa na místo v den sobotní vyjma v nejnaléhavější potřebě.

Ježíš pro své ospravedlnění neuznává za dobré, aby v tomto zvláštním případě svým odpůrcům ukázal marnost a nicotu jejich obyčejův a předpisů, má vyšší právo pro sebe; proti malichernostem farisejským nedovolává se přesného zákona Mojžíšova, nevyžaduje neodcizitelného práva, že mu jest na vůli činiti dobro, jak chce a kdy chce, kteréhož práva ni žádná lidská ustanovení nemůže zrušiti; nerozumuje, nýbrž potvrzuje a vyhlašuje za právo své právo Boží a příklad Otce svého v plném vědomí svého synovství Božího jim praví: „Otec můj až dosavad koná, i já konám“ (Jan V, 17.).

Bůh nezná odpočinku, on jest činnost sama; jeho moci neubývá nikdy, jeho činností jest a žije vše, skrze ni trvá a hýbe se vše. Kdyby přestal konati, bylo by to zničením všeho stvoření, jež slovo jeho moci svou nese, živí, vyvíjí a k sobě přivádí.

Člověk ve svém svobodném rozvoji řídí se svědomím a svým nejistým rozumem, jenž mu dává předpisy a zákony

Ježíš však ve svém životě řízen jest jen vůlí a příkladem svého Otce. Jeho slyší, jeho vidí; lidské skutky Jeho jsou jen výkonem jeho nevýslovné vůle a následováním jeho věčného příkladu; co Jeho Otec chce, i On chce; co Jeho Otec činí, i On činí; poněvadž žádná lidská moc nemůže oslabiti moci Boží, nemůže též oslabiti moci Jeho; Jeho moc konati jest rovna moci Boží. Otec pracuje neustále o spáse lidstva, dílo toto jest stálé, pokračuje jako jeho láska, nemůže býti ani přerušeno ani zastaveno.

„I já — dí Ježíš — pracuji o té spáse jako On.“

Která sobota může přerušiti spojení všeliké bytosti s Bohem?

Tato odpověď zřejmě potvrzuje Božství Messiášovo a messiášství Ježíšovo. Tyto dvě pravdy, stručný to obsah evangelia, jsou základem díla Mistra, prosvítají všemi Jeho rozmluvami, vysvětlují celý Jeho život, nepřátelství a záští, jež rozněcuje, tragické rozuzlení, jímž končí a zázračné skutky, kteréž konal i po smrti své.

Učenci židovští a velekněží tvrdošijně zapírali obě tyto pravdy.

Zapomínajíce na stálé učení prorokův, odstupující od jejich vznešených nauk, zabývajíce se pouze obřadními a právníckými otázkami Zákona, svými předsudky politickými a národnostními v bludu vězíce, Boha uzavírajíce v jednotu, jejíž tajemství neznají, nikdy nechtěli po většině uznávati vlastního práva osoby Messiášovy, práva, jímž jedině lze vysvětliti Jeho úkol. Připisovali Jemu všecky výsady: obecný soud, spasení, obnovení světa, založení království Božího, vítězství nade všemi nepřátely, věčné sedění na pravici Boží, vejítí do jeho moci a slávy, ale odpírali mu tvrdošijně božství ve svých každodenních modlitbách neustále volali: „Slyš, Israeli, Hospodin jest Bohem naším, Hospodin jeden jest“, vykládajíce tato slova ve smyslu jednoty, jež vylučuje u Boha pravé synovství.

Než přece někteří učitelé neupadali v tento blud, pokud se týče představ o Messiáši, a nenamítali proti božství Messiášovu jednotu Boží. Spisovatelé podvržených evangelií a knih

sibyllských nesdíleli těchto bludů s onou školou; svědectví Jana Křtitele, že Kristus jest Syn Boží, nezůstala také u nich beze zmínky.

Název „Syn Boží“ jest právě jediný, jehož Ježíš pro sebe vyžaduje jakožto Messiáš; ale taková byla síla před-sudků zákonníkův, učitelův, kněží a starších lidu, že Ježíš přijímaje tento název musil je pohoršiti a popuditi proti sobě všecko jejich záští a náboženskou nesnášenlivost.

Ježíš nebude s nimi vyjednávati, ale dosvědčovati bude, kým je, zřejmě, bez obalu a pokaždé, kdykoli budou proti Němu státi učenci a hodnostáři, mluvíti jim bude bez podobnosti slovy srozumitelnými, jichž nedovede žádné rozumování zakryti, nebude čekati na příležitost, sám ji vyvolá. Proto dotýkaje se farisejského svěcení soboty dosvědčuje svého božského synovství a výslovně se činí rovným Bohu.

To jest první slavné osvědčení, s nímž se v Jeho životě potkáváme.

Vyslanci od velerady poslaní, horšili se nad tím a pravili: „Netoliko ruší sobotu, ale i otcem svým opovažuje se nazývati Boha, rovným se čině Bohu.“ (Jan V, 18.) Od této chvíle měli Ježíše za rouhače, jenž zasluhuje býti potrestánu smrtí; i mohlť slyšeti kolem sebe, jak reptají a Jemu skutečně vyhrožují smrtí.

Avšak Ježíš, jenž neobával se útočiti na jejich před-sudky, nedá se zastrašiti záštím, jež vyvolalo Jeho učení. Vůle Otce Jeho byla Mu vším. Nač se báti smrti, jestliže tato vůle Mu poroučí umříti? Proč jest na tomto světě, ne-li, aby vydal svědectví pravdě?

A proto ještě slavnějším způsobem se osvědčoval; a místo aby odvolal svůj výrok, že roven jest Bohu, což Mu vytýkali jako rouhání, vykládá a dokazuje toho se vši rozhodností. —

Vzor, pravidlo, jímž se řídí Jeho skutkové, není žádný tvor, žádný člověk, jest to Bůh, jest to dílo Otce.

„V pravdě, v pravdě pravím vám: Nemůže Syn ničeho sám od sebe činiti, jediné co uzří, že činí Otec; neb cožkoli on činí, to činí podobně i Syn.“

Člověk nevidí Boha, nemůže sám od sebe tak se povýšiti, aby Boha si vzal za vzor svého života; ale Otec miluje Syna, týž Duch lásky tvoří nevýslovné pouto mezi oběma, a Otec ukazuje Synu vše, co činí; mezi nimi jest totéž světlo, táž neskonalá moc; rovnost jejich jest dokonalá, jednota úplná: v tom spočívá tajemství Jeho přirozenosti a Jeho úřadu Messiášského.

„Skutky, které Syn vykonal s Otcem, jsou jen malé. a větší ještě skutky vykoná, nad nimiž se budete diviti.“

Ježíš zjevuje tu své messiášské poslání; není to věrouka, které učí, jsou to skutkové božského řádu, kterými se osvědčuje; nemluví jako učitel slovy odtažitými, otvírá své sebevědomí a dosvědčuje, co vidí a kým jest.

„Jako Otec — dodává — mrtvé křísí a oživuje: tak i Syn, které chce, oživuje.“ Není to Otec, jenž si je volí, ale dal Synu moc volati toho neb onoho, voliti toho a nevoliti onoho, učiniti volbu, veliké rozdělení tak, jako Syn člověka, aby čest Otce i Syna byla stejná, nebo kdo nectí Syna, nectí i Otce, který Ho poslal. Kdo chce míti život věčný, a nechce býti zavržen při velkém výběru, ale přijíti ze smrti do života, prostředek k tomu jest, „aby slyšel slovo mé a věřil v Toho, který mne poslal.“

Veškeré povolání messiášské spočívá v tomto díle života. Proroci o něm prorokovali slovy obraznými, jimž zákonníci nemohli nerozuměti. Neznamená-li pole naplněné kostmi vyschlými, jež viděl prorok Ezechiel (Ezech. XXXVII, 1.) mrtvé člověčenstvo? A hlas Boží volající k suchým kostem: „Aj já vpustím do vás ducha a živý budete“ není-li to hlas Syna člověka, Messiáše? Když Isaiáš volal: „Nechť oživí se mrtví tvoji, zbití tvoji ať vstanou! Probuďte se a radujte se, kteříž bydlíte v prachu, neb rosa tvá, ó Bože, rosa oživující a země dá světlo stínům“ (Isai. XXVI, 19.), neviděl-li týž Isaiáš velikého dne Kristova? Sami rabbinové nebyli tu na omylu. Národové zemí pohanských, — tak učili, — nemají života, a suché kosti jsou synové lidští, kterým nedostalo se rosy zákona.

Takto potvrzuje Ježíš své poslání před mistry Jerusalemskými mluvě k nim mluvu posud neslýchanou, otvíral před nimi knihu, k níž že On jen klíč má, se domnívali, a jejíž hlubokého smyslu slepá jejich věda nedovedla uhodnouti. Jeho výroky stávají se silnějšími a důtklivějšími; ale posluchači vždy tvrdošijnější jim vzdorují.

Vy očekáváte vzkříšení od proroků předpověděné při příchodu Messiášově. Nuže, „v pravdě, v pravdě pravím vám, že přišla hodina, kdežto mrtví uslyší hlas Syna Božího, a kteří uslyší, živi budou.“ Nepohoršujte se nad tím.

Jest to právě prvá hodina a prvé vzkříšení, vzkříšení duší mrtvých a duše lidstva podobného suchým kostem; ale bude vzkříšení, kde „všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího; i půjdou, kteří dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu.“

Rozeznávaje tyto dvě protivné stránky díla svého, ukázal je Ježíš v celé rozsáhlosti, ukazuje, že obsahuje vše, co jest před hrobem i co jest za hrobem, a odstranil omyl, jakéhož mnozí se dopouštěli vzhledem k těmto dvěma vzkříšením, z nichž jedno jest mravní, tajemné, skryté vnitř svědomí, druhé hmotné, nápadné, určité, před tváří celého světa. První se stávalo již na slovo Ježíšovo, Syna Božího, skrytého v neuznaném Synu člověka; druhé teprve jest viděti v dáli, plné naděje i hrůzy, radostné pro ty, kteří neodmítnou slova Messiášova, hrozné těm, kteří vzdorovati budou Jeho volání.

Kdo chce lépe pochopiti tyto rozmluvy, třeba, by se zbavil předsudků, jakoby písemné památky je podávající byly stenografovány, a uvykl si považovati je toliko za nesouvislé a stručné vzpomínky.

Představa Ježíšova o Božství Messiášovu, o Jeho obecném úkolu a dílu jest vždy a všude souhlasná; způsob se mění dle okolností, podstata je vždy tatáž. Necht přednáší své učení v důvěrném hovoru s učeným Farisejem jako s Nikodemem, nebo se ženou nevzdělanou jako Samaritánkou, neb ať je vykládá v kruhu nepřátel, jako zde jsou ti, kteří Naň žalují, vždy ji shledáváme s podstatným příznakem, totiž s Božstvím osoby a s Božstvím úkolu. Člověk nemůže

vyplniti úkol ten, to přináleží jen Bohu. Kristus jest původ života, ne života hmotného a pomíjejícího, pozemského a rozumového — život ten přirovnává se k stínu smrti — ale života duchovního a věčného, nebeského a božského; prýští se z něho jako proud, jako veletok zaplavující člověčenstvo; kdo jej chce mít, musí slyšeti slovo Jeho; kdo uvěří v Syna Božího, přejde se smrti k životu, a kdo uzavře sluch před Jeho hlasem, zůstane v smrti.

Takto dílo messiáské očištěno od všelikého živlu židovského vyhovuje tomu, co bylo od proroků předpověděno, a jeví se ve své ryzí kráse, ve své věčné velikosti; nelichotí předsudkům zaslepeného a zbloudilého národa, nýbrž ozývá se ve svědomí lidstva a v jeho nejvyšších tužbách.

Člověk ví, že se nachází v duševní bídě a v smrti, ale přece chová v hloubi své přirozenosti hříchem porušené zárodek božského povolání, žízni a lačni po životě, jenž by vyplnil jeho veliké tužby, po pravdě, dokonalosti, věčnosti, k němu mluví Syn člověka, aby jej povznesl, vzkřísil a oživil.

I při své nedobře pochopené víře v jednoho Boha, při své nelibosti, při zášti a odporu, pyšni svou mocí a vysokými záměry, Židé přece Ježíše poslouchali; nutil je ne-li k obdivu, aspoň k mlčení a pozornosti.

I nejzatvrzelejší člověk podává se moci slova lidského, pronášeli se ve prospěch pravdy a ctnosti; božské slovo Kristovo mělo neodolatelnou moc; zamlouvalo se a okouzlovalo, ohromovalo a povznášelo; krotilo zlost a nenávisť, ovládalo lidem a obdivem naplňovalo ty, kteří se domnívali býti učenými; čelilo skrytému odporu, poznávalo tajné myšlenky těch, kdož s Ním mluvili, bylo mečem na obě strany ostrým, pronikajícím až do rozdělení duše a ducha, kloubův a míchy (Žid. IV, 12.).

Žid nemohl slyšeti o Messiáši, by se z toho nera-
doval. A který učitel, který prorok kdy mluvil o něm jako Ježíš? Odkrývá všechny záclony, odstraňuje všechny obrazy, ukazuje pravdu beze stínu a bez zatajení, jednoduchou a holou, zachovávaje jen její hluboké tajemství.

Když Ježíš Židům, kteří přišli, aby jej obžalovali, vykládal o Božství Syna Božího, o Jeho jednotě s Otcem a o velikosti díla messiáského, věděl dobře, že, i kdyby přijali toto učení — třeba by nepomýšleli na člověka, v němž došlo svého splnění — budou se vzpíratí myšlence, že by On sám byl tím člověkem Jeho učení mohlo se protiviti jejich úzkoprsým názorům a urážeti jejich domněnky, Jeho osoba ponižovala, urážela jejich samolibost. Jak! Galilejský, neznámý, člověk z lidu, hříšník ten by měl býti Messiasem národa! Nic nebývá těžšího, nežli potírati uraženou pýchu některé třídy nebo celého národa. Mínění se měnívá a často bývá povolným, ale uražená pýcha zaslepuje ducha a zatvrzuje srdce, vzdoruje a neodpouští.

Ježíši po celý Jeho život tato překážka stavěla se v cestu; zde našel ji v hrdosti a v násilí, a by ji odstranil, prohlašuje své právo.

Lidem dobromyslným, kteří přistupující k světlu a otvírajíce srdce pravdě brzy pocífuji lahodné jejich ovoce v duši své, dostačovalo by pouhé toto prohlášení, ale u lidí předpojatých, vzdorujících, svárliivých, ve svých myšlénkách zabraných vyvolalo námitku pohrdlivou: Kdokoli o sobě vydává svědectví, nemá práva, aby se mu věřilo, spravedlnost žádá trojího svědectví a rozum důkazů.

Ježíš, jsa klidným oproti nepřátelství a zlovolnosti svých odpůrcův, odpovídá jakoby sama sebe soudil, není z těch, jež osobní ctižádost nebo vlastní vůle zavádí, aby vzali na sebe nějaký úkol a přijali nějaké poslání.

„Já soudím — praví — jak slyším, a soud můj jest spravedlivý: neboť nehledám vůle své, ale vůle Toho, který mne poslal.“

„Vydávám-li svědectví sám o sobě, svědectví mé není pravé. Jinýť jest, který svědectví vydává o mně“, aby potvrdil slovo mé, „a vím, že pravé jest svědectví, které o mně vydává; tento svědek jest Jan.“ „Vy poslali jste k Janovi, a on vydal svědectví o pravdě“, uznal před vámi mou hodnost a úřad můj. Jestliže se jeho dovolávám, není to proto, že bych potřeboval svědectví od člověka, ale činím tak k vůli vám,

abyste věřice jemu a jeho úkolu jakožto proroka věřili také, co vám o mně praví a byste byli spaseni. Byl světlem hořícím a svítícím. Ale jako děti hrající si s ohněm, chtěli jste i vy jen chvíli hráti si se světlem.

„Ostatně mám větší svědectví nežli Janovo, nebo skutkové, kteréž mi dal Otec, abych je vykonal, ti skutkové, kteréž já činím, svědectví o mně vydávají, že mne Otec poslal; i sám Otec vydává svědectví o mně, vy jste ani hlasu Jeho nikdy neslyšeli, ani tváře Jeho neviděli“, tak pravíte, a přece neprohlásil-li mne přede tváří Jana a lidu při křtu za milého Syna svého? „Ale nemáte slova Jeho v sobě zůstávajícího, vy se uzavíráte světlu, neboť kteréhož on poslal, tomu vy nevěříte.“

„A Písma“ . . . . vy učíte, že v nich nalézá se život věčný, který Messiaš má přinést na svět, „zpytujte je“, čtete je ne dle litery, hleďte vniknouti do smyslu a ducha jejich, „tať jsou, ježto svědectví vydávají o mně: ale nechcete přijíti ke mně, abyste život měli, o němž prorokové prorokovali.“

Provedení důkazu bylo přesné a nelze proti němu ničeho namítati. Vše, co jen mohlo i nejpravověrnějšího a nejosvícenějšího Žida ku přesvědčení přivésti, bylo v něm uvedeno a připomenuto: prorocká vážnost Jana dosud žijícího, jemuž neodvislosti a ctnosti nikdo nemohl upírati, skvělé zázraky, jimiž Ježíš potvrzoval a ospravedlňoval, že moc Boží jest v Něm, konečně Písma, knihu to Zákona, kterou se řídilo myšlení a život židovský a která národu israelskému byla slovem věčným a neomylným.

Ozbrojen jsa všemi těmito svědectvími Ježíš přece nedosáhl toho, aby byl přesvědčil zatvrzelé zákonníky. Zavrhli Jana, jehož přísné slovo je bičovalo; neupírali zázraků Ježíšových, ale připisovali je zlému duchu; nezavrhovali Písem, ale nepřičiňovali se, aby jim porozuměli; chtěli jen, by jim potvrzovala jejich převrácenosti a posvěcovala zcela smyslné náboženství jejich. Nic na světě nedovede skrotiti svobodné bytosti, je li sama do sebe pohroužena, máť strašlivou výsadu, že může odpírati pravdě, rozumu, přesvědčení, hlasu dobroty, přísahám lásky, kouzlu krásy, všemu, až i Bohu samému.

Tato nepřekonatelná tvrdošijnosť, proti níž brojil Ježíš, byla v záměru Otce a v povolání Ježíšově. Tentokráte ji dosvědčuje v její trpké skutečnosti; a kdokoli toho, ať jakýmkoli sobem na sobě zakusil, ví, že největší trpkostí v životě jest viděti člověka zatvrzelého, jenž se pravdě protiví a svými bludy a pošetilostmi se jako nějakou zdí ohražuje.

Smutně, s laskavostí i hrozbou zároveň, pravil Ježíš vyslancům velerady poslední slova: „Nedomnívejte se, že vydávaje se za Syna Božího a žádaje na vás, abyste přijali slovo mé, hledám slávy lidské; ale znám vás, že nemilujete Boha, nýbrž jen sebe samých. Já přicházím ve jménu Otce svého a nepřijímáte mne; ale přijde-li jiný ve jménu mém, nejsa poslán ani splnomocněn, bude-li jen hověti vašim předsudkům, toho přijmete. Kterak vy můžete věřiti, jižto jedni od druhých chválu přijímáte a chvály, kteráž od samého Boha jest, nehledáte? Dobře vím, že Mojžíš jest to, o němž se domníváte, že jej chválíte. Nebudu já před Otcem na vás žalovati, ale jesti, kdo na vás žaluje, Mojžíš, ve kteréhož věříte. Kdyby vaše víra v Mojžíše byla pravá, jak vy se domníváte, věřili byste i mně, neboť on psal o mně; ale poněvadž jeho Písmům nevěříte, kterakž slovům mým uvěříte?“

Ježíš osvětluje jejich zaslepené oči posledním paprskem světla; připomíná jim patrně dvě místa messiášká z Mojžíše, proroctví Jakobovo udávající čas, kdy Messiaš přijde na svět, dobu, kdy odňata bude berla od Judy (I. Mojž. 49, 10.) a proroctví samého Mojžíše vztahující se k dalekému příští velkého proroka podobného jemu samému, a jenž hrozí těm, kteří nebudou slyšeti hlasu jeho, že z lidu jeho vyhlazeni budou. (V. Mojž. XVIII., 15—18.)

Ježíš vzdálil se od svých soudců, nebyv od nich více znepokojován; zanechal je jejich zaslepenosti, věda, že jest Mu se všeho obávati od jejich záští.

Tajemství nevěry lidské jest odhaleno v posledních slovech této rozmluvy a udržuje se stále v dějinách lidstva po všechny věky tak, jak se zde zjevuje v síni Šalomounově. Dějepis evangelický nemá tak jako dějepis světský opětne začátky, nýbrž pokračuje vždy stejně bez proměny v tomto

smrtném a proměnlivém světě. Syn Boží jest povýšen nade všecko, veleduchové Jej vyznávají a veliké ctnosti Jej velebí, vydávajíce o Něm svědectví; skutky života Ho doprovázejí, osvědčují i moc, jíž vládne; Písma, jež o Něm psala prve, než přišel na svět, jsou knihou otevřenou, kde On jediný mezi lidmi se ukazuje jako Očekávaný ode všech věků. Velmoži, přední lidu, učení a myslitelové před Ním se uzavírají jménem osvěty a svých právních titulů, jako to činili židovští Fariseové; pohrdají Jím a obviňují Toho, jenž byl jediný poslán, aby dal duším lidským život, po němž touží.

Proč? Nemilují Boha, nemilují pravdy a dobra, milují jen sebe. Tvrdošijnost ducha má své kořeny v samolásce; kdo sebe miluje, nevidí leč sebe a to, co mu lahodí, sobě dává přednost před Bohem, sobě jest bohem; zavrhuje vše, co se jeho netýká, nepřijímá leč toho, co se srovnává s jeho míněním a prospěchem.

Podivná to věc, všickni lidé samoláskou zaslepení jsou spojení poutem vzájemného pochlebenství, nazývají se navzájem pokrytecky předáky a mistry, ale každý z nich má jen sebe za předního a za mistra. Mají všickni svého Mojžíše totiž, jak to nyní nazývají, vědu a pouhý rozum, ale jako u sekt židovských každá si vykládala Mojžíše dle své libosti: tak i oni ho vykládají, neuznávajíce nic než vědu a pouhý rozum za svého Mojžíše, každý po vlastním způsobu, dávajíce takto svědectví Synu Božímu, že On jediný má poslední slovo v otázce o původu veškerenstva, jež proniknouti neschopna jest věda, a poslední slovo o vezdejším a budoucím životě, o němž pouhý rozum vždy býval v nejistotě.

Toto první období života Ježíšova od prvního povolání některých učedníkův až do této druhé cesty do Jerusalema osvědčuje hrdinu a ustanovuje veškeru činnost evangelickou; osvědčení jest skvělé, ustanovení určité.

Ježíš se prohlásil za Syna Božího a počíná své dílo v samém Jerusalemě přede tváří lidu a vrchnosti; Jerusalema jest však vlastně národem a středem, z něhož vycházejí dvě mocnosti, jichž vše poslouchá: veřejné mínění a vláda. Nyní

se ví, kým Ježíš jest a čeho chce; všude, kamkoli nyní obrátí kroky své, zrak lidu a jeho knížat bude Naň obrácen.

Čeho chtěl dosáhnouti, dosáhl. Od severu až k jihu, od Hermonu až ke končinám Idumejským, od západu až k východu, od Velikého moře, jak nazýváno moře Středozevní, až k rozsáhlým pustinám arabského království Aretova, veškera Palestina zvěděla, že povstal veliký prorok, jenž se nazývá Synem Božím. potvrzuje své poslání zázraky a žádá, aby slovu Jeho se věřilo. Víť zajisté, že lidé vzhledem k Němu jsou rozdvojeni, že lid se Ho přidržuje, ale knížata lidu až na malé vyjimky, zákonníci a starší, aristokracie peněžná, kněžská a vědecká, velekněží a velerada jsou vesměs proti Němu. —

Vidí v Něm nepravého proroka, bezbožce, rouhače; pozorují Jej, střeží Jej, bojíce se, že svedený lid se vymkne jejich vládě, proto jsou odhodláni zakročiti proti Ježíši se vsí přísností, již stíhá zákon ty, kteří svádějí lid a rouhají se Bohu.

Tak tedy v Jerusalemě nepoštětlo se Ježíši, leč jen některé dobromyslné a upřímné duše k sobě připojiti, ve třídě vyšší několik neznámých, zdrženlivých přátel si získati, jako Nikodema a Josefa Arimathejského, a v úředním světě, jenž jest strážcem podání a zákona, vzbuditi proti sobě hrozivý a nepřemožitelný odpor.

Odpor kněžské vlády proti Ježíši mohl od prvního okamžiku překaziti, ochromiti, i zničiti Jeho dílo. Ale Bůh staví meze moci zlé a na uzdě drží prudké výbuchy záští. Jinak Ježíš zná dobře míru, do jaké může povoliti odporu, aniž by uškodil svému dílu; a ježto hodina Jeho ještě nepřišla, moudrost Mu velí, aby se vyhnul nebezpečí, stává-li se příliš hrozivým. V této moudrosti jest nutno hledati historický důvod, proč opustil Judsko i hlavní město a hledá v Galilei úkrytu klidnějšího a pohostinějšího, jenž by Mu dovoľoval zakládati tam své dílo, své království. Byla to země předurčená. Poněvadž Ho Judsko zavrhuje, uchyluje se od něho, naplňuje takto slova prorocká, jež před šesti sty lety byla

o Jeho životě předpověděna: „Tmy — praví prorok — nebudou stále vládnouti na zemi, kde nyní jest úzkost. Jestliže dřívější doba obtížila pohaněním zemi Zabulon a Nephtali, čas budoucí slávou zahrne sousední krajiny za Jordánem, zemi pohanskou. Lid, kterýž chodil ve tmách, viděl světlo veliké. A těm, kteří bydlí v krajině stínu smrti, vzešlo světlo.“ (Isai. IX. 2.)

Vážná událost náboženská, jež hluboké hnutí způsobila v lidu židovském, upozornila Ježíše, že nadešel čas, aby dílo své konal se vším důrazem. Bůh vede ty, jež posílá. Události jejich života, případy z jejich okolí, úkol, jež vyplníti mají, shodují se, výsledky samy od sebe se dostavují pod neviditelnou rukou, která všecko řídí a zamýšlené dílo se dokonává často proti vůli a bez vědomí těch, kteří je usilovali zničiti.

Jan byl dán do vězení. Odvážný, nezkrotitelný prorok, kajicník lačnicí po spravedlnosti a hrozící nepravostem svých vrstevníkův, onen, jenž odhalil pokrytství a neušetřil nikoho posvatného hněvu svého, nerozpakoval se horliti proti pohoršení Heroda Antipa. Hlas Janův přítomností Ježíšovou poněkud umírněný znovu se ozval silou novou, aby pokáral a odsoudil chování tetrarchy. Tento následuje bezbožný příklad svého otce, zapudil svou manželku, dceru Aretovu, krále arabského, a vzal sobě za ženu kněžnu svého rodu, Herodiadu, manželku bratra svého, Heroda Filippa. Toto cizoložné manželství bylo ku pohoršení všem Židům. Jan byl mstitelem uraženého svědomí národního: ve jménu Božím vytýkal Herodovi tento zločin.

Tetrarcha byl by snad mlčky snesl pokoření, jež mu činil prorok; bylť člověk bázlivý, povahy nerozhodné. Herodiada nemohla toho strpěti. Neohrožené ženě nebylo za těžko, učiniti muže, jemuž dovedla vstípiti slepou vášeň, nástrojem své nenávisti.

Předstíráno, jako vždy, že nutno bdíti nad veřejným pořádkem, tvářili se, jakoby viděli nebezpečí v lidu od Jana lákaném; proto usneseno, by byl uvězněn. Chtěli udusiti tento

nepohodlný hlas. Vojákům Herodovým rozkázáno zmocniti se Jana a přivesti jej na pomezí Peree a Arabie, do pevnosti Macheronské ležící na osamělých a strmých horách Moabských.

Jakmile muž Boží dokonal úkol svůj, přenechává těm, kteří po něm přijíti mají, pole volné a odchází; úkol Janův jest dokonán; cesty jsou otevřeny, duchové upozorněni; předchůdce může utichnouti, Kristus bude mluvití a konati.

KNIHA TŘETÍ.

**APOŠTOLOVÁNÍ V GALILEI. —
KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ.**

KAPITOLA PRVÁ.

GALILEA A KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ.

Na zvěst o uvěznění Jana Křtitele opustil Ježíš Judsko a uchýlil se do Galilee, aby tam blásal království Boží. (Mat. IV., 12.; Mar. I., 14.; Luk. IV., 44.)

Dle židovského podání byla země israelská od zajetí Babylonského rozdělena ve tři provincie: Judsko, Zajordánsko neboli Pereu a Galileu. Samaří byla vyloučena; pravověrní učitelé odpírali jí předností svaté zemi náležejících. Přece nemají ji za krajinu pohanskou. Její vody, bydliště, cesty, říkali ve své formalistické vědě, neposkvvrňují pravověrného Žida. —

Za času Páně bylo toto rozdělení jaksi posvěceno mluvou a míněním lidu. (Mat. X, 5.; Mar. III, 7.)

Země Judská zatemňovala ostatní. Kdežto Galilea měla jméno „kraje pohanského“, Judsko zůstávalo výhradně „zemí svatou“ a privilegovanou, sídlem hlavního města, chrámu a vlády, středem společenského národního a náboženského života. —

Země před a zajordánské, Galilea a Perea, tvořily od smrti Herodovy tetrarchát spravovaný synem jeho Antipem. Vlastní Galilea byla nejznámější částí Palestiny pro úrodnou půdu a rozmanitou polohu. Území Týrské a Sidonské, modrý řetěz Karmelský tvoří její hranici na západě, Samaří na jihu; na severu rozprostírá se až k řece Leontu a Anti-Libanonu; na východě jest její hranicí hořejší Jordán, jezero Geneza-

retské a krajiny Gadara, Hippos a Scythopolis. Všecky krásy přírodní jsou pohromadě v tomto koutečku země na povrchu devadesáte až sto čtvercových mil; má své vysočiny, pláně a svěží údolí, nesčíslná zřídla, posvátný veletok a malé vnitřní moře.

Dějepisec Josef nazývá ji „velkou obilnicí“. Dubové a sosnové lesy pokrývaly hory; olivové háje střídaly se s rozsáhlými lučinami a vzdělanými poli; četné villy rozkládaly se okolo jezera pod palmami, ano i na návrších uprostřed fíkův, oliv, a vinic. Hlavní silnice obchodní, spojující čelnější pobřežní města, jako: Ptolomaïdu, Tyrus, Sidon s Damaškem a Mesopotamií, protínaly Galileu a velice ji oživovaly.

Cestovatel, který nyní ji prozkoumává, nemůže se při pohledu na její skromné obyvatelstvo a na její trosky zdržeti hlubokého zármutku.

Silné plémě Galilejské zmizelo. Stará Perea za Jordánem od Machera až k Pelle a Gadale jest nesmírnou pouští, kde Arabové táboříce pod stany pasou svá stáda a sklízí žito a ječmen. Vnitřní a hořejší Galilea jest obydlena netečnými fellahy, kteří vzdělávají půdu v údolích a na vrších straně, jejichž úrodné prsti hojné deště a lijáky posud nesetřely. Na horách není už žádných lesů; není tu také už žádných měst, tvrzí, pomníků, paláců. Městečka nejsou nic jiného, než hromada bídných čtverhranných domků, z pravidla na některé výšině nebo na vršku postavených a seskupených kolem mečety neb minaretu.

Zřídla a potoky místo, aby zúrodňovaly zemi, zaplavují ji činíce z ní močály nebo zpusťošující ji docela. Jezero Genezarethské jest pusto, města, která je jindy obklopovala, jsou hromady trosek, v zemi pohřbených. Tiberias, Tariche, Hippos, Gadara, Gerosa, Julia, Kafarnaum, Bethsaida, Magdala, města na jeho březích jindy tak kvetoucí ode věků spočívají v hlubokém spánku.

Při pohledu na jejich sutiny ve vysoké trávě ukryté, na zbořené zdi, přelámané sloupy, rámy z oken, dvěře rozbité, cihly a nádoby v prachu ležící, řekl bys, že to jsou

kosti a popel celého národa zničeného nějakou katastrofou a zanechaného bez pohřbení. I při své spustlosti tato úrodná příroda chová v sobě podivuhodnou sílu, z níž lze tušiti, co by vůle a důvtip lidský mohl z ní učiniti. Půda na jaře pokrývá se bujným pažitem. Prameny prýští ze všech stran a jsou příčinou, že v úžlabích od nich svlažených, podél potůčkův a kdekoli tekou, vyrůstají veliké růže, chumáče chvojky, palmy, platany a obrovské terebinthy.

Sotva některé karavany procházejí touto mrtvou zemí. Skládají se z kupců, cestujících z Damašku do Jean d' Acre nebo do Jaffy, aby vyměnily plody západní s plody asijskými, nebo z Beduinů přicházejících z vysočin Horanu a Peree se žitem a ječmenem na prodej. Lze je viděti, ani s dlouhými řadami velbloudů tu putují přes vrchy a pláně, nerušíce takřka ticha této němé a zpustošené země.

Mezi troskami, které ji pokrývají a na které narážíme při každém kročeji, uprostřed chudých vesnic fellahů jsou jen čtyři města, kde se soustřeďuje všecken život. Jean d'Acree, Safed, Tiberias a Nazaret; Jean d'Acree, kde Arabové prodávají zeleniny, Safed a Tiberias, kde Židé očekávají Messiaše; Nazaret povznešený ze světského opovržení a pro křesťany ozářený upomínkami na Pannu Marii a dítě Ježíše. Hle, co zbývá z čilého života této krajiny, ve které Josef čítal v prvním století patnácte opevněných míst, více než dvě stě vesnic, městeček, a dva až tři miliony obyvatel.

Galilejští byli silné a statečné plémě, zemědělci a vojáci, horliví zastanci svobody. Jejich předkové z pokolení Zabulónova a Nephtaliova měli při dobývání země Kananejské, krásný list napsaný v dějinách.

Na hlas Debořin vzbouřilo se deset tisíc Galilejců proti králi Jabinovi, jsouce od ní vedeni zničili jeho vojsko pod horou Thabor tak, až od krve padlých zrudly vody potoka Kisonu. Udatnost jejich od prorokyně opěvovaná přešla do žil Galilejských.

Mezi nimi Juda Gaulanitský sebral své nejprvnější přívržence. Hlas tohoto mystického vzbouřence došel ozvěny v srdcích statečných horalů. Bylo mu snadno přesvědčiti je,

že nemají znáti leč jen jediného Pána: Boha, a raději snášeti všecka utrpení, nežli se podati jhu pohanskému. Bylo zločinem před očima těchto nezkrotitelných odbojníkův, obětovati oběti od senatu římského nařízené za spásu císaře a císařství; měli to za svatokrádež, modliti se za nevěřící vladaře. Bouřlivá horlivost, již osvědčovali v osvobození národa, získala jim později, několik let po smrti Ježíšově a za posledních bojů proti Římu, jméno „Zelotů“ to jest horlivců.

Přese všecky tyto slavné upomínky a přese všecko statečné vlastenectví nepožívala přece Galilea, nemajíc ani mistrův ani slavných škol, jakési vážnosti v době, kde pouhá obřadnost a náboženská zákonitost panovaly a kde jedině zákonníci a mistři vše platili. Obyvatelé hlavního města a čisto-krevní Židé jimi pohrdali. Galilejský platil u nich za nevzdělance, nevědomce, sprostáka a hrubce; posmívali se jeho nářečí a jeho přízvuku.

Tento národek byl však lepší nežli jeho pověst. Sousedství pohanské, jež tak rychle pozměnilo víru a plémě Samaritanů, nedoteklo se jeho pravověrnosti. Galilea a Perea i přes veliký počet pohanských Římanův a Syro-Pheničanů, kteří tam bydleli, zůstaly v podstatě své pravověrci židovskými. To mělo jim zjednati úcty u obyvatelů Judska. Ostatně z vděčnosti měli býti k nim spravedliví. Neboť od panování Asmoneovců ti, kdož bývali v Judsku pronásledováni, docházeli v horách a v nepřístupných jeskyních galilejských bezpečného útulku, jakož i statečných obhajců na synech tohoto bojovného národa.

Prozřetelnost odplácí opovrhovaným a ráda si volívá ty, jež lidská pýcha zavrhuje. Galilea a nikoliv Judsko bude mítí čest, že uzří nejprve království Boží; venkované, rybáři, celníci na jeho přístavištích a silnicích budou nástroji velikého díla.

Když Ježíš, ušed záští a hrozbám vrchnosti židovské, opustil Jerusalem a ustanovil se na tom, že bude kázati evangelium v Galilei, byla Jeho pověst již slavná. Jeho vý-

mluvnost a Jeho učení, zvláště pak Jeho zázraky činily Jej mužem neobyčejným; mocně vábil k sobě lid, rozněcoval jeho obraznost, vzbuzoval jeho zvědavost i nadšení.

Procházel zemí, městy a městečky, navštěvoval i nejmenší sbornice ve dny a hodiny, když lid se tam shromažďoval. Pověst Jej předcházející získala Mu všude vřelé uvítání. Zástupové se valili, aby Ho viděli a slyšeli. Když Zákon a Proroci byli přečteni, podal mu přednosta sboru knihu a když podle obyčeje stoje přečetl místo naznačené, posadil se a vykládal je.

Kázání v Galilei zabírá značnou část v Jeho veřejném životě, trvalo osm až devět měsícův, od slavnosti Purim roku 29. až do slavnosti Stánků téhož roku. Veškeré dílo Ježíšovo — jak je nazýval královstvím Božím — dílo, jež mělo jménem Církve naplniti celý svět, bylo právě v této poměrně krátké době založeno a zřízeno.

I genialní člověk pokládá život svůj za příliš krátký, aby vyučil své učedníky, upevnil své zřízení, zbudoval království, obnovil náboženství, jest mu potřebí dlouhých let, aby uskutečnil své záměry. Ježíš spokojuje se s několika měsíci. V malém vladařství Herodově, této nejopovrženější části země israelské, oznámil, kým jest, zmocnil se lidského svědomí v osobě několika Galilejských, které vyvolil za apoštoly, a s nimi a v nich započal své království, nemající mezi ani prostoru ani času.

Zdánlivě malé prostředky nebývají v nižádném poměru s nesmírnými výsledky, a tato protiva tvoří největší záhadu historickou. To je znamení Ježíšovo. Neodvislá kritika se pozastavuje nad tím, a neváhá v něm uznávati znamení Boží.

Prorok Galilejský přichází jí jako by božskou a tvůrčí mocí byl ozbrojen. Všeliká jména lidská, jako mudrce, učence, zákonodárce, reformatora i proroka, jimiž Jej lid nazýval, jsou nedostatečna; pod rouškou Syna člověka jest v pravdě v této bytosti Syn Boží.

Chceme-li dobře pochopiti moc Jeho činnosti v novém ovzduší a v příbězích, jež označují Jeho apoštolský úřad,

třeba znáti určitě veřejné a vnitřní smýšlení těch lidí, kterým kázal.

Přísní Fariseové zaujímali mezi vzdělanci první místo. Ve svém učení a ve svých zvycích tím větší přísnost dávali na jevo, čím menší horlivost, zachovávatí je, byla u třídy nižší, s četnými pohany smíšené, a čím lhostejnější tato byla k obyčejům a k věrám cizím; sdíleli ovšem s lidem nenávisť proti panství římskému a jen stěží se k tomu odhodlávali platiti ročně daň císaři.

Aristokracie byla sadducejská; tvořila stranu Herodianů, kteří uznávali vládu Herodovců, nedbajíce jejich původu idumejského; měli bohatství i hodnosti, zastávali nejvyšší úřady vládní a jak v Galilei, tak v Judsku, žili v přepychu, pohrdajíce lidem, ale jsouce přátelé vladařovi neradi počínali, co by náboženský nebo vlastenecký cit vzrušiti mohlo. Nejprotivnější lidu byl jejich úřad hlavních výběrčí. Měli zase podřízené úředníky, výběrčí, celníky, mýtné, jimž uloženo vybírati daň. U těchto opovržených lidí bylo vydírání a bezpráví obyčejnou nectností. Lid daněmi přetížený jich nenáviděl, a Fariseové pohoršení jsouce ve svém vlastenectví neodpouštěli jim, že spolčujíce se s pohany, podávají se za nástroj k zotročení národa; majíce je za parie, stavěli je na roveň se zloději a zákeřníky a při soudu jejich svědectví nepřijímali. V Galilei, kde byla půda úrodná, obyvatelstvo husté, silnice živé a obchod kolem jezera — mezi městy Galilejskými, v Dekapoli a Trachonitské a Iturejské krajině s Damaškem — velmi čilý, byli ovšem, než kde koli jinde, četnější.

Pocházeli z nižší třídy, z těch, kteří nežili podle přísných pravidel farisejských a k nimž strana pobožnůstkářská ve své hrdosti a obřadné nábožnosti měla se s největším opovržením, přezdívajíc jim bezbožcův a hříšníků, tak jako to podobně činila oproti lichvářům, zlodějům, dráčům, prodáváčům plodin v roce sobotním sklizených, veřejným kejklířům, kteří obveselují lid ptačími zápasy.

Většina obyvatelů jejich měst a městeček byla v opovržení u Fariseů, kteří tvořili jakousi venkovskou aristokracii,

jež nebyla bez vlivu, proto že se v ní zosobňovalo vlastenectví a co Východňan a Žid klade nade všecko — znalost Písma a obřadův.

Učení Fariseův a Sadduceů, kteří v Jerusalemě na střední třídu vliv měli nemalý, do lidu obecního nevniklo. Jako všude ve všech zemích i tu obecný lid nevšímal si výmyslů vědeckých a malicherností kasuistických . . . Co hlavním bylo u lidu v těchto krajinách, byla horoucí láska k vlasti, idea o Messiáši osvoboditeli, a jakožto náboženský úkon pouti do Jerusalema.

Od několika měsícův hnutí messiášské vzbuzené Janem Křtitelem dostoupilo nejvyššího stupně. Galilejští lnuli k tomu, jenž jim oznamoval přiblížení království Božího; mnozí se k němu přidali jako učedníci. Uvěznění proroka, místo aby oslabilo toto hnutí, bylo příčinou, že ještě mocněji vzrostlo. Vězeň Herodův byl od lidu pokládán za mučedníka. Pronásledování nepotlačilo slov prorokových, nýbrž dodávalo jim síly a posvěcení. Všickni lidé, kteří je s radostí poslouchali, byli v očekávání. Publikáni a hříšníci, kteří vyznávajice hříchy své, byli přijali křesť, tázali se nyní častěji „kdy přijde Vykupitel, kde jej uvidíme?“

Jediné slovo zahrnuje v sobě všechny ty naděje, všecko to hnutí: „Království Boží se blíží.“ (Mat. III, 2.)

Výraz ten vzatý z Daniele označuje království Messiášovo, jež následuje po velikých říších světských a jež je všechny svou slávou a svými dobrodiními převyšší. Myšlénka těmito slovy vyjádřená, ač ne zcela určitá, jest přiměřena duchu židovskému, oživuje jej a jest pružinou jeho rozvoje. Vnuká prorokům veliká proroctví, není jediného, který by o ní neprorokoval; od Joele až k Zachariášovi a Malachiášovi — Oseáš, Isaiáš, Micheáš, Sophoniáš, Jeremiáš, Ezechiel, Aggeus a Daniel — všickni po pět století naplňují ducha národního touto nadějí na království Boží a zlatý věk messiášský, všichni líčí skvělými rysy vždy určitějšími dobu, k níž znenáhla vede Hospodin národ svůj a člověčenstvo vůbec.

Zjevení, která ode dvou století předcházejí příchod Messiášův, jsou taktéž plna těchto nadějí. Bylo ve školách

pravidlem, že modlitba, kde není vzpomenu království Božího, není modlitbou. Při obřadech v chrámě odpovídal lid k modlitbám kněží, volaje: „Požehnáno buď jméno slavného království Božího na věky.“

Jakmile tedy slovo to vyšlo z úst Ježíšových, rozšířilo se všude a rozohnilo vše. Nebylo slova populárnějšího. Každý národ má slova taková, jež v určitých dobách působí mocí kouzelnou. Třebas byla rozličně pochopena a vykládána, bývají hlasem vybízejícím ku sjednocení; myšlenka, kterou vyjadřují, budí vždy pozornost, nutí k souhlasu a rozněcuje vášně. Odkud toto kouzlo, jemuž nelze odolati? Patrně odtud, že vyjadřuje více nebo méně myšlenku, která v určité době poutá a unáší celou zemi, celé století, veškeré vzdělanstvo.

Velmi mnozí měli o tom slově neurčitý pojem. Lid nerad čeho určuje a rozebírá; pokouší-li se svým rozumem vniknouti do čeho, podkládá tomu smysl slabší a hmotný.

Nejlepší Židé žili v naději na veliká zaslíbení Boží, na milosrdenství a věrnost Boha; očekávali dílo, ale neurčovali ho, bojíce se, aby ho nepoškodili.

Vedle nich snadno lze pozorovati, jak dva velké proudy zabírají a rozdělují mysl: jeden světský a politický, druhý zákonný a náboženský. Kdož jsou uchvázeni prvním, představují si královstvím Božím obnovení království israelského, osvobození ode jha římského a Messiáše jakožto světského panovníka v tomto království. Ve své prostomyslnosti, ale zároveň ve své vroucí důvěře spatřují již Jerusalem jakožto střed a hlavní město všech národů, vidí, an chrám Hospodinův se otvírá pohanům odevšad se do něho hrnoucím, aby klaněli se tam Bohu a uznávali v Messiáši krále všech národů.

Rozechvěni těmito nadějemi, plesají při pomyslení na nový svět, radost a blaženost jejich nemá mezí — pravý zlatý věk to pro lidstvo Messiášem oblažené. Bývá to vlastností upřímné víry, že se ráda konejší v klamech a nepoznává nikde překážek. Galilejští tím více se oddávali těmto sladkým snům, čím více lichořily jejich bojovné povaze po neodvislosti toužící.

Kdož pak druhým proudem unášeni byli, totiž náboženským a zákonem se řídícím, očekávali především vítězství zákona Mojžíšova, tak, jak jej zákonníci a Hassidimové od doby Esdreášovy vykládali. Spokojili by se s vládou cizí, jen když Bůh israelský bude Bohem veškerého lidstva a Thora zákonem všeobecným. Tento proud měl převahu ve školách a u starších lidu — Sadduceů, přátel vlády a u mírných Fariseů ze školy Hillelovy. Čím četnější pohromy dorážely na jejich vlastenectví, tím více vzrůstalo touto myšlénkou, která vždy určitěji pronášeti se bude v náuce sepisované od talmudistů. Království Boží Židům, předsudky politickými a náboženskými svedeným, neznamenal nic jiného, než jejich vlastní panství. Všickni kladli na místě Boha své vlastní myšlení; jedni chtějíce podrobiti veškeren svět svému národu, druzí podrobiti ducha všeho lidstva zákonu nedokonalému; a přece byl národ židovský určen ke zkáze, a zákon Mojžíšův k doplnění. Jen jeden člověk pochopil a zjevil v plném smyslu božskou myšlénku zahrnutou ve slově: „Království Boží“ a to byl Ježíš.

Tohoto populárního výrazu užil ponejprv ve svém apoštolování v Galilei. Žádný jiný výraz nehodil se k záměrům a k dílu Jeho lépe jako tento; obsahoval v sobě veškerou Jeho učení, celý Jeho plán, jest Jeho slávou, podmínkou Jeho života, Jeho duchem.

Není slova, není skutku v Jeho životě, které by se k němu nevztahovaly. Káže-li, jest to proto, aby zvěstoval blahou zvěstí o království, a ukázal, v čem záleží; když vyučuje zástupy na hoře, tu ohlašuje jeho zákony; když mluví k lidu v podobenstvích na břehu jezera, líčí mu v obrazích tajemství království Božího, jeho původ, rozvoj, zápasy a vítězství jeho; když se modlí a učí nás modliti se, velí, abychom se modlili, by k nám přišlo; když činí zázraky, ukazuje se býti jeho zakladatelem a vládcem; když volí své apoštoly, chce, aby mu pojistil trvání a rozšíření v lidstvu; když umírá, chce, aby smrtí svou překonal všechny překážky, jež jeho založení staví se v cestu; když vylévá Ducha svatého na duše věřících, činí to proto, že vylití tohoto Ducha jest jeho podstatou, chce li, aby člověk v něho věřil, chce to proto, že jest

ono jediným střediskem, odkud člověk může čerpati toho Ducha, jenž působí, by v něm vládl Bůh; když se proměňuje před několika svými apoštoly, ukazuje, co se stane z člověka v Jeho království; když jim ve svých proroctvích odhaluje budoucnost, konec světa a věčnost, ukazuje tím slávu uchystanou novému pokolení synů Božích.

Slovo „Mistr“ nemá u Něho nejmenší stopy předsudků Jeho národa a Jeho doby; jest prosto všeho živlu národního a politického budoucích Zelotů, jakož i veškerého fariseismu, pokud se týká zákona Mojžíšova. Nenajde se v dějinách žádný člověk, který by aspoň v nějaké míře se nepřizpůsobil panujícím bludům a strannickým záměrům svých vrstevníků. U Ježíše není této vady i u největších mužů se naskytající. Jeho myšlenka jest ryzí, má na sobě ráz pravdy, totiž obecnost, věčnost, nezměnitelnost. Protože skoro všichni novější historikové jí neuznali a zfalšovali, proto jsou na omylu ve příčině Jeho osoby, díla a povolání Jeho. Ze všech velikých myšlének, jež lidský rozum kdy pojal, žádná se nerovná myšlénce této co do vznešenosti a hloubky, co do rozsahu a trvání; jsouc vždy platna, vždy nutna jest i v nejvyšším stupni lidská a božská zároveň.

Bůh tedy nevládl v člověčeustvu, protože se mluvilo o příchodu království Božího, jako o blahé zvěsti? Království hmoty a jejích zákonů, království živočicha a jeho pudů, království rozumného a svobodného člověka podrobeného přírodě, již nezná, podrobeného mocným pudům, jichž neumí ovládati, člověka, jenž Boha zaměňuje s přírodou, klaní se stvořením a zapomíná na Boha, rozmnožuje se na zemi podán bludům a vášním, nepravostem a bédám, otroctví a smrti: hle, toť svět. V této noci plné temností a poblouzení, uprostřed všech plemen a národů, ze všeliké osvěty a ze všech náboženství jediný národ, jediné plémě, jediná osvěta, jediné náboženství zachovává v pravdě od dvaceti století přesnou víru v pravého Boha, ale Boha hrozného, jenž dal lidu zákon spravedlnosti a poddanství, v něm jen návrh podal o království. Duch bázně, již si podroboval vůli, nebyl s to, aby dobyl převráceného světa. Veliká naděje prokmitala v některých du-

ších, v níž zračilo se přání veškerého bídného lidstva: byla to naděje, kterou Ježíš měl vyplnit.

Jest si úplně vědom tohoto díla a proto dí: „Čas jest naplněn.“ I největší proroci jen doufali, jediný Ježíš, poněvadž vše v sobě má, jest s to, aby dal lidstvu vše, po čem ve svých nejasných tužbách toužilo.

Aby toto nebeské království se uskutečnilo, jest potřebí, aby Bůh osobně působil v jeho díle; a toto osobné působení, tak zřetelně od proroků předpověděné, jest uskutečněno v Ježíši, Synu Božím a Synu člověka, jenž má moc Boha a moc člověka zároveň a v míře plné; jest potřeba, aby neznámý a zneuznaný Bůh se zjevil ve své pravdě a se svou vůlí; Ježíš jediný v jednotě s Bohem, Ježíš, jenž jediný zná svého Otce a všechna tajemství jeho věčné moudrosti, nám přináší toto dvoje zjevení; třeba, aby Duch Boží, jenž vylit jest na Krista, byl též sdělen s člověkem, nuže Ježíš jest jediné zřídlo tohoto Ducha. Člověk tělesný má se podati tomuto vlivu, sama sebe zapřítí, se přeměnití a věřítí: Ježíš od něho toho žádá a dává mu milost, aby to vykonal. Ježto království Boží jest ustanoveno pro všechny věky, všechny národy, všechny stupně vzdělanosti, Ježíš si vyvolí dělníky, jimž uloží, aby pokračovali viditelně a neomylně v díle, hlásali a rozšiřovali království Boží, což se nazývá „Církev“.

Pozoruje-li se království Boží ve svých základech, zahrnuje v sobě hlavu, zákon, poddané. Hlavou jest Ježíš, zákonem jest živý Duch Boží, neb vůle Otce; poddanými jsou lidé, kteří věrou uznávají hlavu, přijímají Ducha skrze pokání a vůli skrze lásku.

Pozoruje-li se ve svém rozvoji, dle příkladu toho, co roste, rozeznávati jest trojí dobu: začátek, těžký vzrůst a dokonání. Ve svém počátku soustřeďuje se v Ježíši a v Jeho prvních vyznavačích; ve svém vzrůstu zaujímá apoštolskou vládu a věřící, kteří jsou jí poddáni jakožto pokladu milostí Krista nepřemožitelného; v dokonání představuje slavný konec obnoveného člověčenstva ve slávě uchystané vyvoleným. Tyto tři doby, jsouce ve spolek spojeny, jedna z druhé vycházejí: z božského semene, jež jest Kristus sám, povstává Církev

rostoucí jako větve obrovského stromu, který má pokrytí svět; a lidstvo Kristem proměněné, vychází z lidstva, jež trpí jako on, až Duch svatý je oslaví v plnosti života, jako oslavil Ježíše. Království Boží zaujímá tedy všechny věky a světy; připravuje se na zemi, kde trpí násilí, ale naplní nebe v čase ustanoveném od Toho, který všechno řídí a který sám zná tajemství svého díla a času.

Vidíme, jak království Boží jest královstvím Ducha, protože jest to Duch Boha samého, jenž je zakládá, a protože člověk, chce-li míti v něm účast, musí zapřít tělo a zroditi se v Duchu; vidíme, jak tento Duch ničeho nešetří, ale všeho dokonává, protože propůjčuje člověku milost a světlo Boží; vidíme, že není z tohoto světa, protože tento se skládá ze hmoty, zvířeckosti a rozumu, věcí to nižších nežli jest Duch Boží; vidíme, jak trpí násilí a nedobývá se, leč skrze vůli, protože člověk, oddán hmotě, pudům a nepravostem, musí se bolestně přeměnit a vzdáti se hmoty, vášní a běd, aby vešel do království; vidíme, jak jest v nitru člověka, protože jest to duše a svědomí, v nichž Duch Boží má bydleti; vidíme, že jest věčné, protože Duch Boží, který je základem jeho, jest nade všechny časy a věky, nade vše, co pomíjí, co umírá; že žádná moc ho nepřemůže, nebo která moc odolá Bohu? že jest pokojné, protože Duch Boží jest láska, a kde vládne láska, tam vládne řád a mír. Vidíme konečně, jak neviditelné království Boží jest viditelně uskutečněno v Církvi založené Ježíšem, aby v něm shromáždila znenáhla uprostřed světa a věků duše předurčené, zvětčujíc Jeho ducha, slovo a moc Jeho. Příchod království Božího, jak je Ježíš pojímal, není již otázkou židovskou, jest otázkou lidskou. Evangelium, jež obsahuje toto blahé zvěstování, jest od nynějška knihou všech lidí, a ten, jenž je uskutečňuje není Messiasem pouze Židů, jest Prostředníkem lidstva, Jeho království není přeměnou náboženství israelského, jest náboženstvím jediným a nedokonalejším.

S Ježíšem nové království ve smyslu nejvlastnějším počalo na zemi království nekonečné, věčné, které ovládati, zdokonalovati bude předešlá království hmoty, zvířeckosti

a lidskosti. Vyšší nad hmotu jsou síly živočišné a rozumné, ale od nynějška v stálé činnosti vládnouti bude živý a osobný Duch Boží. Přivlastnil si lidstvo v Kristu, vyprýští z Něho, aby dobyl všech lidí dobré vůle, všech národů, všech tříd vzdělaných; bude za nejlepší útulek chudým, zarmouceným, poníženým, těm jež skutečnost tíží, kteří očekávají nový pokrok od pravdy a dobra, a kteří žízni a lačněji po spravedlnosti, kteří chtějí přemoci zlo a nenacházejí v sobě síly, aby je přemohli. Tiť jsou tím velikým počtem, zástupem, veškerym lidstvem. Ostatní, spokojení, šťastní, silní, kteří potlačují slabé, pyšní, kteří si libují ve své obmezené vědě, ve své zákonitosti a marné moudrosti své, pokažení, kteří sami sobě dostačují a neznají muk věčných, všem těm království Boží jest nepřístupné a nepochopitelné, potáceti se budou ve tmách v nekonečné a beznadějně bolesti.

Toto období ze života Ježíšova v Galilei jest nejvýše zajímavo pro ubohé Židy ve vladařství Antipově. Co tu se stane, bude hlásáno v celém světě; slova tu pronesená budou opétována ve všech čtyřech úhlech světa; dílo zde založené, kolem jezera Genezaretského, rozšíří se po všech pobřežích; zákon zde prohlášený na hoře nebude zákonem pomíjejícím, nýbrž stane se zákonem věčným a obecným, ustanoveným proto, aby se jim řídilo svědomí; zázraky tu konané nebudou jen pouhé uzdravování nemocných a bídnych, budou znamení neviditelného uzdravení srdcí raněných, duší ochromených, duchů zaslepených, jichž jest plno na světě; apoštolé tu vyvolení stanou se velikou Církví, potvrují věčné po všecka století a půjdou do světa a dobudou ho Kristu.

Aby dokonal dílo své, měl Ježíš sílu Boží, jež se v Něm jakožto člověkujevila moudrostí, mocí a dobrotou. Jeho moudrost osvěcovala, Jeho moc velela přírodě i duchům, Jeho dobrota vše k sobě poutala.

Nic, co by mohlo dodávati účinku a moci slovu, nescházelo slovu Ježíšovu.

Evangelia, jež nehledí k obraně svého hrdiny, mluví o neobyčejném účínu, jaký slovo Jeho mělo. Jeden výraz přichází tam neustále: „Zástupové divili se.“ I ti, kteříž po-

sláni byli jako vyzvědači, vraceli se udiveni řkouce: „Nikdy žádný tak nemluvil, jako člověk tento.“ (Jan VII, 46.) Tak pravili starším lidu.

Co nazýváme výmluvností — duchem slova u veřejnosti mluveného — není při Ném uměním, nýbrž podivuhodným darem Ducha Svatého. Žádný z apoštolů, žádný z proroků není Mu roven. Žádný neznal, jako On, tajemství přesvědčovatí a dojímání, žádný nevníkal hlouběji do duše silnějšími a vznešenějšími důvody, větší hrdinností, větší silou a láskou, nežli On. Jeho slovo bylo pákou, jíž pozvedl svět. Dovedl každému říci pravdu příslušnou. Po sedm měsícův ovládal vešken lid Galilejský svým kouzlem, tak že za Ním chodil daleko od svých vesnic a měst na poušť, ku břehům jezera Tiberiadského a na hory.

Slovo lidské bývá často prázdné, vyjadřuje obyčejnou a nedokonalou pravdu, kterou nevědomost zmenšuje, blud znetvořuje a vášeň přepíná. Zřídka zaplápola ohněm ducha: odtud jeho malomocnost a jalovost. Krátký život jeho rychle plyne jako kmitavá myšlénka a bázlivá moc, která je vdechla. Nejdůraznější, nejzvučnější slova nepřekročují hranice jednoho národa a jednoho věku; za nimi umírají, podobna jsou slabým zrnům, jež jen v některých brázdách tu a tam klíčí.

Slovem Ježíšovým, projevujícím celou Jeho duši, vtěluje se myšlénka a moc Boží. Jest Duch a život. Jest svrchovaně původní, vznešené a skvělé, mocné a včasné; bije a seče přímo jako meč, má jeho hrot a dvojí ostří. I když užívá někdy výrazův od prorokův vzatých, neopakuje jich, nýbrž obnovuje stará rčení a dává jim nový smysl; dokonává a naplňuje je. Z něho prýští se plné nadšení Boha živého a s ním se nese Bůh živý. „Nebe a země pominou“ — mohl říci Ježíš, — „ale slova má nepominou“. (Marek XIII, 30.) A vskutku zůstávají ve vědomí lidském a svítí jako hvězdy v noci.

Pokolení lidské obdivuje se průpovědím z Jeho úst sebraným, jakožto nejdokonalejšímu ideálnímu výrazu pravdy. Která jiná modlitba nahradila by modlitbu Jeho, a kdo by směl mluvit k Bohu mluvou, jako: „Otče náš, jež si na

nebesích“? I dal nám též vzor všech hrdinských ctností: lásky: „Milujte i nepřátely své a dobře činite těm, kteří vás nenávidí“ (Mat. V, 44.); pokory: „Pokrytče, proč vidíš mrvu v oku bratra svého a břevna v oku svém nevidíš?“ (Mat. VII, 3); shovívavosti s vinníky: „Kdo z vás jest bez hříchu, vrz na ni první kámen“; (Jan VIII, 7.) odpuštění katanům: „Otče, odpusť jim, nevědí, co činí“; (Luk. XXIII, 34.) útěchy a trpělivosti v bolestech: „Pojďte ke mně, kteří obtíženi jste a já vás potěším.“ (Mat. XI, 28.) Dal naučení, jak býti šťastným a sice učil radám, které se zdají býti v odporu s moudrostí lidskou a které ještě nikoho nezklamaly: „Blahoslavení chudí, mírní, zarmoucení, lačníci po spravedlenosti, pokojní, pronásledovaní, neboť k vám přichází království nebeské.“ (Mat. V, 2. a násl.)

Slovo Ježíšovo má sílu tvůrčí.

Když člověk nějakou pravdu pronáší, může jen přát si dobro, ale nemá moci, aby je uskutečnil. Ježíš činil dobro, kterému učil; mluvil jako nejvyšší a jako ten, který neodolatelnou moc má. Jediným slovem vymýtal a podroboval si zlé duchy, uzdravoval nemocné, utišoval bolesti, zdravé údy dával šlakem poraženým, zrak slepým, sluch hluchým, život mrtvým. Měl dar přetvořovati duše. Kdo se blížil k Proroku, kdo s věrou Ho prosil, byl jist, že bude vyslyšen, dobrodiní prýštila se z úst a z rukou Jeho. Není to jen jediný zázrak osamělý, který byl účinem Ducha, jenž na Něho byl vylit, ale jsou to nesčíslné zázraky. Svědectví bývají formální. Zázrak není zjevem u Ježíše neobyčejným, jest u Něho stálým znamením nevyčerpatelné dobroty Jeho: činí jej vždy, kdykoli se kdo k Němu obrací s důvěrou a v pocitu bídy své.

Jako divotvorce ještě více k sobě poutá a si podrobuje, než jako kazatel. Lid jest všude týž, na Východě, jako na Západě; moc více poutá, nežli rozum, skutky do očí bijící více nežli výmluvná slova, zázraky více než řeči. Ale když tyto dvě věci se spojí, účinek jest neodolatelný. Nikdo před Kristem, nikdo po Kristu neobjevil se na zemi ozbrojen touto dvojitou mocí Boží. Proroci měli jen občasné paprsky

světla Božího a moc jim udělenou pro skutky výmínečné; ale Ježíš má, jako vlastní svůj majetek pravdu věčnou, která osvěcuje, a neskonalou moc, již život i smrt, příroda a lidstvo poslouchají.

Jiný zjev z činnosti Ježíšovy jest Jeho povaha, mírnost a dobrota Jeho. Nelichotí lidu, jako to činívají svědci, On jej miluje. Vše se podrobuje této lásce. Obcuje s chudými malými, nešťastnými, opovrženými hříšníky. Jaká to nápadná protiva s Farisei, zákonníky, knížaty, kněžími, staršími lidu, kteří učinili si pravidlem opovrhovati lidem, ano skoro za ctnost to měli. Povaha Ježíšova vyplývá z celého Jeho způsobu žití, mluvení, jednání. Pozorujeme-li Ho, připadá nám na mysl známé místo z proroka Isaiáše o služebníku Hospodínově: „Hle — praví Hospodin — vyleji ducha svého naň a soud pohanům vynášeti bude. Nebude křičeti, aniž bude přijímati osoby, aniž slyšán bude vně hlas jeho. Třtiny zlomené nesetře a knotu kouřícího neuhásí; podle pravdy povede soud a jméno Jeho bude nadějí pohanův.“ (Isai. XLII, 1.)

Člověk nadání vyššího vzbuzuje jakousi bázeň právě svou vyšší převahou; mimoděk působí strach. Moc plodí osamělost; lidé se jí bojí a aby se jí nemusili podrobiti, vzdalují se jí. Bázní naplňuje i ty, ke kterým se nakloňuje. Mocní tohoto světa, nejsouce schopni vzbuditi důvěru a lásku, vládnou jen tím, že se jich lid bojí.

Ježíš jest vyjmut z tohoto obecného pravidla. Soulad a moc Jeho sil duševních, Jeho nekonečná dobrotivost okouzluje a k sobě táhne všechny slabé, trpící, obtížené, nešťastné, a ti bývají z lidu obecného. Narozen byv sám mezi chudými a ustanoven jsa k mučednictví působí vlivem svým jako lidé, ozáření oslonou trpitelů.

Bolestné povolání své stále měl před očima; věděl a cítil, že bude umučen; myšlénka tato zastírala celou Jeho bytost závojem smutku, ale láska k Bohu a k lidem přemáhala vše i zármutek a spojena jsouc s Jeho dobrotou dodávala jí ještě většího výrazu a půvabu.

Kázání v Galilei má na sobě ráz lidový. Ježíš vyvoliv z počátku za působiště svého kazatelského úřadu synagogy, kde se lid každé soboty shromažďoval, byl jist, že veškero obyvatelstvo získá. Nevede si jako Jan, prorok na poušti, volající lid k sobě, ale vystupuje v před, oznamuje se, vede si sebevědomě a to jest znamení moci a dobroty.

Jestliže Jan, ohlašuje, že přichází království Boží, rozrušil svědomí židovské, jaký vliv teprve míti musil Ježíš, když zvěstoval zástupům Galilejským, že království Boží již přišlo! Každým způsobem tato zajímavá zvěst brzy také vyvolala nejvážnější obtíže: jedna plynula ze samého pojmu o království Božím, jiná z pojmu o Messiaši, zakladateli království. Vše, co se týkalo učení a osoby Ježíšovy, naráželo přímo na předsudky lidu a učitelů Galilejských.

Očekávají království světské: Ježíš oznamuje však království duchovní a vnitřní; doufají, že vládnouti bude jejich zákon: Ježíš prorokuje o zákonu Ducha Svatého; přejí si Messiaše ozbrojeného mocí světskou: Ježíš se ukazuje beze všech lidských nároků, beze vsí jiné moci mimo tu, kterou má od Otce, mimo moudrost, která učí věčné pravdě, mimo sílu, která uzdravuje duši a tělo; sní o vítězství národa israelského a plemene Abrahamova nade všemi národy: Ježíš zakládá národ jeden a plémě jedno totiž lidí znovuzrozených skrze Ducha Svatého; mají za to, že název „Syn Abrahamův“ a věrnost k zákonu Mojžíšovu dostačují, aby kdo připočtěn býti mohl k tomuto novému národu Božímu: Ježíš však žádá toliko proměnění mravní a víru v Jeho slova.

Vše bylo proti Němu. U Ježíše nikdy neshledáme snahu světským lidem vlastní, že lichotí veřejnému mínění, hledíce je opanovati. On jen slabosti se ujímá, zastíraje vznešené pravdy, jichž lid by nemohl chápati; podrobuje si duchy, aby je tím snáze přivedl ku světlu. Než i moc Boží nemůže zde na zemi uniknouti veškerému odporu lidskému; Ježíš také toho zakusil, neboť s nezdarem započal kázání v Galilei.

Evangelické památky neudávají určitě vsí, městeček a měst Galilejských, kde zvěstoval blahou zvěstí o království

Božím. Sv. Lukáš jen vypravuje podrobně o tehdejší cestě do Nazareta; jest to vypravování živé, představuje výjev ze sbornice židovské a zároveň jest to prvním výkladem Ježíšovým o podstatě Jeho království.

Zdá se, že Ježíš neobjevil se ve své krajině od doby, kdy ji opustil, jda k Jordánu, aby přijal křest Janův. Chtěl nejspíše spatřiti město, kde vyrostl v skrytosti, chtěl kázati a zasvětit mu prvotiny svého učitelského úřadu v Galilei.

Jednou v sobotu přišel podle obyčeje do sbornice, do téže sbornice, kteráž Jej tolikráte vídala tiše sedícího na posledním místě, ztraceného mezi rodáky, an poslouchá čtení Zákona, výklady učitelův a starších lidu. Řemeslník tehdáž neznámý objevuje se tam nyní jako prorok, zvědavost obrátila Naň oči všech. Byliť asi v tom malém městě žádostiví přesvědčiti se, zda-li vše to, co se o Něm vypravuje, jest také pravdou. Přednostově sbornice dívali se Naň s jakousi domýšlivostí. Tito polovzdělaní venkovští učitelé jevíli málo ochoty, aby schvalovali slova neučeného řemeslníka, kterýž nechodiv do škol neměl žádného práva k vyučování a k tomu ještě zjevně proti jejich obyčejům se choval.

Po obyčejných modlitbách a po četbě z Písma přečetli Ježíše, aby četl úryvek z proroků. K rozkazu předsedově podal mu „Hasan“ posvátný závitek; rozvinuv jej vyhledal následující místo z Isaiáše proroka:

„Duch Hospodinův nade mnou, proto že Hospodin pomazal mne, k zvěstování nešťastným poslal mne, abych léčil skroušené srdcem a kázal jatým propuštění a zavřeným otevření. Abych kázal léto milostivé a den pomsty od Boha našeho. Abych těšil kvílící, abych dal plačícím Sionským korunu za popel, olej radosti za smutek, plášť chvály za ducha truchlivého. A slouiti budou silní spravedlností, štěpnicí Hospodinovou k oslavení.“ (Isai. LXI, 1.)

Zavinul závitek a vrátiv jej Hasanovi posadil se.

Všickni se Naň dívali mlčíce. Po chvíli počal k nim mluvit: „Co jste právě slyšeli, dnes se naplnilo.“

Ježíš vykládá Nazaretským, že On jest Ten, na Něhož sestoupil Duch Boží, mocí tohoto vylití božského jest On

poslancem Božím, hlavou království Božího, dále pak učí o podstatě tohoto království, jak Isaiáš o něm prorokoval.

Takové líčení tohoto království nebylo po názoru Farišův a podle učení ve školách. Fanatičtí vlastenci a horlivci pro Zákon nenalezali v něm svého ideálu. V této obrazné mluvě nadarmo hledali narážku na budoucí znovuzřízení království israelského a na osvobození ode jha římského, na vítězství Zákona, v němž by byla oslavována pýcha národa, tu jednáno jen o lásce a milosrdenství Hospodinově, tyť tvoří skutečně království očekávané; tu jde o chudé, ponížené, spoutané, zajaté, zarmoucené, plačící: tiť jsou vyvolení království Božího. Jsou všude, v celém světě rovněž tak, jako v národě israelském; neboť všude jsou lidé, kteří trpí, očekávají a podléhají pod tíží okovů, jimiž zlo je uchvacuje, všade volají Toho, který osvěcuje, těší, osvobozuje a polehčuje.

Jaký a kde jest tento zvěstovatel blahé zvěsti, kterou přináší všemu lidu, tento těšitel, osvoboditel? Není mezi lidmi, jest třeba, aby jej Bůh poslal, aby mohl vykonati dílo své, jest třeba, aby Duch Boží byl v něm. Neboť v Duchu tom vládnouti bude Bůh a založí království ustanovené, aby dokončilo a korunovalo rozvoj všech věcí.

Jak pohnutlivě, jak slavně, jak výmluvně mluvil Ježíš o lásce Boží, o útrápách duše Boha zbavené; jak nadšeně ukazuje radost těm, kteří přijmou blahou zvěstí, že budou ověnění věncem, mazáni vonným olejem pokoje, oblečení pláštěm radostí a povýšeni na stolicí spravedlnosti jako vysoké stromoví terebinthů Božích. Možno souditi tak z výsledku; jednomyslně se Jemu obdivovali a Jej chválili.

Než když se první rozruch myslí utišil, zdvihl se u mnohých odpor. Když Ježíš zcela zřejmě prohlásil se za Messiaše, tázali se Ho, jakým právem se opovažuje přikládati si tento název, a tu hned si vzpomínali na Jeho nízký rod: „Není-li to,“ pravili, „syn Josefův?“

Odpor se přiostril; jistě že Naň doráželi způsobem urážlivým chtějíce zvědět, na jaké moci zakládá své vznešené povolání. V podobných případech nestranný rozum zů-

stává vždy klidným, ale lidé ve svém předpojatém mínění uražení nebývají již sebe mocní.

V době tehdejší vládl skoro všude u Židů fanatism: chtěli míti znamení a žádali jich na Ježíši, aby takto ospravedlnil své povolání. Ježíš odpírá toho Nazaretským jako vždy odpíral těm, kteří na Něm žádali znamení z pouhé nevěry. Jen těm činí po vůli, kteří mají víru, nikdy těm, kteří příkře, hrdě o to usilují. Jest to zřejmý úkaz v Jeho životě, charakteristická známka v Jeho chování.

Neučinil-li již zázraků v Jerusalemě, v Judsku, v Kafarnai? I neměl-li tedy práva jich se dovolávati přede tváří svých krajanů, kteří se nad tím uráželi, že syn Josefov se vydával za vyslance Božího? „Vy mi namítáte,“ pravil jim, „příslaví: Lékaři, uzdrav sebe sama. Co jsi učinil jinde, učin též u svých krajanů. Co jsi učinil v Kafarnai, učin i zde ve své vlasti.“ Ale Ježíš nedává se pohnouti. Nic nezmůže u Něho, leč důvěra a láska; žádná nedůvěra Ho nepřivede z klidu, žádné nucení Jím nepohne. Jest jako Jeho Otec: pyšným a prudkým se protiví, ponížených a mírných miluje.

„V pravdě pravím vám,“ odpověděl Nazaretským. „Žádný prorok není vzácný ve vlasti své.“ Bůh je posílá, ke komu chce. A dotýkaje se dějin dodává: „Vizte Eliáše, tři a půl leta, kdy prorokoval, zavřeno bylo nebe, tak že byl hlad veliký po vší zemi. Bylo tehdá mnoho vdov v lidu israelském a k žádné z nich nebyl poslán Eliáš než do Sarefty Sidonské k vdově. A mnoho malomocných bylo v lidu israelském za Elisea proroka a žádný z nich nebyl očistěn než Naaman Syrský.“ (III. Král. XVII, 9—24; IV. Král. V, 9—14.)

Ježíš vyslovuje proti svým odpůrcům pravdu peprnou. Dává na srozuměnou, že království Boží není vázáno na vlast proroků, že tento tvrdošijný národ Ho nepřijme, že Messiáš poslán bude k pohanům, k těm lačným a malomocným, jejichž obrazem jest vdova Sareftská a Naaman Syrský. Nic nemohlo krutěji raniti náboženskou hrdost Fariseův a jejich nepravé vlastenectví.

Učení Ježíšovo bylo totéž, jaké hlásali proroci o krá-

lovství Božím a o Mesiáši, ale ti které blud zaujímá a vašeň zaslepuje, nechtějí viděti ničeho, než to, co lichotí jejich vášni a lahodí jejich bludu. Pravda jich nepoučí, nýbrž roztrpčuje je; nevidí více, jsou slepi; huěvem uchváceni neznají jiné rady, leč násilí, zavrhují, vyobcovávají, kamenují a zabíjejí.

Rozhněvaní pro slova prorokova, jenž je měl za nehodny, aby byli svědky Jeho zázrakův, a uraženi jsouce Jeho řečí o pohanech a svatém národu, Nazaretští se vzbouřili. Navzdor zákonu, bez předchozího soudu, bez úrady vyhnali Jej ze sbornice, vyvedli Jej za město jako kletbou stíženého, a ve svém fanatismu chtějí Jej svrhnouti s hory. —

Jak ušel Ježíš tomuto vzbouření? Božská moc Jej chránila. Evangelium líčí, jak uprostřed těchto vzbouřenců byl klidným a mírným. Nikdo nevztáhl ruky na Něho, všickni se vzdálili a On ušel uprostřed nich. Nikdo nemá moci na Ježíše, Duch Boží, který Jej naplňuje, také Jej chrání. Chodí, kam Jej Duch Boží vede, mezi lidstvem často proti Němu bouřícím, ale vždy malomocným, jestliže sám nepodá se jeho ranám.

Opustil Nazaret a snad plakal nad ním, neboť jestliže Jej víra naplňuje vždy radostí, nic nezarmucuje Ho více jako nevěra.

Jest to již údělem tichých a pokorných, že bývají zneuznávání a pronásledování.

Dav se cestou k jezeru Kanou a plání El-Batufskou, obrátil se ke Kafarnai.

KAPITOLA DRUHÁ.

JEŽÍŠ V KAFARNAI.

Jezero Genezaretské jest drahým kamenem Galilee. Není to safír stále modrý, vody jeho podobají se opálu lesku měnivého. Na západě šedé hory Safedské, strmé skály Uady Hammar, Korun, Hattin, vrch Arbel a hory Tiberiadské; na východ poslední stále zelené svahy, vlnitě sestupující s vysočiny Golanské, místy vzpřímené; na severu návrší Korazin a za ním Veliký Hermon od sněhu se stkvoucí, — obzor tedy na všechny strany uzavřen; jen k jihu, kde tento nesmírný kruh tvoří údolí Jordánské a propouští řeku, poněkud se pootvírá; jižní nebe jsou modravými a v páře zahalenými horami Bescanem a Adjalonem jako v rámci uzavřeno, stkví se tu bělostí stříbra.

Sopky rádívaly v těchto horách a vrších tou měrou, jakož otrásaly pustými krajinami Mrtvého moře. Černé čedičové balvany, od nich vychrlené, lze tu všude viděti. A přece jaká protiva mezi mořem Mrtvým a jezerem Tiberiadským! Ono jest bezedným jícnem, toto jen jako mělkou nádobou; nad oním — zdá se — že krouží hněv Boží, ale nad tímto láska Boží vznáší se na perutích svých. Tam nudná, strašlivá pustota, zde klid a jas.

Od severu na jih vybíhá jezero v cíp v déli více než dvaceti km.; rozlévá se k západnímu břehu, jenž tvoří veliký polokruh od vršku Medjedu až ku předhoří Khan-eb-Minieh;

největší délka jest tři neb čtyři míle, má nepravidelnou vejčitou podobu.

Když se bělostkvoucí nebe v něm zrcadí, zdá se samo býti bílým jako sníh na Hermonu. Oko pak nerozeznává, kde končí jezero, a kde začíná obzor. Čím více se vrchy na obou březích vzdalují, tím jemnější jest barvitost jejich stěn. Nejbližší jsou zbarveny temně fialově; nejvzdálenější bledě modře. Večer po západu slunce jezero jakoby usnulo; jeho vody jsou nehybné, zhuštěné, barvy kovové. Díváme-li se na ně zdálí, zdá se, že splývají se zemí; pruh světlý jak ocelová čepel oznamuje břeh. Vrchy v neurčitých fialově pruhovaných útvarech odrážejí se na dnu zeleném. Časem zavěje od hor větrík a sčeřuje klidnou hladinu, ale neburácí jí, jest to jen slabé zachvívání. Jakmile den se nachyluje, barvitost jezera znenáhla mizí a ztrácí se v šedu fialovém, jakým zbarveno jest i nebe. Když vycházejí hvězdy, a večerní chladný větrík zavane, pak vlny narážejí na oblázky, laškující s chomáči bobkových růží a vysokou třtinou pohybující. Jezero se probouzí a šepce; jeho šepot jest neskonale líbezný. Staří prý je nazývali Kinnerot, proto že mělo podobu harfy, totiž „kinnoru“, nástroje hebrejského. V pravdě jest harmonické jako harfa.

Jindy když Ježíš se plavival po jeho vodách, dvacet měst věnčilo jeho břehy: Kafarnaum, Bethsaida, Julia, Kersa, Gamala, Fariche, Hippos, Kufeir. Karavany oživovaly cesty kolem jezera a sestupovaly skrze Uady, Hammar, El-Armud, El-Nashi ze Saïdy, z Tyru, z Akry a skrze Uady Zukeif a Zemnak, z Damašku z krajiny Gaulonitské, Iturejské, Trachonitské a z Hauranu.

Nyní tam zůstalo pouze město Tiberias s dvěma nebo třemi vesnicemi fellahů. Všude jen trosky, neúhledné hromady kamenův hrubých neb otesaných, jež ze své minulosti pouze jméno zachovaly.

Když na západním břehu nadejde noc, vyšlehují ohně; jsou to ohně beduinů tábořících v sídrových hájích ve vysoké trávě. Žádných karavan tu již není; spatřiti lze toliko velbloudy kmene kočovného, jenž po polích s sebou vodí

své rodiny, ženy a děti, které se krčí a choulí na svinutých stanech.

Sem tedy ku břehu tohoto moře od Prozřetelnosti určeného ¹⁾ utekl se Ježíš, byv vypuzen z Nazareta.

Jedno z nejživějších měst, kde karavany přecházely, bylo Kafarnaum. Leželo na severním výběžku jezerním, něco blíže západního břehu od ústí Jordánu při údolí Nasif podél silnice vedoucí krajinou Gaulonitskou do Damašku a na mírném svahu, jenž se sklání s výšin Safedských k jezeru. Domy stály až u samého pobřeží. Malé zátočiny byly přístavištěm lodí rybářských. Obchod s rybami byl velmi čilý. V Jerusalemě bylo zvláštní tržiště, kam rybáři jezerní přicházeli se sušenými rybami na prodej.

Není snadno určití počet obyvatelstva v Kafarnai. Poněvadž bylo pohraničním městem tetrarchátu, bylo obehnáno zdí, mělo posádku, celní a berní úřad. Obyvatelé se pyšnili se svou sbornicí, vystavenou štědrostí římského setníka. —

Z města Ježíšova, nezbylo nic, jen neúhledné trosky, nahromaděné a pohřbené v zemi. Trosky zaujímají polohu jednoho kilometru z déli a čtyři až pět kilometrů z šíři; bylo tedy malým městem. I jméno zmizelo na polo. Bývalé Kafarnaum nazývá se nyní Fell-Hum.

Procházíme-li těmito hromadami, zdají se nám býti hroby; sledujeme-li směr zdí podle urovnané půdy, ani tu není možno, představití si starobylé město. Jedinou sbornicí lze poznati podle nádherných trosek. Její velká sedadla z hlazeného vápence zůstala na místě. Můžeme si vyměřiti rozsáhlost stavení, počítáme-li čtyři řady sloupů, jež dělily jeho vnitřek na pět lodí. Hle, tu práh velkého portálu, tu stopy veřejí, rámy oken, podstavce sloupové, zbytky okras nástěnných, listoví z hlavic.

Pravdě podobno, že to byla táž sbornice, v níž Ježíš býval a kázal na každou sobotu po několik měsíců. Blíže toho stavení u východní zdi poznati lze jinou budovu no-

¹⁾ Isai. LX. 2.

vější; jest to bezpochyby kostel vystavený od židokřestana Josefa, za času Konstantinova na místě, kde stával dům Petrův a kde Ježíš se zdržovával.

Čas a bouře přešly přes Kafarnaum, naplnivše kletby, jíž Prorok Galilejský je stíhal, proto že nepoznalo spasení, které mu přinášela Jeho láska. Nevěřící město zmizelo, jezero, povaha země, ponebí se nezměnily. Jsou to tytéž vrchy, na které Ježíš stoupával sám nebo se svými učedníky, by se tam modlil, nebo by kázal lidu; tytéž cesty, po nichž chodíval; tytéž kameny od vln zbilené, kde odpočíval; tytéž břehy pokryté bobkovými růžemi a chvojkou, po kterých se procházel. Týž obzor: na západ, směrem k pláni Genesarské, údolí „divokých holubů“ se strmými načervenalými skalami, kudy přicházel od Nazareta, a pahrbek Medjed se svou ztroskotanou věží, snad bývalým bydlíštěm Marie Magdaleny; blíže na straně ke Kafarnai Bethsaida, vlast Jeho přemilých apoštolů; na východ Julia a osamělé hory, kde nejprv rozmnožil chleby; krajina Gerazenských a Kersa, kde vymítl ďábelství; na jih jezero bez břehů, nebe zaplavené světlem.

V jakých okolnostech utekl se Ježíš do Kafarna? Byl-li provázen svou matkou a členy své rodiny? Zastavil-li se v Kani? Vzal-li s sebou některé učedníky? Evangelia o tom mlčí, a proto nelze ničeho tvrditi. Sluší poznamenati, že Ježíš vypuzen byv od Nazaretských pokračoval odhodlaně ve svém díle.

Za tohoto odchodu ještě pevnějšími páskami poutá k sobě své učedníky, kteří mají býti Jeho spolupracovníky.

Až posud nebyli vždy při Ném. Doprovodivše Jej na cestách do Jerusalema vraceli se vždy ke svým rodinám a ku pracem svým. Na zpáteční cestě od slavnosti Purim, kde Ježíš se bral do Nazareta, rozešli se každý do své krajiny. —

Přišel ke břehům jezera, na straně k Bethsaidě, uzřel veliké zástupy, ani šli za Ním. „Valili se,“ dí evangelium, „aby slyšeli slovo Boží.“ (Luk. V, 1.) A jda po břehu uzřel dvě lodi, odkud rybáři vystoupili a vypírali sítě.

Jedna byla Šimonova; vstoupil do ní a pravil mu, aby od země odvezl maličko. Potom sedě učil z lodičky zástupy, kteří zůstali na břehu.

Když pak přestal mluvit, řekl k Šimovovi: „Vez na hlubinu a rozestři sítě k lovení.“ (Luk. V, 4 an.)

Šimon odpověděl: „Přes celou noc pracovavše nic jsme nepopadli; ale k slovu Tvému rozestru sít.“

A když tak učinil, zahrnul takové množství ryb, že se trhala síť jejich. I pokynuli tovaryšům, kteří byli na jiné lodi, aby jim pomohli. I přišli a naplnili obě lodičky, tak že se téměř potopovaly.

Uzřev to Šimon padl k nohám Ježíšovým řka: „Odstup ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný.“

Celá duše Petrova spočívá v těchto slovech; dobrovolná, upřímná, vroucí a nezištná. Hrůza zajisté pojala jej i jeho tovaryše nad lovem ryb, kteréz polapili. Jan a Jakob, synové Zebedeovi, tu byli. Ježíš pak řekl Šimonovi: „Nebojiž se, již od toho času lidi budeš lovit.“

Výkřik Petřův dojal Ježíše. Člověk, který uznává svou nehodnost, stává se velikým před Bohem. Vyznává svou vyznává Petr svatost Ježíšovu. Pocit své nicoty a velikosti Ježíšovy byl příčinou, že zasvěcen byl k velikému povolání. Nevěřiti již v sebe, toť první podmínkou státi se apoštolem.

A postoupiv něco dále uzřel Jakoba a Jana, kteří spracovali sítě na lodičce. Zavolal je a oni, opustivše sítě a otce Zebedea v lodičce s tovaryši, šli za Ním.

Vidíme tu první obrisy veřejného díla Ježíšova.

V tomto živém organismu, jímž bude Jeho viditelná Církev, vidíme nejprvé úřad apoštolský. Shromazďovati lidi u víře v Jeho učení, v zákon a osobu Jeho: toť dílo, k němuž povolává své učedníky. Při prvním povolání u břehu Jordánského připoutal je k sobě, ničeho nepověděv, kam je povede; nyní uvádí jim na vědomí jejich veliké povolání v úchvatném slově symbolickém, jak to Ježíš rád činíval: „Rybáři lidí.“

Malé moře Galilejské jest svět; čtyři rybáři Běthsaídští jsou první z apoštolů, kteří rozestrou síť na lidstvo. Záměr jest nesmírný; dělníci jsou ničím, ale Ježíš je volá a jako Bůh, jehož nazývá Otcem, stvořil svět z ničeho, také jej spasí ničím. Nicota lidská má osvědčiti moc Boží.

Ježíš provázen svými čtyřmi učedníky přišel do Kafarnaá.

Nebyl tam již neznámým; zastavil se tam před první cestou do Jerusalema k velikonočním svátkům, prvním v Jeho veřejném životě. Několik měsíců později proslavil se uzdravením syna úředníka tetrarchy Heroda. Prorokové předpovídali, že světlo Boží svítiti bude na březích moře, kde Kafarnaum leželo v končinách Zabulon a Neftali. (Isai. IX, 2.)

Bylo to jednou v sobotu. Ježíš se svými učedníky vešel do sbornice a kázal tam. Dojem byl neobyčejný. Posuzoval všecky mistry, Fariseje a zákonníky. Nedovolával se, jako oni, starých; nepravil, že jest ze školy Hillelovy nebo Schamaiovy, sám od sebe mluvil a na sebe vztahoval se svrchovanou mocí slova proroků; taková byla Jeho moc a přesvědčení, že i při novotě této všickni, kdož otrocky se drželi litery, nemohli odolati kouzlu v Jeho osobě spočívajícímu.

Neočekávaný případ přiměl Ježíše, aby na novo ukázal svou moc a zvýšil ještě více podivení lidu.

I byl ve shromáždění člověk mající nečistého zlého ducha, jenž zvolal pojednou hlasem velikým oslovuje Ježíše: „Co jest tobě do nás, Ježíši Nazaretský, nech nás! Přišel jsi nás zatratit? Znáš tě, kdo jsi, Svatý Boží.“ (Mar. I, 24—27.)

I pohrozil mu Ježíš řka: „Umlkni a vyjdi z toho člověka.“

I polomcovav jím duch zlý a křiče hlasem velikým vyšel z něho, nic zlého mu neučiniv.

Strach a hrůza přišla na ty, kteří tu byli shromážděni. Rozmlouvali vespolek, řkouce: „Jaké jest to slovo, že v moci a síle přikazuje i duchům nečistým a oni vycházejí.“

Tento výjev jest prvý, jež svaté památky vypravují a v němž se zračí svrchovaná moc Ježíšova nad zlým duchem, který neviditelně týrá lidstvo a kterým i viditelně jsou někteří lidé posedlí.

Při svém pokušení přemohl zlého ducha; svým zažehnaváním skrotí též ostatní. Takové skutky nesmějí býti ani potlačovány ani zmírňovány, ale třeba, by byly vyloženy, neboť souvisí s velikou otázkou zla a nikdo by jí nepochopil ve smyslu evangelickém, neslyšev o tom učení Ježíšova

Žádná bytosť není v nesmírném veškerenstvu osamocena; všechny jsou spojeny svazky neviditelnými. Toto tajemné, hluboké, stálé spojení tvoří živou a organickou jednotu všehomíra. Hmota jest pod vládou neznámé síly, působící přeměňování, skupení a vyvíjení; duchové se pohybují okolo Toho, který jest zřídlem a střediskem jejich rozumové a svobodné činnosti: jedni připoutáni jsou láskou a svrchovanou vůlí, jejíž zákony plní, druzí vzdáleni od ní vzpourou, nezřízeností, záští. Mezi světem duchovním a světem hmotným jsou duše; tvoří jakousi střední říši, tíhnoucí k hmotě, proto že ji oživují, a k Duchu, proto že přímo od něho dostává se jim popudu. Tato říše jest říší člověka: k němu vše tíhne. Vše, co zde jest, ozývá se v něm. Duše jest pod vlivem hmoty a ducha, může se spojit s hmotou, kterou proměňuje, ustáluje, oživuje, a od níž přijímá všechny dojmy; avšak zároveň jest přístupna tajemnému vlivu Duchu, neboť Duch Boží může do ní vcházeti; udělovati jí sílu, pravdu, a milost svou; a duchové stvoření dobří nebo zlí, mohou s ní tajné míti spojení dle toho, jak ve svědomí převládá dobro nebo zlo.

Jako tělesa přitahována od společného středu, řídicího jejich pohyby, tvoří soustavu, jakousi rodinu neb svět, taktéž duchové svobodnou vůlí nadaní podléhají též společnému středu přitažlivosti, stávající se jaksi mystickým organismem. Přitažlivostí nazývá se síla fysická, hmotou vládnoucí; přitažlivostí duchů jest láska a vůle.

Každá filosofie, která z oka pouští tento nesmírný celek, znetvořuje naši přirozenost, zneuznává rozmanitých náhod jejího života, velikých zjevů, jichž dějištěm jest, i jejího podivného určení.

Podle učení Ježíšova není zlo toliko činem lidským, jež má svůj počátek ve zlé vůli a v dědičnosti, svou příležitost ve křehkosti těla, svůj trest v neduzích a bolestech; jest to čin patřící k takému druhu, jež v poslední příčině spojení má s vyšším světem duchovým. Zlo, jemuž podléhá lidstvo, má svou první příčinu ve vnukání duchů, jest výslednicí toho, co se stalo v jejich neviditelné říši. Člověk není jen tvorem pozemským, podrobeným vášním, sobectví a pyšné vůli, vypínající se nade všechny, člověk jest duch řádu nižšího, podléhající zradným a převráceným vlivům duchů nad něho vyšších.

Ježíš a Jeho apoštolé zřejmě učili o Satanu a zlých duších a o jejich vlivu na člověka. Ježíš častěji mluví o pokušiteli. Nazývá jej „dáblem, zlým, knížetem zlých duchů, nepřitelem, knížetem tohoto světa.“ Naráží naň ve svém kázání na hoře, (Mat. V, 37.) v modlitbě Páně, (Mat. VI, 13.) v podobenstvích, (Mat. XIII, 19.) ve svých potýčkách s Fariseji. (Mat. XII, 24.) On jest ten silný ozbrojenec, kterýž přichází ho spoutat a zahnat, připisuje mu veliké zločiny, nevěru Židů, zradu Jidášovu, zaslepenost pohanů, zhoubné nemoci a posedlost.

Že zlí duchové skutečně jsou a že působí na události, jest pravdou, již obecné podání potvrzuje a která se všude u všech původních plemen jako semitského, arijského, turanského, a na všech stupních kulturních nachází. Náleží k dědictví a k samému svědomí lidskému; jest to lehkomyšlností a schválností viděti v tom jen výplod nevědomostí nebo hlouposti, podvodu a lehkověrnosti.

Proti tomuto všeobecnému svědectví, jež zahrnuje veškeré lidstvo, všecka jeho náboženská vyznání a všechny soustavy mudrcské, všecka podání a všechny nauky, nejslavnější jména v básnictví, ve vědě a nábožnosti jsou jen tři sekty: u pohanův Epikurejci a Cynikové, u Židů Sadduceové.

K těmto připojuje se nynější materialistická a pantheistická kritika a ona filosofie, která, ač uznává Boha osobného, přece jej vzdaluje od tohoto světa, majíc za to, že lidstvo jest podrobena pouze silám přírodním, jako by Boha ani nebylo; jest to umírněné bezbožství, které uspokojuje lidi prostoduché, vyhýbající se příkrému zapírání, ale které k témuž výsledku přichází, jako pochybovačství a nejpříkřejší bezbožství.

Toto popírání, jež trvá teprve půl druhého století, nemá žádného vážného základu. Jest to výsledek odvážlivých tvrzení, jenž se zamlouvá našemu tajnému odporu proti všemu neviditelnému a naší nechuti proti svědectví jiných. Dokázáno-li bylo, že duchové nejsou? a jsou-li, nepůsobí-li na naše smysly, náklonnosti, obraznosti, vášně a sny? Bezbožecká věda materialistická a pantheistická hrdě prohlásila, že všechny neobyčejné zjevy, o nichž se v dějinách vypravuje, jako: kouzla, hádání, čarodějství, zaklínání, zažehnávání, kouzelnictví, posedlost nebyly nic jiného, leč třeštění nevědomostí, obrazivosti nebo úkazy předrážděných čivů, hysterie, náměšičnictví nebo přirozeného magnetismu; ale nikdy toho nedokázala. Žádnou čivní nemocí nelze vysvětliti, proč visí tělo ve vzduchu proti zákonu o tíži; jak tajné věci se mohou viděti, budoucí předpovídati, jak lidé znají cizí řeči neučivše se jim. Popírání nic neplatí proti těmto zjevům. Jsou dokázány, patrný; zahanbují vědu, jež nechce uznati působení bytostí rozumných, člověka vyšších. Dryáčnictví, lehkověrnost, pověra měly jistě velký podíl na podobných úkazech, než přes to, že se jim ponechává tak široké pole, jak jen vážné kritice připustiti sluší, přes to zbývá přece mnoho takových zjevů, jichž dostatečně vysvětliti nelze, a jichž jen předpojatý člověk si dovoluje popírati.

Ti, kdož tuto otázku jaksi klidným způsobem řeší smělým popíráním, dávají jen svou bázlivost na jevo.

Dějiny pohanstva jsou smutným zjevem díla ďábelského. Bludy a mátohy zatemňující rozum a poskvřňující svědomí, strašlivé nepravosti, ničící veškeru osvětu, vášně činící z člověka pouhou hmotu a zahrabující jej do této země, kde mu

jen bolest a smrt kyne, prozrazují neustálou činnost zlého ducha, knížete tohoto světa; od něho a od jeho pluků pocházejí člověka snižující víry smyslné a lidi vraždící, jež jsou nástroji spustlosti pohanské. Tajemný svůdce, přinutiv první lidi ke vzpouře, pokračuje ve svém díle po všechny věky a dílo vraždy a sobectví, pýchy a smyslnosti, násilí a lsti, otroctví a smrti roste a pokrývá zemi, poutá v osudném kruhu množství národů, kultur a plemen. Jest to jako potopa; kde bude archa?

Pro spasení lidstva není dostatečno, podati mu jen léčivé síly, jež by potlačovala vášně a oživovala a zdokonaľovala vůli jeho, nutno ozbrojiti a osvoboditi je, ozbrojiti proti pokušení Zlého a osvoboditi je ode jha, jímž je potlačuje. Kdo bude asi tou silou?

V pravdě každá svobodná, rozumná bytosť má moc sdíleti svou duši a slovo své s jiným a po celý svůj život působiti duchem svým na ty, kteří jsou kolem ní: jest to největší dar a nejvyšší moc, která tvorů byla udělena, ale co jest ten duch? Síla obmezená, světlo s tmou smíšené, slabá a křehká vůle, vášně bezuzdné a nezřízené.

Odtud nedostatečnost člověka, aby mohl obroditi člověka: sděluje-li se s jiným, sděluje s ním zlo, jímž sám nakažen jest. Jen Duch Boží jsa mimo zlo, může vykonati spásu lidskou; Duch Boží byl v Ježíši v plné míře, a proto Ježíš byl pravým, jediným Spasitelem.

To bylo nejpřednějším úkolem messiášským. Předsudky ovšem mu překážely, jakož i snižovaly a znetvořily osobu Messiášovu, neboť jim se jednalo vždy jen o národ a pokolení vyvolené. Jen o Žida tu šlo, nikdy o člověka, spíše o národ, než o jednotlivce. Tak výlučný byl stav tohoto zvláštního plemene, že všechno ostatní lidstvo nebylo ničím a že jednotlivec sám o sobě ztrácel se v celistvé jednotě národní. Slovo „spasení a osvobození“ nemělo jiného významu, leč jen pokud se týkalo národní a náboženské samostatnosti židovské. Národ neodvislý a vítězný; bohoslužba svobodně vykonávaná, všude uctívaná a všeobecně uznávaná, to byl záměr, k němuž vše směřovalo.

Avšak to nebylo nikdy úmyslem Ježíšovým; ač z počátku poslán byl k Židům, přece vědom si toho byl, že jest Messiasem veškerého lidstva. Člověka a ne Žida chce spasiti a osvoboditi, a když i Židům káže, přece jest to člověk vůbec, ke kterému mluví, k bytosti svobodné a sebevědomé, k duši, k tomu, co činí všechny lidi pod nebem rovnými před Bohem. V tom spočívá Jeho veliké a veškeré lidstvo objímající dílo.

Dílo spásy lidské zahrnuje takto v sobě dva živly: záporný, osvobození od ducha zlého, jehož obyčejné zjevy a nástrojové nacházejí se ve světě jeho vládě podrobeném, v naší sesláblé a nezřízené vůli a v našich výstředních vášních; druhý kladný, skutečné udílení Ducha Božího nebo dobra. Pronikaje do hloubí duše Duch Boží ji osvětluje, k sobě poutá, upevňuje vůli, upokojuje vášně, posilňuje člověka v pravdě a ctnosti, v míru a rovnováze duševní. Jsa nyní zahalen v těle, jež musí trpěti a umříti, objeví se jednou, až se ukážeme nesmrtelní, proměnění, slavní, pohřížení, ale nikoliv zaniklí v životě Boha samého, v jeho světle v lásce a kráse jeho.

Tento úkol osvoboditele a spasitele v nejhlubším duševním a tajemném smyslu slova byl nepochopen a proto zanedbán od dějepiscův, kteří se pokoušeli vykládati život Ježíšův, a kteří porušili písemné památky ve prospěch materialistické, pantheistické, skeptické a racionalistické kritiky.

Lidé zlým duchem posedlí a od Ježíše uzdravení, zlí duchové, kníže zlých duchů, Satan — jehož působení skutečně shledáváme v životě Kristově, čehož nelze popřít, leč by kdo dějiny falšoval — byly předmětem velkých kritických rozhovorův. Evangelium obsahuje věci, které z rovnováhy přivádějí rozum, jej vyzývají a někdy i pobuřují. Zjevy ďábelské neurážejí, tak jako spíše překážejí nynější filosofii, která ve víře v zlé duchy vidí pověru a v posedlých jen nemocné; a když Ježíš věřil ve zlé duchy a je vymítal z těla posedlých, neobávali se kritikové viniti samého Ježíše, že sdílel pověru své doby a své vlasti. Domníval prý se, že

vymítá duchy, o nichž ubozí bláhoví lidé tvrdili, že jsou jimi trápeni; On prý je jen zaříkával.

Toto mínění jest urážkou pro Toho, který ani neměl ani nepřijímal nepravých myšlének, jež by v blud uváděly veřejné mínění. Ostatně jest to domněnka svévolná, neboť filosofie nikdy nedokázala, že duchů skutečně není, a věda nikdy na jisto nepostavila, že posedlost byla jen duševní chorobou. Dříve nežli by směli obviňovati Krista z pověry, měli by dokázati, že zlí duchové, jejichžto skutečnost Ježíš uznával a je vymítal, nebyli ničím jiným, nežli přeludem obraznosti židovské.

Chladné a někdy urážlivé tvrzení některých kritiků oproti víře obecné zasluhuje opovržení.

Proto někteří kritikové, chtějíce uchrániti moudrost Kristovu pohromy, do níž ji vrhala theorie upírající skutečnost zlých duchů, vymyslili si nauku, že prý tu Ježíš obecnému mínění shovíval. Nevěřil prý v Satana a v pluky zlých andělů; jestli že o nich mluví, jestli že dělal, jako by je vymítal, činí to jen, aby se přidržel toho, jak lid o tom soudil a mluvil. Není to dobrý prostředek: domnívají se, že zachraňují tuto moudrost Kristovu bez úhony, ale tu zase dotýkají se Jeho upřímné, prostosrdečné, poctivé povahy; nic není v křiklavější protivě s povahou Ježíšovou jako takové mínění. A proto jest zhola nemožno, zneuznávati, snižovati, co nejvíce špinit, nebo co nejlépe přetvořovati zjev tak velice důležitý.

Zapírati zlého ducha jest tolik jako zapírati nadpřirozený počátek zla; zapírati jeho stálý vliv na lidstvo znamená, zapírati nejmocnější příčinu naší porušenosti; zapírati posedlost znamená zapírati nejsilnější projev pokušitele a svůdce; zapírati uzdravení lidí, kteří zlým duchem ve svých hnutích duševních a ve svých smyslech byli spoutáni, znamená popírati božské moci Kristovy.

Osudné to bludy; vedou k popření samého Ježíše a Jeho díla messiášského.

Kdo vniká do hloubí duší svatých, kdo pozoruje život těchto heroických lidí, kráčících v šlépějích Kristových, dědicích Jeho ducha, spatří je v stálém boji nejen proti smy-

slům a proti samolásce, ale také proti zlým duchům, jejichž ukrutné útoky neustále je znepokojují, aniž by je mohli zameziti.

Většina lidí doznává skutků ďábelských. Zlý duch chtěje je svěsti nepotřebuje, leč odpoutati bouře vášní, žádosti samolásky a vichry ctižádostivé pýchy; jest to po příkladu Kristově; údělem svatých bojovati proti temnostem zla, těmto zlým silám duchovním, jimž od počátku svět byl vydán. (Efes. VI, 12.)

To jest vyšší psychologie, živý to výklad evangelia, jehož pochopiti nedovedla strnulá kritika. Tato říše jest jí uzavřena; ať si ji hrdě a drze popírá, její popírání málo platí. Svatí žijí a naplňují dějiny; k nim třeba zraky obrátiti, chce-li kdo poznati, čeho i obmezené vědění člověka pouze tělesného nepodezírá.

Všecky nevěrecké a fatalistické nauky falšují nebo zcela ničí pravý pojem zla, a proto nejson s to, by pochopily Toho, který pravil se býti bez hříchu, a to jest příčinou, že jedině On může přemoci zlo.

Kdo se takým naukám poddává, nemá ovšem soustrasti s člověkem v nepravostech zabředlým, neslyší hrozného úpění, jež vychází z třesoucích se prsou lidstva; ten nedoufá všeobecné spásy, nepoznává Spasitele. Čeho jedině dosíci může, jest, že ve svém životě se zálibou vynášeti bude své mravné zásady — v čemž se mu poněkud podobají moralisté — ale nikdy nedosáhne toho, čím Ježíš vyniká nade všecky učence a čím je všecky převyšuje. Hlásati dobro jest v moci mudrce, poroučeti duchům není v moci člověka, a přece jen za tuto cenu může člověk býti spasen a osvobozen. Ježíš měl tuto moc: pozdvihuje duši, Jeho slovo zapuzuje zlého ducha, který ji trápí, duše vítězí nad jeho vnukáním, odmítá jeho útoky a uděluje věřícímu světlo a ducha síly, jež unáší vůli, by se poddala vůli Boží.

To jest úkaz, o němž svědčí evangelium. Nevšímáti si toho, znamenalo by zbaviti Ježíše nejpůvodnějšího rysu Jeho povahy, bylo by snížení Jej na úroveň pouhého řeckého nebo římského mudrce nebo rabbína židovského. Dostačuje obrátiti

zřetel na učení židovské o zlých duších v prvním století a na pověrečné obyčeje jejich zažehnávačův, aby se odmítla taková urážka velikosti Ježíšovy, aby se doznalo, jak vysoko převyšuje jako ve všem, tak i v této příčině, dobu svou.

Že jsou duchové, dobří a zlí andělé, tvorové člověka vyšší, prostředníci mezi Bohem a člověkem, jest učení židovskému náboženstvím vlastní. Domníváno se, že toto učení pochází z Chaldee a z Persie, a že teprve vzalo počátek od zajetí Babylonského.

Dějepis dosvědčuje, že toto mínění jest nepravé. Nejstarší písemné památky náboženství židovského činí zmínku o andělich. Anděl těší Hagaru na poušti, anděl trestá Sodomu a zachovává Lota, anděly viděl Jakob ve snu vstupovati a sestupovati po tajemném žebříku.

Většina pozdějších knih, nežli jest Genesis, obsahují podobné stránky, kde jest řeč o duších vyšších na zemi a o nesčíslných jejich sborech. Jakkoli se postupem dějin tato nauka vyvíjela, přece víra starých zůstala čista, víra v duchy nebyla nikdy zrušena a ač zahaluje se závojem poetickým, učení původní uprostřed pověr lidových nepřetvořilo se nikdy na pověst neb bájku.

Knihy před zajetím sepsané líčí často a rozličným způsobem anděly nejkrásnějšími barvami poetickými; cherubin s plamenným mečem u vchodu ráje; (Gen. II.) vojska nebeská ve vidění Micheáše proroka obklopující trůn Boží (I. Král. XXII, 19.); Satan, jenž dotazuje se v radě synů Božích a vyjednává s Hospodinem o pokušení Joba. (Job I, 6.)

Víra ve zlé duchy, anděly, bytosti duchové byla u Židův obecná. Jen Sadduceové jí nesdíleli, byliť Epikurejci lidu. Nejen se věřilo, že duchové skutečně jsou, ale i věřeno, že na život působí a v něm zakročují. Mnoho nemocí a neduhů pocházelo od nich. Nazývali je duchy zlými neb nečistými, zvláště posledním jménem míněni jsou ďáblové, kteří přiváděli nemocného do hrobu a na místa nečistá. Říkali o některých lidech, že mají ducha zlého neb nečistého.

Posedlost nesmí se stotožňovati s nemocí fysickou. Není to porušení organismu fysického, hmotného, jakési třeštění

neb blouzení myslí, jakási předrážděnost čivů, jak za to měli rationalisté proti zřejmým výroktm evangelickým, jež o ní svědčí, nýbrž jest to zvláštní stav duše, porušení duševní. Přítomnost zlého ducha v člověku neruší jeho osobnost, jeho „já“ jest nezničitelné, neporušitelné.

Bůh, jenž může vše zničiti, jako vše stvořil, neničí ničeho a nechce ničeho ničiti. Nejprudší vliv ďábelský působí v nešťastníku, jenž jest jeho obětí, pouze na nižší síly organické, na obraznost a na smysly; svobodná vůle může býti na čas zaujata, ale nenáleží zlému duchu, leda tenkráté, když sama se mu podává.

Posedlý jest v moci ducha, který jím vládne, jeho vůli ruší neb překáží, zbavuje ho obyčejné vlády nad tělem a jeho údy, mluví jeho ústy a porušuje jeho cit. Mimořádné zjevy, které jeho síly ukazují, nemají za příčinu chorobný stav mozku neb čidel, nýbrž pocházejí od prudké a záhubné vůle vyšší. Jsou výsledky, nikoli příčinou, a proto uzdravení posedlého nenáleží do lékařství, nýbrž může jedině se uskutečniti morálním vlivem ducha na ducha.

Arcif jest pravda, že i skutečné nemoci spojeny bývaly s posedlostí.¹⁾ Někdy smyslové byli ztrnuli, posedlý neviděl, nemluvil; míval křeče, záchvaty padoucí nemoci (Mat. XVII, 14.). Nicméně není důvodu, proč nemoci stotožňovati s posedlostí. Co říci možno, zkoušíme-li zevrubně vypravování, že rozruch v organickém životě posedlého pocházel snad od násilného vlivu ducha, jenž jím lomcoval. Neb taká jest spojitost duše s tělem, že rozrušení organismu přivádí s sebou i pomatení mysli, jako na opak rozruch duše působí rozrušení tělesné.

Pověra a čarodějství se ovšem také vmísívalo do této víry; mívalyť u Židů vždy velkou moc. Příkládali velikou víru snům; znali též sny uměle si tvořiti a měli zvláštní umění je vykládati. Mnozí z toho umění dělali řemeslo, jež platilo za vzácné a jež podle Talmudu Babylonského mělo v Jerusalemě dvacet a čtyři vykládače. Žádný jiný národ

¹⁾ Mat. IX, 32; Mar. IX, 17—25; Mat. XII, 22.

neměl tak ve vážnosti závěsky kouzelné, zaklínání, zažehnávání a zařikání.

Nemocní nosivali na krku kouzelné závěsky, odříkávali rozličná říkání, aby umírnili nebo utišili bolesti. Měliť jich několik druhů podle nemocí; některé byly platné proti vzteklým psům, jiné proti zlému duchu slepoty. Provozovali kouzelnictví, čarodějnictví a hádání. Vyžadovali, aby každý člen velerady znal se ve hvězdářství, v hádání, v kouzelnictví, aby mohl o všem souditi; vypravovali si množství zázraků svých kouzelníkův a přese všechno přepínání, jakéž vždy spojeno bývá s vypravováním o zázracích, není těžko neviděti v těchto svědectvích nějaké jiskry pravdy.

Zažehnávání ve vlastním smyslu slova bylo u nich ve cti. Nejnábožnější rabbínové se zanašeli vymítáním zlých duchův a někteří z nich dobyli si tím veliké slávy.

Nejobyčejnější jejich modlitba bylo zařikávání, o němž Talmud zanechal několik druhů. Prve než je odříkával, vylil rabbin něco oleje na hlavu nemocného. Podle Josefa měli knihu kouzelnou „Sepher Refnot,“ o níž pověst praví, že od samého Šalomouna pochází. Nejpůsobivější prostředek kouzelný, praví onen dějepisec, byl jakýsi posvátný kořínek, „Baaras“ zvaný. Byl barvy ohnivě, těžko k nalezení; ale vždy působil, když se ho kdo dotkl, ani mu ďábel neodolal. Zažehnávání bylo tak časté jako právě posedlost ďábelská.

Podle čeho poznávali tehdá posedlého? Nic neopravňuje rozřešiti tuto otázku důkazy podstatnými. Proč se rozmnožovali posedlí v Palestině za časů Ježíšových a proč jich ubylo potom? Tyto otázky jsou ještě záhadnější. Rozčilení duševní, zoufalý stav národa, jenž viděl, jak jeho neodvislost vždy víc a více klesá, největší napjetí nadějí náboženských, ona rozhodná chvíle, kdy nejprudší vášně se rozpalovaly: hle, toť jsou bezpochyby hmotné i duševní příčiny tohoto úkazu. Pravých příčin nutno hledati vždy výše; abychom je pochopili, třeba znáti zákony, které spojují svět duševní se světem hmotným, ano proniknouti samé záměry Boží.

Když Duch Boží se zjevuje na zemi lidstvu, duch zlý se bouří a rozmnožuje své útoky, aby překazil jeho půso-

bení. Tomu nasvědčují dějiny: nejsvětější lidé bojující proti zlu vyvolávají zároveň jeho nejprudší projevy. Příchod Ježíšův byl příchodem Svatého Božího, a osobním zakročením Ducha Svatého v jeho božské plnosti: vyvolal tedy nejstrašlivější útoky zlého ducha a jeho zástupů.

V pravdě znamenati sluší, že všickni posedlí, o jejichž zázračném uzdravení vypravuje evangelium, k Ježíši se uchýlovali neodolatelnou mocí jsouce puzeni. Duch, jenž mluví jejich ústy, nikdy neopomíná prohlašovati za Spasitele Toho, jehož svrchované moci se obává. Byla otázka, proč? jest to jejich způsob bojovati takto proti Proroku; nazývajíce Ježíše: Svatým Božím, Synem Davidovým, Messiášem, vzbuzují v lidu nepravé představy, jakéž měl o Messiáši, a víme, že nebylo vhodnějšího prostředku, jímž by se více poškodilo pravé dílo messiášské. Ježíš zakřikoval tyto nehodné hlasy, činil to ne tak z odporu, jež v Ném toto pokrytecké a nepravé svědectví vzbuzovalo, jako spíše z moudrosti a z umírněnosti, jichž Jeho dílo nutně vyžadovalo.

Jsa svrchovaným pánem duchů vymítá je z duše, již obrozuje, z těla, jemuž navrácuje zdraví; uzdravuje tělo, aby uzdravil duši, zachraňuje duši, že osvobozuje ji od ducha zlého, a osvobozuje tím, že jí dává Ducha Božího. Uzdravování posedlých jest zvláštním zjevem božského léčení Ježíšova, jeden z nejvýznamějších úkazů Jeho velkého díla osvobozovacího.

Co úžasem naplnilo Židy ve sbornici Kafarnaické při uzdravení posedlého, byl to méně skutek sám, jako spíše způsob, jak jej učinil. Podobná uzdravení, zdá se, že vídali, ale připisovali je moci modlitby, posvátnému říkání, vzývání, zažehnávání, vůbec obyčejům svých zažehnávačův a také bezpochyby nejčastěji povolnosti duchů. Ježíš však žádné cizí moci se nedovolává, nepotřebuje leč říci slovo; velí, a duch nečistý se vzdaluje, byv vůlí vyšší zkrocen a vyhnán.

Hlučná pověst o tom rozšířila se po celé zemi. Vypravování o té události způsobilo v městech na jezeře a horách veliké hnutí.

Ježíš vyšel ze sbornice se svými čtyřmi učedníky a přišel do blízkého domu Šimonova a Ondřejova. Tchyně Šimonova ležela na lůžku nemocna prudkou zimnicí. Učedníci přimlouvali se za ni. Ježíš přiblíživ se k ní kázal jí povstati a dotekl se ruky její: ihned přestala jí zimnice; vstala a poslouchovala jim. (Mat. VIII, 14—17.)

Událost, která se stala ráno, pobouřila celé městečko. Večer když slunce zašlo a sobota se skončila, přiváděli k Němu nemocné a zlým duchem posedlé. Obyvatelstvo se sběhlo ke dveřím. Ježíš uzdravoval nemocné, klada ruce na ně; vymítal zlé duchy, kteří křičeli: „Ty jsi Syn Boží,“ a káraje je nedovoloval jim říkati, že jest Kristus. (Mar. I, 34.)

A na úsvitě velmi ráno vstav, vyšel sám jediný, aby se modlil na místě soukromém. Petr a ti, kteří byli s ním, šli za Ním opodál. Lid Ho opět vyhledával. Když jej učedníci dohonili, řekli jemu: „Všickni tě hledají.“

I odpověděl jim: „Pojďme do okolních městeček a měst, abych i tam kázal, nebo pro to jsem přišel.“ (Mar. I, 39.)

Toto živé vypravování, jehož strážlivý, jednoduchý text podávám podle dvou evangelistů, jest pravým obrazem jednoho dne ze života Ježíšova v Galilei. Jsme tu svědkové Jeho apoštolského úřadu od hodiny k hodině. Můžeme Jej sledovati od rána až do večera, vidíme Jej, jak jedná a žije.

Modlitba bývala Jeho prvním zaměstnáním. Před východem slunce, když všichni ještě spali, opouštěl dům i město, uchýloval se do ústraní, daleko od hluku, od lidí, vyhledával samoty a ticha, aby rozmlouval s Otcem v soukromí.

Příroda Palestinská poskytuje dosti útulku k pobožnosti. Vesnice a města jsou hlučná, ale venkov je tichý; jakmile se vzdálíš od posledního domku, nacházíš ticho pouště. Žádného šumu tu není, jako bývá slyšeti od moře nebo od lesů. Jen některé osamocené zvuky: cvrlikot ptáků, řev šelem, zpěv kohoutů, štěkot psů; v noci vytí šakalův a občas hlasy lidské. Vše pak jest osamoceno, slabo a ztrácí se v tichu, jež rozhošťuje se nad údolními a nad horami Palestinskými a přispívají k její nesmírné melancholii.

Učedníci přišedše k Ježíši našli Jej na modlitbách. Potom počalo dílo denní. Chodívali do městeček a do sbornic v hodinu, kdy se lidé tam shromáždívali. Ježíš kázal o království Božím a obdivem naplňoval zástupy, kteří přišli, aby Ho slyšeli.

Dům, kde byl pohostinu, brzy byl jako v obležení. Všickni nemocní té krajiny přiváděni byli k Prorokovi: uzdravoval je slovem, pohledem nebo skládáním svých přesvatých rukou. Hrnuli se k Němu: množství bylo takové, že nemíval ani času, aby pojedl.

Někdy se vracel ku břehu jezera, k tomu neb onomu městu a vstupoval na lodičku Petrovu. Lid se tiše posadil podél břehu, a On, něco málo vzdálen jsa od břehů, kázal.

Při západu slunce zavítal do svého obydlí a až do noci býval opětně obklopen zástupy. Slepí, chromí, posedlí, všickni trpící a neduhy sklíčení přicházeli k Němu. Žádný jiný člověk nevidal okolo sebe tolik běd a nemocí. Žádný jich více neuzdravil a neznal lépe oné radosti, jež pochází z dobročinnosti. Jeho dobrota a milosrdnost byly nevyčerpateľny; říkával: „Blahoslavenější jest dávatí, než brátí.“ (Skut. XX, 35.) Dny Jeho nachýleny byly pod tíží dobrých skutků jako strom se nachyluje pod tíží zralého ovoce. Zvali Jej, aby Ho poctili a slyšeli z blízka. Jeho rozmluva, vždy náboženská, bývala plna živých obrazův a neočekávaných obrátů. Při Jeho slovu bývaly duše upřímné jako proměněny, ale nevěrné bývaly odhaleny a zahanbeny.

Za noci, když vše již domů se uchýlilo a spalo, On ještě dlouho bděl, často po celou noc se modlíval. Práce Jeho apoštolského úřadu byla Mu životem, Jeho tělo jako Jeho duše odpočívaly v lůně Otce nebeského.

Taký byl život Ježíšův v těch dnech, kdy přebýval v Galilei, bylo to jaro království Božího.

KAPITOLA TŘETÍ.

Uzdravení malomocného. Odpor Fariseů v Galilei.

Ježíš nechodil dlouho v končinách okolo Kafarnaa. Za několik dní nalezáme Jej opět ve městě. Jeho činnost jest veliká; po sedm měsíců bude kázati v celé Galilei a v Dekapoli nebo v Desítiměstí, půjde až ke hraničním území Tyrského a Sidonského, a Cesarea Filippova uzří Jej ve svých branách. Na této prvé cestě navštíví Korazim a Bethsaïdu.

Bethsaïda, jednoduché městečko obydlené rybáři, byla rodištěm Petrovým. Ležíc na břehu jezera na severozápadním výběžku při malém zálivu na kraji pláně Gennesarské, bylo, chráněno jsouc před větry jižními, příhodným místem přístavním. Rozkošný pramen, Aïn-Tine, prýštl se u jeho bran. Silnice od Středozemního moře do Damašku vedla skrze ni po celé své délce a opouštějíc město rozdělovala se na dvě strany. Jedna cesta vedla podél jezera do Kafarnaa za tři čtvrti hodiny; druhá ztrácela se v úžlabinách pohoří Safedského. Stará hospoda ještě stojí tam, kde se cesty počínaly děliti jsouc zřízena, aby chránila karavany proti loupežníkům při vchodu do průsmyku, kde bylo dosti snadno někoho přepadnouti. Ze staré Bethsaïdy zbyly jen neúhledné trosky, několik stěn, starých zdí, složených ze zdiva nerozborného. Pluh brázdil tu uprostřed trosek a kamení, jež odkliditi ne-
tečnému fellahovi ani nenapadá.

Korazim bylo na sever od Kafarnaa, dvě míle vzdáleno od města a od jezera, nad údolím, kde po čas dešťů hučí dravý proud. Nyní všechna návrší jsou lesů zbavena. Čedičové skály vyčnívají ze všech stran dodávající té krajině smutného pohledu půdy sopečné. Obzor jest obmezen. Jediný otvor poskytuje výhled na část modrého jezera: jest to jediný paprsek světelný v této zakleté přírodě.

Zbytky ztroskotaného města více než od patnácti nebo šestnácti věků podobají se jakési směsi. Zdá se, že Korazim mívalo vojenskou posádku, soudíme-li dle zbytků věže, která byla asi tvrzí; mělo také sbornici, z jejíž trosk možno se obdivovati bývalé kráse a rozsáhlosti její. Podvoje ležící na zemi, kameny jako mořské skořápky vyhloubené, útesky a hlavice sloupů, podstavce, všechno toto kamení tvoří hroznou spoustu; sem tedy častěji přicházel Ježíš, aby tu kázal.

Na několik krokův opodál starý strom „doům“ s košatými větvemi, jenž může pod svým stínem ukrýti celé zástupy, jest živou protivou oproti svému mrtvému okolí. Květiny rostou mezi těmi troskami; tráva, stády zmrvena, zelená se tu, Beduini táboří ve městě, kletbou Ježíšovou stíženém; cítíme tu jen spustošení.

Z celé té cesty ve městech sousedících s Kafarnaem vypravují svaté památky jen jedinou událost. Bezpochyby ji proto zaznamenávají, že skrze ni pověst o Ježíši široko daleko se rozšířila, působíc hluboký dojem na obraznost lidu: bylo to uzdravení malomocného.

Malomocenství bylo u Židů jedna z nejstrašlivějších nemocí; měli za to, že jest od Boha seslána, a ve svých kletbách nepřáli jí leč nejhoršímu nepříteli.

Jakmile nemoc začala, prohlásil kněz malomocného za nečistého, vyloučiv ho ze společnosti zdravých, vyobcoval jej na venek do společnosti malomocných. Roztržena mu roucha na znamení smutku. Samota, k níž byl odsouzen, nebyla mu přece vězením; v městech nehrazených mohl vcházeti do sbornice; tam stával za mříží, oddělující jej od ostatního shromáždění; směl vcházeti první a vycházeti poslední.

Malomocenství mělo se za nezhojitelné, i malomocenství bílé, které bylo nejobyčejnější a méně odpuzující. Když rozežralo celé tělo, tak že se loupalo a kůže se stávala bílou a lesklou, mělo se za to, že již pominula všeliká nákaza; kněží pak prohlásili malomocného „čistým“ a dána mu opět svoboda.

Byl povinen přinést trojí oběť: jednu smírnou, druhou závinnou, a třetí zápalnou. Chudí obětovali ptáky, bohatší beránky. Obřady se při tom vykonávaly v síni chrámové v koutě na severní straně nádvoří ženského. Malomocný doveden před bránu Nikanorovu, přes jejíž práh nesměl překročiti, vztáhl stranou k nádvoří mužův nejprve hlavu, potom ruku, potom nohu; obětník pomazal mu krví lalůčky ušní, malíček a kloub, kdežto jiný kněz mazal jej olejem; i vyšel očištěn.

Tato nemoc, jsouc v Egyptě a v polední části Malé Asie domácí, nezmizela zcela z Palestiny. V Jerusalemě, Naplu, Ramlehu jsou posud malomocní. Lze je viděti, jako za časů Ježíšových, u vchodu do měst, s kůží běle lesklou šupinami pokrytou, uši a nos od vředů rozežrány, oči strnulé, skleněné, zanícené, klouby u prstů zpola obnažené, ani k mimojdoucím natahují ruce obvazky obalené, prosíce za almužnu a svou bídu srdce rozrývajícím nářkem stavíce na odív.

Jednoho takového člověka touto odpornou nemocí sklíčeného dotekl se Ježíš a uzdravil ho.

Mistr, obraceje se ke Kafarnau, sestupoval s hory a veliký zástup šel s Ním; na cestě zastavil se v jednom městě, a když večer lid se vzdálil, přišel k Němu malomocný a padl na kolena, a maje obličej obrácený k zemi, prosil Ho, řka: „Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti.“ (Mar. I, 40.)

Ježíš se nad ním slitoval, víra rovněž jako nemoc dojaly Ho; i vztáhl ruku svou a dotkna se ho řekl: „Chci, buď čist.“ A když to řekl, hned odstoupilo od něho malomocenství.

Ježíš jej ihned odbyl řka k němu hlasem vážným: „Viz, abys žádnému nic o tom nepravil, ale jdi, ukaž se knížeti

kněžskému a obětuj za uzdravení své, co Mojžíš přikázal na svědectví jim.“ (Mar. I, 44.)

Patrná nemoc, náhlé uzdravení pouhým dotknutím a pouhou vůlí Ježíšovou činí tento skutek nadpřirozeným a zázračným. Takové skutky jsou časté, obyčejné ve veřejném životě Páně.

Nemoc se měla za nezhojitelnou, a kdyby i tak nebylo, její okamžité zmizení ukazuje u Ježíše božskou moc spojenou s dobrotivostí. Jsa Pánem Zákona i přes zákaz knihy obřadní (Levit XIII.) dotekl se malomocného; dotknutí nemohlo poskvřniti Toho, jenž jediným slovem setřel všecku nečistotu. Nespokojil se jen, že uzdravil malomocného, jenž Ho prosil, učinil jej svědkem svým. Ačkoli mu zakázal, aby ničeho o tom nemluvil mezi lidem, jehož nadšení se vždy obával a je mírniti usiloval, přece poslal jej ke kněžím do Jerusalema, chtěje i zdaleka osvítiti ty zaslepené a napomenouti členy velerady, že Ten, Jemuž hrozili smrtí jako rouhači, pokračuje v díle svém a že Duch Boží je s Ním. Uzdraviti člověka malomocného bylo největším znamením, jímž se mohl prokázati prorok; upomínal na Mojžíše a Eliáše: na onoho, že uzdravil svou sestru Miriamu, a na tohoto, že uzdravil Naamana Syrského. (II. Mojžíš. XI. a IV. Mojžíš. XXIV, 9.)

Nic nemohlo udusiti nadšení a radost malomocného; odešel a rozhlašoval všude, co se stalo. Ježíš nemohl zjevně do města vejíti, nýbrž byl nucen přebývati venku na místě pustém, vzdálen jsa obydlí lidských. Samota naplňovala mysl Jeho klidem; v ní se rád modlíval.

Činnost messiáská v Galilei a celé Palestině rychle se šířila. Vše přispívalo k tomu rozšíření: vznešenost Ježíšova novota Jeho učení, moc činiti zázraky, výmluvnost Jeho slova, slavní skutkové, vnímavá povaha, stav politického a náboženského rozčílení u Galilejských. K těmto příčinám třeba připojiti častější, důvěrné styky všech měst a městeček rozličných území a Judska s hlavním městem. Vše se soustřeďovalo okolo Jerusalema, chrámu a velerady. Povinné obřady, pouti a oběti přiváděly do Jerusalema několikrát do

roku skoro všechny rodiny židovské; daň chrámová zaměstnávala celý sbor výběrčích, kteří chodili po vlasti; učení vele rady opakovalo se ve všech sbornicích, a členové velikého shromáždění tvořili všude opravdovou inkvisici.

Trojí druh přívržencův utvořil se okolo Ježíše: učedníci, lid a vyšší třída vládnoucí: starší a zákonníci.

Učedníci chodili s Ježíšem, živi jsouce podle příkladu Jeho života, a učení a ctnost Jeho následující. Jsou půdou vyvolenou, již On zorává a zúrodňuje; miluje je láskou velikou, mluví k nim bez podobenství, zasvěcuje je znenáhla do svých záměrů; proniká je Duchem svým a přisvojuje si je.

Obecný lid na Východě jako na Západě jest vždy týž: je pln dobré vůle a ochoty, spíše trpný, než činný, rád se dojmům novoty a moci, zvláště pak hmotným výhodám podává. V tomto tedy lidu vyhledává a z něho vybírá Ježíš své učedníky, neboť tu se nacházejí lidé upřímného srdce a přímé povahy. Lid galilejský jsa méně závislým na zřízených vrchnostech a přístupnější skutkům, které vrchnostem podezřelé bývají, větší důvěry u Ježíše požíval nežli lid v Jerusalemě. Hned při svém prvním vystoupení vzbudil u něho nadšení; rád jej přijímal i se všemi jeho bédami a zahrnoval jej dobrodiními; mluvil k němu v podobenstvích chtěje přispěti jeho slabé chápavosti, by tím přístupnější učinil mu božskou pravdu, by snad svatost Jeho učení nebyla vysazena urážce sprosté nevědomosti; svým půvabem vodil za sebou lid do sbornic, do městeček, na pole, na břeh jezerní a na vrchy osamělé. Zřídka kdy bylo viděti takovou horlivost okolo proroka: bylť to jakýsi druh božského magnetismu.

Když někdo tak mocně celou krajinu vzruší a dotýká se srdce lidu, brzy proti němu povstává odpor. Viděli jsme, jak povstal proti Ježíši v Galilei a v Jerusalemě; přirozeně propuká ve třídě vyšší, jež jest strážcem starobyklých podání, ve třídě, jež má moc a představuje právě panující nauky. Strana ta běře na sebe všemožné způsoby: buď si vede vyzývavě nebo úskočně, buď lichotí nebo zastrašuje, vysílá na výzvědy, aby slídila a překvapovala, nebo stále bývá v patách

tomu, kterého chce zmařiti, a mohutní tím více, čím větší moci nabývá její nepřítel; umí rozpoutati vášně, zná všeliké umění, jež dovede pokrytství a záští, nebojí se ničeho, jen když může uškoditi a bude pronásledovati Ježíše až k smrti.

Kdokoli přináší novou myšlénku, nový mrav, novou sílu, mívá proti sobě staré myšlénky, staré mravy, staré síly. Ačkoli člověk stvořen jest pro pokrok, přece se protivuje pokroku. Každá novota bývá těžkým porodem. Ježíš, božský obnovovatel, byl nejsvětější obětí. Chtíti obnoviti lidstvo jest tolik, jako jíti na popravu. Místo by člověk se odřekl stavu, třeba nižšího, a všech výhod, jež poskytuje, protivuje se až na krev a pokouší se zničiti toho, kdo by jej chtěl vyburcovati z jeho netečnosti.

Moudrý a opatrný, pln vytrvalosti a síly, někdy smuten, někdy rozhorlen, Ježíš bez přestání bude bojovati proti Fariseům, bude jejich mylné náhledy vyvracet, zahanbí je, bude jim hroziti, je zavrhovati a kletbami stíhati.

Evangelické vypravování staví do jasného světla toto protivnictví, jakož i rozličné okolnosti, které Ježíši den ode dne otravují a ztrpčují život.

Sotva vešel do Kafarna, hned obstoupily Jej zástupy lidu. (Mar. II, 2.) Že již delší dobu tam nemeškal, to spíše zvýšilo než umenšilo obecné proň nadšení. Brzy se rozhlásilo, že se vrátil, a jakmile se dověděli, že by byl uvnitř domu, sešlo se jich tak mnoho, že jich nemohl ani dům ani nádvoří pojeti.

Seděl ve večeradle ¹⁾ a kázal. Blíže něho bylo viděti Fariseje a zákonníky, ani přišli, by Ho poslouchali, ježto pověst o Ném stále rostla. Všickni nebyli z Galilee; někteří přišli z Judska i ze samého Jerusalema; poslouchali Ho, ne aby se poučili, spíše aby Ho posuzovali.

Neočekávaným případem pojednou ukázala se moc Boží.

---

¹⁾ Dům židovský skládal se obyčejně z přízemku a z vyššího patra; tam bývalo večeradlo, kde též se shromažďovali k modlitbě neb za příčinou, by tu pojednávali o posvátných věcech náboženství a zákona se týkajících.

Když Ježíš kázal, přinesli šlakem poraženého, aby Mu jej podali. A když Mu ho pro zástup nemohli podati, a nevědouce, kterak by to učinili, vystoupili po schodech venku nahoru na střechu, vyloupali ji nad místem, kde Ježíš byl, a otevřevše spustili lože, na němž ležel šlakem poražený.

Horlivost lidí takovéto víry Ho dojala, a proto pravil šlakem poraženému: „Synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.“ (Mar. II, 5.)

Toto neslýchané slovo způsobilo mezi zákonníky a Fari-seji pravé zděšení. Nebylo to překvapení, bylo to pohoršení. Mlčeli, ale jejich mlčení špatně zakrývalo rozhořčenost jejich myslí. Jaké to rouhání! pravili u sebe. Kdo může odpouštět hříchy, než jedině Bůh?

Ježíš, jenž četl v srdcích jejich jako v otevřené knize, pozoroval, jak o Ném křivě smýšlejí. Chtěje před nimi ospravedlniti své slovo v pravdě neobyčejné, jakéž kdy vyšlo z úst lidských a jež předpokládalo u toho, který se osmělil je pronésti, božskou osobnost, dovolává se Ježíš svého povolání, svého spasitelského úřadu, jež často rád vyjadřoval výrazem skromným: „Syna člověka.“

Odpouštění hříchy náleží pravomocnosti Boží. Jestli že tedy Ježíš přivlastňuje si toho práva, jest to proto, že Bůh jest v Ném a že On roven jest Bohu. Místo by odmítl tento soud jako rouhání, potvrzuje jej zázrakem.

„Co to myslíte v srdcích svých?“ pravil zákonníkům a Fari-seům. „Což jest snáze říci tomuto šlakem poraženému: Odpouštějí se tobě hříchové tvoji, nebo: Vstaň, vezmi lože své a choď?“

Ti, kteří se Ho tázali, byli zaraženi a mlčeli.

„Ale abyste věděli“ — dodával — „že Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy,“ a obrátiv se ke šlakem poraženému dí: „Tobě pravím: Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.“

Na slova ta šlakem poražený vstal, vzal lože, na němž ležel, a odešel velebě Boha.

I byli všickni lidé hrůzou jati, jakož bývá, když stanou se neobyčejné věci, takže chválili Boha řkouce: „Nikdy jsme nic takového neviděli.“

Uzdravení šlakem poraženého učinilo větší dojem na ty lidi, nežli božství Ježíšovo, jež se v tom uzdravení ukázalo. Ježíš platil u lidu a bezpochyby i u učenců, vidoucích Jeho moc, toliko za divotvorce, proroka, a Fariseové i o tom ještě pochybovali.

I vysel opět k moři ¹⁾ a všecken zastup přicházel k Němu a učil je na cestě. A když šel okolo mýtnice, uzřel jednoho z těch, kteří vybírali daně, celníka jménem Leviho, syna Alfeova. I dí jemu: „Pojď za mnou!“ Jediné toto slovo stačilo. Slovo, které právě uzdravilo malomocného, které šlakem poraženému navrátilo zdraví a odpustilo hříchy, proměnilo pojednou celníka v učedníka.

Celník vstal a opustiv všecko šel za Ním.

Vedle čtyř rybářů přidružil se tu k Němu jeden z lidí u Židů nejopovrženějších, celník. Nedlouho na to učinil nový učedník svému Mistru v domě svém hostinu, k níž pozval své soudruhy a přátele, tak že Ježíš byl mezi samými publikány a jim podobnými lidmi, jež Fariseové nazývali hříšníky. Mnozí z nich již chodili za Ním. V této právě třídě, jež pokládána byla za hříšnou a nečistou, nacházela blahá zvěst o království Božím nejvíce přívrženců: Ježíš je miloval.

Pro Něho není mezi lidmi ani boháče ani chudého, ni učeného ni nevědomého, ni čistého nebo nečistého, ni školy, ni strany nějaké. Před Jeho očima mizí vešken rozdíl, při stejné bídě, při těžkých povinnostech a při velikosti téhož povolání. U Něho jest jen dvojí druh lidí: ti, kdož slyší hlas Boží, a ti, kdož ho neslyší; ti, kdož věří v Jeho slovo, a ti, kteří je zamítají; ti, kteří vcházejí na cestu úzkou, a ti, kteří bloudí na cestě široké, vedoucí k zahynutí.

Co se dalo v těch dávných časích v malé zemi Galiilejské, děje se a dítí se bude na celém světě, že Ježíš káže blahou zvěst svým slovem a dojíká Duchem svým. V tom

¹⁾ Mat. IX, 9; Mar. II, 13; Luk. V, 27.

spočívá tajemství pravé rovnosti, která panuje nad nutnými a nevyhnutelnými nerovnostmi na světě. V tomto království, do něhož mohou všichni lidé vstoupiti, je-li tu některé výsady, jest zajisté na prospěch chudých, nemocných, hříšných, pokorných, malých, neboť mají před ostatními jednu přednost, a ta jest jejich bída. Proto také ochotněji poslouchají Krista. Jest mnohem snáze tomu, jenž hodlá Ho následovati, zanechati celnice neb sítě, nežli odřeknouti se království. Dobromyslný člověk, znaje svou nevědomost, raději uposlechne slova Mistrova, nežli nadutý učenec, jenž se má za neomylného; hříšník bijící se v prsa neváhá vyznati hříšnost svou, kdežto nepravý nábožný se horší na toho, jenž mu vytyká marnost jeho malicherných obřadů.

Nad těmi, s kterými Ježíš obcoval v Galilei, horšili se zákonníci a Fariseové. Jsouce přísnými a neuprositelnými neobcovali s lidmi bezbožnými, jejichž společnost by je poskvrňovala; měli se za čisté a úzkostlivě vyhýbali se všem ostatním.

Vidouce tedy Ježíše, an jí s celníky a hříšníky, nemohli zdržeti se rozhorlení a reptání. Snad nebyli tak nepřáteli Ježíšovými, ano za proroka Jej měli, Jemu se obdivovali, i se Ho báli. V pravdě je vidíme, ani se mísí mezi učedníky Janovy a bázlivě ne tak na Ježíše samého, ale toliko na Jeho učedníky se obracejí s otázkou: „Proč váš Mistr jí s celníky a hříšníky?“

Tato otázka prozrazuje jejich žárlivost i hněv, že Prorok dává přednost lidem nenábožným.

Mistr vždy připraven k odpovědi odvětil na otázku učedníkům danou:

„Nepotřebují zdraví lékaře, ale nemocní.“ (Mat. IX, 12.) Přemítejte o slově proroka řkoucího: „Milosrdenství chci a ne oběti.“ (Os. VI, 6.) Ctnost je mi milejší než obřad, a dobročinnost jest vyšší než oběť.

Ostatně aby ukázal svou náklonnost ke hříšníkům a by zahanbil ty spravedlivé, nad jejichž hrdostí se horšil, dodal: „Nepřišel jsem volat ku pokání spravedlivých, ale hříšných.“

Vešken duch evangelia spočívá v těchto slovech, kde se ukazuje Ten, „jenž s hůry vypučel a vyšel z útrob milosrdenství Božího.“

Fariseové a učedníci Janovi použili hostiny u Leviho, aby osočili Ježíše a pohaněli ty, již byli s Ním. „My se postíme“ — pravili samolibě — „my se postíme často a modlíme, kdežto učedníci tvoji jedí a pijí.“

Duch onoho špatně pochopeného náboženství, jenž od dávného času porušoval nábožnost židovskou, ukazuje se v této farisejské výčitce. Fariseové často se postili; nejméně horliví dvakráte za týden, jiní ještě více to přepínali z nejmaličernějších příčin. A přece byli tito kajicníci často prázdni pravého pokání, v zdrženlivosti své nemajíce jiného účelu než aby měli krásné sny, provozovali čáry a zasloužili si zdaru pro své záležitosti. (Talmud. Hier.)

„Nechte jich,“ odpověděl Ježíš Fariseům; „jsouť tovaryši ženicha.“ Výraz pocházel od Jana samého a zajisté překvapil učedníky Janovy. „Zdali mohou tito býti smutni a postiti se, pokud ženich je s nimi?“ To je hostina svatební, ale počkejte, „přijde den, že odňat bude ženich od nich; tehdáž budou se postiti.“ (Mat. IX, 15.)

Pravil pak jim podobenství: „Žádný nepřišívá záplaty ze sukna nového k rouchu vetchému, nebo odjímá celost jeho od roucha, a tak horší bývá roztrnutí. Aniž lejí vína nového do nádob starých; sic jinak víno nové roztrhne nádoby a samo vyteče, a nádoby se pokazí; ale víno nové má dáno býti do nádob nových a bude obé zachováno.“ (Marek. IX, 17.)

Zákonité předpisy, veškerá obřadnost mojžíšská, to jsou Ježíši roucha vetchá a nádoby staré; Duch, jímž jest naplněn, učení, které káže, toť jest roucho nové a víno nové. Starý Zákon jest dokončen, bude změněn, nemůže obsahovati Zákon evangelia; člověku v Duchu Kristově dospělému třeba nového, širšího roucha. Vychází tu jako jitřenka učení nové, učení o svobodě dítek Bcžích, jehož sv. Pavel bude apoštolem.

Fariseové nechápali docela smyslu odpovědi Mistrovy, neboť Jeho slovo bylo tak hlubokého významu, že i Jeho

bezprostředním posluchačům nešlo na rozum; než přece snad pochopovali, že Ježíš se povznášel nad to, co jim platilo za nejdůležitější věc v náboženství. Jejich obmezený rozum se uzavíral před světlem, jejich zatvrzelé a zkamenělé srdce se mu protivilo.

Protivníci bývají neukrotitelní, tím více se horší, čím více nové úkazy je podněcují.

Třeba Ježíš dával přednost ubohému lidu, nicméně ovšem byl oddán, velmožům i chudým, ano i samým Fariseům, jakmile se k Němu obraceli.

Sotva počal mluvití,¹⁾ aj tu jeden z nich jménem Jairus přistoupil k Němu. Byl to asi velice vážený Farisej z Kafarna, neboť byl jeden z přednostů sbornice. Veliké neštěstí ho potkalo; jeho dvanáctiletá dceruška umírala. Toto neštěstí bylo silnější, než jeho předsudky; přišel, padl k nohám Ježíšovým a prosil usilovně: „Pane, dcera má je v posledním tažení, ale pojď, vlož na ni ruku svou, a bude živa.“

A vstav Ježíš šel za ním, i učedníci Jeho.

Lid se hrnul za nimi. Žena, která trpěla krvotokem po dvanácte let a která všechen svůj statek naložila na lékaře, a přece nebyla uzdravena, uslyševši o Prorokovi, přistoupila v zástupu k Němu pozadu, jsouc přesvědčena, že dotkne-li se jen obruby roucha Jeho, uzdravena bude. Dotkla se ho, a hned cítila, že jest uzdravena.

Poznav pak Ježíš, že by vyšla moc z Něho, obrátil se k zástupu, tázaje se, kdo by se ho byl dotekl.

„Lid se na tebe tlačí,“ odpověděli učedníci, „a ty se tážeš, kdo se tebe dotekl?“

Ježíš ohlížel se okolo sebe. Ubohá žena, třesouc se na celém těle a vědouc, co se s ní stalo, padla před Ním a pověděla všecku pravdu. Ježíš pak řekl jí: „Doufej, dcero, víra tvá tě uzdravila. Jdi v pokoji a buď zproštěna od neudu svého.“

V tu chvíli přišli od knížete školy, řkouce: „Dcera tvá umřela, neobtěžuj déle Mistra.“ Ježíš dí k Jairovi: „Neboj

¹⁾ Mat. IX, 18—34; Mar. V, 22—42; Luk. VIII, 40—56.

se, toliko věř!“ Potom odstranil zástup, též učedníky. I nedal žádnému za sebou jíti, jedině Petrovi, Jakubovi a Janovi.

Přišel do domu viděl veliký hluk. Ženy plačíc se sebou házely, lomíce rukama a kvílíce, vlasy majíce rozčuchané, ruce pozdvížené, křičely a křik jejich mísil se v pronikavé zvuky pištců.

Ježíš všel do domu řekl zástupu: „K čemu ten hluk a pláč? Dívka neumřela, ale spí.“

I posmívali se Jemu, vědouce, že umřela.

On pak poslav všecky ven, a pojav otce a matku dívky a tři své učedníky vešel tam, kde dívka ležela. I ujal mrtvou za ruku, řka: „Dívko, vstaň!“ A hned vstala dívka a chodila.

Ježíš rozkázal dáti jí jísti. I zděsili se rodiče její. On pak přikázal jim velmi, aby nepovídali o tom, co se stalo.

A když šel odtud uzdravil dva slepce, kteří k Němu přistoupili. (Mat. IX, 28—34.) Dí jim: „Věříte-li, že vám to mohu učiniti?“ Řkou jemu: „Ovšem, Pane.“

V neštěstí na snadě bývá víra. Ježíš dotekl se očí jejich řka: „Podle víry vaší staniž se vám.“ I otevřeny jsou oči jejich. A propouštěje je řekl jim: „Hleďtež, ať žádný o tom nezví.“ —

A když oni vyšli, podán Mu byl člověk němý, který měl zlého ducha; Ježíš vymítl zlého ducha a navrátil němému řeč.

Všecky tyto zázraky učinily na lid dojem neobyčejný. Lid ve svém obdivu a ve svém upřímném nadšení volal: „Nikdy se nic takového nevidělo.“ Ale Fariseové, sami jsouce svědkové tolika divů a nemohouce jich popříti, aspoň je znetvořovali, majíce Ježíše za kouzelníka a řkouce: „Jménem knížete zlých duchů vymítá zlé duchy.“ Toto rouhání, nyní ještě poněkud bázlivě pronešené, vrhnou jedenkrát Ježíši přímo ve tvář. Žádná jiná urážka nedotkne se více Jeho citu, jako toto rouhání; i vynutí Jeho rozhorlené mysli nej-hroznější klatby, jakou kdy uražená láska byla pronešla.

Po dvou dnech byla sobota,¹⁾ první to v druhém roce, jenž byl rok sobotní. Ježíš šel skrze obilí, učedníci Ho doprovázeli a jdouce trhali klasy a mnouce je v rukou pojídali. Okolo jdoucí Fariseové se nad tím horšili. Známať jest jejich přísnošť, pokud se týče zachovávání klidu sobotního.

„Proč činíte,“ pravili jim, „co se zapovídá v sobotu?“

Ježíš jim odpověděl: „Což jste nečetli, co učinil David, když lačněl, i ti, kteří s ním byli? (I. Král. XX.) Vešel do domu Božího a jedl posvátné chleby, kterýchžto mu neslušelo jísti, ani těm, kteříž s ním byli, než jen samým kněžím. Viníte-li Davida i ty, kteří s ním byli? Viníte-li velikého kněze Abimelecha, který jim dal posvátné chleby? Proč tedy odsuzujete nevinných?“

Nouze a potřeba jdou nad zákon obřadní; jestliže jedněch neodsuzují, nesmí odsuzovati i jiných.

Vy se dovoláváte zákona, jenž zapovídá pracovati, ale „neobětují-li kněží v chrámě oběti? a jsou bez hříchu? Věztež, že člověk není učiněn pro sobotu, ale sobota pro člověka. Syn člověka jest zajisté pánem i soboty.“

I nejmenší příležitosti užívá Ježíš, aby poučil své protivníky a povznesl vzhůru jejich myšlení; od litery slova postupuje k duchu, od zevních obřadů k ctnosti a tak objevuje se sám tím větší, tím opravdivější, čím obmezenější a zlomyslnější jsou Jeho protivníci a čím malichernější jest jejich vědění.

Přede tváří svých zahanbených nepřátel ukazuje se ve své svrchované vznešenosti jakožto pravý Messiáš. „Jakkoli svatá jest sobota“ — dí nechávaje jich ve tmách — „Syn člověka jest jejím pánem.“

Postaviti se nad sobotu a tudíž nad Zákon a nad Mojžiše samého, tu nelze si větší urážky vůči Fariseům představit. Takové mínění, taková svatokrádež v očích jejich musila roznítiti jejich záští; jsou nuceni nenáviděti Toho, Jehož nechťejí uznati a Jehož zázraky svévolné zapírají.

¹⁾ Mat. XII, 1—8; Mar. II, 23—28; Luk. VI, 1—5.

Všecky tyto a podobné skutky, jak nám je evangelické památky vypravují, patrný podávají důkaz o protivenství, kteréž na straně farisejské den ode dne se vzdává proti novému proroku. Sledují Ho, pozorují Ho; chtějíce za každou cenu Mu uškoditi.

Následující sobotu vešel do sbornice jejich, aby tam učil.¹⁾ I byl tam člověk, maje uschlou ruku. Fariseové a zákonníci, vidouce toho člověka, přivedli před Ježíšem k řeči otázku o svěcení soboty. Jak lstivě si vedou, vyzývají, aby jen měli záminku obžalovati Ho.

Tito bezcitní učitelé svého malicherného učení měli za to, že v sobotu nesmí se uzdravovati, zapovídali všeliké léčení, tření a mazání. Avšak titěž, kteří nikdy na sebe nezapomínali, přece dovedli zásadou oblíbenou mírniti tuto přílišnou přísnost slovy těmito: „Jednej“ — pravili ti mudrci — „milosrdně se statky Israelity.“ A proto zákonníci podpírajíce se o tuto zásadu, dovolovali některých skutků v sobotu, když tu šlo o zachránění nějakého zvířete.

I otázali se Ježíše: „Sluší-li v sobotu uzdravovati?“ Již předem znali Jeho odpověď, ale chtěli Jej o vážnost připraviti před lidem shromážděným, jemuž učení jejich bylo nedotknutelným.

Ježíš je porazil vlastními jejich slovy. Dí jím: „Který bude z vás člověk, jenž by měl jednu ovci, a ta kdyby upadla do jámy v sobotu, zdaliž nevytáhne ji? Zdaliž není člověk mnohem lepší nežli ovce?“

Tedy řekl člověku s uschlou rukou: „Vstaň a vstup do prostřed!“ A on se zdvihl a stál.

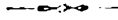
Potom dí Ježíš Fariseům: „Sluší-li v sobotu dobře činiti neboli zle? život zachovati čili zkaziti? Odpovězte.“ Ale oni mlčeli.

Ježíš zarmoutiv se nad jejich zaslepeností pohlédl na ně přísně. Potom řekl nemocnému: „Vztáhni ruku svou!“ Vztáhl a učiněna jest zdráva.

¹⁾ Mat. XII, 9 a. n.; Mar. III, 1—6; Luk. VI, 6—11.

Zázrak nepoučil těchto tvrdohlavců, zahanbil je a zahanbení jejich obrátilo se ve zlost. Nic nemůže obrátiti vůli, jež se protíví světlu. Fanatismus jest zaslepenost. Tyto náboženské bludy Židů za časů Ježíšových nutí nás k úsměvu, ale pro ně byly pravidlem nejdokonalejší nábožnosti, dotknouti se jich, bylo svatokrádeží. A tak lidumilná moudrost Ježíšova, a Jeho podivuhodné zázraky místo by odstranily tyto předsudky, ještě je více roznítily.

Po této tak živě líčené události Fariseové jsouce podrážděnější, než kdykoli jindy, vešli v radu a hledali, jak by Ježíše zahubili.

KAPITOLA ČTVRTÁ.

KÁZÁNÍ NA HOŘE.

Touž dobou, kde protivenství proti Ježíši se rozmáhá u učencův a u mistrů, množí se zase Jeho učedníci; zástupův okolo něho přibývá; přicházejí do Kafarnaa z Galilee a Peree, z Desetiměstí a z Jerusalema, z Judska a Idumee, z Tyru a Sidonu, z Fenicie a Syrie. Jest to ruch všeobecný. Nechtí Ho toliko viděti a slyšeti, nemocní chvátají, aby se ho mohli dotýkati. Uzdravoval je, Jeho moc jevila se zároveň s Jeho dobrotivostí. Býval i nucen uchýlovati se do ústraní, tak se zástupy Naň tlačily. Aby se jim vyhnul, říkával svým učedníkům, by pohotově měli lodičku, kdykoli chodil podle jezera.

A když viděl ty zástupy soužené, rozptýlené jako ovce, nemající pastýře, měl lítost nad nimi. Přirovnával je k poli plnému obilí.

„Žeň zajisté veliká jest — pravil k svým učedníkům — ale dělníků málo. Protož proste Pána žně, aby poslal dělníky na žeň svou.“ (Mat. IX, 36.)

Chtěje nabýti trochu klidu, uchýloval se svými učedníky do hor; stalo se pak v těch dnech, že vystoupil na horu k modlení a přes noc trval na modlitbě Boží. (Luk. VI, 12.)

Evangelia hory té nejmenují, ale starobylá pověst označuje jí Djebel Korun-Hattin. Jest to osamotnělý vrch, ležící na západě tři hodiny cesty od Kafarnaa.

Vyvyšuje se nad širokou planinou, kterou protíná silnice z Akry k jezeru Tiberiadskému a leží při vchodu do průsmyku El-Haman zvaného. Dvě temena, kterými jest ověněna, zavadala příčinu k jejímu pojmenování; jsou od sebe úzkým hřbetem oddělena. Mezi jejími příkrými svahy, křemenem posetými, rozprostírá se travnatá loučka, jež zdá se jako připravena pro množství lidu, jež chceme míti o samotě pohromadě. Na sever a jih obzor je zakryt, jen nebe tu viděti. Na temenech plno světla. Všecko okolí samá zelená pláň, obilím zasetá, jež v čas žní jest jako moře klasů, z něhož Korun-Hattin jako ostrůvek vyčnívá. Na sever v nedozírném prostoru trůní zasněžený Hermon; na východ v zadu vysokiny Djaulanské, stará země Galaad a krásný řetěz Horanský, jehož bělavý hřeben zdá se jako jemný plovoucí obláček. V předu jezero Genezaretské, lesklé jako hlazený kov, podle různého osvětlení všemi barvami hrající. Vršek bývá z jara poset rovněž sasankami, afodilly a liliemi, jejichž bílému rouchu obdivoval se Ježíš; taktéž ve vzduchu bezstarostně a vesele lítají ptáci, kteří ani nesejí, aniž žnou, aniž shromažďují do stodol, a přece Otec živí je.

Ježíš strávil noc na hoře na modlitbách, přemýšleje, co by příštím dnem nejpotřebnějšího bylo pro rozvoj díla svého.

Učedníci i lid šli za Mistrem. Jakmile den nastal, povolal své učedníky a vyvolil z nich některé dle své libosti.

Jest jich dvanácte, dva a dva pohromadě; jména jejich pečlivě nám zachovala tři prvá evangelia.¹⁾ První Šimon s přímím Petr a bratr jeho, Ondřej; Jakob syn Zebedeův a bratr jeho Jan; Filip a Bartoloměj; Tomáš a Matouš, celník; Jakob, syn Alfeův, a Tadeus, Šimon Kananejský a Jidáš Iskariotský, jenž Ježíše zradil.

Žádný boháč, žádný zákonník, žádný učitel, žádný ze starších lidu, žádný přednosta sbornice není tu mezi nimi. Jsouť to lidé prostí, i ve své vlasti neznámí, žádný z nich není učeným; nejučenější mezi nimi jest celník Levi, snad jediný, který uměl psáti; ostatní jsou rybáři neb řemeslníci

¹⁾ Mat. X, 2—4; Mar. III, 16—19; Luk. VI, 14—16.

jako jejich Mistr. Tito muži z lidu jsou bez bohatství, bez učnosti, bez moci, nemají ničeho a Ježíš je ustanovuje za apoštoly.

„Učiním z vás rybáře lidí“, pravil k Šimonovi; a také dostál slovu. Přikázal učedníkům svým modliti se k nebeskému Otci, aby poslal dělníků na žeň; sám modlil se po celou noc; Otec vyslyšel modlitbu Syna: hle, oni jsou ženci najatí na úsvitě.

Od nynějška neopustí těchto dvanácte Ježíše. Jeho duch bude v nich a nad nimi, bude je síliti, je učiti, v nich jednati; budou kázati království Boží, a aby zjednali víry svému úřadu, budou míti moc uzdravovati nemocné, vymítati zlé duchy ve jménu jejich Mistra.

Prostředky lidskými, jakými jsou politická moudrost a násilí, výmluvnost a bohatství, vším tím se pohrdá. Dějiny neznají větší smělosti; aby spasil svět, nemá Ježíš nic, leč svého Ducha; a aby učinil apoštoly, netřeba více, než dáti jim toho Ducha.

Jakmile je vyvolil, sestoupil s hory se dvanácti a zastavil se na planině něco málo pod ní ležící; ostatní učedníci a zástupové očekávali Ho; všickni Jej obklopovali, duše Jeho se radovala; dílo království Božího dostoupilo vyššího stupně. Nově zvolení radovali se radostí Ducha; darové Boží dojmají srdce a radostí je naplňují

Ježíš se posadil, otevřel srdce a ústa a počal učiti, pozdvihnuv oči na své učedníky pravil:

„Blahoslavení chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské“. (Mat. V, 2.)

„Blahoslavení tiší, nebo oni zemí vládnouti budou.“

„Blahoslavení lkající, nebo oni potěšeni budou.“

„Blahoslavení, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti, nebo oni nasyceni budou.“

„Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dojdou.“

„Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou.“

„Blahoslavení pokojní, nebo oni synové Boží slouti budou.“

„Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské.“

Nikdy ideal blaženosti, po níž dychtí srdce lidské, nebyl podán takým způsobem, slovy tak dojemnými.

Blaženost záleží v podílu na království Božím. Kdo jí hledá jinde — v bohatství, v rozkoši, v pozemských požitcích, ve cti a slávě světské — mýlí se; připravuje si trpké zklamání, hlad duševní, pláč a nářek. Bůh, Otec nebeský: — vládnouti zemí, býti od něho potěšen, odpouštěti pro něj, viděti jej, státi se synem jeho, cítiti, že námi vládne; — hle, to jest život věčný, to neskonale blahoslavenství.

Než jakou cestou vejdemo do království? Odřeknouti se všeho pozemského, státi se chudým hmotou a chudým duchem, na ničem si nezakládati: to cesta do něho. Nikdo nebude vládnouti v království, leč by byl pokorný a tichý, leč by neměl jiné vůle kromě vůle Otce.

Potěchy nebeské dostane se těm, kteří pláčí, a nasycení duše těm, kteří lačněji a žízněji po spravedlnosti. Nikomu nedostane se odpuštění od Boha, leč by sám byl milosrdným; nikdo neuvidí Boha, leč ten, kdo jest čistého srdce; a kdo chce nazývati se synem Otce nebeského, musí býti pokojným, zapuditi všecku prudkost, utišiti nenávisť, usmíiti sváry a přičiniti se, aby mezi lidmi vládlo pravé bratrství jako mezi dítkami jednoho Otce v nebesích.

Co zdá se zapíráním života, jest podmínkou a zárukou jeho. Chudým býti a pokorným, lkáti a dychtiti po spravedlnosti, opustiti statky, odřeknouti se všeho, co poskvřňuje čistotu srdce, milovati mír a vystříhati se všeho násilí, pronásledování trpěti na tomto světě, kde mocní utlačují slabé a křivdí spravedlivým; hle, toť cesta, která vede do království.

Učedníci již učinili na ní první krok; aby mohli následovati Mistra, opustili vše, učí se od Něho mírnosti a dobrotivosti; srdce jejich se očisťuje; žízněji a lačněji po pravé spravedlnosti, zapomínají na všecko násilí vidouce Toho, jehož proroci nazvali „knížetem pokoje“; pronásledování též již zakusili a strana farisejská pro Něho je má v nenávisti.

Proto Ježíš slibuje blahoslavenství těm, kteří jsou pronásledováni pro spravedlnost; praví: „Ano, blahoslaveni jste, když vám zlořečítí a protivenství činiti budou a všecko zlé o vás mluvití budou pro mne. Radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojna jest v nebesích.“ Takto nemluví člověk, tak mluví Syn Boží, Jeho osoba jest totéž jako spravedlnost; trpěti pro Něho jest tolik, jako trpěti pro spravedlnost, a znamená získati si Boha. Proto dokládá: „Tak zajisté protivenství činili i prorokům. Vám podobně činiti budou“ Naráží tu na jejich veliké povolání apoštolské a veliké jejich povinnosti. I dí jim:

„Vy jste sůl země, ale strážte se, abyste nezvětrali. Jestliže sůl zvětrá, k ničemu se nehodí, než aby ven vyvržena a od lidí pošlapána byla.“

„Vy jste světlo světa. Nerozsvěcují svíce a staví pod kbelec, ale na svícen, aby svítila všechněm, kteří jsou v domě“.

Hledě do budoucnosti na dílo své, na bezčetné učedníky, připodobňuje je k městu na hoře vystavěnému, asi jako na té, kterou viděti lze s Korun-Hattin, na temenech hor Safedských. Horou jest On. Může-li město takové býti skryto?

„Tak světlo vaše před lidmi, jako svíce v domě, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.“

Ježíš ve svém učení i ve svém chování vždy rozeznává Zákon a proroky od podání lidských, jež zákonníci a jejich školy k nim přidali, jak se to dalo zvláště od časův Esdrášových. Podroboval se Zákonu, ale ponechával si úplnou volnost co do podání, jež často jako samovolné jho odsuzuje a zamítá.

Fariseové, majíce Zákon a podání za jedno, neprominuli Mu této samostatnosti. Žalovali Naň, že převrací Zákon a toto na cti utržení mezi lidem úmyslně roztrušovali, hledíce v nevážnost uvésti Jeho dílo a překážeti činnosti Jeho a vyhlašující nového Mistra za odpůrce Mojžíšova.

Aby před tím uchránil své učedníky, prohlašuje před nimi svatost Zákona a proroků; nepřichází rušit Zákona. ale doplnit, není buřičem, ale božským obnovitelem; Zákon, který

On dává, dokončí, co bylo počato, a dokonalým učiní, co bylo nedokonalého.

„Ne“, pravil s důrazem, „nepřišel jsem rušit Zákona neb prorokův, ale naplnit. V pravdě pravím vám, dokudž nepomine nebe a země, jedinká litera, neb jediný puntík ze Zákona nepomine, až se všecko stane. Protož zrušil-li by někdo jedno z přikázání těchto nejmenších a učil by tak lidi, nejmenším slouti bude v království nebeském; kdož by pak učil a činil, tenť velikým bude v království nebeském.“

Slova svá potvrzoval svým chováním. Vešken Jeho soukromý i veřejný život neměl jiného účelu, leč skutkem učiniti Zákon a proroky až do nejmenšího písmene. A až je naplní, potom prohlásí nový Zákon svého království.

Starý jest mrtvou literou, vyrytou na kameni; nový pak Duch živý, Jeho vlastní. Onen poutá zevně, tento uvnitř; onen činí otroky, tento svobodné; onen donucuje kázní, tento vládne láskou; onen nemá moci, tento dává moc Boží; onen jest znamením a obrazem, tento podstatou a skutečností; onen slibuje, tento sliby plní; starý žádá dokonalosti poměrné, nový dokonalosti úplné.

„Proto“, dodává Ježíš obraceje se ke svým učedníkům, „nebude-li hojnější spravedlnost vaše, nežli zákonníkův a Fariseů, nevejdete do království nebeského.“

Potom jal se vykládati jim rozličnými případy některá přikázání Zákona, a vše, co bylo nedokonalého nebo bludného, co bylo buď jen pouhým zevnějškem a umíněností, zaslepeností neb sobectvím v ústních podáních pokryteckých učitelů, kteří stavěli na odiv tak horoucí horlivost a mluvili jen o samé spravedlnosti.

„Slyšeli jste, že řečeno jest starým: Nezabiješ! pakli by kdo zabil, hoden bude soudu.“ Zákonníci hádali se o vraždě o rozličných případech, kde může býti spáchána, o trestech, jakými se trestati má; pozastavovali se na zločinu, nikoli však na příčinách, z nichž povstává.

„Ale já pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu; kdož pak by mu řekl „racha“,

hoden bude rady; a kdož by řekl „blázne“, hoden bude pekelného ohně.“

V učení farisejském neúmyslná vražda byla ponechána soudu Božímu; úmyslná byla souzena od velerady, jež ji trestala smrtí a v některých případech určovala popravu. Od-souzenec byl upálen v údolí Gihonském, jež bylo hrůzným místem pro Židy, protože jejich předkové jindy obětovali tu dítky své Molochovi.

Přivlastňuje rozličné potrestání vnitřnímu hněvu, výrazu opovržení a těžké křivdě dává Ježíš na jevo, že odsuzuje nejen čin zevní a násilný, nýbrž i slovo, i skrytý cit, který bývá příčinou i slova i zločinu. Každý hřích zasluhuje trest, a spravedlnost vyžaduje, aby trest byl přiměřen vině; hřích nebude trestán toliko před lidmi, nýbrž bude pomstěn i od Boha samého, neboť poskvňuje duši, jejíž jediným soudcem jest Bůh.

„Proto přinášíš-li svůj dar na oltář a tu se rozpomeň, že bratr tvůj má něco proti tobě, nechejž tu daru svého, smiř se s bratrem svým a potom přijď a obětuj dar svůj.“

„Dokud jsi na cestě s protivníkem svým, vejdi v dobrou vůli s ním, ať by tě snad nevydal soudci a soudce dal by tě biřici a uvržen byl bys do žaláře. Pravím tobě, nevyjdeš odtud, dokud posledního penízku nenavrátíš.“

Jako u lidí zlostných příčinou hříchu bývá hněv a ovocem vražda, tak hřích žádostivosti počíná hříšnou žádostí a dokonán bývá v cizoložství. Zákonníci a Fariseové starali se jen o viditelný čin, Ježíš sahá až na samý kořen.

„Slyšeli jste, že řečeno jest starým: Nezcizoložíš! Ale já pravím vám, že každý, kdož by pohlédl na ženu ku požádání jí, již cizoložil s ní v srdci svém.“

Zlá žádost bývá vyvolána příležitostí; Ježíš slovy ne-uprositelně přísnými přikazuje vystříhati se jí.

„Jestliže pak oko tvé pravé pohoršuje tě, vylupiž je a vrz od sebe, neboť užitečněji je tobě, aby zahynul jeden oud tvůj, než aby celé tělo tvé uvrženo bylo do pekelného ohně.“

„A jestliže ruka tvá pravá pohoršuje tě, utniž ji a vrz od sebe, nebo užitečněji jest tobě, aby zahynul jeden oud

tvůj, než aby všecko tělo tvé uvrženo bylo do pekelného ohně.“

Mistr nepovoluje ničeho vášním nízkým, žádá úplné čistoty. Půvab ženy musí býti zkrocen až do nejskrytější zálosti. Na tom zakládá Ježíš čistotu mravův a upevňuje svobodu ducha. Manželství jest od Něho obnoveno jakožto nerozlučitelný svazek. Nekárá sice přímo propuštění manželky, jež trpěl Mojžíš, odsuzuje však zneužívání toho práva, které se zahnízdilo do obyčejů shovívavosti zákonníkův a které z manželství činilo zakuklené mnohoženství.

„Řečeno bylo — dí — kdož by propustil manželku svou, dejž jí lístek propustný. Ale já pravím vám, že kdožkoli by propustil manželku svou kromě příčiny smilstva, uvádí ji v cizoložství, a kdož propuštěnou pojme, cizoloží.“

Patrně, že Ježíš neschvaluje rozvodu, toliko odloučení. Od nynějška řídit se má manželství podle spravedlnosti, a žena. pod ochranou spravedlnosti, ujde týrání, násilí a libovůli muže.

Podobně mylné bylo učení židovské o přísaze. Zákon dí: „Nebudeš křivě přísahati.“ Zákonníci se toho přísně drželi nestarajíce se o lehkovážné nebo opovážlivé přísahy, přihlížejíce k pravdivosti věci odpřísáhnuté. Množiti přísahy bylo jim nábožností, ovšem nepravou. Přisahali skrze Boha, skrze stvoření, ale přísahu skrze stvoření neměli za platnou, Jejich učení prikazovalo věci až podivínských, pokud se týkalo jejich prospěchu: přísahati při chrámu a při oltáři nebylo podle nich platnou přísahou, ale přísahati při zlaté chrámu a při oběti oltáře zavazovalo svědomí. Tito učitelé bezpochyby shledali, že zlato vržené do „superot“ do pokladnice a obětované maso, náležející kněžím, nabude tím rázu posvátnějšího a platnějšího.

Ježíš vyvrací jediným slovem tyto převrácenosti a povznáší svědomí k ideální dokonalosti. Nesmí se jen křivě přísahati, ale ani zbytečně.

„Já pak pravím vám, abyste nikterak nepřisahali ani skrze nebe, nebo trůnem Božím jest; ani skrze zemi, nebo podnož jeho jest; ani skrze Jerusalems, nebo jest to město velikého krále; ani skrze svou hlavu nebudeš přísahati, nebo

nemůžeš jednoho vlasu učiniti bílým nebo černým. Ale řeč vaše buď: jest, jest, ne, ne; což pak nad to více jest, to od zlého jest.“

Příčinou přísahy jest jakási nedůvěra k lidem; má se za to, že nedůvěřuje se tomu, který ji skládá, nebo že ten, který ji skládá, nedůvěřuje jiným. Věříme-li na slovo, proč bráti v obyčejném obcování života Boha za svědka? Kdož se mají rádi, důvěřují sobě; učedníci Ježíšovi se milují, nemají, proč by přísahali. Přísaha bude pro ně jen tehda, když bude slavné dotvrzení pravdy, svědectví vydané o pravdomluvnosti Boží, jež nemůže klamati, a o slabosti, nicotě člověka, jehož slovo i u těch nejsvětějších podléhá omylu.

Zákon přísný, hrozný tížil starý svět: Egypťany, Assyřany, Řeky, Římany, jako Židy — zákon odvety. Všecky zákoníky se o něm zmiňují. Čakya-Muni jediný před Ježíšem mluvil o mírnosti.

V ducha zákonodárce měl tento železný zákon za účel omezovati. mírniti spravedlivou pomstu; byl uzdou lidské bestie; avšak zastrášoval-li zločince, vzbuzoval a podněcoval v poměrech mezi jednotlivci pomstychtivost tak přirozenou a mocnou v srdci toho, kdo byl uražen. Dle podání zákoníci, chtějíce zmírniti tento neuprositelný zákon, nahrazovali trest peněžitou pokutou, ač ponechali v platnosti původní příčinu, z níž povstala odvěta. Ježíš zmírňuje spravedlnost na milosrdenství a ve společenských poměrech mezi lidmi zapovídá všelikou mstu, byť i oprávněnou.

„Řečeno bylo starým: Oko za oko, zub za zub. Jáť pak pravím vám, abyste neodpírali zlému; ale udeří li tě kdo v pravé líce tvé, nastav mu i druhé, a tomu, kdo s tebou se chce souditi a sukni tvou vzíti, nech mu i pláště; a nutil-li by tě někdo jíti s ním míli jednu, jdi s ním i jiné dvě. Prosíci mu tebe dej a od toho, kdo by chěl od tebe vypůjčiti, neodvracuj se.“

Tak mění Ježíš tigra v beránka; neodsuzuje oprávněné obrany, ani práva trestního, ale povznáší se výše a ukazuje svým učedníkům vzor mírnosti.

Na základě přirozeném lidí pozemských buduje zákon synů Božích. Chce, aby se ustoupilo zlému a ne aby se mu

vzdorovalo, vzdor může je zkrotiti, mírnost obrátiti, neboť tato činí mučedníky, a mučedníci často obrátili srdce katanů. Není-li to největší vítězství a moc svrchovaná? Podle tohoto božského znamení poznají se praví učedníci Toho, který vydal tělo své bičujícím Jej a tvář svou políčkujícím Jej, který neodvrátil obličje svého od plvajících Naň, který se vydal bez odporu, ani ústa neotevřev jako ovce je tichá pod rukou toho, jenž ji stráže. Toť učení nadlidské, jež zrodilo a rodí každodenně křesťanských mučedníků, těchto hrdinů dokonalé mírnosti; všude, kam vniká, mění meče v kříže, člověk přestává se mstíti a zabíjeti a učí se odpouštěti a umírati.

Kdo nemiluje, kdo neproměnil se Duchem Božím, bude snad obdivovati se tak vznešenému učení, ale nepochopí ho, neboť podmínka jeho spočívá na úplné lásce. Ježíš vysloví tento zákon, jenž vše obsahuje. Ani pohané ani Židé nepochopili jeho hlubokého smyslu, proto že ani tito ani onino nedovedli milovati bližního, ba ani nevěděli, kdo jest bližním.

Pohanům, cizincům, barbarům byl bližní nepřitelem, u Židů byl pohan v nenávisti; ještě úzkostlivější, než pohané, zákonníci, tito přísní učitelé měli za bližního jen Israelitu a to jen nábožného, kacíře, hříšníka, Samaritána měli v opovržení; nectili, nenáviděli jich. Jejich nábožnost neobešla se bez nenávisti, nenáviděti bylo povinností.

Ježíš poráží tyto osudné bludy.

„Slyšeli jste, že řečeno bylo: Milovati budeš bližního svého a nenáviděti budeš nepřitele svého. Ale já pravím vám. Milujte nepřátely své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhnají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí vzcházeti na dobré i zlé a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé. Neboť milujete-li toliko ty, kteří vás milují, jakou odplatu míti budete? Neboť i hříšníci milují ty, od nichž milováni bývají. A budete-li dobře činiti těm, kteří vám dobře činí, jakou odplatu míti budete? Však i hříšníci totéž činí. A budete-li půjčovati těm, od nichž se nadějete zase vzítí, jakou odplatu míti budete? Však

i hříšníci půjčují, aby tolikéž zase jim půjčeno bylo. A budete-li pozdravovati toliko bratří svých, což více činíte, než ostatní? Zdaliž i pohané toho nečiní? Milujte nepřátely své a dobře číňte a půjčujte nic se od nich nenadějíce. Buďte dokonalí, jako i Otec váš nebeský dokonalý jest.“

Láska našla v ústech Ježíšových svého ideálního výrazu. Nejlepší mudrci říkali člověku: Slyš své svědomí. Mojžíš: Zachovávej přikázání Hospodina, Boha svého, neboť hrozný jest. Učitelé židovští: Dbej na podání otcův a na „plot,“ jež vyzdvihli okolo svatých přikázání. Ježíš pravil svým učedníkům: Svědomí se někdy mýlí, přikázání jest jhem otroků, podání starobylá jsou plna bludů. „Vy buďte dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest.“ Jeho příklad to váš zákon, jeho Duch to vaše síla. Váš Otec jest dobrý, buďtež i vy dobří; On miluje hříšníky — své nepřátely — číňte jako On, milujte nepřátely své.

Všichni mistři, kteří toliko mluví o spravedlnosti a se pyšně vydávají za vůdce lidu, platí u Ježíše za slepce; na ně naráží v krátkém, ale významném podobenství, kde je vyhlášuje za neschopny, aby vedli lid. „Zdali muže slepý slepého vésti? zdaž oba do jámy neupadnou? Není učedník nad mistra, ale dokonalý bude, bude-li jako mistr jeho.“

Jedna z nejpodstatnějších vlastností pravé spravedlnosti jest úmysl, neboť jest duší všech skutků našich; je-li zlý, porušuje je; je-li pravý, povznáší je. Nejlepší skutkové bez dobrého úmyslu nejsou více než nepravosti, mají jen zevnějšek dobrých skutků. Člověk, jenž je takto koná, má sice zevnějšek ctnosti, ale před Bohem jest pokrytec. Ježíš vyžaduje na svých učednících úmyslu tak čistého, tak vznešeného, jako jsou skutky, které velí.

Největší vadou, nejzakořenělejší nepravostí bývá tajná pýcha.

Člověk miluje sebe více, než Boha, všude vyhledává vlastní slávy a ve své nezhojitelné marnivosti hledá jí i ve skutcích náboženství a pobožnosti, chce, aby byl viděn, aby jej chválili a oslavovali. I lidé svatí dle svého povolání nebývají ušetřeni toho jemného jedu samolásky; u nich nachá-

zíme zvláště vytríbenou pýchu. Nejprísnější Fariseové jsou toho příkladem. Býti viděni od lidu, nazýváni mistry a spravedlivými, to jest nepravost, kterou Ježíš neustále odkrývá a vytýká a před níž vystřihá své učedníky.

„Pilně se varujte, abyste dobrých skutků svých nečinili před lidmi, abyste od nich viděni byli, jinak nebudete mít odplaty u Otce svého, jenž jest v nebesích.“

Chtěť, abychom, když dobře činíme, zapomněli sebe i jiných, toliko Otce máme na zřeteli.

„Skryjte se“ — řekne jeden z jeho učedníků — „zůstaňte nepoznání ode všech, abyste tím lépe poznáni byli od Boha.“ (II. Kor. VI, 9.)

„Protož, když dáváš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí ve školách a na ulicích, aby ctěni byli od lidí. V pravdě pravím vám, vzali odplatu svou.“ Hledají slávy své a našli ji, necht zůstanou ve své marnosti.

„Ale když ty almužnu dáváš, ať neví levice tvá, co činí pravice, aby almužna tvá byla v skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě.“

Fariseové hleděli si i při modlitbách okázalosti. Stávali ve sbornicích, odříkávajíc nahlas své řemínky, někdy zůstali státi i na cestě, na rohu ulic, na náměstích v hodinu určitou, aby odříkávali své dlouhé říkání. Rádi byli, když je jiní viděli.

Ježíš zapovídá tuto marnivou, okázalou pobožnost. „Když se modlíte, nebudte jako pokrytci, kteří obyčej mají ve sbornicích a na úhlech ulic stojíce modliti se, aby byli viděni od lidí. V pravdě pravím vám, vzali odplatu svou. Ale ty, když se modlíš, vejdi do pokojíka svého, zavři dvěře a modli se Otci svému v skrytě, a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě. Modlíce se pak nemluvte mnoho slov, jako pohané, nebo se domnívají, že by pro mnohé mluvení své byli vyslyšeni. Nepřirovnávejtež se jim, neboť ví Otec váš, čeho jest vám potřebí, prve nežli byste ho prosili. A protož vy takto se modlete:

Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi, tak i na

zemi. Chléb náš vezdejší dejž nám dnes, odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům. Neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás zlého. Amen.“

To jest modlitba v ideálním, potřebném, dokonalém znění. Tak mluví synové Boží k Otci svému: jest to hlas lásky dokonalé, která miluje Boha, která chce jeho království a slávu jeho, hlas důvěry v Toho, který živí všeliké stvoření; hlas jemné mysli, jež odpouští a doufá v milosrdenství Boží; vřelá touha těch, které zlo ohrožuje a týrá a kteří věří ve vysvobození.

Kéž vše se tak stane. Žádného zla více, žádné nenávisti, nikoho, kdo by mřel hladem, žádného sváru na zemi. Dobro, láska, radost, život, mír, shoda, nebe, Bůh v člověku a člověk v Bohu.

To jest učení Ježíšovo. Jeho duše je skryta v těch slovech, která nám mluvou lidskou vyjadřují nevyslovitelné úpění Jeho Ducha ve všech srdcích, jež proniknul dechem svým.

Marnivost se také vloudila v četné posty, jež bývaly u Fariseů v obyčeji. Nejen že je množili, ale také ztěžovali; zapovídali všeliké umývání a mazání, posypávali si hlavu a čelo popelem; pyšnili se přísností, vyhledávající vždy chvály lidské.

„Nenásledujte jich — pravil Ježíš k svým učedníkům — nebývejte jako pokrytci smutni, nebo pošmuřují tváří svých, aby vědomo bylo lidem, že se postí. V pravdě pravím vám, vzali odplatu svou. Ty pak, když se postíš, pomaz hlavy své a tvář svou umyj, aby nebylo zjevno lidem, že se postíš, ale Otci tvému, který jest v skrytě; a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě.“

Ježíš doléhá na dobrý úmysl, jenž má býti při skutcích našich a posvětiti naše povinnosti. Jeho učedník nesmí si zakládati na zemi, na lidech, na stvořeních. Žádného sobectví, žádné samolásky nebudiž více, žádné marné rozkoše a slávy; jen jedině a všude Otec: jen naň se obraceti třeba, jen pro něho jednati sluší; jest skryt v našem svědomí a v naší bytosti, ale vidí, slyší, odměňuje, dává požehnání. Ti, které

vidí, jsou ve světle, a které slyší, jsou v síle, které odměňuje a žehná, mají předtuchu jeho království a slávy jeho.

K tomuto božskému světu, k nebi, kde bydlí Otec, chce Ježíš pozdvihnouti srdce svých učedníků, neboť jako jest úmysl duší našich skutků, tak láska vede a řídí naše úmysly. Člověk jest pozemský, žádostivý, ziskuchtivý, nenasytný po bohatství a lačný všeho, co pomíjí, užívati, míti, hromaditi, to ona lakota, která jej hubí a podrobuje tvorům. Ježíš chce, aby byl chudý duchem a prázden všech statků, vši nicoty, ale by náležel všecek Otci, nevyčerpatelné a tajné studnici a všeho bytí a života, síly a radosti. Proto dí: „Nezakládejte sobě pokladů na zemi, kdežto rez a mol kazí a kde zlodějové vykopávají a kradou. Nebo kde jest poklad tvůj, tuť jest i srdce tvé.“

Lásku a úmysl láskou řízený připodobňuje k oku nás osvěcujícímu. Oko jest svíce těla, úmysl oko duše.

„Svíce těla tvého jest oko tvé. Jestliže oko tvé bude čisté, všecko tělo tvé bude světlé. Pakli oko tvé bude nešlechtné, všecko tělo tvé bude tmavé. Jestliže tedy světlo, které v duši tvé jest, tmou jest, sama tma jak veliká bude.“

Nejvyšší láska není dvojí. „Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti, nebo zajisté jednoho nenáviděti bude a druhým pohrdne. Nemůžete sloužiti Bohu i mamoně.“

Mylné by bylo, kdyby kdo ze slov Ježíšových soudil, že zapovídá všecku příčinlivost na zemi, jež jest zřídlem veřejného i soukromného majetku, odsuzuje toliko nezřízenou lásku k nepravým statkům pozemským, která práci a svobodu obrací v sobecké požívání. Napomínaje člověka k lásce Otce, ukazuje mu na středisko vši činnosti; osvobozuje a povznáší všechny jeho síly.

Od nynějška nebudiž žádných zbytečných starostí více, stává li se člověk synem Božím, otvírá srdce synovské důvěře. Proč by se příliš staral? Nemá-liž Otce, jenž bdí a bdí v skrytě? Tato důvěra vyprýštuje z duše Ježíšovy.

„Protož pravím vám, nepečujte o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali. Zdaliž není život více než pokrm, a tělo více než oděv? Pohleďte na ptactvo

nebeské, žeť neseje aniž žne, aniž shromažďuje do stodol a Otec váš nebeský krmí je. Zdaliž vy nejste dražší než ono? A kdo z vás přemýšleje může přidati ku postavě své loket jeden.

A o oděv proč se staráte? Patřte na lilie polní, kterak rostou, nepracují aniž předou. Pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vsí slávě své tak odín nebyl, jako jedno z nich. Poněvadž tedy kvítí polní, kteréž dnes jest a zítra do pece uvrženo bývá, Bůh tak odívá, čím více vás, malověrní?

Nepečujtež tedy říkajíce: Co budeme jísti, nebo co budeme píti, nebo čím se budeme odívati? nebo všeho toho pohané vyhledávají. Víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. Hleďte tedy nejprve království Božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno. Protož nepečujte o zejtrejší den, nebo zejtrejší den bude pečovati sám o sebe; dostiř má den na své zlosti.“

Tato láska Otce nebeského, kterou Ježíš svým učedníkům vléval, jest nevyčerpatelným zdrojem tiché a spokojené mysli. Člověk-li vidí, že milován jest od Boha, umírňuje se, miluje jako jest sám milován, stává se pokorným a dobrým, shovívá a nesoudí; vidí svou vlastní bídu mravní spíše nežli bídu bratra svého. A tudíž dí Ježíš:

„Nesudte a nebudete souzeni; nebo jakým soudem souditi budete, takovým soudem budete souzeni; a jakou měrou měřiti budete, takovou bude vám zase naměřeno.

Což pak vidíš mrvu v oku bratra svého a v oku svém břevna nevidíš? Aneb kterak díš bratru svému: Nech ať vyvrhnu mrvu z oka tvého a hle, břevno jest v oku tvém! Pokrytče, vyvrz nejprve břevno z oka svého, a tehdy prohlédneš, abys vyvrhl mrvu z oka bratra svého.“

Přece nesmí býti dobrota slepa; má jemnocit a rozeznává dobře lidi a Boha, jenž jí jest podporou a světlem; jest opatrná a zdrženliva, umí hospodařiti s dary Božími. Jemně dovede se hájiti proti člověku zvířeckému, vsí úcty a všeho studu prázdnému, výbojnému a nečistému, jako jsou psi a vepři. Těmito názornými obrazy líčí Ježíš duši oddanou

prudkým pudům, pohrdající pravdou, urážející lásku Duchu svatému vzdorující.

„Nedávejte — praví svým učedníkům — psům, co svaté jest, aniž metce perel před vepře, aby snad nepošlapali je nohama svýma a obrátíce se neroztrhali vás“.

Ale Ježíš nežádá důvěry toliko trpné. Láska Otce nepotlačuje, ano spíše pobádá člověka k činnosti a rozmnožuje její půdu, naplňuje duši velikou žádostí, která vzbuzuje vroucí modlitby. Člověk spolehá sám na sebe, aby uskutečnil své malicherné záměry; synové Boží pracující v díle Božím doufají v Boha, věduce, že všecka moc bez něho jest marna a nic neděje se bez jeho vůle. A by měli tuto moc a řídili se dle záměrů Božích, pravil Ježíš učedníkům: „Proste a bude vám dáno, hleďte a naleznete, tlucte a bude vám otevřeno. Nebo každý, kdo prosí, bere, kdo hledá, nalezá; a tomu, kdo tluč, bude otevřeno.“

„Aneb který z vás jest člověk, kteréhož kdyby prosil syn jeho o chléb, zdali kamene podá jemu? Aneb prosil-li by za rybu, zdali hada podá jemu? Poněvadž tedy vy, jsouce zlí, umíte dobré dary dávatí synům svým, čím více Otec váš, jenž jest v nebesích, dá dobré věci těm, kteříž ho prosí?“

Otec neodpírá ničeho prosbám Duchem Božím prodchnutým a důvěrou řízeným. Volání Synovo nachyluje si lásku a vůli Boha samého.

Jediné prosté, ale božské slovo učení Ježíšova zahrnuje v sobě všecky povinnosti k bližním. Veškerá společnost lidská jest v něm obsažena.

„Všecko tedy, cožkoli chcete — praví — aby vám lidé činili, i vy činite jim. Toť zajisté jest Zákon i proroci. Neposuzujte a nebudete souzeni; odpouštějte a bude vám odpuštěno; dávejte a bude vám dáno, a dají v lůno vaše míru dobrou, osutou, natřesenou, přeplněnou.“

Vyloživ takto veliké povinnosti napomínal Ježíš učedníky k věrnosti, střežil je před falešnými mistry a varoval je před lichou citlivostí, která nezná ctnosti a obětavosti, a ukazuje jim nepřemožitelnou stálost toho, který se o Jeho slovo opírá jako o skálu.

„Vcházejte těsnou branou, nebo široká brána jest a prostranná cesta, která vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze ni.

Jak těsná jest brána a ouzká cesta, která vede k životu; a málo jest těch, kteří ji naleznou!

Pilně se varujte falešných proroků, kteří přicházejí k vám v rouše ovčím, vnitř pak jsou vlci hltaví: Po ovoci jejich poznáte je. Zdaliž sbírají z trní hrozny nebo z bodlácí fiky? Takť každý strom dobrý ovoce dobré nese, zlý pak strom ovoce zlé. Nemůžeť dobrý strom zlého ovoce nésti, ani strom zlý dobrého ovoce vydávati.

Všeliký strom, který nenese dobrého ovoce, vyřazen bude a na oheň uvržen.“

Tak tedy po ovoci jejich, to jest po jejich skutcích poznáte falešné proroky. Ctnost jest znamením stromu, který Bůh vštípil, a proroka, kterého posílá.

„Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane, vejde do království Božího; ale kdo činí vůli Otce mého nebeského, ten vejde do království nebeského.

Mnozí mi řeknou v onen den: Pane, Pane, zdaliž jsme ve jménu tvém neprorokovali a ve jménu tvém zlých duchů nevymítali a v tvém jménu divů mnohých nečinili? A tehďáž řeknu jim: Neznám vás; odejděte ode mne všickni, kteříž činíte nepravost.“

Ježíš jest jedině Pánem, jediným soudcem, slavnostně to vypovídá; jen Jeho poslouchati náleží, neboť On bude souditi každého člověka. Ježíš jest stromem života, falešní proroci jsou stromem zlým, jehož ovoce usmrcuje. Jeho učení jest věčné, nezměnitelné, jest skálou, na které stavěti sluší.

„Protož každý, kdož slyší slova má a plní je, připodobněn bude muži moudrému, který vystavěl dům svůj na skále. I spadl příval, a přišly řeky, a váli větrové a obořili se na dům ten, a nepadl, neboť založen byl na skále. A každý kdo slyší slova má a nečiní jich podobný bude muži bláznou, který vystavěl dům svůj na písku. I spadl příval, a přišly

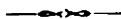
řeky, a váli větrové a obořili se na ten dům: i padl, a pád jeho byl veliký.“

Pohanská moudrost a židovské učení jsou překonány. Co onano tušila, to Ježíš ukazuje; co toto jen v obrysech navrhovalo, Ježíš vyplňuje. Nebylo mudrce před Ním, který by slabostem lidským anebo hříchu nebyl v něčem shovíval: Ježíš nemá toho zapotřebí, by někomu v něčem shovíval, podává svrchovaný výrok spravedlnosti a svatosti, On jediný má právo vyžadovati dokonalosti a odhodlanosti, protože On jediný slabé duši skýtá sílu božskou. Lidstvo sprošťuje vášní, které je trýzní, jako: hněvu, rozkoši, msty a nenávisti; učí je mírnosti, přísnosti, dobrotě a lásce; odtrhuje člověka od země, která jej vysiluje a moří, a očištěného přivádí jej k Otci, jenž jest v nebesích a jenž jediný může mu dáti blaženost a život bez konce.

Bolest není už překážkou, nýbrž prostředkem. Kdož odřikají se všeho, mají Boha, trpící jsou šťastnými, mírní a pokorní jsou nejsilnějšími, pronásledování jsou vítězi; lačníci po spravedlnosti jsou nasyceni a srdce prostá všeho sobectví a vší rozkoše světské patří na Boha. Oběť jest pákou, která vyzdvihuje svět. Moudrost lidská jest přemožena.

To jest zákonodárné dílo Ježíšovo ve své úplné kráse.

Odzbroená kritika sklání se před pomníkem božského souladu a božské odvahy, panující nade vším a povyšující Ježíše nade všecky mistry; pomník mohutněl s věky; jako zástupové galilejští se mu obdivovali, tak dodnes člověk Naň patří a Jemu se diví; Ježíš ukazuje mu cestu a cíl, jest jehlancem postaveným uprostřed písečné poušti, kterou kráčí lidstvo.

KAPITOLA PÁTÁ.

CESTA DO NAĪMU.

Kázání na hoře jest ve veřejném životě Ježíšově a v Jeho spasitelském úřadě činem svrchované moci zákonodárné. Jakožto zákonodárce a Pán, jenž nemá moci své od nikoho, prohlásil s plným vědomím svůj zákon, ustanovil svá přikázání, udělil svého Ducha. Neporoučí ve jménu Božím jako jiný prorok, nýbrž mluví ve jménu vlastním; nezavrhuje Mojžíše, nýbrž doplňuje ho; avšak zavrhuje učení dle podání zákoníkův a stíhá je nejostřejší obžalobou, nazývá se jedině Pánem, kterého poslouchati sluší.

Takové vystoupení arci vzbuditi musí hněv úředního světa, jemuž nový Prorok jest jen rušitelem. Jak dílo Jeho se vyvinuje, tak rostou proti Němu nepřátelství, úskoky, a hrozby; jest to ustanoveno od Boha, aby dílo Jeho mohutnělo v zápasu a v boji.

Než Otec nebeský popřává Ježíši také dnů pokojných; přivádí k Němu duše mírné a věřící, které Jej těší v protivnosti od nepřátel mu činěném, neboť na nich se ukazuje Jeho božská moc, a oni jsou Mu jedinou radostí, které kdy mezi lidmi vyhledával: uzdravovati nemocné, těšiti zarmoucené, spaseny činiti hříšníky.

Ježíš sestoupil s hory, provázen jsa zástupem, jenž Jeho kázáním byl všecek v nadšení a který Ho dohonil v Korun-Hittinu.

Potom vrátil se Ježíš do Kafarna, kde se toliko krátký čas pozdržel.

V městě bydlel setník, bezpochyby římský, jsa ve službě Heroda Antipy. Pohan ten získal si svou šlechtností přízeň u Židův a i jinak dával vroucí horlivost pro jejich náboženství na jevo; byl to člověk přímého a dobrého srdce.

Služebník jeho, kteréhož velice miloval, umíral šlakem poražený. Setník slychal mnoho o Ježíši. Uzdravení syna královského úředníka, vzkříšení dcery Jairovy, člověka dna-vého, naplňovaly ho důvěrou. Vyslal k Ježíši starší židovské — bezpochyby přednosta školy — aby ho požádali, by přišel a uzdravil služebníka. Tito snažně prosili Ježíše, řkouce: „Neodmítej toho; hoden jest, abys mu to učinil, miluje národ náš a školu nám vystavěl.“ (Mat. VIII, 5—15; Luk. VII, 1—10.)

Tedy Ježíš šel s nimi, a když již nedaleko byl od domu, uzřel Jej setník v průvodu. Pohlédl na Proroka, a hned úcta a bázeň naplňovaly ho. Obával se Ho přijati do domu svého a poslal k Němu některé přátely, by mu řekli: „Pane, nepřidávej sobě práce, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, a protože jsem i sebe samého za nehodna měl, abych přišel k tobě, ale rci slovem a uzdraven bude služebník můj. Nebo i já jsem člověk pod mocí postavený, maje pod sebou vojáky a díím-li tomuto: Jdi! jde; a jinému: Přijď! přijde; a služebníku svému: Učiň toto! a učiní.“

Ježíš podivil se tomu.

Pokora, zdrženlivost a víra tohoto pohana Ho dojaly.

Obrátiv se k zástupu, kterýž šel za Ním, pravil: „V pravdě pravím vám, že ani v Israeli nenalezl jsem tak veliké víry.“

Jeho mysl, která vždy výše a dále prozírala, než mysl těch, kteří bezprostředně byli svědkové skutečnosti, viděla v tomto člověku veškerý pohanský svět, který přijati měl Toho, jehož Židé zavrhli. A tudíž dí:

„Mnozí přijdou od Východu a od Západu a stolovati budou s Abrahamem, Isakem a Jakobem v království nebe-

ském, synové pak království vyvržení budou do temností zevnitřních; tamť bude pláč a spřipění zubů.“¹⁾

A obrátiv se k přátelům setníkovým pravil: „Jděte a rcete setníkovi, že se stane, jak byl uvěřil.“

Vrátivše se pak domů ti, kteří byli posláni, našli služebníka zdravého.

Druhý den přinesl Ježíši opět velikou radost.

Opustil Kafarnaum, dal se cestou vedoucí z Damašku do Jaffy přes horu Thabor a pláň Jisraelskou a za den neb dva dny cesty přišel do městečka Naïmu, ležícím na úpatí Djebel-Daňy. Jeho učedníci Ho doprovázeli, a zástupové, jako vždy, hrnuli se za Ním. (Luk. VII, 11. a n.)

Když se přibližoval k bráně města, aj, průvod pohřební vycházel. Mrtvý, který nesen byl k pochování, byl jediný syn matky své, a ta byla vdova. Zástup pak mnohý byl s ní.

Kterouž když uzřel, milosrdenstvím hnut jest a řekl jí: „Neplač!ž!“

Pak přistoupil k marám, kde mrtvý, maje obličej odkrytý, spočíval, i dotekl se ho, ti pak, kteří nesli, hned se zastavili. Ježíš zvolal hlasem velikým: „Mládenče, tobě pravím vstaň!“

Mrtvý vstal a posadiv se počal mluvit.

A Ježíš, praví evangelium, dal jej máteri jeho.

Slovo hlubokého významu, výtečného jemnocitu. Mrtvý zajisté náležel tomu, který jej vzkřísil a který si ho jen proto přisvojil, aby jej vrátil máteri jeho. Tedy podjala všecky bázeň, potom propukli v radost a velebili Boha, volajíce: „Prorok veliký povstal mezi námi a Bůh navštívil lid svůj!“

Lid mívá dar onoho mocného slova, které mu v ústa klade pravda. Učení, zaslepení svou vědou, zatvrzení ve svých předsudcích, nechávají přejíti světlo Boží nevidouce a nepoznávající ho; ale lid, velice citelný a dobrosrdečný, jest

---

¹⁾ Hodovati s Abrahámem, Isákem a Jakobem bylo Židům obyčejným obrazem nebeské blaženosti. Ježíš rád užíval řeči obrazné. Býti uvržen ze skvěle osvětlené síně hodovní do mrazivé noci zobrazuje zavržení věčné — největší to neštěstí.

překonán zázrakem, jest bázní naplněn před všemohoucností a velebí dobrotu Boží.

To byl druhý člověk, kterého Ježíš vzkřísil. Jako Otec oživuje, tak i Syn má moc oživovati. Proroci někdy veleli smrti ve jménu Božím a ve jménu Ježíše; jsou spíše jen příležitostí nežli nástrojem zázraku; prosí Boha, by zakročil a ukázal svou moc, ale Ježíš jest pánem života a smrti, mluví jako Pán a smrt ho poslouchá jako Boha.

Jeho moc vždy jest ve službě Jeho dobroty, a Jeho bezmezná dobrota vždy hotova sloužiti člověku. Vše, co umírá, může na Jeho povel ožíviti, a na pohřebním poli lidstva, kde hřích nasil smrt, Ježíš, niče hřích, probouzí život. Tento mládenec Naïmský jest jen obrazem nescíslných duší, jichž Církev oplakává a jež hlas Spasitelův navrácí životu Božímu.

Naïm jest nyní bídnou vesnicí chudých, špinavých, otrhaných fellahů, kteří bydlí v chýžích tak špinavých, jako jsou sami. Mezi ssutinami původního města lze rozeznati trosky dvou mečet, bývalých to kaplí křesťanských, nopály obklopují šedé domy širokými zelenými keři, mezi nimi vyčnívá bílý kostelík jako nějaký božský zjev. Jest to místo, kde Ježíš vzkřísil synáčka vdovina.

Zázrak Naïmský způsobil veliký povyk po vší okolní krajině a v celém Judsku; žádnému jinému nedivili se více. Veřejné mínění zdálo se překonáno a přesvědčeno; patrně Bůh ukázal se konečně, jest se svým lidem, a Prorok Galilejský jest od něho poslán.

Brzy se pověst o tom dostala k uším Jana Křtitele. Pověsti se na Východě rozšiřují mezi zvědavým a hovořivým obyvatelstvem s největší rychlostí. Jestliže kdo v národě s velikou dychtivostí sledoval činnost Ježíšovu, byl to jistě vézeň Herodův. Nikdo jiný neočekával netrpělivěji příchod království Božího, o němž hlásal, že se přiblížilo. Z hloubí svého žaláře ve tvrzi Macharonské žil v duchu s Tím, na nějž byl ukázal jako na Vyvoleného Božího, sledoval Jej a s radostí pozoroval, jak nabývá moci a síly.

Vězňové nebyli odloučeni ode všeho zevnějšího styku; i nejpřísněji střežení, ti, kteří bývali přikováni, směli přijímati svou rodinu a své přátele. Také učedníci Janovi chodili k němu do žaláře, přinášejíce podrobné zprávy o skutcích Ježíšových a o stavu veřejného mínění.

Nic nezarmucuje člověka horlivého více, nežli vidí-li, že přiveden jest k nečinnosti. Toho zakoušel Jan ve vězení.

Nebylo mu sice neznámo, že povolání Messiášovo jest těžké, že potkalo se s tuhým odporem ze strany farisejské, kněžské a ode starších lidu, a on nemohl ničeho činiti, co by Ježíši pomáhalo v díle Jeho. K tomuto trápení přidala se vnitřní úzkostlivost mnohem ukrutnější, nežli jeho nucená nečinnost, a předtucha brzkého konce; byla to pochybnost jeho vlastních učedníků, pokud se týká Ježíše, jejich žárlivost a stálá nedůvěra jejich. Tyto pocity, jež se jevily již před jeho uvězněním, nyní stávaly se ještě traplivějšími. Největší zjevení Boží, jeho láska k Ježíši, znalost jeho úřadu spasi-telského a nového království, nejryzejší jeho duch nevnikly do nitra jeho učedníků. Jakkoli o to všemožně usiloval, přece shledával je úzkoprsými, snivými, žárlivými a viděl, že často se spolčují i s nepřáteli jeho Mistra. Nejen že vytýkali učed-níkům Ježíšovým malou přísnost a nábožnost, ale nechtěli ani Ježíše uznávati za Messiáše od proroků předpověděného. Ostatně stav věcí zůstával nezměněn; království Boží nepřicházelo a na Ježíši nebylo viděti, že by byl obmýšlel jeho obnovení, ano zdálo se, že spíše ho zanedbával a odsuzoval; kdyby byl od Boha poslán, nebyl by snad Messiášem vítězoslavným; učedníci Janovi se těmito nesnázeami uráželi, a na-pomínání Janovo nebylo s to, aby je upokojilo a z omylu vyvedlo.

Co se Jana samého týče, nebyla víra jeho v nejmenším zatemněna; nebylť z těch, kteří jsou nerozhodni a vrtkavi. Duch Boží, jenž jej vyvolil z lůna matky, neopustil ho nikdy; neznalť žádných pochybností a rozpačitostí. Hlas Boží, který byl slyšel, opět a opět mu opakoval jméno Syna, v němž si Bůh zalíbil, jméno Beránka, který snímá hříchy světa. Vědělť, že obětní beránek stane se v den Páně velikým soudcem,

držícím věječku v ruce. Žalář nezměnil přesvědčení proroka. Ti, kdož jsou pronásledováni pro spravedlnost, nevzdalují se Boha, ale bývají od něho povznášeni a ve síle upevnováni.

Věrný, až do konce svého života hrdinský Jan v úzkosti své, již mu působili jeho učedníci, pojal úmysl, jenž s velikou duší jeho zcela se srovnával. Přivolal dva z učedníků svých řka jim: „Jděte k Ježíši, doneste mu toto poselství: Ty-li jsi ten, který přijíti má, nebo jiného čekati máme?“ (Mat. XI, 2—19; Luk. VII, 18 a n.)

Jan se poníží ve své malomocnosti. Čeho sám nemůže dovésti, Ježíš dovede učiniti.

Tímto poselstvím vydává svrchované svědectví důvěry a podává Ježíši příležitost, aby prohlásil své božské poslání.

Svaté památky neudávají místa, kde dlel tehda Pán, když poslové od Jana Křtitele k Němu přišli.

Právě, když se k Němu dostavili, Ježíš, obklopen jsa zástupy, uzdravoval nemocné, vymítal zlé duchy a slepým dával zrak. Vyslanci prodravše se skrze zástupy, přistoupili k Němu, řkouce :

„Jan Křtitel posílá nás k tobě s poselstvím: Ty-li jsi ten, který přijíti má, nebo jiného čekati máme?“

Odpověď byla určita a pevná :

„Jdouce zvěstujte Janovi, co jste viděli a slyšeli: slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očišťují, hluší slyší, mrtví vstávají z mrtvých a chudým se zvěstuje evangelium.“

Potom přidává slovo zármutku a výtky zároveň, řečené těm, kteří se protivují těmto znamením: „A blahoslavený jest, kdož se nebude nade mnou horšiti.“

Otázka, která od Jana dána byla Ježíši, byla výslovným vyzváním, aby prohlásil se o svém božském poslání. Všecko úsilí předchůdce Páně po celý život jeho soustřeďovalo se v této věci, jen jednoho žádal a si přál: přivésti lid k tomu, aby Ježíše uznal za Toho, jenž byl od Boha poslán.

Před svou smrtí opět se obírá touto myšlénkou, jež byla jeho slávou, a donucuje samého Ježíše k svědectví,

které mělo posvětit jeho dráhu, přesvědčiti jeho odporující učedníky a konečně je spojití s Mistrem.

Odpověď Ježíšova, ač zdrženlivá a krátká, jest přece vítězná a jasná, podává v několika slovech nezrušitelné známky a podstatu pravého úřadu spasitelského, mimo to zahrnuje v sobě způsobem jemným poslední výstrahu.

Známky pravého Messiášství jsou zázraky; Isaiáš pro- nesl výrazy, jež Ježíš podle něho opětuje: „Bůh sám přijde a spasí vás; tehďáž otevrou se oči slepých a uši hluchých; tehďáž poskočí kulhavý jako jelen a rozvázán bude jazyk němých. (Isai. XXXV, 5. 6.) Duch Páně nade mnou, on jest mi pomazáním Božím. Poslal mne kázat evangelia chudým.“

Nic pozemského, národního a politického v tomto díle, nejde tu o osvobození neb o slávu národa, nýbrž o spasení a vysvobození lidstva. Není tu voláno k vrchnosti světské. Bůh sám v neskončené své dobrotě jest ta skrytá moc, která tu účinkuje; chudí duchem — to jsou vyvolení, na něž působí svou dobrotou a kteří přijímají blahé zvěstování.

Jednoduché slovo: „Chudým se zvěstuje evangelium“ dává na jevo veškeru odvahu v tomto velikém podniku. Hle, jak moudrost lidská, žádajíc mluvití jen ku vznešeným, při tom neschopna jsouc poučiti sprostých, jest zahanbena. Čeho rozum nemohl dověsti, toho Bůh dokonává. Jeho světlo, které vše osvětluje: bídu lidskou i tajemství Boží, svítiti bude v každé duši, a jeho paprsky budou tím pronikavější, čím duch bude pokornější a chudší. Duch genialní nic neprospívá, srdce platí všecko. Vznešená rovnost panuje v království Božím: v naší nicotě navštěvuje nás Bůh a nejmenší, ti, kteří své nicoty nejvíce jsou si vědomi, jsou prvními největšími, nejsvětějšími.

Zevnější chudoba, zdánlivá malomocnost Ježíšova, Jeho nízký stav, Jeho chování k obyčejům farisejským, odmítání všeho, co politického a pozemského jest, Jeho náklonnost a dobrotivost k chudým publikánům a hříšníkům, Jeho nárok na název a úřad Messiáše ve smyslu ryze duševním, to jest, co pohoršovalo Židy, třídy učené, nejmocnější, nejprísnejší, největší vlastence. Učedníci Janovi jsou toho dokladem; toto

pohoršení den ze dne poroste; smrt a kříž je zpečetí, a potrvá dále po všechny věky. Kdož věriti budou jen své moudrosti, všickni ti duchové svými soustavami opojení, svou předpojatostí zaujatí, rozkoše žádostiví a zajímaví se jen o věci pomíjející, ti, kdož bláznovstvím nazývají moudrost Boží a nemocí onu tajnou sílu, jež k sobě táhne pokorných, všickni ti horší se nad Ježíšem, jenž i všem těmto hlásá to slovo napomenutí a stesku: „Blahoslavený, kdo se nebude horšiti nade mnou.“ (Mat. XI, 7—19; Luk. VII., 24—35.)

Učedníci Janovi se vzdálili.

Jakmile odešli, jal se Ježíš mluvit k zástupům o Janovi. Byliť mezi nimi Fariseové a zákonníci. Možno, že poselstvu prorokovu podkládali výraz Ježíše samého i Jana urážející. Proto hájil svého předchůdce řečí mocnou, chválil jeho pevnost, přísnost a velikost jakožto proroka. „Co jste vyšli na poušť vidět?“ tázal se zástupu. „Třtinu-li větrem se klátící?“ Nikoli, Jan nebyl třtinou. Lid nemohl o tom pochybovati; jeho síla, horlivost, nezlomná odvaha, neporušitelná povaha, jeho láska pro spravedlnost připomínaly jim dub, který se neohne.

„Aneb,“ pokračuje Ježíš: „Co jste vyšli na poušť vidět? Člověka-li měkkým rouchem oděného?“

Přísnost Křtiteleova učinila na lid větší dojem nežli jeho síla. V obraznosti lidu byl jakožto vzor poustevníka hluboce vryt jeho obraz s oděvem ze srsti velbloudí a pásem koženým okolo beder; neměl nic od těch dvorných Fariseův a Sadduceů, kteří se odívali nádherným rouchem chtěje se zalíbiti knížatům.

„Aj, kteříž měkkým rouchem se odívají, v domích královských jsou.“

„Aneb,“ volal Ježíš hlasem velikým, „co jste vyšli vidět? Proroka-li? Jistě, pravím vám, více než proroka.“ On nepředpovídal toliko, jako všickni věřící, nýbrž on sám byl předpověděn; jeho příchod byl oznámen skrze proroky. „Tento zajisté jest, o němž psáno jest: Aj, já posílám anděla svého před tváří Tvou, kterýž připraví cestu Tvou před tebou.“

„V pravdě pravím vám, mezi syny ženinými nepovstal větší nad Jana Křtitele.“

Jiní proroci viděli jen zdaleka Messiáše, on Jej viděl na vlastní oči, on Jej ukázal lidu a připravil cestu. Než ať jest jeho velikost jakákoli, přece: „nejmenší v království nebeském jest větší nežli on;“ nebo tento, spojen jsa s Messiasem, podíl má na plnosti Ducha Svatého a účast ve skutcích království, o němž Jan toliko svědčil, že přišlo. Zákon se svými obrazy, proroci a jejich proroctví až po Jana Křtitele, jenž jest jejich korunou, připravovali, předpovídali, předzvíдали očekávané království; ode dnů pak Janových až dosavad usilují lidé vejíti do království, a jen silní uchvacují je; úzká jest brána, třeba se tlačiti.

„Neříkejte, že království Boží nemůže přijíti, prve než byl Eliáš přišel, jak předpověděl Malachiáš; nebo chcete-li pojmuti toho smysl, Eliáš, který přijíti má, jest Jan. Kdo má uši k slyšení, slyš!“

Ozvěna hlasu Ježíšova přišla asi až k uším uvězněného, a představití si můžene jeho nevyslovitelnou radost, když zvěděl, co o něm taková ústa pověděla.

Všechn lid, hříšníci a publikáni, byvše pokřtěni křtem Janovým velebili Boha a pochopili úrady Boží, kdežto Fari-seové, majíce se za dokonalé a nebyvše pokřtěni od Jana, pohrdli radou Boží.

Tak se podobně stalo i s Ježíšem. Lidé chudí, sprostí a bídni hrnuli se k Němu, přijímajíce Jeho učení a prosíce o Jeho dobrodiní, ale lidé učení, starší lidu, knížata kněžská se horšili nad Ním, protivujíce se a uzavírajíce se víře, zatvrzeli jsouce ve své obřadnosti a neustávajíce od svých podání. Tato pýcha, jež vždy chce míti vrch proti Bohu, která jen v sobě samé hledá uspokojení, byla v očích Ježíšových velikou překážkou království; proto, aby ji odhalil a zahanbil v osobě Fariseů, pravil: „Víte-li komu podobní jsou lidé nynější doby? Dětem na náměstí sedícím, které hrajíce si na svatby neb na pohřeb vespolek si říkají: Pískali jsme vám a neskákali jste; žalostné písně zpívali jsme vám a neplakali jste. Přišel Jan, ani chleba nejeda, ani nepije vína, a pravíte:

Ďábelství má. Přišel Syn člověka, jeda a pije, a pravíte: Aj, člověk žráč a pijan vína, přítel publikánův a hříšníků.“ Vše vás pohoršuje: přísnost i střídmost života. „Ale synové moudrosti, její vyvolenci, jí pochopují a velebí.“

A že všechna slova Ježíšova jsou pravdiva, toho dokladem jest pohnutlivý výjev, jenž se tu udál. Učení a skutky Ježíšovy se navzájem vysvětlují, a v tom spočívá Jeho božské umění.

Jakýsi Šimon prosil Ježíše, aby jedl s ním. Byl z oněch Fariseů, kteří neuznávajíce v Proroku vzor Messiaše dle své obřadní nábožnosti, nicméně byli zvědaví a zůstávali o Ném v pochybnosti. Ježíš byl přijat bez zvláštní pocty; nepřinesli mu ani vody, aby si umyl nohy, nikdo Ho nepolíbil, aniž vylil vonného oleje na hlavu Jeho. Vešel do domu jako obyčejný host a ustolil se, leže podle obyčeje na lůžku pro hosty připraveném.

„A aj žena v městě, hříšnice, zvěděvši, že by stoloval v domě Šimonově, vešla do síně mezi pozvané; přinesla nádobu alabastrovou, plnou vonných mastí. Přistoupila k Ježíši a stojíc ze zadu u nohou Jeho počala slzami smáčeti nohy Jeho a vlasy svými je utírajíc líbala a vonnou mastí mazala.“ (Luk. VII, 36—50.)

Uzřev to Farisej, který Jej byl pozval, řekl sám u sebe: „Kdyby tento byl v pravdě prorok, vědělť by, která a jaká jest to žena, anaž se ho dotýká, nebo hříšnice jest.“

Tedy odpovídaje mu k jeho smýšlení řekl mu Ježíš: „Šimone, mámť ti něco pověděti.“

Šimon řekl: „Mistře, pověz.“

„Dva dlužníky měl jeden věřitel: Jeden mu byl dlužen pět set peněz a druhý padesát. Když neměli, odkud by zaplatili, odpustil oběma. Který z nich více jej bude milovati?“

A odpověděl Šimon: „Mám za to, že ten, kterému více odpustil.“

Ježíš řekl jemu: „Dobře jsi rozsoudil.“ A obrátiv se k ženě u nohou Jeho klečící, řekl Šimonovi: „Vidíš tuto ženu? Všel jsem do domu tvého, vody nohám mým nedal

jsi, ale tato slzami smáčela nohy mé a vlasy svými utírala. Nepolíbil jsi mne, ale tato, jakž vešla, nepřestala líbatí nohou mých. Olejem hlavy mé jsi nepomazal, ale tato mastí mazala nohy mé. Protož pravím tobě, odpuštění jsou jí hříchové, neboť milovala mnoho, komu se pak málo odpouští, málo miluje.“ Potom řekl Ježíš ženě: „Odpuštění jsou tobě hříchové!“

Tedy ti, kteří zde stolovali spolu, divili se a jsouce tím uraženi reptali: „Kdo jest tento, který i hříchy odpouští?“

I řekl Ježíš k ženě: „Víra tvá tebe k spasení přivedla; jdiž v pokoji!“

Tato hříšnice, jejíž jméno z jemnocitu zamlčuje evangelium, podle skoro souhlasného podání byla Marie Magdalena.

Pocházela z bohaté rodiny a měla bratra Lazara, jenž měl veliký statek u Jerusalema, sestra Marta bydlela v Bethanii, ona pak sama měla pozemky v Galilei při západním břehu jezera u Magdaly, odkud nazývána Magdalena. Není jisto, bylali svobodnou, vdanou nebo vdovou. Dějeprava z jejího mládí nezachovala leč jen památku na její poblouzení. Patřila k těm, jež srdce a vášeň unášejí a které těmto obětují vše, i čest. Hříšný život její byl veřejně znám.

Dvě ženy tehdejší doby, dvě kněžny, jedna pohanka, druhá židovka — Julie, dcera Augustova, a Herodiada — dávaly světu pohoršení, prvá svým bezuzdným životem, druhá svým krvosmilstvím.

Žena padlá, jež studu nemá, vzdoruje veřejnému mínění, chtějíc se takto mstítí za své opovržení. Nepravosti se rozmnožují, jedna z druhé se rodíce; nezřízená láska plodí marnivost a pýchu, žárlivost a hněv, rozkoš a libůstky, rozmazlenost a nudu. Evangelium ukazuje jedním slovem zkázu, do níž padla Marie Magalena: „Z ní sedm zlých duchů vyšlo.“

Podána byla pod neviditelné jho mocností zlých, jejichž přítomnost nic nápadného neprozrazuje — jakýsi druh neviditelné posedlosti, neméně hrozné, než posedlost tělesná, neb

vydává naše smysly prudkým a mocným vnukáním zlého ducha.

Počet těchto ztročilých duší jest veliký, k jejich osvobození žádná vůle lidská nestačí, rozpadá se proti návalům ji přemáhajícím. Duch Boží jedině může působiti toto zázračné osvobození, proti němuž zázrak na přírodě jest jako ničím.

Vášeň, byť i ukojeny byly, neutišují se, šírají, ale neznichují. Duše dychtící po Bohu, úpí a umdlévá. Hříšnice poznala tuto úzkost a prázdnotu; byla někde na cestě, kudy se ubíral Prorok; jenž mocně hýbal Galilei. Snad Ho slyšela kázati. Snad Ježíš byl se již spřátelil s bratrem jejím Lazarem a byl přijat pohostinu od Marty v Bethanii, kdežto Maria hověla svým rozkošem.

Pověst o Ježíši jistě dostala se až k této ubohé ženě. Učení Ježíšovo bylo pro ni jako stvořeno, některá slova jeho dotkla se přímo jejího svědomí a srdce. Vždyť pravil, že jest poslán nikoli k spravedlivým, ale k hříšníkům; mluvívalť o ztracených ovcích a o radosti, když je nalezá; neřekl-li též: Publikáni a nevěstky předejdou Farisee do království Božího! Zнала pláč a bolesti toho vášnivého života, a slovo Ježíšovo: „Blahoslavení plačící, neboť potěšení budou“ nebylo-li k ní samé mluveno? Není větší moci na duši pod tíží hříchů klesající, nežli laskavost, jež se smilovává, a hlas jež odpouští. Laskavost Páně, Jeho dobrota a milosrdnost byly známy. Nikdy se Bůh ještě nezjevil tváří milostivější; nikdy krása jeho neukázala se půvabnější.

Co se dělo v duši Marie Magdaleny? Jakým způsobem božský paprsek její spásy vnikl jí do svědomí? Jaké byly její vnitřní boje? Toho neznáme. Přišel den, kdy se jí otevřely oči: poznala v Ježíši Spasitele, jenž odpouští. Neváhala již. Takové povahy nezůstávají na poloviční cestě, jejich velikost záleží v tom, že jdou stále buď na cestě dobré nebo zlé, až dojdou cíle. Veřejná hříšnice chtěla býti veřejnou kajíčnicí. Kdo miluje, nerozvažuje; otrocky poslouchá cit, který jej ovládá, a ta, která zanedbávala veřejného mínění, oddá-

vajíc se rozkošem pozemským, nedbá též na ně vrhají se k nohám Ježíšovým.

Zvěděvši, že pozván jest u Šimona Farisea, cítila se jakousi vyšší mocí pobádánu: chtěla vyznati před Ním svou bídu, cítila potřebu vyjádřiti svou lítost a bolest, svou lásku a víru; chtěla slyšeti jen jediné slovo milosrdenství a odpuštění. Nikdo neznal bouře, jež burácela jejím životem; bylať ženou zbloudilou, ztracenou.

Vešla tiše a zahalena jsouc ani nepozorovala pohrdavých pohledů, jež na ni vrhají hodovníci, horšice se a ve své hrdé svatosti nad její přítomností uraženi jsouce; postavila se za Ježíše majíc v ruce nádobu alabastrovou, vonnou mastí naplněnou.

Největší ctí, jakáž může se prokázati proroku na Východě, bylo, rozbiti křehkou nádobu a vylíti vonný olej na jeho hlavu a nohy.

Maria nemluví; cit překypující rád mlčívá. Ani slovíčko nemůže vyjítí přese rty ženy, jíž bolest a láska k Bohu se zmocnily. Ale její pokorné chování, její slzy, polibky, její rozvázané vlasy mají výmluvnost, již žádná slova se nemohou rovnati.

Nevidí a nectí v Ježíši toliko proroka, ale jest to Syn Boží, jemuž se klaní. Nepřichází, jako ostatní zástup, žádati za hmotné dobro; přichází prosit Toho, jenž uzdravuje, očistuje a přetvořuje duše. Nikdy lítost neprolévala ještě takových slz, nikdy kající láska neměla tolik jemné vroucnosti, aby jí odpuštěno bylo, pláč a vůně nebyly znamením živější víry a dokonalejší úcty.

Marie Magdalena jest pravý obraz kajicníkův, a člověk, kterýž vnukl a přijal takové city, není toliko člověkem, jest v podobě lidské obraz neskonalé krásy a dobroty.

Dává to také zřejmě na srozuměnou; Jeho slova dávají na jevo, že je jeden a týž se svrchovaným Dobrem, jež jest Bůh, který bývá uražen, a Bůh, který odpouští, Bůh, který přijímá lítost zkormouceného srdce, a Bůh, který je obnovuje. Jeho božství září. Láska, kterou vlévá, jest láska Boží, On shlazuje hříchy.

Člověk ustupuje a Bůh se ukazuje ve svém nevýslovném milosrdenství; Boha uctívá v Ježíši hříšnice již proměněná. „Hříchové tvoji jsou odpuštěni“, praví k ní. „Víra tvá tě spasila. Jdi v pokoji.“

Odpouštění hříchy náleží toliko Bohu. Víra v Boha k spasení přivádí duše ztracené a není v moci lidské odpuštění a dáti pokoje. Ježíš toho nepraví toliko, On to také vykonává.

Kdo toho na sobě zkusili, jako Maria Magdalena, v hloubí svého svědomí, také toho pochopují; kteří však nevěří a nemilují, jako Fariseové, horší se a jsouce zaslepeni reptají. Ale Ježíši za pravdu dávají Jeho vyvolení.

Od té chvíle hříšník může míti důvěru, bída jeho není bez naděje. Nemoc našla lékaře; pro uzdravení postačuje člověku věřiti a pokání činiti, plakati a milovati. Nechť sebe hlouběji padl, přece mu zbývají slzy a víra. Nechť následuje hříšníci a pláče u nohou Ježíšových!

Celé zástupy duší pozdviženy jsou z opovržení, sledujíce Marii Magdalenu. Otvírá cestu a vede za sebou zástup obrácených a ospravedlněných. V ní zosobněno jest lidstvo v nepravostech zabředlé, jež u nohou Ježíšových našlo Boha, ježž má milovati a jehož láska je promění, darujíc mu milosrdenství a mír.

Výjev při hostině v domě Šimonově opakuje se stále a neviditelně jako všecky události evangelické. Farisej však, jsa i tenkrát nedůvěřivý, i když k někomu vlídně se má, nezměnil se, ale zůstal týž, jsa neschopen, by pochopil Boha odpouštějícího a duši kající, která za hříchy dosti činí a Bohu se klaní. Vedle toho zatvrzelého pokolení, vedle tvrdých srdcí a blouznivých duší vidíme a obdivujeme se duším skrze lásku a víru spaseným.

Slzy Magdaleniny tekou neustále, vonný olej vylévá se stále na tělo Syna člověka, milován jest po všecky věky; nepřestává hlásati člověku slovo odpuštění, které dodává zmužilosti a útěchy. Mnoho se odpouští těm, kteří mnoho milují; vy plačící, vy věřící, vy milující jděte v pokoji!

KAPITOLA ŠESTÁ.

Podobenství o království Božím.

Dnové, kteří následovali po cestě do Naimu a po významném obrácení Marie Magdaleny, jsou zasvěceni kázání lidu.

Ježíš byl v kázání neunavným. „Chodil,“ praví evangelium, „po městech a městečkách káže a zvěstuje království Boží.“ (Luk. VIII, 1.) Chodí bez přestání, bez odpočinku, se svými dvanácti. Nemá ničeho, ni bohatství, ni polí, ni domu, jsa zcela oddán svému božskému dílu nestará se o to, čím se odívati a živiti. Otec pečuje o vše; On povolává některé ženy, které si kladou za čest, Jemu sloužiti s úplnou oddaností, již víra stvořila a láska stonásobně rozmnožila. (Luk. VIII, 2. 3.) Mnohé byly uzdraveny od nemocí, a vděčnost ženám vrozená učinila z nich Jeho věrné obsluhovatelky. V čele jejich Matka Ježíšova, potom Maria Magdalena, kajicnice. Jmenuje se též Johanna, manželka Chuzova, úředníka Herodova, a Zuzanna a jiné. Tyto bdí s laskavou péčí nad Mistrem a Jeho učedníky; zásobují vším malou obec; jsouce bohaty a šlechetny podávají své statky k Jeho službám, zapravující vydaje na cesty, připravující pokrmy, ustanovující obydlí, kde Ježíš i učedníci Jeho mají býti pohostěni.

Kafarnaum a jezero jsou středem Jeho cest. Odtud vychází a sem opět se vrací, maje za sebou z krajin, kterými procházel, četné a nadšené zástupy. Chtěje k nim mluvití rád volíval vyvýšenou horu nebo tiché, světlé jezero. Krá-

lovství Boží zvěstováno bylo s hor a z lodiček rybářských. Zdi sbornic byly příliš úzké pro největší slovo, které kdy svět slyšel; k tomu potřebí bylo širého nebe, samoty plné ozvěny, moře s vlnobitím.

Opustiv Naim šel Ježíš do Kafarnaa; dle svého obyčeje šel ku břehu jezera a zástupy se okolo Něho hrnuly. Vstoupiv na lodičku, kterou učedníci vždy měli pohotově, kdežto zástup stál na břehu, jal se vyučovati. (Mat. XIII, 1—25; Mar. IV, 1—20; Luk. VIII, 4—15.)

„Slyšte“ — pravil — „vyšel rozsévač, aby rozsíval símě své; a když rozsíval, jedno padlo podle cesty a přiletěli ptáci nebeští a sezobali je.

Jiné pak padlo na místa skalnatá a rychle vzešlo, proto že nemělo mnoho země, a když vzešlo slunce, uvadlo a nemajíc kořínkův uschlo.

Jiné padlo mezi trní a spolu vzrostlé trní udusilo je, a nepřineslo užitku.

Jiné konečně padlo v zemi dobrou a vzrostší vydalo užitek, některé třicetinásobný, jiné šedesátinásobný a jiné stonásobný.“

Pak napomínal posluchače, by nepřestávali na smyslu hmotném, nýbrž by hleděli pochopiti skrytý smysl jeho, a proto dodal: „Kdo má uši k slyšení, slyš!“

Ježíš rád šetří svobody svědomí, nečiní mu násilí, ale volá k němu hlasem tajemným. Na něm jest s pomocí Boží odpovídati, otevřítí se na první tlukot, jenž znamená dobrou vůli. Tato ochota jest se strany člověka počátek spasení; takto zaslужuje si spravedlnosti Boží. Učedníci, dychtiví jsouce, aby vše pochopili, nedovedli vždy vniknouti do učení Mistrova a kdežto zástupy se vzdálily nehledajíce vysvětlení, přicházivali v soukromí, by se otázali Pána.

„Vy nepochopujete tohoto podobenství,“ pravil jim, čině malou výčitku pro jejich nechápanost, bylať patrna; „když vy toho nechápete, jak teprve ti ostatní budou moci pochopiti?“

Ježíš nepraví, že On jest rozsévač, ale snadno lze to uhodnouti. Žádný jiný obraz nevyjadřuje lépe a důkladněji

Jeho povolání. Jen On jediný má símě a drží je ve své ruce, ne však símě života určeného pro smrt, nýbrž símě života věčného. I největší mužové zasévají toliko pro smrt, Ježíš rozsévá pro věčnost. Nic není živějšího nad símě; v něm jest složen život. Slovo Boží v duši jest počátek života duchovního. Jako símě jest hmota a síla zároveň, tak slovo Boží jest smyslné znamení vtělení Ducha Svatého.

„Slovo padlé na cestu“, praví Ježíš, „a jež ptáci zobají, jsou ti, kteří slyší se srdcem tvrdým a jen povrchně; přichází Zlý a uchvacuje.

Slovo vseté v zemi skalnatou jsou ti, kteří s radostí přijímají, ale kořenů nemají, ti na čas věří, ale přichází pokušení a pronásledování pro slovo, a oni hned odstupují.“

Kořenem duše jest Bůh, hloubka duše přichází od něho, vláha prýští z jeho Ducha. Duše, která nedrží se Boha, má jen povrch. Vše, co v ní se zavírá, bývá spáleno prvním paprskem slunečním, ohněm pokušení.

„Které mezi trní vseto, jsou ti, kteří po pečování a zboží a rozkošech života jdouce bývají udušeni a nepřinášejí užitku.

A které padlo v zemi dobrou, ti jsou, kteří slyšice a rozumějice v srdci ctném a dobrém slovo zachovávají a užitek přinášejí v trpělivosti.“

Ctnost jest ovocem učení; u některých přinášejí užitek třicetinásobný, u jiného šedesátinásobný a opět u jiného stonásobný.

Nic není skrytějšího, tajemnějšího, jako zaseté símě: nic sprostnějšího a tajemnějšího nad slovo Boží. Ovoce povstává z onoho, ctnost jest leskem tohoto. Duše se osvětluje skutky Ducha Božího: láskou, radostí, pokojem, trpělivostí, dobrotivostí, dobrotou, shovívavostí, mírností, vírou, skromností, zdrženlivostí, čistotou. (Gal. V, 22.)

Narážeje na ctnosti svých učedníků pravil jim Ježíš: „Vy jste světlo Boží. Rozsvěcuje-li kdo svíci, aby ji postavil pod kbelec nebo pod postel? Zajisté proto, aby ji postavil na svícen.“

Otec všecko přivádí k dokonalosti a ku světlu.

„Nic není skrytého, což by nemělo poznáno býti: nic se nestává tajně, což by na světlo nemělo vyjítí.“

Toto obecné pravidlo bylo na Ježíši a Jeho díle v plném smyslu uskutečněno. Duch v Něm zahalený, pravda skrytá v podobenstvích, království Boží tak ponížené a tak málo známé — soustředěno zpočátku v duších několika lidí opovržených — naplnily svět světlem svým, mocí a ctností.

Tuto životní, nezkrotitelnou sílu vyjádřil Ježíš v jiném podobenství:

„Podobno jest semeni, které uvrhl člověk do země. A spal by a vstával by ve dne a v noci a semeno by vzrostlo a on neví jak, nebo sama od sebe země užitek plodí: nejprve bylinu, potom klas a potom klas naplní se obilím.“ (Mar. IV, 26—29.)

Milost Boží účinkuje tajemně v nitru člověka, dává mu vzrůst i sílu a není v moci člověka, aby překazil to, co Bůh seje a živí.

Ježíš rád mluvil o semeni; připomínalo mu vždy Jeho dílo. Žádné jiné nebylo nepatrnější při svém počátku a také nevzrostlo výše, jako dílo to.

„K čemu připodobníme království Boží? Jest jako zrno horčičné, kteréž když vseto bývá, jest nejmenší ze všech semen, kteráž jsou na zemi. Ale když bylo zaseto, roste a bývá větší, než všechny byliny a činí ratolesti veliké, tak že pod stínem jeho mohou ptáci odpočívati.“ (Mat. XIII, 31.; Mar. IV, 30.)

Jest to případný obraz Církve Kristovy — zrno horčičné vzrostlé v obrovský strom, jehož ratolesti pokrývají zemi a ovládají ji. Největší duchové — ptáci nebeští, s mohutnými křídly, unavení letem svým a ochablí svou moudrostí — přicházeli po všechny věky, aby si odpočinuli ve stínu učení Ježíšova, jež jedině dává klid, posilňuje a osvětluje. Co Ježíš viděl a předpovídal, mohli Jeho učedníci toliko věřit a doufat; a my, nejposlednější, šťastnější, my to již vidíme. Dílo Ježíšovo jest prodloužení Jeho osobního života, čas nás odděluje od tohoto, ale účastni jsme onoho.

Tutéž myšlenku vyjádřil jiným obrazem. připodobňuje „království Boží kvasu, kterýž vzavši žena zadělala do tří měric mouky, až i zkysalo všecko.“ (Mat. XIII, 31.)

Pravým kvasem jest Duch Boží; žena jest Církev a mouka lidstvo. Nechutné jsouc samo od sebe, dostává lidstvo chuti skrze Ducha, který je ponenáhlu proniká a pozměňuje.

Království Boží zde na zemi nedostoupilo ještě své dokonalosti. Dobro a zlo bojují o svět, a vedle rozsévače, jenž rozsévá dobré sítě, nepřítel zasívá koukol a obě semena rostou na témž poli pospolu.

„Království nebeské“, pravil Ježíš, „podobno jest člověku, který nasel dobrého semene na poli svém. Když pak lidé zesnuli, přišel nepřítel a nasel kougole mezi pšenici a odešel. A když bylina vzrostla a užitek učinila, tedy ukázal se i kougol. Přistoupivše pak služebníci hospodářovi, řekli jemu: „Pane, zdali jsi nenasil dobrého semene na poli svém? Odkudž tedy vzal se kougol? — Člověk nepřítel to učinil. — Chceš-li, půjdeme a vytrháme jej?“ — „Ne, abyste snad trhající kougol nevytrhali též pšenice. Nechte, ať obé roste spolu až do žní, a pak řeknu žencům: Seberte nejprve kougol a svažte jej v snopy k spálení, ale pšenici shromážděte do stodoly mé.“

Učedníci nechápali pravého smyslu o kougoli, zasetém na poli. Mistr jim je vysvětlil, když byli s Ním o samotě.

„Rozsévač dobrého semene jest Syn člověka. Pole jest svět. Dobré sítě jsou synové království; kougol jsou synové zlého. A nepřítel, který jej zasil, jest ďábel; žeň pak jest skončení světa a ženci jsou andělé. Protož jako bývá kougol sebrán a ohněm spálen: takž bude při skonání světa. Pošleť Syn člověka anděly své, a vyberou z království jeho všecka pohoršení a ty, kteříž činí nepravost, a uvrhnou je do pece ohnivě. Tamť bude pláč a skřípění zubů. Tehdáž se budou spravedliví jako slunce stkvíti v království Otce mého.“

Každé to slovo Ježíšovo jest nesmírně stkvělé ve své jednoduchosti; obsahuje vše a líčí mohutnými rysy veliké dílo Jeho od počátku až do věčného dokonání. Boj dobra a zla připustila vůle Boží, služebníci hospodářovi nechť se tím

spokojí. Násilí člověku vrozené pobádá nejlepší z nich, aby vytrhali koukol, Ježíš však učí, abychom trpěli zlo, a trhajíce je rukou urputnou nezkazili dobra. Potřebí jest následovati Otce nebeského v jeho věčné trpělivosti.

Přijde hodina, kdy pšenice a koukol budou odděleny mocí Boží; hodina hrůzná a potěšitelná zároveň, hrůzná zlým, potěšitelná synům království.

Pozoruje rozvoj svého díla Ježíš viděl z daleka svou vlastní slávu, slávu svých učedníkův a strašlivou spravedlnost svého Otce nad těmi, kteří Ho zneuznali. Častěji barvami tmavými nebo světlými otvíral lidstvu rozhled do budoucího světa; jest to pro lidi spasitelné, neboť naplňuje je bázní a nadějí; tak bázeň jest uzdou, která je zdržuje zla, a naděje ostnem, jenž povznáší je k Bohu.

A tato myšlenka vedla k podobnosti o síti.

„Království nebeské podobno jest síti puštěné do moře a ze všeho plodu rybiho shromažďující, kteroužto, když naplněna byla, rybáři vytáhše a u břehu sedíce vybírají dobré a dávají do nádob, špatné pak zamítají. Takť bude při skonání světa: vyjdou andělé a oddělí zlé od spravedlivých a uvrhnou je do pece ohnivé. Tam bude pláč a skřípění zubů.“ (Mat. XIII, 47—50.)

Nelze ani dosti oceniti horlivost Ježíšovu, jak se snažil, aby lidu galilejskému vysvětlil a vštípil své učení. Živými obrazy překypují řeči Jeho.

„Zdali jste srozuměli, co jest království nebeské?“ pravil jim. „Poklad zakopaný v poli, jež nalezne člověk, skrývá a radostí nad tím jde a prodá všecko, co má, a koupí pole to.“ (Mat. XIII, 44.)

„Opět podobno jest království nebeské člověku kupci, hledajícímu dobrých perel; a když našel jednu drahou perlu, odešel, prodal všecko, co měl, a koupil ji.“ (Mat. XIII, 45—46.)

V pravdě jest třeba, aby člověk všecko obětoval, chce-li míti Boha. Obětování všeho jest cena, za kterou lze zaplatiti perlu i pole, kde skryt jest poklad. Bázliví, sobečtí lidé se od ní odvracejí, nedovedou toho, aby se stali chudými, za to však obdrželi bohatství království: tento nechce si odepřít

svých rozkoší a proto nemá radostí v Bohu; onen si zakládá na svém obmezeném vědění a proto nenalézá pravdy věčné; jiný opět pachtí se po slávě lidské a tak zbavuje se slávy věčné, uchystané synům Božím.

Všecko učení Ježíšovo ve svých hlavních rysech jest obsaženo v těchto podobenstvích.

Božský úřad a hodnost Mistra, Jeho bolestné povolání a konečná vítězosláva; vnitřní podstata Jeho díla, jeho povšechnost, jeho skromné počátky, tajné jeho působení, neustálé zápasy a nesmírné úspěchy, povinnosti a vlastnosti toho, kdo do něho chce vejíti, nepřátelství světa, úloha Satanova — rozsévače koukole — úkol andělů — neviditelných ženců — Prozřetelnost Otce, který bdí nad lidstvem jako nad velikolepým dramatem tohoto světa, jehož rozuzlení připravuje: to vše lze v nich spatřiti.

Království Boží bylo hlavní myšlénkou všeho učení Ježíšova. Lid nebyl s to, aby pochopoval jeho hluboký smysl; viděl jen kůru, znamení zevnitřní a vše, co se líbilo jeho předsudkům a bylo vhod jeho prospěchům, zázraky jej oslňovaly, ale učení ho neosvětlovalo. Lid bývá jako dítě: moc mu platí více, než moudrost; a když i se obdivuje Jeho učení, tu — svaté památky výslovně o tom se zmiňují — byla to moc, která ho obdivem naplňovala a uchvacovala. „Učil, jako moc maje, ne jako zákonníci a Fariseové.“

Ježíš podjal se těžkého úkolu kázati lidu evangelium a otvírati pravdě cestu do svědomí

Žádný řečník populární nikdy nebude se moci s Ním rovnati, i pokud se výmluvnosti týče: On jest v čele těch vyvolených, kteří od Boha obdrželi tajemství dojímati lid, a nepředrážditi jeho světských vášní. Nikdy nepřichází na Jeho rty nejmenší sofisma, nejmenší převrácení pravdy. Dovede se přispůsobiti, ale nenadržuje slabostem svých posluchačů. Jeho slovo jest vždy případné posluchačstvu. Jiná jest mluva, kterou mluví ku svým učedníkům v důvěrnosti, a opět jiná, když jí užívá proti Fariseům a učitelům, a jiná, když mluví k lidu.

Mluvě k svým učedníkům otvírá jim svou duši, v níž pravda překypuje plná něžnosti a blahovlnnosti; u zkušených

učitelů dovolává se Písma, zahanbuje je svými vývody logicky přesnými a zahrnuje je pro jejich nepravou víru tíhou klatby; lidu vykládá své učení v podobenstvích.

Řečnictví židovské libovalo si v tomto způsobu obrazném. Slavní rabbinové byli pověstni svými podobenstvími a průpověďmi. Každý národ má zvláštního ducha literárního: Indové mají své povídky a fantastické pohádky; Řekové a Římané své rozmluvy a bájky, Židé svá podobenství a přísloví. Přijímaje tento způsob vyučování lidu opatřil je takovou jednoduhostí, opravdivostí, střízlivostí, půvabností, jichž před tím nebylo. Většina Jeho podobenství uchovala se v paměti; v nich spočívá opravdová krása, lid je zná a je velebí; dítě je slabikuje, muž o nich přemýšlí; neučený jim rozumí, a myslitel v nich nachází hluboké pravdy.

Podstata podobenství jest přirovnání, jež má účel, aby snáze pochopeny byly věci neviditelné, nehmotné, příliš jemné k vyjádření, příliš božské, by mohly býti porozuměny a proto je připodobňuje k věcem smyslným, hmotným a snadno pochopitelným.

Zakládá se na symbolismu, harmonii a na společenském řádě.

Všecka stvoření v jistém ohledu jsou si podobna a založena na větším neb menším příbuzenství. Vesmír nese na sobě znak a podobu Boha, jediného to zřídla, z něhož vše se prýští; a ve všem míru nejmenší tvorové nesou na sobě znak a podobu největších, kterých jsou toliko nástinem. Tělo jest obrazem duše; pud předpokládá svobodu. Hmotná příroda jest obrazem světa duchového; nebesa zvěstují slávu Boží, prostor nesmírnost Boha, vítr jeho Ducha, světlo jeho krásu a čas stále pohyblivý jeho nezměnitelnou věčnosť.

Čím větší má duch důmysl a čím lépe pojímá celek všech věcí, tím více pochopuje jednotu ve zdánlivé rozmanitosti a tím krásněji dovede je porovnat.

Přirozenost lidská, obsahující ve svém stvoření všecky zárodky, všecky říše a světy; jest zvláště obdařena schopností, že dovede vynalezati analogie a podobnosti. Bůh vidí veškerenstvo v jednotě svého Slova, jež všecko stvořilo, ne-

hmotný duch pozoruje veškerenstvo v ideách tím jednodušších a vzácnějších, čím sám jest vznešenější; člověk obrazotvorný a smyslný nepochopuje věcí božských, duchovních, neviditelných, leč jenom zase skrze obrazy hmotné a skutečné. Vidí Boha skrze stvoření, které jest odlesk Boží, duchové bytosti skrze duši a duši skrze hmotu, již tato oživuje a do níž vtiskuje svůj obraz.

Takli se probírá podobenství, není již zvláštním uměním židovským, nýbrž jest účinem lidského vědění a obyčejného jeho způsobu.

Nejširší pole bývá otevřeno allegorii, jest to poměr mezi Bohem a světem, mezi duší a Bohem. Někteří národové, jako Indové a Řekové zůstali pozadu proti Semitům a Židům, protože onino stotožňující ve svém pantheismu svět s Bohem, zavrhlí všechn jejich poměr, kdežto tito, rozeznávající přesně svět od Boha, zachovali nevyčerpatelný poklad jejich analogií. Básnictví prvých zvrhlo se v kolossální nesmyslné legendy, básnictví druhých se udrželo v zdravé a vydatné síle pravdy. Semité nedávali světu vlastností Božích, pochopovali malichernost velikého všehomíra, čítali v jeho nicotě nevyzpytatelnou velikost Nejvyššího.

Užívaje podobenství řídil se Ježíš pravidlem lidského vědění, pravidlem, jež nejlépe se hodí pro učitele jako pro uředníky. Pravidla jsou nezměnitelná a propůjčují svou nezměnitelnost formám, jež posvěcují.

Odtud mimo jiné příčiny věčná svěžest evangelických podobenství.

Probíráme-li podobenství samo o sobě, bývá tím dokonalejší, čím správnější je a čím hlubší jeho smysl. Správnost záleží na volbě obrazu; hluboký smysl vychází z pravdy obrazem zakryté. Čím případnější jest obraz skutečnosti, tím správnější podobenství; čím hlubší pravda, tím vznešenější jest podobenství. Ježíš ve svých kázáních k lidu zamítl marnivé básnictví, nevyhledával velkolepých obrazův, nýbrž volil předměty nejobyčejnější za znamení pravdy. Vznešenost učení jest protivou prostoty obrazu. Není tu žádné nádhery, žádného marného lesku, všude sprostnost: to jest jediné roucho,

v něž odíti ráčil svatost Ducha Božího. Nechce, abychom se pozastavovali na zevní formě, na obraze; všecko vzdaluje buď co by mohlo zajímati mysl nebo rozptylovati ji. Největší veleduchové zahalují pravdu a často jí ubližují, obtěžující ji přílišnou nádherou; Ježíš ji odhaluje, ač zdá se ji zakrývati, neboť závojem ji zahalujícím prokmitají v plné čistotě obrysy toho panenského těla. Podobně nesmrtelná slova ducha lidského lichotí často jen našemu krasocitu, sprostnost slov Ježíšových uráží lidi světské, ale plodí v srdcích přímých světlo a ctnost.

Největší dar řečnický, najmé řečníka lidového, jest jemnocit, bez něhož moc a síla jednání zůstává bez účinku. Nedostačuje přednáseti pravdu lidu, nýbrž třeba jest, by se vědomostem toho lidu přizpůsobila. Přílišné světlo oslepuje, kdo neumí mírniti jeho lesk, spíše oslepuje, místo aby osvěcoval. Jemný cit řečnický pochází z lásky ku pravdě a z lásky k lidem. Kdo miluje pravdu více, než sebe sama, hledí ji přivésti k slávě a nevydává jí v nepřiměřeném zahalení v nebezpečí lhostejnosti nebo opovržení; a kdo miluje lid, zná jeho slabé stránky, s úctou dle nich se spravuje a nepodává mu více než co může pochopiti. Methoda, již Ježíš ve svém vyučování užívá, svědčí o Jeho výtečné moudrosti. Ten, který přišel na svět, aby vydal pravdě svědectví, miloval ji až k smrti. Není při Něm slova, jež by nesvědčilo o obezřelosti a umírněnosti. Nikdy neházel perel před svině a věci svaté psům. Jeho láska k národu, k vlasti, k lidstvu, jež spasiti chtěl, vysvítá z každé stránky Jeho života. Zná jeho slabost, předsudky, nevědomost, tvrdošijnost, nechápavost jeho; má s níni slitování. Jest trpěliv, věda, že Jeho evangelium, Jeho učení, jež po věky trvati má, bude také míti potřebí věků, než pronikne duše a obnoví svět.

Než jakkoli člověk jest sláb a jak vznešena jest pravda, přece jest mezi oběma nezrušitelná příbuznost. Navzájem se vyvolávají, a nemůže-li se člověk povznésti k pravdě, pravda sestupuje k člověku. Jako Bůh se vtělil v Člověku-Ježíši, pravda věčná jest vtělena v podobenstvích vyšlých z Jeho úst. A jako vtěleného Boha snáze milujeme a poznáváme,

tak božská pravda jest nám v podobenstvích milejší a přístupnější. Neučení mohou je čítati, a Ježíš našel v nich způsob, jak i nejposlednější dítko z lidu může se naučiti tajemstvím Božím.

Toto umění dovésti mírniti lesk pravdy jest zřízení božské: Bůh nechce zaslepiti člověka přílišným světlem; skromně září jako v šeru, aby mu dodal víry a nezkrátil jeho svobodné vůle.

Kristus — Jeho veliké dílo — objevuje se v této tajemné povaze: Duch, jenž Ho naplňuje, skrývá se pod závojem člověčství.

Učedníci divili se tajemství, v jaké Mistr jejich, mluvě k lidu, zahaloval vždy učení své. Příčina této opatrnosti nebyla jim jasna. Zřídka se stává, aby moudrost Boží neurážela rozumu, jenž se opovažuje posuzovati ji dle svého vědění.

„Proč“, pravili k Ježíši, když byli s Ním samotni, „mluvíš jim v podobenstvích, kdežto když k nám mluvíš, mluvíš bez podobenství?“ (Mat. XIII, 10 - 17.)

Přivedla-li je horlivost k této otázce? Snad. Učedníci hledali slávu svého Mistra a Pána a ve své netrpělivosti rádi by byli viděli, aby lid žasnul, jsa oslněn leskem Jeho vyučování.

Ježíš jim odpověděl: „Vám, kteří věříte a mne milujete, dáno jest znáti tajemství království nebeského, ale oněm, kteří nechtí věřit, kteří jsou mimo ně, není dáno.“ Oni dbají jen znamení, „vše pro ně děje se v podobenstvích.“ Víra jest počátek rozumění, nevěřiti jest příčina tmy duchovní.

„Nebo kdo má tuto příčinu světla, tomu bude dáno a bude hojněji míti, ale kdo nemá, i to, což má, bude od něho odňato.“

Víra přináší dary Boží, nevěra vysušuje jejich zřídlo. Jsa sobě samému zanechán, zbaven vsí božské pomoci, která stonásobňuje život, vzbuzuje ctnosti a povznáší naši přirozenost, člověk znenáhla se noří v blud, jenž jest smrt rozumu, a v nepravost, jež jest smrt duše; duch stává se slepým, srdce se zatvrzuje, vůle pozbývá síly, svědomí se vzpírá.

„Proto“, dodal Ježíš, „v podobenstvích mluvím jim, aby kdož jsou nehodnými, vidouce neviděli a slyšícе neslyšeli ani rozuměli.“ Tak na nich plní se slovo Isaiáše řkoucího: „Sluchem uslyšíte a nerozumíte, a hledíce hleděti budete a neuzříte. Nebo ztvdlo srdce lidu tohoto a ušima těžce slyšeli a srdcem nesrozuměli a neobrátili se, abych jich neuzdravil.“ (Isai. VI, 9.)

Toto poslední slovo jest hrozné.

Není to pomsta, jest to láska Boží, které se tento lid hrozí, obává se viděti, slyšeti, rozuměti, obrátiti se, uzdraven býti od Boha, proto zavírá oči a odvracuje se.

Jest třeba, aby zlo došlo k svým nešťastným následkům. Zatvrzelý člověk, jsa přiveden na jistý stupeň ponížení, zdá se býti nehoden, aby se obrátil, Bůh, byv od něho dlouho urážen, ponechává jej pak jemu samému, a nejhorším trestem pro toho, koho opustilo milosrdenství Boží, jest nezlomná zatvrzelost svědomí oproti volání, jež konečně zachrání předurčené.

Než i zatvrzelí a tvrdošijní lidé bývají někdy překonáni dobrotou. Kdo ukřižoval Krista a usmrtil učedníky, může přemožen padnouti k jejich nohám a býti spasen krví jejich, nebo láska Boží jest oheň, jenž duši činí poddajnou, i kdyby byla tvrdá jako žula. Jakkoli spravedlnost Boží tíží pokolení lidské, přece poslední slovo vlády Boží nemá spravedlnost, nýbrž milosrdenství.

V tomto smyslu dí Ježíš: „Blahoslavené jsou oči vaše, že vidí; i uši vaše, že slyší. V pravdě pravím vám, mnozí proroci a spravedliví žádali viděti, co vy vidíte, a neviděli; a slyšeti, co vy slyšíte, a neslyšeli.“

Tato slova, nesrozumitelná v ústech člověka, jsou zcela přirozena na rtech Ježíšových, vyjadřující sebevědomí, jakéž má o svém Božství. Kdož Jej vidí, jsou šťastni, kdož Ho slyší, rozumějí. Lze si představit, jaká as byla důvěrnost dvanácti učedníků, když byli okolo svého Mistra, jenž si večer, když zástupy odešly, odpočíval a jim předkládal poklady své moudrosti a svatosti, o nichž svět neměl ani tušení.

V takové klidné chvíli bývalo Jeho srdce nejsdílnější a nejdůvěrnější. Žádný světský člověk, nikdo nepovolaný, netečný nevyrušoval této upřímnosti. Učedníci směli se na všechno tázati, Ježíš mohl jim vše říci; poučoval v duchu svém tyto sprostné a neporušené duše a jak dí evangelium, vše jim vykládal; Jeho shovívavost jako Jeho laskavost neměly mezí, bylo v nich cosi otcovského. Tázal se tedy učedníků: „Srozuměli jste všemu tomu?“ A oni s radostí odpověděli: „Ovšem, Pane!“

Jednou také narážejí na svůj úřad učitelský pravil jim: „Protož každý učitel umělý v království nebeském podoben jest člověku hospodáři, kterýž vynáší ze skladu svého nové i staré věci.“

Zná potřeby svých dítek a dovede jim radost učiniti. Věda lidská je chudá, malomocná, často tvrdá; nemá klíče od naší minulosti ani od naší budoucnosti; nemá, co by rozumu po věčné pravdě lačnicímu dala k nasycení; a podaří-li se jí na chvíli odvrátiti srdce od utrpení, přece ho nemůže potěšiti. Vyhledává věci pomíjejících tohoto světa a tuší-li první příčinu, nemůže přece pochopiti naši nepokojnou a utrápenou přirozenost. Člověk, jenž zná Boha, poznává skrze Něho počátek, zákon a konec všech věcí, posuzuje vše se stanoviska věčnosti, ví, že Bůh připravoval v lidstvu své království od prvých rodičů po všechny věky v dějinách jednotlivých rodin, celých národů, na každém stupni vzdělanosti, u všech pokolení, v krvavém boji zájmů hmotných, vášní, nauk, náboženství; živý a milující Duch naplňuje a dokonává své dílo spásy, pravdy a dobroty, spravedlnosti a milosrdenství, lásky a pokoje; ví, že tento Duch zjevil se v plnosti v Ježíši a Ježíš, naděje minulosti, veliké znamení, jemuž odpírá přítomnost, jest silou uchovanou pro budoucnost, jež jest dokonání díla Božího.

Kristus jest onen božský poklad, z kterého lidstvo neustále čerpá; jako vše, co věčného jest, má On starobylost a novotu v sobě, činí zadost minulosti, přítomnosti, budoucnosti; má také slovo z minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Kdokoli dychtí po pravdě, toho poučuje; po síle života, tomu

ji dává; po útěse, tomu ji hojně vlévá; po naději, tomu zavisvitne; po blaženosti, poskytuje i nejopovrženějším její nevýslovnou předtuchu.

Člověk nesmí si stěžovati: jeho osud jest krásný. Co záleží na bédách a potřebách? Sladko jest pocítovati jejich osten, protože můžeme je uzdraviti a upokojiti. Čeho člověk s největší pečlivostí a úzkostlivostí vyhledává a čeho pořáde nemůže dosíci — života a blaha, života, který nemá se již obávati smrti, pravého blaha, jež i zkoušením se rozmnožuje — tyto statky jsou v jeho moci, na něm jest, žádati jich na Ježíši, žítí a šťastným býti.

KAPITOLA SEDMÁ.

Ježíš od Fariseů na nejvýš pohaněn.

Kázání k lidu okolo jezera jsou vrcholem apoštolování Ježíšova v Galilei.

V několika nedělích veškeré obyvatelstvo této krajiny bylo v plném hnutí. Nic nemůže zastaviti božský vliv nového Proroka. Jeho mocnému slovu, Jeho četným a skvělým zázrakům a uzdravováním nemocných nemohl lid, i při všech svých předsudcích, vzdorovati. Tak očividně přesvědčen jsa uznával Ježíše za Syna Davidova a pozdravoval Jej jako očekávaného Messiaše. Káfarnaum vidělo, ani sbíhají se se všech stran, kdož vyhledávali Proroka; stalo se proto slavným mezi městečky pokolení Zabulonova a Nephtaliova

Ale čím dále se ruch ten šířil, tím více hněv, žárlivost, nepokoj, pohoršení, hrozba, urážka a zášť, všecky zlé vášně bouřící se proti muži Božímu, vzrůstaly u knížat a starších lidu, u učitelův a Fariseů. Jerusalem, jenž byl jich střediskem, neztrácel s očí ani hnutí ani Toho, jenž je způsobil. Vyzvědači byli od velerady vysláni, aby pozorovali Ježíše a lid z bludu vyvedli.

Hnutí lidu nelze potlačiti několika učenci; častokráte ani síla na to nestačí. Avšak kdož mají moc a ji vykonávají podle prázdného podání, nemívají nikdy pravého ponětí o silách, proti kterým bojují, ani o silách, jichž užívají. Omyl ten bývá příčinou jejich pádu.

Zdá se, že vydán rozkaz, zastrašiti Ježíše a snížiti Jej ve veřejném mínění. Pomluva jest oblíbenou zbraní záští, jež se zálibou uráží a očekává zničení. Fariseové galilejští, jako Fariseové jerusalemské nemohli zapřít neobyčejné moci slova Ježíšova, aniž pochybovati o zázracích na všech stranách se ukazujících, uzdravování nemocných, vzkříšení mrtvých, vymítání ďáblů; nepřemýšleli o nich. Kdyby byli bývali upřímní, byli by následovali lid a přidali se k jeho volání, ale uznati Ježíše znamenalo by pro ně, jako by samy sebe odsoudili; pozdraviti Jej jako Vyslance Božího bylo by pro ně jako odřeknouti se své slávy a moci.

Žádná náboženská vláda nepodala ještě příkladu takového šlechetného, dobrovolného sebezapření. Bývá tu potřebí, aby Bůh sám rozpoutal proud událostí, který ji strhne za sebou.

Také tenkrát Fariseové vrhli Ježíši v tvář nejkrutější urážku a nejhorší rouhání řkouce:

„Není Bůh v Ném, ale ďábel. Zlého ducha má a ve jménu Belzebuba vymítá zlé duchy.“ (Mat. XII, 24—45; Mar. III, 22—30.)

Nazvali Jej již bezbožným, který nezachovává jejich obyčejů, žrácem a pijanem, rušitelem svobody, člověkem, jenž podáním starých opovrhuje, rouhačem; nyní praví: jest čarodějníkem zlým duchem posedlý.

Ježíš zůstal klidným; hájí pravdu plným vědomím, ale zamítá urážku se strašlivou přísností. Nikdy ještě slovo tak hrozné nepřešlo přes Jeho rty, by odmítlo urážku a kletbou stihlo pokrytectví.

Ježíš zavolav je řekl jim:

„Kterak může satan satana vymítati? Každé království proti sobě rozdělené zpustne; a každé město nebo každý dům proti sobě rozdělený neostojí. Jestliže satan satana vymítá, rozdělen jest, nemůže ostatek a musí zahynouti. Vymítám-li — jak vy pravíte — zlé duchy skrze Belzebuba, skrze koho vymítají vaši synové?“ Pravíte, že jmenem Božím, proč pak o mně tak nepravíte? „Protož oni soudcové vaši budou. Pakliž já Duchem Božím zlé duchy vymítám, tedy přišlo mezi

vás království Boží. Žádný nemůže do domu silného vjíti a nádobí pobrati, leč by prvé silného svázal a tehdáž dům jeho zloupí. Kdo není se mnou, proti mně jest, a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.“ Jakoby řekl: A jestliže to činím Duchem Božím, kdo není se mnou, jest proti Duchu Božímu, a kdo neshromažďuje s tímto Duchem, rozptyluje. Duch Boží víže vše.

Potom pozdvihnuv hlasu svého pronesl strašlivé slovo: „V pravdě pravím vám: Všickni hříchové odpuštění budou synům lidským, i rouhání. A kdokoli řekl slovo proti Synu člověka, bude jemu odpuštěno, ale kdo by se rouhal proti Duchu svatému, nemá odpuštění ani v tomto věku, ani v budoucím, ale hoden jest věčného odsouzení.“

Jsou hříchové, kteří se neodpouštějí, hodní věčného odsouzení podle slova Ježíšova. Neuznávají, urážeti, pronásledovati Syna člověka, nazývati Jej s opovržením synem tesařovým, vytýkati Mu, že jest pijanem a žráčem, že ruší sobotu, zanedbává posvátných obřadův a obyčejů mistrů, nazývati Jej neznabohem, Samaritánem, svůdníkem — všecko toto rouhání bude odpuštěno, ale urážeti Ducha Svatého, jímž Syn člověka jest naplněn, připisovati Jeho božské skutky: vymítání ďábelství, vzkříšení mrtvých a jiné zázraky duchu zlému, míti Jej za jedno s ďáblem: to jest rouhání, jež nemá výmluvy ani odpuštění.

Dle učení Ježíšova a dle absolutní pravdy hříchové jen od Boha mohou býti odpuštění skrze jeho Ducha, Ducha to milosrdenství, lásky a dobroty. Každý, kdož nezamítá tohoto Ducha, ať jsou slabosti a bludy jeho jakékoli, kdo nepraví o Bohu: On jest zlo, a o díle Ježíšově: to je dílo zla, tmy a potlačování — ten ještě může býti zachráněn a spasen; ale kdo popudem vůle svatokrádežné se protiví tomuto Duchu, kdo jej zamítá rouháním a zatvrzelým záštíem, ten sám sobě zavírá cestu, kterou mu přichází odpuštění; ten a takový se zatarasuje ve svém svědomí, zapovídaje do něho přístup Bohu odpouštějícímu. Uražený Duch se vzdálí, ponechávaje rouhače věčnému jeho hříchu. Smrf, kteráž naň přikvačí a odděluje čas od věčnosti, nezmění ničeho, neboť

ona posvěcuje ctnost i hřích; této i onomu vtiskuje pečeť věčnosti.

Nechť slabí se posilní, zbloudilí nechtě doufají, vždy zbývá ještě poslední slovo milosrdenství těm, kteří je vzývají. Ale kdož místo, aby vzývali milosrdenství Boží, je ještě urážejí, co jiného mají očekávatí leč mstící spravedlnost Boží? Tato pak se vši tihou dolehne na ně a ani neskonalá dobrota, poněvadž byla od nich zapuzena, nebude ji moci obměkčiti, ani zadržeti hněv a kletbu věčnou.

Ježíš odkazuje ty, kteří Jej nařkli, k nejjednodušším zákonům moudrosti a rozumu, a prohlédaje jako vždy až do duše jejich, a ukázav jim, proč porušují tyto zákony, odkrývá skryté zřídlo jejich rouhání.

„Jako strom poznává se podle ovoce“, — praví Ježíš — „tak povaha vychází na jevo ze skutků. Nepřivlastňujte zlého ovoce stromu dobrému, ani dobrého ovoce stromu zlému.“ Moji skutkové jsou dobří, jak tedy mohou pocházeti od Belzebuba? Dábel jest zlý, jak by mohl činiti skutků dobrých?

„A vy, pokolení ještěrcí, kterak můžete dobré věci mluvití jsouce zlí?“ Božské moci skutků mých protiví se tvrdé srdce vaše „a z hojnosti srdce ústa mluví.“ Ale každé slovo lidské — i slovo prázdné — bude souzeno v den soudu, „nebo vaše slova vás buď ospravedlní nebo odsoudí.“

Některá slova jsou tak hříšná jako skutky, neboť urážejí a pohoršují, kazí a zabíjí; slova Fariseů, jež zde Ježíš uvádí, jsou jak uštknutí ještěrcí.

Není pochybnosti, že slova ta účinkovala na lid, jenž je slyšel a také tam, kde je nepřátelé Ježíšovi roztrušovali. Lidé lhostejní a obecnému nadšení nepřístupní je přijímali; to bývá cesta, jíž utrhačství kráčí a koná své smrtonosné dílo. —

Mnohým lidem zdála se býti horlivost Mistra přemrštěností a dílo Jeho bláznovstvím. Jeho učení bylo příliš vznešené, než aby je pochopili. Tento čilý život apoštolský, ten hemžící se lid okolo Něho, noci ztrávené na modlitbách, dny vyplněné uzdravováním nemocných, dům stále obklopený,

i nedostatek času, aby pojedl, veškerý tento život skrze Ducha Božího činný a jeho zevní okolnosti přece tak všední, vše to nebylo pochopeno.

Tupili Jej i v Jeho rodině. I někteří z Jeho příbuzných měli Jej za bláhovce, člověka posedlého neb přemrštěného.¹⁾ Chtěli Jej z prostřed zástupů vyvésti a s sebou odvésti mimo ruch, v němž prý pozbývá ducha, jak pravili.

Bylo to nedlouho po onom bouřlivém výjevu, kde Ježíš vyslance od velerady odbyl s rozhorlením člověka uraženého, člověka, jenž byl nejsvětější; zástup vnikl do domu, odkud vyslanci právě byli vyšli. Lid se posadil okolo Něho. Horlivá víra dobromyslných těch lidí upokojila Jeho duši nad rouháním velmožův a jejich pyšné vědy rozechvěnou. Tak stává se pravidelně v životě Ježíšově po všecy věky. Urážky, které se Jemu dějí od lidí buď rozumem nebo záštitm zbloudilých, vyvolávají často v lidstvu tím větší víru a lásku.

Radosti bylo Pánu, viděl-li zářiti svého Ducha; požíval jí v plné míře, když lidé právě přišli a Jemu řekli: „Aj, matka tvá a bratří tvoji stojí venku, hledajíce tebe.“ (Mar. III, 32; Luk. VIII, 20.)

Matka Ježíšova zajisté neposuzovala Jej jako ostatní příbuzní, dle nesprávného názoru, jen její starostlivost přivedla ji sem k Němu, chtěc Jej těšiti v neustálém zápasu Jeho apoštolování.

„Kdo jest má matka? Kdo jsou moji bratři?“ odpověděl Ježíš, a hledě na ty, kteří tu podle Něho seděli, pravil: „Aj, matka má a bratří moji! Kdokoli slyší slovo Boží a plní vůli jeho, tenť jest bratr můj, i sestra a matka má.“ (Mar. III, 34. 35.)

Tělo a krev nic neplatí u Syna člověka. Tělesná příbuznost nemá u Něho váhy. Jestliže rodina zde na zemi ustanovena jest, aby jednota krevního příbuzenstva se zachovala, pak rodina nebeská zřízena jest, aby jednota téhož Ducha Svatého vlitého do duší našich se udržela.

Ježíš nenáleží zemi, narozen z Ducha a naplněn Duchem

¹⁾ Mat. XII, 57; Mar. III, 30.

jest tvůrcem rodiny synů Božích, a proto, třeba kdo pocházel z téže krve jako On, není Jeho matkou, bratrem, sestrou, leč skrze plné účastenství Jeho Ducha.

Všickni, kdož vyšším nadšením byli uchváćeni a následující hlasu Božího vešken život službě jeho věnovali, srozumějí slovu Páně. Právě přesvědčení vede ku konečné vládě nad námi. Bývá tak mocné, že mimoděk nás odlučuje od všeho jiného stávajíc se jediným předmětem, mimo nějž nás nic více se netkne; a proto ti, kdož Ježíše nepochopují, jsou jemu cizí, kdož proti Němu brojí, jsou Jeho nepřátely; kdož Jej milují a Jemu slouží, jako my, tiť jsou Jeho jediná, pravá rodina.

Večer téhož dne, kdy na břehu jezerním vyučoval lid v podobenstvích, řekl učedníkům: „Plavme na druhou stranu.“ (Mar. IV, 35.)

Události, které se právě státi měly, zdají se od Prozřetelnosti býti řízeny, aby utvrdily učedníky ve víře, neboť ukázati se měla svrchovaná moc Ježíšova. Čím více lidé Jemu protivenství činili, tím více Otec vyvyšuje slávu svého Syna a posilňuje ty, kteří s Ním jsou v Jeho povolání.

Učedníci uposlechlí, poslali zástupy domů a plavili se s Ježíšem na téže lodičce. Ale i jiné lodičky plavily se s nimi. I stala se bouře veliká. Vichr hnal vlny na lodi, tak že se vodou naplňovala. On pak ze zadu na lodi spal na podušce. Učedníci ustrašení jsouce zbudili Jej řkouce: „Mistře, zachovej nás. Hyneme.“ (Mar. IV, 35. a n., Mat. VIII, 23—27. Luk. VIII, 22—25.)

„Proč se bojíte, malověrní?“ řekl jim Ježíš. Vstav a jakoby příroda byla pobouřena jakýmsi tajemným duchem, pohrozil větru a řekl moři:

„Umlkni a upokoj se!“

Na Jeho slovo přestal vítr, vlny se upokojily, a stalo se utišení veliké.

„Nemáte-li ještě víry?“ pravil Ježíš svým učedníkům.

I báli se bázni velikou a dívající se druh na druhu pravili s udivením a strachem zároveň: „Kdo jest tento, že vítr i moře poslouchají ho?“

Ježíš v tomto zázračném skutku odhaluje své Božství všemohoucností svou. Jeho slovo má účinek svrchovaný i moc, vše, co řekne, stane se. Příroda se svými bouřlivými silami Jeho poslouchá jako rozumný a dovedný služebník. Prikazuje větru, aby umlkl, a vítr mlčí; rozvztekleným vlnám, aby se utišily, a upokojují se. Člověk obdařený mocí takovou, není už člověkem, má moc Boží. Ti, kdož se bojí takto souditi, raději popírají tuto událost; a popírání to jest proti neodolatelnému svědectví svatých památek. Osoba, jejíž život pozorujeme, nemá nic z našich slabostí; nechť poroučí moři nebo vyučuje o blahoslavenstvích, vždy a všude má velikost Boha, nebo ukazuje vždy moc a moudrost Boží.

Také skutky působily na učedníky, samo sebou se rozumí, zázračně. Víra jejich zapouštěla kořeny, názor, jakýž si učinili o svém Mistru, ponenáhlu se povznášel, a sami pociťovali, že s věrou roste i jejich obdiv a jejich oddanost. Nic více nescházelo, než vyprostiti tyto povahy z lidu tak tvrdošíjného, z něhož pocházely.

Zázraky tvoří část výchovy prvých věřících Ježíšových, to jsou síly, dle kterých si vysvětlujeme tak náhlou jejich proměnu, zjednávají si úctu rozumu a tvoří podstatný živel v osnově tohoto životopisu.

Lodička, do níž vstoupil Ježíš se svými učedníky, zmítána byla větrem a vlnami. Ježíš usnul, učedníci bojíce se volají k Pánu: „Mistře, zachraň nás! hyneme!“ On, vždy klidný, uprostřed bouře vytýká jim, proč se bojí, jakoby kdo u Něho měl se čeho báti; slovo Jeho mocnější než bouře a moře, poroučí větru umlknouti a vlnám se utišiti, a toto utišení dokonalé, náhlé, veliké; udivení a bázeň dávající na jevo víru v Toho, který mocnější jest než příroda — tento celý výjev se všemi tak živě líčenými podrobnostmi stal se u lidu obrazem díla Ježíšova.

Církev jest lodička Petrova, která nese Krista a Jeho věrné. Pluje u večer dne spásy lidské k věčnému břehu plavíc se tímto světem, kde zuří bouře. Neviditelný Ježíš zdá se, že spí. Modlitba Jej probouzí a volá o pomoc; zdá se, že bázeň není Jemu mila; Jeho přítomnost jest zárukou pokoje.

Poroučí událostem jako bouři, umí je spoutati, když se Mu zlíbí, jediným všemocným slovem. Hlas veleby vzhůru vznáší se nad mořem utišeným a v utišení tohoto světa vidíme lodičku, ana pluje dále svou cestou. Ježíš má moc Boží, jest pánem vášní lidských a jejich rozzlobených vln, které přece nic nezmohou proti lodičce Církve, která nemůže se potopiti.

Lodička po utišení bouře bez překážky doplula východního břehu, kde Ježíš chtěl přistáti. ¹⁾ Sestoupil pak do krajiny Gerasenské, nedaleko za starou Gerasou. Městečko ležící na nejzazším konci pláně Jemach bylo částí Deseti měst. Hory toho údolí rozkládají se na pravo a na levo a příkře vystupují nad jezero až k výšině Gaulonitské. Jsou proryty jeskyněmi sloužícími za hroby. Trosky Gerasy jsou posud známy jménem Kersa. Rozeznati lze dle stop na půdě staré čedičové zdi rozbouraných domů. Trosky hradu, který chránil sílnice na břehu mořském, tvoří v popředí Kersy vršek, jež mohutný tamaríšek pokrývá hustými větvemi. V okolí táboří Beduinové; jejich černé stany se pnou uprostřed zeleného trávníku; jejich stáda bloudí v údolí a po stráni horské.

Právě když Ježíš přistál, tu pojednou z hrobů pokrývajících pahrbek přistoupil k Němu člověk pohledu děsného. Bydlel v hrobích, jsa postrachem veškeré krajiny, protože nikdo ho nemohl spoutati ani řetězy. I když byl někdy svázán řetězy a na nohou spoután okovy, přetrhal řetězy a zlámal okovy a bez ustání, dnem i nocí, bloudíval po pusté hoře mezi hroby, křiče, trhaje šat a tepaje se kamením.

Toto zuřivé šílenství ještě bylo stíženo posedlostí; bez ní nedalo by se ani vysvětliti, co o tom svaté památky vypravují. Uzřev tedy Ježíše z daleka, běžel a poklonil se Jemu a křiče hlasem velikým volal: „Co mám s tebou, Ježíši, Synu Boha nejvyššího? Zaklínám tě skrze Boha, abys mne netrápil.“

Není to blázen, který tu mluví, nýbrž duch zlý, jímž onen jest posedlý.

I chování zlého ducha k Ježíši jest vždy totéž. Nějaká vyšší moc zdá se, že jej pudí k Němu, uznává Syna Božího,

¹⁾ Mat. VIII, 28. a n., Mar. V, 1—10, Luk. VIII, 26 a n.

v tomto neobyčejném člověku; nerouhá se, nýbrž prosí za milost. —

Tato slova poodhalují tajemství věčného zatracení zlých duchů. Jejich ďábelská radost spočívá ve zlu, jež mohou páchat. Nicota jejich přirozenosti, z níž vypudili Boha, jest jim trápením.

Vycházeti ze sebe samých, aby si podmanili člověka a znepokojovali svět, bylo by jim úlevou a odvrácením od strašlivé prázdnoty, jež jest jim mučírnou; přijíti k sobě, k tomu „já“, které bez Boha jest tmou, šeredností, malomocností, bezživotím, to jest jejich upoutáním v propasti.

Ježíš nemluví k tomu nešťastnému člověku, nýbrž odpovídá zlému duchu. Nejprve chce vysvoboditi duši, a osvobozuje duši, osvobodí též tělo.

„Duchu nečistý“ — pravil — „vyjdiž z tohoto člověka. Jak ti říkají?“

„Množství“, odpověděl duch. A opakuje své prosby velmi Ho prosil, aby jich nevyháněl z té krajiny.

Ježíš neodpověděl.

Bylo pak tu při horách veliké stádo pasoucích se vepřů

„Pusť nás do vepřův, ať do nich vejdem,“ prosili ho ti duchové ústy posedlého.

I povolil jim Ježíš. Jako téže noci ovládal přírodu, vítr a vlny, tak ukazuje se v tomto vymítání více než kdy jindy Pánem nad zlými, mluví k nim hlasem, jemuž nemohou odporovati, jdou, kam On chce.

I vyšedše zlí duchové vešli do těch vepřův a běželo to stádo, okolo dvou tisíc čítající, svrchu dolů, vrhlo se do moře a tam utonulo.

Jest otázka, jakým právem způsobil Ježíš tuto ztrátu Gerasenským. Zdali vše nenáleží Bohu a tomu, kdo vykonává jeho moc? Táž ruka, která na ustrašené zemi rozpoutává metly a moc smrti, rozpoutává též zlé duchy hubící tento svět. Ale právě když nás zkouší a tresce, povznáší nás, dávajíc nám na rozum svou moc, naši nicotu a svrchovanost Boží.

Svět živočišný se svými rozmanitými a tajuplnými tvary jest jako nesmírné písmo tajemné, z něhož řešiti lze skutečné věci neviditelného světa, duše a ducha. Co tu příbuznosti mezi tvary, pudy zvířecími a duševními jedinci! Některé bytosti ohyzně a nečistě se plazí a nalezají obraz svůj ve zvířectvu. Tito ďábly napadené vepři ukazují na ony temné a zkázonosné moci, jejichž vnukání pověké dovedlo proměnití množství lidí ve stádo Epikurovo.

Ti, kteří vepře pásli, strachem utekli a oznámili to v městě a na polích, co byli viděli.

I vyšli lidé, aby viděli, co by to bylo. I viděli Ježíše a toho posedlého, kterýž byl trápen od ďábla, an sedí u nohou Jeho, odín jsa a maje zdravý rozum.

Vidouce to Gerasenští, báli se; co je nejvíce trápilo, bylo, že ztratili vepře. Jsouce povahy hrubé a sobecké nepochopili Toho, který na jejich půdě přistál. Byli-li to pohané nebo Židé? Neví se. Desítiměstí mělo velmi smíšené obyvatelstvo. Nedovedli nic říci tomu tajemnému příchozímu, jenž uzdravil posedlého, báli se Ho. Člověk Boží strachem naplňuje často ty, jež navštěvuje. Nechtíce býti vyrušováni ve svém pozemském živobytí, ve zdánlivém klidu svých vášní, místo aby Ježíši nabídli pohostinství, prosili Ho snažně, aby odešel od nich.

Ježíš vždy byl šetrným ke každému člověku, třeba i pohřížen byl v slepotě a v mravní bídě, nikdy se nevtíral nikomu. Vrátiv se ku břehu vzdálil se odtud.

A když vstoupil na lodi, uzdravený prosil Jej, aby mu dovolil jiti s Ním. Cítil se připoután k svému osvoboditeli, maje za to, že jen Jemu náleží život jeho; vděčnost mívá takové myšlénky. Pán mu toho nedopustil, nýbrž dojat věrou jeho učinil ze zuřícího posedlého horlivého hlasatele.

„Navrať se“ — pravil — „do domu svého a ku příbuzným svým a vypravuj, kterak veliké věci učinil tobě Bůh, rei jim, jak ti učinil milosrdenství.“

V Galilei, kde Ježíš vždy snažně se varoval, by u lidu nevzbudil přílišného zápalu pro sebe, zapovídal nemocným, aby pomlčeli o svém uzdravení, ale v té krajině, kterou jen

na krátko navštívil, a hned zase opustil, chce, aby po Ném tam zůstala pověst, aby ti opovržení Gerasenští nebyli zcela bez známosti Jeho díla vykupitelského, které Bůh dokonával ve svém národě.

Ti, jež milosrdenství Boží spasilo, slyší v hlubinách svého svědomí slovo Ježíšovo. Nic není dojemnějšího nad vypravování o milosrdenstvích Božích. Vděčnost otvírá srdce, a srdce zná tajemství dojímati a přesvědčovati. Ubohý Gerasenský odešel a počal rozlašovati v krajině Deseti měst, kterak veliké věci učinil mu Ježíš, a jméno Prorokovo bylo předmětem všeobecného obdivování.

Vypravování o uzdravení posedlého z Kersy, v kterém druhé evangelium nešetřilo ani barvitosti ani zvláštních podrobností, nepřivádí do rozpaků toho, kdo připouští, že posedlí skutečně byli a že Ježíš má svrchovanou moc nad zlými duchy. Jest to vzácná událost z dvojího ohledu: jeví se tu nápadná povaha posedlosti ďábelské a nepřemožitelná moc Ježíšova.

Tak zvaná racionelní škola německá, nemajíc jiné starosti, než jen zmenšovati pravdu svatých památek, by tím spíše přijalo se její tvrzení za pravdu, a překrucovati původní jejich znění, jen aby si je přizpůsobila svým teoriím, viděla v posedlém člověku toliko zuřivého šílence; v pádném běhu vepřů stádo šilencem a křikem pastýřů postrašené a v uzdravení posedlého magnetickou sílu Ježíšovu, jehož půvabné a ušlechtilé vzezření prý na slabomyslného tak mocně bylo účinkovalo.

Vážně-li pojednáváme o dějepisu, nesmíme si dovolovati takových výmyslů, jejich patrná smělost nedobře zakrývá úzkostné myšlení. Kdož nevěří v osobného Boha, v duchy a jejich působení na člověka, v božské poslání Ježíšovo, nemají ovšem jiné příčiny nakládati s evangeliem jako s nějakou legendou a evangelisty míti za nevědomce; ale sami urážejí se o kámen velikosti Ježíšovy.

Mistr, který promluvil v mravovědě poslední slovo, který obdivem naplnil a naplňuje nejvzdělanější svět svou božskou moudrostí, který vysoko stál nad úzkoprsými předsudky

a hrubou nevědomostí své doby, nemůže býti vyvrácen od filosofův. Učil-li, že ďáblové skutečně jsou, učil tomu proto, že tomu tak jest; vymítal li je, činil to proto, že má moc Boží je poutati a vymítati; nikdy nestal se spoluvinníkem bludu neb zla, a urážejí Jeho přímou povahu, kdož mají za to, že se tu snížil ke shovívavosti, kterouž prý na oko přijímal bludné učení a dětinské pověry lidu.

Osobnost Ježíšova zapovídá si slabostí těch, kteří o Ném psali; kdo Jeho činy zapírá, zapírá Jeho samého, kdo se jim protiví, protiví se Jemu samému, Jeho svatost a moudrost činí Jej a Jeho učedníky nezranitelnými.

Kritická negace, opírající se o pantheistickou filosofii nebo-li o materialistickou vědu, nezvítězí nikdy proti Tomu, který přemohl svět a Jehož učení po dvou tisících letech až posud jest pravidlem ctností a rekovství!

Opustiv krajinu Gerasenskou téhož rána, kdy přistál ku břehu, vešel do Kafarnaa. Viděti bylo z daleka, ana přibližuje se lodička, která den před tím odplula; ihned se shromáždil veliký zástup, aby přivítal Jej. „Všickni očekávali Ho,“ dí sv. evangelium (Luk. VIII, 40.) Utišení bouře a uzdravení posedlého rozhlásilo se v lidu. Již ani nelze spočítati zázraků, které se množily všude, kde Prorok se jen objevil. Ježíš šel jen městem a provázen jsa učedníky svými odešel do Nazareta.¹⁾ Chtěl opět uzříti svou vlasť, které před několika týdny kázal na počátku svého apoštolského úřadu v Galilei a odkud odešel, byv vyobcován a usmrcením ohrožen. Nazaretští rouhali se Synu člověka, On však zapomněl na urážku a ve své dobrotivosti pokoušel se znova o to, aby je poučil. Předsudky, proti nimž bojoval, snad ustoupily před Jeho slávou, kterou lid obecně Mu vzdával.

Vešel do sbornice, byl den sobotní. Nevlídnost a prudký hněv krajanů zdál se býti umírněn. Mnozí slyšíce Ho, děsili a divili se; nepopírali Jeho moudrosti ani zázrakův, ale nízký a chudý stav Jeho byl kamenem urážky pro jejich víru. Činili z toho námitky proti Jeho božskému poslání. „Jak“ —

¹⁾ Mat. XIII, 53—58; Mar. VI, 1—6.

pravili — „není-li to syn tesařův, syn Mariin a bratr Jakoba a Josefa, Judy a Šimona? Jeho sestry nejsou-li mezi námi?

Jak lid jest vrtkav ve svých dojmech a soudech! Nyní nízký a neznámý rod zvyšuje zásluhu velikého muže; u Galilejců Nazaretských Jej snižoval.

Snad by byli přijali Ježíše jako obyčejného učitele, rovného ostatním, ale by uznali Jej za Vyslance Božího, za Messiáše, to jim bylo proti mysli.

Závisť zaslepuje a oblačí se v mudrování farisejské: Zdali Messiáš může pocházeti z tak nízkého rodu? Zdali tesař osvobodí lid a povýší trůn Davidův?

I vlastní Jeho rodina neubráníla se tomuto pohoršení: velikost neobyčejného člověka bývá skoro vždy zneuznávána od těch, kteří s ním v důvěrné známosti žili.

Ku podivu, až k lítosti byla Ježíši tato tvrdošijná nevěra Jeho vlasti. Jeho dobrotu, kterou víra vždy vzbuzovala, byla pro ně zřídlem vyschlým; neuzdravoval tam, leč jen některé, kteří Ho prosili, a na něž vzkládal ruce. Opustil Nazaret, jehož neměl už spatřiti, a rozloučil se se svými krajaný, jejichž chladnost byla protivou nadšeného přijetí, jakého se Mu jinde dostávalo; pravil k nim smutné slovo, jež líčí vešken Jeho osud: „Není prorok beze cti jedině ve vlasti své, v domě svém a v rodině své.“

Byl Nazaretským a Nazaretští Ho zneuctívají. Židem byl, a Židé Jím opovrhují, ale Samaritáné a pohané přijímají Ho a klanějí se Jemu.

KAPITOLA OSMÁ

Vyučování apoštolů. — Smrt Jana Křtitele.

Ježíš, jsa všude od lidu radostně uvítán, ale od Fariseů v klatbu dáván, kázal evangelium v Galilei, maje stále starost o své učedníky; tvořiliť Jeho Církev a království Jeho.

Počet jejich vzrostl; vyvolil z nich dvanácte, jež nazval apoštoly; ukázal jim, jak to byl přislíbil v tajemné řeči, anděly nebeské, vstupující a sestupující na Jeho hlavu; brával je s sebou na své apoštolské cesty; nyní však uznává je větší ještě důvěry hodnými, chce, aby sami šli kázat evangelia a by za Jeho dozoru zaučovali se v povolání apoštolském.

Vyslání dvanácti apoštolů do židovských měst mělo také dle záměru Ježíšova rozšiřovati Jeho vlastní apoštolování. Jeho dny byly již sečteny, bylo potřebí, aby i při rychlosti Jeho krátké dráhy životní veškerý národ slyšel blahou zvěstí a Jeho jméno i království Jeho. Žeň jest zralá, dělníci jsou rozmnoženi.

Ježíš povolal k sobě dvanácte apoštolů. (Mat. X. 1.; Mar. VI, 7.; Luk. IX, 1.) Svaté památky neodávají místa, kde se shromáždili. Bezpochyby bylo to Kafarnaum a tam dům Petřův a táž síň, kde Mistr a Jeho učedníci se scházivali u večer po denním namáhání, ve službě díla Božího.

Jako opatrný vojevůdce omezil s počátku bojiště.

„Na cestu pohanů nechoďte a do měst Samařských nevcházejte, ale raději jděte k ovcím domu israelského, které zahynuly.“

Obmezuje takto jejich apoštolskou činnost usnadňuje jim Pán jejich úkol a přispůsobuje jej dělníkům. Toť jest záměr Boží: Israel má zaslíbení spasení, má tedy býti první, později hodina udeří pro Samaritány a pohany.

Potom dodal: „Jdouce pak kažte, řkouce: Přiblížilo se království nebeské.“

V jediném tomto slově obsažena veškerá věda apoštolů. Není nad ně vznešenějšího a potřebnějšího; všemu dostačuje; bez něho nikdo nic neprospívá. To jest ta vlastní věda Ježíšova. Byla jim již vštípena v Jeho kázáních ve sbornicích, v podobenstvích a hlavně v důvěrných rozmluvách soukromých; a ač nebyli s to, aby pochopili její hluboký smysl, věděli dosti, aby mohli říci: království Boží jest království Messiášovo, Messiáš jest zde, známe Ho, jsou Jeho učedníky, v Jeho království bude míti podíl, kdo činí pokání a věří.

Úřad apoštolský jest a zůstal týž, jak jej Ježíš ustanovil v onen den, kde ponejprv vyslal vyvolené muže, aby jej ve jménu Jeho vykonávali.

Království Boží stále se blíží; nejvyšší povinnost, nejvznešenější úkol člověka jest přijímati do svého nitra živého a osobného Ducha Božího, jehož jediným zřídlem jest Ježíš; podmínka takové štědrosti jest víra a slovo Ježíšovo, zapíratí sebe a vzdátí se svých myšlének, vášní, prospěchů, nepravosti, i samé ctnosti, slovem pokání a úplné sebe obětování.

Bylo potřebí, by těmto novým bojovníkům dal Ježíš také nový výzbroj.

„Dávám vám — pravil — sílu a moc vymítati duchy nečisté a všeliké neduhy a nemoci uzdravovati.“

Patrně jest to slovo božské. Bývá sice v moci člověka sdíletí s jiným své myšlenky, své učení, záměry, bažení po cti, roznítiti v duši svých přívrženců posvátný oheň nadšení, ale není v jeho moci, by ducha svého a svou ctnost přenášeti mohl na jiné. O něčem takovém nečiní dějiny zmínky i u nejmocnějších veleduchů filosofických, politických nebo náboženských. Ale Ježíš přenáší na své apoštoly Ducha Bo-

žího, který jest v Něm a který jest Jeho, a vysílá je do světa tímto Duchem vyzbrojeni.

„Jděte, nemocné uzdravujte, mrtvé křeste malomocné čistě, zlé duchy vymítejte.“

Apoštolové nebudou míti jiné pomoci kromě moci Boží, a tato moc jim dána bude toliko ku dobru lidí. Lidé trpí: ona utiší jejich bolest; jsou bez útěchy: ona je potěší; umírají: ona je oživí; jsou pod mocí zlého ducha: ona je osvobodí. Zázrakové dobrodiní činící budou znamením jejich poslání a jejich skutky znamením jejich moci. Budou následovati Mistra. Jeho Duch bude v nich a skrze ně bude působiti. Jejich víra spojí je s Ním a bude podmínkou jejich nadlidských výkonů. Moc uzdravovati neduhy přirozené a poroučeti smrti bude časem zrušena, ale vliv na duše a moc nad duchy zlými nebude nikdy zrušena. Co na tom záleží, tělo-li hyne a umírá, jen když duše žije jsouc zdráva, svobodna, potěšena?

Ježíš stále koná své dílo vykupitelské skrze apoštolský úřad svůj — dílo to osvobození, spravedlnosti, neskonaleho milosrdenství, jež vymaňuje z nekalých nauk utýrané a pošpiněné duše, probouzí mrtvé svědomí, zoufajícím dává útěchu a uzdravuje bity, neduhy, jež překážejí pokroku světovému.

Touž dobou, kde opatřil apoštoly mocí Ducha, ukazuje jim Ježíš, jakých žádá na nich ctností: obětavé dobrotivosti, nezištnosti sebe zapomínající, chudoby všeho se zbavující, neobmezené důvěry v Boha, vytrvalosti a odhodlanosti ničeho se nestrachující.

„Darmo jste vzali, darmo dávejte. Nemějte zlata, ani stříbra, ani peněz v opascích svých; ani mošny na cestě, ani dvou sukní, ani obuvi, toliko opánky; ani hůlky, toliko hole cestovní; hodent zajisté jest dělník pokrmu svého.“

Takové apoštoly chce míti Ježíš. Kdo od Boha vše obdržel, má také vše dávatí bez výpočtu a v štědrosti napodobiti Boha. Zásluhy jeho jsou ničím bez božské štědrosti, již byl zahrnut; co zdarma obdržel, má zdarma dávatí. Duch nebývá kupován ani prodáván; kdo jej obdrží, jest šťasten,

kdo jej dává, ještě šťastnější; tato převeliká radost bude mu pokladem a na místo odměny.

Sdílnost jest příčinou dobroty. Nejlepší lidé bývají nejsdílnějšími. Ze všech mocností jest Duch Boží nejsdílnější. Uprímné duše jsou k pomilování, sdělující sebe samy, vzbuzejí sdílnost jiných. To první vlastnost apoštola.

Jsa šlechetným bude též nezištným. Nemá míti starosti o pozemské věci. Co má dělati s bohatstvím světa? Vždyť má neporušitelný poklad Boží. Když lidé budou viděti, že není v něm lásky k pomíjejícím věcem, poznají, že žije z toho, co nepomíjí; a jeho opravdivá chudoba přesvědčí je o skutečnosti nepomíjitelných statkův onoho království, které jim hlásá. Proč by se staral o potřeby života? Bůh tak to zařídil, že dělník, který zasluhuje výživy, také ji všude nachází. Co neužitečného jest, mizí, ale kdo koná dílo užitečné, zasluhuje živu býti, a bude žíti vedle Prozřetelnosti Otce. Duše Ježíšova byla naplněna touto naprostou důvěrou; chce, aby též Jeho apoštolé jí byli naplněni, neboť jest výrazem lásky k Otci nebeskému, jehož jméno a dobrotu jim zjevil.

Apoštol živ bude z darů těch, kterým káže evangelium; to jest vše, co za to obdrží, vše, čeho může a smí žádati. Vděčnost těch, které uzdraví a spasí, ho nemine. Dobrodiní pozemská mohou míti i nevděčníků, ale dobrodiní Boží nebudou jich míti nikdy. Onano nepolepšují, tato posvěcují.

Jaká bude taktika těchto vyslanců bojujících.

Ježíš je o ní poučuje až do nejmenší podrobnosti. Při prvním pokusu kázali evangelium, nechce, aby šli sami, nýbrž po dvou, aby druh druhu podporovali.

Také jich neposílá do veřejných shromáždění ve sbornicích ani k zástupům lidu. Obává se o ně, ježto jsou ještě bázlivi a nezkušení v nebezpečenství, jaké přináší s sebou slavné a hlučné apoštolování; zná prudké vášně lidu, jež snadno lze roznítiti, ale nesnadno utišíti; zná malichernost a lešť zákonníků; chce ušetřiti svým učedníkům příliš prudké půtky, a čekaje, až jim s plností Ducha svého vykáže celý svět ku hlásání evangelia, doporučí jim nyní jen skromnější

a pokojnější činnosti kázati jen jednotlivcům a po domích, středem a podporou tohoto apoštolování budiž rodina.

„A do kteréhokoli města neb městečka vejdete, ptejte se, kdo by v něm byl toho hoden, a tu pobuďte, dokud neodejdete. Vcházejíce pak do domu pozdravujte, řkouce: Pokoj buď domu tomuto. A jestliže bude ten dům toho hoden, pokoj váš přijde naň; pakli nebude hoden, pokoj váš vrátí se k vám. A kdožkoli nepřijal by vás a neuposlechl řečí vašich, vyjdouce ven z domu nebo z města toho, vyrazte prach s nohou svých.“ Mějte je pak za domy světské a města světská, mezi nimi a vámi nebude nic společného; mějte se k nim jako k pohanům. „Neboť v pravdě pravím vám: Lehčeji bude zemi Sodomských a Gomorských v den soudný, nežli domu a městu tomu.“

Poslanec Ježíšův jest poslem míru. Jako Jeho Mistr nezná také on žádného násilí ani útisku; jest ze synů Božích, dobrých a mírumilovných. Jeho: Pokoj vám! není jen nějakým zdvořilým oslovením, nýbrž má svátostní moc, jsouc živým a působivým výrazem Ducha Božího, jehož přináší. Tento Duch vyprýštuje z těch, které oživuje, rád jedná skrze ně a v jejich okolí; sděluje se a obohacuje netoliko ty, kteří jej obdrželi, nýbrž ty, kteří jej dávají, a když nebyl přijat, s požehnáním se vrací k těm, kteří jej podávali. Avšak stav duší k hlasu Božímu zatvrzelých jest hrozný. Neštěstí prokletých měst není tak hrozné, jako stav člověka, když láska uraženého Boha jej opouští, ponechávajíc jej záhubě, aby padl do propasti, kterou mu připravuje odloučenost od Boha.

Potom Ježíš líčí silnými rysy obtíže a překážky, s jakými se ve světě potká obracování na víru, a napomíná apoštolů k vytrvalosti v boji, bez níž jejich účinkování bylo by marné. Jeho myšlenka není omezena tímto okamžikem přítomným; předstihuje čas, osvětluje budoucnost a zaujímá veškeré dílo apoštolské v jeho celku. Ukazuje svým učedníkům, čeho jejich povolání má se obávati; moudře tak činí jako vychovatel, jenž stokráte povzbuzuje k zmužilosti, právě když těm, jež vychovává, dává jasnější ponětí o hrozícím nebezpečí.

„Aj“ — praví — „já posílám vás jako ovce mezi vlky.“
Ovce jsou bezbranné, vlci hltaví a ozbrojení k útoku.

„Buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice, Strážte pak se lidí, neboť vás budou vydávati na soud a ve shromážděních svých budou vás bičovati. A před vladaře a před krále voděni budete pro mne na svědectví jim a pohanům. A když vás vydají, nepřemýšlejte, kterak aneb co byste mluvili; dánoť bude vám v tu hodinu, co byste mluvili, nebo nejste vy to, již mluvíte, ale Duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás. Vydáť pak bratr bratra na poušť a otec syna; a povstanou synové proti rodičům a budou je zabíjeti; a budete v nenávisti všechněch pro jméno mé, ale kdo setrvá až do konce spaseu bude. Když pak vás budou pronásledovati v městě jednom, utecte se do jiného. Pospěšte si. Zajisté pravím vám neschoďte s kázáním měst israelských dříve, než přijde Syn člověka.“

Toť úděl jest apoštolů, předpověděný od jejich Mistra: nepřátelství lidí, násilnictví, pronásledování, odsuzování, mučení, nenávisť, smrt. To první paprsek ozařující bolestné utrpení Mesiášovo. Prve, než jim je odhalil, předpověděl jim, co sami budou trpěti, trpké předpovědění, jež je připravit, má na to, aby, až ta chvíle nadejde, poznali tajemství kříže.

Tento temný obraz hrůzou asi naplnil ten malý šik vojenský neb aspoň ho poděsil. Ježíš pak učinil narážku na obtíže, protivenství, násilí, jehož Jemu samému bude zakoušeti a které každým dnem se množiti bude.

„Náš úděl jest tentýž,“ dodal, „nenazýváte-li mne Mistrem a Pánem?“ S vámi budou zacházeti tak, jako se mnou. „Neníť učedník nad mistra, ani služebník nad pána svého. Dostíť jest učedníku, aby byl jako mistr jeho, a služebníku jako pán jeho.“

Potom připomínaje jim strašlivé urážky, jež se mu stala den před tím od Fariseů, praví: „Jestliže hospodáře Belzebubem nazývali, čím více domácí jeho?“

A co učiní v tomto boji apoštolové, až budou pronásledováni?

Ježíš jim doporučuje opatrnosti a sprostnosti: dvě jsou

to ctnosti mírné, navzájem se doplňující, neboť opatrnost bez sprostnosti obrací se v lešť, a sprostnost bez opatrnosti v přirozenou obmezenost; lešť oklamává, slepá sprostota uvádí v záhubu.

Nechce, aby zlu násilně se protivili, třeba přemáhati je laskavostí nebo se ho střežiti a před ním utíkati. Apoštol nemá zbraně světské, není vlkem hltavým, nýbrž ovčí, kterou tento rdousí; vždy jen bývá obětí, nikdy katanem.

Než žádná překážka, žádné nebezpečí a násili nebude míti moci nad ním, musí ve svém povolání vytrvati až do konce a neznati ani mdloby ani bázně.

„Jděte,“ praví Ježíš, „není nic skrytého, co by nebylo zjeveno, ani co tajného, ježto by nebylo zvědíno.“ Dílo Boží tajné a neznámé, musí přijíti na světlo a na bílý den. „Co vám pravím ve tmě, pravte na světle; a co v ucho slyšíte, hlásejte na střeších.“ Jděte, vytrvejte a nebojte se.

Koho Ježíš posílá do nepřátelského světa, bez peněz, bez zásoby, bez hole, bez meče, bez pomoci lidské, pokorného, chudého, mírného, pokojného, tenť jest přece silnější než všeliká moc lidská: tato může zabít tělo, ale duši zabít nemůže, a duše jest všecko pro apoštola, neboť v ní bydlí Duch Boží, skrze kterého žije. Apoštol nemá se nikoho báti, ne-li toho, který má moc uvrci duši a tělo do pekelného ohně. Bůh jest nepřemožitelný a proto chrání ty, kteří se ho bojí; bdí nade vším stvořením, ať nejmenším, ať největším; ale ti, kdož jej milují, jsou jeho dítky, a on se o ně otcovsky stará.

„Zdaliž neprodávají dvou vrabců za penízek? a jeden z nich nepadne na zem bez Otce vašeho. Vaši pak vlasové na hlavě všickni sečtení jsou. Protož nebojte se: lepší jste vy nad mnoho vrabců.“

Aby povzbudil ještě více zmužilost, povznáší jejich naděje. Myšlénka Ježíšova zaujímá vždy všeobecný celek všech věcí, zemi i nebe, čas i věčnost, stvoření i Otce. „Jakkoli obtížno jest dílo vaše,“ tak asi pravil k svým učedníkům, „jděte, neste svědectví mé před tvář lidí, neboť, kdožkoli vyzná mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest

v nebesích; kdož by pak zapřel mne před lidmi, zapřím i já ho před Otcem svým, jenž jest v nebesích.“

Vyznán býti od Ježíše před Otcem, jenž jest počátek a konec všech věcí, Jemu náležeti věčně, býti s Ním a v Ném v plnosti světla, lásky a života, toť naděje, která má potěšiti apoštola uprostřed útisků. S touto nadějí může čeliti všem mukám. Zapřen býti od Ježíše Krista, odloučen býti od Něho, toť hrozná smrt, jíž jedině jest se obávati.

Ostatně mají učedníci věděti, že dílo, jemuž se zasvěcují apoštolováním, jest dílo boje, nejtěžšího zápasu. Mistr, jenž jim přikázal říkati: „Pokoj domu tomuto a městu tomuto,“ který je učil na hoře o blahoslavenství pokojných, On, sám láska a pokoj, jenž dává mu zárodek, přinášeje pravdu a hlásaje spravedlnost, On ustanoven jest, by pozdvihl v tomto světě strašlivou bouři, bouři násilníků, nepřátel vsí spravedlnosti a pravdy, vsí obětavosti a lásky.

„Nedomnívejte se“ — praví — „že jsem přišel pokoje poslat na zem, nikoli pokoje, ale meč. Přišel jsem, abych rozdělil syna proti otci a dceru proti máteři její a nevěstu proti tchyni její a nepřátelé člověka domácí jeho.“ Kdo chce přijíti ke mně, musí vše opustiti, nebo kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden. Cesta vedoucí ke mně jest cesta utrpení, kdo neběře kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden.“ Chce aby apoštolé Jeho nebáli se smrti, a proto učí je božskému tajemství slovem, které zplodilo celé pluky mučedníků.

„Nebojte se vydati život svůj pro mne v tomto světě, jenž zabíjí; nebo, kdo nalezne život svůj, ztratí jej, a kdo ztratil život svůj pro mne, nalezne jej.“

Obětovati život časný znamená nabyti života věčného v lůně Otce; zachovati život pomíjející znamená nehodným se státi života nepomíjejícího. Tělo musí se obětovati pro duši, duše a tělo pro Ducha Božího. Tělo, které chce žiti jen pro sebe, ztrácí svou nejvyšší činnost, přestává býti slavným nástrojem myšlenky a zneuctívá se ve hmotě, jež ji dusí. Duše, která zůstává sama v sobě a nechce se spojit s Bohem, žrčí se plnosti života a zmítá se ve vlastní nicotě.

Obětavost — obecné pravidlo života — bude pravidlem úřadu apoštolského.

Rozmluva Ježíšova s dvanácti apoštoly ukončena povzbuzující laskavostí. Jako On byl v úplné synovské jednotě s Otcem, tak skrze Ducha byl v jednotě se svými učedníky. Toto pouto vždy více se upevňovalo, a Ježíš rád vídal, že žije v nich.

„Kdo vás přijímá“ — pravil — „mne přijímá, a kdo mne přijímá, přijímá Otce, který mne poslal. Kdo přijímá proroka ve jménu proroka, odplatu proroka vezme, a kdo přijímá spravedlivého ve jménu spravedlivého, odplatu spravedlivého vezme. A kdokoli dá nápoje jednomu z těchto nejmenších číši vody studené toliko ve jménu učedníka, zajisté pravím vám, neztratí odplaty své.“

Přijímati Ježíše znamená pochopovati Ho, vcházeti do téhož Ducha pravdy, spravedlnosti, pokoje; znamená účast míti v Ném. Přijímati Jeho učedníka, proroka nebo spravedlivého, znamená spolupůsobiti na Jeho díle a státi se hodným Jeho odplaty. I nejmenší dobrý skutek nebude zapomenut, haléř vdovin bude zaznamenán a číše vody k dobrému přičtena.

Tyto řeči, důvěrné rozmlouvání stručně sebrané od jednoho ze svědků v několika krátkých průpovědích, jež mají na sobě ráz Ježíšův, mohou se pokládati za památník Jeho vychovatelské moudrosti.

Kde který znamenitý člověk, který učitel předkládal svým stoupencům vznešenější ideál? Veleduchové bývají skoro vždy malomocnými vychovateli, jich vlastní povznešenost, jejich původnost bývají jim na překážku; nemohou sami sebe přežít: Bůh jim odňal potomstva. Své tajemství berou s sebou do hrobu, zanechávajíce ty, které okouzlili a na čas osvětili, jejich vlastní slabosti a polovičatosti. Vůdcové, vidí-li, že velitel a dobyvatel zmizel z bojiště, nedovedou jiného, leč, že se rozdělují o kořist a království. Žáci mudrcovi, jestliže tento odešel přemršťují neb zpitvořují jeho nauku; zákondárce sejde-li se světa, jeho zákony upadají v mrtvou literu,

nadaný umělec, zanechav své škole návod svůj, nikoli však umění své, bývá znetvořen i těmi, kteří jsou jeho obdivovateli.

Člověk nemá moci zvěčniti se ve svých stoupencích a to z dvou příčin: že učedníci bývají nižší než mistr a že nemožno, aby mistr zanechal jim ducha živého. Jediný Ježíš odstranil tyto dvě překážky, On vstúpil Ducha Božího lidem neučeným a sprostým, a tato vnitřní síla je znenáhla působila dle Jeho vzoru; stali se tím, čím On je míti chtěl, ukázav jim sám na sobě skutečný vzor apoštola, jakým On byl: přísný a mírný, ponížený a nepodajný, šlechtný a pronásledovaný.

Příklad Mistrem podaný nezaniká; jako Duch, s nímž jest za jedno, také Jeho životní síla nedá se udusiti, jsouc mladistvou uprostřed tohoto vetchého světa a vítěznou uprostřed nepřátelského světa, objevuje se od století ku století vždy novým a novým tvořením. Ježíš ve své božské moci v potomstvu zjevuje se neustále; když vše zdálo se býti již vysíleno a nehybno, lze vždy viděti, jak povstávají pojednou lidé noví, podle Jeho obrazu stvoření; jsou vtěleným Jeho vzorem. Jejich život jest Jeho slovo ukazující se v činu. Není času, který by neznal těchto apoštolů, duší šlechtných a sdílných, jejichž životopis by se mohl psáti podle této rozmluvy Ježíšovy.

Dvanácte apoštolů posilněných poučením Mistrovým odešlo dle Jeho rozkazu po dvou kázat evangelia městům a městečkům Galilejským. Ježíš provázen jsa jinými učedníky pokračoval ve svém díle. Apoštolská horlivost Jeho nikdy neochabovala; On nezná umdlení, nepopřává si odpočinku: ve dne konal dílo své, v noci se modlival.

Bylo to asi touž dobou, nedlouho po poselstvu od Jana k Ježíši vyslaném a několik dní před Velikonocí roku 29., když Jan Křtitel byl usmrcen. (Mat. XIV, 1—12., Mar. VI, 14 - 29., Luk. IX. 7—9.).

Evangelia vypravují o ní dopodrobna; zmiňují se o učednicích Janových, kteří o ní byli jistě zpraveni a přišli z Mache-
ra, by pověděli Ježíši, co se stalo.

Dějepisec Josef (Ant. XVIII. 5, 2.) zmiňuje se o násilné smrti Křtitelově připisuje ji vůbec podezřivé politice Herodově, který znaje veliký vliv Janův na lid, obával se, aby se nestalo vzbouření. Evangelické zprávy vrhají mnohem větší světlo na mínění židovského dějepisce, tak že by bez nich těžko se dalo vyložití. Vskutku v chování Předchůdce Páně nebylo nic politicky buřičského, ale obavy tetrarchovy, jež se zdají beze všeho základu, jsou zcela odůvodněny, pomyslíme-li si, jak Jan přísně vytýkal Herodovi jeho cizoložné a krvosmilné manželství s Herodiadou a tím že by popuditi mohl proti němu vášnivý lid. Úloha, jakouž kněžna hrála za těchto okolností, jest zcela přirozena, jen ku podivu jest, jak někteří kritikové mohou podobné události podezíratí.

Vězeň Herodův nebyl v nejistotě o svém osudu. Herodiada neodpouštěla ani prorokovi. Nenávisť její byla nesmiřitelná. Uvěznění toho, jenž ji veřejně odsoudil, neukojuje jejího hněvu a nedostačuje její pomstě: po jeho životu touží. Tajně se unlouvá s dvořany, Farisei a Herodiány, jež poustevník rovněž jako ji bičoval drsným slovem svým. Čeká jen na příležitost, aby učinila konec se svým nepřítelem.

Jakkoli byl veliký její vliv na Heroda, přece nedovedla toho, by nového dopustil se zločinu. Herodes obával se proroka: neodvážil se vyvolati hněv lidu, jenž by zajisté vypukl při zprávě o smrti prorokově. Spravedlnost, svatost Janova účinkovala na jeho svědomí, měl proň ohledy, brával s ním radu a rád jí poslouchal. Ale nic neukojilo pomstychtivost uražené ženy: svéhlavá žena ta zná úskoky, jež vítězí nad všelikým vzdorem.

Očekávaná a vyhledávaná příležitost konečně se dostavila. Byl svátek Herodův — nikoliv jeho narozeniny — a výroční památka jeho korunování. Tetrarcha byl se svým dvorem na Macheru, kde dával stkvostnou hostinu velmožům a předním vojska v Galilei.

Za hostiny dcera Herodiadina, navedena jsouc mateří svou, vešla do hodovnice a vedle obyčeje židovského na oslavu takové slavnosti tancovala. Dívka zapomněla, že ten, před nímž tancovala, zneuctil rodinného krbu jejího otce.

I líbilo se to Herodovi.

„Žádej, zač chceš“ — pravil jí — „a dám tobě.“ A s přísahou skrze hlavu svou zaslíbil se jí: „Ano, začkoli žádati budeš, dám tobě — by pak bylo až do polovice království mého.“ —

Ona pak vyšedši řekla mateři své:

„Zač budu prositi?“

„Za hlavu Jana Křtitele,“ odpověděla bez meškání Herodiada.

A dívka všedši s chvátáním do hodovní síně a přistoupivši ke králi pravila: „Chci, abys mi dal hned na míse hlavu Jana Křtitele.“

Při tomto neočekávaném hrozném slově ukázala se celá povaha králova, jakási směs měkké dobroty, bázně a nepravé zbožnosti. Zarmoutil se při myšlénce, že má proliti krev. Ale jak z toho vyváznouti? Vždyť přísahal. Jeho spoluhodovníci, svědkové přísahy a snad nepřátelé Janovi strach mu naháněli. Neodvážil se nepovoliti zločinu. I poslal hned jednoho z vojínů stráže tělesné, rozkázav mu přinésti na míse hlavu Jana Křtitele.

A tento odešed stal Jana v žaláři a přinesl hlavu jeho na míse a dal ji dívce a tato ji odevzdala mateři své.

Herodiada byla pomstěna.

Tak tragický byl konec Předchůdce Páně. Tací lidé nemohou ukončiti svou životní dráhu v pokoji, naplněnou věkem jako patriarchové. Smrt mučednická lépe se hodí prorokům, těmto hrdinům pravdy, spravedlnosti, práva a ctnosti. Bojovali za vítězství, potírali nepravosti a mocným hlasem volali, ač slabí jsouce, v tvář velmožův a zlosynův ono: „Nesluší tobě,“ slovo to volajícího svědomí, které nedá se udusiti: musí tedy vlastní krví zpečetiti život svůj, slovo, odvahu, lásku i poslání své. Bůh s nimi jedná jako s vyvolenými dle jejich přání.

Svět jich nenávidí, svět je zabíjí; myslí, že utlumí jejich hlas spravedlnosti, a dává jim nesmrtelnost. Nejsvrchovanější výmluvnost spočívá v krvi pro Boha prolité. Jan předchází Ježíše v utrpení a umírá pro Něho, když Mu byl připravil

cestu. Jeho krev mísí se s krví proroků, jeho předchůdcův, a s krví Beránka, jak nazýval Ježíše, který též sám bude brzy obětován. Cesta království od počátku světa až do konce věků jest dlouhou stopou krvavou.

Smrt Jana Křtitele mocně rozrušila lid v Judsku i Galilei, ale lid se nevzbouril; lid nemá v sobě schopnost něco začít, ani ne vzbouření. Žádný z vůdců nevykořistil toho hněvu. Vůdcové lidu trásli se pod tvrdou rukou Pilátovou; velmoži Galilejští a Sadduceové, dvořané Herodovi, byli snad spokojeni s tímto činem politické přísnosti — dvořané schvalují vše, i zločiny; prorok zdál se býti jim, jako jejich pánu, veřejným nebezpečím; sami Fariseové viděli s jakýmsi tajným uspokojením, že zmizel ten, který ani jich tak trpkých pravd neušetřil a se opovážil vydávati svědectví člověku, jenž byl od nich nenáviděn.

Památka Janova zůstala u lidu v úctě, šest let později zločin Herodův oživil v jeho paměti. Vypukla válka o hranice mezi tetrarchou a králem arabským Aretem, otcem zapuzené ženy Herodovy; vojska jeho byla poražena na hlavu. Toto neštěstí vzbudilo u lidu výkřik svědomí: „Bůh se nad ním pomstil“ — volal lid — „pro vraždu Jana Křtitele.“

Pověst svatým Jeronýmem sebraná vypravuje, že mstivá Herodiada obdrževši z rukou své dcery zkrvácenou hlavu své oběti jehlicí proklála jazyk, který byl kázal její zločiny, a rozkázala, aby tělo jeho hozeno bylo do příkopu tvrže Macherušské na pospas psům a supům. Ale učedníci prorokovi přišli, aby je pochovali a odešedše vypravovali Ježíši, co se stalo.

Libovala-li si Herodiada ve své ukojené nenávisti, zůstal tetrarcha smutným, nepokojným. maje stále vraždu před očima. Myšlénka na Jana všude ho stíhala. Jsa povahy pověřivé a chabé, neschopné rozhodného úmyslu, byl lstivý jako všickni slaboši. Měl strach, ale nikoliv lítost nad svým zločinem. Slavná pověst o Ježíši, který mu byl až posud lhostejným, byla mu postrachem. Apoštolé, rozptýleni po městech a městečkách, zajisté oživil horoucné tužby veřejného mínění, pokud se týkalo Messiáše. Výklady a rozmluvy

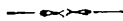
o tom nepřestávaly, a jako vždy předsudky v blud uváděly myslí. —

Že Ježíš byl prorokem, bylo zřejmo. Ale kterým? Tehda se věřilo v lidu i ve školách, že duše mrtvých přicházejí k živým. Tato podivná pověra také o Ježíši platila: Jest Eliášem, pravili jedni. Nikoli, jest některým ze starých proroků, odpovídali druzí. A ti, kteří Janu nejvíce se obdivovali, tvrdili, že jest to Jan z mrtvých vzkříšený.

Všecky tyto lidové pověsti došly až ke dvoru tetrarchovu, kde bezpochyby o osobě Ježíšové se mluvíváno. Jméno Janovo, byvši sloučeno se jménem Ježíšovým, znepokojovalo duše Herodovy; byl všecek pomaten. Nevěděl, co o tom souditi. Myslíl si a sdíle sám pověru s lidem, pravil: „Jest to Jan, kterého dal jsem stíti; on to jest; vstal z mrtvých, vždyť činil zázraky.“ A bál se Herodes a žádal sobě viděti Ježíše.

Apoštolé vrátili se ze své první cesty. Nalezli Ježíše v Kafarnai a vypravovali Jemu všecko, i to, co učinili, i to, čemu učili. Ale lid se opět sem hrnul. Jedni přicházeli, druzí odcházeli; dům byl přeplněn Ježíš a Jeho učedníci, — poznamenává evangelium (Mar. VI, 31.) — neměli času, aby pojedli. Ježíš sobě přál, aby mohl s učedníky rozmlouvati důvěrně, a chtěl jim dopřáti několik dní klidu a odpočinku. Zpráva o smrti Janově bolestně Mu uvedla na paměť vlastní smrt Jeho. Nadešla chvíle, aby jim svěřil tajemství svého utrpení. Povstal a řekl: „Pojďte vy sami na místo pusté a odpočiňte maličko.“

Vstoupil pak do lodičky se svými učedníky, rozkázal plouti po jezeře a veslovati k východnímu břehu směrem k Bethsaïdě.

KAPITOLA DEVÁTÁ.

Rozhodná doba Messiášská v Galilei.

Severovýchodní břeh jezera Genezaretského mezi ústím Jordánu a údolím Djebarieh jest úrodná, svlažovaná, vždy se zelenající pláň, jménem El-batiheh nyní známá. Tvoří ohromný trojúhelník, jehož základní částí jest jezero, Jordán pak a hory Gaulanské oběma stranami. Bethsaída Juliova, již rozeznati sluší od Bethsaidy Galilejské, ležela v hořením bodu trojúhelníka nedaleko od řeky, půl míle od jezera na vršku, jenž přiléhá k výšinám od hor Gaulanských. Celý okres dolejší Gaulonitské krajiny tvořil — s krajinou Auronitskou, Batanem, Itureou a krajinou Trachonitskou — tetrarchát Filippa, bratra Antipova. Tento vladař neměl na sobě nic ze zlé povahy svého rodu. Povahou jsa mírným, spravedlivým a pokojným upomínal na svého otce jedině láskou k umění. Od své korunovace zanášel se stavbou dvou měst: jednoho u zřídél Jordanských na místě starého města Panias, jež nazval ke cti Caesarově Caesareou, a druhé blíže jezera nedaleko malého městečka Bethsaidy, které nazval Juliovou ke cti Julie, dcery Augustovy.

Nezbylo ze starého města než neúhledné trosky a malý vršek El-Tell, kde bylo vystaveno; zmizelo jako mnoho jiných měst palestinských z doby Ježíšovy; čedičové jeho pomníky leží od paty až k hlavě v ssutinách; rozlomené kamení sloužilo Beduinům ku zbudování chatrčí. Nalezají se tu ještě zbytky rámcův a sloupů zadělaných v chatrných

zdích jejích bídných komůrek. Nadarmo hledáme stopy mausolea Filippova, jenž chtěl býti pochován v Julii; jméno tetrarchovo je zapomenuto, ale jméno Ježíšovo znají domo-rodci a ukazují u studnice El-Tell obrovský strom, pravíce, že Messias si zde pod stínem mohutných větví odpočíval.

Sem tedy k planině a k opuštěným vrškům sousedícím s Bethsaidou chtěl uchýliti se Ježíš se svými učedníky. Plavba na jezeře od Kafarnaa ke břehu dolejší krajiny Gaulonitské trvala hodinu. Jest pravdě podobno, že lodička, v níž byl Ježíš, přistála nedaleko nynějšího místa Duky.

Jeho náhlý odchod byl brzy ve městě zpozorován. Lid vida, ana lodička pluje k ústí Jordánu, dal se na cestu podél jezera, aby dohonil Proroka. Ježíš vystoupiv z lodičky a ubíraje se k hoře brzy spozoroval, an k Němu lid přichází. Hrnuli se k Němu ze všech sousedních měst; vyhledával samoty a Otec Jeho poslal k Němu celé zástupy. Jejich horlivost Ho dojímalá, všecky je přijal laskavě.

Přízeň lidu, pro člověka světského tak lichotná, nepřiváděla Ho z klidu, nepocítoval z ní přílišné radosti ani Ho nemrzela. Ano ve své moudré zdrženlivosti někdy jí nedůvěřoval, vídal v zástupech jen množství nešťastných, již měli býti zachráněni. Pohlédl na ně okem soustrastným, poznával jejich mravní bídu; zdály se Mu býti stádem bez pastýře; tehda uzdravoval nemocné a vyučoval je.

Tato osamělá krajina zdála se Ježíši příznivou ku pokračování v díle apoštolském. Jal se mluvíti o království Božím s temene hory, na niž se byl uchýlil veda za sebou veškeren zástup. Po celé hodiny Ho poslouchali; den se nachyloval, slunce zapadlo za hory Galilejské, a Ježíš ještě kázal. Soumrak na Východě netrvá dlouho, náhle nadchází noc.

Apoštolé jsouce již nepokojni přistoupili k Mistru pravíce: „Pusté jest toto místo, a již se připozdilo. Rozpusť je, ať jdouce do okolních městeček a sousedních vesnic nakoupí sobě pokrmů.“ (Luk. IX, 12., Mar. VI, 36., Jan VI, 5.)

Ježíš jim řekl: „Lítost mám nad tím lidem. Tři dny jsou se mnou a nemají, čeho by pojedli. Propustím-li je lačné,

zhynou na cestě, někteří z daleka přišli. Dejte vy jim jísti“, dodal.

Tato odpověď je překvapila. „Jak? měli my bychom jíti nakoupit za dvě stě peněz chlebův a dáti jim jísti?“

Patrně nevzpomněli si učedníci na všemohoucnost svého Mistra. Nikdo z nich neřekl Jemu, že by On mohl všechny zásobiti. Ale zdá se, že Ježíš sám chtěl je přiměti k této víře, a proto pravil: „Filippe, odkud nakoupíme chlebův, aby pojedlo množství?“

Ale Filipp odpověděl jako ostatní: „Ani za dvě stě peněz nestačí chlebův, aby jeden každý něco málo pojedl.“

Tedy Ježíš oslovuje všechny dí jim: „Kolik chlebů máte? Jděte a zvězte.“

Jeden z učedníkův, Ondřej, bratr Šimonův, vyzvéděv to řekl: „Nemáme zde, než pět chlebův a dvě ryby, ale což jest to mezi tak mnohé?“ Bylo jich více, než pět tisíc mužů, ženy a děti nepočítajíc.

Opětované otázky Ježíšovy mají přesvědčiti apoštoly o jejich malomocnosti. Ale Pán má svůj účel, a skutek, který zamýšlel učiniti, objeví se tím stkvěleji před očima jejich, čím zřejmější jim bude jejich malomocnost. I pravil: „Přineste mi pět chlebů a dvě ryby a kažte lidu, aby se posadil na trávu rozděleně po padesáti.“

Apoštolé tak učinili.

Lid se posadil ve dvou řadách po padesáti na hoře na zelené trávě.

Byla blízko Velikonoc. Ježíš tento rok nemoha ji slaviti v Jerusalémě pro veleradu, která Jej již odsoudila k smrti, chtěl ji oslaviti po způsobu svém na poušti.

Vzal pět chlebův a dvě rybičky, pozdvihl oči k nebi a dobrořečiv žehnal, lámal chleby a dával učedníkům, aby kladli před lid; potom rozdělil dvě rybičky a dával z nich tolik, kolikkoli kdo chtěl. Chleby a ryby se rozmnožovaly v Jeho rukou.

Všickni jedli a nasyceni jsou.

„Seberte drobty — řekl svým učedníkům — ať nezahynou.“

I naplnili dvanácte košů drobty z chlebův i ryb.

Lidé pak uzřevše zázrak pravili: „Tento jest jistě Prorok, který přijíti má.“

Moc, která rozmnožuje a proměňuje věci, jest táž, která je stvořila a je zachovává. Bůh, jenž jediným slovem činí, že bytosti jsou a žijí, a Ježíš, jenž pět tisíc lidí nasycuje pěti chleby a dvěma rybičkami, jsou jedno. Táž moc, táž moudrost, táž dobrota. Kdykoli Syn člověka ukazuje svou neskonalou moc — ať uzdravuje nemocné, křísí mrtvé, nebo nasycuje hladové — vždy řídí se citem milosrdenství.

Dobrota jest příčinou, že Bůh jedná, dobrota, že Ježíš působí.

Pohled na zástupy se všech stran se k Němu valící, Jeho následující, kamkoli jde, na širou poušť, aniž by se zásobili pokrmem, dojal Ho; nechtěl, aby trpěli pro Něho, aby je trápil hlad. On, jenž odmítl pokušení zloducha, proměnití kamení v chléb, aby sám pojedl, neváhá prositi Otce za ty, kteří jsou okolo Něho.

Nedobře by se soudilo o moci, o níž svědčí tento div, kdyby se obmezovala jen na tento pouhý zázrak. Ježíš učinil více, než že nasýtil pět tisíc lidí na poušti, zůstává i po svém pozemském životě krmitel lidstva stále ohroženého, že hladem umře na tomto světě. Máť potřebí chleba hmotného a nemůže ho míti bez práce, která zúrodnuje půdu, bez šetrnosti, která hospodaří s ovocem práce, bez spravedlnosti, která zabezpečuje jeho majetek, bez lásky, která je rozdává všem potřebným. Veliký všeobecný zázrak Spasitelův jest, že Mu s Duchem dány jsou ctnosti božské. V Jeho království neumírají hladem. I nejbídnější bývají v něm přijati a nalézají nadbytku při bratrských hodech lásky.

Tento zázrak jest ze všech zázraků, které Ježíš učinil, lidu nejmilejší. Nečiní ho jako ostatní, k vůli jednotlivci, ale k vůli celým zástupům; má také význam prorocký, neboť novým světlem ozařuje nejnuzněnější úkol messiášský.

Tisíce lidí bez pokrmů, toť lidstvo hladové: jaký pokrm může je živiti a nasýtit? Jediná bytost, Bůh. Jeho musíme si představit pod znamením těchto chlebů a rybiček. Ježíš přivádí

k sobě lid na poušť tohoto světa, shromažďuje je po zástupech ve zřízené šiky, dává mu řád a pokoj a stoje uprostřed něho ukojuje jeho hlad; božský pokrm se rozmnožuje v Jeho rukou a volí si apoštoly, aby jej rozdávali s nevyčerpatelnou štědrostí a mocí.

Tento výjev zázračného nasycení na poušti u Bethsaidy zůstal v živé paměti s nejmenšími podrobnostmi u těch, kteří byli toho svědkové. Všecky čtyři evangelia jej vypravují a i při rozdílnosti ve vypravování neodporují sobě, nýbrž se doplňují.

Kritika popírající věci nadpřirozené jest nucena zamítati tuto historickou událost, jež jest podstatou zázračná a žádný rozumový výklad nemůže ji zbaviti této povahy. Musí se buď uznávati za skutečnou, tak, jak se udála, nebo zamítati. Vysvětlovati ji tím, že nasycení lidu znamená vnitřní uspokojení nebo nadšení, do jakého přivedla jej výmluvnost Ježíšova, míti za to, že každý vyňal svou zásobu z vaku a stříděně požil, jest dětinskou vytáčkou, která nezasluhuje, aby se o ní šířeji mluvilo.

Nauka mythická narazila na nepřekonatelné těžkosti, chtějíce dokázati, jak toto vypravování povstalo. Připomíná mannu na poušti a křepelky, rozmnožení mouky a oleje vdově Sarefské — zásobu, již na prosbu Eliášovu po čas hladu neubývalo, událost s Eliášem nasycujícím po čas neúrody sto lidí dvaceti chleby a něco málem vytrhané pšenice.

Ale jest daleko od těchto analogií až k zázračné události, plné podrobností, jichž mythus nevysvětluje. Proč pět chlebův a to chlebů ječných? Proč rybičky a to pouze dvě? Proč pět tisíc lidí? proč zástupy po padesáti? Proč dvě řady po stu? Proč dvanácte košů?

Mezi výmyslem schválně podrobným a skutečnou událostí voliti nebude nikdy za těžko dějepisci, který nezavrhuje výslovné svědectví svatých památek a který nestaví filosofii nad skutečnost a rozum. Jakkoli zázračná jest tato událost, přece nás zcela staví na půdu historickou. Podobnost několika událostí celými stoletími v životě téhož národa od sebe vzdálených neopravňuje k tomu, aby v této poslední události

proti tvrzení svědků shledávána byla libovolně vymyšlená legenda; která dějepisná událost mohla by pak obstáti při takové theorii?

Ostatně historická pravdivost zázračného nasycení jest proti škole mythické, jež ji upírá, a proti škole racionalistické, jež ji hledí znetvořiti, zjištěna i důležitostí, jakou má v životě Ježíšově. Nejde tu jen o jakoukoli událost, o jeden zázrak více nebo méně v nesčíslném počtu zázraků v životě Ježíše, jde tu o skutek, který označuje konec Jeho apoštolování v Galilei, vysvětluje rozvoj a ukazuje výsledek jeho.

Kázání Ježíšovo mělo za účel ukázati všem, že nadešla doba království messiášského, osvědčiti povahu tohoto království a dokázati, že On sám jest jeho zakladatelem a hlavou.

Za tímto účelem káže ode města k městu, od městečka k městečku, uzdravuje nemocné, prohlašuje nové přikázání, přitahuje k sobě všechny duše dobré vůle, potírá předsudky národa a jeho učitelů, tráví celé noci na modlitbách, spojuje se s učedníky a shromažďuje okolo sebe apoštoly. Po dvou měsících ustavičné práce, přes zrádné a neustálé protivenství Fariseův a učených, přes částečný nezdar, jak to bylo s dvěma pokusy v Nazaretě, veškeren národ byl Jím rozehvěn. Obecný lid má Ježíš v rukou, jest jeho Pánem; lid jest okouzlen Jeho výmluvností a učením unešen Jeho zázraky, všude, kam On jde, všude Ho následuje. V prvých dnech mohl mu ještě ujíti, když vstoupil na lodičku a řekl k Petrovi: „Vez na hlubinu“, nebo když uchýlil se na poušť; nyní i poušť již Ho nechrání, lid i tam přichází za Ním. Ježíš není již jen prorokem pro sebe, nýbrž Prorokem Božím, jak Jej nazval Nikodem a jak Jej lid vícekráte nazýval; On jest Messiášem. Poušť Bethsaidská po zázračném nasycení ozývala se mocným ohlasem: Hle, toť Prorok očekávaný, ten, který přichází, ten od Mojžíše byl předpověděn; hle, tenť jest Syn Boží!

Tento hlas lidu, jenž se zdál býti triumfem Ježíšovým, chová ve skutečnosti nebezpečí, jímž Jeho dílo jest nejvíce

ohroženo. Sám se snaží veškerou svou mocí, klidem svým a vši moudrostí svou zažehnati je.

Zajisté jest on Poslancem očekávaným, a zaslíbeným Messiašem ale ne Messiášem, jak si jej představoval svedený lid. Neníť Messiášem tělesným, pozemským, národním, politickým, nýbrž duchovním, nebeským, lidským, náboženským. Jeho království nemá nic společného s královsi vím tohoto světa. Veškeré kázání Jeho bylo zasvěceno tomu, aby ukázal jeho povahu, tu slovy opatrnými, tu v obrazích a v podobenstvích, tu ve výrazech zvlášť mohutných. Ničeho se nedovolával, toliko Ducha Božího, chtěl jen spasiti a uzdraviti, prohlásiti pravdu, vlévati život do duší mrtvých, nikdy v žádném případě neproněsl slova, neučinil skutku, který by lichotil ctižádosti lidu nebo nepravým myšlénkám učených. Ale učení nechtěli mu rozuměti, a čirá nevědomost lidu nebyla s to, aby prohlédla. Jen několik vyvolených Ho slyšelo a pochopilo.

Mimo učedníky a apoštoly lid i při svém nadšení zůstal zaslepeným a protože se nevyšinul k výši učení Ježíšova, pokud se týká království Božího, nezbavil se také svých předsudkův, pokud se týkalo Messiáše.

Bouřní a bojovní Galilejští konejšejí se stále blouzněním Judy Gaulonitského. Přejí si vůdce ozbrojeného, dobyvatele, osvoboditele. Politická vášeň je rozněcuje a unáší, jejich nadšení pro Ježíše dostoupilo nejvyššího stupně záchvatu; povzbuzují se navzájem a spikli se zmocniti se Ježíše, vésti Jej snad až do Jerusalema a prohlásiti Ho přede tváří lidu za krále.

Byla to chvíle rozhodná.

Bouře lidu bývají strašné, strhují s sebou lidi nejmoužnější a z rozvahy přivádějí i nejpovážlivější; ale žádné nebezpečí ještě nikdy nepřivedlo k úrazu moudrost Páně.

Kdyby Ježíš, chtěje lidu ujíti, byl bezprostředně odešel se svými učedníky, jitření, místo aby se upokojilo, tím více by se bylo roznítilo a rozšířilo v Galilei; a kdyby byl i s učedníky zůstal mezi lidem, byl by je vydal v nebezpečí, že i oni se k lidu přidají. U lidu jest roznícení jako požár, nelze se ubrániti jeho šířajícím plamenům. I učedníci, sami

jsouce také Galilejskými, nebyli prosti tohoto zápalu svých rodáků. Vše asi, co sloužilo k oslavě jejich Mistra, lichotilo jim. Byli ještě daleci toho, aby pronikli záměry Boží v díle messiášském a věřili v jeho vítězství, jež si nepředstavovali bez moci pozemské. Prohlásí-li Ježíše za krále galilejského, to bude znamením slavného příchodu Jehů království.

Ježíš poznal nebezpečí a s rozhodností, která nezná ani odkladu ani nejistoty, zachránil nejprve své učedníky.

Po zázračném nasycení přiblížili se k břehu; Pán rozkázal učedníkům vstoupiti na lodičku a předejiti Jej na druhý břeh do Bethsajdy v Galilei, zatím On rozpustí zástup. Učedníci se podvolili rozkazu Mistrovu ne beze všeho odporu, bylo Mu užiti veškeré své vážnosti, aby je k tomu přiměl.

Lodička odplula, a Ježíš rozpustil lid. Podroboval si ho, okouzloval jej, ale nepodal se jemu nikdy. Ze všech mužů, které provolával lid jako osvoboditele v oněch nepokojných časech, kdy vzbouření bylo vždy na snadě, jest On jediný, který se nedal unésti jeho mocí. Poslouchá vůle svého Otce a k Otcí se povznáší, aby utekl lidem, kteří Mu překážejí v Jeho povolání.

Když lid odešel, vstoupil Ježíš na horu, sám jediný, aby se modlil; noc Jej zahalila.

Kdežto Ježíš dlel na hoře, byla lodička u prostřed jezera. Západní vítr bouřlivě fičel, lodička pokrývala se vlnami, učedníci s těží veslovali.

Kdož znají malé moře Tiberiadské, znají též prudké jeho větry, jež je náhle rozbouřují; nejneohroženější veslaři mají se co brániti.

Ježíš nezapomněl na své učedníky, viděl je v duchu, a Jeho duch bez jejich vědomí byl s nimi. Ke čtvrtému bdění přišel k nim, chodě po moři a po vlnách.

Jako naše vůle, ač obmezenou mocí vládne, každým okamžením ovládá zákon o tíži a vymaňuje z něho tělo, jímž pohybuje a jež pozdvihuje a z místa na místo převádí, tak vůle Ježíšova, jejíž moc nemá mezí, protože Bůh jest v ní, osvobozuje své tělo v tomto případě od zákonu prostoru

a přitažlivosti, drží je nad vlnami; i objevil se najednou u lodičky před očima učedníků.

Toto náhlé zjevení je polekalo: domnívali se, že to přelud a křičeli úzkostně.

Ale Ježíš k nim hned promluvil:

„Doufejtež, jáť jsem; nebojte se.“

„Pane,“ dí Petr, „jsi-li ty to, rozkaž mi k tobě přijíti po vodě.“

A on řekl: „Pojď!“

Ihned Petr vystoupiv z lodičky šel po vodě, aby přišel k Ježíši. Ale pro prudkost větru bál se a počav tonouti volal řka: „Pane, zachovej mne!“

A vztáhl Ježíš ruku uchopil jej a řekl jemu: „Malověrný, proč jsi pochyboval?“

Potom chtěli učedníci Jej vzíti do lodičky. A když vstupoval, přestál najednou vítr, a lodička byla na témž místě, kde měla přistáti.

Zázračné rozmnožení chlebů nečinilo na učedníky žádného hlubšího dojmu; jako nasycený lid, zanášeli se bezpochyby i oni věcmi pozemskými a sny o slávě světské. Člověk vlastní marnivostí zaslepený nepozoruje díla Božího. Ale když nebezpečí mu hrozí a sám jest malomocen, jsa nucen zraky své obracetí vzhůru, tu hned oko a srdce se otvírá; poznává a klaní se.

Příchod Ježíšův po rozbouřeném moři a náhlé utišení, které se stalo za Jeho přítomnosti, naplnily je udivením; vystoupivše na zem klaněli se Jemu řkouce: „Syn Boží jsi Ty!“

Místo království světského, před kterým Ježíš utíká, kterým opovrhne a je svému messiášskému povolání v oběť přináší, dává Mu nebeský Otec božskou svrchovanost a, by učedníky uchránil před pokušením tohoto světského království, činí je svědky oslňující slávy této svrchovanosti Božské; jen takovými zjevy si je nakloňuje a přctvořuje.

Sestupuje s hory po dlouhé modlitbě zjevuje v plném světle svou moc i na těle smrtelném. Poroučí přírodě a jejím

silám, nezná zákona o tíži. vlny, jako by byly tomu naučeny, udržují Jej nad sebou, a On kráčí po nich.

Lodička, bouří zmítaná, nesoucí učedníky a i při odporném větru od jednoho břehu ke druhému se plavící, jest obrazem Církve, Jeho království na světě. Bojuje v číré noci proti všem rozpoutaným mocnostem, aby dorazila k věčnému břehu, kam přistáti jí bylo rozkázáno. Ježíš sám se modlí na hoře Boží; přichází ku pomoci její slabosti, ukazuje se náhle klidným a zářivým před veslaři a praví k nim slovo důvěry a pokoje. Kdo v Něho věří, může jako On, choditi po vlnách, ovládati všechny rozbouřené živly: temnosti, větry, moře. Kdo se bojí a ztrácí důvěru, bývá přemožen, ale dostačuje prosba k Pánu, a bude pozdvižen a zachráněn. Pán vstupuje na lodičku a jakmile tam vstoupí nohou, pouhou Jeho přítomností stává se utišení a lodička přistává; On jest břehem, On jest věčností.

Zatím, co na západním břehu při otvoru pláně Genezarské učedníci klaněli se Synu Božímu, vizme, co se přihodilo na břehu východním u Bethsaïdy, kterou Ježíš právě byl opustil.

Zástup večer rozpuštěný ráno opět se vrátil. Spozorovavše, že jedna lodička jest při břehu, a že Ježíš do ní nevstoupil, a že učedníci odešli, domnívali se Jej tu opět nalézt. Ostatně záměr, prohlásiti Jej za krále, nerozptýlil se jim přes noc; náčelníci hledali Ježíše a nenalezše Ho plavili se na lodičkách přibylých z Tiberiady, doufajíce co nejdříve nalézt Proroka.

Shledali se s Ním skutečně na druhé straně jezera právě v okamžení, když Ježíš se vracel se svými učedníky z Bethsaïdy do Kafarnaa a toto shledání zavadalo Mu příčinu, že rychleji nadešla chvíle rozhodná.

Když muž Boží v zápasu s vášněmi a předsudky lidu pozoruje, že neodvislost a svatost jeho úřadu jsou ohroženy, tu není na čase tajiti se se svým záměrem; tu třeba roztrhnouti záclony a ukázati plnou pravdu; lidé falešného a pokryteckého srdce by z toho zemřeli, ale duše věrné, upřímné budou živы, a pravda zvítězí.

Tím se vysvětluje učení Ježíšovo a Jeho rozmluvy, které budeme čísti podle vypravování čtvrtého evangelia. Působit neodolatelně svým důležitým tvrzením, smělými slovy, výraznými obrazy a světlem pronikavým. Hledíce k činu samému dávají v této vážné příčině na jevo největší úsilí Ježíšovo, aby vyvedl Galilejské z bludu jejich lichých snův o politickém úkolu Messiášovu a poučil je o pravdě, že tento úkol jest jen duchovní a božský.

A když ti, kteří hledali Ježíše, našli Jej za mořem, pravili Jemu: „Mistře, kdy jsi sem přišel?“ (Jan VI, 25.)

Zvláštní otázka, k níž vlastně Ježíš neodpovídá, nýbrž přímo se dotýká, vnitřního smýšlení těch, kteří se Ho tázali odkrýváje rázem vše, co jest nepravého, sobeckého, snad mrzkého v přízni, kterou Mu prokazují.

„V pravdě, v pravdě pravím vám, hledáte mne, ne proto že jste viděli divy, ale že jste jedli z chlebův a nasyceni jste.“ —

Toto přísné slovo jest odsouzením, naprostým odmítnutím messiášského úkolu tělesného, jímž se konejšila obraznost Galilejských, a odmítnutím malicherné slávy, kterou Ježíši podávali.

Jeho zázraky jsou znamení a obrazy, jež rozřešiti a pochopiti jest potřebí. Zevně dokazují Jeho moc nad hmotou a tělem, ve skutečnosti ukazují Jeho moc nad duší a duchy. Ti, jichž tělesné neduhy uzdravuje, mají Jej prositi za spásu duše; kteří nasyceni jsou chlebem tělesným, mají se starati o pokrm nebeský. Nepřichází založit království, kde podle smýšlení židovského vystrojí hostinu k obveselení lidu Božího, nýbrž království, kde chudí duchem se nasycují a napájají Duchem Božím. Zástup v Bethsaïdě shromážděný viděl toliko zázrak, ale neporozuměl jeho významu. Nasycen byv nežádá jiného, než hmoty, a proto uražený Ježíš jej odmítá s rozhorlením.

Ale po této trpké výčitce slovo Jeho se umírňuje:

„Jest dvojitý pokrm“ — praví — „ten, který hyne a jiný, který zůstává k životu věčnému. Pracujte tedy o pokrm, ne

o ten, který hyne, ale který zůstává k životu věčnému, jež Syn člověka dá vám, neboť tento znamením svým opatřil Otec, Bůh.“

Zasvitlo světlo. Ježíš se ukazuje ve svém Božství; znamená a pečeť Jeho jest Duch, jenž Ho naplňuje; Jeho žádati třeba, neboť On jest pokrmem věčným, z něhož nesmrtelná duše žíti má.

Žádný učitel náboženský před Ježíšem nevníkl tak do hlubiny lidské přirozenosti, žádný nepocítoval jejich tužeb nesmírných, žádný neúpěl bolestněji nad její bédami; On však věděl, že lidstvo jest stíženo, lačnicí, prázdné; všecko Jeho úsilí směřovalo k tomu, aby je k sobě přivedl, pozdvihl, osvětlil, nasýtil. Hlas, jakým mluvil o něm a jenž zde se ozývá, byl dojmavý. Nemohli se protiviti této přesvědčující síle, která otvírala si svědomí a vyvolávala v něm upřímné hluboké a pronikající povzdechy.

Jeho vybízení, hledati pokrmu Ducha, bylo tak důtklivé, že Židé zapomínajíce na chvíli svých pozemských starostí zvolali: „Co budeme činiti, abychom dělali dílo Boží a měli život, který nehyne?“

Ježíš odpověděl: „Totot jest dílo Boží, abyste věřili v Toho, kterého poslal.“

Věřiti: celé náboženství Ježíšovo, veškero tajemství života věčného jest obsaženo v tomto jediném slově. Aby živ byl od země, musí člověk jí věnovati veškeru sílu a činnost, neboť nedává plodu leč za práci; ale živ býti z Boha, nemá člověk nic jiného zapotřebí, leč mu otevřítí srdce a přijati jej; nuže, toto otevření srdce jest víra. Víra, svrchovaná činnost člověka v jeho poměru k Bohu, zahrnuje v sobě zapomenutí na sebe sama, zřeknutí se všeho, úplně oddání se slovu, vůli, Duchu Božímu; a poněvadž Ježíš se nazývá bytostí znamením Božím dosvědčenou, proto máme věřiti v Něho jako v Boha.

Takové učení bylo daleko od učení a podání mistrův israelských. Co jsou všecky ty skutky zákonné přikázané od Mojžíše a zachovávané od Židů jakožto pravá spravedlnost a podmínka života? Jsou zastaralé. Vidíme tu vycházeti

náboženství evangelické svobody, jehož apoštolem bude svatý Pavel. —

Ježíš, který den před tím odmítl království světské, nyní se prohlašuje za jediného poslance Božího a jménem svého Otce vybízí lid, aby věřil v Něho.

Lid váhá a odporuje.

Úplná víra bývá to nejposlednější, co při člověku shledáváme. I když někomu nad míru se obdivuje, jemu se obětuje, služby mu prokazuje, proň nadšen jest až k důvěrnosti, přece zachovává si své mínění, svou vůli, své zájmy a jako na stráž se má, aby se mohl jinak zachovati, kdyby ve svém smýšlení byl uražen, ve své vůli obmezován a ve svém prospěchu ohrožován. Ostatně nikdo nemá práva vyžadovati naprosté víry. A jestli že jí Ježíš pro sebe žádá, jest to proto, že povýšen jest nad člověka, jsa mnohem výše postaven, než Mojžíš; On roveň jest Bohu.

I řekli mu Židé: „Jakéž jest tvé znamení, abychom viděli a v tebe věřili? Mojžíš měl své znamení, že otcové naši jedli mannu na poušti, jak psáno jest. Dal jim jísti chléb s nebe příšlý.“

Rozmnožení chlebů jim nestačilo; takové znamení nepovznáší Ježíše k velikosti Mojžíše a neospravedlňuje před jejich očima Jeho nároků. Co jest nasycení několika tisíců lidí, porovná-li se s mocí toho, který po čtyřicet let zázračně živil celý národ na poušti?

Rabbini učili, že první vykupitel, Mojžíš, poslal mannu a že druhý vykupitel, Messiáš, obnoví tento zázrak. Ohlas těchto výmyslů nacházíme v požadavku lidu galilejského.

Ježíš nepozastavuje se nad žádostí těch, kteří se ho tázali. Nikdy v celém životě tak bohatém samými zázraky neukojuje této dychtivosti po zázracích, jež hořčně naplňovala tento lid. Veškerá díla Jeho všemohoucnosti neměla za účel, leč dobrodiní a za podmínku jen víru. Kdo v Něho věří, zakouší Jeho dobroty a to v míře neobmezené; ale kdo pochybuje a tvrdošijně zkoumá, toho nechává lhotejným, Ježíš ho pomíjí a nesděluje se s ním, ponecháváje pochybovače jeho vlastní bídě a tvrdošijnosti. Ale nyní při této pří-

ležitosti s větším než pouze lidským důrazem tvrdí, že znamením Božím jest On sám.

„V pravdě, v pravdě pravím vám: Ne Mojžíš dal vám chléb s nebe. Jakkoli manna byla nebeská svým původem, přece byla podstatou hmotná – pomíjející obraz pokrmu věčného; ale Otec můj dá vám chléb s nebe pravý, nebo chléb Boží jest ten, který s nebe sstoupil a dává život světu.“

Byli pak ve shromáždění někteří osvícenější, kteří pravili: „Mistře, dávejž nám vždycky ten chléb.“

Teprve nyní jal se jim Ježíš vykládati bez obalu, kým by byl.

„Jáť jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nebude lačněti, a kdo věří ve mně, nebude žízniť nikdy.“ A narážej na tvrdošijnosť, s jakou na Něm žádali znamení, aby mohli přijíti k němu a v Něho věřiti, dal jim na srozuměnou, že On sám jest tím pravým znamením.

Tedy dodal: „Vy jste mne viděli a přece nepřicházíte a nevěříte.“

Ježíš jest skutečně velikým znamením Božím. Nikdy v žádné události náboženské dějepřavy neukázala se moc, moudrosť, dobrota a síla Boží v plnější míře jako v životě, ve slově, ve svatosti a ve skutcích Syna člověka. Kdož zkoumaje toto, přece Ho neuznává za Vyslance Otce, nebude již ničím poučen a přesvědčen. Žádati ještě zázraků jako činil Mojžíš, když padala s nebe manna, nebo Josua, když zastavil slunce, nebo Eliáš, když zavřelo se nebe na jeho modlitbu a nevydávalo ani rosy ani deště, to dokazuje nezhojitelnou zaslepenosť. Bůh se odvrací od takových zatvrzelých; rád-li se ukazuje chudým a pokorným, zůstává nepřístupným duchům, kteří se uchylují za své hrubé pudy, za hrdou vědu a vlastní sobectví.

Tato stálá nevěra zarmucovala a tížila Ježíše. V této chvíli cítil veškerou její tíži.

S radostným srdcem a k rozkazu svého Otce učinil veškerému lidu galilejskému slavnosť, zázračné Velikonoci na širé poušti konané; lid z toho ničeho nechápal; místo aby

na Ném žádal chleba života, chtěl míti chléb hmotný; místo aby se povznesl tímto zevnějším znamením, zabral se ještě více do svých myšlének a úzkoprsých předsudků.

Takový nezdár byl pro Ježíše trpkou předtuchou osudu, který očekával v samém Jerusalémě, až tam se ukáže naposled před zástupci národa.

Ale pomyšlení na Jeho Otce těšilo Ho ve všech těch nezdarech, jichž mu zakoušeti bylo mezi lidmi. Tvrdošijnosť nevěrců nebude překážeti dílu Otcovu; vykonána se u vyvolených; zavržení uškodí jen sobě samým, neboť na nich ukáže se spravedlnost Boží.

Proto hned klidně a pln jistoty pravil Ježíš: „Všecko, co mi dává Otec, přijde ke mně, a toho, který přijde ke mně, nevyvrhnu ven, nebo jsem sestoupil s nebe, ne abych činil vůli svou, ale vůli toho, který mne poslal. Totof pak jest vůle toho, který mne poslal, Otce, abych z toho, co on mi dal, nic neztratil, ale vzkřísil to v den nejposlednější.“

„A tato jest“ — opětoval po chvíli — „vůle otce mého, aby každý, kdož vidí Syna a věří v něj, měl život věčný, a já jej vzkřísím v den nejposlednější.“

Přijítí k Ježíši, věřítí v Jeho slovo, jest dar Boží. Člověk, kdo uzavřen jest sám v sobě, ve svém rozumu, ve svých bludech, nepravostech vášních svých a v sobectví svém, nemůže jej obdržeti. Kdo k hlasu Božímu, to jest k slovu dobra, pravdy a života vědom si jest své bídy a nicoty, ten jest, který přijde a uvěří. Ježíš ho nezavrhne, taký nebude zamítnut ani sklamán, vše, co doufá, uskuteční se, neboť vůle Ježíšova a Jeho moc jest nade vše očekávání lidské; najde život věčný, který v sobě zahrnuje všecky naděje, moc, zachovati jej a zdokonalovati v tomto světě, kde vše se mu protiví a kde vše umírá; a taková jest moc života soustředěného skrze Otce v Synu člověka, že přemůže smrt přirozenou, a v den nejposlednější vzkřísí Syn člověka vše, co Mu byl Otec dal.

Ježíš mluvě o své moci připisuje si jednu z vlastností messiášských u lidu nejoblíbenějších a připomíná hodinu konečného vítězství, kdy všichni uslyší hlas Jeho a v těle vstanou

z mrtvých. Místo bídného království pozemského, jakéž Galilejští od Něho očekávali, ukazuje jim pravé království, které se jistotně vyplní, neboť má toho jistotu božskou a nezdary, jichž zakouší na tomto světě, nemohou ho umenšiti, naopak rozmnoží jen jeho slávu.

Veškeré tyto projevy moci a jasnosti stále se množíci, jsou vyznáním víry pravého messiášství. Nikdy od prvního dne svého veřejného života ani v Judsku, ani v Galileji, ani ve svých kázáních k lidu, ani ve svých soukromých rozmluvách, jak jsme je poznali, neměl Ježíš řeči tak významné. Pravda, že žádná okolnost jí naléhavěji nevymáhala. Ale vůči záměrům lidu, předsudky o úkolu Messiášovu zbloudilého, nemohl jinak, než ho zbaviti mínění, jako by je s ním sdílel; tím jediné se vysvětluje obsah této rozmluvy, jejíž původnost nabývá ceny, jež ničím nedá se vyvážit.

Dávaje Galilejským na vědomí povahu a dílo Vykupitele ukazuje se sám v božské své bytosti a ve svém povolání; ukazuje svůj božský původ, svůj nevýslovný poměr k Otci, svou moc rovnou Bohu, odhaluje tím překvapující osud člověka; a co nejpodivnějšího jest — ne, že před takovou osobností a při takových skutcích lid židovský zůstal nevěřící a tvrdošijný, ale že chudí přijímali Jeho učení, otevřeli se Jeho duchu, poslušni byli Jeho vlivu, přes všeliké překážky, které by každou jinou moc, vyjma moc Boží, podvrátily.

Pravda pobuřuje ty, kteří se od ní odvracejí a jí zamítají; slova Ježíšova vyvolala reptání.

„On se osmělil říci“ — šeptali sobě — „Já jsem chléb živý, kterýž jsem s nebe sestoupil. Jak! Není-li tento Ježíš syn Josefův? Neznáme-li sami jeho otce i matku? Kterak on tedy praví: S nebe jsem sestoupil?“

Byla to veliká námitka u Židů proti messiášskému úřadu Ježíšovu, všude ji nalézáme, již Nazaretští ji vyslovili, obnovuje se zde přímo proti božskému původu, který Ježíš sobě přikládá. Nepozastavuje se na tom a nevyvrací svých protivníků. Není to námitka, pro kterou nemohli by v Něho věřit, jest to vnitřní smýšlení, jež ihned odhalí.

„Nereptejte vespolek. Žádný nemůže přijíti ke mně, leč Otec, kterýž mne poslal, přitáhne jej, neuvidí znamení, neporozumí jemu, neuvěří. Ale pravím vám opět, že co mně Bůh posílá, já to vzkřísím v den nejposlednější a přivedu k úplné dokonalosti.“ (Jan 6, 39.)

Námítky činěné proti Ježíši pocházejí vždy ze zaslepenosti mysli, ze slabosti rozumu a ze vzdorovitosti vůle. Tedy ti, které Otec přitahuje, Otec skrytý, věčný pramen pravdy, dobra a života, zbavují se vši samolásky, která nás skličuje a v které naše smyslnost a naše nestálá vůle jako v nějakém vězení se drží, oni následují tajného a hlubokého pokynu, jenž je vede k pravé ctnosti, k úplnému dobru a k životu věčnému, a Otec je přivádí k Ježíši, jehož vyvolil, aby jim dal pravdu, dodro a život. Takto zdokonaluje je a taková jest plnost života, jímž Ježíš je zahrnuje, že i tělo samo mu podléhá; na chvíli přemoženo jsouc smrtí, zvítězí nad smrtí v nejposlednější den ku hlasu Toho, který je vzkřísí.

Židé opírajíce se o své zvláštní vyvolení, o svou zákonnost, o nepravé náboženství a o pozemské království Messiášovo, protivují se přitažlivosti Otcově; nejsou učedníci, zákona, a toť příčinou, pro kterou nemohou věřit v Ježíše. Stavě jim před oči jejich nevěru, odhaluje její tajemství po všecky budoucí věky. Tytéž příčiny stále v lidstvu se opakující mají tytéž výsledky.

Co tuto Mistr učí, není učení proroků. V pravdě psáno jest, že všickni národové království messiášského budou vyučováni od Boha.

„Ano,“ dí Ježíš naléhaje na počátečný čin božského života v člověku, „každý, kdož slyšel od Otce a naučil se, jde ke mně. Ne, že by kdo viděl Otce, leč ten, kterýž jest od Boha, tenť viděl Otce.“

Cítiti přitažlivost původu všeliké bytosti, všeliké pravdy a ctnosti není viděti jej, naopak jest to důkaz, že vzdálen jest od něho člověk, ale že může k němu přijíti, proto že on jej přitahuje. Ježíš jediný nezná této žízně, proto že On sám jest pramenem a On jediný může k němu přivést duše trápené žízní; Onť jest, který přichází od Boha, a nesestoupil

od Boha, leč aby vstoupil k Bohu a přivedl k němu ty, kteří přicházejí k Němu.

Obíraje se znovu myšlénkou, která urazila Židy a vzбудila u nich reptání, opět tvrdil co nejslavněji: „V pravdě, v pravdě pravím vám: Kdo věří ve mne, má život věčný. Jáť jsem chléb života. Otcové vaši jedli na poušti mannu a zemřeli. Tentof jest chléb s nebe sestupující, aby, bude-li kdo z něho jísti, neumřel. Jáť jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sstoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky.“

Nazýváje se chlebem živým, vyjadřuje Ježíš tímto výrazem co nejzřetelněji, že není toliko chlebem, jenž dává život, nýbrž On sám že jest životem Božím, vtěleným v přirozenosti lidské.

Častěji mluví o svých božských protivách a pohoršení smyslných Židů dohání až k šílenosti, ukazuje, jaký úkol má ona přirozenost lidská, nad níž se urážejí a skrze kterou On spasí svět.

„Chléb, kterýž já dám,“ praví, „jest tělo mé; a já je vydám za spásu světa.“

Myšlénka Mistrova v této rozmluvě se znenábla odhaluje a vzrůstá s odporem, jež rozněcuje. Pokaždé, když Židé reptají, znovu se probouzí a hlouběji se pronáší.

Jako byl několik měsíců dříve, poučuje Nikodema, přirovnal Syna člověka k hadu od Mojžíše vztýčenému před tváří lidu na poušti, tak nyní pomýšleje na hody velikonoční dává na srozuměnou, že bude beránkem obětovaným, pravou obětí, novým přesným chlebem, který pojídati má ne již toliko jeden národ, nýbrž všekeré lidstvo.

Při slově „chléb jest tělo mé“ povstal prudký odpor mezi Židy. Pravili: „Kterak nám může dáti své tělo k jedění?“ Jest to nejvyšší stupeň, jehož dostoupil odpor jejich.

Ježíš místo aby zmírnil myšlénku svou pro ukojení lidu, rozhodl se, rozejíti se nadobro s tímto lidem, který nechtěl vejíti do jeho království a jen uskutečnění jeho byl na překážku, a proto důrazněji ještě výrok svůj stvrzuje a tím bouří rozmnožuje.

„V pravdě, v pravdě pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krev, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já ho vzkřísím v deň nejposlednější. Nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj.“

Hle, toť jest úkol člověčenství Ježíšova ve příčině spásy světa v království messiášském a nejhlubší tajemství učení Mistra. Není to toliko Jeho božský Duch, který jedná, jest to Jeho duše lidská a tělo lidské, Jeho tělo a krev, slovem Jeho celá bytosť. Nestačí toliko přijímati Jeho Ducha, nýbrž i přijímati Jeho duši, Jeho tělo, Jeho krev, Jeho osobu, Jeho celou bytosť.

Nejsvětější Svátosť zřejmě se tu jeví mluvou, která jest plna protiv proti moudrosti židovské a proti všemu rozumu lidskému. Ježíš nespokojuje se jen tím, že umře, že vydá tělo své v oběť, chce, abychom tělo Jeho jedli a krev Jeho pili. Jeho neskonalá moudrosť bude věděti, jak to uskutečniti a člověku toto úplné vtělení Jeho bytostí možným učiniti. Věřící, který jísti bude tělo Jeho a píti krev Jeho, nabude tím života věčného, neboť najde v něm Ducha Ježíšova, kterého nelze od něho odloučiti, skrze tohoto Ducha stane se tělo pokrmem a krev nápojem k životu věčnému.

„Kdo jí mé tělo a pije mou krev“, praví, „ve mně přebývá.“ To jest úplné spojení a spojení s Ježíšem živým vzbudí život v mrtvém lidstvu.

„Jako mne poslal živý Otec a já jsem živ pro Otce: tak i ten, kdo jí mne, živ bude pro mne.“

Mluva lidská nezná slova hlubokým smyslem významnějšího. Jest dvojí život: hmotný a duchovní; onen v přírodě, tento v Bohu. Prvý udržuje člověka jen pokrmem pozemským a hmotným, který jej živí; druhého nelze dosíci, leč v člověčenství Ježíšově. Člověk, který by si odepřel pokrmu, zemře; podobně člověk, který nepřijímá těla a krve Kristovy, umírá. Tělo jest pokrmem, krev jest nápojem.

A ukončuje tuto rozmluvu, jednu z nejpamátnejších Jeho života, Ježíš znovu tvrdí, kým jest, ve slovech, v nichž se celý jeví:

„Toť jest chléb, který s nebe stoupil.“ Vám se nabízí, jste přednější, nežli vaši otcové; „ne jako otcové vaši jedli mannu a zemřeli. Kdo jí chléb tento, živ bude na věky.“

Jest to nejposlednější slovo k lidu, zavrhnouti je znamená smrt, přijmouti je život.

Lid je zavrhl, proto zemřel.

Slova tato byla mluvena ve slavném shromáždění, v plné sbornici Kafarnaumské.

Krise nepravého messiášství byla zažehnána. Jako byl od doby svého pokušení na poušti odmítl Ježíš nabídky Sata-náše, který Mu podával království světské, jestli že padna bude se mu klaněti: tak i v době, kdy největší měl vliv na lid galilejský, odmítá království pozemské a všeliké shovívání choutkám a vášním, jež lid dával na jevo.

Představa o Messiáši více než od půl druhého století, od poslední doby Herodovy až po králování Hadrianovo nepřestala pokoušeti lidí ctižádostivých. Judas Gaulonitský, Theudas Egyptský, Barkocheba, všickni tito nepraví hrdinové buď podali se lidu nebo ho za nástroj užívali; tak s jeho pomocí vyvolali krvavá vzbouření; všichni nacházeli pro uskutečnění svých nesmyslných záměrův učitelů, kteří Zákonem a Proroky schvalovali jejich záměry a násilné posláni. Fariseové byli povolni, státi se koží beránčí, jež zakrývala vlky hltavé. Ježíš jediný jest prázděn všech těchto podlých prostředků; On jediný uskutečnil obraz duchovního Messiáše.

Kázání, kteráž měl k lidu po několik dní a jež čtvrté evangelium v krátkosti podává rysy tak mohutnými, vyvolala pravou bouři. Vzal do své ruky věječku a oddělil za mocného větru pravdy plevy neužitečné od zrna dobrého. Mnozí byli zavrženi, ale vyvoleni zachováni.

Všickni, kdož nedovedli odřeknouti se své domýšlivé moudrosti, svých národních ctižádostivých záměrů, svého obřadového náboženství, svých světských nadějí, znenáhla jej opouštěli, jsouce rozmrzeli, zklamáni, uraženi, pohoršeni.

Hnutí pro slovo Mistrovo povstalé a rozpoutané z toho bouře byly tak prudké, že i někteří z Jeho učedníků, ti, kteří

prece s Ním žili, byli zvikláni. Pravili: „Tvrďák jest tato řeč, i kdož ji může slyšeti?“

Ježíš bděl nad svými, slyšel jejich reptání. I pravil jim:

„To-li vás pohoršuje? Což pak, když uzříte Syna člověka, an vstupuje, kdež prve byl?“

Naráží na svou budoucí vítězoslávu, jejíž nejskvělejším důkazem bude na nebevstoupení; neboť dokázáno bude, že byť i člověk měl okamžitou moc na člověčenství Ježíšovo, nic nemůže proti Jeho Duchu, nejsvrchovanější a nepřemožitelné to moci. Proto praví jim:

„Duch jest, který oživuje, tělo nic neprospívá: slova, kteráž jsem já mluvil vám, duch jsou a život.“ Skutkem činí a působí to, co vyjadřují.

Všecka oživující moc Ježíšova náleží Duchu, jímž Jeho pozemské člověčenství jest naplněno; a proto živí-li tělo a krev Jeho člověka, jenž si je věrou vtěluje, jest to božský Duch, který v nich přebývá.

Ale aby kdo měl účast toho Ducha, třeba aby věřil; proto dodává Ježíš:

„Jsouť někteří z vás, jižto nevěří.“

Není pochybno, že Ježíš rozeznává určitě vnitřní smýšlení těch, kteří přicházejí k Němu. Připustil-li, aby lidé zle smýšlející připojili se k Jeho osobě, dělo se to patrně jen proto, aby jim dal vydatnější prostředek, by se polepšili. Narázeje na ně těmi slovy, aniž by je jmenoval, pobádá je k pokání a k víře. Potom, stále obíraje se myšlénkou na svého Otce, jehož vůle naplňuje vůli Jeho a řídí všechny věci, opětuje své oblíbené slovo: „Protož pravil jsem vám, že žádný nemůže přijíti ke Mně, leč by jemu dáno bylo od Otce mého.“

Od této chvíle někteří z učedníků podávajíce se hnutí, jež od Ježíše vzdalovalo lid, též od Něho odešli a již s Ním nechodili. Že Ho opustili, jisté Jej rmoutilo. Bylo to jako zradou. Než jiná myšlénka Jej zase potěšovala: viděl v tom, že Jej někteří opustili, očištění svému dílu potřebné; rád by byl tak učinil i se dvanácti, neb i tu prozíravost Boží spo-

zorovala zlou směr. Obrátiv se k nim pravil: „Zdaliž i vy chcete odejít?“

Petr ve své horlivosti a ve svém nadšení odpověděl jménem všech: „Pane, ke komu půjdeme? Tyť máš slova života věčného, a my jsme uvěřili a poznali, že jsi ty Kristus, Syn Boží.“

Když takto mluví Petr, jeho sdílná duše zjevuje vše, co on i jeho soudruzi zažili již ve společnosti s Ježíšem.

Mistr, ač dojat tímto slovem, nicméně přijal je s jakousi zdrženlivostí. Věděl, že mezi dvanácti jest zrádce. Pravit to zřejmě slovem, jež ukazuje Jeho lásku ke svým vyvoleným, ale zároveň i nevděk jednoho z nich: „Zdali jsem já vás nevyvolil? a jeden z vás jest ďábel.“

Jidáš nepoznal se v této přísné narážce Ježíšově. Pokrytec šlechetné vyznání Petrovo přijal též za své a zůstal mezi dvanácti.

Vůle Otcova jest, aby vždy zde na zemi byl koukol mezi pšenicí.

KAPITOLA DESÁTÁ.

Cesta Ježišova do končin Tyrských a Sidonských skrze Desítiměsti.

Po krizi, jejíž náblé a šťastné rozřešení jsem právě vypravoval, vyjasňuje se stav věci Ježišovy v Galilei. Lid obecný, zaslepený náboženskými a politickými předsudky odepřel následovati Ho a vejíti do království, protože jest duchovní. Také mnozí z učedníkův opustili Jej, jsouce pohoršení. Fariseové a vzdělanci nepřestávají tajně po Něm slíditi, pronásledovati Jej a vyzvídati veřejné o Něm mínění; tetrarcha Ho nespouští s očí a ohrožuje Jej; všeho jest se obávati od toho, který dal stíti Jana a který v nepokojném svědomí svém se o něm domníval, že obživl v Ježíši. Nezůstalo při Mistrovi než dvanáct apoštolův a něco učedníků.

Po lidsku souzeno, věc Jeho byla ztracena.

Výmluvnost, moudrost, zázraky, dobrota, neustálé objevy Ducha, jímž Ježíš byl naplněn, nic nemohlo zvítěziti proti tvrdošijnosti lidu zatvrzelého. Diví se učení a uznává je, jest dychtiv zázrakův a nemůže se jich nasytiti, ale nečiní pokání a nevěří. Když má se rozhodnouti a voliti mezi evangeliem a svými zastaralými předsudky, mezi novým zákonem Messiášovým a národním podáním, tu odpírá a odvrací se, zůstáváje otrokem těchže předsudkův a tradic. Místo aby následoval Ježíše, chce, aby Ježíš následoval jeho.

Ve třech městech galilejských s horoucí horlivostí kázal Prorok: v Korozaimu, Bethsaidě a Kafarnai. Zdá se, že měla

tato místa dáti při nejmenším skvělý a překvapující příklad ostatním městům svým na víru obrácením, ale neobrátila se, nepřestala žítí dle svých obvyklých obyčejův a ve svých nepravostech. Taková zatvrzelost vyvolala u Ježíše výkřik bolesti a rozhořčení; měl je za horší, nežli města pohanská, horší, nežli města prokletá, jako Sodoma.

„Běda tobě, Korozaimo, běda tobě, Bethsaïdo: nebo kdyby v Tyru a Sidonu činění byli divové, kteří činění jsou ve vás, dávno byli by v žíní a popeli pokání činili. Ale však pravím vám: Tyru a Sidonu lehčeji bude v den soudný, nežli vám. A ty Kafarnaum,“ jež jsi vlastní Toho, jež volali prorokové a po němž toužili národové, „zdali se vyvýšíš až k nebi? Nikoli, až do pekla vstoupíš, nebo kdyby v Sodomě činění byli divové, kteří činění byli v tobě, Sodoma by byla zůstala až do dnes. Ale však pravím vám, že zemi Sodomských lehčeji bude v den soudný, nežli tobě.“ (Mat. XI, 21 a n.)

Soud Boží nečeká vždy až na věčnost. Ona tři města, jež stížena byla kletbou, jsou zničena od dávných věků. Sláva Ježíšova vyvýšena jest nad ssutinami jejich, a Jeho Duch života, stvořící nový lid a nový svět, zanechal je ve smrti a v záhubě.

Dvanácte apoštolů byli důvěrnými svědky zármutku a hněvu Mistrova. V takých chvílích úzkostných, kdy zakoušel nevděku a nevěry, pije plným douškem to, co nazýval „kalichem svým,“ a přece nevyšlo z úst Jeho ani slovíčka malomyslnosti a trpkosti. Neměl žádných slabostí obyčejných lidí, jako nepodával se nikdy lidu, tak také se nehněval naň; těžkosti Ho nikdy nepřivedly z míry, vždy cítil se silnějším nežli zlo, vyhledával ve vůli Otce svého, skrze kterou vše se děje, útulku před lidem a utrpení Jeho povolání zdálo se Mu býti sladkým.

I v tomto okamžiku poslušen jsa Duchu, jenž vždy mluvil k Němu a Jeho lidskou vůli spojoval s vůlí Jeho Otce v nevýslovné jednotě, veselil se radostí, řka:

„Chválím tě, Otče, pane nebe i země! že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, nebo tak se libilo tobě.“ (Mat. XI, 25.)

To jest základním, obecným zákonem spasení, v Galileji a v Judsku, jako v celém světě, za času, kdy Ježíš mluvil k svému lidu, jako za času, kdy apoštolé po všecy věky opětovali světu Jeho učení.

Moudrost a věda lidská nejsou s to, aby pronikly vůli Boží: ti, kdož si na nich s pýchou zakládají, nenalézají v její záměrech, leč pohoršení a bláznovství. Jedině světlo Boží osvěcuje; jest dáno toliko maličkým a pokorným, těm, kteří za nic mají svou moudrost a vědu a kteří z úst Ježíšových s věrou přijímají tajemství Boží, byť jich i nepochopovali.

I když lidé od Něho odpadali a Jemu odporovali, zachovával Ježíš nezkalený pocit své všemohoucnosti, ukazoval svým učedníkům, že roven jest Otci a že On jest jediným Pánem a jediným zvěstovatelem: „Všecy věci dány jsou mi od Otce.“ Neskonalý pramen bytí, síly, pravdy, krásy, lásky, a života mně jest dán: vše, co jest v něm a ve mně; „a žádný nezná Syna, jedině Otec; aniž Otce kdo zná, jedině Syn a komu bude Syn chtítí zjeviti.“

Vědomí Božství zřídka kdy vložilo do úst Ježíšových slova zřetelnější a důraznější; Jeho horoucí horlivost, Jeho láska k lidem nevyvolala z nitra Jeho hlasu dojemnějšího. Pohled Jeho duše na jejich nepokoj, na bídu a úzkost jejich Ho dojal, pomýšlí na všecy ty bídáky, volaje k nim hlasem jež veškero lidstvo stále slýchá: „Pojďtež ke mně všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím. Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem: a naleznete odpočinutí duším svým. Jho mé zajisté jest sladké a břímě mé lehké.“

Jho Ježíšovo jest Duch Boží sám; neobtěží těch, kteří jej přijímají, on je nese. Přijímaje jej, musí člověk zapřítí sebe sama, své náklonnosti, své vášně, své prospěchy, svůj vlastní život: toť jest břímě, ale obětuje vše, co jest, zříká se člověk toliko své nicoty, a brzo skrze tuto oběť zakouší lásky, síly, veselí, darů Božích; vychází z časnosti a jejich bouří, aby vešel do pokoje Toho, jenž jest věčným.

Lidu, jenž nemůže ještě přijati dary Ducha, štědře uděluje dary hmotné. I v době, kdy lid jevil takový odpor proti Jeho dílu, nepřestává uzdravovati nemocných, neduživých, naříkati nad zatvrzelými, plakati nad nimi a jejich nevěru a zatvrzelost srdce tím větším milosrdenstvím obsypávati.

Planina Gennesarská v okolí Bethsaidy byla plna Jeho dobrodiní. Dědiny, městečka a města, kde chodil Prorok, byly přeplněny nešťastnými. Přinášeli je ležící na ložích, kladli je na náměstí, prosili Ho, by směli se jen dotknouti obruby roucha Jeho, a kdokoli se jí dotekl s věrou, uzdraven byl. (Mat XIV, 34 a n.; Mar. VI, 54 a n.)

Chodil obklopen jsa bídnyými: takto rozumí svému království.

Tato překypující dobrota jest korunou apoštolování v Galilei.

Od konce krise — několik dní po Velikonoci roku 29. — až do září, kdy se ubírá odhodlaně na cestu do Jerusalema, vidíme Ježíše v Galilei a v Kafarnai jen tak na kvap a mimochodem.

Písemná památka nemluví o Něm již, jako v prvních měsících, že shromažďuje kolem sebe zástupy, že vykládá v podobenstvích tajemství království Božího. Mlčky odchází na hranice země galilejské, poblíže zemí Týrských a Sidonských; navštívuje Desítiměstí, zavadí jen o Magdalu a vrací se do tetrarchie Heroda Filipa jda skrze Bethsaidu Juliinu. Teprve po těchto různých cestách prochází Galileu, zdržuje se na okamžik v Kafarnai, v předvečer, kdy je hodlá opustiti na vždy, že samoty vyhledává, stav věci samé to káže.

Ježíš nedůvěřuje Herodovi a dvořanům jeho; Fariseové, rozhořčenější nežli před tím, pronásledují Ho úklady a hrozbami svými; nesmí se vydávati předčasně záští jejich. Lid, vždy posedlý svým výbojným blouzněním, mohl by obnoviti pikle své, aby zajal Ježíše a učinil Jej králem proti Jeho vůli; jest dosti moudrý, aby se vyhnul tomuto potřebnému množství.

Ostatně ne v Galilei, nýbrž v Judsku skončí se osud Messiašův. Uchyluje se s učedníky svými v soukromí dokoná

Ježíš vychování jejich, přivede je znenáhla ku porozumění díla Jeho a připraví se sám ku krvavému konci svého života.

Maje opustiti Kafarnaum, aby odešel do sousedních krajin Týrských a Sidonských, setkal se Ježíš se zákonníky a Farisei, vracejícími se z Jerusaléma, kde slavili Velikonoce.

Tito spatřili, jak někteří z učedníků Jeho sedíce u stolu lámali chléb, neočistivše rukou svých obvyklým umýváním: to jim zavdalo příčinu k potyčce. Známa byla přísnost těchto formalistův u podrobném zachování zvyků, které dle ustanovení jejich tvořily dokonaly zákonník spravedlnosti a zbožnosti. Umývání bylo důležitým obřadem čistoty; aby mu zjednali větší úctu, odvozovali jej od Šalomouna; ve skutečnosti pocházel od Hillela a Šamaje; rozšířil se velmi rychle, za časů Ježíšových nabyl obliby veliké. Kdo ho zanedbávali, propadali v kletbu Sanhedrinu. Konali je na osobách, ale i na předmětech, jako jsou kalichy, číše, nádoby, postele, a při všem, co sloužilo k potřebám života domácího.

Horlivci rozeznávali umývání od pokropení a pohroužení, první vodu od vody druhé; zavazovali každého k tomu, aby učinil tisíc krokův, aby si zaopatřil vody potřebné, a jeden z nejzbožnějších rabbinův učil, že nutno zemřítí žízni raději, nežli prohřešiti se v příčině té proti podání starých.

Tyto podrobnosti, které nám živými barvami líčí převrácenost farisejskou a ukazují, k jakým dětinským věcem mohou poklesnouti i duchové jinak osvícení, jsou též důvodem svaté horlivosti Ježíšovy: On se nesmíří nikdy s těmito zvyky vynalézavosti lidské, kteréž nikterak neslouží náboženství, nýbrž je snižují a falšují.

Učedníci přirozeným způsobem řídili se dle Mistra svého a zanedbávali umývání před jídlem. Toto jednání pohoršovalo Fariseje.

„Proč“, pravili Ježíšovi uraženi, „nezachovávají učedníci tvoji přikázání starých? Proč jedí chléb rukama nečistýma?“

„Pokrytci!“ odpověděl Ježíš. „Isaiáš dobře o vás prokopal:

„Lid tento ctí mne ústy: ale srdce jejich daleko jest od mne. Ale nadarmo mne ctí, učíce učení a přikázání lidská.“ (Isai. XXIX, 13.)

„Vy přestupujete přikázání Boží pro ustanovení vaše. Nebo řekl Mojžíš: Cti otce i matku, a kdo by zlořečil otci neb mateři, smrtí ať umře. Ale vy pravíte: Praví li kdo otci svému neb mateři: cožkoli by ti mohlo prospěti, obětoval jsem Bohu; i vy myslíte, že zachoval přikázání, a nežádáte, aby čeho více učinil pro otce a pro matku. A takto v tomto i ve mnohých jiných případech rušíte přikázání Boží pro ustanovení své.“

Nejobyčejnější temná stránka nepravého náboženství a pokrytecké zbožnosti bývá zneužívání zevnějších obřadů; v tom záleží farisejství, proti němuž Ježíš neustále bojoval. Člověk si z nich činí škrabošku, aby zakryl hříchy své, a takové jest poblouzení pyšných těch pobožníků, že obětují svatý zákon Boží neblahým příkazům své zbožné obraznosti.

Ze svého přebytku obětuje Farisej ve slibu vše Chrámu: koupí obětních zvířat, soli a dříví, a při tom nechává hladem umíratí otce i matku svou.

Přísná nauka Ježíšova nepřipouštěla odmluvy. Ihned svolal zástupy, aby je poučil a odhalil pokrytství nehodných učitelů jeho. „Slyšte a rozumějte! Ne co vchází v ústa, neposkvrňuje člověka, ale co z úst pochází, to poskvrňuje člověka. Kdo má uši k slyšení, slyš!“ (Mat XV, 10; Mar. VII, 14.)

V tom přistoupili učedníci k Ježíšovi řkouce: „Víš-li, že Fariseové, slyšíce tu řeč horšili se?“

Ježíš neměl již příčiny šetřiti protivníků svých: i mluvil slovy prudkými a mocnými:

„Všeliké štípení,“ řekl, „jehož neštípil Otec můj nebeský, vykořeněno bude. Nechte jich: jsouť slepí a vůdcové slepých: a povede-li slepý slepého, oba do jámy upadnou.“

Každé náboženství založené na bludu musí zahynouti: nemá kořene v Bohu, musí pomítnouti, jako člověk, jenž je vštípil. Jest to osud všech nepravých, bludařských vyznání náboženských, všecka měla za to, že vedou lidstvo, a zatím

jen uvrhla je do jámy, kde navždy jsou pohřbena, drímají i s oběťmi svými.

Ježíš opustiv zástup vstoupil do domu s učedníky svými. Podobenství o pravé čistotě, které potíralo veškeré učení farisejské a odhalovalo nicotu zákonné spravedlnosti spojené se složitými a marnými obřady, zdá se, že pomátlo učedníky Jeho.

Petr promluvil za ně řka: „Mistře, vysvětli nám podobenství to.“

„Nerozumíte-liž,“ odpověděl Ježíš, „že všecko, co v ústa vchází, do břicha jde a vypouští se ven. Ale co z úst pochází, jde ze srdce, a to poskvňuje člověka. Ze srdce zajiště vycházejí zlá myšlení, vraždy, cizoložství, smilství, krádeže, křivá svědectví, rouhání: to jsou věci, které poskvňují člověka: ale neumytýma rukama jísti, neposkvňuje člověka.“

Učení toto, tak zdravé a jednoduché, často ráznými slovy opakovali proroci po několik století. Židé ho čím dále tím více zneuznávali, a za dob Ježíšových bylo poblouzení rabbinův a škol všeobecné. Smyslný, zevnější obřad stal se pro tyto formalisty veškerou spravedlností, vnitřní ctnost byla ničím. Ani jediný hlas nepozvedl se ze středu kněží, učitelův a zákonníkův proti tomuto zlořádu; učitelé sváděli lid, který jich slepě a nevědomě poslouchal.

Ježíš mluví do těchto svědomí svedených silou neodolatelnou, překonává Předchůdce svého a prohlašuje přede tváří Fariseův marnost obyčejů, pokrytectví a formalismu jejich; rozeznává bedlivě tělo od duše: tělo nic není, duše jest vše, poskvnění onoho není ničím před Bohem, neboť čistota spočívá v duši a v srdci; svrhuje tedy na vždy jho oněch malicherných zvyků, pod nimiž úpěl člověk podle náboženství pohanského a podle farisejství židovského, i zřizuje ve svědomí osvobozeném bohoslužbu v duchu a v pravdě.

Po této potyčce, v níž se objevila opět jednou zaslepenost a zatvrzelost protivníků Jeho a jejich bezdůvodná pohoršlivost, Ježíš vstal a odešel s učedníky svými na hranice fénické. (Mat. XV, 21; Mar. VII, 24.)

Nevíme, kudy se ubíral, ve kterých městech neb městečkách se zastavil. Jediná věc, o níž svatý Marek činí zmínku, dokazuje, že úmyslem Mistrovým za posledních měsícův apoštolování Jeho v Galilei bylo vyhýbati se hluku lidu a krotiti jeho horlivost. Kdykoliv vcházel do domu pohostinu zakazoval si, aby se nemluvílo o příchodu Jeho; avšak nebylo Mu možno zapřítí se a zůstatí v skrytí; pohané v sousedstvu ihned zvěděli, že jest zde.

Jakás žena kananejská ze země syrskofénické uslyševši, že Ježíš jest zde, přiblížila se k domu, kde bydlel, puzena jsouc k Němu bolestí a trápením; i prosila Mistra hlasem velikým:

„Smiluj se nade mnou, Synu Davidův, dcera má zle se trápí od zlého ducha.“

On pak neodpověděl jí slova. I přistoupili učedníci Jeho řkouce: „Propust' ji, neboť volá za námi.“

Tedy odpověděl:

„Nejsem poslán než k ovcím z domu israelského, kteréž zahynuly.“

Ale žena přišla a klaněla se Jemu řkouc: „Pane, pomoz mi.“

Ježíš tajil soucit svůj; zdálo se, že chce zdánlivou tvrdostí zkoušetí víru této matky nešťastné a vzbudití v ní důvěru.

„Nechť se nakrmí synové; není dobré vzítí chléb synu a vrci psům.“

Bez reptání přijala žena tuto krutou narážku na svůj stav pohanský. „Tak jest, Pane,“ pravila, „ale i štěňátka jedí drobty, které padají se stolů pánů jejich.“

Ježíš byl překonán takovou pokorou a skromností; i pravil: „Ó ženo, veliká jest víra tvá; staniž se tobě, jak chceš.“ I uzdravena jest dcera její v tu hodinu.

Žena kananejská se vrátila do domu svého: dcera její ležela na loži, zlý duch jí opustil v tutéž hodinu, kdy jí to řekl Ježíš.

Tušíme v tomto prostém příběhu, jak všeobsáhlé jest dílo messiášské. Dle úrady Boží a podle počínání Ježíšova

dostává se Israeli, jakožto lidu vyvolenému, nejprve blahé zvěsti, světla a dobrodiní království Božího, avšak na pohany, jež představuje žena kananejská, také dojde; jméno Ježíšovo dozní až do končin jejich, i uslyší, že přichází uzdravovat a spasit jich, i nebudou již člověkem zvířecím, který sbírá drobty spadlé se stolů, na nichž jedí synové Otcovi; víra jim propůjčí synovství Boží; po veškerém světě bude mezi Židy a pohany rovnost u víře, ba i u pokolení prokletého postačí věřit jen, aby kdo byl přivtělen ku pravému lidu Božímu.

Jak dlouho trvala tato cesta Ježíšova do končin fénických? Nic nás neopravňuje v Evangeliích přesně to určit.

Jedině tento tklivý příběh se ženou kananejskou vrhá trochu světla na temnou onu dobu Jeho života. Ústní podání, jež často doplňuje zprávy evangelické, mlčí a nižádné památky nám nezachovalo o cestě Ježíšově po městečkách za našich dnů mahomedány obydlených.

Žádná zvěst nás nedošla o různých zastávkách, rozmluvách, kazáních a dobrodiních Jeho. Nicméně blíže Djebel es-Scheikh ukazuje se studánka, kdež Ježíš prý ukojil svou žízeň: toť nejzazší hranice Jeho cesty do severní Galilee.

Opustiv končiny Tyrské a Sidonské vrátil se na břehy jezera Genesaretského skrze Desítiměstí. Cesta ta jest nám úplně záhadná, ježto nemožno určit krajiny té.

Desítiměstí, Dekapolis, jak udává jméno jeho řecké, byl bezpochyby spolek deseti předních měst; avšak neznáme jmén a polohy jejich. Evangelia, která se často zmiňují o Desítiměstí, předpokládají, že jest známo, ale neudávají bližších podrobností (Mat. XV, 29; Mar. VII, 31).

Plinius v Historii své a Josef v Životopise svém jsou nejstarší spisovatelé, v nichž nalzáme o věci té několik udání. Dle prvního nemožno popírat, že mnohá města spolku toho sousedila se Syrií, a podle obou spisovatelů jisto jest, že většina jich, jako Gadara, Hippos a Pella, ležela na východní straně jezera; jedno, Skythopolis, ležící mezi dolejší Galileou a Samaří, na hranicích obou území, leželo za Jordánem. Ze prostých těch údajů jde na jevo, že Ježíš na své

cestě z Týru a Sidonu přišel k jezeru Tiberiádkému skrze Desítiměstí, že se as ubíral směrem východním, že překročil nejprve Leontes, sešel do údolí Jordánského, překročil řeku — snad po mostě Dcer Jakubových — a že šel po východním břehu jezera skrze Gadaru, Hippos až do krajiny Skythopolské.

Obyvatelstvo těchto měst bylo po většině syrsko-řecké nebo fénické; Židů tam bylo po řídku. Nicméně náleželo Desítiměstí podle učení rabbinů k zemi israelské, ač bylo obydleno pohany; i když se Žid usadil mezi nevěrci, cítil se tu ještě doma a požíval náboženské ochrany, jaká byla údělem Sváté země.

Kdo v ní přebývá, říkávali učitelé, má Boha v sobě; kdo v ní jest pohřben, tomu prominuty jsou hříchy jeho; jest, jakoby odpočíval pod oltářem.

Kterou cestou se bral Ježíš? Která města Desítiměstí navštívil? Nevíme.

Ač se pečlivě vyhýbal lidu, viděl, jak se k Němu sbíhá a hrne na cestě Jeho; divotvorce jej vábil. Zvědavost, touha po uzdravení tělesném, dychtivost zázraků přivádějí lid vždycky v čilý ruch. Přiváděli Mu slepé, němé, kulhavé a všeliké nemocné; kladli je k nohám Jeho, i uzdravoval je, a tito udivení pohané blahoslavili Boha israelského.

Svatý Marek vypravuje dopodrobna jeden takový div, uzdravení totiž hluchoněmého, jenž pravil, aby Ježíš vztáhl naň ruku svou. (Mar. VII, 32—37.)

I vzal jej v soukromí a vzdálil se od zástupu, vložil prsty své do uší jeho a plivnuv dotekl se jazyka jeho: a vzezřev k nebi vzdechl a řekl jemu: „Efeta, to jest: otevři se.“

A hned otevřeny jsou uši jeho, a rozvázán jest svazek jazyka jeho, i mluvil právě.

I přikázal Ježíš, aby nikomu o tom nepravil. Avšak jak potlačiti nadšení lidu, kterýž bývá vždy uchvacován city? Čím více jim přikazoval, tím více ohlašovali. A tím více se divili, řkouce: „Dobře všecky věci učinil, hluchým rozkázal slyšeti a němým mluvit.“

A takto bývá hlas lidu hlasem Božím. Ponechán sobě samu, své přirozené prostotě, bezděčné vnímavostí dojmů, veselí se, setkává-li se s pravdou. Horlivost lidu bývala Ježíši útěchou vůči nepřátelskému a hrdému chování Fariseů.

Po několika dnech opět spatřil na cestě své veliké zástupy kolem sebe; byl pro ně neodolatelným kouzlem, sbíhali se, jak šel kolem, a jako stádo spěchá za pastýřem, tak i oni následovali Ho nestarajíce se o zítřek, jsouce okouzleni a unešeni. Tři dny celé byli již s Ním; nedostávalo se pokrmu; i vystoupil Ježíš na horu, posadil se a povolal učedníky své. (Mat. XV, 32 a n. Mar. VIII, 1—9.)

„Lítost mám nad zástupem; aj, již tři dny trvají se mnou, a nemají, co by jedli. A rozpustím-li je lačné do domů jejich, zhynou na cestě: neboť někteří z nich z daleka přišli.“

A odpověděli mu učedníci Jeho: „Odkud bude kdo moci nakrmiti je chleby zde na poušti?“

I otázal se jich: „Kolik chlebův máte?“

Kteřížto řekli: „Sedm a několik rybiček.“

I kázal zástupu posaditi se na zemi a vzav sedm chlebů, díky učiniv lámal a dával učedníkům svým, aby předkládali: i kladli před zástup.

Všickni jedli a nasyceni jsou; a sebrali, což pozůstalo drobtů, sedm košů.

Těch pak, kteří jedli, bylo okolo čtyř tisíc, nepočítaje žen a dětí.

Ihned rozpustil zástup a spěšně odešel.

Bylo blízko jezero: vstoupil s učedníky svými na lodičku, plavil se do krajin Dalmanutských v končinách Magdaly.

Jak dlouho se pozdržel v Desítíměstí, jak žil mezi těmito kmeny polopohanskými, neznámo nám. Co nám evangelium zachovalo ze skutků tam vykonaných, jest uzdravení hluchoněmého a nasycení zástupů sedmi chleby. Ježíš jen procházel územím tímto, nikde se nepozdržev, avšak přece, kdykoli se tudy ubíral a ačkoli se přičiňoval nevzbuzovati zvědavosti a sběhu lidu, vidíme, že všudy bývá obklopen zástupy a že cesta Jeho jest pravou vítězoslávou. Brzy se o Ném

rozhlásilo, že se zdržuje v krajině Magdalské nedaleko Bethsaidy a Kafarnaa.

Ačkoli Ježíš se vyhnul sbornici v Kafarnai, kdež tak jasně a důrazně byl potvrzoval své messiašství duchovní, přece rozhořčení a nenávisť Jeho nepřátel se neutišily. I když lid se o Něho již nestaral, hlavy různých škol a stran, Fariseové a Sadduceové neustále Ho střežili, vyhledávajíc rozepře, hledíce Jej polapiti v řeči a ve slově, pro něž by Jej mohli obžalovati a zkaziti; dobře asi věděli o posledních zázracích Ježíšových ve městech Dekapolských, i přispíšili si zlehčovati je, přičítajíc je zlému duchu; toť byl jejich obvyklý způsob, jímž proti Němu vystupovali.

Někteří z nich se sešli a přistoupili k Ježíšovi, zastírajíce bezbožné záměry své zdánlivou upřímností; žádali na Něm znamení s nebe, bezpochyby ujišťujíc Jej, že uvěří, v Něho, vyslyší-li prosbu jejich.

Zdalo se, že chtějí říci: Divy tvé jsou divy pozemské, kde vládne Satan, my však potřebujeme znamení s nebe, kde sídlí Bůh; onyno divy mohou býti dílem ďáblovým, ale ukaž nám takové, jež mohou přicházeti jedině od Boha; učiň jako Eliáš, Samuel, Josue, Mojžíš: dej nám znamení s nebe, a uvěříme v Tebe.

Úskočná slova ta bývala oblíbeným důvodem Fariseů; doufali touto podivnou náukou zlehčiti váhu zázračných svědectví Ježíšových a ukonejšiti své svědomí, které pobouřeno bývalo každou chvíli slovy a zázraky Toho, jenž se nazýval Poslancem Božím.

Známo nám. s jakou přísností, určitostí a horlivou výmluvností Ježíš odmítl tyto bludy a odhalil pokrytectví jejich. Vida, že titěž Fariseové opět s větší zatvrzelostí obnovují útoky své a ku zášti přidávají ještě faleš, nemohl se ubrániti bolestnému výkřiku; „vzdychl v duchu svém“, praví evangelium. (Mar. VIII, 12.)

Avšak zapíraje sebe sama odpověděl odpůrcům: „U večer pravíte: bude krásně, neboť nebe jest červené; a ráno: bude bouře, neboť nebe jest jako kalný plamen. Pokrytci, soudíte

o tváři nebes, jakž pak nedovedete rozeznávati znamení časová.“

Čas — onen veliký obzor historie, jehož pouhým obrazem jest obzor viditelný, — byl pln znamení, která musela bítí každému do očí. Neuplynuly-liž týdny Danielovy? Nebyla-liž odňata berla od Judy? Zdaž netonula vlast v propasti, očekávajíc spasení? Neplnily liž se předpovědi proroků? Zdaliž Eliáš v osobě Janově nepřišel jako předchůdce království Božího? A zdali divy Ježíšovy, duch a učení Jeho, nesrovnávaly se se vším, co proroci ohlašovali o Messiaši? A vůči těmto znamením žádají mistři israelští ještě jiných?! Jaká záře bude tedy moci osvítiti oči, které nechtějí viděti.

— „Co pokolení toto znamení hledá? Jest to pokolení zlé a cizoložné.“ Místo aby poslouchalo Boha, poslouchá jen vnuknutí zlého ducha; místo aby bylo věrnou chotí, jest cizoložnicí Satanovou. „Hledá znamení; nebude mu dáno, leda znamení Jonáše proroka.“

Ježíš tu naráží na smrt svou a své z mrtvých vstání. Toť bude vskutku velikým důkazem Jeho poslání — důkazem posledním, kterýž podají titěž, kteří nechtěli v zaslepenosti své chápati jiných a který jim bude posledním pohoršením.

Po tomto slovu tajemném propustil Ježíš ty, kteří se Ho tázali; neměl ničeho s těmito sofisty, opustil je a odešel. Lodička odvezla Jej a učedníky Jeho za jezero do Bethsaidy. (Mat. VIII, 22.)

Při tomto chvatném odchodu zapomněli učedníci vzíti s sebou chléb. Ježíš, zarmoucen a rozhorlen ještě nad chováním Fariseů, nad temnotou, do kteréž se dobrovolně vrhali, nad jejich nepřekonatelnou zatvrzelostí v odmítání hlasu Božího, pravil z nenadání těm, kteréž vyvolil: „Hleďte a varujte se kvasu farisejského a Herodiánův.“

Učedníci nepochopili smyslu skrytého pod tímto obrazem kvasu; pomýšleli jen na zásoby, které zapomněli, vytýkajíce si vespolek nedbalost a tážíce se, jak budou živi, odvede-li je Mistr dle obyčeje svého na nějaké místo pusté.

Ježíš pak domysliv se myšlének, které neodvážili se pronésti hlasitě, pravil jim: „Co přemýšlíte, že nemáte chleběv,

ó lidé malé víry? Ještě nepoznáváte ani nerozumíte? Ještě máte srdce oslepené? Majíce oči nevidíte-li? Majíce uši neslyšíte-li? Nemáte-li paměti? Když jsem lámal pět chlebů pěti tisícům lidí, kolik košů drobtů jste sebrali?“ „Dvanácte,“ odpověděli učedníci. „A když jsem lámal sedm chlebů čtyřem tisícům lidí, kolik košů drobtů jste sebrali?“ Řkou: „Sedm.“ Potom dodal: „Proč té starosti? Nedovedu-li vás uživiti? Ne o chlebu mluvil jsem, když jsem pravil: Strážte se kvasu Fariseův a Sadduceů.“

Konečně porozuměli narážce.

V každém případě Ježíš povznášel myšlenky učedníků, snaže se vyjeviti jim pravdu v podobě obrazů, které Mu poskytovaly rozličné okolnosti života, a dáváje jim výstrahu proti nebezpečí hrozícímu jim ze strany farisejské, kde vše se spiklo, aby udušeno bylo dobré símě slova Jeho.

Když se plavili po jezeře, přistáli u Bethsaïdy a vešli tam. ¹⁾ Přivedli slepého, jenž prosil Ježíše, aby se ho dotekl. Důvěra tohoto lidu byla veliká, neboť byli přesvědčeni, že, vloží-li naň ruce, bude uzdraven.

Ježíš uchopil ruku slepého a by zamezil sběh lidu, vedl jej ven za město. Tam pomazal oči Jeho slinou, vložil naň ruce, a tázal se ho, zdali něco vidí.

„Vidím,“ pravil slepý, „jakoby stromy a lidé chodili.“

Tedy Ježíš znovu vložil ruku na oči a slepý prozíral. Znenáhla viděl jasně všecky věci; byl uzdraven.

„Jdi do domu svého,“ pravil mu Ježíš, „a přijdeš-li do města, nikomu neříkej, co se ti stalo.“

Z tohoto živého vypravování, plného podrobnosti, lze souditi na svědka očitého. Svatý Marek, který to vypravuje, patrně podává slova Petrova, bylť on jeden ze tří apoštolů, které Ježíš rád brával s sebou, i když zástupy a ostatní učedníky od sebe vzdaloval.

Nepochopili bychom dosah zázračných činů ze života Spasitelova, kdybychom, jako onen lid, divili se toliko zevněj-

¹⁾ Mat. IX, 32 a. n; Mar. VII, 30 a. n; Luk. XII, 19 a. n.

šímu a hmotnému znamení. Není na tom dosti, abychom v nich poznávali toliko božské důkazy Jeho poslání, jest třeba viděti v nich „znamení“ dle významného slova svatého Jana. Každý čin Ježíšův jest slovem hlubokého významu. Uzdravení slepce z Bethsaidy jest živé znamení, že Ježíš znenáhla přivádí ku světlu ty, kteří nevidí pravdy Boží Jako když rozmnoživ nadpřirozený chléb zjevil se jako duchovní pokrm lidstva: tak navraceje zrak slepým zjevuje se jako světlo duší.

Člověk pozbyl známosti světa Božího, bloudí ve tmách, nejsa schopen poznati Boha; Ježíš přichází k němu, bere jej za ruku, vede jej stranou a vykonává na něm nejpotřebnější úkol Messiašův, otvíraje znenáhla oči jeho pravdě věčné.

Toto dílo božského léčení nikde se neukazuje krásněji, než na Galilejských, vyvolených za apoštoly.

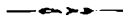
Poslední měsíce z pobytu v Galilei ponechal sobě.

Straně se více lidu a měst tím důvěrnější styk připravoval svým milým, chtěje, aby přijali věci vyšší, ale i těžší k pochopení, i netušené. Skryté dílo Mistrovo ve své vnitřní podstatě vymývá se dějepisu, neboť je to neviditelné dílo neviditelného Ducha v nevyzpytatelných hlubinách svědomí, ale účinky jsou nám známy. Vidíme Jeho počátek a konec a můžeme sledovati ve vypravování evangelickém postupné doby, rostoucí fase této proměny. Pocházejíce z lidu židovského, pomalu se osvobozujíce ode tmy, v níž se lid zmítá a bloudí, učedníci ve styku s Ježíšem zakoušeli na sobě svrchovaný vliv Jeho Ducha; vedeni jsouce znenáhla ku pravdě a ctnosti, nepozorovaně přicházejí k poznání Jeho bytosti, Jeho božské moci, učení, příkázání a záměru Jeho. V méně než ve třech letech tito rybáři od jezera Genezaretského, tito celníci, tito synové lidu svlékají svou prvotní povahu a oblékají na se povahu Mistru. On jest jejich moudrost a moc, jejich duše a rozum jejich; myslí skrze Něho a jednají skrze Něho. „Nežiji více já“ — řekne jeden z nich — „ale Kristus žije ve mně.“ (Řím. V.)

Nenajdeme ve veškerých dějinách světských jediného příkladu takové proměny.

Byvše každou dobou svědky Jeho zázrakův, hle, jak jsou překonáni Jeho velikostí a Božstvím Jeho! Ale nemají tušení o tajemství Jeho slabosti a bolesti, Jeho ponížení a smrti, a přece toto krvavé tajemství se brzy vyplní; Mistr jim je zjeví.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ.

Budouci smrt Messiaše. — Jeho proměnění.

Ježíš učinil v Bethsaidě jen krátkou zastávku. Od oné vážné roztržky s lidem galilejským život Jeho jest ustavičné putování daleko od Kafarnaa a jezera, po městech a městečkách, v nichž hledí zůstatí nepoznaným. Přešel pohraniční kraje Tyrské a Sidonské a celou Dekapoli a odchází s učedníky svými do okolí Cesaree, vyhledávaje hlubší samoty.

Území mezi Cesareou a Juliou na východě Jordánu jest pusté, hornaté a divoké; zřícenin jest tam po řídku, za časů Herodových bylo as málo obydleno. Široká silnice římská z Damašku do Jerusaléma je protínala v celé jeho šíři. Ježíš ubíraje se k sousedním vískám města tetrarchova Filippem ¹⁾ okrášleného musel jíti touto cestou blíže mostu „Dcer Jakubových“. Nemáme podrobných zpráv o Jeho apoštolování mezi lidem tohoto kraje, kterýž navštívil poprvé; tu, jako jinde, setkával se s křiklavým utrpením a bídou, ulevoval jim a uzdravoval.

Avšak pravým cílem Jeho není zvěstovati evangelium v tetrarchii Filippově, nýbrž připravovati učedníky své na tragický konec, jenž Ho očekává.

Důvěrné scény, které se udály mezi nimi a Jím, zastínily všecky události ostatní v paměti svědků; naplňují dobu

---

¹⁾ Mat. XVI, 7 a. n; Mar. VIII, 27 a. n.

mezi činností Jeho v Galilei a konečným rozuzlením, jehož jevištěm má být Judsko a Jerusalems.

Dva protivné city v okamžení tom proudí duší Ježíšovou: opuštění Jeho od lidu, kterýž získati víře marně se byl pokoušel, naplňovalo Jej zármutkem, a zase pohled na věrné učedníky a věřící působil Mu nesmírnou radost.

Tito pak sami asi nezakoušeli ani pokoje ani úzkosti pro nezdar, který rmoutil Mistra jejich; čím opuštěnějšího Jej viděli, tím více se tulili k Němu; neviditelná síla je chránila před všeobecným proudem; nejsouce zvikláni v důvěře své oddávali se klidně snům o slávě budoucího království a přeludům, jež moudrost Ježíšova brzy rozptýlila.

Jednoho dne ten malý zástup chodil od městečka k městečku kolem Cesaree. Ježíš chtěl vzbuditi u učedníků svých nový a rozhodný projev víry jejich.¹⁾

Byl večer. Pomodlil se povzdáli dle obyčeje svého. Modlitba nebyla proň jen úplným osvěžením ducha, vůle a všech mohutností lidských, v Bohu, Otci Jeho, nýbrž bývala též působivým prostředkem všemocným, ač neviditelným, na mysl těch, které chtěl spasiti, povznésti a posilniti ve víře.

Jsa o samotě se svými učedníky otázal se jich: „Kým praví lidé býtí Syna člověka?“

Ježíš znal obecné pověsti, které obíhaly o Něm; táželi se učedníků svých, nechce se poučiti, nýbrž chce je přivésti k tomu, aby v odporu s bludem lidu prohlásili pravdu o osobě Jeho; tento odpor bude pak budoucné znamením, jaká propast jest mezi nimi a lidem.

Odpověděli učedníci.

„Někteří Janem Křtitelem, jiní pak Eliášem, jiní pak Jeremiášem aneb jedním z proroků.“

Ve svědectví tomto obráží se právě, jaké bylo o Něm veřejné mínění. Lid nevidí již v Ježíši Messiaše, o němž snil; v očích jeho jest jen jedním z proroků Messiaše předcházejících.

„A vy,“ pravil Ježíš, „kým mne býtí pravíte?“

¹⁾ Mat. XVI, 13. a n., Mar. XIII, 7. a n., Luk. IX, 13. a n.

Petr, jenž již v rozhodné chvíli v Kafarnai hájil věrnost dvanácti ku Mistru, vyznal ve jménu všech víru jejich v Jeho Božství.

„Ty jsi Kristus,“ zvolal, „Syn Boha živého.“

Slova Petrova nemají původ svůj v liché důvěře v nadlidskou velikost Ježíšovu, nýbrž v zářivé, určité, prorocké víře; při stručnosti své obsahují vše, neboť vyjadřují Messiašství Ježíšovo a Jeho Synovství Boží.

Podstata víry záleží v tom, že se úplně odevzdáváme tomu, jenž jest předmětem jejím. Věřící nenáleží již sobě, on vzdává se svých vlastních myšlének, svých zájmů, své osobní vůle a vůbec všeho, a náleží bez podmínky tomu, v koho věří. Umírá sobě, aby mravně žil v jiném, vyměňuje život za život jiného. Nikdo, nežli Bůh, nemá práva žádati víry neobmezené, neboť každý člověk má své bludy, své chyby, své nedokonalosti, a zřikaje se sama sebe před jiným učinil by se otrokem béd tohoto člověka.

Ježíš vyžadoval víry úplné, a toť znamená, že si přivlastňoval přednost Boha.

Proto hlásal evangelium Galilei po sedm měsíců, ale pouze několik mužů, a to mezi nejobmezenějšími a nejchudšími získal pro víru. Čeho nedovedli a nechtěli viděti učení — zákonníci, vzdělanci a mistři — tito vyvolení vidí a hlásají; co odmítl lid, oni přijímají. Tato hrstka věřících postačuje Ježíši, aby založil království, aby otrásl světem a dobyl ho.

Vyznání Petrovo Ho dojalo.

„Blahoslavený jsi,“ zvolal, „Šimone, synu Jonášův, ne tělo a krev ti zvěstovalo, kdo jsem, ale Otec můj, který jest v nebesích.“

Poznatí věrou Messiašství Ježíšovo a Jeho božské Synovství, není zajisté v moci člověka: nadání ducha, věda, podání lidské nemohou nás povznést k Němu. Bůh sám musí nám zvěstovati Krista, a na člověku jest, aby tuto zvěst přijal. Otec rozmnožil a množí ještě svědectví kolem Poslance a Syna svého; ale člověk, který věří jen svému důvtipu, své vědě a podání, jest slepým, odmítá svědectví, popírá zázraky, protiví se slovům prorokův a staví naproti nim svůj lichý

rozum a zůstává ve tmách. Ježíš proň jest pouhým mudrcem nebo prorokem, a nikoliv jediným Vyslancem Božím a Synem Boha živého. Ani mudrc, ani prorok nespasí světa; toť může jen Bůh; a neprohlásiti veřejně Božství Ježíšova, to znamená zneuznávatí ho. Aby člověk přemohl zlo, musí míti Boha v sobě, aby měl Boha v sobě, musí věřiti v Boha.

Království Ježíšovo počalo v pravdě toho dne, kdy obklopen učedníky svými byl uznán a prohlášen od nich za Messiaše a Syna Božího. Vyslovil to slavně obraceje se k Petrovi a vysvětluje mu záhadu nového jména, jímž jej pokřtil, když jej ponejprv spatřil na březích Jordánu.

„Ty uznáváš ve mně Syna Boha živého, a já ti pravím, že jsi Petr, to jest skála a na té skále vzdělám Církev svou a mocnosti pekelné jí nepřemohou. A dám ti klíče království nebeského; a vše, cokoliv svážeš na zemi, svázáno bude na nebi, a vše, cožkoliv rozvážeš na zemi, rozvázáno bude i na nebi!“

Víra v Ježíše — v Boha jeví se tu ve veškeré velikosti, pro ni stal se Petr, první z věřících, lidským, nevyvratným základem Církvě. V něm nalézati budou oporu všickni vyvolenci budoucnosti, všickni, kdož po příkladě jeho budou věřiti že Ježíš jest Syn Boží. Nepřetržita bude víra Petrova a nástupců jeho. Jiní mohou býti zvikláni, Petr a nástupci jeho nebudou. Veliký záměr království Božího počíná se jeviti; plán Ježíšův rozvíjí se před očima učedníků ve jménu „Církev“, kteréhož posud ještě nevyslovil.

Chce přivolati k sobě a shromážditi v sobě vyvolené po zemi rozptýlené mezi národy: shromáždění toto v jedné a téže víře tvoří Církev. Ježíš ji učiní nerozbornou, nepřemožitelnou. Žádná moc tohoto světa — ani moc pekelná, jež všecky ostatní v sobě zahrnuje a představuje ducha zlého — nepřemůže jí.

Odolá všemu: pyšné vědě, falešnému náboženství, hmotné vzdělanosti, lstivé a surové politice, porušení, které ničí vše, nestálosti lidí i času; Duch jest její silou a nic pozemského, lidského ani pekelného nepřemůže Ducha.

Ježíš chce míti moc v tomto množství, vážnost ve své

Církvi, a Petrovi je svěřuje odevzdávaje mu, co v podobenství nazývá „klíči království nebeského“. Petr vládnouti bude věřícím, jakožto nástroj Ducha Božího dá jej těm, kteří ho jsou hodni, a odepře těm, kteří ho hodni nejsou; kterým se dostane, uvedeni budou ve království, kterým se nedostane zavržení budou. Ježíš zůstává hlavou neviditelnou, Petr, hlava viditelná, neustane ve svém poslání. Ježíš mu to slibuje.

Rozum lidský zaráží se tu pozbýváje rozvahy. Řemeslník galilejský prohlášen byv od rybáře z Bethsaidy za Syna Božího, hlásá, že založí dílo, proti němuž mocnosti smrti ničeho nezmohou na zemi, kde vše se kácí, kde čas vše pohřbíti hrozí, kde žádný útvar ducha — náboženství, stát, výboj, civilisace, plemena, školy, zákonodárství, filosofie — nic nemá trvání, přislubuje dílu tomuto, jež jest Církev Jeho, nesmrtelnost, a dává jí za nevyvratný základ slabého a smrtelného muže, jež obdarí mocí božskou, aj, toť skutek neobyčejný v dějinách lidstva: Vedism, Buddhism, Parsism, Mahomedanism, Philosophie, vše ustupuje do stínu před tímto dílem, které nemá nic podobného v činech lidských.

Ježíš ustanovuje sebe za jediný střed a za moc svrchovanou. V Něho jediného třeba věriti, k Němu jedinému věrou přilnouti. On si nezakládá na žádném plemeni zvláštním, na žádném národě, objímá vše, co žije a myslí, vše, co lká, a vše, co doufá. U Něho není žádné soustavy filosofické, žádného psaného zákona, jen Duch Boží sám, Duch Jeho a mocnost zařízená k tomu, aby ho ve jménu Jeho šířila v lidstvu. Převrácený rozum hlodá na všem, sobecká vůle boří vše, porušenost kazí vše, ale mocnost tato postaví proti planým teoriím rozumu náuku věčnou, naproti sobectví, násilí a rozkoši postaví spravedlnost, lásku křesťanskou a svatost naproti pověrám falešných náboženství posvátné obřady posvěcující, a naproti nestálým a tyranským mocnostem tohoto světa mocnost nezměnitelnou a bezbrannou.

Když vidíme po osmnácti stoletích vítězné uskutečnění onoho plánu, který Ježíš nastínil v zátiší horském u Cesaree, nesmíme mysliti, že veliký muž to vše vykonal, ale přihlížejíce k odvážnému podniku toho díla, ku velikosti překážek

a ku slabosti, ba nicotě prostředků, jsme nuceni spatřovati u mistra tohoto díla moc a moudrost Boží.

Ježíš jedná s neobmezenou svobodou a mocí, Jemu není třeba žádného stvoření, Jeho síla ovládá vše. Zdánlivé neúspěchy, jež zarážejí i duchy nejsilnější, nezastavují Ho, spíše urychlí výkonání záměrů Jeho.

Když od Něho odpadl lid galilejský, bylo to jen novým popudem k Jeho dílu. Nejprve připoutal k sobě učedníky své a z počtu jich vyhlédl a zvolil dvanáct apoštolů; dnes propůjčuje jednomu z nich primát, slibuje mu pod znamením klíčů plnou moc ve správě království svého.

Víra ráda proniká a šíří se, potřebuje, aby byla sdílena. Po výjevu tomto zajisté pomýšleli učedníci, jsouce povzbuzeni slovy Ježíšovými, na to, aby hlásali všude a všem, kým jest Mistr jejich. On je zdržoval. Ještě nepřišla hodina jejich. Nemohl-li Ježíš sám přivésti lid k víře v Božství své, jak by toho oni dokázali?

Nechť jen zachovají v hloubi srdce svého víru a naději, ctnosti ty tím více se budou upevňovati, čím více se budou soustřeďovati v nitru jejich.

Mistr jim zakázal důrazně a s vyhrůžkou, aby neříkali nikomu, že jest Kristus. Tento název zavdával příčinu k nedorozumění v mysli lidu. Rozhlašovati, že Ježíš jest Messiáš, to by znamenalo vydávati se v nebezpečí nové krise jako v Galilei a jakou právě moudrostí, rozhodností a pevností svou zažehnal. Vždyť i učedníci sami měli nejedno nepravé mínění o velikosti Toho, jež prohlašovali za Syna Božího. Žili s Ním, jsouce Mu na blízku, v záři svatosti a moci Jeho; nescíslné zázraky, jichž byli svědky, potvrzovaly v nich neobmezenou důvěru v Toho, jehož vše poslušno bylo: příroda, lidé i duchové.

Když Ježíš spozoroval, že jsou již pevnější u víře, svěřil jim konečně tajemný a bolestný osud svůj, na nějž až posud vždy jen zdaleka narážel.

„Syn člověka musí jíti do Jerusaléma a musí mnoho trpěti od starších a zákonníkův a od knížat kněžských, a zabit býti a třetího dne z mrtvých vstáti.“ (Mat. XVI, 21. a násl.)

Kdežto každý jiný člověk slepě kráčí osudu svému vstříc, Ježíš zná osud svůj až do nejmenších podrobností, ve vůli Otce svého, jíž není nic skrytého, v proroctvích, která předpověděla utrpení Jeho, a v moci událostí samých, jež se před Ním vyvíjejí, i v nenávisti nepřátel, jíž jenom smrt Jeho ukojí. Seznamuje tedy učedníky své se svou budoucností, dával za jisté na jevo i zármutek, jímž občas duše Jeho trápena bývala až k smrti.

Jaký byl účinek tohoto slavného prohlášení. Zdá se, že mu učedníci nevěřili. Myšlénka, že by Mistr jejich tak ukrutným způsobem skončil, nemohla se jim v mysli ujati. Víra v Jeho božskou moc, jejich láska k osobě Jeho, představy jejich o Messiáši, to vše bylo u příčině, že toho nemohli pochopiti.

Petr ještě jednou při příležitosti té se ujal slova, aby projevil mínění všech. Vzal Ježíše stranou a veden jsa svou vroucí láskou a úctou k Němu vytýkal Jemu, že pomýšlí na tak smutný konec.

„Mistře“, pravil Mu, „odstup to od tebe! Nestane se tobě toho.“

Ježíš se k němu obrátil a přísným slovem odmítl výčitku jeho, řka: „Jdi za mnou, Satane, ku pohoršení jsi mi; nebo nechápeš těch věcí, kteréž jsou Boží: ale těch, kteréž jsou lidské.“

Kristus není takový, jak by si přála moudrost lidská, jest, jakým Jej učinila Moudrost věčná. Kdo, chtěje poznati Krista, poslouchá moudrost lidskou, klame se a nepochopí nikdy dvojího onoho tajemství Božství a člověčenství Jeho, bude popírati jedno nebo druhé; Božství proto, že se mu bude zdáti příliš vysoké, člověčenství, poněvadž se mu bude zdáti Jeho nedůstojným, nepochopí nikdy té protivy božské, že Syn Boží může vydán býti na smrt. Jest to Bůh trpící, který přináší lidstvu spasení; kdyby byl pouhým Bohem, zůstal by cizím bédám lidským; kdyby byl pouhým člověkem, nemohl by lidi těšiti; nutná věc jest, aby Bůh šel na smrt a stal se mučedníkem; rozum vida Jej, an jde na smrt, pohoršuje se

nad tím jako Petr; Ježíš odmítne rozum a přikáže tomu, kdož v Něho věří, následovati Ho na Jeho cestě krvavé.

Dávaje Petrovi tak ostrou výtku, chtěl tím naznačiti učedníkům svým i všem svým věrným, čeho od nich žádá. Žádný mistr nečinil větších požadavků jako On; žádá úplného sebezapření, šlechetné snášení všech strastí, ano i obětování života. Nepostačuje, prohlásiti Jej za Syna Božího, nutno míti účastenství v bolestném osudu Syna člověka. Viděl kříž, na němž měl zemřít, když slovy vyjadřoval stručný ten zákon hrdinství, který zůstane na vždy nejvyšším zákonem pravého následovníka Ježíšova.

„Chce-li kdo za mnou přijíti,“ zvolal, dávaje znamení lidu, aby přistoupil, „zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne.“

Ježíš se nestrachuje, že narazí na onen nevyhladitelný pud sebezachování, který se vyhýbá utrpení a smrti; chce, aby člověk kráčel za Ním, i kdyby měl trpěti, ano i umřít. Pravý život, vykoupený utrpením a smrtí, není příliš draze zaplacen.

„Nebo chtěl-li by kdo život svůj zachovati, ztratí jej; pakli by kdo ztratil život svůj pro mne a pro evangelium, zachováť jej.“

Duši zachovati třeba, neboť ona tvoří celého člověka. „Nebo co prospěje člověku, by všecken svět získal a své duši škodu učinil? Aneb jakou dá člověk výměnu za duši svou?“

Tato nauka, kteráž pohrdá vším, čeho lidé světští a ctižádostiví vyhledávají a po čem touží, toto messiášství duchovní, jehož božským představitelem se Ježíš osvědčoval, přirozeným způsobem budilo u pochybovačných Sadduceův a svým rodem se pyšnicích a nadutých Fariseův, ano i u lidu jimi svedeného buď posměch neb opovržení.

Budoucí Ukřižovaný věděl, jaké potupě budou vydáni ti, kteří Ho budou chtít následovati, předvídal, že bude bázlivých a nesmělých dosti, kteří se budou za Něho stydět, a věda, že pro člověka hroznější jest podstoupiti hanbu nežli smrt, pravil:

„Kdožkoli se stydětí bude za mne a za slova má v tomto pokolení cizoložném a hříšném, i Syn člověka stydětí se bude za něj, když půjde v slávě Otce svého s anděly svými.“ (Mar. VIII., 38.)

Myšlénka Ježíšova ve svém rozsahu obsahuje vešken Jeho život.

Cítíme, že žije na této zemi i na nebi, mezi lidmi i u Otce svého; zří slavný cíl svůj, an kráčí ještě v bolesti; ježto chce, aby každý obětoval vše životu věčnému, chce též, abychom se třásli před hrůzami dne, kdy přijde ve slávě své vítězné a ve všemohoucí spravedlnosti své.

Smutné předpovědi Mistrovy tížily mysl učedníků; po-mýšlení na to, co Mu bude trpětí v Jerusalémě, přísné povinnosti, které ukládal těm, kteří chtějí za Ním jíti, uvrhovaly je v sklíčenost a tajemnou hrůzu. Byl-li ten, jehož uznávali Synem Božím, určen na smrt, což bude z Jeho slavného království? Smrt kalila jejich naděje, pokoušeli se vypuditi ji z mysli, avšak ani se neosmělili tázati se Mistra.

Slabý člověk domnívá se, že ujde bolestem, jež ho očekávají, zavře-li před nimi oči. Ježíš měl ohled na tuto slabost u učedníků svých, a aby jim dodal odvahy, mlčel o utrpení svém a mluvil jim o příští slávě své. Jednoho dne, pozoruje sklíčenost jejich, slavně jim prohlásil, že někteří z nich brzy ji uvidí.

Pravil jim: „Amen, pravím vám, že jsou někteří ze stojících tuto, jižto neokusí smrti, až uzří království Boží, přicházející v moci.“ (Luk. IX, 27.; Mat. XVI, 28; XIII, 1)

Tajemná slova tato týkají se zvláštní události, která se brzy přihoditi měla a je potvrdila jakožto pravdiva. Po šesti dnech pojal Ježíš Petra, Jakuba a Jana a vedl je na horu vysokou soukromí, aby se modlil. Žádné evangelium jí nejmenuje; jediný ze svědků ve spisech svých na ni naráží, Petr totiž, jenž ji nazývá „Svatou“. (Petr I, 18.) Ústní podání mluví o hoře Tábor a po staletí trvalo a nebylo mu odpíráno. Sluší však poznamenati, že až do osmého století domorodci nazývali horu Tábor „Age-Mons“, pojmenování, jehož původ může býti jen „Agion Oros“, jak ji nazývá Petr. Vy-píná se o samotě jako jehlanec, jako obrovský podstavec, více

než šest set metrů na severovýchodním cípu planiny Israelské. Nevysoký průsmyk odděluje ji od hor Nazaretských; stráně její pokryty jsou krásnými dubovými lesy, mezi nimiž se vine cesta; vrchol jest plochý a vejčitý, jižní polovina zasypána zříceninami — zbytky to starých pevností z doby králův israelských a výbojův arabských, úctyhodné zbytky tří vysokých kostelů, za doby sv. Heleny Ježíšovi, Mojžíšovi a Eliášovi vystavěných.

Se svrchu zdí, zbavených starých věží se rozpadávajících, vidíme celou Galileu s pásmy horskými údolními, rovinami a s jezerem v zákoutí se modrajícím. Půda za naší doby jest skoro holá; podle některých černých neb šedých míst soudíme, že tam jsou stromy, kterých sekera lidská ušetřila. Všude zelený trávník, prorývaný zoranými poli, kteráž se do dále táhnou v černavých páskách jako plstěnné stany Beduinů. Tu a tam městečka, jichž čtverhranné domky, stěsnané jeden na druhém podobají se velikým úlům. Zrak se ztrácí na této vlnité půdě, kteráž jest holá a smutná, plna klidné barvitosti. Na nejzazším obzoru severním za horami Safedskými viděti bílý hřbet Libanonu a vrcholy Hermonu, podobné posněžené hlavě starcově. Na východ hory Djaulanské táhnoucí se v rovné čáře a jichž úroveň jest přerušena jen několika vrcholky. Dále na východě ještě modrošedé pohoří Arabie skalnaté a veliké pouště. Údolí Jordánské sklání se hluboko jevíc na straně východní divoká úskalí, rokle, kterými se řítí Hyeromax, Zerka a Arnon, a na straně západní veliké osady Bire, Adjloun, sestupující s vysoké pláně Israelské. Na jihu veliké spousty téhož rázu jako hory Arabské; jsou to výšiny Moabské, vypínající se nad Mrtvým mořem. Na západ drsná pásma Judská, jednotvárné vysočiny Samařské a dlouhá stěna Karmelská, která ukončuje rovinu Meggid'skou.

Oko pátrá po Středozemním moři; spatřuje je průlomem Karmelským a průsmykem hor Nazaretských jako modrou skvrnu na jasném pozadí nebeském. Velikost jeho, již tušíme, doplňuje nesmírnost obzoru.

Sem tedy do samého středu oné Galilee, kteráž viděla zářiti Syna člověka v Jeho milosti a kráse, sem na ztracený

vrch pohřížený ve světle, za srpnové hvězdnaté noci přivedl Ježíš tři učedníky vyvolené a milované a zjevil jim v jasnosti nad samé východní nebe stkvělejší, věčnou slávu svou.

Když pak se modlil, proměnil se před nimi. Vzezření tváře Jeho bylo zcela jinaké, stkvěl se jako slunce; a učiněno jest roucho Jeho jako sníh, tak bělostné, jakého žádný bělič na zemi učiniti nemůže.

A aj, dva muži zjeví se před nimi, rozmlouvajíce s Ježíšem; byli to Mojžíš a Eliáš ve vsí slávě; mluvili o odchodu Jeho ze světa.

Ale Petr a ti, kteří byli s ním, obtíženi byli spánkem. Probudivše se, uzřeli Ježíše ve slávě Jeho a oba muže s Ním. A když tito odešli, Petr pravil Ježíšovi: „Mistře, dobře jest nám tuto býti: chceš-li, udělejme tři stánky, tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden.“

A v tom okamžiku oblak světlý zastínil Jej a aj, hlas z oblaku řkoucí: „Tentof jest Syn můj nejmilejší, Jeho poslouvejte.“ (Mat. XVII, 1 a n.)

Slyšíce hlas ten učedníci padli na tvář a báli se velmi.

I přistoupiv k nim Ježíš dotekl se jich, řka: „Vstaňte, nebojte se.“ A pozdvihše očí svých, žádného neviděli než samého Ježíše. (Mat. XVII; Mar. IX; Luk. IX.)

Nepřekročitelná zeď, která dělí svět pozemský od světa božského, sřítla se na okamžik. Lidstvo zjevuje se nám v rozličných fázích.

Nad třemi učedníky stíženými ještě životem a spánkem, obrazem to smrti, spatřujeme Eliáše a Mojžíše, duše vešlé do věčnosti; rozmlouvají s Ježíšem, který jest nad nimi a který v jednotě osoby své spojuje všechny světy oslavené.

Sněhobílé roucho Jeho jest obrazem hmoty, jakou se tato stane ve chvíli, kde bude Bohem obnovena. Jeho stkvouc tělo zjevuje nám, jací budeme sami jednou; duše Jeho, v níž Věčnost přebývá, prozrazuje stav všech těch, kteří budou k témuž životu Božímu povoláni. Oblak světlý, jenž zastíňuje vše, představuje nám nevýslovnou bytost, do jejíhož lůna všickni vyvolení pojati budou, aby požívali radosti a slávy Syna Božího.

Jest tu Kristus ve slávě království svého, ve slávě Otce svého a svatých andělů.

Div ten převyšuje všechny ostatní. Když Ježíš velí duchu, odpouští hříchy, obrací jedním slovem duše, uzdravuje nemocné, přikazuje přírodě, větru a bouři, působí zjevně na bytosti zevnější; když však proměňuje sebe sama, stává se předmětem divu. Božství, s nímž byl spojen a které se ukrývá pod rouškou tělesnou podobnou tělu našemu, proniká na okamžik toto tělo pokořené, vyvádí je z temnoty, slabosti, trpnosti a smrtelnosti, aby je obléklo v jasnost a slávu. Až Bůh září svou zaplaví duchy a duše, až duše, plné Boha, krásou svou zahalí tělo, kteréž oživují, až hmota oduševnělá v celém království Jeho zakusí světelné proměny, kteráž ji učiní hodnou býti bydlíštěm oslavených synů Božích, jako byl Ježíš sám, — království Boží bude dokonáno.

Zjevuje se v Ježíšovi proměněném, jaké bude pro všechny na konci věků.

Tímto zjevením se třem učedníkům svým chtěl Ježíš ukázati veškerému lidstvu slavný cíl, k němuž dospěje utrpením a smrtí svou. Bolesť a umučení jsou jen cestou; cílem pro Něho i pro nás, jest proměnění celé bytosti naší ve slávě Boží.

Avšak nejen obličej Jeho a tělo stkvějí se leskem, i Jeho roucho učiněno stkvělé jako snih; vše, co Ježíši náleží, proměněno jest ve světlo.

Dvě osobnosti jsou u Něho: Mojžíš, veliký zákonodárce, a Eliáš, veliký prorok; hovoří o odchodu Jeho se světa, o Jeho „exodu“, kterýž se udá v Jerusalemě. Kráčeje sem na smrt Ježíš naplňuje zákon vtělený v Mojžíšovi a uskutečňuje slova proroků, zosobněných v Eliášovi. On zemře slavněji nežli oni: nezemře jako Mojžíš políbením Boha věčného; nebude vzat do nebe jako Eliáš na ohnivém voze, On se vydá z lásky na potupnou smrt, aby ukrotil hněv Boží.

Učedníci přítomní zjevu tomuto, jež modlitba Ježíšova svolala s výšin nebeských, usnuli. Při probuzení svém pojatai byli vnitřní radostí: chtěli usaditi se s Mistrem svým na hoře Tábor. Přítomnost Boží v duši čisté provázena bývá vždy ne-

výslovnou radostí smíšenou s jakýmsi vytržeím. Kde přítomna jest Bytosť nekonečná, člověk bledne v nicotě své.

Že jest přítomen, jeví Bůh oblakem světlým, kterýž zahaluje Ježíše, Eliáše a Mojžíše i tři apoštoly. Týž oblak ukázal se za onoho času na poušti národu vyvolenému a při založení chrámu Šalomounova, a objeví se ještě při na nebe vstoupení Ježíšově. A hlas vychází z něho, hlas Boha samého řkoucího: „Totoť jest Syn můj milý; jeho poslouchejte.“

Bylo třeba nového a slavného zakročení Otce, aby přesvědčil učedníky a přikázal jim jíti za Synem Jeho a poslouchati Ho na bolestné cestě Jeho.

Petr, jenž pravil Ježíšovi: „Odstup to od tebe, nestane se tobě toho,“ slyší dnes hlas Boží, jenž praví: „Poslechni Vyvoleného mého, nechť ti přikazuje cokoliv, jdi za Ním, kamkoliv tě povede, kteroukoli cestou.“ A aby vynikla jediná, svrchovaná moc Ježíšova, jenž jest jediným Pánem lidí, v témž okamžiku odcházejí veliký zákonodárce a veliký prorok; Ježíš tu zůstává samojediný. On jest nyní zákonem, On světlem; vše, co předcházelo, hasne v přítomnosti Jeho, On sám ukazuje lidstvu cíl, k němuž spěje, otvírá cestu, kterou lidem kráčetí jest; je-li cesta hrdinská, cíl převyšuje ještě naše naděje. Ježíš bude moci žádati všeho, neboť On může slíbiti vše, a je-li smrt cestou, lidstvo kráčetí bude s Ním na smrt, aby vešlo do života.

Kritika rationalistická, kteráž systematicky vyloučila veškeren živel zázračný v životě Ježíšově, upřela prostě událost proměnění, kde jest vše divem, rozebírajíc je až do nejmenších podrobností, aby ukázala nemožnost a pravděnepodobnost jeho. Nemohla připustiti, že tělo Ježíšovo bylo proměněno v tělo světelné a že roucho Jeho samo se stalo bílým jako sníh; zkušenost nicméně učí, že duch a ctnost mohou propůjčiti obličejí lidskému jakousi nehmotnou září. Pozastavovala se nad přítomností dvou zemřelých, Eliáše a Mojžíše, tak jakoby zemřelí byli zničeni, jakoby styky mezi nebem a zemí, mezi královstvím odumřelých a živoucích bylo pouhým snem. Tázala se, jak mohli apoštolé poznati ty, kteří rozmlouvali s Ježíšem a kteří u vypravování nejsou jmenováni,

tak jakoby jejich mluva nebo podoba, jak si je představovalo podání lidu židovského, nebyly mohly prozraditi jich. Nechtěla chápati morální účel tohoto božského výjevu, ačkoliv z něho plyne nová záruka, že událost jest historická. Pokoušela se vysvětliti jej; pokusy její jsou slabší než její námitky.

Škola mythická ¹⁾ spatřovala v něm výmysl učedníků Ježíšových, kteří chtěli Mistra svého povýšiti nad Mojžíše a proroky; avšak nepozorujeme nikde, že by se byla někde myšlénka ta v nich zrodila; hypotéza o legendě nevysvětlí ničeho z historických podrobností tak určitých, jako jsou ony, které ve třech evangeliích tvoří rámeček její; neudává žádného důvodů přísného zákazu Ježíšova, aby apoštolé nešířili události, která podle jejího soudu, nikdy prý se neudála, i proti Petrovu svědectví, jednoho ze svědků, kterýž napsal o několik let později: „Nebo ne vtipných básní následujícíe známou jsme vám učinili moc a skutečnost Pána našeho Ježíše Krista, ale učinění jsouce svědkové velikosti Jeho. Přijalít jsme zajisté od Boha Otce čest a slávu, když se stal k němu hlas od oslňující slávy: Tentof jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil, toho poslouvejte. A hlas ten s nebe příšlý my jsme slyšeli, jsouce s ním na hoře „Svaté“. (II. Petr 1, 16—18.)²⁾

Výklad, jak jej mythická škola podává, nezmůže ničeho proti svědectví tak patrnému, kteréž poráží jedním rázem všecku theorii, pokoušející se změnití skutečný výjev v pouhé subjektivní osobní vidění.

Ostatně nikdo nikdy nepochopí, proč by Ježíš byl přikládal také důležitosti snu svých učedníkův, a proč by byl zakázal, by nevypravovali o tom vidění, dokudž by nevstal z mrtvých. (Mat. XVII, 9., Mar. IX, 8. 9., Luk. IX, 36.).

Duch nestranný a prostý všeho úzkoprsého mudrování, bude-li míti voliti mezi slovy evangelického vypravování a

¹⁾ Strauss, Das Leben Jesu, 2 Band, Weiss, Evang. Geschichte, 1 Band.

²⁾ Arcit pokoušela se kritika popírati původnost této epištoly, ale marně: hned od prvního století jest citována od sv. Klimenta (Ep. ad Corintha, II.) od sv. Polykarpa (ad Thil. II. 1, 2, 5) od Papia (Euseb. Hist. eccl., III, 36).

mezi rozborem tak zvaným kritickým, nebude nikdy na vahách. Vypravování zamlouvá se nám zajisté svou božskou velikostí; nemá nic závadného, leda tu velikost samu, jež se vysvětluje z moci Boží; hypotезy racionalistické jsou ovšem po našem rozumu, ale mají naproti sobě tvrzení svědků; nemohou se opřít o nic skutečného, co by je ospravedlnilo z výčitky libovlnosti

Proti výmyslům obrazotvornosti lidské staví evangelické dějiny skutečné projevy Boží.

Proměnění na hoře není událostí nahodilou v životě Ježíšově, nýbrž srovnává se se zákony, kterými se řídil jeho vývoj; a jeden z těchto zákonů jest nejstálejším, že skrze nízkost člověka proniká v Ježíši vždy skrytý Bůh, čím více se pokořuje dobrovolně přijímaje na sebe oběti, bolesti a smrt, tím více září v Ném Božství a povznáší Jej.

Když, jakoby hříšníkem byl, žádá od Jana pokřtěn býti, nebe se otvírá nad hlavou Jeho; když se odhodlává naplniti spravedlnost, slyší, že nazýván jest milým Synem Otce; při úplném vítězství v Galilei zřiká se veškeré slávy pozemské, odmítá zakročení lidu, který se chystá prohlásiti Jej králem, a v téže noci kráčí po hladině vodní, tiší bouři a objevuje se jako Pán přírody; právě prohlásil, že Mu jest jíti do Jerusalema trpět a umřít, za šest dní potom vidíme Jej ve slávě Jeho království, povýšeného nad Mojžíše a Eliáše, jakožto jediného a svrchovaného Pána, zářícího jasem a nesmrtelností, proměněného ve světle Otce, o několik měsíců později sklíčen jsa pomýšlením na utrpení své, volati bude k Otcí: „Zachovej mne! . . . Avšak přišel-li jsem na svět, abych trpěl, Otče, oslaveno budiž jméno tvé!“ A hlas mocný jako hrom, odpovídá Jemu: „Já je oslavím.“

A když přijde hodina, vydá se na potupnou smrt, a sestoupí do hrobu; oživující Duch vyrve Jej smrti a hrobu, aby Jej povznesl k slávě.

KAPITOLA DVANÁCTÁ.

Posledni rozmluvy v Kafarnai.

Nejlepší prostředek upevniti odvahu a vůli slábnoucí utišiti nerozhodnost ducha oproti překážkám a nebezpečenstvím jest, poukážeme-li, a by to bylo jen na okamžik, na pravdu, krásu, svatost a slávu, která vyplyne z překonání překážky. Naděje se tím povzbudí, přesvědčení utvrdí; a duše, jsouc posilněna, stává se všeho schopna. Když tedy Ježíš podobným způsobem si vedl vůči třem učedníkům svým, vložil v ně kvas statečnosti a utvořil si v nich oporu ku povzbuzení všech ostatních; sklíčenost, malomyslnost, úzkosti zlomí se odvahou a důvěrou těchto tří vyvolených.

Ježíš sestoupil s nimi druhého dne s hory Tabor. Cestou jim pravil:

„Žádnému nepravte o tom vidění, dokudž by Syn člověka nevstal z mrtvých“. (Mat. XVII. 9 a n., Mar. IX. 8. a n.).

Dary božské povznášejí mysl a činí ji sdílnou, avšak není vždy dobře, rozhlašovati je; pro samu velikost svou nacházejí často jen nevěřících, zneuctíváme je, zjevujíce je. Jsou-li pohřbeny ve vědomí, kteréž bylo svědkem jejich, utvrzují a osvědčují je; rozhlašujeme-li je předčasně, pozbývají moci.

Na rozkaz Mistrův tři apoštolé zachovali tajemství to u sebe, uvažujíce je a nemohouce si vysvětliti slova, jež řekl: „až z mrtvých vstane“.

O jakém vzkříšení to mluvil? Či mluvil v podobenství? Zdaliž měl vstáti z mrtvých hmotně, nebo narážel na obnovení království israelského po smrti své? Tato domněnka ovládala mysl jejich.

Což pak nepraví Fariseové a zákonníci, tázali se, že Eliáš přijde před obnovením království israelského? Odpověděl jim Ježíš: „Eliáš zajisté přijde před příchodem Syna člověka a napraví všechny věci; a jakož známo jest o Synu člověka, tak bude mnoho trpěti a bude potupen. Ale já pravím vám, že Eliáš již přišel a nepoznali ho, ale učinili jemu, cožkoli jsou chtěli. Takť i Syn člověka od nich trpěti bude“.

I srozuměli učedníci, že by o Janu Křtiteli jim mluvil. Bolesť jsouc nutností, doléhá na všechny, kteří posláni jsou od Boha. Jan Křtitel již vytrpěl, a Ježíš kráčí utrpení vstříc.

Když pak dostihl učedníků svých na úpatí hory, spatřil kolem nich zástupy mnohé a učitele rozmlouvající s nimi; neočekávaný Jeho příchod způsobil veliké pohnutí; kolem čela měl ještě záblesk záře nebeské; shromáždivše se kolem Něho, pozdravovali Jej (Mat. XVII, 14. a n.; Mar. IX, 17 a n.; Luk. IX, 37).

„O čem mluvíte vespolek?“ tázal se.

„Mistře“, odpověděl jeden muž z lidu, pokleknuv před Ním na kolena; „přivedl jsem ti syna svého; smiluj se nad ním; nebo náměsíčník jest. Má ducha němého, a ten, kdežkoli jej uchopí, lomcuje jím, a on sliní, skřípí zuby a schne. I řekl jsem učedníkům tvým, aby jej vymítli a nemohli.“ Tato malomocnost učedníků vzbudila zajisté posměch a nárážky Fariseů, kteří byli v zástupu. Ježíše překvapila všeobecná nevěra. Nikdo neměl víry: ani otec náměsíčníka, ani zákonníci, ani lid, ba ani učedníci.

I zvolal rozhorleně:

„Ó pokolení nevěřící, dokudž s vámi budu? dokudž vás budu trpěti?“

Avšak, kdykoli jen pohledl na bolesť, kterou měl zhojiti neb utišiti, milosrdenství vítězilo u Něho nad každým jiným pocitem.

„Přiveďte jej ke mně“. pravil.

I přivedli jej. A jakž jej uzřel, hned jím duch lomcoval; i padl na zem a válel se a slinil.

I otázal se otce jeho: „Od dávna-li se mu to stává?“ A on řekl: „Od dětinství; a často jím vrhl na oheň i do vody, aby jej zahubil. Ale můžeš-li co, spomoz nám, slituj se nad námi.“

Slovo otcovo „můžeš-li“, neprozrazovalo víry.

I řekl mu Ježíš: „Můžeš-li věřiti, všecko jest možné věřícímu“.

Ihned zvolal otec se slzami v očích, řka: „Věřím, Pane, spomoz nedůvěře mé“.

A když uzřel Ježíš, že se zástup sbíhá, pohrozil duchu nečistému, řka jemu:

„Duše hluchý a němý, já tobě přikazuji: vyjdi z něho a nevcházej více do něho“.

Tedy křiče a velmi jím lomcuje, vyšel z něho: a učiněn jest jako mrtvý, takže mnozí pravili, že umřel. Ale Ježíš ujav jej za ruku, pozdvihl jej a on vstal; byl uzdraven.

Z tak živého a podrobného líčení, jak je podává druhé evangelium o chlapci nemocném, mohlo by se souditi, že to byla padoucnice. Ale nesprávně soudili bychom o této chorobě tělesné, kdybychom vylučovali posedlost zlým duchem, myslíce, že v tomto případě, jakož i ve všech ostatních, jen nevědomost a pověrčivost mohly spatřovati působení zlého ducha. Ježíš se tu nezabývá chorobou tělesnou. Bouřlivé zjevy, jakéž pozorovati na ubohém chlapci epileptickém, jsou pro Něho jenom projevem moci ďábelské, jíž onen byl podroben.

A tomuto tajnému původci přikazuje Ježíš; vymítaje ho, uzdravuje. Veškeré tajemné Jeho působení na lidstvo, podrobené mocnostem zlým, jeví se v tomto skutku; lidstvo skrze Něho osvobozené poslouchá hlasu Božího, učí se chváliti Boha a nalézá i svobodu i klid, kterého žádné protivenství v životě více neruší.

Hned po té uchýlil se Ježíš s učedníky svými do domu, zanechav lid divící se moci Boží a zákonníky v rozpacích jejich.

Uzdravení toto zdálo se učedníkům tím zázračnějším,

čím se lépe přesvědčili o své malomocnosti. I přistoupili k Mistru svému soukromí, řkouce :

„Proč jsme my nemohli vyvrhnouti ducha zlého?“

„Pro vaši nevěru“, pravil jim Ježíš. „Amen zajisté pravím vám, budete-li míti víru jako zrna horčičné, řeknete této hoře: Jdi odsud tam, a půjde, a nebude vám nic nemožného.“

V učení Ježíšově víra skutečně nás činí účastnými života a moci Boha samého. Nepůsobí tu již člověk věřící, nýbrž Bůh sám.

A pak dodal Ježíš: „Toto pak pokolení nevymítá se leč skrze modlitbu a půst.“

Tato dvě slova označují, čím má býti víra: postem sprostuje nás všeho, co jest hmota a síla stvořená; modlitbou nás spojuje s bytostí božskou, se světlem, dobrotou a mocí Boží. Člověk tu převrácen; nemá již kořene ve světě pozemském, jemuž odumírá, nýbrž má pramen života svého ve světě božském, jebož se stává nepřemožitelným nástrojem.

Sledujeme-li působení Ježíšovo na duše lidské po celá století, vidíme, že jen onou dvojí silou, již zjevil učedníkům svým, bývají spaseny. Jestliže člověk Boží v ušlechtilém sebezapření neobětuje vše co lidského, pozemského a stvořeného jest, neotevře-li se v modlitbě lásce Boží, pramen všech sil nebeských zůstává malomocen, nemoha povznésti mysl nad zemi, aniž dospěti k životu Ducha, tu potřebí jest, aby přišel Kristus a neviditelnou mocí přispěl a posílil slabost těch, kteréž poslal.

Rozmluva tato se udála u hory Tábor. Ježíš odešel odsud s učedníky svými směrem ku Kafarnai skrze Galileu; nechtěl na této soukromé cestě budit pozornost lidu; cestou poučoval učedníky své.

Myšlenka na blízkou smrt neopouštěla Ho již, i připomínal jim ji.

Když šli cestou, pravil jim z nenadání :

„Uložte slova tato v srdcích svých: Syn člověka vydán bude v ruce lidské: a zabijí ho a třetího dne vstane z mrtvých“.

Avšak oni nerozuměli tajemství tomu, vždy skrytému před nimi; oni nejen nechápali toho slova, nýbrž báli se o něm tázati se Mistra. (Luk. IX., 45.).

Člověk se vyhýbá pravdě, která uráží rozum jeho a často jej snižuje. Nic neuráželo tak Židů, jako pomyšlení na Messiáše, jenž by měl trpěti a obětován býti. I apoštolové jsou z pokolení jejich; a ježto jednou ve víře upřímné vyznali, že Mistr jejich jest Syn Boží, proto je jim proti mysli, mají-li věriti, že Messiáš bude trpěti a že umře; a kdežto Ježíš přivádí mysl jejich na tuto myšlénku, aby se spřátelili znenáhla s tím, co jest při ní smutného a hrozného, pomýšlejí oni na království Jeho a hádají se vespolek za zády Mistrovými o přednost ve království messiášském.

Malá karavana došla ku Kafarnai.

Na zpátečné cestě udála se nová příhoda. Bylo to právě v době, kdy výběrčí vybírali daň chrámovou; i přistoupili k Petrovi a řekli jemu: „Což Mistr váš nedává platu chrámového?“ (Mat. XVII., 23 a n.)

„Mistr můj dává,“ odpověděl Petr. A když všel do domu předešel ho Ježíš, řka: „Co se Tobě zdá, Šimone? Králové, zemští od kterých berou daň nebo plat? od synů-li svých čili od cizích?“ A on řekl: „Od cizích“. Řekl mu Ježíš: „Tedy synové jsou svobodni. Ale abychom jich nepohoršili, jdi k moři a vrz udici, a tu rybu, kteráž nejprve uvázne, vezmi: a otevra ústa její, nalezneš stater: ten vezmi a dej jim za mne i za sebe“.

Příběh ten, jenž zaznamenán jest v prvním evangeliu, obsahuje narážku na božské Synovství Ježíšovo. Odmítá-li světskou důstojnost královskou, dává tím na jevo, že jest Synem krále věčného; a pro tento důvod pokládá se za svobodna, sebe i ty, kteří jsou účastni království Jeho. Avšak Syn Boží, jenž na sebe vzal podobu služebníka, aby spasil lidi, umí též zřici se práv těch, chtě býti šetrným k lidem. Láska jest vyšší nežli spravedlnost: hlásiti se o své právo, jest věc spravedlivá; obětovati je skutek lásky; Ježíš jest veden láskou a podává nový příklad odříkání se lidem, kteří bývají tvrdi a neústupni, dotkne-li se někdo práva nebo pro-

spěchu jejich; Ježíš zaplatí daň, ale zjeví při tom božskou moc svou, že pošle Petra pro dvě didrachmy, které nalezne v ústech ryby.

V tu hodinu vstupovali učedníci do domu Petrova. Když byli všichni shromážděni, otázal se jich Ježíš: „O čem jste mluvili na cestě?“

Zamlčeli se na okamžik nemajíce odvahy odpovědět. Konečně vyznali, že rozmlouvali mezi sebou o tom, kdo bude větší v království nebeském.

Karakteristické tyto podrobnosti prozrazují, jaké maličerné libůstky v nejužším kruhu Ježíšově zajímaly mysle učedníků Jeho. Petr byl ustanoven za hlavu jich všech; Jakub a Jan požívali zvláštní obliby u Mistra. A tyto zjevné přednosti budily u ostatních jakousi žárlivost a závist. Bůh jest pánem darů svých; avšak člověk na místě, aby jich užíval pro dobro všech, člověk sobecký, marnivý, zištný zakládá si na nich, a i v samém okolí Ježíšově jest nespokojen, hledá svého prospěchu, vychloubá se přednostmi svými a zneuznává zásluhy jiných, baže po prvotenství. Odtud pocházejí kyselost, revnivost, urážky a bolesti, ovoce to samolásky.

Ježíšovi byly známy tyto slabé stránky, které rušily mír a jednotu mezi učedníky Jeho; a vylečení jejich věnoval poslední den, snad poslední chvíle svého pobytu v Kafarnai. Chtěl s nimi promluvit soukromí a uchýlil se bezpochyby do hořenní světnice. Posadiv se, zavolal dvanácte.

„Chce-li kdo prvním býti, budeť ze všech nejposlednější a služebník všech.“ A vzav pacholátko postavil je uprostřed nich, řka:

„Amen pravím vám, neobráte-li se a nebudete-li jako maličci, nevejdete do království nebeského. Protož kdokoli se poníží jako toto pachole, tenť jest větším v království nebeském.“ (Mat. XVIII, 1. a n.; Mar. IX, 34. a n.; Luk. IX, 46).

Býti posledním, služebníkem všech, býti jako maličkový, uznávati marnost svého rozumu a vědění, své síly a vůle, své moci a vlohy duševní, své činnosti a ctižádosti, svých zájmů, svých radostí a slávy, slovem vyznatí svou vlastní nicotu, toť podmínka, aby kdo vešel do království ne-

beského a byl tam velikým. Bůh se podává jen pokorným a chudým, lačným, kteří k němu volají v pocitu bídy své.

To jest to soukromné učení Ježíšovo; připomíná je dvanácti, ukazuje jim pachole jakožto obraz slabosti, čistoty a pokory.

Pohled na toto nevinné a milé dítě dojal Ho; vše slabé a čisté Jej zajímalo; obejmul pachole a pravil:

„Kdoby přijal jedno takové pachole ve jménu mém, mne přijímá, a kdokoliv mne přijímá, přijímá toho, který mne poslal.“

V dobrotě své má se Ježíš za jedno se všemi, kteří jsou chudi, malomocni, nešťastni.

Podporovati slabé, přijímati je, znamená dle výroku Jeho, podporovati a přijímati Jeho, přijímati Boha samého.

Napomínání toto zdá se, že pobouřilo mysl jednoho ze dvanácti.

„Mistře,“ pravil Jan, „viděli jsme jednoho, an ve jménu tvém zlé duchy vymítá, kterýž nechodí s námi, i bránili jsme mu.“

Ježíš pak řekl: „Nebráňtež mu, nebť není zálného, kterýž by divy činil ve jménu mém, aby mohl snadno zle mluvit o mně. Nebo kdo není proti vám, s vámi jest.“

Činiti dobré ve jménu Ježíšově, to jest býti jednoho ducha s Ním, a i když není zjevným společníkem učedníků Jeho, zůstává, byť osamocen, prospěšným pomocníkem.

„Kdožbykoli,“ doložil Ježíš, „zajisté dal vám píti číši vody ve jménu mém, proto že jste Kristovi: amen pravím vám, neztratí odplaty své.“

Žádné dobrodiní nebude zapomenuto v království Božím; ale běda těm, kteří ubližují malým a slabým. (Mar. IX, 41. a násl.)

„Kdo by pak pohoršil,“ doložil s vyhrůžkou, „jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské. Běda světu pro pohoršení! Ačkoli to musí býti, aby přicházelo pohoršení: avšak běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení pochází!“

Ježíš chtěl, aby člověk byl neustupný, vyhýbal se všemu a mařil vše, co vede ku zlému.

„A horšila-li by tě ruka tvá, utni ji; lépeť jest tobě mdlému vjíti do života, nežli dvě ruce majícímu jíti do pekla, v oheň neuhasitelný, kdežto červ neumírá a oheň nehasne. A jestli noha tvá horší tě, utni ji: lépeť jest tobě kulhavému vjíti do života věčného, nežli dvě nohy majícímu uvrženu býti do pekla, v oheň neuhasitelný, kdežto červ jejich neumírá a oheň nehasne. Pakli oko tvé horší tebe, vylup je: lépeť jest tobě jednookému vjíti do království Božího, nežli dvě oči majícímu uvrženu býti do pekelného ohně, kdežto červ jejich neumírá a oheň nehasne. Nebo každý bude ohněm solen, a všeliká oběť solí bude osolena.“

Pozorujeme ve slovech Ježíšových hněv vycházející z dobroty. Spravedlnost bývá méně hrozná nežli svaté horlení lásky. Sváděti ku zlému maličké, slabé, bezbranné, toť dílo ďábelské. Svět, v němž vládne ďábel, viděl taká pohoršení, útisky a tyranství. Pachole, které slouží Ježíšovi za živé podobnosti, představuje veškeré lidstvo s jeho nevědomostmi a predsudky, následky to slabého rozumu, s jeho pudy, účinky to slabosti vůle, s jeho bídou, která jest slabostí života. Těžiti z bídy takové, opovrhovati jí, vzdalovati ji právě od Boha, jenž jest pravým a jediným lékem jejím: toť nejvyšší pohoršení. Tento zločin měl Ježíš před očima, a proto horlil; i nebyl-li lid galilejský obětí knížat, učitelův a zákonníkův, kteříž se všemožné namáhali svým mocným vlivem a falešnou vědou, hrozbami a lstí odvrátiti jej od Něho?

Patře na to překypoval svatým rozhorlením.

„Viztež,“ doložil, „abyste nižádného z těchto maličkých nepotupovali!“ jest v nich síla nebeská, která je chrání proti utiskovatelům jejich; „andělé jejich v nebi vždycky hledí na tvář Otce mého, kterýž jest v nebesích.“

Nikdy nebyly posvátná povaha a právo bytosti slabé živěji a něžněji velebeny. Byl nevyčerpatelným ve věci té; veškerý soucit a útlocit, milosrdenství i láska prýštily se z Něho jako živý, nevyčerpatelný pramen.

„Přišel zajisté Syn člověka, aby spasil, co bylo zahynulo.“ Lidstvo celé se Mu jevilo jako bytost slabá, pobloudilá, kteréž měl pomáhati a kterouž měl přiváděti na zpět.

„Co se vám zdá?“ pravil učedníkům svým, „kdyby někdo měl sto ovec a zabloudila-li by jedna z nich: zdalíž nenechá devadesáti devíti na horách a nejde hledat té, kteráž zabloudila? a nahodí-liť mu se nalézti ji: amen pravím vám, že se raduje nad ní více, než nad devadesáti devíti, kteréž nezabloudily.“ (Mat. XVIII, 12—13.)

Nesmírná dobrota Boží obrazela se takto v myšlénce Ježíšově. Otec jest tím dobrým pastýřem, jenž nechce, aby ani jediný v tvorů jeho zahynul, a aby je vyhledal, proto poslal Syna svého na svět. Pravá známka dobroty jest odpuštění. Ježíš vybízel k tomu učedníky své.

„Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechneli tebe, získal jsi bratra svého: pakli tě neuposlechně, přijmi k sobě ještě jednoho neb dva, aby v ústech dvou neb tří svědků stálo veliké slovo. Pakli jich neuposlechně, pověz církvi: jestliže pak ani církve neuposlechně, budiž tobě jako pohan a publikán. Amen pravím vám, cožkoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi: a cožkoliv rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. XVIII, 15—19.)

Povinností lásky křesťanské jest hledati bratra zbloudilého a neumdlévati, dokud se nepotká s rozhodnou, nepřemožitelnou zatvrzelostí. Kdo pak se zatvrzuje v nenávisti a bezpráví, nenáleží již do Církve, neboť nemá již v sobě Ducha Božího.

„Opět pravím vám,“ řekl Ježíš, „jestliže by dva z vás svolili se na zemi o jakoukoli věc, za kterou by prosili, stanef se jim od Otce mého, kterýž v nebesích jest. Nebo kde jsou dva neb tři shromážděni ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich.“

Prostá slova ta vyjadřují v podstatě samo dílo Ježíšovo. On jest páskou těch, kteří jsou shromážděni ve jménu Jeho, a On jest uprostřed nich; v nich chvěje se Jeho živý duch, vyzývá Otce a dostává vše od milosrdenství jeho. Ježíš pra-

cuje o tomto shromáždění lidí, o této společnosti všeobecné, učedníci, kteří jsou kolem Něho a kterým rozdává moudrost, moc a lásku svou, představují již jednotu Jeho Církve, kteráž se tu jeví, majíc moc bezpočtukrát a stále odpouštěti, Duch, jenž oživuje, jest milosrdenství a odpuštění; poslouchajíc tohoto Ducha bude Církev dále konati dílo Mistra svého uprostřed člověčenstva, které stále hřeší, a proto stále potřebuje odpuštění.

Otázka Petrova byla toho příčinou, že Ježíš se pronesl o povinnosti a moci Církve své.

„Pane,“ tázal se Petr, „kolikrát zhřeší proti mně bratr můj, a odpustím jemu? Zdali do sedmikrát?“ Dí jemu Ježíš: „Pravím tobě, ne do sedmikrát, ale až do sedmdesetikrát sedmikrát.“

Celý duch království Božího obsažen tuto; Ježíš jej podává v úchvatném podobenství. (Mat. XVIII., 23. a n.)

„Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž chtěl počet klásti se služebníky svými. A když počal počet klásti, podán mu jest jeden, kterýž mu byl dlužen deset tisíc hřiven. A když neměl čím zaplatiti, kázal jej pán jeho prodati i ženu jeho i děti jeho, i všecko, co měl, a zaplatiti. Tedy padna služebník ten prosil ho řka: Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě. I slitovav se pán nad služebníkem tím propustil jej a dluh jemu odpustil.

Vyšed pak služebník ten nalezl jednoho ze spoluslužebníků svých, kterýž mu byl dlužen sto peněz: a chopiv ho hrdloval se s ním řka: Zaplat, cos dlužen. A padna spoluslužebník k nohám jeho prosil ho řka: Poshověj mi a všecko zaplatím tobě. On pak nechtěl: ale odešel a dal jej do žaláře, dokudž by dluhu nezaplatil. Tedy vidouce spoluslužebníci jeho, co se dalo, zarmoutili se velmi: a šedše pověděli pánu svému všecko, co se bylo stalo. Tehdy povolav jej pán jeho dí mu: Služebníče nešlechtný, všecken dluh odpustil jsem tobě, neb's mne prosil: zdaliž jsi i ty se neměl smilovati nad spoluslužebníkem svým, jakož i já smiloval jsem se nad tebou? I rozhněvav se pán jeho dal jej mučitelům, dokudž by neza-

platil všeho dluhu. Takť i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte jeden každý bratru svému ze srdcí svých.“

Království Ježíšovo jest královstvím lásky v pravé podstatě její, totiž v odpuštění. Kdokoli se v něm nachází, tomu odpustil Bůh, a odtud jest povinností naší odpouštěti bratřím svým. Milosrdenství Boží jest neobmezené, i naše má býti, jako Jeho, bezměrné. Běda člověku, který nezná slitování. Kdo se neslituje, ten setká se s neúprosnou spravedlností Boží.

Žádná jiná ctnost nevyžaduje většího hrdinství. Zdá se, jakoby člověk se již rodil nesmířitelným; nemůže-li se pomstíti, chová v hloubi srdce svého hořkost a mstu, a nechťeje odpouštěti, vře touhou po pomstě; Ježíš vyžaduje hrdinské mysli a přikazuje ji člověku připomíná, že jest mu činiti, jako činí to Bůh.

Vidíme tu, jak přátelsky a důvěrně dotazují se učedníci, s jakou laskavostí Ježíš je poučuje, vychovává. Nikdy mysl lidská neslyšela poučení takových a nebyla vedena ku ctnostem podobným.

A takto uprostřed tohoto světa oddaného vší pýše, všem nesvárům, nenávisti, útisku a násilí, Ježíš kre-lil v mysli apoštolů svých první rysy nového království, založeného na pokoře, mírnosti, milosrdenství a odpuštění, na šetrnosti a ochraně všech slabých a bídých.

Takový záměr předpokládá jiného ducha nežli zkaženého ducha lidského, a jest vysvětlením onoho tajemného slova, kterým končí rozmluvu:

„Dobráť jest sůl,“ chrání, zabraňuje nákáze. Mějtež v sobě Ducha, jenž jest solí duše: „Nenechte, aby byla neslaná.“ Pokoj dá vám. „Mějtež pokoj mezi sebou.“

Toť byla poslední řeč Ježíšova v Kafarnai, v den před tím, než odešel do Jerusalema a opustil Galileu.

OBSAH

DÍLU PRVNÍHO.

	Stránka
Úvod	. . 11—80
Kniha první.	
Původ Ježíšův.	
Kapitola první.	
Poměry doby tehdejší	83
Kapitola druhá.	
Počáteční události ze života Ježíšova. — Jeho početí.	. 111
Kapitola třetí.	
Události ze života Ježíšova: Od Jeho narození až do návratu z Egypta .	. 124
Kapitola čtvrtá.	
Historická pravost událostí, které se vypravují o narození a dětství Pána Ježíše .	. 140
Kapitola pátá.	
Chlapecký a jinošský věk Ježíšův a Jeho vychování	. 150
Kapitola šestá.	
Povolání Ježíšovo .	. 163

Kniha druhá.

Jan, Předchůdce Ježíšuv. — Ježíš přichází k Janovi.

Kapitola první.

Židé v Judsku okolo roku 26. — Objevuje se Jan Křtitel . 179

Kapitola druhá.

Činnost Jana Křtitele. — Křest Ježíšův . 201

Kapitola třetí.

Ježíš na poušti. — Pokušení 216

Kapitola čtvrtá.

Počátečné události z veřejného života Páně 235

Kapitola pátá.

Ježíš v Jerusalemě o Velikonoci r. 781. — První apoštolování v Judsku . 248

Kapitola šestá.

Ježíš u Samaritánů . 265

Kapitola sedmá.

Ježíš Syn Boží . . 279

Kniha třetí.

Apoštolování v Galilei. — Království Boží.

Kapitola první.

Galilea a království Boží. . 299

Kapitola druhá

Ježíš v Kafarnai . 320

Kapitola třetí.

Uzdravení malomocného. — Odpor Fariseů v Galilei . 339

Kapitola čtvrtá.

Kázání na Hoře 354

Kapitola pátá.

Cesta do Naïmu. . 372

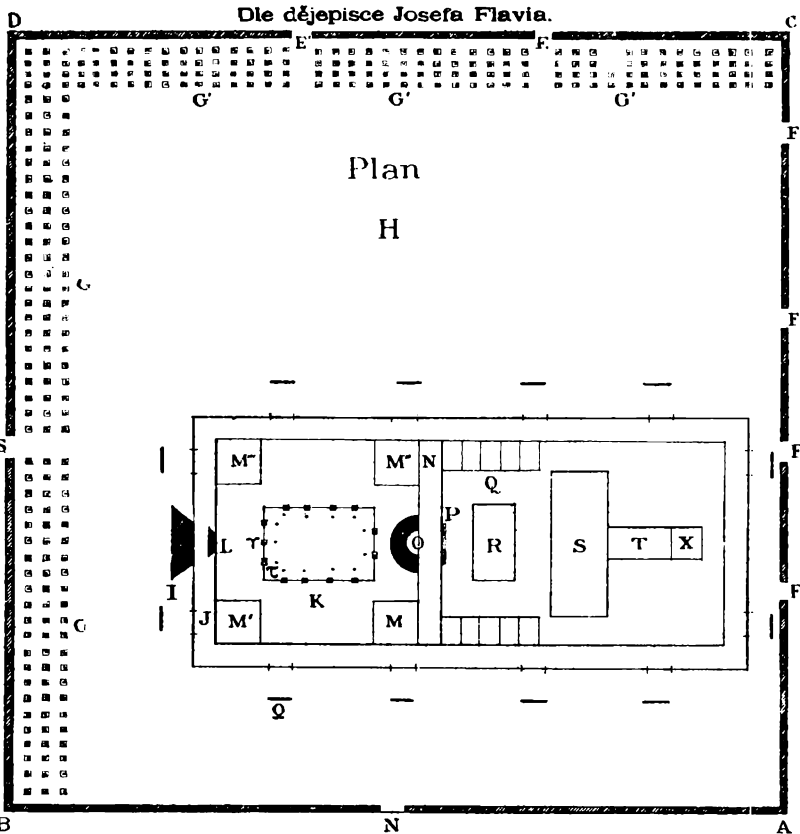
Kapitola šestá.	
Podobenství o království Božím .	. 386
Kapitola sedmá.	
Ježíš od Fariseů nanejvýš pohauěn	. 400
Kapitola osmá.	
Vyučování apoštolů. — Smrť Jana Křitele	. 413
Kapitola devátá.	
Rozhodná doba Messiášská v Galilei	. 427
Kapitola desátá.	
Cesta Ježíšova do končin Tyrských a Sidonských skrze Desítiměstí .	. 449
Kapitola jedenáctá.	
Budoucí smrť Messiáše. — Jeho Proměnění	. 465
Kapitola dvanáctá.	
Poslední rozmluvy v Kafarnai	. 480

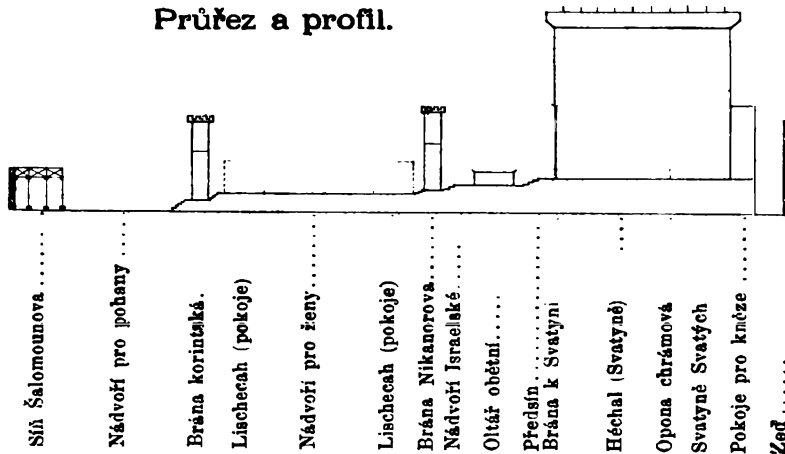
Plan chrámu Jerusalemského za času Páně.

AB = 225 m
 BD = též
 CD = též
 AC = též

- N Brána severní
- S Brána Suezká
- EE' Brány jižní
- FF'F''F''' Brány západní
- GG' Sň Šalomounova
- GG'G'' Sloupová chodba východní
- H Nádvoří pro pohany
- I Schodiště vedoucí ku bráně krásné
- K Sň pro ženy
- L Brána krásná
- MM'M''M''' Lischecah (pokoje)
- N Nádvoří Israelské — Sň pro muže
- O Brána Nikanorova
- P Výstupek o tři stupních
- Q Sň kněžská
- R Oltář zápalných obětí
- S Předstín
- T Svatyně
- X Svatyně Svatých
- Y Sloupová chodba v síni israelské
- Y Obětnice
- Ω Sloupy s nápisy, kde se cizím pod trestem smrti vstup do chrámu zapovídá.

Průřez a profil.

**PLÁN
STARÉHO a NYNĚJŠÍHO
— JERUSALEMA. —**

*Starý Jerusalema označen červeně,
nynější černě.*

